

KAMEETHARI ÑAANTSI:
Iñaaventaitzirira
Avinkatharite Jesucristo

Pichis Ashéninka New Testament

Contents

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Mateo	1
Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Marcos	61
Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Lucas	95
Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Juan	155
Jantayetakeri Otyaantajanoriite	200
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Roma-Satziite	258
Jetakari Josankinatziniri Pablo Corinto-Satziite	286
Apitetanaintsiri Josankinatziniri Pablo Corinto-Satziite	315
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Galacia-Satziite	333
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Efeso-Satziite	343
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Filipos-Satziite	352
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Colosas-Satziite	358
Jetakari Josankinatziniri Pablo Tesalónica-Satziite	364
Apitetanaintsiri Josankinatziniri Pablo Tesalónica-Satziite	369
Jetakari Pablo Josankinatziniri Timoteo	372
Japiitairo Pablo Josankinatziniri Timoteo	380
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Tito	385
Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Filemón	388
Josankinayeetziniri Hebreo-Payeeni	390
Irosankinare Santiago	412
Jetakari Irosankinare Pedro	419
Apitetanaintsiri Irosankinare Pedro	426
Jetakari Irosankinare Juan	431
Apitetanaintsiri Irosankinare Juan	438
Mavatanaintsiri Irosankinare Juan	439
Irosankinare Judas	440
Joñaakayeetakeriri Juan	442

**KAMEETHARI ÑAANTSI: Iñaaventaitzirira
Avinkatharite Jesucristo**

The New Testament in the Pichis Ashéninka language of Peru

El Nuevo Testamento in la Pichis Ashéninka lingua de Peru

Language: Ashéninka, Pichis

Provided by: Wycliffe Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

859a548d-f936-573a-8144-8b6c7ca7f53c

ISBN: 978-1-5313-0171-2

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Mateo

Icharineyetari Jesucristo

(Lc. 3.23-38)

1 Jiroka ivairopayeeni ikaratzi icharineyetari Jesucristo. Tema iriitake icharine David-ni, ipoña eejatzi Abraham-ni. ²Ikanta pairani Abraham-ni, itzimake itomi ipaitakeri Isaac. Ikanta Isaac tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Judá. Tera aparoni ikanta itomi Jacob, osheki ikaratake itomipayeeni. ³Ikanta Judá jovaiyantakaakero Tamar, ipaitakeri Fares, iriima pashine ipaitakeri Zara. Ikanta Fares tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Esrom. Ikanta Esrom tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aram. ⁴Ikanta Aram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Naasón. Ikanta Naasón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Salmón. ⁵Ikanta Salmón jovaiyantakaakero Rahab, ipaitakeri Booz. Ikanta Booz jovaiyantakaakero Rut, ipaitakeri Obed. Ikanta Obed tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Isaí. ⁶Ikanta Isaí tzimanake itomi irirori, ipaitakeri David. Iriitakera pinkatharitaintsiri. Ikanta pinkathari David jovaiyantakaakero iina Urías, ipaitakeri Salomón. ⁷Ikanta Salomón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Roboam. Ikanta Roboam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abías. Ikanta Abías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Asa. ⁸Ikanta Asa tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josafat. Ikanta Josafat tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Joram. Ikanta Joram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Uzías. ⁹Ikanta Uzías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri

Jotam. Ikanta Jotam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Acaz. Ikanta Acaz tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Ezequías. ¹⁰Ikanta Ezequías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Manasés. Ikanta Manasés tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Amón. Ikanta Amón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josías. ¹¹Ikanta Josías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jeconías. Irojatzi itzimantanakari irirentzipayeeni eejatzi. Aripaitera ipokaiyakeni ovayiriite poñaachari Babilonia, jaanakeri maaroni inampiki.

¹²Okanta ipiyeeyaani jaantaveetakariri maaroni Babilonia-ki. Tzimai itomi Jeconías irirori, ipaitakeri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Zorobabel.

¹³Ikanta Zorobabel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abiud. Ikanta Abiud tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Azor. ¹⁴Ikanta Azor tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aquim. Ikanta Aquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliud.

¹⁵Ikanta Eliud tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Matán. Ikanta Matán tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. ¹⁶Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri José. Iriitakera oimenthoritakariri María. Iroka María iroora ovaiyantakeriri Jesús, irijatzi ipaitakeri eejatzi Cristo.

¹⁷Iriitake ikaratzi icharinentayetakari. Jetanakaro Abraham-ni irojatz David-ni, ikarataiyini 14. Ipoñaana David-niki irojatz jaantaveetakariri Babilonia-ki, ikarataiyini 14. Ipiyeeyaanira jaantaveetakariri Babilonia-ki, irojatz itzimantakariri Cristo, ikarataiyini 14 eejatzi.

Itzimantakari Jesucristo

(Lc. 2.1-7)

¹⁸Jiroka okanta itzimantakari pairani Jesucristo. Ikanta José, tzimatsi iinathori opaita María. Ikashiyakaro iinantyaaro. Iro kantacha te iriñaamaityaaro intsipavaityaaro. Iro kantacha María motzitake, ikantakaakaro Tasorentsinkantsi. ¹⁹Ikanta José, tampatzikashirera inake irirori, ikovake irovshaanteromi iromananeekiini, te inkove irovaariperovaitero inkemakoitero itzimashivaitaka eentsite. ²⁰Ikanta ikinkishirevaitara José tsiteni, jomishimpyaakeri imaninkarite Pava jimayira, ikantakeri: “José, icharine David-ni. ¿Opaitama pikinkishiretantari povashaantero María? Payero, tema Tasorentsinkantsi kantakaarori omotzitantakari. ²¹Aririka intzimake eentsika, pimpaiteri JESÚS. Iriitakera ovavisaakotairine isheninkapayeeni ikaariperoshirevaitake.” ²²Ari okanta omonkaratantakari maaroni josankinatakeri pairani Kamantantaneri, ikantakeranki: ²³Ari ovaiyantake tsinane kaari ñeerine shirampari, intzime otomi, Impaitaiteri Emanuel, akantziri añaaneki aaka: “Itsipatai Pava.” ²⁴Ikanta ikakitanaí José, jimatakero okaratzi inintakaakeriri Pava, jaakero iinantyaari. ²⁵Te irimaantamaityaaro irojatzí itzimantakari oponkitzitanakari otomi. Ipaitaitakeri JESÚS.

Ipokake iyotaneri iriñeerí Jesús

2 Itzimake Jesús nampitsiki Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tema itzimantakarira Jesús, iri pinkathariventantsiri Herodes. Ari jareetakari nampitsiki Jerusalén iyotaneripayeeni ikenapaakero ishitovapiintzi ooryaatsiri. ²Josampitapaakeri:

“¿Tsikama isaikika ivinkatharite Judío-payeeni ovakera tzimaintsiri? Janta nonampiki nopoñaaka, noñaakeri impokiro niyotantakari tzimake. Iro nopokantaiyarini noñaapinkathateri.” ³Ikanta ikemavakera pinkathari Herodes, antaro ikinkishiretanaka, ari ikempitaakari eejatzi maaroni Jerusalén-satzi. ⁴Opoña ikaimakaan-takeri Herodes maaroni ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi maaroni iyotzinkari, josampitakeri: “¿Tsika janta intzimeka Cristo?” ⁵Ikantaiyanakeni irirori: “Intzime janta nampitsiki Belén saikatsiri Judea, tema ari okantzi irosankinare kamantantaneri, ikantake: ⁶Ari osaikiri nampitsi Belén janta Judea-ki, tekatsi thainkerone.

Ari impoñeeyaari pinkatharijanori janta. Iriitake jevatairine Israel-mirinkaite ikaratzi nashitaari naaka.”

⁷Ipoña Herodes, ikaimakaan-takeri pokayetaintsiri iriñeerí ovakera tzimaintsiri, josampitakeri: “¿Tsikapaite piñaakerika impokiro piyotantakari tzimake pinkathari?” ⁸Ikamantakeri maaroni. Opoña ikantanakeri irirori: “Kameetha, pimatero piyaate Belén-ki, pamene tsika isaikajaantzi eentsika. Aririka piñaakeri, eejatzira pinkenapai jaka, pinkamantanaina. Niyaateeta eejatzi naaka, noñaapinkathatakeri.”

⁹Irojatzí jiyaaantanakari. Eejatzi iñaanairi impokiro iñaakeri chapinki ipoñaakanta. Iñaashitakari jaatzinkapaake, iro jiyotantapaakarori pankotsi isaikira eentsi. ¹⁰Ikanta iñaakerira, kimoshire ikantaiyapaakani. ¹¹Areetaiyapaakani pankotsiki, iñaapaakeri eentsi eejatzi iriniori María. Jotyeerovashitapaakari, iñaapinkathatapaakeri. Jashitaryaakotapaakeri jamakeneriri, ipapaakeri oro, ipakeri kasankaayetsiri, ipakeri eejatzi paitachari mirra. Osheki ovinaro irokapayeeni. ¹²Ikanta

jimagaiyapaakeni, jomishimpyaakeri Pava, ikantziri: “Eero pipiyashitari Herodes. Pinkenanai pashineki avotsi piyaatantaiyaari pinampiki.”

Jovamaitake eentsi

¹³ Aritake piyeeyaani iyotaneri-payeeni. Japiitairo imaninkarite Pava jiñaanatzi José imishireki, ikantziri: “José, pishiyakayeri eentsi eejatzi iriniro, piyaate nampitsiki Egipto. Ari pisaikeri janta irojatzi nonkantantaiyaamiri: ‘Pimpiye.’ Aatsikitake Herodes iroveri eentsika.” ¹⁴ Ikanta ikakitanake José, ikamantakero María, tsiteni ishiyaka Egipto-ki, jaanakeri eentsi. ¹⁵ Ari isaikakeri janta, irojatzi ikamantaari Herodes. Ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantanteneri, ikantake:

Isaikavetaka notomi nampitsiki Egipto, ari nokaimairi impiyeeta eejatzi.

¹⁶ Ikanta Herodes, iyotake jamatavitakeri iyotaneri-payeeni, te impiyashitairi. Otyaanakari imashirenka. Jomityaantake irovayiritepayeeni, ikantakeri: “Piyaate janta Belén-ki, paperoteri povamairi eentsipayeeni, pinthonkanakeri maaroni ovakera tzimaintsiri, eejatzi maaroni ikaratzi tzimakotaintsiri apite irosarentsite.” Tema ari ikamantakeri chapinki jiñaantakaririranki iyotaneriite ovakeraini impokiro. ¹⁷ Irootake iñaanetakari pairani kamantanteneri paitachari Jeremías, ikantake:

¹⁸ Okaimaperotatzi Ramá-sato iragaiyaani.

Osheninkathorini Raquel onatzi iraakotakariri eentsitepayeeni.

Iro ovashireneentantakari jovamaitzi-taitakero maaroni eenchaanite.*

¹⁹ Okanta osamanitake, kamai Herodes, eekero isaikake José nampitsiki Egipto. Ari iñaanatairiri imaninkarite Pava imishirekiini, ²⁰ ikantairi: “José, kantaira piyaatai pinampiki, paanairi peentsite pintsipataanairi iriniro. Tema kamai kovavetachari iroverimi.” ²¹ Ari ikantaka José, piyaa inampiki Israel. ²² Iro jareevetaa José inampiki, ikantaitavairi: “Iri pinkatharitaatsi Arquelao Judea-ki. Jimpoyaataari iririni Herodes.” Ari ikinkishiretanaa José, eero ikenanai janta. Ari japiiyeetairi ikantaitziri imishireki: “Paamaiyaarira Arquelao.” Irootakera ikenantanaari José Galilea-ki. ²³ Ikanta jiyaatake, isaikapai nampitsiki Nazaret. Tema ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantanteneri, ikantake:

Nazaret-satzi impaitaiteri.

Ikamantantakeri Juan oviinkaantanteneri

(*Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28*)

3 Okanta pairani janta Judea-ki, tsika te inampiitaro, ipokake Juan oviinkaantanteneri, ikamantantzi. ² Ikantantapaake: “Povashaantairo pikaariperoshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.” ³ Irootake iñaanetakari pairani kamantanteneri paitachari Isaías, ikantake:

***2:18** Iroka Raquel irootake iinani Jacob, iro inintaperotane. Irooma Ramá nampitsi onatzi, otzimi saikatsiri iipatsiteki Israel-mirinkaite. Jaka iroñaaka iñaaventatzi-iro Mateo okaratzi josankinatakeri pairani kamantanteneri paitachari Jeremías iñaaventziro Raquel eejatzi Ramá-satoite oñaashitaiyaroni, tema athataatyaaro tsinaneete Jerusalén-satoite oñaashitaiyaani irooriite aririka irovamaitaitero ovaiyaneete.

Icheraacheraataitzi janta tsika te in-ampiitaro, ikantaitzi:

Povameethataineri Pinkathari tsika inkenapaake.

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴Iithaaretakari pairani Juan, jontyeetziro ivitzi camello, jovathakitakari meshinantsimashi. Jañaantari jovayetari kentori, iri jimiretari iyaaki pitsi. ⁵Oshekira pokashitakeriri pairani Juan, Jerusalén-satzi ipoña Judea-satzi, ipokashitakeri eejatzi ikaratzi nampiyetarori antaraaki jiña Jordán. ⁶Ikamantakoyetapaaka ikaariperoshirevaitake, iroora joviinkaantantayeetakariri jiñaaki Jordán.

⁷Ari ipokaiyavetaka Fariseo-payeeni, eejatzi Saduceo-payeeni, ikovi iroviinkaatyaaami. Iro kantamaitacha ikisathatavakeri Juan, ikantakeri: “Te pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakari maranke. ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaitaimi? ⁸Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta pairani, pinkameethashiretaiyeeni, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri. ⁹Eero pikantashirevaitashita: ‘Aña naaka icharine Abraham-ni, te onkovaperotya novashaantairo nokaariperoshirevaitzi.’ Pinkeme nonkante: ‘Eero pikantakaaperovaitashita piñaajaante eeroka ikovaperotane Pava, aña kantatsi iratziritakairo iroka mapí, iro impoyaataiyarine incharineyetaiyaari Abraham-ni.’ ¹⁰Eerorika pikempitaro pankirentsi kithotatsiri, ichekakaitakaro chacha pankirentsi ponkitziki kaari

kithotatsine, ompoña iragaitanakero impomeetero.

¹¹Aririka irovashaantanairo atziri ikaariperoshirevetaka, ari noviinkaantantakyaari jiña. Iro kantamaitacha, aatsikitake matzirori iñaapinkatharentsitzi, noñaapinkathatzitaitakari naaka, te aritaajate inkempitakaanena iromperatane onkantya naantyaaniriri i-zapato-te. Iriitakera kempitakaanyaarone iroviinkaantantayeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaantantayeerimi eejatzi paampari.† ¹²Tema aririka aavatero avankire, atekakitakero eejatzi. Atayiro opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero kameetha, ovakoyetakero. Ari inkempitagaiyaari eejatzi aatsikitaintsiri, irinashiyetaiyaari atziri, irinashinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima ikaratzi kaari ovashaanterone ikaariperoshireyetake, intagairi paampariki kaari tsivakanetatsine.”

Joviinkaata Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Opoña ipokake Jesús antaraaki jiña Jordán, ipoñaakaro Galilea. Ipokashitakeri Juan iroviinkaateri. ¹⁴Te inkovavetya Juan iroviinkaateri Jesús, ikantavakeri: “¿Opaitama pipokashitan-tanari naaka noviinkaatemí? Aña eeroka oviinkaatenane naaka.” ¹⁵Jakanakeri Jesús: “Nokovaperotatzi poviinkaatenane. Irootake ikovakaakenari Pava.” Kovanake Juan, ikantziri: “Aritake noviinkaatakemi.” ¹⁶Jaanakeri, joviinkaatakeri. Iro intonkaantanaiyaarimi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami

†3:11 Ikantakotziri Juan jaka: “Osheki noñaapinkathatataikeri naaka.” Ikantatzi: “Te arite nayeneri i-zapato-te.” Tema pairani iro jantayetapiintziri aparoni omperataari jayiniri i-zapato-te omperatariri. Iro joshiyakaaventziri jaka Juan. Tema omaperotya Jesús jimatziri irirori janaakotantzi, tekatsi kempityaarine, te aritaajate inkempitakaanena naaka iromperatane.

inkite, iñaatziiri ipokashitapaakeri Tasorentsinkantsi ikenapaake inkiteki ikempitapaakari shiro. ¹⁷ Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Notomi inatziira irika netakokitari, osheki nokimoshireventakeri.”

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 Ikantakaanakarira Jesús Tasorentsinkantsi, jatanake janta tsika te inampiiitaro, ari ikovavetakari kamaari inkaariperoshiretakairimi.

² Osheki kitaite isaikavaitake, itzitakaro ovanarontsi, ayimatakeri itashe. Okaratzi 40 kitaite isaikavaitake.

³ Ikanta kamaari, ipokashitakeri Jesús inkaariperoshiretakairimi. Ikantapaakeri: “Omaperotatyaarika Itomitami Pava, pimpeyero tanta iroka mapi, poyaaro.” ⁴ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri:

Tera intaani onkovityiimotai tanta oyaari, aña iroora kovaperotacha ankempisantairo maaroni ikantayetairi Pava.”

⁵ Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki tasorentsitatsiri, isaikakaakeri jenoki otavantoki tasorentsipanko.‡

⁶ Ikantavetapaari: “Omaperorika Itomitami Pava, pimitaye osaavikinta. Pinkinkishiretero josankinaitakeri pairani okantzi:

Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaakoventemine.

Iri thomaavakemine eero pomposantavaitapaaka mapiki.”

⁷ Jakanakeri Jesús: “Okantzi eejatzi josankinaitakeri pairani:

Te onkameethate piñaantashivaityaari Pivinkatharite Pava.”

⁸ Japiivetakari kamaari jaanairi Jesús janta tonkaariki otzishi. Jamenakaakeri

maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziriite, tema kameetha okanta ovaneenkayetaka.

⁹ Ikantziri: “Piñaakero okaratzi tzimatsiri. Aririka potyeerovashitakyaana piñaapinkathatena, ari nompakemiro maaroni.” ¹⁰ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Piyaataveete intaina. Satanás pinatzi eeroka. Tema josankinaitake pairani, kantatsiri:

Añaapinkathateri Avinkatharite, iri ankempisante apaniro.”

¹¹ Irojatzira jiyaaantanaari kamaari. Pokaiyapaakeni imaninkarite Pava, jampitakoyetapaakeri Jesús.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc.

4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹² Ikanta Jesús ikemakoventakeri Juan jashitakoitakeri. Iroora ipiyantanaari irirori janta Galilea-ki.

¹³ Tera isaikapai Nazaret-ki, jantara ikenanai nampitsiki Capernaum, ari isaikapairi. Tema inkaarethapyaaiki osaiki Capernaum, tsika inampivetaro charineyetairiri Zabulón-ni ipoña Neftalí-ni ¹⁴ Ari okanta omonkaratan-takari okaratzi iñaaventakeri pairani kamantantaneri Isafás, ikantake:

¹⁵ Osaike inampitsite Zabulón eejatzi Neftalí janta inkaarethapyaaiki, Intatsikero antaraaki jiña Jordán, Saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyotapaa atziri kaari asheninkatane.

¹⁶ Tsika itzimi kempitakarori isaikayetatyeemi otsirenikitzi, iriitake ñaayetairiri ootamentotsi.

Otsimankakovetakari iraampare kathatayeri inkenayetaimi sarinkaveniki.

Iro kantamaitacha, kempitaa iroñaaka isaikaatyeeemi okitainkatzi.

‡4:5 Iro ipaitatzi Jerusalén nampitsi tasorentsitatsiri.

¹⁷Ari jetanakarori Jesús ikamantapaakeri atziripayeeni, ikantapaakeri: “Povashaantairo pikaariper-oshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.”

¹⁸Ipoña ipampithacheraatanakero inkaare saikatsiri Galilea, irojatzi iñaantapaariri Simón, ipaitaitziri eejatzi Pedro, itsipatari irirentzi ipaita Andrés, ikithataiyini. Tema shimaatzinkari jinaiyini. ¹⁹Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempivaitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” ²⁰Arira joyaatanakeri, jookanakero iithamento. ²¹Iro jovaanakityaani kapicheeni, iñaapaatziiri Jacobo, itsipatakari irirentzi Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare itsipatakari eejatzi iriri Zebedeo. Jomiyaanakeri eejatzi irirori, ²²eeniro jookanakeri iriri ipitoki, joyaataiyanakerini Jesús.

²³Ari okantaka, ithonka janiitakero Jesús Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, ikamantantakero Kameethari Naantsi ñaaventakotzirori impinkathariventantantai Pava. Jovashinchaayetake maaroni mantsiyayetatsiri nampitsiki.

²⁴Ikemakotaitanakeri Jesús intaina. Ikemaiyakeni eejatzi Siria-satzi, jamayetapaakeneri maaroni mantsiyayetatsiri isheninka, irovashinchaayeteneri. Jamakeri maaroni aayetzi kantashivaitachari mantsiyarentsi, katsivaitatsiri, kamanavaitatsiri, kisoporokivaitatsiri. Jamakeri eejatzi jaakayetzi peyari. Ari ithonkiri jovashinchaayetavakeri Jesús. ²⁵Joyaataiyakerini osheki Galilea-satzi, Decápolis-satzi, Jerusalén-satzi, Judea-satzi, poñaayetaininchari eejatzi intatzikero antaraaki jiña Jordán.

Ikinkithatzi Jesús tonkaariki, ikantakota kimoshiretaatsine

(Lc. 6.20-23)

5 Ikanta iñaakerira Jesús osheki apatotzimentakariri, tonkaanake otzishiki, ari isaikapaake. Pokaiyapaakeni iriyotaane, ipiyotzimentapaakari.

²Ari jiyotaayetakeri, ikantziri:

³“Kimoshirera inkantaiya eentashiretatsiri, tema iriitake ñagairone impinkathariventantantai Inkitesatzi.

⁴Kimoshire inkantaiya iraanentavaitachari, tema iriitake imposhenkaitaiya.

⁵Kimoshire inkantaiya tsinampashireri, tema iriitake saikaatsine kameetha kipatsiki ishinetaantaitziri.

⁶Kimoshire inkantaiya kovakovatziro inkameethashirete, tema aritake iriñeero ikokovatziro.

⁷Kimoshire inkantaiya neshinonkashiretaneri, tema iri ineshinonkayeetaiya eejatzi irirori.

⁸Kimoshire inkantaiya kiteshireri, tema iriitake ñagairine Pava.

⁹Kimoshire inkantaiya oitsimariyirori mashirenkaantsi, tema iriitake intomintayetaiyaari Pava.

¹⁰Kimoshire inkantaiya inkarate inkemaantsitakaityaari ikameethashiretzi, tema iriitake ñagairone impinkathariventantantai Inkitesatzi.

¹¹Kimoshire pinkantaiya irimanintavaitaitemi, inkemaantsitakaityaami, eejatzi inthaiyakoityaami, okantakaantziro pikempisantaanara.

¹²Thaamenta pinkantayetanakyaa, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotero iroka, tema ari ikempitaayeetakeriri eejatzi pairani etayetakarori Kamantantaneri.”

Kempitarori tzivi

¹³“Pikempitakarora eerokaite tzivi. Aririka inkonovaitero tzivi tsika ompaitya, eerora apantaro inkatyokantaityaaro. Ontzimaty e irimanintaitero, irookayeetakero iraatzikashivaityaaro.”

Kempitariri ootamentotsi

¹⁴“Aririka osaike nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maaroni aririka ootya tsirenipaite, te omana nampitsi. Kitainkatakotaneri pinayetanaatzi eeroka eejatzi, eerokatakera iyotaayetanairine maaroni atziri, ero pomanimotziri okaratzi piyoyetanairi.

¹⁵Ari okempitari eejatzi, aririka oisheri ootamentotsi, te omanakoteri kantzirinaki. Tema avakotziri jenoki inkitainkatakotantyaari maaroni saikatsiri pankotsiki. ¹⁶Ari pinkempitanaiyaari eejatzi eeroka, pisaikayetanai kameetha iriñaantayetyaamiri pisheninka okameethatzi maaroni pantayetanairi. Iro iriyotantaiyaari irirori iriñaapinkathateri Ashitairi Inkitesatzi.”

Iñaaventakero Jesús Ikantakaantaitane

¹⁷“Eero pikinkishiretashita iroora nopokantari novashaantakaayetaimiro pikempisanziro Ikantakaantaitane, te nonkove eejatzi novashaantakaimiro iñaaventakeri pairani Kamantantaneri. Aña iro nopokantakari nomonkaratero okaratzi iñaaventayeetakeri pairani. ¹⁸Omapero onthonkaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitachari ero othonkimaitaatsi Ikantakaantaitane, irojatz i monkaratantakyaari maaroni. ¹⁹Eerorika pikempisanziro Ikantakaantaitane, eerorika eejatzi piyotayetairi pisheninka inkempisantayetairo, eerora panintagaaro impinkathariventantai Inkitesatzi. Iriima tsika intzime

matakerone ikempisantayetairo, impoña iriyotaantairo, iriitakera iriiperotaatsine inkiteki. ²⁰¿Piñaajaan-takema kameethashire ikantayetaka iyotzinkari eejatzi Fariseo? Aña te. Tera irimonkarayetero kyaaryooperoini irirori inintakaavetariri Pava. Eerorika panaakoyetairi eeroka pinkameethashireyetai, eerora piñeero tsika ipinkathariventantai Inkitesatzi.”

Iñaaventakotziro Jesús kisaantsi

(Lc. 12.57-59)

²¹“Piyotaiyironi eeroka okaratzi ikantayetziriri pairani etakaantayetarori, ikantaitziri:

Eero povantzi. Aririka povantake, irovasankitagaitemi eeroka.

²²Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Eero pikishiri pisheninka, jovasankitaitzimikari. Eero pikantavaitziri eejatzi:

‘Tekatsi piyomatsite eeroka.’ Jovasankitaimikari pinkatharentsiiite. Te onkameethate eejatzi pinkisaneentavaiteri pisheninka piitamasontzivaiteri, papeshitaarokari pintagaiya sarinkaveniki. ²³Tema paapiintzi pipira tasorentsipankoki, pimpometeneri Pava, iro kantamaitacha aririka pinkinkishiretapaakero tzimatsi ikishimentzimiri pisheninka, ²⁴ari pookanakeri pipira, piyaatashiteri kisakemiri. Pinkantairi: ‘Asheninká, thame aakameethatavakagaiya.’ Aririka paapatziyavakagaiya kameetha, pimpiyeera tasorentsipankoki, irojatz i pimpantapaiyaariri Pava pipira. ²⁵Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharovakote eeroka avotsiki, pinkantairi: ‘Eero pikisavaita, thame aakameethatavakagaiya.’ Tema aririka irareetakaakyaami pinkatharentsiki, inkantaitakeri iromperatane: ‘Paanakeri irika.’ Ari irayeetanakeri irashitakoitemi.

²⁶ Eerorika pipinatashitari okaratzi preevetakeri, eerora piñagairo iroimishitovakaantaimi. Omaperora.”

**Iñaaventakotziro Jesús
mayempitaantsi**

²⁷ Piyotaiyironi eeroka ikantayeetak-eri pairani, ikantaitzi:
Eero pimayempitzi.

²⁸ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Pineveshiretyaarorika piñiuro tsinane, matakamira, pimayempishiretakero.

²⁹ Jiroka noshiyakaaventemiro: Iroorika pokipero pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinkithoryaateyeromi, pookero. Tema te pinkovero poki atsipetakagaiyaamiro sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikanarookitai.

³⁰ Iroorika pakopero pantanta kaariperori, povashaantairo pinkempitakaantero pinthatzinkatyeyeromi, pookero. Tema te pinkovero pako atsipetakagaiyaamiro sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikaponthokitai.

Iñaaventziro Jesús ookavakagaantsi

³¹ “Ikantaitake eejatzi pairani: Aririka irookavakaitya, ontzimaty impayeeteri tsika osankinatakota irookavakaantyaari.

³² Iro kantamaitacha nonkante naaka: Kaariperoshire jinake ikaratzi ookashitarori itsipatari. Tema aririka aavetaiya pashine oime, omayempitzimotakeri etavetari oimentari. Arira ikempitakari eejatzi agairori, mayempitake irirori. Temaita okaariperoveta irookeromi atziri itsipatari, aririka iriñeero omayempitzimoteri.”

**Iñaaventziri Jesús
pairyaashivaitariri Pava**

³³ “Piyotaiyironi eejatzi ikantaitakeriri pairani etakaantarori:

Eero pipairyaashivaitari Pava.

Iro pinkante: ‘Irovasankitainata Novinkatharite eerorika nomonkarayiro nokantayetziri.’ Aririka pinkantake, ontzimaty pimonkarayetero.

³⁴ Iro kantacha nokantzi naaka: Te arite pimpairyeeri Pava, pimonkaratantyaarori pikantayetziri.

Eero pipairyiuro inkite, tema ari isaikiri Pava janta. ³⁵ Eero pipairyiuro kipatsi, tema irojatzii jashitari Pava, ari jetsiyaryaakiitapiintari. Eero pipairyiuro Jerusalén, tema ari ipinkathariventantziri Pinkathari-janorentsi.

³⁶ Eero pipairyiuro piito, pinkante: ‘Eerorika nomonkaratziro nokantziri, inthatzinkaitenaroota noito.’ Tera eeroka materone pishookakairo pipai, ompoña pincheenkaishitakagairo eejatzi. ³⁷ Eerora pamatavitantzi. Omaperorika pantero pikantayetziri, ari pinkante: ‘Jee, nomatero.’ Eerorika pantziro, intaani pinkante: ‘Eero nomatziro.’ Tema te onkameethate poshekyeero piñaane.”

**Iñaaventziro Jesús
ikaminthaitziri kisaneeentantatsiri**

(Lc. 6.27-36)

³⁸ “Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri pairani:

Aririka pinkithoryiiteri irooki pashine atziri, okameethatzi impiyakoventaityaari, inkithoryi-itaitemiro poki eeroka. Aririka pinkiryakoteri pashine atziri, okameethatzi impiyakoventaityaari inkiryakotaitemi eejatzi eeroka.

³⁹ Iro kantacha nokantzi naaka: Te okameethatzi pimpiyatyaari kisaneeentzimiri. Aririka impasavorotemi kashetavoroki, pishinetaineri eejatzi pashinevoroki impasatemiita. ⁴⁰ Aririka inkovaite iraapithaitemiro piithaare, pishineteneri iraanakero eejatzi piithaare poveviryaaokotapiintantari.

⁴¹ Aririka iromperaityaami paanakero ovaakaronsi pookero niyanki avotsi, paanakero ovaakaronsi panaakairo ikantavetakamira tsika pookero.

⁴² Aririka inkantaitemi: ‘Pimpenaro,’ okameethatzi pimperi. Aririka inkantaitemi eejatzi: ‘Pimpavakenaro, ari noipiyeemi,’ okameethatzi pimperi eero pithañaapithatari.

⁴³ Piyotaiyironi eeroa ikantaitakeri pairani:

Pineshinokateri pisheninkajanori. Iri-ima tsika itzimi kishimiri, pinkisheri irirori.

⁴⁴ Iro kantacha nokantzi naaka: ‘Petakotyaari kisayetzimiri. Pamanakoyetairi maaroni irinешinokatantyaariri Pava irirori. Eero pipiyatari kisaneentzimiri, paakameethayetairi.’

⁴⁵ Irootake ikovakaayeetakeriri itomintayetaari Ashitairi Inkitesatzi. Iriitake ovet-sikakeriri ooryaatsiri, oorentakotziriri maaroni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri. Iriitake ovetsikakerori eejatzi inkane, jovyariiniri maaroni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri. ⁴⁶ Intaanirika petakotashityaari ikaratzi etakotayetamiri eeroa, ¿piñaajaantzima ari impinataimi Pava? Aña eero, iro jimatapiintakeri kaariperoshireri kovakotziriri isheninka kireeki. ⁴⁷ Intaanirika petakoyetakyaari pisheninka, ¿amenaashivaitakara? Tema iro jimayetapiintakeri eejatzi kaari pisheninkata irirori. ⁴⁸ Kameethashirera pinkantayetanaiya eeroa, pinkempitakotaiyaari Ashitairi Pava, tema omapero ikameethashireperotake irirori.”

Iñaaventziri Jesús pashitantachari

6 “Povashaantairo poñaakayetapi-intziri atziri pantayetziro

pinkameethashiretantaiyaarimi.

Eenirorika piyaatatyee pantero, tekatsira impinataimiri Ashitairi Inkitesatzi.

² Aririka pimpashitantya, te onkameethate pikantantayetanake: ‘Nopashitantaka naaka.’ Irootakera jameyetari kamataviri, ikoviro irirori iriñaapinkathayeeteri. Iro kantacha, intzimakarikami ñaapinkathaterine jaka, iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. ³ Aririka pampitakoteri eeroa ashinonkainkari, eerora pikamantziri pitsipaminthare,⁴ omanaantsiini onkantakotya pipashitantakari. Jiyotake Pava irirori, iriitake pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús ñañaañaataantsi

(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka piñaañaateri Pava, te apantaro pinkempitakotyaari kantakaaperovaitachari. Ikatziyapiintayeta irirori janta japatotapiintaita, ikatziya eejatzi niyankineki nampitsi, onkantya iriñaantayetyaariri isheninka. Iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. Omaperora. ⁶ Irooma eeroa, aririka piñaañaate, pashitakotya apaniro pipankoki pinkovakoteri Ashitairi tsipatakamiri apaniroini. Iri ñiimiri apaniro, ari irinешinonkatakyaami, iriitake eejatzi pinataimine.

⁷ Tema aririka piñaañaate, te apantyaaro papiipiitero okaratzi pikantakeri. Iro jameyetari irirori kaari asheninkata aaka. Iñaajaantzi japiipiitziro ikantayetakeri ari inkemakeri Pava. ⁸ Paamaventya pikempitakotarikari eeroa. Tekeramintha pinkovakoteri Ashitairi kovityiimoyetamiri, jiyotzitataikaro

⁴6:3 Pinkempitakaantero te iyotemi pampate tsika opaita antakeri pakojanori.

irirori maaroni. ⁹Jiroka pinkante piñaanaatapiinte eeroka:

Ashitani, nampitarori inkiteki,
Tasorentsi pinatzi eeroka.

¹⁰Pimpinkathariventaina naaka.

Pantakainaro jaka kipatsiki okaratzi pin-
intakaanari eeroka,

Pinkempitakainari inkiteveri, pantakairi
irirori maaroni pinintakairiri.

¹¹Pimpapiintenaro kovityiimotanari
noyaari.

¹²Pimpeyakotainaro
nokaariperoshirevaitake,

Tema nomatakerona naaka eejatzi,
nopeyakotairi ikaratzi
ovaariperoshiretakenari.

¹³Eero pishinetana iriñaantaityaana,
inkovaite irantakaitenaro
kaariperori.

Ari pinkantaitatyero
pimpinkathariventante.

Ari pinkantaitatyero ontzim-
imotemi pishintsinka, eejatzi
povaneenkaro. Ari onkantaari.

¹⁴Tema aririka pimpeyakotairi atziri
kishimiri, ari impeyakotaimi eejatzi
eeroka Ashitairi Inkitesatzi. ¹⁵Irooma
eerorika pipeyakotairi eeroka atziri
kishimiri, eerora ipeyakotzitaami
Ashitairi irirori.”

Iñaaventziro Jesús tzitaantsi

¹⁶“Aririka pintziventya pinkinkishire-
takoteri Pava, eero pikamantantayetzi,
pinkante: ‘Notzitaventatyaari Pava.’
Paamaiya eeroka pikempitarikari
kamataviriri. Itzitapiintaveta irirori,
montyoryaa ikantayeta ivoroki
iriyotantatyaari itziventatya. Iroora
iñaamatsite irirori iriñaapinkathaven-

taiteri. Omaperora. ¹⁷Irooma eeroka
aririka pintziventatyaari Pava pinkink-
ishiretantatyaari, pinkivaporoty, ipoña
pinkishitakya kameetha, ¹⁸iro eero
jiyotantatami pitziventatya. Apaniro
iriyotemi Ashitairi Inkitesatzi, iriitakera
pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaakarontsi

(Lc. 12.32-34)

¹⁹“Te apantaro povaarantashivaitya
jaka kipatsiki, ovana opathayi, ari
ipiyotapaari eejatzi koshintzi. ²⁰Iro
kameethatatsi pantayetanaaro piñaan-
taiyaarori pisaikai kameetha inkiteki.
Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami
inkiteki tsika te ompathaanetapai,
tsika te intzimapai eejatzi koshintzi.
²¹Tsikarika povaarantaka, ari
pinkinkishiretapiinterori.”

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi

(Lc. 11.33-36)

²²“Kameetharika onkantaari
poki, piñaantaro kameethaini,
okempitaro pinkoñeetyaakotatyeeemi.[§]
²³Terika apantaro poki, eero
piñaantaro kameethaini, kempitaka
pintsirenikitakotatyeeemi.”**

Iñaaventziro Jesús ashaarantaantsi

(Lc. 16.13)

²⁴“Tekatsi materone irantavaiteneri
apite omperatanteneri. Tema aponi
inkovaperote irimonkarateneri
jomperatariri, iriima pashine,
inkisaneentanakeri. Ari okempitzitari
eejatzi: Tekatsira materone iranteneri
Pava ikovakaantziri irirori, aririka

[§]6:22 Oshiyakaaventachari okitsi kameethari, aponi pimantaneri (kaari mashithatatsi), tsika itzimi ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava. Tema isaikanaatzi okitainkatzi.

**6:23 Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aponi mashithari, tsika itzimi kaari ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairimi Pava. Tema isaikatzi tsika otsirenikitzi.

inkinkishiretakoyeetero eejatzi
ashaarantaantsi inkempitakaantanakero
iroorikami omperatyaarine.”

**Iñaaventziro Jesús
kantzimoshiretaantsi**

(Lc. 12.22-31)

²⁵ “Pinkeme nonkante: Tera
apantaro onkantzimoshirevaitaami
pinkante: ‘¿Opaitama noyaari,
opaitama nomiretyaari, opaitama
nonkithaadyaari?’ Aña tzimataitatsi
pashine ankinkishiretapiintairi
añaantareki, iro kovaperotaitachari,
anayiro okaratzi ovayetapiintari,
okaratzi akithaayetapiintari eejatzi.

²⁶ Thame ankinkishiretakoteri
tsimeripayeeni. Te iriyote impanki-
tanontya iroyaari, te irovetsike ipanko
irovanontya ivankire. Iro kantamaitacha
Pava, ipayetapiintakeri irovarite.
Aakara jimaperotataitzi jetakotai Pava.

²⁷ Aririka paakoventyaaro onkantzi-
moshirevaitaami ¿arima pinkantakero
povavineentavairo posarentsite?

²⁸ Intsityaa ankinkishiretakotero
inchateyapayeeni, te añaero antavai-
tanete, te ontyaanontya onkithaadyaari.
Iro kantamaitacha te onkantzimoshire-
vaitaaro, onkante: ‘¿Opaitama
nonkithaadyaari?’††

²⁹ Ovaneenkata
kameetha, anayiri jovaneenkaveta
Salomón, pinkatharivetachari pairani.

³⁰ Iriitakera Pava ovaneenkatayetzirori.
Okantaveta kapiche añaavetaro
ovaneenkatapaintya, iro osamani,
tekatsi apantyaarone aririka
onkamateyatanake, tema inchekey-
eetakero, impoña intaayetakero.
¿Eeroma ikempoyaaventzimi eeroka
Pava? Aritake, eero pikisoshiretzi.

³¹ Aritapaake okantzimoshirevaitami,
pikantzi: ‘¿Opaitama noyaari, opaitama
nireri, opaitama nonkithaadyaari?’

³² Apatziro okantzimoshirevaitari
ikaratzi kaari kempisantatsine. Irooma
eerokapayeeni, jiyotakoyetzimiro
Ashitairi Inkitesatzi opaiyetarika
kovityiimoyetamiri.

³³ Iroora
kovaperotachari pinkokovatairi
impinkathariventaami, pinkokovatairi
eejatzi irovameethashiretaimi, irojatzi
piñaantaiyaarori impayetaimiro
okaratzi kovityiimoyetamiri.

³⁴ Ari okanta, eero okantzimoshire-
vaitami ompaityaarika avishimotemiri
osaitekira. Tema maaroniki kitaite
piñeero ompaitya avishimotemiri.”

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 “Te apantaro ankantante: ‘Kaariper-
oshire inatzi nosheninka.’ Aririka
ankantantake, ari irimayeetai aaka,
inkantayeetai: ‘Kaariperoshire pinatzi
eejatzi eeroka.’ ² Aririka ankantakoteri
asheninka, ari inkantakotanakai
eejatzi aaka. Ontzimatyee aamaia,
aririka ontzime antzimotantane,
imaperoitakari aaka apaata
impiyatayeetai. ³ Okempivaitakero
aririka otyaakitaimi antaro inchapeto
okiki, ¿kantatsima ameneri pashine
otyaakitachari kapicheeni irookiki?
⁴ ¿Tema eero okanta ankanteri:
‘Pimpoke, nagaimiro otyaakitakemiri
pokiki?’ Tema otyaakitakemi eeroka
antaro inchapeto. ⁵ Pikempitakari
kamataviriri. Petavakyaaro eeroka
paavairo inchato otzikaakemiri,
irojatzi pamenantanaiyaari kameetha
paantaiyaaniriri otyaakitakeri pashine.

⁶ Tera impayeetapiintaiteri
otsitzi vathatsi tasorentsitsatsiri. Ari
okempitari eejatzi tera impayeeterimi
chancho mareryaayetatsiri, tema ari
iroipatsitakero iraatzikavaitavakero.

††6:28 Iro ikantakoitzi jaka “inchateyapayeeni” paitachari “lirio.”

Tera impayeeteri ikovayevetari, osheki inkatsimate, ari iratsikantake.”^{‡‡}

**Iñaaventziri Jesús
amanaperotziriri Pava**

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷“Pinkampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemiro pikovakotantziri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pinkantapaakeri ashitarori: ‘Pashitaryeenaro.’ Aritake irashitaryaakemiro ipanko. ⁸Aritake impayeetairi kampilantayetsiri. Inkarate amemenatairone, ari iroñaakaitairi. Aririka inkantaiteri: ‘Pashitaryeero.’ Aritake irimatakero. ⁹Aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: ‘Apa, pimpena tanta.’ ¿Arima pimpakeri mapi? ¹⁰Aririka inkantemi: ‘Pimpena shima noya.’ ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari? ¹¹Iro kantacha eeroka petakotari pitomipayeeni, kaariperoshire pinaveta. Iriira ovatsiperotzirori Ashitairi Inkitesatzi, jetakotari irirori maaroni amanayetairiri. ¹²Aririka pinkove iretakotaityaami, petavakyaaro eeroka petakotantya. Irootakera okantakotziri lkantakaantaitane, irojatzira ikantakeri eejatzi pairani kamantantaneri.”

Iñaaventaitziro avotsimanchaki

(Lc. 13.24)

¹³“Aririka pinkove pinkyaavankotairi Pava, pinkempitakaantero pimpampithatayeeromi avotsimanchaki. Tema tzimatsi pashine avotsisaante, kaari pomerentsitachane inkenantaityaaro. Osheki pampithatakerori,

irashinonkaayeetaiya sarinkaveniki. ¹⁴Irooma avotsimanchaki, te iroshekite kenantyaarone, iriitake areetaachane Pavakinta, inkantaitaayeero irañagai janta.”

Iñaaventziri Jesús thairi

(Lc. 6.43-44)

¹⁵“Pinkyaaaryootaiyeni, jamatavitzimikari oshiyavetariri kamantantaneri, inkempitakotapaakyaari ikantaranki oisha te inkatsimatanete. Iro kanta-maitacha kaariperoshire inayetatzira, ikempitakari piratsi katsimari. ¹⁶Ontzimatyeera ankempoyeero jantayeetziri ayotantantyaari ikameethashiretzirika. ¿Añiiroma uva onkithotantyaaro ovaato kitochee? Tera. ¿Omatziroma higo onkithotantyaaro iroori? Te omata eejatzi. ¹⁷Inchato saankanatatsiri oshooki, okithotzi kameetha. Irooma inchato sampiyashitaintsiri, te onkithokinete. ¹⁸Tema inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Ari okempitari eejatzi inchato sampiyashitaintsiri, eero jiñeetziro onkameethate okithoki. ¹⁹Tema itovaitziro inchato kaari kithotatsine, iragaitakero intagaitero. ²⁰Pinkempoyaakoyetairi iyotaayetaimiri. Ikempitakarorika okithotzi inchato saankanatatsiri oshooki, pimatero jiyotaayetzimiri.”

**Jiñaaventziri Jesús
iyotakoperotanairiri**

(Lc. 13.25-27)

²¹“Tzimavetachara osheki kantave-tanari: ‘Novinkatharite pini eeroka, noñaapinkathakitakemi.’ Iro kantacha

^{‡‡}7:6 Ikantaitziri jaka: “vathatsi tasorentsitatsiri” ipoña “mareryaayetatsiri,” iro oshiyakaaventacha Kameethari Naantsi tasorentsitatsiri. Tema iñaane Pava, okempitari ikaratzi mareryaayetatsiri. Iriima otsitzi ipoña chancho, irira oshiyakaaventacha, ikarayetzi kaari koverone inkempisantero Kameethari Naantsi, osheki ikisaneentakeri kamantantzirori. Tera arite impankiventayeetyaari, terika inkovero inkempisante.

eero jiñeero impinkathariventairi Pava. Intaani inkarate antayetanaorori ikovakaantziri Ashitanari Inkitesatzi. ²² Aririka nompinkatharitari apaata napatotairi maaroni atziri. Tzimatsi kantayetaatsine: ‘Novinkatharite, nopairyaakemi naaka noñaaventayet-zimi. Nopairyaakemi novavisaakotziri jaakayetziri peyari. Nokantayetziri eejatzi nosheninka: Iro notasonkaventantari nopairyiiri Jesús.’ ²³ Iro kantamaitacha nonkantanakeri naaka: ‘Te niyotemi. Piyaataveete jantyaatziini, omapero pikaariperoshiretake.’”

**Iñaaventaitziri apite
ovatzikirori ipanko**

(Lc. 6.46-49)

²⁴ “Pinkeme, aririka pinkinkishiretero maaroni nokantakemiri, aririka pinkempisantanaakero maaroni, ari okameethatzi. Irootake piyotanetyaari. Pinkempitakyaari ovatzikirori ipanko oshirantapathatzi kipatsi. ²⁵ Oparyaaveta iniroite inkane, amaraniveta. Otampyaavetaka shintsiini, ookantavetapaakaro pankotsi, te aavyeero. Tema ovatzikakitya kameetha oshirantapathatzi kipatsi. ²⁶ Ari okempitari eejatzi, eeorika pikinkishiretziro nokantayetakemiri, eeorika pinkempisantanaairo, eero piñiuro piyotanetyaaro. Pinkempitakotakyaari ovatzikirori ipanko impanepathatzi. ²⁷ Oparyaapaake inkane, amaranitapaake. Opoña otampyaatapaake, ookantapaakaro, tyaanake pankotsi, aanakero. Te iñeetairo.”

²⁸ Irootake jiyotaayetakeriri Jesús ikaratzi apatoventakariri. Ipampoyaaminthaitanakeri. ²⁹ Tera

omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janayiri jiyotaantzi iyotzinkariite.

**Jovashinchagairi Jesús
omatziri pathaarontsi**

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 Ikanta joirinkaa Jesús ikinkithatak-
era tonkaari otzishiki, joyaatairi osheki atziri. ² Ari ipokashitakeriri aparoni atziri omatziri pathaarontsi, jotypeerovashitapaakari Jesús, ikantapaakeri: “Pikovirika, ari onkantake povashinchagina.” ³ Iroora jakotashitantanakariri, jantantakari kapicheeni irako, ikantzi: “Nokovi, peshitakotai.” Eshitanake ipathaavaiveta. ⁴ Ipoña Jesús ikantavetavaari: “Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkaratantyaarori Ikantakaantane Moisés, pimperi pashitakaariri Pava, iriyotantaityaari eshitakotaimi.”

**Jovashinchagairi Jesús
irotzikatane ijevare ovayiriite**

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta jovaanaa Jesús, aretaiyakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokakeri ijevare ovayiriite Roma-satzi, iriñeeri Jesús, ⁶ ikantapaakeri: “Novinkatharite, tzimatsi notzikatane nopankoki, maperokitaka imantsiyatake, kisoporokitake.” ⁷ Jakanakeri, ikantziri: “Aritake niyaatake novashinchagairi.” ⁸ Iro kantamaitacha ikantanake irirori: “Osheki noñaapinkathatakemi eeroka, kaaripero nonake naaka, niyotzi eero okantzi pinkyaavankotena. Intaani nokovi pinkantakaanteri, ireshitakotai. Tema aritake omatakya pinkanteri.” ⁹ Tema tzimatsi omperatanari naaka, tzimatsi eejatzi

^{¶¶}8:8 Irika ijevare ovayiriite Roma-satzi, kaarira Judío, pashinesatzi atziri jinatzi. Tema pairani aparoni Judío, te inkyaavankoteri pashinesatzi kaari isheninkata.

ovayiripayeeni nomperatari naaka. Aririka nonkanteri: 'Piyaate,' aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: 'Pimpoke,' aritake impokake. Aririka nonkanteri notzikatane: 'Pantero iroka,' jimatziro jantziro." ¹⁰ Ipampoyaanakeri Jesús ikemakeri ikantake irika ijevare ovayiriite. Ikantanakeri oyaataiyirini: "Iriira matakakeri irika ikempisantzi, jaka Israel-ki te intzime aparoni asheninka kempityaarine. Omaperora. ¹¹ Pinkeme, aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, ari intzimake osheki kaari asheninkata poñaayetachari pashineki nampitsi, tsika intzime anintaayetaachane intsi-pataiyaari Abraham-ni, Isaac-ni eejatzi Jacob-ni. ¹² Iro kantamaitacha eerora itzimaperotai asheninka saikaatsineri janta. Iriitake ikovakaaveetakari impinkathariventairimi maaroni janta, oshekimaitaka ipiyathataka, irootake irookantaiyaariri otsirenikitake. Ari iriraavaitaiyaari, iritsikaikivaitya inkemaantsitaiya." ¹³ Ipithokashitanaari ijevare ovayiriite, ikantziri: "Pimatairo pimpiye pipankoki. Tema pimatakeri pikempisantzi eeroka, irootake ireshitakotantaiyaari potzikatane." Aripaitera javisakotanake irotzikatane janta ipankoki.

Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro

(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

¹⁴ Ikanta Jesús jatake ipankoki Pedro. Iñaapaatziro iriyote, onoryaaka, aakero saavakirentsi. ¹⁵ Ipampitapaakero kapicheeni akoki, eshitakotanake. Piriintanaka, amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri. ¹⁶ Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri osheki jaakiri peyari. Jovashinchaayetairi, ikisathatavakerira kapicheeni iveyarite. Jovashinchaayetairi eejatzi maaroni mantsiyayetatsiri. ¹⁷ Arira okanta omonkaraantakari iñaaventakeri

pairani kamantantaneri Isaías, ikantakeranki: Iriira aanakerori amantsiyare, Irijatzi aanakerori eejatzi okaratzi akemaantsiyetari.

Oyaaterine Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta iñaakeri Jesús joshekipero-otapaake atziri apatotzimentariri, ikantanakeri iriyotaane: "Thame amontyagai intatsikero." ¹⁹ Ikantave-tavaari iyotzinkari: "Iyotaantanerí, nokovi noyaatanakemi tsikarika pikenayetzi eeroka." ²⁰ Jakanake Jesús, ikantziri: "Aparoni otsitziniro, tzimatsi imoro imaantari, eejatzi tsimeripayeeni tzimatsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera otzimi ipanko imaantapiintyaari irirori." ²¹ Ari ikantanake aparoni iriyotaane: "Iyotaanarí, nokovavetaka naaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha aririka noñaanairi nrintari nonki-tatanairi, arira noyaatemiri." ²² Ipoña ikantanakeri Jesús: "Poyaatena. Tema ikaratzi kamashireyetatsiri, ari inkitatairi irirori kaminkaripayeeni."

Joimairentziro Jesús tampyaa

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, itsipatanaari iriyotaane. ²⁴ Ikanta jimontyaakotanaka, maanake Jesús pitotsiki. Iro joveraakovetaiyakani niyankyaaki, omapokakeri iriyotaane otampyaatapaake antaroite, otetaatapaaka jiña pitotsiki, otamakaatanakera inkaare. ²⁵ Jiyaatashiitanakeri, jovakiryetapaakeri Jesús, ikantapaakeri: "¡Iyotaanarí, ampiinkatyé! ¡Povavisaakotaina!" ²⁶ Ikantanakeri irirori: "¿Opaitama pitharovantari? ¿Tekerama pikempisantaperotziita?" Piriintanaka, joimairentakero tampyaa eejatzi ikempitakero otamakaane

inkaare, avisanake, mairyaatanai kameetha. ²⁷ Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, iñaapinkathatanakeri iniroite, ikantavakaayeta: “¿Ipaitama atziritatsiri irika? Joimairentziro tampyaa, eejatzi inkaare.”

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Aritake areetaiyakani intatsikero, aatakotaiyapaakeni nampitsiki paitachari Gadara. Ari ishiyashitavakari apite atziri jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki. Katsimaki ikantakaakari peyari, osheki itharovakaitakari, te arite inkenayeete janta. ²⁹ Ikantavakeri: “¿Jesús, Itomi Pava! ¿Irootaintsima povasankitaina? ¿Tsikama nokantakemi eeroka?” ³⁰ Ari itzimi janta osheki chancho, ishintaraavaitaiyini. ³¹ Ñaavaitanake iveyarite, ikantanake: “Aririka povavisaakotairi irika naakane, potyaantena naaka ipiyotaka chancho.” ³² Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Piyaate peyari.” Matanaka. Jatanake peyaripayeeni chanchoki, jaakapaakeri, iroora ishiyantaiyanakari imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani maaroni inkaareki, aperotaka ipiinkake. ³³ Ikanta iñaakerira aamaakoventariri, shiyeyanakani. Jatake nampitsiki, ikamantapaakeri maaroni atziri okaratzi iñaakeri. ³⁴ Iroora jiyaatashiitantanakariri Jesús, ikantaitapaakeri: “Te nonkovaiyeni pisaiki nonampiki, pamene tsika pinkene.”

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaakotaa, ipiya inampiki. ² Ari jamaitakeneri kisoporokiri, janatakoitakeri shitashintsiki jonoryaantapiintari. Jiyoshiretavakeri Jesús atziri amakotakeriri, iñaanatavak-

eri mantsiyari, ikantavakeri: “Tharomentashire pinkantanakya notomi, ari novashinchagaimi, tema ipeyakoitaimiro pikaariperoshirevetaka.” ³ Ikanta ikemavake iyotzinkariite, ikantashiretanake: “Ithainkatziiri Pava irikavé.” ⁴ Jiyotake eejatzi Jesús opaita ikantashiretakeri, josampitanakeri: “¿Opaitama okaariperotantari pikantashiretziri?” ⁵ ¿Tema onkameethate nonkante: ‘Ipeyakoitaimiro pikaariperoshireveta?’ ¿Iroora pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye, paniitai?’ ⁶ Iroñaakara piyoteri irika Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshirevetachari.” Ipithokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziye, paanairo ponoryaantavetari, piyaatai pipankoki.” ⁷ Ari ikatziyanaka mantsiyavetachari, jatai ipankoki. ⁸ Iñaakeri maaroni atziri apatotainchari, ipampoyaavakeri jiyaataira. Ikantaiyanakani: “Omaperotatziiri Pava, iriitakera matakerori otzimimotantakariri ishintsinka Jesús.”

Jagaitanakeri Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ikanta jovaanaka Jesús, irojatzira iñaantapaakariri paitachari Mateo, kovakotziriri isheninka kireeki. Ikantapairi: “Poyaatena.” Katziyanaka, joyaatanakeri. ¹⁰ Ipoña jaanakeri ipankoki irovakaiyaari, itsipataanakeri iriyotaane. Osheki jatanaintsiri kovakotziriri isheninka kireeki, jiyaatake eejatzi osheki kaariperoshireyetsiri. Ari itsipatakari Jesús jovaiyakani. ¹¹ Ikanta iñaakeri Fariseo-payeeni, ikaimakeri iriyotaane Jesús, josampitakeri: “¿Opaitama itsipatantariri Jesús kovakotantatsiri kireeki, itsipatakari eejatzi kaariperoshireyetsiri? Te onkameethate.” ¹² Ikemavakera Jesús, ikantanake irirori: “Aririka irimantsiyate atziri

ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi inkove irirori. ¹³ Ontzimatyepinkinkishiretero lkantakaantane Pava, kantatsiri: Te nonkovajaantairo pamayetaina pipira pimpometainari. Iro nokovaperotairi pineshi-nonkayetaiyari pisheninka. Tera iro nopokantajaantakari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireri, aña nopokashitatziiri kaariperoshireri nonkaimashiretairi irovashaantairo kaariperori.”

Iñaaventziro Jesús itzitaita

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ipoña ipokaiyakeni iriyotaane Juan, josampitapaakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari itzitanta piyotaane? Notzitapiinta naaka, ari ikempitari eejatzi iriyotaane Fariseo-payeeni.” ¹⁵ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Aririka inkempiyeetyari aavakaachari, ¿arima irovashireneentaitakya? Aryaajaini apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intzitaitya. ¹⁶ Tema aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantyaaro osape ovakerari, ari osaraaperotanake aririka ampithatanakyaarika ovakerari. ¹⁷ Eejatzi okempitari, te aritzi paisatori meshinantsinaki irovantayeetyaaro eeryaatatsiri jimiretairi. Aririka irovantayeetakyaaaro, ari isanaryaanake, apaavaitashitakya jimireetari, eejatzi meshinantsinaki irirori. Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantayeetyaaro, eero japaavaitanta apiteroite.”

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Tekera inthonkero iriñaavaite Jesús, areetapaaka aparoni jevari,

iñaapinkathatapaakeri, ikantapaakeri: “Kamake nishinto, iro nopokantari piyaate nopankoki pantantaiyaaro kapicheeni pako, añaagaita.” ¹⁹ Ari jiyaatanake Jesús, eejatzi iriyotaane joyaatanakeri. ²⁰ Okanta aparoni mantsiyatatsiri tsinane, osheki osarentsi osokaavaitaka, tzimakotake 12 osarentsi, okenashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni opatziki iithaare. ²¹ Tema okantashiretakitzi: “Aririka nantzitakeri iithaare, ari neshitakotai.” ²² Ipithokashitanakaro Jesús, ikantziri: “Tharomenta pinkantanaiya nishinto, ovashinchagaimi pikempisantake.” Apathakero eshitanake omantsiyare tsinaneka. ²³ Ikanta jareetapaaka Jesús ipankoki jevari, iñaapaatziiri shoviriventzirori kamaintsiri, osheki atziri akivainkatainchari. ²⁴ Ikantapaakeri Jesús: “Pisheke, te onkame piraakotaiyakarini, aña omakoryaatzi.” Thainkaya jovaitakeri Jesús. ²⁵ Ipoña jomishitovapaakeri maaroni, kyaapaake Jesús, joirikavakotapaakero, piriintanaa eentsika. ²⁶ Te omanakotanakya jantakeri Jesús, ikemakoitanakeri maaroni.

Jovashinchagairi Jesús apite mavityaakiri

²⁷ Ikanta jovaanaka Jesús, ipatzimatanakeri apite mavityaakiri, ikaimakotziri, ikantzi: “¡Icharine David-ni, pineshinonkataiyaana!” ²⁸ Irojatziri jareetantapaakari pankotsiki, eejatzi mavityaakiri irirori. Ipokashitapaakeri okarikiini, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Pikinkishiretama eeroka ari novavisaakotaimi?” Ikantaiyini irirori: “Jee, aritake pimatakero novinkatharite.” ²⁹ Jakotanake Jesús, ipampitakitakeri, ikantziri: “Ovashinchagaimi pikempisantaana.” ³⁰ Apathakero amenanai kameetha. Ishintsithavetavaari, ikantziri: “Tera

nonkove pinkamantakotena novashinchagaimi.”³¹ Iro kantamaitacha jiyaaataira, ikamantantayetanake, ithonka ikemakoitanakeri Jesús.

Iñaavaitakaitziri kisovaanteri

³² Ipoña jamaitapaakeneri Jesús aparoni atziri jaakiri peyari, kisovaante ikantaka. ³³ Ari jovashinchaavakeri Jesús irika atziri, ñaavaitanai ikisovaantetakaavetakari peyari, tema jomityaantapithatakeri iveyarite. Maaroni ikempoyeetanakeri Jesús, ikantashiretitanake: “Tera añaapiinte oshiyaarine irika anampiki Israel-ki.” ³⁴ Iro kantamaitacha ikantaiyini Fariseo-payeeni irirori: “Jimatakaatzirira ijevare peyariite jovashichaantariri irakane.”

Sampainkatake pankirentsi

³⁵ Ithonka jiyaaetake Jesús maaroni nampitsiki, jiyotaantayetake japatotapiintaita. Iñaaventapiintakero Kameethari Ñaantsi tsika onkantya impinkathariventantai. Jovashinchaayetakeri maaroni, tekatsi aparoni mantsiyarentsi pomerentsitzimotyaarine. ³⁶ Iñaayetzirira osheki apatotzimentariri, antaro Jesús jetakoshiretakari, ikantake: “Omapero jashinonkaayetaka irika atziripayeeni. Ikempitakariri oisha eerorika itzimi aamaakoveentyaarine.”

³⁷ Eekerora ikantanakitziiri iriyotaane: “Ikempitakarora irikapayeeni atziri, osampainkatzi pankirentsi, iro kantamaitacha te intzimaperote atziri aavatairone. ³⁸ Pamanairi Avinkatharite irotyaanteeta osheki jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisantayetaatsine.”

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 Ipoña jiyoshiitake Jesús ikaratzi 12 iriyotaane, jimatanakero irirori irovashinchaayetairi mantsiyari, eejatzi ikaratzi jaakayetziri peyari, tema ipasavyaakari itasonkaventantzi. ² Jirika ikaratzi 12 jiyoshiitakeri Jesús: Etanakarori Simón, ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, irirentzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari irirentzi Juan. ³ Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo kovakovetariri kireeki isheninka, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ ipoñaapaaka Simón, ipaitaitakeri eejatzi Kisakotantaneri. Ipoñaapaaka ovekaraantapaakarori Judas Iscariote, iriitakera pithokashitaintanchari.

Jotyaantaitakeri karataintsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Opoña jotyaantakeri Jesús karataintsiri 12, ikantavakeri: “Eerora pikeni janta isaikayetzi atziri kaari asheninkata aaka, eero pikeni eejatzi inampiki Samaria-satziite. ⁶ Iri petapaintya piyaatashiteri ikaratzi icharineyetari Israel-ni, tsika itzimi kempitakariri oisha itzipinavaita. ⁷ Tsikarika pinkenayetake pinkamantantayete, pinkante: ‘Irootaintsi impinkathariventantai Inkitesatzi.’ ⁸ Povashinchaayetairi maaroni mantsiyari, povañaayetairi kamayevetachari, povashinchagairi pathaavaitatsiri, eejatzi jaakayetziri peyari. Tema neshinonkataari pinayetake, te piñe inkovakoitemiro. Iro pimatanaari eeroka pineshinonkatantaiya eejatzi. ⁹ Eerora paanake piireekite pitharateki, ¹⁰ eero paanake eejatzi pitharate, eero paanake apite piithaare, pi-zapato-te,

piyotzikiiro, tekatsi aparoni paanake. Tema ikantaitzi:

Impinaiteri antavaitatsiri.

¹¹ Aririka pareetya nampitsiki, pamenapaake aakameethatamine, iri pisaikimotapaake, irojatz pavisantakyaari pashineki nampitsi.

¹² Ari pareetakyaarika pankotsiki, povethatapaakyaari ikaratzi saikatsiri.

¹³ Aririka irakameethatavakemi irirori, ari iriñeero isaikai kameetha okaratzi povethatapaakari. Irooma eerorika jaakameethatavakemi, amenaashitakara povethatapaakari.

¹⁴ Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaitzimi eejatzi, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite.

¹⁵ Tema iriitake irimaperoitari apaata irovasankitaitari irika, ari anaanakero ikantayeetari Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora.”

Iriñaashitakaitatyeemi apaata

¹⁶ “Notyaantatziimi iroñaaka. Pikempivaitakari jotyaantaitziri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. Iro kantacha ontzimatyepinkempitakotyari koviyantzi maranke. Ontzimatyeejatzi pinkempityaari aparoni shiro te ikatsimavaitzi. ¹⁷ Paamaventya. Tema irakaantaitatyeemi jevaripayeeniki impasanavaitaitemi pankotsiki japatopapiinta. ¹⁸ Impoña iraaeyetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorensi, okantakaantzirora paventaana ari piñaaventayetainari, irojatz inkemantayetaiaari, eejatzi pashinesatzi atziri kaari asheninkata. ¹⁹ Aririka piñaakero iraaeyetanakemi, eero pikantashirevaitzi: ‘¿Opaitama nonkantapaakeri?’ Tema tzimatsi iyotashiretakaimirone ompaitya piñaanetyaari. ²⁰ Eerora piyotashitanakaro apaniro eeroka ompaitya piñaanetyaari, Tasorensinkantsi poñaachari Ashitamiriki, iri iyotakaimirone

onkarate pinkantayetapaakeri. ²¹ Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanteri. Piñe aakaanterine itomi. Piñe ovakaanterine ashitariri ikisaneentanakeri. ²² Oshékira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyaana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakityeero paventaiyaana, aritake novavisaakoshiretaimi. ²³ Aririka inkisaneentaitanakemi aparoni nampitsiki, pavishe pashineki nampitsi. Tema tekerapinthonkeroota pinkenayete maaroni nampitsiki tsika isaikayetzi Israel-mirinkaite, irojatz impiyantaiyaari irika Itomi Atziri. Omaperora.

²⁴ Tera iriñeete aparoni eenirora jiyotaitziri iranaakoteri iriyotanetya tsika itzimi iyotairiri. Te añee eejatzi aparoni onampitaari iranaakoteri tsika itzimi onampitariri iñaapinkathateri. ²⁵ Intaani añiuro kantatsi iyotaari inkempitakotyari iyotairiri pairani. Ari ikempitari eejatzi onampitaari. Tema ikisaneentayeetakena naaka iroñaaka, ikempikaantaitakena naakami Beelzebú ivinkatharite peyari. Eeroka ovatsipero inkisaneentaitemi pikempisantaanara.”

¿Niinkama añaapinkathateri?

(Lc. 12.2-9)

²⁶ “Iro kantamaitacha eerora pipinkashivaiyetari irikapayeeni. Ontzimatyepinkempitakotyari okaratzi omanakovetainari, oñaaronayetairo kaari ikemathaveeta pairani. ²⁷ Apaniro niyotakaayetaimiro eeroka irokapayeeni, te iriyotakotzimaityaaro thainkaneri irirori, iro kantamaitacha eeroka kinkithatakaayetairine. ²⁸ Eero pipinkashivaiyetari kovatsineri irovemi, tema eero jimatziro irirori irotyaantemi sarinkaveniki. Iriira piñaapinkathatai Pava, tema iriitake matzirori irotyaantemi sarinkaveniki. ²⁹ Pamene,

te impinaperotya tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante aparoni.^{§§} ³⁰Jiyotzitaro Pava okaratzi tzimayetatsiri aishi. ³¹Piñaakero, jaamaakotari Pava tsimeripayeeni, eerokara jimaperotataitzi jaamaakotami. Eero pipinkashivaitari kisaneentzimiri. ³²Aririka pinkanteri pisheninka: ‘Noñaapinkathatairi Jesús,’ aritake nonkantairi Ashitanari Inkitesatzi: ‘Apá, iñaapinkathataana irika, asheninkataari.’ ³³Irooma pinkanteririka pisheninka: ‘Te noñaapinkathateri Jesús,’ ari nokempitaiyaari naaka, nonkantairi Ashitanari: ‘Apá, te iriñaapinkathatena irika, te asheninkataari.’”

Iñaaventakota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴“Tera nokovi onkompitzi-motyami. Tema te iro aparoni nompokantyaari niyotaaetairi atziri iraakameethatavakaiya. Aña nopokakera, kempivaitakami namatyeemi ovathaamentotsi pantaminthatavakaantyaari.

³⁵Tema iro nopokantakari: Inkisaneentantyaariri atziriite jiritari, Onkisaneentantyaarori tsinane iniroitari, Onkisaneentantyaarori tsinane ayiroitari.

³⁶Iri pithokashitavakaachane atziriite inkisaneentavakaanaiya ikaratzi isaikavankotavakaiyani.

³⁷Tema iro onimotzimiri petakoyetyaari piri, piniro, povaiyanepayeeni eejatzi. Iro kantamaitacha aririka anaanakero okaratzi petakotana naaka paventaana, tera pinkyaaryoote pikempisantaana.

³⁸Ontzimatyepinkyaaryoovero noñaaventayetakemiri, onkantavetya impaikakoitemi. Aririka povashaan-

takero, tera pinkyaaryoovero pikempisantana. ³⁹Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane jantanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai.”

Impinayeetairi

(Mr. 9.41)

⁴⁰“Tzimatsirika impaitya aapatziyaamineri, naakara jaapatziyaka. Ari okempitari eejatzi, tsikarika impaitya aapatziyeeyaanane naaka, iriira jaapatziyaka Ashitanari itzimi otyaantakenari jaka. ⁴¹Tzimatsirika iyotemine kamantantaneri pinatzi, ari opoña jaapatziyanakami, ari pimonkaraiyaari impinataimi Pava apaata. Ari okempitari eejatzi, tziatsirika iyotakemine kameethashireri pikantanaa pikempisantanai, ari opoña jaakameethatanakemi, ari pimonkaratyaari impinataimi Pava apaata. ⁴²Aririka iriyoitemi eerokatake niyotaane, irootake impayeetantyaamiri pimire, jiyotakero Pava, iriitake pinatairine irika etakotakamiri.”

Jotyantziri Juan iriyotaane

(Lc. 7.18-35)

11 Ikaratakero Jesús jiyotaaetakeri 12 iriyotaane. Ovaanaka inkamantante maaroni nampitsiki saikayetatsiri janta.

²Ikanta Juan oviinkaatanereri, jashitakoitakeri chapinki, ikemakotakeri jantayetakeri Cristo, jotyaaetake apite iriyotaane irirori, ³irosampiteri Jesús, inkanteri: “¿Eerokatakema ipaitaitziri, ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamaiyaari?” ⁴Ikanta jareetaiyakani,

§§10:29 Kantakotachari jaka “te impinaperotya tsimeripayeeni,” tema kantatsi iramanantaitantyaari aparoni kireeki inkaraterika apite tsimeri.

josampitapaakeri Jesús. Irootakera ikantantanakariri irirori: “Aririka piyaatai, pinkamantapairi Juan maaroni pikemakenari eeroka, okaratzi piñaayetakeri nantayetakeri eejatzi. ⁵Tema namenakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisoporokiri, novashinchaayetairi maaroni pathaavaivetchari, nokemakaayetairi matayempiri, novañaayetairi kaminkari, noñaaventayetaineri Kameethari Ñaantsi ashinonkainkaripayeeni. ⁶Irootake inkimoshireyetantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane.”

⁷Ikanta ipiyeeyanaani iriyotaane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, iñaaventziri Juan, ikantzi: “¿Ipaitema pikinkishiretari piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitakarori savoro opiyonkatontakaaro tampyaa okantakaari te iminhashireta? ⁸¿Piñaapaakerima jovaneenkataka ikithaata? Aña tera. Tema ikaratzi ovaneenkatachari ikithaata, isaikavankotziri irirori pinkatharentsi. ⁹Iro piyaatashitantariri piyotaiyakenira kamantantanerini jinatzi. Tema jimaperotatziiro irirori janaakeri kamantantanerite. ¹⁰Iriitake josankinatakoitakeri pairani, iñaanatziri Pava Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi, Iriitake ovetsikanontemineri tsika pinke-napaake eeroka.

¹¹Pinkeme nonkante naaka: Osheki atziri tzimavetaichari, tekatsimaita anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate ipinkathariventairi Pava inkiteki, aparoni tsinampashiretatsiri janta, janaakotairira irirori Juan. Omaperora. ¹²Tema jetanakarora pairani Juan ikinkithatakaayetakemi, tzimatsi osheki atziri nevetanakarori shintsiini iriñeero

tsika ipinkatharitari Inkitesatzi. Iniroite ikovanake iriñeero kempivaitaka ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. Irojatziri ikantayeeta iroñaaka. ¹³Pairani tekera intzime Juan, tzimavetacha Kamantantanerini ipoña Ikantakaantaitane eejatzi. ¹⁴Iriima Juan, iriitakera ñaaventakotakeriri pairani, iriitakera Elías-tatsiri piyaatsineri. ¹⁵Kovirori inkemathatero, inkempisante. ¹⁶Nokempitakaan-takemiri naaka koshekavarentzi eentsi aririka inkashiyavaite, ¹⁷ikantaitziri: “Thame ashovirite amasheetantyaari.” Temaita inkove. Ikantaitziri eejatzi: ‘Intsityaa ampanthai ovashiretantyaari.’ Te inkovero eejatzi. ¹⁸Ari pikempitaiyakani. Piñaavetavakari Juan, itzitapaakaro irirori irovarite, te jimiretaro kachori, pikantaiyakerini: ‘Jaakatziiri peyari, iro itzivaitantari.’ ¹⁹Ipoña ipokavetaka Itomi Atziri, te intzivetyaaro irirori ovaritentsi, jimiretaro kachori eejatzi. Pikantaiyakerini: ‘Kaariperori jinatzi irinta, niyavarentzi, shinkiryaaantzi jinatzi eejatzi. Jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyitari eejatzi kaariperoshireri.’ Tekatsi ompaitya, tema aparoni iyotaneri ari iriyoyeetairi apaata omapero jiyotaneta, aririka iriñaayeetakero onkarate avisayetaatsine.”

Ikantamacheetziri kisoshireri nampitsiiteki

(Lc. 10.13-16)

²⁰Ipoña iñaaventakotanakeri Jesús ikaratzi ñaayevetakarori itasonkaventantayetake nampitsiiteki, iro kantamaitacha te irovashaantero ikaariperoshiretaiyini. Ikantanake: ²¹“Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Osheki iñaayeve-takana notasonkaventantayetake, temaita inkempisantaiyeni. Iriimi

ñaakenane Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi notasonkaventantzi, aritakemi irovashiretakotanakyaami ikaariper-oshireyetake, irovasaantanakeromi. Impoña inkempisantayetaimi maaroni iriroriite.* ²² Apaata aririka iraaeyetairi kameethashireyetaintsiri, eerora jimaperoitziri irovasankitaayetairi Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi. Iro kantamaitacha imaperoeyetairi irovasankitaiteri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, tema iñaavetakana notasonkaventantayetzi, temaita inkempisante. ²³ Eejatzi inkempiyetaiya Capernaum-satzi, ikinkishiretaiyakani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha osheki ikisoshiretake, iriyaayetai ikenayetzi kaminkari. Iriimi ñaakeronemi Sodoma-satzi pairani okaratzi iñaayetaikeri Capernaum-satzi, inkempisantaiyakenimi irirori, eero japerotzirimi pairani Pava saikaiyatsinimi iroñaaka. ²⁴ Aririka iraaeyetairi apaata kameethashireyetaintsiri, iriira imaperoeyetai irovasankitaaperoitairi Capernaúm-satzi, anaanakero jovasankitaitakeri pairani Sodoma-satzi.”

Pimpokashitaina naaka, ari piñero nomakoryaakaayetaimi

(Lc. 10.21-22)

²⁵ Ipoña jiñaañaatanakeri Jesús Ashitariri, ikantanakeri: “Apá, eeroka pinkathariventzirimi maaroni inkitesatzi, eejatzi maaroni kipatsisatzi, osheki nopaasoonketakemi. Tema eeroka iyotakaayetairiri eentsi tsinampashireri, kaari jiyoyetzi iyotaneriite. ²⁶ Tema irootake onimotakemiri.” ²⁷ Ipoña ikantanakeri piyotzimentakariri: “Iri Ashitanari iyotakaakenarori maaroni. Apanirora ikanta irirori jiyoperotana

naaka tema Itomi jovana. Ari nokempitakari eejatzi naaka apanirora niyoperotziri. Impoña iriyoyetairi eejatzi inkarate niyotakaayetairi naaka. ²⁸ Aririka piñero pimakoshirevaite, aririka piñero ompaitaya pimpakoovaiyaari, pimpokashitaina naaka, pinkamantainaro, aritake piñero nomakoryaakaayetaimi. ²⁹ Eero pimanintziro pimpakoovaiyetyaari, naakatake omperatamiri panatero. Tema tzimatsi nokoviri niyotaimiri, tera niyote naaka notsimaashiretantya, tsinampashire noni. Ari piñero nomakoryaashiretakagaimi. ³⁰ Tema okaratzi nomperatantari naaka, tera opomerentsiperota.”

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Tema itasheeyaatzini iriyotaane, javiikitanake okithoki pankirentsi iroyaari. ² Iñaakeri Fariseo-payeeni, irootake ikantantakariri Jesús: “Pameneri piyotaane. Iroka kitaite jimakoryaantaitari onatzi, te oshine-taantsite iraviikivaite.” ³ Ari jakanakeri Jesús ikantziri: “Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni, aantavetariri itashe itsipatayetakari ikarataiyini. ⁴ Ikyaaakeranki tasorentsipankoki, jovakaro tasorentsitanta, ipayetakeri eejatzi itsipatakari. Te oshine-taantsiveta, intaani jovayetapiintaro omperatasorentsitaari. ⁵ Josankinaitake eejatzi pairani Ikantakaantaitane, okantzi: ‘Eero pantavaitantaro kitaite jimakoryaantaitari.’ Iro kantamaitacha jiyaatapiintzi omperatasorentsitaari

*11:21 Tema irikaite Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío jinayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri jinayetatzi, te isheninkatari judío-payeeni.

kitaite jimakoryaantairi janta tasorentsipankoki, jantavaitapiintzi. Tekatsi kishimenterine. ⁶Nokantzi naaka, tzimatsira jaka iñaapinkathaper-oiteri, iriira anayirori tasorentsipanko. ⁷Iro josankinatantaitakari pairani, kantatsiri: Te nokovajaantairo pamayetaina pipira pimpometainari, Iro nokovaperotake petakoyetaiyaari pisheninka. Ari pinkematheromi iroka, eero pikantzimentzirimi irikapayeeni, tema te inkaariperoshirete. ⁸Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro kitaite jimakoryaantaitari.”

Atziri kisovakori

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹Ipoña jovaanaka Jesús, ikyaapai eejatzi japatotapiintaita. ¹⁰Ariya isaikakeri janta atziri kisovakotatsiri. Ikanta Fariseo-payeeni, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Aritatsima povashincheeri kisovakori kitaite jimakoryaantaitari?” Iro josampitantariri onantyaari inkantakoteri. ¹¹Ipoña jakanakeri irirori, ikantziri: “Tera pamenaminthatashitari poishate aririka irotetya omoronaki kitaite jimakoryaantaitari, petakotari, pinoshikiri. ¹²Iriira jetakoperoyeeta atziri, janayiri oisha. Tema te onkaariperoshiretakaante ankaminthaante kitaite jimakoryaantaitari.” ¹³Jiñaanatanakeri atziri kisovakori, ikantziri: “Pinthaaryaavakotai.” Matanaka atziri, akotsitanai, okempitanaaro pashine irako. ¹⁴Iro kantamaitacha kisaiyanakani Fariseo-payeeni. Jataiyakeni, ikinkithavaitaiyakeni,

ikantaiyini: “¿Tsika ankantakerika Jesús, ampeyakaantyaariri?”

Josankinatakotziyeetakari pairani Jesús

¹⁵Ikanta Jesús, iyotake ikovaitatzi irovaiteri, irootake jovaantanaari. Ari joyaatanakeriri osheki atziri, jovashinchagairi maaroni mantsiyari. ¹⁶Ikantayevetakari: “Eerora pikamantakotana.” ¹⁷Ari omonkaratari josankinatakaayeetakari pairani kamantaneri Isaías-ni, ikantzi:

¹⁸Jirika nomperatane, iriitake niyoyaakeri. Netakotane inatzi, iri oimoshirenkanari. Kiso iroveri Tasorentsinkantsi, Iñaaventaineri kaari asheninkata, inkantairi kyaaryootatsiri.

¹⁹Eero ishincheenkaventa irirori, Eero ikemaitziri inchecheraate iriñaaventakotya,

²⁰Eero jovatsitaperotziro irirori irisataaperotero sonkari sataavetaichari,

Eero joitsivakiri paamparimenki kapichevetainchari ipaampatake, Irojatziri inkitsirinkayeetantakyaarori iriñeetairo kyaaryootatsiri.†

²¹Iriitakera iroyaakoneentairi ikaratzi kaari asheninkata impairyagairi ivairo.

Kishimatziriri Tasorentsinkantsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²²Ipoña jamaitakeneri Jesús jaakiri peyari, imavityaakitakaakeri, ikisovaan-tetakaakeri eejatzi. Jovashinchaavakeri, amenanai kameetha, kantanai eejatzi iñaavaitai. ²³Ipampoyaaminthatanakeri maaroni atziri, ikantaiyanakani: “¿Iriitaajatakema irika charinetariri

†12:20 Oshiyakaaventachari sonkari ipoña paamparimenki tsivakimataintsiri, iri-itake atzirite ikaratzi kempisantavetachari kapicheeni, ashinonkaashireyetachari, mantsiyashireyetatsiri, shipetashireyetatsiri, tema aritake ineshinonkayetairi Jesús irikaite, eero ishinetziri irashinonkaayetaiya, aña aavyaashire inkantakaayetaiyaari, iroshireperoyetaiya.

David-ni?" ²⁴ Ikanta ikemaiyakeni Fariseo, ikantaiyanake irirori: "Irika atziri jovashinchaatziiri ashitariri peyari Beelzebú, irootake jovavisaakotantariri ikaratzi jaakayetziri peyari." ²⁵ Iro kantamaitacha Jesús jiyotakotakeri ikinkishireyetakari, ikantanakeri: "Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventantziri, ari iriñaakero irovapintavakaiya. Eejatzi okempita aririka irantaminthatavakaiya inampiki atziri, ari iriñaakero irovapintaavakaiya inampiki. Aririka irantaminthatavakaiya atziri ikaratzi isaikavankotavakaa, ari iñaakero irovapintaavakaiya ipankoki. ²⁶ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavaiyaami. ¿Eeroma iñiuro inthonkya aririka irovapintaavakaanakya? ²⁷ Iriirikami kamaari Beelzebú ovashincheenane naaka, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovavisaakotantariri kaakaneritatsiri? Aririka okanta pikamantakotatziiri piyotaane, ari inkishmentakemiro okaratzi pikantakeri. ²⁸ Tema iri Tasorensinkantsi poñaachari Pavaki ovashinchaanari naaka novavisaakotantariri jaakiri peyari. Tema irijatzi Pava omapokakemiri eeroka ipinkathariventantzi. ²⁹ Aririka inkovaite inkoshiiteri shintsitatsiri kameetha atziri, ontzimatyete iretaitavakyaari irosoiteri, ari onkantya eero ikisakoventantaro jashivetari aririka irayitaiteri. ³⁰ Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisaneentanari. Inkarate kaari ampitakotenari iriyoyaakotena, japaatakotatyaana. ³¹ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kaariperoshirevetachaneri, eejatzi inkempitagairi maaroni ñaavaivetarori kaariperori ñaantsi. Iriima

kishimatakerine Tasorensinkantsi, eero ipeyakotairi. ³² Ari okempitari eejatzi: Kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kantzimavetyaarine Itomi Atziri, iriima inkarate kishimatakerine Tasorensinkantsi, eero jiñeero impeyakotairi. ³³ Onkempivaityaaro aririka iriñeetero kameethari chochoki, jiyotaitzi kameethari onatzi ovaato inchato tsika opoñaakara chochoki. Ari okempitari eejatzi aririka iriñeetero chochoki piyantatsiri, jiyotaitzi kaaripero onatzi ovaato inchato tsika opoñaaka iroori. ³⁴ Pikempitakari maranke, kaariperoshire pikantaiyakani. Tekatsi pinkenakairo piñaavaitero kameethari, te apantyaaro pikinkishireyetari, irootake okaariperoyetantakari pikantayetziri. ³⁵ Aparoni kameethashireri ikinkishiretaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetziri. Iriima kaariperoshiretatsiri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okaariperotantari jantayetziri. ³⁶ Irootake nokantantari naaka, aritake iramenakoyeetairo apaata okaratzi kaariperori iñaaneyetari. ³⁷ Kameetharika okaratzi piñaaneyetari, ari irakameethayeetaimi. Irooma terika onkameethate, inkantayeetaimi: 'Kaariperoshire pinake, ontzimatyete pinkemaantsitaiyaaro osheki.'

Ikovaveta kaariperoshireri intasonkaventantaite

(Lc. 11.29-32)

³⁸ Ipoña jakaiyanakeni Fariseo itsipatakari iyotzinkariite ikantanakeri: "Iyotaanteri, nokovi noñeemi pintasonkaventante." ³⁹ Ari jakanake Jesús ikantzi: "Kaariperoshire pinaiyini eeroka, pithainkane povakeri Pava, pikovaiyini piñeena nontasonkaventante. Iro kantamaitacha eero noñaakimiro, intaani piñeero kempityaarone okaratzi avishimotak-

eriri pairani Jonás, ⁴⁰ tsika okanta jiniyantakariri kempitariri antari omani, tema mava kitaite isaikake imotziki. Ari inkempityaari eejatzi irika Itomi Atziri inkitavetapaintya mava kitaite kipatsiki. ⁴¹ Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iriyakoventaimi Nínive-satzi, tema ikempisantairi pairani irirori Jonás jovashaantanairo ikaariperoshirevetaiyani. Tema irika saikimotakemiri eeroka iroñaaka janayirira Jonás. ⁴² Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iyakoventaimi tsinane pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyoteneri pinkathari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka janayiri Salomón.”

Ipiyashitanta peyari

(Lc. 11.24-26)

⁴³ “Okempivaitakarora isaikashirentantyaarimi peyari aparoni atziri, ipankotsitetakaro irañaantare. Aririka irookaveetakyaari, avisakovetaa atziri isaikantakari peyari. Jatavetaa inkenavaite tsika janta te inampiitaro, eero jiñii tsika isaike. ⁴⁴ Impoñaakya inkantashiretai peyari: ‘Nompiyee nopankoki tsika nopoñaaka.’ Piyaa peyari, iñaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ⁴⁵ Impoña iriyaatashitakeri maperotzirori ipeyaritzi, inkantakeri: ‘Thame aate nopankoki, pintsipatyaa ampinkatharite.’ Iramake inkarate 7. Ari irashinonkaaperotyaari irika atziri, eero ikempitaa jashinonkaaveta pairani kapicheeni. Arira pinkempitaa yetaiyaari iroñaaka eerokaite.”

Iñaaventziro Jesús iriniro ipoña irirentzi

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Eeniro ikinkithatakaayetatziri Jesús atziri apatotzimentakariri, ari areetapaaka iriniro otsipatakari irirentzipayeeni, okatziyapaaka jakakiroki, okaimakaantapaakeri. ⁴⁷ Ikantaveetakari: “Ari areeta piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” ⁴⁸ Ari jakanake ikantzi: “¿Otzimikama pikinkishiretaiyarini iro nonirontari, iri nirentzitari?” ⁴⁹ Jookotanakeri ikaratzi jiyotaayetapi-intakeri, ikantzi: “Irikapayeeni iriitakera nokempitakaantaari nirentzi, iriitake nokempitakaantaari eejatzi noniro. ⁵⁰ Tema maaroni antanairori ikovayetziri Ashitairi Inkitesatzi, iriitake nirentzitaari, iriitake notsirotaari, iriitake nonirontaari.”

Joshiyakaaventziri Jesús pankivairentzi

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 Ipoña ishitovanai Jesús pankot-siki, jatanai inkaarethapyaaki. Ari isaikapaake. ² Ipiyotzimentapaari eejatzi osheki atziri. Iñaake othataka pitotsi, otetapaaka, saikapaake. Katziy-eeyakani atziri irirori inkaarethapyaaki. ³ Joshiyakaaventatziiniri okaratzi ikinkithatakaayetakeriri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni pankivairentzi jatatsiri impankite. ⁴ Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ipokapaake tsimeri, jovapaakaro. ⁵ Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi tsika te ontzimaperote kipatsi, ari oshookavetanakari thaankiperoini. Tera ontontapathatatyepi kipatsi, ⁶ sampiyashitanake pankirentsi ishintsitapaake ooryaa, tema te onkyaaperote oparitha inthomointa.

⁷ Tzimatsi pashine ookakitapainchari kitocheemashiki, aanaakero iroori oshookanake, kamanake pankirentsi. ⁸ Irooma pashine ookakitapainchari okameepathatzi kipatsi, saankana oshookanake, kithokitanake maaroni. Tzimayetanai okitho aparopayeeni okaratzi shookapaintsiri. Aparoni shookapaintsiri oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake. ⁹ Kovatsiri inkemathatero, irovayempitayya inkempisante.”

¿Opaitama

joshiyakaaventantarori Jesús?

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ipoña josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama poshiyakaaventantansiriri atziripayeeni okaratzi piñaaventayetziri?” ¹¹ Jakanake Jesús, ikantzi: “Ishineyeetaimiro eerokaite piyotairo tsika ikanta ipinkathariventantai Inkitesatzi, iriima irikaite te irishineyeeteneri irirori. ¹² Tsikarika itzimi otzimomotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotzi, eekero iriñaatyeero eero otzimimoperotairi. ¹³ Irootakera noshiyakaaventantarori iroka, onkantya iramenavetya irikaite, eero iñaamaitaro. Ari inkemavetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayevetakari. ¹⁴ Iriiyetakera iñaaventake pairani Isafas-ni, ikantake: Pinkemaiyavetakya, eeromaita pikemathataiyavakero. Pamenaiyavetya, eeromaita piñagaiyironi. ¹⁵ Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzi. Irootake kaari iñaantaiyaroni, Kaari ikemantaiyani, Kaari ikinkishiretantaiyani. Tera inkempisantaiyeeni, eero novavisaakotairi.

¹⁶ Irooma eeroka kimoshire pinkantaiyaani, tema piñagairo, pikemayetairo eejatzi. ¹⁷ Tema iro ikovaiyavetakarini pairani kamantantaneriite eejatzi kameethashireri, iriñeeromi irirori okaratzi piñaayetairi eerokaite. Ikovavetaiyakani inkemeromi pikemaiyakerini eeroka. Tema te iriñaatyeena, te inkemaiyenani. Omapero.”

Iñaaventziro Jesús

joshiyakaaventziri pankivairentzi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ “Pinkeme noñaaventemiro okaratzi noshiyakaaventakeri pankivairentzi. ¹⁹ Tzimatsi kemirori noñaaventziro ipinkathariventantai Pava, temaita ikemathatziro. Ikanta ipokake ovaariperoshiretantatsiri jovashaantakaapaakeri ikempisantavetana. Iriitake kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari avotsiki. ²⁰ Tzimatsi eejatzi tharomentaventarori noñaane, ikempisantzi thaankiini. Iri kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari omapiporokitzi. ²¹ Tera iriyotakoperotatyero ñaantsi, te ikisashitaro ikemaantsiventanakaro ikempisantzi, jovashaantanakero. Ikempitakaro pankirentzi sampishitaintsiri tera onkyaaperotatyte oparitha inthomointa kipatsiki. ²² Tzimatsi eejatzi kemavetarori noñaane,

⁸13:8 Kantakotajaantachari jaka “okaratzi shookapaintsiri,” aamaaka okaratzi 100 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 30 okithoki.

⁹13:12 Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheenira piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityeemiro.

iro kantamaitacha inevevaitaro intharomentavaitya, osheki eejatzi ikinkithashiretakotziro irovaakaro, irootake ipeyakotantakarori noñaane, te inkempisante. Ikempitakaro pankirentsi ookakitapainchari kitocheemashiki, kaari kithokitatsine.²³ Tzimatsi pashine kemirori noñaane, ikempisantanakero. Ikyaaayooven-tanairo. Iri oshiyakarori pankirentsi shookapaintsiri okameepathatzi kipatsi, oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake.”[§]

**Iñaaventakotziri Jesús
pankitzirori trigo**

²⁴ Ipoña joshiyakaaventakeneri eejatzi Jesús, ikantake: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyari aparoni atziri pankitzirori kameethakiri trigo.²⁵ Okanta tsirenipaite jimagaiyini iratziritepayeeni eejatzi irirori, pokake kisaneentziriri jamake okitho trigo-niro, ipankitakeneri irovaneki, ikonovakero trigo-perori, piyanaka.²⁶ Ipoña oshookanake trigo-perori, kithokitanake. Ari okempitakari eejatzi trigo-niro ikonovaitakerori.²⁷ Ikanta jiyotaitakero, jiyaatashitakeri ashitarori, ikantaitakeri: ‘Kempitaka te apantyaaro okitho trigo apankitakeri povaneki, ¿opaitama okonovantarori oshookake trigo-niro?’²⁸ Ikantanake ashitarori irovane: ‘Aña iri pankitakerori kisaneentanari.’ Ikantzi iratzirite: ‘¿Pikovima niyaate nonthokayetairo trigo-niro?’²⁹ Jakanake, ikantzi: ‘Eero, amaashitya, ari pinthokakotakero trigo-perori.’³⁰ Ari okantavaka onkonovyaaroota oshooke, irojatz

osampatantakyaari trigo-perori. Aripaitera nonkantemiri: Pinthatzinkero trigo-niro, pintayero. Paviikitairo trigo-perori, povayetairo.”

**Joshiyakaaventaitziri
okitho iryaanitatsiri**

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ipoña japiitakero Jesús joshiyakaaventakeneri, ikantzi: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, okempivaitakari pankitzirori iryaanitatsiri okitho pankirentsi.”^{**}
³² Iryaani okantaveta okitho, iro kantamaitacha aririka oshookanake, anayiro pashine pankirentsi, antaro ontevayetanake ari irimavoshiyetyaari tsimeripayeeni ontsimankatapeshitake.”

**Joshiyakaaventaitziri
shineyakairori tanta**

(Lc. 13.20-21)

³³ Jiroka pashine joshiyakaaventakeri Jesús, ikantzi: “Aririka ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyakotaro aparoni tsinane ovetsikirori tanta. Aakero trigopane, okonovakero shineyakairori. Aritake oñaake oshineye otantanepathate.”

**Tsika okanta joshiyakaaventantarori
Jesús iñaaventayetakeri**

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventziri okaratzi jiyotaantayetzi. Tekatsi aparoni kaari iroshiyakaavente.³⁵ Ari omonkarataakari iñaaventakeri pairani kamantantaneri iñaaventakotziro ikantakeri Pava: Noshiyakaaventatyeeni atziri maaroni noñaaventeneriri.

[§]13:23 Pamenero kantakotachari janta versículo 13.8.

^{**}13:31 Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitatsiri pankirentsi, paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

Nooñaarontaineri kaari jiyoveeta pairani ovakera ovetsikantakari kipatsi irojatz iroñaaka.

Jooñaarontziro Jesús kempitarori trigo-niro

³⁶ Ipoña jiyataanai Jesús, jookayetanairi atziri apatotzimentakariri, jatanake pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “Piyotainaro okaratz poshiyakaaventakeri. ¿Opaitama oshiyakaaventachari trigo-niro ikonovaitakerori ipankiitziro trigo-perori?” ³⁷ Ikantzi Jesús: “Irika Itomi Atziri iriitake kempitakariri ashitarori irovane ipankiitakero trigo-perori. ³⁸ Iroka ovaantsitsisiri irootake oshiyakaaventarori kipatsi asaikantayetari. Iroka trigo-perori iri oshiyakaaventacha ikaratzi ipinkathariventairi Pava. Irooma trigo-niro iri oshiyakaaventacha ikaratzi jashiyetari Kaariperori. ³⁹ Irika kisaneentantatsiri pankitakerori trigo-niro iri oshiyakaaventacha kamaari. Kempityaarone jaavataitziro okitho trigo, oshiyakaaventa aririka onthonkaiya apaata kipatsi. Irikapayeeni aavayetakerori okitho iri oshiyakaaventacha maninkariite. ⁴⁰ Piñaakero, japatotakaantaitakero trigo-niro, itagaitakero. Iroora oshiyakaaventacha aririka onthonkaiya apaata kipatsi. ⁴¹ Irika Itomi Atziri irotyaantairi maninkariite, irapatotakaantairi kaariperoshiretatsiri, tema te inkove inkonovaiyaari ikaratzi kempisantayetakeriri. ⁴² Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaiyaari iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya. ⁴³ Iriima ikaratzi kameethashireyetantsiri, shipakirya inkantaiya inkempitayetai yaari

ooryaatsiri. Isaikimoyetairi Ashitairi tsika ipinkathariventantzi irirori. Povayempitaya.”

Iñaaventziro Jesús omanachari kireeki

⁴⁴ Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Jiroka pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi osheki kireeki jomanaitziri ovaantsiki. Ikanta aparoni atziri iñaakeri, te arite iraanakeri, eejatzi jomananairi, tekatsi inkamante, ikantashiretanake irirori: ‘Ontzimaty namanantero iroka kipatsi, ari onkantya nashitantaariri ikaratzi tzimatsiri janta.’ Ipoña ipimantakero okaratz tzmimovetariri, jamanantakero kipatsi. Kimoshire ikantaka, tema jamanantakotakeri osheki kireeki. Ari okempitari eejatzi aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi.”

Iñaaventziro Jesús mareryaari pinaperotachari

⁴⁵ Ikantzi eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi, ikempitari aparoni atziri kovaintsiri iramanante mareryaari.” ⁴⁶ Jiñaake mareryaari, osheki ikovake irayeri. Ipoña ipiyanaa inampiki, ipimantapaakero okaratz tzmimotziriri, jamanantakero iroñaaka mareryaari.”

Iñaaventziro Jesús kithare

⁴⁷ Ikantake eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi, ikempitari aparoni kithatatsiri. Jaake osheki kantavaiyetachari shima. ⁴⁸ Ipoña jinoshikakotakeri othapyaaki, ikoyaayetakeri kameethatatsiri. Ikaratzi kaari kameethayetatsine, jookayetakeri. ⁴⁹ Ari onkempitaiyaari apaata aririka onthonkaiya kipatsi. Impokake

††13:45 Iro ikantakoitzi jaka mareryaari, okarayetzi mareryaayetatsiri kempiyetarori mapi ipaitaitziri “perla,” osheki inintaitziro. Iro kantamaitacha kimota okanta ovinaro.

maninkariite, irinashiyetaiyaari kameethashireri, ari inkempitaakeriri eejatzi kaariperoshireri. ⁵⁰Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaitaiyaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya.”

Iñaaventziri Jesús ovakerari ovaakaronsi ipoña paisatori

⁵¹Ari ikantzi Jesús: “¿Pikemath-atakeroma okaratzi nokantayetakeri?” Ikantaiyini iriyotaane: “Nokemath-atakeroma.” ⁵²Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Noshiyakaanteri aparoni ashitaanitachari, tzimatsiri irovaakaro pinayetachari. Jaapiintziro paisatori irovaakaro, jaapiintziro eejatzi ovakerari. Aritake inkempitaiyaari eejatzi iyotzinkariite aririka impinkathariventairi Inkitesatzi, iriyotaantairo okaratzi etarori jiyotaantaitziro pairani, iriyotaantairo eejatzi ovakerataatsiri.”

Ipiyaa Jesús Nazaret-ki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³Ikaratakero Jesús joshiyakaaven-takero okaratzi iñaaventakeri, ari jiyaatanai. ⁵⁴Ikenanai inampiki. Jiyotaantayetapai japatotapiintaita. Ipampoyaaminthatakeri ikaratzi kemayetakeriri, ikantaiyini: “¿Ipaitama matakaakeriri irika jiyotanetantakeri, ipoña itasonkaventantzi eejatzi? ⁵⁵¿Kaarima irika itomi osheronkapi-intzirori inchakota, otomitari María? ¿Kaarima irirentzipayeeni irika: Jacobo, José, Simón, ipoña Judas? ⁵⁶¿Tema ari akaratziro iritsiropayeeni anampitaro jaka, ipaitama pinkatharentsitakaakeriri?” ⁵⁷Osheki ithainkaitakeri, ikisaneentaitanakeri. Irojatziki ikantantanakeri Jesús: “Ari ikantatya kamantantaneri te

iriñaapinkathaiteri inampikira irirori.” ⁵⁸Tema osheki ithainkimavaitaitakeri Jesús inampiki, irootake kaari itasonkaventanta.

Ikamantakeri Juan oviinkaatanereri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

14 Ikanta pinkathari Herodes paitachari Tetrarca, ikemakotakeri Jesús. ²Ikantziri iromperatane: “Irika Jesús iriitakera Juan oviinkaatanereri. Iriitakera añagaatsi, piñeeri otzimi ishintsinka.” ³Tema iri Herodes aakaantzitareri Juan, joosotakaantakeri, jominkyakeri. Iro kantakaantziro iinavetari irirentzi Felipe paitachari Herodías. ⁴Tema ikaminaavetatyari Juan irika Herodes, ikantavetari: “Te arite paapithatantziro.” ⁵Ari ikovavetaka irovakaanterimi, iro kantamaitacha osheki ñaapinkathatakeriri Juan, jiyotaiyini kamantantanereri inatzi. Itharovakaanakeri Herodes atziri, ikantashiretzi: “Aririka novakaan-takeri, ari inkisaneentaitakena.” ⁶Okanta omonkarataka kitaite joimoshirenkavetaro itzimantari Herodes. Ipiyotaiyaka osheki isheninka, joimoshirenkaiyirini. Ari opokapaake ishinto Herodías, amasheetapaake. Osheki ookimotanakeri Herodes. ⁷Ikantakero: “Tzimatsirika ompaitya pinkampitenari, ari nompakemiro. Omapero, jiyotzi Pava eero namatavitzimi.” ⁸Ipoña okantziro iniro: “Pinkanteri inthatzinkakaanteri Juan.” Iro okantantakariri: “Nokovi pamakotakenaro iito Juan matzitati.” ⁹Ari jovashiretanakeri Herodes, te inkovavetya. Iro kantamaitacha ikemaiyakeri isheninka ikantakereri inkaaranki. ¹⁰Irootake ithatzinkakaan-tantakariri Juan. ¹¹Jamaitakero iito,

‡13:55 Jacobo, irijatzi ikantaitziri eejatzi Santiago.

ipakoitakero aanakenero iniro. ¹²Ipoña ipokaiyapaakeni iriyotaane Juan, ikitatairi. Arira jiyaataiyanake isaiki Jesús, ikamantakeri.

Jovakaari Jesús 5,000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Ikanta ikemake Jesús kama Juan, otetanaka pitotsiki iriyaatero tsika te inampiitaro. Iro kantamaitacha ikemakoitakeri tsika iriyaate, shiyeeyanakani ikenaitake avotsiki, jonyaaitanakeri. ¹⁴Iro jaatakotapaakittiini Jesús, iñaapaatzí oshéki piyotzimentakariri. Jetakoshiretapaakari, jovashinchaake oshéki mantsiyayetatsiri. ¹⁵Okanta osheetyaanake, ikantzi iriyotaane Jesús: “Pamene, asaikatziira tsika te inampiitaro, aritake sheetyaake eejatzi. Pinkaratero pikinkithatzi, iriyaaita atziri nampitsiki irovapaiya.” ¹⁶Jakanakeri, ikantziri: “¿Opaita iratsipetantyaarori iriyaayetai? Pimperí eeroka irovarite.” ¹⁷Ikantanake iriyotaane: “Tekatsi nomperi naaka. Intaani otzimi okaratzi 5 tanta ipoña apite shima.” ¹⁸Ikantzi Jesús: “Pamakenari jaka.” ¹⁹Ari ikantziri maaroni atziri: “Pisaikaiyeni.” Thointaiyanake atziriite. Ipoña jaakero tanta, eejatzi shima, amenanake jenoki inkiteki, iñaañaatanake, ikantzi: “Paasoonke Ashitanari, eerokatake pakenarori iroka noyaari.” Ipoña ipitharyaakero, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaitakaniri irirori atziripayeeni apatotainchari. ²⁰Ari ikaratzi jovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzimakaarantapaintsiri, joteyetairo

kantziriki, okaratzi 12 jaikitaachari. ²¹Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinane ipoña eentsipayeeni ovainchari.

Janiitantaro Jesús inkaare

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²²Ipoña ikantairi Jesús iriyotaane: “Thame petaiyaaro pimontyagai intatsikero.” Ikantakeri eejatzi piyotzimentakariri: “Kantatsi piyaataiyeene.” ²³Iro ikenantanakari irirori tonkaariki, iñaañaateri Ashitariri. Okanta otsirenitanake, saikake apaniroini Jesús janta. ²⁴Overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki, antaro otamakaane inkaare, oipiyapiyatakotakeri tampyaa. ²⁵Okanta okitaitzimatake, pokai Jesús janiitantaaro inkaare.” ²⁶Te iriyotavairi, itharovaiyanakeni iriyotaane, ikaimaiyanakeni: “¿Kaakitake shiretsivé!” ²⁷Iñaanatapai irirori, ikantziri: “Naaka pokaatsi, tontashire pinkantya eero pitharovavaitzi.” ²⁸Ari ikantanake Pedro: “Eerokama Novinkatharité, pinkantakaiyaaro naniitantaaro naaka inkaare.” ²⁹Ikantzi Jesús: “Pimpokanake.” Aniitanake Pedro inkaareki jiyaatashitanakeri isaikakera. ³⁰Iro kantamaitacha ikinkishiretanakero Pedro antaro otamakaane inkaare, itharovanake, iro itsitsiyantanakari, ikaimanake: “Pinkatharí paavaina.” ³¹Jakotashitanakeri Jesús, jaavairi. Ipoña ikantziri: “Kapiche pikempisantakena. ¿Opaitama pikisoshiretantari?” ³²Ikanta jotetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. ³³Iniroite iñaapinkathathanakeri iriyotaane,

[¶]14:25 Kantakotachari jaka: “Okanta okitaitzimatake,” irootake oshiyarori jametari jantayetapiintziro ovayiriite jaamaventa tsirenipaite, onkantya eero japaatashitanaro inkakivaite aparoni ovayiri maaroni tsireni, ontzimatyé intzime cuatro ovayiri aamaventachaneri. Aparoni etanakyaaarone ovakera ontsirenitanake, pashine aririka oniyankiitzimatake tsireni, pashine aririka oniyankiitake tsireni, overaantapaakyaaaroni iri kitaitakotatsine.

ikantaiyanakerini: “Omaperotatya eerokatake Itomi Pava.”

**Jovashinchaantake
Jesús Genesaret-ki**

(Mr. 6.53-56)

³⁴Ikanta areetaiyaani intatsikero nampitsiki Genesaret. ³⁵Iro jaatakotapaakitziini Jesús, jiyotaitavakeri. Ikamantaitakeri maaroni nampitarori janta, jamayeta paakeri mansiyayetatsiri. ³⁶Ikantaitakeri Jesús: “Pishineteri mansiyari irantzitavakemiro kapicheeni piithaare, ireshitakoyetantaiyaari.” Ari okantamaitaka, ikaratzi antzitakeriri kapicheeni iithaare, eshitakoyetai.

Ovaariperoshiretziriri atziri

(Mr. 7.1-23)

15 Ipoña ipokaiyakeni Fariseo itsipatakari iyotzinkariite. Ipoñaayetaka nampitsiki Jerusalén. Ikantapaakeri Jesús: ²“Judío anaiyini. Iro ametaiyari akivaakota tekera ovanakyaata, ari okanta jiyotaayetairi pairani acharineete. ¿Opaitama kaari jimatantaro piyotaane? Jovapiintaiyani te inkivero irako.” ³Jakanake Jesús, ikantzi: “Irojatzi paakoventa eerokaite jiyotaayetairi pairani acharineete, temaita pimatantaro jiyotaayetairi Pava. ⁴Jiroka ikantziri Pava: Piñaapinkathateri ashitamiri. Ikantake eejatzi: Ontzimatyte irovamaiteri kishimatziriri ashitariri. ⁵Iro kantamaitacha pikantashitapiinta eeroka: ‘Aritatsi ankanteri ashiyetairi: “Nokashiyakaakeri Pava maaroni noireekite, eero okantzi nonkaminthaimi eeroka.”’ ⁶Piyotaantashiyetakaro jameyetari pairani, te piyotaantero ikovakaajaantairi Pava. Irootakera kaari jetakotantaari asheninka ashitariri. ⁷Kamataviri

pinaiyini. Eeroka iñaaventake pairani Isaías, ikantake:

⁸Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni.

Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha.

⁹Amenaashivaita jotypeerovayeta iñaapinkathavetana, Tema jiyotaantashitaro jameyetari irirori.”

¹⁰Ikaimakeri Jesús maaroni piyotzimentakariri, ikantziri: “Pinkempisantaiyeni, pinkemathatantyaarori noñaaverteri: ¹¹Ikaratzi ovayetari te jovaariperoshiretantzi, irooma okaratzi añaavaiyetziri, iroora matzirori ovaariperoshiretantzi.”

¹²Ipoña ipokashitapaakeri iriyotaane okarikiini, ikantapaakeri: “Te onimoteri Fariseo-payeeni ikemakemi pikantake.”

¹³Ikantanake Jesús: “Ashitanari Inkitesatzi, ari inthonkairo okaratzi kaari ipankitzi irirori. ¹⁴Piñaashityaari, te iriyotaiyeni irirori, joshiyakari aparoni mavityaakiri. Ikempitakotakari eejatzi jakathatavakaa mavityaakiri, te iriyote tsika inkene, apiteroite imparyee omoronaki.” ¹⁵Ari ikantzi Pedro: “Pooñaarontenaro okaratzi poshiyakaaventakeneriri irikapayeeni.”

¹⁶Ikantzi Jesús: “¿Tekerama ontzimotemi eeroka piyotane? ¹⁷¿Tema piyote okaratzi ovayetapiintari okenayetzi asheetoki, impoña amishitovairo? ¹⁸Irooma añaavaitero kaariperori akinkishireyetari, irootake ovaariperoshiretantatsiri. ¹⁹Tema ashireki opoñaayeta kaariperori kinkishiretaantsi, ovantaantsi, mayempitaantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, thaiyakotaantsi, kishimataantsi. ²⁰Irootakera iroka ovaariperoshiretantatsiri. Irooma eerorika akivaakota ankoverika oya, te ovaariperoshiretantzi iroori.”

Okempisantzi tsinane Canaán-sato

(Mr. 7.24-30)

²¹ Ipoña ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro irojatzí Sidón-ki. ²² Ari opokashitakeri janta aparoni tsinane Canaán-sato, te judío onatye iroori. Okantapaakeri: “Novinkatharite, eeroka icharine pinkathari David-ni. Nokovi pinkaminthagaina osheki oñaashitakaro nishinto, jaakiro peyari.” ²³ Ari jimairetake Jesús, te irakero. Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Pomityaantairo iyaataita, osheki oñaashirenkakai.” ²⁴ Ikantanakero Jesús: “Intaani jotyaaantakena Ashitanari nonkaminthaayetairi nosheninka Israel-mirinkaite, ikaratzi oshiyakariri oisha ipeyayetaka.” ²⁵ Iro kantamaitacha tsinaneka, otyeerovashitanakari Jesús, okantanakeri: “Pinkatharí, pinkaminthagaina naaka.” ²⁶ Ikantanakero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: “Te aapithateri irovarite eentsite amperi otsitzi iroyaaro.””^{§§} ²⁷ Akanakeri iroori, okantziri: “Omapero pikantakeri Pinkatharí. Iro kantamaitacha, jovapi-intamatsitaro otsitzi jovyaaayeetziro ovaritentsi otapinaki.” ²⁸ Jakanairo Jesús, ikantziro: “Tsinané, omapero pikempisantai eeroka. Irootake nomatantyaarori pikovakotakenari.” Apathakero avisakotai ishinto.

Jovashinchaake Jesús osheki atziri

²⁹ Ipoña jovaanaka Jesús ikenayetake othapyaaki inkaare Galilea. Irojatzí itonkaantanakari otzishiki, ari isaikapaakeri janta. ³⁰ Ari ipokashitakeriri osheki atziri, jamayetakeri kantavaiyetachari imantsiyare: ethorivaitatsiri, mavityaakiri,

kisovaanteri, pesaponthokiri, maaroni. Ithonkiri jovashinchaayetairi. ³¹ Ipampoyaaaminthaitakeri Jesús jiñeetakerira iñaavaitakagairi kisovaanteri, janiitakaayetairi kisoporokiri, ethorivaitatsiri eejatzi, jamenakaayetairi mavityaakiri. Ikantaiyini atziriite: “Omapero ikameethatataike Pava, iriitake pinkathariventairiri Israel-mirinkaite.”

Jovakaari Jesús 4,000 atziri

(Mr. 8.1-10)

³² Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, ikantakeri: “Osheki netakotakari atziriite, tema mava kitaite isaikaiyakeni jaka ikempisantana, tekatsi irovaiya. Aririka iriyaatashitaiya eero jovanaa, ari aakeri itashe avotsiki.” ³³ Ikantaiyini iriyotaane: “Pamene, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro. ¿Tsikama ayeka ovakaiyaariri? Osheki ikarataiyini.” ³⁴ Ari josampitziri Jesús iriyotaane: “¿Tsikama okaratzi tanta tzimatsiri?” Ikantzi iriyotaane: “Tzimatsi okaratzi 7, tzimitacha eejatzi shimaaniki.” ³⁵ Ipoña ikantaitakeri ikaratzi piyotainchari: “Pisaikaiyeni.” ³⁶ Jaakero tanta ipoña shimaaniki, ipaasoonkeventakero. Ipoña ipetoryaakero tanta, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaakeneri piyotainchari atziri. ³⁷ Ovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzimakaanapaintsiri, ijaikitai okaratzi 7 kantziri. ³⁸ Kempitaka ikaratzi 4,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinanepayeeni ipoña eentsipayeeni ovainchari. ³⁹ Ipoña ikantanai Jesús: “Ari avaiyakani, kantatsi piyaayetai.” Ari jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaanaka iipatsiteki Magdala-satzi.

§§15:26 Iriira joshiyakaaventzi judío-payeeni ikempitakaari eentsi. Iriima kaari judío-tatsi joshiyakari otsitzi.

Ikovakoitziri Jesús intasonkaventante

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 Ipoña ipokaiyakeni Fariseo itsipatakari Saduceo, ikovavetaiyatyaani intzipishiretakairimi Jesús onantyaari iriyakoverimeri. Ikantavetapaakari: “Intsityaa pintasonkaventante niyotantyaari omaperotatya opoñaaro pitasorenka inkiteki.”² Jakanake Jesús ikantzi: “Pikantapiintaiyini eeroka aririka piñero onkityonkaiyee osheetyaanai: ‘Osaryaamaaatye onkitaitemanai.’³ Irooma piñaamanairo menkori onkityonkaiyee inkiteki, pikantzi: ‘Omparyaatye inkane.’ Ñaakero, piyotakovetaro inkite, piyotakotziro eejatzi aririka omparyee inkane. Iro kantamaitacha te piyotzimaityaaro okaratzi piñaayevetari jaka kipatsiki.⁴ Te pinkameethataiyeni eeroka, thanka povakeri Pava, irootake pikovantaiyarini piñeena nontasonkaventante, iro kantamaitacha eero noñaakimiro. Intaani piñero oshiyarone okaratzi avishimotakeriri pairani Jonás.” Ari jiyaatanai Jesús.

Shineyakaarori itantane Fariseo

(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta jareetaiyakani iriyotaane Jesús intatsikero, te iraanake itantane, imaisantanakero. ⁶ Ikantzi Jesús: “Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Saduceo-payeeni.”⁷ Ipoña josampitavakaanaka iriyotaane, ikantavakaiyani: “¿Opaitama ikantantairori iroka? ¿Irooma ikantantairi tera amake tanta?”⁸ Iyotake Jesús ikantavakaari iriyotaane, ikantziri: “Tera pinkempisantaperotaiyeni eeroka, irootake pikinkishirevaitantari, pikantaiyini: ‘Te amake tanta.’⁹ ¿Tekerama pinkemathataiyeroni?

Chapinki otzimaveta tanta okaratzi 5, iro kantamaitacha novakaayetaka 5,000 shirampari. Paviitayetairo eeroka tzimakaarantapaintsiri. ¿Tsikama okaratzi kantziri paviitairi?¹⁰ Eejatzi okempita tzimatsiriranki 7 tanta, novakaayetaka 4,000 shirampari. ¿Tsikama okaratzi kantziri paviitairi?¹¹ ¿Opaitama kaari pikemathatantaro eeroka? Tera iro noñaavente jovaitari tanta. Aña nokantatziimi: ‘Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Saduceo.’¹² Arira ikemathataiyanakero iriyotaane, tera iro iriñaavente Jesús shineyakairori tanta, joshiyakaaventatziro okaratzi jiyotaantayetziri Fariseo eejatzi Saduceo.

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ipoña ikenanake Jesús janta Cesarea-ki, irootake inampitsite Filipino. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama ikinkishiretakoitariri Itomi Atziri?”¹⁴ Jakaiyanakeni, ikantzi: “Tzimatsi atziri kantatsiri, ‘Juan oviinkaatanerani piriintaacha.’ Ikantzi pashine, ‘iri koñaataatsi Elías.’ Ikantzi pashine ‘iri Jeremías-ni.’ Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi, pashine kamantantneri pinatzi.”¹⁵ Ipoña ikantziri iriyotaane: “Eeroka. ¿Tsikama pikantaiyini?”¹⁶ Jakanake Simón Pedro, ikantzi: “Eerokatake Cristo Itomi Pava Kañaanerani.”¹⁷ Ikantzi Jesús: “Omapero pikantake Simón itomi Jonás, kaari atziri iyotakaakemirori iroka, iri Ashitanari Inkitesatzi iyotakaakemirori.”¹⁸ Ari nompaitaimiri naaka Pedro, iro mapi oshiyakaaventacha pivairo. Tema mapi pinkempitaiyaari, ari novetsikairori nopanko. Inkarate kempisantaatsine apaata, iri oshiyayetaarone pankotsi.

Eero jimatziro impeyakaashitaiyaari ikaratzi nampitarori sarinkaveni. ¹⁹Iri poshiyeeya aamaventarori ashitakoro pankotsi, kantatsi irashitaryeero, irashitero, irantsiriitero shintsiiini. Iroora pankotsi oshiyakaaventacha tsika impinkathariventantai Inkitesatzi. Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, iriitake ishineyeetzi janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetairi eeroka jaka, iriitake kaari ishineyeetzi janta inkiteki.” ²⁰Ipoña ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: “Apaatara pikamantantzi, pinkante: ‘Iriitake Cristo irika Jesús.’”

Iñaaventziro Jesús inkame

(Mr. 8.31–9.1; Lc. 9.22–27)

²¹Ipoña Jesús ikamantakeri iriyotaane, ikantziri: “Irootaintsi aate nampitsiki Jerusalén, iniroite inkemaantsitakaiyaana janta ijevajanore omperatasorentsitaari, ijevare iyotzinkariite ari irovakaantaitenari. Iro kantamaitacha avisavetakya mava kitaite ari nañagai eejatzi.” ²²Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikantakeri: “Pinkatharí, te onimotena naaka pikantziri, te nonkove avishimotemi iroka.” ²³Ari ipithokanaka Jesús, ikantanake: “Piyaate Satanás. Tema te poshretaro eeroka ikovakaanari Pava, intaani poshretaro ikovapiintakeri atziriite.”

²⁴Ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana, irovashaantairo ikovashiyetari irantero, onkantavetya impaikakoiterimi, intsipatyaana. ²⁵Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inebetashiyetari, ari impeyashitaiya. Iriima inkarate kamimentenaneri jantayetanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai. ²⁶Tema ame-naavaitashita jiñeetziro otzimimotantzi

osheki ovaakarontsi tzimayetatsiri jaka kipatsiki, ompoña iriñeetero impeyashitaityaaro ñaantarentsi. ¿Kantatsima impinakoventaitya eero iñaantaitaro impeyashitaitya? ²⁷Ari impiye apaata irika Itomi Atziri iramairo irovaneenkaro Ashitariri, intsipataiyaari maninkariite, iri pinatapairone okaratzi jantayeetakeri. ²⁸Kyaaryoora, tzimatsira pikaratzi jaka, tekerá pinkameeta ari piñaakeri Itomi Atziri tsika inkantya impinkathariventante.”

Ishipakiryiimotziri Jesús iriyotaane

(Mr. 9.2–13; Lc. 9.28–36)

17 Okanta avisake okaratzi 6 kitaite, ipoña Jesús jaanakeri Pedro, Jacobo, ipoña Juan, irirentzira Jacobo. Itonkaiyanakeni otzishiki. ²Ari ipashinetzimotakeri iriyotaane, ishipakiryaaanake iporo, joshiyanakari ooryaatsiri, ari okempitanakari iithaare kitamaroki okantanaka. ³Iñaatziiri Moisés-ni, ipoña Elías ikinkithavaitakairi Jesús. ⁴Ikanta Pedro, ikaimakotanakeri Jesús, ikantzi: “Pinkatharí, omapero okameethatzi pamakena jaka. Kameetha novetsikemi mava pankoshetantsi: aponi pashitya eeroka, aponi irashitya Moisés, irashitya aponi Elías.” ⁵Iñaavaiminthaitzi, opamankapaakeri menkori, shipakiryaa okantapaaka. Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki, ikantaitzi: “Notomi inatziira irika netakokitakari, osheki noki-moshireventakeri. Pinkempisantairi.” ⁶Ikanta ikemaiyakero iroka ñaantsi, oyootaiyanakani osaaviki, iniroite itharovaiyanake. ⁷Iro kantamaitacha Jesús ipokashitapaakeri iriyotaane, ipampitapaakeri, ikantziri: “Pinkatziyayetana, eero pitharovaiyini.” ⁸Jamenavetaiyanaani,

tekatsi iriñaanai, apaniro ikatziyaka Jesús.

⁹Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro iñaakeri irojatzii apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaarika. ¹⁰Ipoña josampitantzi iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama ikantakotziri iyotzinkariite ikantaiyini: ‘Aririka impokimatake Cristo, iriira eevatapaintsine Elías impoke?’” ¹¹Jakanake Jesús, ikantzi: “Omaperotatya ikantziri, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovameethashiretantapaake. ¹²Pinkeme nonkante naaka: Areevetaka Elías, iro kantamaitacha te iriyotaiyavakerini atziri, osheki jovasankitaavaitakeri. Ari inkempitaiteri eejatzi Itomi Atziri, osheki irovasankitaiteri.” ¹³Ari jiyotaiyanakeni iriyotaane iri jiñaaventzi Juan oviinkaatananeri.

Jovvisaakotziri Jesús evankari jaakiri peyari

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴Ikanta jareetaiyaani ipiyotaiyani atziri. Ari ipokashitakeriri Jesús aparoni atziri. Jotyeerovashitapaakari, ikantziri: ¹⁵“Pinkatharí, petakotaiyaanari notomi osheki ikamanavaaitake, iniroite ikemaantsivaitaka, osheki itaavaaitapiintaka, ipiinkavaitzi jiñaaki. ¹⁶Namavetakaniri piyotaane, irovvisaakotainari. Iro kantamaitacha te irimateri.” ¹⁷Ari jakanake Jesús, ikantanake: “Tetya pinkempisantaiyeni eeroka, pikenashivaitaka. ¿Tsikapaitema piyotaiyeni? Pamakenari eentsi.” ¹⁸Ikisathatanakeri peyari, jatanake. Ari jeshitakotanairi evankari. ¹⁹Ikanta iriyotaane Jesús, josampitairi apaniro, ikantairi: “¿Opaitama kaari nomatantaro naaka novavisaakoteri?” ²⁰Ikantzi Jesús: “Iro kaari pimatantari

tema tekera pinkempisantaperote. Pinkeme nonkante: Onkantavetya pinkempisantaneeronkavetya, kantatsi pinkantero otzishi: ‘Pishirinke.’ Ari oshirinkake. Tema tekatsi kompitzimotyaaamine aririka pinkempisantaperote. Omaperora. ²¹Iro kantachari pinkoverika povashincheeri oshiyakariri irika evankari, ontzimatye pamaneri kyaaryooperoini Pava, pintziventyaari.”

Japiitairo Jesús iñaaventziro inkame

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²²Ikanta isaikaiyini Jesús nampitsiki Galilea, ari ikantakeri iriyotaane: “Irootaintsi impithokashitaiyaari Itomi Atziri. ²³Ari irovaiteriri. Iro avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.” Iniroite jovashiretaiyanakani iriyotaane ikemakeri ikantake.

Ipinaitzirori ashi tasorentsipanko

²⁴Ikanta jareetaiyaani Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokakeri kovakotantatsiri kireeki ashi tasorentsipanko, josampitapaakeri Pedro: “¿Ipinatapiintziroma iyotaimiri ashi tasorentsipanko?” ²⁵Ikantanake Pedro: “Ipinatapiintziro.” Ikanta ipiyapaa pankotsiki, iri thaavakotavainchari Jesús josampitavairi: “¿Opaitama pikinkishiretari eeroka Simón? ¿Ipaitama ikovakotapiintziri pashinesatzi pinkathariite? ¿Iriima ikovakoyetzi isheninkajanori? ¿Iriima ikovakoyetzi areetzinkari atziri kaari isheninkata?” ²⁶Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Iri ikovakoyetzi areetzinkari atziri.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema te onkovajaantya impinayetairo ikaratzi isheninkajanoeyetari. ²⁷Iro kantamaitacha te nonkove inkisaneentavaitya kovakotantatsiri kireeki. Piyaate pinkachaate inkaareki. Aririka pinoshikake aparoni,

pamenavaanteteri, ari piñeeri kireeki. Paanakeneri kovakotantatsiri, pimperi. Iriitake pimpinaventyaari eeroka eejatzi naaka.”

Tsika itzimi iriiperotatsiri

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 Ikanta japatotaiyakani iriyotaane Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Aririka impinkathariventantantai Inkitesatzi. ¿Itzimikama iriiperotatsine intsiptayaari impinkatharite?”² Ipoña Jesús ikaimake aparoni eentsi, jovatziyakeri niyankineki isaikaiyakeni irirori,³ ikantzi: “Eerorika paventaanaari Pava, poshiyakotaiyaari ikantara irika eentsi, eerora piñiuro impinkathariventantantai Inkitesatzi. Omapero.⁴ Tema irika eentsi te iriyote ishamevaite. Maaroni inkarate oshiyakotaiyaarine, iriitakera iriiperotaatsine aririka impinkatharitai Inkitesatzi.⁵ Inkarate pairyaanari ikempisantaana, impoña irakameethatanairi aparoni oshiyariri irika eentsi, naakatakera jaakameethatake.”

Ari irantakaantaitero kaariperori

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ “Intzimerika antakaakerine kaariperori kempitaariri irika eentsi ikempisantaana, kameethavaitakemi inthatay-eeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inthomoyaaki inkaare.

⁷ Omapero onkoveenkate jaka kipatsiki. Iriñeete osheki antayeterone kaariperori. Iro kantacha ari irovasankitaayetairi inkarate antakaantakerone.⁸ Iroorika pako, iroorika piitzi pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinthatzinkakityeeromi, tema iro kovaperotacha pavisakoponthokitai. Te arite otzimaveta apite pako, apite piitzi, impoña piñeero apaata

pinkantaitatyeeni pintagaiya.⁹ Iroorika poki pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinkithoryaakityeeromi, tema iro kovaperotacha pavisakopityaakitai. Te arite otzimaveta apite poki, impoña piñeero apaata irookaitaimi opaampatzi sarinkaveniki.”

Jiñaaventaitziri oisha peyachari

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ “Paamaventya pimanintavaitzirika oshiyanaariri irika eentsi. Tema ikempoyaaventari maninkariite nampiyetarori Ashitanariki Inkitesatzi.¹¹ Tema iro ipokantakari Itomi Atziri irovvisaakoshireyetairi ikaratzi peyavetaichari.¹² Pinkeme noshiyakaaventemiro. Tzimatsi aparoni piratachari ikaratzi 100 oisha. Impoña impeyakaantakya aparoni, karatanai 99 iroishate. Ari irookanakeri pashine, jatake otzishimashiki inkokovatairi peyeenchari.¹³ Inkantya iriñeeri iniroite intharomentya jagairira peyavetaichari. Iniroite inkimoshirete, anaanakero ikimoshireventziri karavetachari 99 kaari peyachane.¹⁴ Ari ikempitari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, te inkove impeyakaantavaitya aparoni ikaratzi oshiyanaariri irika eentsi.”

Tsika okanta ipeyakotantaitzi

¹⁵ “Aririka piñeeri pisheninka irantzi-motemiro kaariperori, piyaatashiteri, pinkinkithavaitakairi apaniro, poñaakeri okaratzi ikenakaashitakari. Aririka inkempisantakemi, pimatakeri, pikempitakaantera iriirikami pirezintzianori.¹⁶ Irooma eero ikempisantzimi, paanake pashine kempisantzinkari, eerorika apite, iri pinkarateri pinkaminairi. Iro pimonkaraantyaarori ikantaitziri: Intzimerika aparoni iyakoventaari, ontzimatyeeera intzime mava atziri,

terika, apite ñaakotakerine okaratz
ikenakaashitakari, aritatsira
irovasankitaayeeteri.

¹⁷ Eerorika ikempisantzi irika,
pinkamanteri japatotapiintaita
maaroni. Eerorika ikempisantashita,
poshiyakaanteri kaari pisheninkata,
tema ikempitakotakari kovakotziriri
kireeki isheninka. ¹⁸ Tema inkarate
pishineyetairi eeroka jaka, irijatzi
ishineyeetziri janta inkiteki. Iriima
inkarate kaari pishineyetai eeroka
jaka, iriitake kaari ishineyeetzi janta
inkiteki. Omapero. ¹⁹ Pinkeme nonkante
eejatzi: Aririka pinkarate apite, aririka
oshiyavakaiya pinkinkishiretane,
impoña pinkovakotakeri Ashitairi
Inkitesatzi, ari irimatakemiro.
²⁰ Tsikarika japatoyeta apite
atziri, eerorika mava, ipairyaana
ikempisantaana, ari nosaikitari naaka
nokempiyari.”

²¹ Ari ipokapaake Pedro, josampita-
paakeri Jesús, ikantziri: “Pinkathari,
aririka ontzime irantzimotenari
nosheninka, ¿tsikama onkarate
nompeyakoteri? ¿Arima onkarate 7?”

²² Ipoña jakanake Jesús, ikantanakeri:
“Tera aritzi pimpiyatantya. Tema te
intaani pimpeyakoteri onkarate 7,
osheki onkarate papiipiitero.”*

Ikantakota apite atziri ireevetatsiri

²³ “Aririka impinkathariventantai
Inkitesatzi, iroovaitake jantziri
pinkathari ikovakoyetziri iromperatane
impinatairi jireevetziri. ²⁴ Ikanta
ikovakoyetziri ireeveyetatsiri, ari
ipokapaake aparoni ireeveperotatsiri
osheki kireeki.† ²⁵ Tekatsi iraye

impinatairiri. Ari ikantanake
pinkathari: ‘Paanakeri irika shirampari,
iina, itomipayeeni, eejatzi okaratz
tzimimotziriri, pimpimanteri. Ari
onkantya naantaiyaari kireeki
ikaratzi jireevetanari.’ ²⁶ Ikanta
ikemavakera irika omperataari,
jotyeeerovashitanakari pinkathari,
ikantanakeri: ‘Eero pipimantana,
poyaakotavakena kapicheeni, aritake
nompinataimi.’ ²⁷ Ikanta irika
pinkathari jineshinonkatanakari
iromperatane, ikantzi: ‘Aritake, te
pireevetaana.’ Ipeyakotairi okaratz
jireevetziri. ²⁸ Ikanta jiyaatai omper-
ataari, jotonkyotaka irirori avotsiki
ireevetziriri kapicheeni, ikaratzi 100
denario. Joirikakentsitavakeri, ikantziri:
‘Pimpinatena iroñaaka pireevetanari.’
²⁹ Ari jotyeeerovashivetanakari, ikantziri:
‘Poyaavakena kapicheeni aritake
nompinataimi.’ ³⁰ Te inkove, jaanakeri,
jominkyakaantakeri, ikantzi:
‘Aririka pimpinataina pireevetana, ari
nomishitovakaantaimi.’ ³¹ Iro kantacha
jiñaakeri ikarataiyini, te onimotanakeri,
jatake ikamantakeri pinkathari.
³² Ikanta pinkathari ikaimakaantakeri,
ikantziri: ‘Kaariperoshire pinatzi
eeroka. Nopeyakotaimiro eeroka
pireevetanari pikampitakenara.’
³³ Ari pinkempitantemi eeroka,
pinkaminthaantayete. ³⁴ Antaro
ikisanaka pinkathari, jominkyakaan-
takeri, ikantziri: ‘Aririka pimpinataina
eeroka, ari nomishitovakaantaimi.’
³⁵ Iroora irantairi eejatzi apaata
Ashitanari Inkitesatzi, eerorika
pineshinonkayetaari pisheninka.”

* **18:22** Ikantakoyeetziri jaka “osheki onkarate papiipiitero,” aririka apiitapiintakero ampeyakotante onkarate 7, apiitairo 7, impoña apiitairo 7, irojatzi aretantakyaari onkarate 70.

† **18:24** Ikaratz 10 mil talento. Ari onkantavetya irantavaite osheki osarentsi, eero ipinakoventa.

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: te apantyaaro pookero piina

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 Ikanta ithonkanakero Jesús jiyotaantzi Galilea-ki, jatake ikenanakero intatsikero Jordán-ki iro-jatzi Judea-ki. ²Ipiyotzimentaitavaari. Jovashinchaapai osheki mantsiyari janta.

³Ari ipokashitakeriri Fariseo-payeeni, ikovi inkompitakaiyaarimi Jesús, josampitapaakeri ikantziri: “¿Shinetaantsitatsima aparoni atziri inkove irookashivaityaaro iina?”

⁴Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: “¿Tema piñanatakotero ovakera jovetsikantaitakari atziri. Tema jovetsikaitakeri shirampari ipoña eejatzi tsinane?” ⁵Ikantaitakeranki:

Ari irookaventairi shirampari ashitariri, iraye iina, Aparoni inkantanaiya ivathaki jaavakaanara.

⁶Irootakera ero okantanta intsipary-eeyaaro shirampari itsipataakaakeriri Pava, tema aparoni jinanaatzi, ero okantzi irookavakaiya. ⁷Ipoña josampitziri ikantzi: “¿Opaitama josankinatantari pairani Moisés, ikantake:

Aririka irookavakaiya, ontzimaty e impayeeteri tsika osankinatakota irookavakaantyaari?”

⁸Ikantzi Jesús: “Okantakaantziro te pinkempisantanete, irootake ishinetantamirori Moisés. Iro kantamaitacha te ari onkantya pairani ovakera opoñaantanakari maaroni.

⁹Pinkeme nonkante naaka: Ikaratzi ookashivaitarori iinantari impoña iragai pashine, imayempitake. Irooma omayempitakerika iinantaitari, kantatsi irookaitero. Itzimirika ayirori tsinane ookaaro, imayempitake irirori.”

¹⁰Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Aririka okanta, eerotya jaayeeztzimi iinantaitari.” ¹¹Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Iriirika Pava kovakayemirone, aritake pinke-mathatakeri.

¹²Tzimatsi kantachari ero okantanta irayete iina atziri. Tema tzimatsi atziri ari ikantzita itzimapaake ero okantzi iraye iina. Tzimatsi pashine jaathokitaiziri, ero okantzi iraye iina. Tzimatsi eejatzi kovatsiri isaikashivaitya, tema ikyaryooventatziiri irika pinkathariventantatsiri inkiteki. Kovatsiri irimatero nokantakeri, irantero.”

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³Ipoña jamaitapaakeneri Jesús eentsipayeeni, ikantaitapaakeri: “Nokovi pamanakotenari neentsite, potzimikapatziitoteri pintasonkaventereri.” Ari ikantzi iriyotaane Jesús: “Eero poñaashirenkiri Avinkatharite.” ¹⁴Ipoña ikantzi Jesús: “Eero pikantziri, nokovi iramayeetenari eentsipayeeni. Tema inkarate kempitaiyaarine irikapayeeni eentsi, iriitakera ñagairone tsika impinkathariventantai Inkitesatzi.”

¹⁵Ikanta Jesús ipampipatziitoyetakeri eentsipayeeni, jatanai.

Ashaarantachari evankari

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

¹⁶Ikanta aparoni evankari ipokashitakeri Jesús, josampitapaakeri, ikantziri: “Kameethari iyotaantaneri. ¿Opaitama nantairi noñaantaiyaarori kantaitaachane ñaantarentsi?” ¹⁷Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Opaitama pikantantanari ‘kameethari?’ Tekatsira aparoni kameethatatsine, apaniro ikantakaaro Pava ikameethatzi. Pinkoverika piñagairo ñaantarentsi, pimonkarayetairo Ikantakaantaitane.”

¹⁸ Ikantzi irirori: “¿Otzimika?” Ikantzi Jesús:

Eero povantzi.

Eero pimayempitzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pithaiyakotanta.

¹⁹ Piñaapinkathateri ashiyetamiri.

Petakotaiyaari pisheninka pinkempitakaanteri petakotapiinta eeroa.

²⁰ Ari ikantzi evankari: “Nomatakero maaroni irokapayeeni, irojatz netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni. ¿Opaitama kovityaachari iroñaaka?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Pikovirika pinkameethashirete, piyaate pipankoki, pimpimantero maaroni tzimimotzimiri, pimpayeteri ashinonkainkari, tema inkiteki piñero panintaayetaiya. Aririka pimatakero pimpokanake, poyaatena.” ²² Ikanta ikemake evankari, ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Iniroitera ompomereentsitzimotyaaari ashaarantachari impinkathariventairi Inkitesatzi. Omapero.” ²⁴ Eekero ikantatzi: “Oshekira ompomereentsitya inkyaanthyarimi piratsi camello imoroki kithapi. Iro ovatsipero ompomereentsitya inkye ashaarantachari tsika impinkathariventantai Pava.” ²⁵ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane, ipampoyaavakaanaka, ikantaiyini: “¿Impaityaakama avisakoshiretaatsine?”

²⁶ Ari jamenayetanakeri Jesús, ikantzi: “Eeroty jimatziro apaniro atziri, iriima Pava tekatsi pomereentsitzimotyaaarine.”

²⁷ Ipoña jakanake Pedro, ikantanake: “Jirikayetakena nokaratz nokovi noyaatemi, nookayetanakero maaroni tzimimotanari. ¿Opaitama impinayetainari apaata?” ²⁸ Jakanake Jesús,

ikantzi: “Aririka ovakeratai apaata kipatsi, ari impinkathariventantai Itomi Atziri, inkempitaiyaari ikantaranki aparoni pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento. Ari pinkempitaiyaari eejatzi eerokapayeeni pimpinkathariventayetairi maaroni charinentayetyaarine Israel-ni, ikaratzira 12 jinashiyeta. Omapero.

²⁹ Tema ikaratzi oyaatakenari, jookaventayetanakero ipanko, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, iipatsite. Aritake iriñaayetairo ontzimimoyetairi osheki, tema iriitake pairyaayetanari. Irijatzi ñaayetairone kantaitaachaneri añaantarentsi. ³⁰ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoiyyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoiyyetatsiri iroñaaka, iriira ñaayeterone iretayetaiyaaro.”

Antavaitatsiri chochokimashiki

20 “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, iriivaitake ikantaranki aparoni atziri tzimatsiri ichochokimashite. Jiyaatake

okitaityaamanai iramene antavaitatsine ivankiremashiki. ² Ikanta jiñaake kovatsiri irantavaite, ikantakeri: ‘Aririka petanakyaaaro pantavaite iroñaaka irojatz sheeteeni, nompinatemi aparoni denario.’ Ikantaiyini antavairentzi: ‘Kameethatake.’ Jotyaantaitakeri pankirentsimashiki. ³ Ikanta

ijenokiityaapaake ooryaatsiri eejatzi ipiyanaa ashitarori ivankiremashi nampitsiki. Jiñaapai pashine ikatziyeyyaani tekatsi irantavaire.[‡]

⁴ Ikantapaakeri: ‘Aririka piyaate pantavaite novankiremashiki, ari nompinaperotakemi.’ Ari jiyaataiyakeni irantavaite. ⁵ Ari ikempitaakero itampatzikatapaake ooryaatsiri,

[‡]20:3 Iri ikantaitziri pairani ooryaatsiri 3.

eejatzí itainkanake ooryaa.[¶] ⁶ Ari ikempitakerori eejatzí osheetyaanake, jĩñaapai atziri isaikaiyini, tekatsi irantavaire, josampitapaakeri: ‘¿Tekatsima pantavaire pisaikashivaitantari kitaiteriki?’[§] ⁷ Ari jakaiyanakeni, ikantzi: ‘Aña tekatsi antavaitakainane.’ Ikantzi irirori: ‘Piyaate eejatzí eeroka pantavaire novankiremeshiki, ari nompinaperotakemi.’ ⁸ Okanta ot-sirenitanake, ashitarori ivankiremashi, ikantakeri kempoyiniriri iireekite: ‘Pinkaimerí maaroni antavairentzi pimpinateri. Iriira petavakya pimpinateri impoitapaintsiri jantavaitake, irojatzi pimatantakyaariri etakarori kapichekitaite jantavaitake.’ ⁹ Ikanta ipokake impoitapaintsiri jantavaitzi, kapiche jantavaitake, iro kantacha ipinaitakeri aparoni denario. ¹⁰ Ipoña ipokaiyakeni etakarori jantavaitake kapichekitaite, jĩñaajaantzi iri impinaperoite. Aña te, aparonimacheeni denario ipinaitakeri eejatzí. ¹¹ Ikanta jaavetakari ipinaitakeriri, ikisanakeri ashitarori irantavaire, ¹² ikantanakeri: ‘Irikapayeeni impoitapaintsiri jantavaitzi, te irantavaiperote, iro kantacha jimonkaraakana ikaratzí pipinatakenari, aña naaka kemaantsiperotakariri ooryaatsiri.’ ¹³ Ari ikantzi ashitarori ivankiremashi: ‘Asheninká, nopinatakemi kameetha, ¿tema nokantzitakami kapichekitaite nompinatemi aparoni denario?’ ¹⁴ Jirika piireekite nompinatemiri, piyaatai pipankoki. Naaka nintashitacha nompinateri aparoni denario impoitapaintsiri jantavaitzi, ¹⁵ ¿Eeroma okantzi nompinateri irika nonintashitari naaka? ¿Pikisaneentakotatyaanaroma

nokaminthaantzi?’ ¹⁶ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoiyyetai. Tzimayetatsi eejatzí impoiyyetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetaiyaaoro.”

**Japiitairo Jesús
iñaaventziro irovamaiteri
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)**

¹⁷ Ikanta itonkaanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, jaanakeri 12 iriyotaane ikenakaanairi avotsiki, ari ikantakeri: ¹⁸ “Aatatziiira Jerusalén-ki. Ari irakaan-taiteriri Itomi Atziri, irayeri ijevare omperatasorentsitaari, intsipatakyaari iyotzinkariite, iri iyakoventerine irovaiteri. ¹⁹ Irootake iraanantakyaariri atziri kaari asheninkata. Ari impasavaitaiteri. Impoña impaikakotaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzí.”

**Ikoviri Jacobo ipoña Juan
(Mr. 10.35-45)**

²⁰ Okanta iina Zebedeo opokashitakeri Jesús, otsipatakari otomipayeeni: Jacobo ipoña Juan. Otyeerovashitapaakari, okantapaakeri: “Nokovi pinkamintahayena.” ²¹ Ipoña Jesús josampitanakero, ikantziro: “¿Opaita pikovakotanari?” Okantzi iroori: “Tema irootaintsi pimpinkatharentsite, nokovi intsipatyaami notomi impinkathariventante, isaikimotemi aparoni pakojanoriki, iriima pashine isaike pampateki.” ²² Ipoña ikantanake Jesús: “Tetya piyotero opaita pikovakotanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima poshiyakaana nonkame naaka?” Ari ikantaiyini: “Aritake

[¶]20:5 Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 6, eejatzí ikantaitziri ooryaatsiri 9.

[§]20:6 Ikantaitziri pairani ooryaa 11.

nomatakeri.”** 23 Ipoña ikantanake Jesús: “Omapero, irootaintsi pimatero onkarate nonkemaantsityaari. Irooma pintsipatyaana ampinkathariventante pisaike aparoni nakojanoriki, pashine nampateki, tera naaka kanterone tsika intzime nontsipatyaari, intaani jiyotzi Ashitanari tsikarika itzimi ikashiyakaayetakeri.”†† 24 Ikanta ikemaiyavakera pashine iriyotaane, ikisaitanakeri Juan eejatzi Jacobo. 25 Ipoña japatotakeri Jesús maaroni iriyotaane, ikantziri: “Piyotaiyini eeroka tsika ikanta ivinkatharite kaari asheninkata, osheki jomperatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetsiri iñaapinkathayeetziri irirori. 26 Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri poshiyakotya ikantara otzikataari. 27 Iroorika pinkove pijevatakaante, iri poshiyakotya ikantara omperataari. 28 Tera iro impokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakeri iroshiyakotyaari otzikataari, inkami-mentante, iri pinakoventantatsine, irovatsinaryaakoventairi maaroni.”

Jamenakaitziri apite mavityaakiri

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Ikanta javisaiyanake Jericó-ki, osheki atziri oyaatanakeriri. 30 Ari isaikake avotsinampiki apite mavityaakiri. Kemake irirori, ikantaitzi: “Ari inkenapaake Jesús jaka avotsiki.” Irootake ikaimantanakeri, ikantzi: “¡Pinkatharí, icharine David-ni, pineshinonkataiyaana naaka!” 31 Osheki ikisathaveetanakeri. Te irimairete, eekero ikaimanakitzi shintsiini: “¡Pinkathari, icharine David-ni, pineshinonkatyaana naaka!” 32 Ari jaatzinkapaakari Jesús,

ikaimakeri, ikantziri: “¿Ipaita pikoviri nantzimotemiri?” 33 Ikantaiyini irirori: “Pinkatharí, nokovi namenavaitai naaka kameetha.” 34 Iniroite jineshinonkashiretanakeri Jesús irika mavityaakiri, ipampitakeri irooki. Arira jamenavaitanairi kameetha, joyaatanakeri eejatzi Jesús irirori.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 Ari okarikitzimatapaake irareetantyaari Jerusalén-ki. Areetaiyakani Betfagé-ki omontenampitari otzishi Olivos. Ari jotyaantakeri Jesús apite iriyotaane, 2 ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakeri, ari piñeeri onthatakotya aparoni burro ontsipatakyaari iryaani. Pinthataryaakotero, pamakenaro. 3 Tzimatsirika osampitavakemine, pinkanteri eeroka: ‘Ikovatziiro pinkathari. Aritake iroi piyeemiri.’” 4 Ari omonkaratari josankinatakeri pairani kamantantneri, ikantake:

5 Pinkamantayetairi maaroni Jerusalén-satzi:

Kaakitataike Pivinkatharite ipokashitakemi,

Tsinampashire ikantaka, ikyaakotakeri aparoni burro

Evonkiro onatzi burro, ovaiyane piratsi jaakaitziri tenari.

6 Ikanta jotyaantakeri apite iriyotaane, jimatakero okaratzi ikantakeri Jesús.

7 Jamakero burro ontsipatakari iryaanite. Jovankeetakeneri manthakintsi imitzikaraki inkene inkyaakoityaaro.

Ipoña Jesús ikyaakotanakero. 8 Ikanta atziripayeeni piyotainchari janta, jomaronkashiyetakeri imanthaki avotsiki tsika inkenanakera. Tzimatsi

**20:22 Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima poshiyakyaana nompiinkaate naaka?”

††20:23 Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana nompiinkaate naaka.”

pashine chekayetaintsiri inhashi iromaronkashiteriri eejatzi. ⁹Ikaratzi atziri eevataintsiri, ikaratzi eejatzi oyaatakeriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantzi:

¡Thame añaapinkathatairi icharine David-ni!

¡Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri!

¡Kaakitataike Avinkathariperotyaaari!

¹⁰Irojatzii jareetantapaakari Jesús nampitsiki Jerusalén. Ari josampitavakaanaka nampitarori, ikantaiyini: “¿Niinka irika?” ¹¹Tzimatsi atziri kantanaintsiri: “Iriitake Jesús kamantantaneri inatzi, iri poñaachari Nazaret-ki saikatsiri janta Galilea-ki.”

Jomishitoviri Jesús

pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹²Ikanta Jesús, kyaapaake osaikira tasorentsipanko. Jomishitovapaakari pimantayetatsiri eejatzi ikaratzi amanantayetatsiri. Jotatsinkayeta-paakero jovantayeetariri kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika jovayeetziri shiro. ¹³Ikantapaakari: “Okantzi osankinarentsi, iñaavaitziri Pava, ikantzi:

Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintaitenari.

Iro kantacha eerokaite pamatavitantapi-intake jaka pipimantayetazira, pikempitakaantakero koshintzipanko.”

¹⁴Ipoña Jesús, ipokashitapaakari janta tasorentsipankoki osheki mavityaakiri, kisoporokiri, jovashinchaayetairi maaroni. ¹⁵Tema osheki okameethatake jantakeri Jesús. Ikanta iñaakeri evankariite jantakeri, ikaimaiyanake, ikantzi:

¡Thame añaapinkathatairi icharine David-ni!

Iro kantamaitacha ijevarepayeeni omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ikisaiyanakani, tema te onimoteri. ¹⁶Ari josampiitanakeri Jesús, ikantaitziri: “¿Pikemakerima ikantaiyirini evankariite?” Ari ikantzi Jesús: “Nokemakeri. ¿Tema piñaanatero eeroka osankinarentsi? kantatsiri:

Iri evankariite eejatzi eentsipayeeni thotayetzirori itene,

Pikantakaakari iriñaapinkathayetaimi.”

¹⁷Ipoña Jesús, piyanaka ikenanairo Betania-ki. Ari jimaapairi.

Jiyakataitziro kaari kithotatsi pankirentsi

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸Okanta okitaitamanai eejatzi ipiyaaro Jesús nampitsiki. Ari itashaapaake niyanki avotsi.

¹⁹Jiñaapaake avotsinampiki okatziya pankirentsi, jiyaatashitanakero, iñaapaatzi te ontzime okithoki, iyoshiita oshi. Ikantanakero: “Ari pashi povero eero otzimai pikithoki.” Okanta pankirentsi, kamashitanake. ²⁰Ikanta iñaakerora iriyotaanepayeeni, ipampoy-aaminthatanakero, josampitaiyanakeri:

“¿Tsika okantaka okamashitantanakari pankirentsi?” ²¹Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Omapero nonkantemi,

kyaaryoorika paventaiyaana, eerorika pikisoshirevaitzi, ari pimatakero eeroka, ari anaanakero okanta piñaakero pankirentsi. Kantatsi pinkantemi: ‘Oshirinke otzishi, ompiinke inkaareki.’ Kantatsi omatya. ²²Tema onkarate pinkovakoyetairiri Pava, aririka paventaaperotanakyaari, aritake impakemiro.”

‡21:19 Kantakotachari jaka “pankirentsi,” iroora ipaitaitzitari higuera.

Ishintsinka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta ipiyaara Jesús tasorentsi-pankoki, jiyotaantapai eejatzi. Ari ipokashitapaakeriri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari antarikonapayeeni, josampitapaakeri: “¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” ²⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Eejatzi naaka tzimatsi nosampitemiri. Aririka pakakenaro, aritake nonkantakemi ipaita otyaantakenari. ²⁵ Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?” Ipoña ikantavakaiyanaka: “Aririka ankantakeri Pava otyaantakeri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantantari?’ ²⁶ Aririka ankante: ‘Atziri otyaantakeri,’ ari inkisanakai atziripayeeni.” Tema ikantaiyini atziri kamantantneri inatzi Juan-ni. ²⁷ Ari jakaiyini, ikantzi: “Te niyotero.” Ari ikantanake eejatzi Jesús: “Ari nokempita naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Iñaaventaitziri apite itomintaitari

²⁸ Ipoña josampitantake Jesús, ikantzi: “¿Tsika okantzimotamika eero kaite iroka? Tzimatsi aparoni atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta aparoni kitaite ikantakeri itomi: ‘Notomi, piyaate pantavaite pankirentsimashiki.’ ²⁹ Ari jakanakeri itomi, ikantanakeri: ‘Te nonkove.’ Iro kantacha osamaniityaake, opiyimoshiretaari itomi, jatake irantavaite. ³⁰ Ipoña jiyaatashitakeri pashine itomi, ikantakeri eejatzi. Ikantanake irirori: ‘Ari nomatakero, Apá.’ Iro kantacha te iriyaate. ³¹ ¿Tsikama itzimika apite itomi antakerori ikovakeri ashitariri?” Ari jakaiyanakeni, ikantzi: “Iri antakerori pashine jomperatakari.”

Ipoña ikantzi Jesús: “Iriira etyaarone iranaakotemi impinkathariventairi Pava ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, eejatzi okaratzi mayem-piroyetatsiri. Omaperora. ³² Tema ipokakeranki Juan oviinkaantantneri, ikamantavetakami tsika pikantya pinkameethashiretantaiyaarimi, iro kantacha te pinkempisantavakeri. Iriima ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, ipoña mayem-piroyetatsiri, okempisantavakeri. Piñaayevetavakari eero kaite, iro kantacha te povashaantero tsika pikantaiyani, onantaari pinkempisantavakeri.”

Kaariperoshireri antavairyaaantzi

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pinkeme pashine noshiyakaaven-temiri. Tzimatsi aparoni atziri pankitzirori chochokimashi, jotantakotakero maaroni othapiki, jovetsikashitakero iroveronta ovaaki apaata, jovetsikake eejatzi pankoshetantsi inkene iramenakoitero. Ipoña jamenake atziri amenerone ivankiremashi. Jatake irirori intaina. ³⁴ Okanta okithopaitetake chochoki, jotyaantake iromperatane iragaate. ³⁵ Ikanta antavairyaaantzi amenirori pankirentsimashi, jiñaavakerira ipokaiyake omperataari, jaavakeri jomposavaitavake aparoni, jovakeri pashine, ishemyaantakeri mapi pashine. ³⁶ Ipoña jotyaantake pashine iromperatane, osheki ikaratayakeni. Ari ikempitaitavakeri eejatzi irirori. ³⁷ Ovekaraantapaakarori, jotyaantakeri itomijanori irirori, ikantzi: ‘Ari iñaapinkathaitavakeri notomi naaka.’ ³⁸ Ikanta irikapayeeni antavairyaaantzi, jiñaavakerira itomi, ikantavakaanaka: ‘Iri ashitaiyaarone apaata iroka pankirentsimashi. Thame averi, ayeroota aaka.’ ³⁹ Joirikavakeri, jaanakeri othapiki

pankirentsimashi, jovakeri. ⁴⁰ Aririka impokanake ashitarori ivankiremashi, ħtsikatya inkanterika irikapayeeni antavairentzi?” ⁴¹ Ari jakaiyanakeni, ikantzi: “Ontzimatyē irovamagaiteiri irikapayeeni kaariperori, iramenai pashine kameethari amenairone pankirentsimashi, tsika intzime otyaantapiinteneriri okithoki ivankire.”

⁴² Ipoña ikantzi Jesús: “Tema piñaanatero okantziri Osankinajanorentsi:

Imanintavetakaro mapi ovetsikirori
pankotsi,
Iro kantamaitacha jovatziyeetairo
mapi pankotsinampiki,
ikempitakagaitaaro iroorikami
tzinkamintsi.

Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori
onampinaki,

Irootake apampoyaaminthatantakariri
osheki.”

⁴³ “Iro nokantantari: Eero piñeero eeroka impinkathariventaimi Pava, iri impinkathariventai pashinesatzi atziri ikaratzi oshiyarone pankirentsi okithokitzi ikempisantanaira. ⁴⁴ Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiki iroori, ari iñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri.”

⁴⁵ Ikanta ijevare omperatasorentsi-taari itsipatakari Fariseo-payeeni jiyotavakero iriitake joshiyakaaventake Jesús. ⁴⁶ Ari ikovaiyavetanaka irakaantanakerimi, iro kantacha osheki itharovakaakari atziripayeeni. Tema ikantashiretaiyini atziri kamantantaneri inatzi Jesús.

Joshiyakaaventaitziri aavakaachari

22 Ipoña japiitakero Jesús joshiyakaaventziro jiyotaantziri. Ikantzi: ² “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotakari aparoni

pinkathari oimoshirenkiriri itomi jaavaka. ³ Jotyaantakeri iromperatane, inkamanteri inkarate pokatsine iroimoshirenkya. Iro kantacha irikapayeeni, te impokaiyeni. ⁴ Ipoña jotyaantake pashine iromperatane, ikantavakeri: ‘Pinkanteri nokaimane impoke iroya, novamaakeri vathayetat-siri nopira, tema noimoshirentziri notomi iravakaiya.’ ⁵ Iro kantacha eekero jiyaatatzi ipiyathataiyani. Jatayetzi aparoni irovaneki, pashine ikenayetanake ipimantayetzi.

⁶ Tzimatsi pashine ovasankitaavakeriri omperataari, ipoña jovakeri. ⁷ Ikanta ikemake pinkathari, jotyaantake irovayirite, japerotakeri jovakeri ovantaintsiri, itaakero inampitsite.

⁸ Ipoña ikantairi pashine iromperatane: ‘Aritake ovetsikayetaka ovaritentsi oimoshirenkantyaari, te arite impokemi nokaimakaantayevetakari.

⁹ Piyaate avotsiki ikenapiintayeetzi, pinkantayeteri inkarate piñeeri impokeeta oimoshirenkya.’ ¹⁰ Ikanta jiyaayetake omperataari, japatotakeri ikaratzi jiñaakeri: kameethari eejatzi kaariperori. Piyotaiyakani osheki oimoshirenkachane.

¹¹ Ari jiyaatanake pinkathari irameneri ikaratzi pokaintsiri. Jiñaatzi osatekainchari aparoni te inkithaatashitapaakyaari aavakaachari.

¹² Ikantapaakeri: ‘Asheninka, ħtsika pikanta pikyaantakari jaka te pinkithaatzimentyaari notomi?’ Ari jimairetake, te irake. ¹³ Ipoña pinkathari inkantakeri iromperatane: ‘Poosovakoteri, poosokiiteri, pookeri otsirenikitake, ari iriraavaityaari iratsikaikivaitya inkemaantsivaitya.’

¹⁴ Tema oshekira inkaimaveetya, iro kantamaitacha kapiche inkarate iriyoshiyeetairi.”

**Iñaaventaitziri kireeki
impinayeeteriri pinkathari**

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Ipoña ipiyeeyanakani Fariseo-payeeni. Ikinkithavaitaiyakeni, ikantavakaiyani: “¿Tsika ankenakairoka ankompitakaantyaariri Jesús?” ¹⁶ Ipoña jotyaaantakeneri iriyotaane irirori itsipatakari irapaatziyaneete Herodes, ikantapaakeri Jesús: “Iyotaantanerí, okaratzi piyotaantziri omapero onatzi. Arira onkantya iriyotakoyeetantyaariri kyaaryooperoini Pava. Tema tekatsi pintharovakaiya.

¹⁷ Pinkantena eeroka opaita pikinkishiretari: ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?”

¹⁸ Iro kantacha Jesús, jiyotavakeri ikinkishiretari, ikantziri: “Kamatavirí. ¿Ipaitama piñaantantanari? ¹⁹ Poñaakenari kireeki pipinatantapiintariri Pinkathari.” Ari jamaitapaakeneri aparoni kireeki ipaitaitziri “denario.”

²⁰ Ipoña josampitziri: “¿Niinkama ashitarori ivairo jaka? ¿Niinkama irika oshiyakaantainchari?” ²¹ Ikantaiyini: “Irashi César.” Ari ikantzi Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaanari okaratzi ikovakayimiri, pimpinateri. Iriima maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaanari ikovakayimiri irirori.”

²² Ikanta ikemaiyavake ikantake Jesús, ipampoyaaminthatanakeri, jovashaantanakeri. Jataiyeeni.

**Josampitakoventaitziro
irañagai kamayetatsiri**

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantapiintatsiri: “Eero jañagai kamayetatsiri.” Josampitapaakeri Jesús, ²⁴ ikantapaakeri: “Iyotaantanerí, josankinatake pairani Moisés, okantzi: ‘Aririka inkame aparoni atziri,

eerorika jovaiyantakaanakero iina, oshinetaantsitzi iragairo irirentzi, irovaiyantakagairo. Iro kantacha ontzimatyete inkempitakaanteriri iriirikami ashitakyaarine irirentzi kamaintsiri.’ ²⁵ Thame ankantavake: Tzimatsi 7 irentzitavakaachari. Etarori itzimi iraaake iina, tekeri irovaiyantakairo iina, ikamake jagairo pashine irirentzi. ²⁶ Ari ikempitakari eejatzi apitetanaintsiri irirentzi. Ipoñaapaaka pashine mavatanaintsiri. Ari ikempitakari maaroni ikaratzira 7. ²⁷ Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. ²⁸ Aririkami irañaa yetaimi apaata kamayetatsiri, ¿itzimika oimentaperotaiyaari tsinaneka? Tema maaroni ikaratakera 7 jiiinantavetakaro.”

²⁹ Ipoña jakanake Jesús, ikantziri: “Pikenakaashitakaro eeroka, te piyotakotero Osankinajanorentsi, te piyotakotairo eejatzi ishintsinka Pava. ³⁰ Tema aririka irañaa yetai apaata kamayetatsiri, eero itzimayetai aavakaayetachaneri. Iroshiyapaiyaari imaninkarite Pava Inkitesatzi. ³¹ ¿Tema piñaanatakotero tsika onkantya aririka irañaa yetai kamayetatsiri? Tema ikantake Pava, iñaavaaitzi:

³² Naakatake Pava iñaapinkathatziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

Ari ayotaiyini añaa yetatsi irirori, tema te onkante aparoni kaminkari iñaapinkathateri Pava, intaani jimatziro añaa yetatsiri.” ³³ Ikanta ikemaitakerira Jesús ikantayetakeri, ipampoyaaminthaitanakeri, ikantayeetzi: “Omapero okameethatzi jiyotaantziri.”

**Iñaaventaitziro
ikovakaaperotantziri Pava**

(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ipoña japatotaiyakani Fariseo, tema ikemake kameetha jakakeri

Saduceo josampitakeriri. ³⁵ Ikanta aparoni, irijatzi iyotakoperovetarori Ikantakaantaitane, ipokashitakeri Jesús irosampiteri, tema ikovi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakeri: ³⁶ “Iyotaantaneri, ¿tsikatya otzimika Ikantakaantaitane anayirori pashine?” ³⁷ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Pivinkatharite inatzi Pava, ontzimaty petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, pampithashire povairi eejatzi. ³⁸ Irootakera etarori Ikantakaantaitane ikovaperotakaantaitziri. ³⁹ Ari oshiyaro apitetanaintsiri: Ontzimaty petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo eeroka pivatha. ⁴⁰ Aririka pimonkaraakero iroka apitetanaintsiri, pimatakerora maaroni josankinayetakeri Moisés-ni, eejatzi maaroni josankinayetakeri kamantantaneri.”

¿Ipaítama charinentariri Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Ipoña jimatanakero irirori Jesús, josampitakeri Fariseo-payeeni itsipatari japatoiyani. ⁴² Ikantziri: “¿Ipaítama pikinkishiretakotariri eeroka Cristo? ¿Ipaítama charinentariri?” Ikantaiyini Fariseo: “Icharine David-ni inatzi.” ⁴³ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Opaitama ñaavaitakaantariri pairani David-ni Tasorensinkantsi, okanta joshiyakaantakariri Ivinkatharite? Tema ikantakeranki:

⁴⁴ Ñaavaitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:

Pisaikapai Nakojanoriki
ampinkathariventante,
Irojatzí apaata novasankitaantaiyaariri
kisaneentakemiri,
Ari paatzikantaiyaariri piitzi.

⁴⁵ Aña imatzitataikaro David-ni ikantziri: ‘Novinkatharite jinatzi.’
¿Tsíkama inkene incharinentyaari?”

⁴⁶ Ari imairetaiyanake te irake.

Tharovashire ikantaiyakani, tekatsira kovanaatsine irosampitanairi.

Ñaaventaitziri iyotzinkariite ipoña Fariseo-payeeni

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 Ipoña ikinkithatakaakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, eejatzi iriyotaanepayeeni, ikantzi: ² “Pameneri iyotzinkariite ipoña Fariseo, iro jaakoventa jovaakakoyetziro okaratzi josankinayetakeri pairani Moisés-ni. ³ Okameethatzi pinkempisanteri onkarate inkantayetemiri, iro kantamaitacha te onkameethate poshiyakotyaari okaratzi jantayetziri, tema te jimonkarayetziro irirori. ⁴ Omapero opomerentsita okaratzi ikovakayimiri pimayetairimi. Te ñaamaitaro impomerentsitzimentyaaro irirori irimayetero. ⁵ Jantashiyetaro ikoviri irirori onkantya ñaantaityaari. Osheki inebetaro meshinantsimonki tsika joteyetziro Osankinajanorentsi jontarekakotziro ishempaki, eejatzi itamakoki. Osheki eejatzi jovaneenkaponkitziyetziro iithaare irishirikake manthakintsi. ⁶ Iro ikovapiintake irosatekaiteri niyanki aririka irovaiyaani isheninka. Ari ikempitari eejatzi aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita. ⁷ Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaityaari aririka iriñeeteri. Ikovi eejatzi inkantayeeteri: ‘¡Iyotaantanerí!’ ⁸ Te okameethatzi pimetero eeroka, eero pikovashita inkantaitemi: ‘¡Iyotaantanerí!’ Tema maaroni eerokaite kempivaitaka pirezitavakaatyeyea. Aparoni ikanta iyotaantatsiri, iriitake Cristo, tekatsi pashine. ⁹ Jaka kipatsiki, te onkameethate pinkantashivaityaari pisheninka: ‘¡Ashitanarí!’ Tema aparoni ikanta Ashitamiri Inkitesatzi. ¹⁰ Te onkameethate eejatzi inkantayeetemi: ‘¡Novinkatharité!’ Tema aparoni

ikanta pivinkatharite, iriitake Cristo. ¹¹Inkarate kovatsiri iririiperote, iroshiyakotyaaari ikantaranki otzikataari. ¹²Tsikaarika itzimi kovashivaitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero intsinampashiretakaitari. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri, iriitake ñeeroni iriñaapinkathayeetari.

¹³¡Ikantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki potzikakeri ikaratzi kovatsiri impinkathariventairi Pava. Tema eero piñeero eeroka impinkathariventaimi, teya pinkove impinkathariventairi pashine. ¹⁴¡Ikantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Pampotakaro kamaimetzinkaro pashitaro opanko, iro posamaninkantarori pamanapiintaveta eero jiyotantaitami. Iro kantamaitacha antaro irovasankitaayeetaimi. ¹⁵¡Ikantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki pipomerentsiventakari atzirite kaari asheninkata iroshiyakotai aaka a-judío-tzi, piyotaakeri inkamatavirite irirori. Iro inkempitakotantyamiri eeroka iratsipetaiyaaro sarinkaveni.

¹⁶¡Ikantamacheetzimi eerokaite, oshiyariri mavityaakiri jakathatavakaiyani! Tema aririka impairyeeetero tasorentsipanko, ikantayeetzi: ‘Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.’ Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: ‘Eerorika jimonkaraitziro, tekatsi ompaitya.’ Irooma aririka impairyeeeteri oro saikatsiri tasorentsipankoki, pikantapiintake: ‘Ontzimatyee irantaitero ikantaitakeri.’ ¹⁷¡Masontzishirerí, mavityaakishirerí!

¿Ipaitama kovaperotachari, iriima oro? Kaari, tema iro irooperotatsi tasorentsipanko otasorentsitakairi oro. ¹⁸Ari okantari eejatzi aririka impairyeeetero pomepirinimentotsiki, ikantayeetzi: ‘Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.’ Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: ‘Eerorika jimonkaraitziro, tekatsi ompaitya.’ Irooma aririka impairyeeeteri piratsi itaayeetziro pomepirinimentotsiki, pikantapiintake: ‘Ontzimatyee irantaitero ikantaitakeri.’ ¹⁹¡Masontzishirerí, mavityaakishirerí!, ¿Ipaitama kovaperotachari, iriima piratsi? Kaari, tema iro irooperotatsi pomepirinimentotsi otasorentsitakairi itaayeetziro. ²⁰Ikaratzi pairyirori pomepirinimentotsi, arira okaratzi ipairyaakero maaroni ikaratzi itaayeetziro janta. ²¹Eejatzi joshiyari ikaratzi pairyirori tasorentsipanko, arira okaratzi ipairyaakero ikaratzi tzimantarori. ²²Ikaratzi pairyirori inkite, ipairyaakero maaroni janta tsika isaikinta Pava, ikempitakaantakaro iriimi Pava impairyaaake.

²³¡Ikantamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Pinashitapiintaniri pashitakaariri Pava, pipayetapiintziri inchashaaniki. Temaita pantayetero kovaperotachari ikovakayimiri: Pinkameethashireyete, pineshinonkashiretante, paventaashiretaiyaari. Irootake kovaperotachari pantayetairo, eero povashaantamaitaro panteneri pashinera.^{¶¶} ²⁴¡Mavityaakiri, akathatavakaachari! Pikempitakari aparoni pankiventariri shikiryaaniki eero jirakotantari, iro kantamaitacha jirakotakeri antari piratsi.^{§§}

²⁵¡Ikantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri

^{¶¶}23:23 Iro ikantaitzi jaka inchashaaniki: menta, eneldo, comino.

^{§§}23:24 Kantakotachari jaka “antari piratsi,” iriira ipaitatzitari “camello.”

pinake! Pikempitakotakaro iramentotsi eejatzi ovamentotsi, okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa kipatsi okantaka. Ari pikantayetakari eeroka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi pinake, pikovapiintakero apaniro panintaavaiya. ²⁶ ¡Mavityaakiri Fariseo! Pinkempitakaantya poshetapiintziro inthomointa piraamento eejatzi povamento, onantyaari onkitetai jakakiroki eejatzi.

²⁷ ¡Ikantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinatzi! Poshiyakaro okitamaroveta jovantatariri kaminkari, ovaneenka okantaka jakakiroki. Iro kantacha inthomointa, ari isaikake itonkiporoki kaminkari, shityeenkatake. ²⁸ Ari pikempitayetakari eeroka, iñaayevetakami atziri pantakero kameethari, iro kantamaitacha inthomointa kamatavishireri pinake, kaariperoshiretakemi.

²⁹ ¡Ikantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Opaitama povetsikapiriniyetantarori tsika ikitayeetakeri kamantantaneri, ipoña povaneenkayetakero inkene inkinkishiretakoyeetapiintaiteri, inkantaite: 'Kameethashire jinake irika.' ³⁰ Ipoña pikantaiyini eejatzi: 'Arimi nontzimityaami naaka eerotya novamaayetzirimi, eero noshiyakotari nocharineni ikaratzi ovamaakeriri kamantantaneri.' ³¹ Eerokatake kamantakotacha apaniro, iri poshiyakoyeta eeroka picharineni ikaratzi ovamaayetakeriri pairani kamantantaneri. ³² ¡Intsiyaa pimonkaratero eeroka kaariperori okaratzi jetakaantanakari pairani picharineete! ³³ ¡Tema poshiyakari pisheninkatyaarimi maranke! Kaariperoshire pikantaka. ¿Tsikama pinkantaiyaaka pishiyap-

ithatantaiyaarori pashinonkagaiya sarinkaveniki? ³⁴ Irootake notyaantantyaamiriri kamantantaneri, iyotaneri, impoña iyotzinkari. Iriitake povamaakaante aparopayeeni, pimpaikakotakaanteri. Iriima pashine, pimpasatakaantavaiteri tsika japatotapiintaita, osheki povasankitaayeteri maaroni nampitsiki. ³⁵ Iro piñaantyaarori eeroka irovasankitaaventaitemiri ikaratzi kamayetaintsiri pairani, jetanakaro kameethashireri Abel irojatziz Zacarías itomini Berequías. Iriitake jovamaayeetake pairani iriyaateromi pomepirinimentotsiki ipoñaanakaro tasorentsipankoki. ³⁶ Omapero nokantzimi ari irovasankitaaventaitemiri irikapayeeni nosheninka.”

Jiraaneentakotaro Jesús Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

³⁷ “¡Jerusalén-satzí! Osheki povake Kamantantaneri. Pishemyaayetakeri ikaratzi jotyaantaveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitziri iriryaanite, ari nonkanterimi naaka maaroni ikaratzi notomintaari. Iro kantacha te pinkovaiyeni. ³⁸ Jaka tsika pisaikapiintaiyavetaka eero iñeetai impaitya nampitaiyaarone. ³⁹ Tema eero okantaitatya piñaapiintaina jaka, irojatziz apaata pinkantantaiyaari: Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathar-entsi apaitziri otyaantakeriri.”

Iñaaventziro Jesús imporokaitero tasorentsipanko

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 Ipoña ishitovanake Jesús ipoñaanakaro tasorentsipankoki, irootake iriyaatai. Ari ikantziri iriyotaaneete: “Pamenero tsika okanta jovetsikayeetziro tasorentsipanko.” ² Jakanakeri irirori, ikantanakeri:

“Maaroni piñaakeri, eerora piñeero apaata tsika okanta mapi opeviryaayeta ironaaka, iro iraperoitero imporokayeetero. Omaperora nokantzimi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya

(*Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24*)

³ Ikanta itonkaanake otzishiki Olivos, ari isaikapaake. Ari josampitziri iriyotaaneete, ikantziri: “Intsityaa pinkantena, ¿tsikapaitema omonkaratya pikantakeri? Aririka pimpiyimatai, aripaitema onthonkimatantaiyaari, ¿tsika onkantya niyotantyaari?”

⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Ontzimatyee paamaventya jamatavitaizimikari.

⁵ Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakena, inkante: ‘Cristo nonatzi naaka.’ ⁶ Tema ari pinkemakoyetakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzimikari. Ontzimatyee avisayete irokapayeeni, tema tekeraatara omonkaratya onthonkantaiyaari maaroni.

⁷ Irantaminthatavakaayetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri.

Iriñeete mantsiyarentsi, tashetsi, onikayetya kipatsi tsikarikapayeeni. ⁸ Irootakera etanakaarone inkemaantsitayeetyaaro irokapayeeni.

⁹ Impoña irakaantayetanakemi eeroka, irimaimaneyetemi irojatziirovamaantayeetyaamiri. Osheki inkisaneentayetanakemi atziri okantakaantziro pipairyana

pavantaanara. ¹⁰ Ari iriñeetake atsipetashitarori ikempisantavetaka, iriñeete kisaneentavakaachane, iriñeete eejatzi aakaantavakaachane.

¹¹ Osheki pokapaintsine iroshiyavetapaakyaarimi kamantantaneri, iramatavitaapaakeri inkarate kempisantavakerine.

¹² Irantayeperoitero kaariperori,

eero ikaminthaavakaanaa atziri.

¹³ Iriima tsika itzimi kyaaryootaintsine, iriitakera avisakoshireyetaatsine.

¹⁴ Aririka othotyaakya inkemayeetairo maaroni kipatsiki Kameethari Ñaantsi ñaaventakotzirori ipinkathariventantai Pava, aripaitera omonkarataiya onthonkantaiyaari maaroni.

¹⁵ Iro kantacha ari piñaakeri ipaitayeetziri ‘Pinkaari Aperotantaneri,’ iñaaventakeri pairani kamantantaneri Daniel, isaikapaake tsika otasorentsitzi. (Maaroni ñaanayeterone iroka, okovaperotatya inkemathatairo.)

¹⁶ Inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki, ontzimatyee irishiyayetai tonkaari otzishiki. ¹⁷ Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsikarika ompaitya.

¹⁸ Povanekirika pisaiki, pishiyanaake tsika pikantara, eero paapanaatziro piithaare. ¹⁹ Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzimayetatsine eentsite eeniro ithoyetzi!

²⁰ Pamaneri Pava, onkantyaama aririka pishiyayetake, eero pomonthaantaro kyaarontsi, eero pishiyanta eejatzi kitaiteriki jimakoryaantaitari.

²¹ Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayeetakero kipatsi, irojatziiironaaka, te iriñeetero oshiyaarone iroka ashinonkaantsi.

Eerora apiita iriñeetairo oshiyaarone. ²² Eeromi ishintsitaitzi iroimairentaitero iroka ashinonkaantsi, tekatsimi avisakotaatsine.

Ikamintha intzimayete jiyoshiitayeetairi, aventaayetaariri Pava, irootakera joimairentantaitakarori thaankiini iroka ashinonkaantsi.

²³ Aririka pinkeme inkantaitemi: ‘Jirika Cristo.’ Pashine kantatsine: ‘Jirinta Cristo,’ eerora pikempisantziri.

²⁴ Tema impokayetapaake oshiyakotyaarine Cristo,

oshiyakotyaaaine kamantantaneri. Ari intasonkaventantashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi, ikaratzi jiyoshiitayetakeri Pava. ²⁵ Aritakera nokamantziyetakamiro. ²⁶ Impoña inkantaitakemi: ‘Areetaka janta tsika te inampiitaro.’ Eeromaita piyaatashitziri. Inkantaite eejatzi: ‘Ari isaiki inthomointa pankotsiki.’ Eeromaita pikempisantziri. ²⁷ Tema aririka impiye Itomi Atziri, iroshiyapayaaro okantaranki ookatharontsi. Etanakyaaro omporekanake ishitovapiintzi ooryaatsiri, irojatzzi tsika ikyaaapiintzi. ²⁸ Tsikarika isaiki aparoni shitzivari, ari ipiyoventariri amempori.”*

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36;
17.25-36; 12.41-48)

²⁹ “Aririka onkaratapaake apaata jashinonkaita antaro, ari intsivakake ooryaa, eero joorenta kashiri eejatzi. Impoña inthopiryaayetake inkiteki impokiro, maaroni ikaratzi oorentayetachari inkiteki inthonkya imporokayete eejatzi. ³⁰ Aripaite inkoñaatapai Itomi Atziri inkiteki. Antaro intharovayetanake atziri jaka kipatsiki. Tema iriñeetavairo irovaneeenkaro eejatzi ishintsinka, inkenantapayaaro menkori. ³¹ Intyootapaake shintsiini maninkariite, irapatotapairi ikaratzi jiyoshiitayeetakeri nampitarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzzi tsika ochentetapaa.

³² Okempitaranki aririka piñaapi-intziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai.† ³³ Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokantayetakemiri,

okarikitzimataana. ³⁴ Omaperora nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzzi iriñaantay-eetakyaarori nokamantayetakemiri. ³⁵ Eerora okantaitatyaani piñeero inkite eejatzi kipatsi irooma okaratzi noñaaneyetakari omaperoitaatyeeni iroori.

³⁶ Iro kantacha tekatsira iyotatsine tsikapaite, iri ovatsipero inkiteveri maninkariite, te jiyotzi. Tema aparono ikantakaaro Ashitanari jiyotziro irirori. ³⁷ Arira oshiyaaro pairani isaikantavetari Noé, ari onkantaiyaari eejatzi aririka impiye Itomi Atziri. ³⁸ Tema pairani tekerareeta oonkaro, onimovaitziri atziri, jovavaitaiyani, jiravaitaiyini, pashine aayetatsiri iina. Irojatzzi jotetantanakari Noé pitotsiki. ³⁹ Tekatsi inkinkishiretakote, irojatzzi omapokantakariri oonkaro, ari japerotakariri maaroni. Arira onkempitagaiyaari aririka impiye Itomi Atziri. ⁴⁰ Tema isaika apite antavaitatsiri irovaneki, aparoni iraaeyeetanai inkiteki. Iriima pashine irookaitanairi. ⁴¹ Osaike apite tsinane ontononkavaite, aparoni iraaeyeetanai inkiteki. Irooma pashine tsinane, irookaitanairo. ⁴² Paamaventaiya eeroka, tema te piyote tsikapaite impiye Pivinkatharite. ⁴³ Pinkinkishiretakoteri aparoni atziri, aririkami iriyote impokatye koshintzi tsireni, arimi iraaaventakyaami, eero ikoshitaarantaitzirimipi pankoki. ⁴⁴ Ari onkantyaari, ontzimatye paamaventayetaiya eejatzi eeroka. Tema tekatsi iyotatsine tsikapaite impiye Itomi Atziri.

⁴⁵ Poshiyakotyaaari aparoni otzikataari kameethashireri, kinkishiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki

*24:28 Ikempitara añaapiintziri amempori jevotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzi aririka añaayetakero okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzi irootaintsi impiyimatai.

†24:32 Ikantakoitziri jaka “pankirentsi” higuera onatzi.

omperatariri, ikantanakeri: ‘Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.’⁴⁶ Kimoshirera inkantaiya irika omperataari, aririka impiye omperatariri, tema iriñaapairi jimonkarataakero ikantanakeriri.⁴⁷ Aritake irishinetaakeneri iraamaakoventyaaniri maaroni okaratzi jashitari.⁴⁸ Iriima aparoni kaariperoshireri omperataari, ikantzi: ‘Eero ipiyita omperatanari.’⁴⁹ Impoña irovasankitaavaitakeri pashine omperataari. Jatake inkempiyayetiari shinkiryaaantzi.⁵⁰ Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaiya omperatariri.⁵¹ Irimaperoteri irovasankitaapairi, irookapaakeri janta tsika ikashiyakaitakari kamataaviri. Ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya.”

Iñaaventaitziro 10 evankaro

25 “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyatyaaro 10 evankaro jatatsiri tsireni omonthaiyaari aavakaachane. Aayetana ke ootamentopayeeni.² Tzimatsi okaratzi 5 evankaro kyoshiretaintsiri, tzimatsi eejatzi okaratzi 5 evankaro kaari kyoshiretatsine.³ Irokapayeeni 5 evankaro kaari kyoshiretatsine aavetanakari ootamento, iro kantacha kapiche aanake iyaaki.⁴ Irooma pashine kyoshiretaintsiri, aayetana ke iroori ootamento, aanake eejatzi osheki iyaaki.⁵ Tera impokitatyeeya thaankiini aavakaachane, ayimatapaakero ovochoki, magaiyanakeni.⁶ Okanta niyankiite tsireni, okematzi ikaimaitzi, ikantaitzi: ‘jKaakitake aavakaachaneri, pomonthaavakyaari!’⁷ Kakitaiyanakeni evankaro, ojaikiyetanairi iyaaki ootamentopayeeni.⁸ Evankaropayeeni kaari kyoshiretatsine, okantavetanakaro kyoshiretaintsiri: ‘Pimpena iyaaki pootamento, irootaintsi intsivake nootamento naaka.’⁹ Ari okantanake:

‘Eero nopimi, ari inkovityiimotakyaana naaka, piyaate pamanantapainte.’¹⁰ Iyaaminthaitapaintzi amanantzi, areetapaaka aavakaachaneri. Irokapayeeni okaratzi aamaventainchari, omonthaavakari, jaanakero janta tsika iromoshirenkaiteri. Jashitaitanakero ashitakorontsi.¹¹ Okanta opiyavetapaaka jatatsiri amanantzi, okaikaimavetapaaka, okantapaake: ‘jPashitaryeenaro naaka!’¹² Okematzi jakaitanakero, ikantaitziro: ‘Tetya niyotemi. Omapero.’¹³ Ontzimatyeeera paamaventayetaiya eeroka. Tema te piyote tsikapaite impiye Itomi Atziri.”

Jiñaaventaitziri kireeki

(Lc. 19.11-27)

¹⁴ “Tema aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotatyaaari aparoni atziri kovatsiri iriyaate intaina, irapatotakeri iromperatane, ipanakeri iramaventyaaniri okaratzi jashitari.¹⁵ Ipoña ipakeri aparopayeeni iromperatane iireekite. Iriima pampithashiretachari kameetha, impanakeri ikaratzi 5 kireeki, pashine amataachari jiyotzi impanakeri ikaratzi apite, iriima pashine ovekaraantapaakarori impanakeri aparoni. Ipoña, jatake intaina.¹⁶ Ikanta irika ipayeetakeri 5 kireeki, jantavaitakaakeri, joshekyaakeri jagai ikaratzi eejatzi 5.¹⁷ Ari ikempitakari ipayeetakeri apite, joshekyaakeri irirori, jagai ikaratzi eejatzi apite.¹⁸ Iriima pashine ipayeetakeri aparoni, jaanakeri iireekite, ikitatakeri kipatsiki.¹⁹ Okanta osamanitake piyaa ashitariri kireeki, ikaimakaantapairi iromperatane iriyote opaita jantantakari iireekite.²⁰ Ari ipokapaake ipayeetakeri 5 kireeki, joñaakapairi pashine 5 kireeki joshekyaakeri, ikantapaake: Pinkathari, 5 kireeki pipakena pairani, jirika pashine 5 noshekyaagairi.²¹ Ikantzi

Pinkathari: ‘Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaakena, ari pinkempoyagai pashine osheki. Pimpoke, pintsipatyaana panintagaiya.’²² Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri apite kireeki, ikantapaake: ‘Pinkatharí, apite kireeki pipakena, jirika pashine apite noshekyagairi.’²³ Ari ikantzi Pinkathari: ‘Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaakena, ari pinkempoyagai osheki pashine. Pimpoke, pintsipatyaana panintagaiya.’²⁴ Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri aparani kireeki, ikantapaake: ‘Pinkatharí, niyotzi naaka mashiryaantzi pini, pampoyetanta pantavaitakaantzi piireekite, ari okanta poshekyaanteriri.’²⁵ Iro notharovantakeri, naakeri piireekite, nokitatakeri kipatsiki. Jirika iroñaaka namaimiri.²⁶ Ari jakanakeri ikantziri: ‘Kaariperoshire pinatzi osheki piperaneta. Piyovetaka ari nonkisakemi eerorika poshekyaanari kireeki,²⁷ piñaavetaka eero pimatziro eero, pamenemi impaitya antavaitakaimirine, ari iroshekineentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.’²⁸ Ipoña ikantayeetakeri ikaratzi saikaintsiri: ‘Paapithateri kireeki, pimpairi pashine oshekyakeriri 10 kireeki.’²⁹ Tema tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimoperotairi.³⁰ Paanakeri irika kaariperoshireri, pookeri tsika otsirenikitzi. Ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsivaitaiya.”

Iñaaventaitziro iyakoventaantsi

³¹ “Aririka impiye Itomi Atziri ñaapinkatha irovayeetairi. Intsi-

pataiyaari maaroni maninkariite, inkempitaiyaari ikantaranki aparani pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento.³² Irapatotairi maaroni atziri tsikarika irisaikai irirori. Irinashiyetaiyaari iromisaikayetairi. Iroshiyakotyaaari aparani atziri nashitariri ipira te inkovakairi inkonovayetya.³³ Iromisaikairi ikovaperotziri irakojanoriki, iriima imanintayetziri irampateki iromisaikairi.³⁴ Impoña iriñaavaitake Pinkathari, iriñaanateri jinashitakeri irakojanoriki, inkanteri: ‘Pimpoke maaroni, osheki intharomentakagaiyaami Ashitanari, pinampitaiyaaro tsika ipinkathariventantzi irirori, tema ari jovetsikanontakemiri pairani ovakera jovetsikantakarori kipatsi.³⁵ Tema piñaanaranki aavetana notashe, iro kantacha pipakena novarite. Piñaana ayimatana nomire, pipakena nirakeri. Piñaakena nareeta pinampiki, pineshinonkatakena pipankoki.³⁶ Piñaana nosaraakovaitzi, pipakena nokithaatari. Piñaana nomantsiyatake, pampitakotakena namataakotantaari. Jominkyaakaantaitakena, pipokashitakena piñaana.’³⁷ Impoña inkantaiyeni kameethashireri: ‘Pinkatharí. ¿Tsikapaita noñiimi pitasheneentzi, nopantamiri povarite? ¿Tsika noñiimi pimireneentzi, nopantamiri pimire? ³⁸ ¿Tsikapaita noñiimi, naakameethatantamiri nopankoki? ¿Tsika noñiimi pisaraakovaitzi, nopantamiri piithaare? ³⁹ ¿Tsikapaita noñiimi pimantsiyatzi, jashitakoitzi, niyaatashitakemi noñiimi?’⁴⁰ Ari jakanake Pinkathari, ikantzi: ‘Tema pikaminthaakeriranki ikaratzi aventaayetanari noshiyakaantaari iyeki, aña naakatakera pikaminthaake.

³²25:33 Iri ikantakoitzi jaka oisha, iriitake piratsi ikovaperoitakeri jomisaikaitakeri akotsijanoriki. Iriima cabra, iri piratsi imanintayeetakeri jomisaikaitakeri ampatentsiki.

Omapero.’⁴¹ Ipoña ipithokashitanakari jinashitakari irampateki, ikantziri: ‘Kaariperori, piyaate eeroka pinkemaantsitaiyaari paampari kaari tsivakanetaatsine, ikashiyakaitakariri kamaari intsipataiyaari maaroni imaninkarite irirori.’⁴² Aña piñaavetakana notasheneentzi, te pimpena noyaari. Ayimatakana nomire, te pimpena nomiretyaari.⁴³ Piñaavetana nareeta pinampiki, te pineshinokatena pipankoki. Piñaavetana nosaraakovaitzi, te pimpena nonkithaatyari. Piñaavetana nomantsiyatzi, jominkyakaantaitakena, te pinkivantena.’⁴⁴ Impoña jakanake kaariperoshireri, ikantzi: ‘Novinkatharite, ¿tsikapaita noñaavetami pitasheneentzi, pimireneentzi, pikivantana, pisaraakovaitzi, pimantsiyatzi, jominkyetakemi, temaita nonkaminthaayetemi?’⁴⁵ Ari ikantzi Pinkathari: ‘Tera pineshinonkayetantaiya, onkantavetakya iryaani irinayeete, naakatakera pantzimotake. Omapero.’⁴⁶ Irootake iratsipetantayeetyaarori kantaitaachaneri ashinonkaantsi. Iriima inkarate kameethashireyetaintsine, inkantaitaatyero irañaayetai.”

Ikamantavakaita irakaanteri Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 Ikanta ithonkanakero Jesús okaratzi iñaaventayetakeri, ikantanakeri iriyotaane: ²“Piyotaiyini eeroka kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi. Arira irakaanteriteri Itomi Atziri impaikakoiteri.”

³Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ipoña antarikonaita, japatotaiyakani ipankoki Caifás ijevajanorera omperatasorentsitaari. ⁴Ari ikamantavakaiyakani,

ikantayetake: “Thame amataviteri Jesús ayeri ovakaanteri. ⁵Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziripayeeni.”

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetachari. ⁷Ari areetapaaka tsinane amakotake kasankaari, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi paitachari “alabastro,” osheki ovinaro. Osaitantapaakari iitoinaki Jesús isaikakera jovaiyani. ⁸Ikisaiyanaka iriyotaane jiñaakero, ikantaiyanake: “¿Opaitama apaavaitantarori?”⁹ Aririkami ompimantya, iragaitemi osheki kireeki impayerimi ashinonkainkari.”¹⁰ Jiyotakotakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikisantarori iroka tsinane? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. ¹¹Arira inkantaitatyeeyaani ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, irooma naaka eero piñiiri onkantaityaani pintsipatyaana. ¹²Tema eevatatzi osaitantanaro kasankaari omotaitaro apaata aririka inkitaitakena. ¹³Aririka inkamantantayeetairo Kameethari Naantsi, inkinkithatakoitairo iroka tsinane, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri. Omapero.”

Ikinkishirya Judas irakaanteri Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴Ikanta Judas Iscariote karavetariri 12 iriyotaane Jesús, jiyaatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari. ¹⁵Ikantapaakeri: “¿Ipaitama pimpenari aririka namakemiri?” Ari joñaakaitanakeri ikaratzi 30 ipeviryaaka kireeki. ¹⁶Aripaitera jamemenatanakero Judas tsikapaita irakaanteri.

**Overaantarori
jovakaanaari iriyotaane**

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23;
Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, pokaiyapaakeni iriyotaane Jesús, josampitziri: “¿Tsika onkotsitakaanteka oyaari kitaiteriki Anankoryaantsi?”
¹⁸ Ari ikantanakeri: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari aparoni shirampari, pinkanteri: ‘Ikantzi iyotaanari: “Monkaratapaaka, nokovi niyaate pipankoki noimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi, nontsipatyaari niyotaanepayeeni.” ’”
¹⁹ Ari jimatakero iriyotaane okaratzi ikantakeriri Jesús. Jonkotsitakaantake iroyaari kitaiteriki Anankoryaantsiki.

²⁰ Aritake sheetyaanake jareetapaaka Jesús, saikapaake irovaiyaani itsipata-paakari iriyotaane ikarataiyakeni 12.
²¹ Ikanta jovaiyani, ikantanake Jesús: “Pinkeme nonkante, pikarataiyini eeroka jaka, tzimatsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.”
²² Ovashire ikantaiyanakani. Aparoni-payeeni josampitanakeri: “¿Naakama pinkathari?”
²³ Ipoña jakanakeri, ikantzi: “Tsikarika itzimi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane.
²⁴ Kyaaryoora imepyakoty irika Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoy-eetakeriri pairani. ¡Ikantamacheetziri pithokashityaarine! Eeromi itzimaajatzi irirori.”
²⁵ Ari iñaavaitanake Judas pithokashityaarine, ikantzi: “¿Naakama iyotaanari?”
Ikantzi Jesús: “Irootake pikantakeri.”

²⁶ Eenirora jovaiyani jaakero Jesús tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Jiroka, poyaaro, novatha onatzi.”
²⁷ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeventakero,

ipakotakeri iriyotaane, ikantziri: “Piraiyeni maaroni, ²⁸ tema niraane onatzi iroka, irootake ooñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari, iro shitovaatatsine onkantya irariperoyeentaiyaariri kaariperoshireri.
²⁹ Pinkeme nonkante, eerora niritaaro iroka irojatzii apaata aririka impinkathariventantai Ashitanari, ari apiitairori eejatzi.”

**Iñaaventakero Jesús
irookaventante Pedro**

(Mr. 14.26-31; Lc.
22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ithonkanakero jamampaakotari Pava, jataiyanake tonkaariki otzishi Olivos.
³¹ Ipoña Jesús ikantziri iriyotaane: “Irootaintsi pookaventaiyena iroñaaka tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri: Noveri aamaakoventariri oisha, ari inthonkya irovaraayetanakya ipira.
³² Iro kantacha aririka nañagai, Galileakira noyaapaimi.”
³³ Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Aritaima irookaventakemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.”
³⁴ Ikantzi Jesús: “Pinkeme nonkantemi, iroñaaka tsireni tekera iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.”
³⁵ Ari ikantzi Pedro: “Eero nookaventzimi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantaiyakeni eejatzi maaroni iriyotaane.

Jamani Jesús Getsemaní-ki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta Jesús itsipatakari iriyotaane, areetaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakeri: “Ari pisaikavake jaka, niyaaneentavake naaka janta, namane.”
³⁷ Intaani jaanakeri Pedro itsipataanakeri apiteranki itomi Zebedeo. Ari jiraashiretakotapaakari iniroite Jesús.
³⁸ Ikantziri: “Ovamaimatyaana novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka jaka, thame anakempite.”

³⁹Ovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeerovapaaka, amanapaake. Ikantzi: “Ashitanari, pishinetanarika eeroka, pintsiparyaakoventena onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eero pimatanaro okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate okaratzi pikovakaakenari.” ⁴⁰Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, inaapaatziiri imagaiyini. Ikantapaakari Pedro: “¿Tema pinkisashityaaro pivochoki pintsipatyana anakakempite? ⁴¹Pinkakite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya eeroka, osheki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.” ⁴²Eejatzi ipiyanaa Jesús, amanapai, ikantzi: “Ashitanari, eerorika pitsiparyaakoventana onkarate nonkemaantsityaari, pimateroma opaita pikovakaakenari eeroka.” ⁴³Ikanta ipiyapaa, eejatzi jiñaapairi jimagaiyini, tema iniroite okantaka ivochoki. ⁴⁴Ipiyapithatanaari, mavatake ipiyaka jamani. Irojatzzi japiitapai ikantayetakeri inkaaranki. ⁴⁵Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, ikantapaakari: “¿Irojatzzima pimagaiyini? Monkaratapaakara iraakaantaitantyaariri Itomi Atziri, iragaitanakeri janta kaariper-oshireriki atziri. ⁴⁶Pintzinaye, thame aatai. Okarikitzimatapaake pithokashityaanane.”

Jagaitakeri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷Iñaavaiminthaitzi Jesús, areetapaaka Judas ikaravetapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi ijevajanore omperatasorentsitaari, ipoña irashi antarikonaita. ⁴⁸Tema Judas pithokashitaneri, ikantzitakeri inkaaranki iramane: “Tsikarika

intzime nonintaaporotapaake, iriitake, poirikeri.” ⁴⁹Ikanta jareetapaakara Judas, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakari: “Iyotaanari.” Inintaaporotapaakari jovethatapaakari. ⁵⁰Ipoña josampitantzi Jesús, ikantzi: “Asheninká, ¿Ipaítama pipokashitziri?” Ari joirikaitapaakari Jesús, iraantaitanakyariri janta iramenakoiteri. ⁵¹Ikanta apononi tsipatakari okarikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari. ⁵²Ari ikantanake Jesús: “Povairo piyotsirote, ipiyeetamikari. Tema ikaratzi ovesantatsiri, jovesaitziri irirori. ⁵³Tema piyotzi kantatsimi namaneri Ashitanari, aritakemi iromityaantakena osheki maninkariite kisakoventyaanari.” ⁵⁴Iro kantamaitacha ari onkantyaari omonkaraantyaari okaratzi josankinatakoyeetakenari pairani.” ⁵⁵Ipoña Jesús ipithokashitanakari ikaratzi pokashitakeriri, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari povathaamento, pipasamento? ¿Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki, kaarima paantana? ⁵⁶Ari onkantyaari, irootake omonkaratantyaari okaratzi josankinayetakeri pairani kamantantaneri.” Aripaite ishiyayetanaka iriyotaane, jookaventaitanakeri Jesús apaniro.

Japatoventaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷Ikanta jagaitanakerira Jesús ipankoki Caifás, ijevajanore omperatasorentsitaari, ari japatotaiyakani maaroni iyotzinkariite itsipatakari antarikonapayeeni. ⁵⁸Noshikacha ineetsiini Pedro joyaatakoventakeri Jesús, irojatzzi jareetantapaakari ipankoki

⁴⁸26:53 Iro ikantaitzi jaka “osheki maninkariite,” 12 legion ikaratzi.

ijevajanore omperatasorentsitaari. Iro inkyaantapaakyaarimi pankotsiki itsipayetapaakari kempoyaaventaneri, ikovi Pedro inkemakoveriteri tsika inkantaiteri Jesús. ⁵⁹Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakari ikaratzi apatotainchari, jamenavetaiyaka impaitya thaiyakotyaaarine Jesús onantyaari irovakaanteri. ⁶⁰Te iriñaamaitya, okantavetaka ipokayevetaka osheki kovatsiri inthaiyakotyaaarimi. Ipoña ikatziyanaka apite thaiyakotanakariri, ⁶¹ikantanake: “Nokemiri naaka chapinki iñaavaitzi ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, iro avisavetakya mava kitaite, nonthonkairo novetsikairo.’” ⁶²Ari ikatziyanaka ijevajanore omperatasorentsitaari, ikantanakeri Jesús: “¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkemeri okaratzi ikantakotakemiri?” ⁶³Irojatzji jimairetake, te irake. Ari ishintsithatanakeri, ikantziri: “Pimpairyeeeri Kañaaneri Pava, onkantya niyoperotantyaari kyaaryoorika onkarate pinkantenari. ¿Eerokama Cristo Itomi Pava?” ⁶⁴Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri. Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaari irakojanoriki Pava impinkatharital. Impoña piñeeri impiye inkenapai menkoriki.” ⁶⁵Ikanta ikemavakera jevajanori, isaperyaanakero iithaare ikisanakara, ikantanake: “Ñakero, ipairyaaashitakari Pava. Tekatsira pashine ankoveri inkantakoiteri. Pikemaiyakeni eeroka okaratzi ithainkakeri Pava. ⁶⁶¿Ipaitama pikantaiyirini eeroka?” Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: “¡Tzimake ikenakaashitane! ¡Ontzimatye inkame!” ⁶⁷Ipoña ichoontaporovaitaitanakeri. Tzimatsi pashine kaposaporovaitanakeriri. Tzimatsi eejatzji pasaporovaitanakeriri.

⁶⁸Josampitzimaitaitari ikantaitziri: “Cristo, ¿tema kamantantaneri pinatzi, intsityaa pinkantena ipaita pasavaitzimiri?”

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(*Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹Ari isaikake Pedro jakakiroki, iro oñaantapaakariri otzikataaro, okantapaakeri: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Galilea-satzi?” ⁷⁰Iro kantacha osheki ñaakeriri Pedro jotekanakero, ikantanake: “Tetya, te niyoteri ipaita pikantanari.” ⁷¹Ari ishiovaneentanake Pedro jakakiroki. Ari oñaapairi pashine otzikataaro, okantapaakeri itsipayetakari: “Irijatzji irika itsipataranki Jesús Nazaret-satzi.” ⁷²Ari japiitanakero Pedro jotekanakero, ikantanake: “Apaniro jiyotzi Pava, te niyoteri naaka irika shirampari pikantanari.” ⁷³Tekera osamanite, japiitakeri ikaratzi itsipatakari ikantziri: “Eerokatake itsipatapiintari Jesús, tema Galilea-satzi pini, iriivaitake ikantziro jiñaavaitzi.” ⁷⁴Ikantanakeri: “Tevé, te niyoteri irika shirampari pikantanari. Jiyotzi Pava nothaiyarika, irovasankitainaaata.” Aripaite iñaanake tyoopi. ⁷⁵Ari ikinkishiretanairo Pedro ikantakeriranki Jesús: “Tekera iriñeeta tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: ‘Te noñeeri Jesús.’” Shitovanake Pedro, iniroite jiraavaitanaka.

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(*Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32*)

27 Okanta okitaityaamanai, apatotaiyamanaka jevariite itsipayetakari antarikonapayeeni, ikamantavakaiyakani iroverri Jesús. ²Ipoña joosotaitanakeri Jesús, jagaitanakeri isaikira Poncio Pilato, jevariperori inatzi irika.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas aakaantaneri, jiyotanake irovamaakaantashityaari Jesús. Iniroite ikinkishiretanaka, jatake iroiipyeneri 30 kireeki ijevere omperatasorentsitaari, ipoña antarikonaita, ⁴ ikantapairi: “Jirika piireekite. Te onkameethate okaratzi nantakeri. Tekatsi irante Jesús naakaantashitakari.” Ikantaiyanakeni irirori: “Intaanityaami, piyotziro eeroka.” ⁵ Ari japishoonkanakeri kireeki janta tasorentsipankoki, ishiyaperotanakitya ipiyanaka, irojatzí ishirikantapaakari. ⁶ Ikanta ijevere omperatasorentsitaari, jagairi kireeki, ikantaiyini: “Te oshinetaantsite ankempoyagairi kireeki, tema iriitake apinatakeriri irovakaantaitantyaariri.” ⁷ Ari josampitavakaiyani: “¿Tsika ankanterika aaka irika kireeki?” Ipoña ikantaiyini: “Thame amanantantyaaro pitzitharipatha kipatsi, tsika inkitayeeteri aririka inkamayete kaari asheninkata.” ⁸ Irojatzí iroñaaka ipaitayeetziro iroka kipatsi: “Iraantsipatha.” ⁹ Ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantaneri Jeremías, ikantake: Jagaitakeri 30 ipevirya kireeki, Okaratzi ikovaiyakeri icharinepayeeni Israel impinateri, ¹⁰ Iri jamanantayeetantakarori pitzitharipatha, Irootake ikovakaakenari Pinkathari namanantero.

Pilato josampitziri Jesús

(*Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38*)

¹¹ Aritake areetaka Jesús isaiki jevariperori, josampitavakeri, ikantziri: “¿Eerokama ivinkatharite Judío-payeeni?” Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ¹² Ikanta ijevere omperatasorentsitaari

itsipayetakari antarikonaita, osheki ikantakovetapaakariri Jesús. Te jakimaita irirori. ¹³ Ipoña ikantzi Pilato: “¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeet-zimiri?” ¹⁴ Eeniro jimairetake, te irake. Ipampoyaaminthatanakeri Pilato irika Jesús.

Jiyakoventaitziri Jesús

(*Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16*)

¹⁵ Tzimatsi jametapiintari jevariperori: Maaroni osarentsi aririka iroimoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparoni isheninka jaakaantaitziri tsikarika intzime inkovaiyakeri. ¹⁶ Tzimatsiya aparoni judío jaakaantaitziri ipaita Barrabás, ikemakoitane inatzi irika jantakerora koveenkatatsiri. ¹⁷ Ikanta japato-taiyakani atziriite, josampitantake Pilato, ikantzi: “¿Niinkama pikoviri nomishitovakaanteri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pikovi Jesús ikantaitziri Cristo?” ¹⁸ Jiyotake Pilato ikisaneentashiitari Jesús, irootake jaakaantaitantakariri. ¹⁹ Tema inkaaranki, okantakaantakeri iina, okantake: “Eero pimaimanevaitziri eeroka kameethashireri. Osheki jomishimpyaakaantakena tsireni omintharovashiryakena.” ²⁰ Iro kantacha ijevarera omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonapayeeni, jotsimaakeri atziriite, inkantaiyeni: “Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás, iriima Jesús irovaiteri.” ²¹ Ipoña japiitanakero jevariperori josampitantzi: “¿Niinkama pikoviri nomishitovakaantairi?” Ari ikantaiyini maaroni: “¿Iri Barrabás!” ²² Ari ikantzi Pilato: “¿Tsikama nonkanterika Jesús ipaitaitziri Cristo?” Jakaiyini atziri: “¿Pimpaikakotakaanteri!” ²³ Ari ikantzi jevariperori: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero

ishintsitatzi ikaimaiyini atziriite, ikantzi: “¡Pimpaikakotakaanteri!”

²⁴ Ari jiyotanake Pilato jamenaashivaitaka josampitantzi, tema osheki ikatsimashireyetake atziripayeeni. Ikaimakaantake jiñaa, iñeetakeri maaroni ikivaakotanaka, ikantanake: “Tera naaka kovatsine novakaanteri irika kameethashireri. Pikovaiyakerika, eeroke iyotayeroneri.” ²⁵ Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Nokovaiyini, naakatake irookantaitya ompaityaarika avisaintsiri eejatzi novaiyanepayeeni.” ²⁶ Ipoña jomishitovakaantaitakeri Barrabás. Iriima Jesús ipasatakaanaitanakeri, jiyakoventakeri impaikakoiteri.

²⁷ Ikanta ovayiriite, ikyakaanakeri Jesús ipankoki Pilato ipaitaitziro “Pretorio.” Ari japatoventakariri maaroni ovayiri. ²⁸ Isapokaitakeri Jesús, ikithaaitakeri kithaarentsi jonkeromaitatsiri oshiyarori ikithaayetapiintari pinkathariyetatsiri. ²⁹ Ipoña jamathaitaitakeri kitocheetapo iitoki, joirikakaitakeri irakoperoriki savorokaraki. Ipoña jotyeerovashitanakeri Jesús ithainkimavaitaitziri, ikantaiyini: “¡Paakameethatavakeri ivinkatharite judfo-payeeni!”[§] ³⁰ Osheki ichoontaporovaitakeri, jomposainavaitantari savorokaraki. ³¹ Ikanta jeshitakero ishirontzimentavaitakeri. Isapokaineri ikithaatakeriri inkaaranki, ikithaataineri iithaare, jaanakeri impaikakoteri.

Ipaikakoitziri Jesús irojatzi ikamantakeri

(Mr. 15.21-41; Lc.
23.26-49; Jn. 19.17-30)

³² Ikanta jiyaataiyanakeni, jomonthaitakeri Simón poñaachari Cirene, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakotantaityaariri Jesús.

³³ Irojatziri jareetantakeri tonkaariki opaita Gólgota (akantziro aaka: Atziriitoni.) ³⁴ Ari ipakoveetakari Jesús imire ikonovaitakero iyepitentsi, ikanta ithovetavakaro kapiche, temaita irirero.** ³⁵ Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite jaakero ikithaayetari Jesús, itsiparyaavakaayetakarero, ikempitakaanakero jiñaaretaita iro iriyotantyaari intzime ayerone. Ari omonkaratakari iñaaventakeri pairani kamantantaneri, ikantake:

Iñaareventayeetakero noithaare, Ipavakaayeetakero.

³⁶ Ari isaikaventaaiyirini, jaamaakoventari. ³⁷ Ipoña josankinaitake kantakaanakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IRIKA JESÚS, IRIITAKE IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. Jontarekakoitakeneri jeñokiini ipatziitoki. ³⁸ Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparoni irakojanoriki, pashine irampateki. ³⁹ Ithainkimayetakeri ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata,^{††} ⁴⁰ ikantaitziri: “Aña eeroke porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi. Eerokami Itomi Pava ¿Opaitama kaari payiitanta ipaikakoitakemi? Povavisaakotaiya.”

[§]27:29 Tema irooyetake jameyetapiintari pinkathariite jamathaiyetaro poreryaayetatsiri, joirikayetapiintziro eejatzi irakoperoriki ashirokaraki.

**27:34 Irootakera joitaitziriri atziri eero ikemaantsivaitanta aririka irovasanakitagaiteri.

††27:39 Iro jametaiyarini judfo-payeeni jotekainata aririka inthainkashiretante. Iro oshiyarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookoteri atziri anthainkashireteri: “¡Piñaakero! ¡Pikemakero!”

⁴¹ Irojatzí ikantakeri eejatzí ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari iyotzinkariite, Fariseo-payeeni, ipoña antarikonaite, ikantaiyini: ⁴² “Jovavisaakotziri pashine, ¿kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori, iriromi ivinkatharite Israel-mirinkaite? ¿Arimi irovavisaakotakya ipaikakoitakeri, aritake ankempisantakerimi? ⁴³ Javentaavetakari Pava, intsityaa añeeri omaperorika jetakotari ari irovavisaakotairi. Tema ikantapiintzi: ‘Naaka Itomi Pava.’” ⁴⁴ Jimatztitakaro koshintzipayeeni itsipatakari ipaikakota, ithainkavaaitakeri.

⁴⁵ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatzí sheeteeni ithaperotanakara ooryaa. ⁴⁶ Ari ikaimanake Jesús shintsiini, ikantanake: “¡Elí! ¡Elí! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: “¡Pavá! ¡Pavá! ¿Opaitama pookaventantakanari?”) ⁴⁷ Ikanta ikaratzi saikaventakeriri, ikemavetavakari ikaimanake, ikantaiyini: “Pinkemeri, ikaimatziiri Elías.” ⁴⁸ Ipoña ishiyapainta aparoni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankoviitakeneri savoropanekiki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatavakeromi. ⁴⁹ Ikantaiyini pashine: “Añaavakeriita ari impokake Elías irovayiitairi.” ⁵⁰ Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsiini, peyakotanaka.

⁵¹ Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitzirori, apikota okantanaka, opoñaanaka jenoki irojatzí osovaviki. Iniroite onikanaka tankayetanake mapi. ⁵² Ithonka iporokakoyetanake kaminkari, osheki kameethashireri kamayetaintsiri,

añaayetanai. ⁵³ Tema jañagairanki Jesús, ikaratzi añaayetanaatsiri ishitovanairo omoroki jiyaayetai iriroriite nampitsiki tasorentsitatsiri, joñaakayetantaa. ⁵⁴ Ikanta ijevare ovayiriite itsipayetakari pashine ikaratzi ikatziyaventakari Jesús, jiñaakero onikaro, jiñaakero okaratzi avisayetaintsiri, iniroite itharovanake, ikantanake: “¿Omaperovetyaama Itomintari Pava irika?”

⁵⁵ Tzimatsi eejatzí janta tsinane-payeeni amenakotakeriri, irootake poñenchari Galilea-ki oyaatziri Jesús, osheki ampitakoyetakari. ⁵⁶ Jiroka okarataiyini: María Magdalena, María iriniro Jacobo ipoña José, ari osaikake eejatzí iriniro itomipayeeni Zebedeo.

Ikitaitakeri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc.

23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ikanta osheetyaanake, ari ipokakeri aparoni ashaarantachari poñaachari Arimatea, ipaita José. Irijatzí jiyotaapiintakeri Jesús. ⁵⁸ Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitatairi Jesús.” Ikanta Pilato ikantakaantake iraanairi inkitatairi. ⁵⁹ Ikanta José iponatantakari Jesús kiteri manthakintsi. ⁶⁰ Jovakotakeri ovakeranatake jimorontashiitziri kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinaakaantake iniroite mapi, joshepitakotantakari. Piyanaka José. ⁶¹ Okanta María Magdalena, ipoña pashine María, osaikaventapaintziri tsika ikitaitakeri.

Amaakoventavetariri tsika ikitaitakeri

⁶² Okanta avisanake jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari, ari

‡‡27:45 Iro ikantayeetziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari ot-sitenitanake irojatzí joveraanaka ooryaa 9.

jiyaatake ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni janta ipankoki Pilato, ⁶³ ikantapaakeri: “Pinkathari, chapinki eeniro jañaaveta amatavitanteneri, nokemiri ikantzi: ‘Aririka nonkamavetakya, iro mavatapaintsine kitaite, aritake nañagai.’ ⁶⁴ Nokovi potyaante aamaakoventyaarine irojatzimo onkaratantakyaari mava kitaite. Aamaashitya iriyaatake tsireni iriyotaanepayeeni, irigaateri. Impoña inkantaiya: ‘¡Añagai Jesús!’ Aririka irimatakero, ari ovatsiperotakya iramatavitante.” ⁶⁵ Ari ikantanake Pilato: “Jirika ovayiriite, paanakeri, pinkanteri iraa-maventyaari tsikarika okanta pikoviri eeroka.” ⁶⁶ Ari jiyaataiyakeni, jovitsinekakoyetapaakeri omoroki. Ari isaikaventaayirini.

Jañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 Okanta avisanake kitaite jimakoryaantaitari, aritake kitaitamanake etapiintarori kitaite. Ari iyaatamanai María Magdalena otsipatanakaro pashine María amenairo tsika ikitaitakeri Jesús. ² Ari onikanakari shintsiini kipatsi, tema jayitapaakitzi inkiteveri maninkariite jotanampyaapaakero mapi jashitantaveetarori omoro, isaikantapaakaro. ³ Shipakirya ikantapaaka ikempitapaakaro ookatharontsi. Kitamaaniki okantaka iithaare kempivaitaka sharaka. ⁴ Ikanta ovayiriite aamaakoventavetariri, iñaavakerira, antaro itharovaiyanakeni, kempivaitanaka inkamanakityeemi. ⁵ Ipoña irika maninkariite, ikantanakero tsinanepayeeni: “Eero pitharovaiyini eeroka. Niyotake iri pipokashitzi Jesús ipaikakoveetakari. ⁶ Te añeeri jaka, añagai. Tema ari ikantzitakaranki.

Pimpoke, pamenero tsika jovaveetakari Avinkatharite. ⁷ Pimpiyanake, pinkamantayeteri iriyotaanepayeeni, pinkanteri: ‘Añagai Jesús, piyaatai Galilea-ki, ari piñaayetairiri.’ Aritake nokamantakemi.” ⁸ Okanta opiyana pampoyaashire okantayetanaka. Iro kantacha iniroite okimoshiretanaka, oshiyashitanakari iriyotaane onkamantayeteri. Oshiyaminthaita iyaate onkamantante, ⁹ ari joñaakakarori Jesús, jovethatavakaro. Iyaatashitanakeri okarikiini, otyeerovashitapaakari, avithanokiitapaakeri. ¹⁰ Ipoña ikantziro Jesús: “Eero pitharovi, piyaate pinkamantayetairi nirentziyetaari, iriyaataita Galilea-ki, ari iriñaayetainari.”

Ikantayetziri ovayiri

¹¹ Okanta opiyeeyanaka tsinane onkamantante, jatanake eejatzi ovayiriite nampitsiki, ikamantapaakeri ijevare omperatasorentsitaari okaratzi avisaintsiri. ¹² Ari japatoiyanakani antarikonaite, ikantavakaiyani: “¿Tsika ankantyaaka omanakotantyaariri?” Ikaimaitakeri ovayiri, ikantziri: “Jirika osheki nompinatemiri, ¹³ pinkantayeteri atziriite: ‘Niyankiite tsireni, nomaanake. Aamaa ari ipokaiyakeni iriyotaane, jaanairi.’ ¹⁴ Aririka inkemake jevari, naakatake kantakoventemine eero jovasankitaantami.” ¹⁵ Ari jimatakero ovayiriite, jaakeri ipinaitakeriri, jantakero okaratzi ikantaitakeriri. Irootakera jantetaari maaroni judío-payeeni iroka, irojatziro iroñaaka.

Jotyaaantziri Jesús iriyotaane

(Mr. 16.14-18; Lc.

24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 iriyotaane Jesús, jatayakeni Galilea-ki osaikira otzishi ikantakeriranki Jesús ari iriñeeriri. ¹⁷ Ikanta jiñaavairira,

jotyeerovashitavaari. Iro kantacha
 tzimayetatsi kisoshireventavairiri.
¹⁸Ikanta jokarikitapaakari Jesús,
 ikantapairi: “Iriñaapinkathaperoy-
 eetaina inkiteki eejatzi kipatsiki.
¹⁹Irootake nonkantantyaamiri:
 Piyaatero maaroni nampitsi,
 pinkempisantakaayetairi atziripayeeni,
 pothotyero maaroni. Aririka

inkempisantayetai, poviinkaayetairi,
 pimpairyeeri Ashitairi, Itomi, ipoña
 Tasorentsinkantsi. ²⁰Piyotaayetairi
 atziripayeeni irimayetairo okaratzi
 nokamantayetakemiri. Arira nontsipat-
 apiintatyeeyaami naaka, kiso novemi
 irojatzii apaata onthonkantaiyaari
 kipatsi.” Ari nonkantyaari.

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Marcos

Ikamantantakeri Juan oviinkaatanerani

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9,
15-17; Jn. 1.19-28)

1 Jiroka okanta opoñaantanakeri Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Itomi Pava, paitachari Jesucristo. ²Pairani tzimatsi kamantanerani ipaita Isafas. Josankinatakotakeri Pava iñaanatziri Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi,

Iriitake ovetsikanontemine.

³Incheraacheraaventapaakemi tsika te inampiitaro, inkantantapaake:

Povameethataineri Avinkatharite tsika inkenapaake,

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴Ari okantamaitaka, monkarataka iñaaventayeetakeri. Kinkithatake

pairani Juan tsika te inampiitaro, iñaaventapaakero oviinkaantaansi, ikantantapaake:

“Poviinkaatzimentyaari Avinkatharite, povashaantairo kaariperori, aritake imepyakoyetaimiro pikaariperoshirevetaka.”

⁵Oshekira pokashitakeriri Juan, Judea-satziite ipoña

Jerusalén-satziite. Ikamantakoyetapaakero ikaariperoshiretzi,

irootake joviinkaayeetantakariri jiñaaki Jordán.

⁶Iithaaretari Juan, jontyeetziro ivitzi camello. Jovathakitari meshinantsimashi.

Jañaantari jovayetari kentori, jimiretari iyaaki pitsi.

⁷Jiroka ikantake Juan ikinkithatzi: “Aatsikitake maperotzirori iñaapinkatharentsitzi, noñaapinkathatzi itaikari naaka. Te aritaajate inkempitakaantyaana iromperatane

onkantya noiyotashitantaariri

no-zapato-ryeeri. ⁸Iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkaantantatyeerimi Tasorentsinkantsi. Naakamacheeni intaani noviinkaantantamatsitaro jiña.”

Joviinkaata Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹Ikanta ipokake Jesús ipoñaakaro nampitsiki Nazaret saikatsiri Galilea. Joviinkaatavakeri Juan antaraaki jiña Jordán. ¹⁰Iro intonkaantanakyaarimi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite,

iñaavakeri josaaviinkashitapaakari Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki joshiyapaakari shiro. ¹¹Ikemaitatzi jenoki ikantaitanake:

Oshekira nokimoshireventakemi Notomi, eerokatake netakoperotane.

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹²Ikantakaanakarira Jesús Tasorentsinkantsi, jatake tsika te inampiitaro. ¹³Ari ikovavetakari Satanás inkaariperoshiretakairimi.

Tema osheki kitaite isaikake janta itzimayetzira koveenkari piratsi, okaratzi 40 kitaite. Iro ipokantapaakari maninkariite jampitakotakeri.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴Ipoña ikenanake Jesús Galilea-ki inkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri tsika ikanta Pava

ipinkathariventantai. Aritakera jashitakoitakeri Juan irirori.

¹⁵Ikantantapaake Jesús, ikamantantzi: “Monkarataka iriñeetantyaariri

Pava impinkathariventantai, pinkempisantairo Kameethari

Ñaantsi. Povashaantayetairo pikaariperoshirevaitzi.”

Jaantaitanakariri 4 shimaatzinkari*(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)*

¹⁶ Okanta pashine kitaite ikenanake Jesús inkaarethapyaaki Galilea, iñaapaatziiri paitachari Simón itsipatakari irirentzi Andrés ikithataiyini. Tema shimaatzinkari inaiyini. ¹⁷ Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” ¹⁸ Aripaitera joyaatanakeri, jookanakeri iithamento. ¹⁹ Iro jovaavetanaka kapicheeni, iñaapaatziiri itomipayeeni Zebedeo paitachari Jacobo itsipatakari irirentzi Juan, isaikayini ipitoki jovaipatziro iithare. ²⁰ Jaanakeri eejatzi. Eeniro isaikanake iriri itsipayetanaari iratzirite.

Atziri jaakiri peyari*(Lc. 4.31-37)*

²¹ Aritake areetaiyakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta aparani kitaite jimakoryaantaitari, jiyotaantapaake japatotapiintaita. ²² Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janaanakeri iyotzinkariite, iniroite ipampoyaaminthaitanakeri. ²³ Ariya isaikakeri janta atziri jaakiri peyari, kaimanake irirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Nazaret-satzi, niyotzimi naaka, eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.” ²⁵ Ikantanakeri Jesús: “¡Pimairete peyari! ¡Piyaaate!” ²⁶ Ikaimanake shintsiiini atziri, jompetatakaavaitanakari iveyarite, jookanakerira. ²⁷ Ikantavakaanaka atziriite: “Piñaataiteri irika, ikitsirinkiri jovavisaakotziri jaakiri peyari.” Ipampoyaaperoitanakeri. ²⁸ Ikemakoitanakeri thaankiini Jesús maaroni janta Galilea-ki.

Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro*(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)*

²⁹ Ikanta ishitovanaira Jesús japatotapiintaita, jaanakeri Juan ipoña Jacobo, isaikitarara eejatzi Andrés irirentzi Simón, isaikitarara eejatzi Andrés irirentzi Simón. ³⁰ Iro jareetapaakityaani, ikantaitavakeri: “Okatsirinkavaitatzi iriyote Simón.” ³¹ Eekero ipithokashitaro, jakathavakotakero, jomisaikakero. Eshitanake okatsirinkavaiveta. Piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

Jovashinchaayetziri Jesús mantsiyari*(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)*

³² Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri Jesús osheki mantsiyari, jamaitakeneri eejatzi osheki jaakiri peyari. ³³ Ipiyotzimentaitapaakari pankotsiki. ³⁴ Jovashinchaayetairi maaroni. Tera ishinete aparani peyari iriñaavaite jovashinchaayetzirira ikaratzi jaakayetziri. Tema jiyotzi peyari irirori tsika ipaita Jesús.

Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki*(Lc. 4.42-44)*

³⁵ Okanta okitaitzimatake, ananenkanaka Jesús iñaañaatzi tsika te inampiitaro. ³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaratzi jovaataiyirini, ikokovatairi. ³⁷ Ikanta iñaapairi, ikantapairi: “Iyotaanari, ikokovaitatziimi.” ³⁸ Jakanakeri irirori ikantzi: “Thame aate, tera iro nompokantyaari nosaike jaka, ontzimatyey niyotaantayete eejatzi pashineki nampitsi.” ³⁹ Ari okantamaitaka, ithonka Jesús jani-itakero Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, jovashinchaayetai osheki jaakayevetari peyari.

**Jovashinchaayeetziri
omatziri pathaarontsi**

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ipoña ipokake omatziri pathaarontsi, jotypeerovashitapaakari Jesús, ikantapaakeri: “Pikovirika, ari onkantake povashinchagina.”
⁴¹ Jamenanakeri Jesús, jetakoshiretanakari. Jantantakari kapicheeni irako, ikantziri: “¡Nokovi, peshitakotai!”
⁴² Eshitakotanake ipathaavaivetaka.
⁴³ Ikantavetavaari jijaataira inampiki,
⁴⁴ ikantziri: “Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkaratairo ikantakaantakeri pairani Moisés-ni, paanake pinkitevathatantaiyaari, iroora iriyoyeetantaitaari eshitakotaimi.”
⁴⁵ Iro kantamaitacha pathaavaive-tachari, ikamantantanake nampitsiki tsika okanta jeshitakotantaari. Iro kaari aritantanaa isaikanai Jesús nampitsiki. Jatake tsika te inampiitaro, ari isaikakeri. Arimaitaka ipokashitziriri osheki atziri.

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

2 Avisake tsika okaratzí kitaite, eejatzí ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikemayetavai atziriite, ikantaitzi: “Areetaa Jesús.”
² Ipiyotzimentavaari eejatzí, te irantetapaakyaaro pankotsi. Jiyotaayetapairi maaroni.
³ Tzimatsiya
⁴ atziri pokashitakeriri Jesús janatakotakeri kisoporokitatsiri.
⁴ Te onkante iriñeeri, jotzikaakeri atziriite piyotainchari. Ataitanake jenoki pankotsiki, joveyantakero ikatziyakara Jesús, jovaniiryaakotakeri mantsiyari.
⁵ Ikanta Jesús, jiyotakotavakeri iraventaashiretaneete, iñaanatavakeri mantsiyari, ikantziri: “Notomí, ipeyakoitaimiro pikaariperoshirevetaka.”
⁶ Kemavakeya iyotzinkariite,

ikantashiretaiyanake irirori:
⁷ “Ithainkakeri Pava irika. Tema tekatsi kanterone impeyakotantero kaariperori, apaniro ikanta irirori Pava ipeyakotantziro.”
⁸ Iyotake Jesús ikinkishiretakari, ari josampitziri, ikantziri: “¿Opaitama pikinkishirevaitashitantari?”
⁹ ¿Tema onkameethatzi motemi nonkanteri kisoporokiri: “Ipeyakoitaimiro piyaariperoshirenta?”
⁹ ¿Irooma pikovi nonkanteri: “Pinkatziye, paanairo ponoryaamento, piyaatai?”
¹⁰ Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri tzimatsi ishintsinka, ipeyakotziri kaariperoshireeriite.”
Ipithokashitanakari kisoporokiri, ikantanakeri:
¹¹ “¡Pinkatziye! Paanairo ponoryaamento. Piyaatai.”
¹² Katziyanaka mantsiyari, jaanairo jonoryaantavetari, shitovanake. Maaroni atziri iñaavakeri. Ipampoy-aaminthatanakeri iñaayetakerira. Itharomentaventanakeri Pava, ikantayetvanake: “Omapero okameethatake iroka. Tera añaapiinte oshiyaarone.”

Jaantanakariri Jesús paitachari Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ipoña japiitapairo Jesús jiyotaayetapairi atziri inkaarethapyaaki. Ari ipiyotzimentaitavaari eejatzí.
¹⁴ Ikanta ithonkanakero jiyotaantzi, avisanake. Irojatzí iñaanatapaakariri itomi Alfeo paitachari Leví, isaiki irirori ikovakoyetziri kireeki isheninkapayeeni. Ikantapaakeri: “¡Poyaatena!”
Katzianaka, joyaatanakeri.
¹⁵ Ipoña Leví irirori, jaanakeri Jesús irovakaiyaari ipankoki. Ari jiyaatzi takari eejatzí iriyotaane, ikempiyapaakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, ipoña kaariperoshireeriite. Osheki piyotaincha jovaiyani.
¹⁶ Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari iyotzinkariite, josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantziri:

“¿Opaitama ikempiyantariri iyotaimiri kaariperoshireriite, ikempiyakari eejatzi kovakotziriri isheninka?”¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: “Aririka irimantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsine tekatsi inkove irirori. Tera iro nopokajaantantakari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireriite, aña nopokashitaatziiri kaariperoshireriite nonkaimashireyetairi.”

Iñaaventziro Jesús itzitaita

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Tzimatsira pokashitakeriri Jesús, josampitapaakeri ikantziri: “Itzitapiintakaro iriyotaane Juan irovarite, ari ikempitari iriyotaane Fariseo-payeeni. ¿Opaitama kaari itzitantaro piyotaane eeroka?”

¹⁹ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Aririka inkempiyetyaari aavakaachari, ¿Arima irovashireneentaitakya? Kempitaka eero, aña kimoshirera inkantaitya irovaitya.”²⁰ Irooma apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intziventavaitaityaari.²¹ Aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantyaaro ovakeramairi osape, arira osaperyaaperotanake ampithatanakyaarika ovakeramairi.²² Iroora aritatsi irovayeetero ovakerari imireyeetari, ovakerariki meshinantsinaki. Irooma irovantashiitakyaaro paisatonakiki, ari osanaryaakotanake, apiteroite apaatashivaitakya.”

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Ari javiikitanakeri iriyotaane okithoki pankirentsi.²⁴ Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitak-

eri Jesús, ikantanakeri: “¿Opaitama javiikitantarori piyotaane? ¿Tema iriyote te oshinetaantsite kitaiteriki jimakoryaantaitari?”²⁵ Jakanake

Jesús ikantzi: “¿Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakariri itashe?”

²⁶ Ikyaake tasorentsipankoki ijevavetari Abiatar-ni, jovakoro tasorentsianta, ipakeri eejatzi itsipayetakari. Tera oshinetaantsiveta, intaani jovapi-intavetaro Omperatasorentsitaari.”

²⁷ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Tema iriira atziriite kantakaantakerori jovetsikantaitakarori kitaite jimakoryaantaitari. Tera iro kitaite jimakoryaantaitari kantakaanterone jovetsikayeetantakariri atziriite.”²⁸ Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite.”

Atziri kisovakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 Ipoña ikyaapai eejatzi Jesús japatotapiintaita. Ari isaikake atziri kisovakori.² Ikovaitatziira iriñeeteri irovashinchaayetairi mantsiyari kitaite jimakoryaantaitari. Aamaane jovaitakeri, onantyaari inkantakoiteri.

³ Ipoña Jesús ikaimakeri mantsiyari, ikantziri: “Pimpoke, posatekya niyanki.”

⁴ Josampitakeri piyotzimentakariri: “¿Otzimikama shinetaantsitsiri anteri kitaite jimakoryaantaitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi avamaante? ¿Tema aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaariperovaitaite?” Tekatsira akatsine.⁵ Ipampoyaanakeri

Jesús piyotzimentakariri, ovatsimashiretanakeri jiñaayetakerira te irineshinonkayetante, ikantanakeri mantsiyari: “¡Pinthaaryaavakotai!” Matanaka, akotsitanai kameetha atziri.⁶ Ikanta Fariseo-payeeni, jatake ikinkithavaitakariri aapatziyariri

Herodes iramene tsika inkantero irovamaakaantantyaariri Jesús.

Ipiyotaita inkaarethapyaaki

⁷Ipoña ishitovanai Jesús, ikenanai inkaarethapyaaki itsipatanaari iriyotaane. Joyaareki jovanakeri Galilea-satzi, Judea-satzi, ⁸Jerusalén-satzi, Idumea-satzi, maaroni nampiyetarori intatsikero antaraaki jiña Jordán. Ikemakotakeri eejatzi Tiro-satzi, Sidón-satzi, ikantaitzi: “Osheki itasonkaventantake Jesús, jantake osheki kaari iñaapiintaitzi.” Pokaiyanakeni iriroriite iriñeeri. ⁹Irootake Jesús ikantantanakariri iriyotaane irameneneri pitotsi, eero janavyeetantari. ¹⁰Jimatakero Jesús, jovashinchaayetake osheki. Otatsinkapirinitavakaaka mantsiyari ikovira irantantavakyaari kapicheeni irako. ¹¹Ipokayetzira jaakayetziri peyari, jotypeerovashitari Jesús, ikaimimaita shintsiini, ikantzi: “¡Eeroka Itomi Pava, niyotzimi naaka!” ¹²Onkantya eero jiyotzitantaitari Jesús, ikisathayetakeri.

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanoriite

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki. Arira ikaimakaantapaakeri ikaratzzi ookimotakariri. Jataiyakeni ikaratzzi ikaimakaantakeri. ¹⁴Aripaitera jiyoshiitake 12 intsipatapiintyaari, iriitake irotyaanteri inkinkithatakaantayete. ¹⁵Ipasavyaakari irovashinchaayetairi irirori mantsiyari, ikaratzzi jaakayetziri peyari. ¹⁶Jirika ikaratzzi jiyoshiitakeri: Simón, ipaitakeri Pedro. ¹⁷Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipataakeri Juan, irijatzi irirentzi Jacobo. Ipaitakeri “Boanerges,” (akantziri añaaneki aaka: “Otomí ookatharontsi.”) ¹⁸Ipoñaapaaka eejatzi Andrés,

Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, eejatzi Simón ipaitakeri “Kisakotantaneri,” ¹⁹ipoñaapaaka Judas Iscariote, tsika intzime pithokashityaarine.

Kishimatziriri Tasorentsinkantsi

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰Ipoña ipokaiyeeni Jesús pankotsiki. Ari ipiyotzimentavaari osheki atziriite, te onkante iriyaatapainte irovaiya Jesús. ²¹Tzimatsi kantayetaintsiri: “Shinkiventaka Jesús.” Iro ipokantavetakari isheninkathoriite, iraanairimi. ²²Areetaiyapaakani eejatzi iyotzinkariite ipoñaayetaka Jerusalén, ikantapaake irirori: “Irika atziri jovashinchaatziiri ashitariri peyari paitachari ‘Beelzebú,’ irootake jovashinchaayetantariri ikaratzzi jaakayetziri peyari.” ²³Ikanta ikemakera Jesús, japatotaiyakerini, joshiyakaaventatziiniri okaratzzi ikantayetakeriri, ikantziri: “¿Tzimatsima peyari kaminaavakaachari eero jaakantanta? ²⁴Aririka irantaminthatavakaiya atziri tsika ipinkathariventaitziri aparoniki nampitsi, jiñiuro jovapintaavaka. ²⁵Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya. ²⁶Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovapintaavakaakya, eero iñiuro ishintsite, ari inthonkyaari. ²⁷Aparoni atziri ñaaperotachari kameetha, tekatsira materine inkyashiteri ipankoki irayiteri jashiyetari irirori. Irooma aririka irosoitakeri, aritake irimaitakeri. ²⁸Pinkeme nonkante: kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kaariperoshirevaitatsine, onkantavetakya inkantzimavaivetakyaari. ²⁹Iriima inkarate kantzimavaitakerine Tasorentsinkantsi, irashira

irovaatyero, eerova ipeyakoitairi.”
³⁰Iroora ikantantakari Jesús, tema ikantayeetaziiri: “Kamaari inatzi.”

Iriniro Jesús ipoña irirentzipayeeni

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹Ariya areetapaakari iriniro Jesús otsipatakari irirentzipayeeni, okaimakaantapaakeri, okatziyapaaka jakakiroki. ³²Ikantavetakari ikaratzi apatoventakariri: “Ari opokiri piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” ³³Ikantanake Jesús: “¿Niinkama pikinkishiretaiyarini eeroka iro nonirontari, iri nirentzitari?” ³⁴Ari jamenayetanakeri apatoventakariri, ikantzi: “Irikaite, iriyyetakera nokempitakaantaari nirentzi, irijatzi nokempitakaantaari noniro. ³⁵Ikaratzi antanairori ikovayetziri Pava, iriitakera nirentzitari, irojatzzi notsirontaari, irojatzzi nonirontari.”

Joshiyakaaventziri Jesús pankivarentzi

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

4 Ipoña ipiyanaa eejatzzi Jesús inkaarethapyaaiki, jiyotaantapai. Ipiyotzimentaitavaari. Otetanaka pitotsiki, saikakotake niyankyaaki kapicheeni, katziyeeyakani atziriite othapyaaiki ikempisantziri. ²Maaroni jiyotaayetziriri, joshiyakaaventatziiniri, ikantzi: ³“Tzimatsi aparoni pankivarentzi, jatatsiri impankite. ⁴Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki. Ipoña ipokaiyapaakeni tsimeri, jovapaakaro. ⁵Tzimatsi pashine ookakitapainchari tsika omapiporokitzi te ontzimaperote kipatsi. Thaankiperoini oshookavetanaka. Tera ontontapathaperotatyte kipatsi, ⁶sampishitanake pankirentsi

jooryaapaakera ooryaa. Tema te onkyaaperote oparitha inthomointa. ⁷Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okitocheemashitzi, anaanakero iroori oshookanake. Te onkithokite. ⁸Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana oshookapaake, kithokitanake maaroni. Tzimayetai okitho aparopayeeni okaratzi shookaintsiri. Aparoni shookapaintsiri, eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho.”^{¶¶} ⁹Eekero ikantanakitzi Jesús: “Kovatsiri inkemathatero, irovayempitatya inkempisante.”

¹⁰Aritake jataiyeeni maaroni atziri, intaani isaikake Jesús itsipayetakari oyaayetapiintakeriri, ipoña 12 iriyotaane. Ari josampitaiyakeri Jesús, ikantziri: “¿Tzikama okantakotaka okaratzi poshiyakaaventakeri inkaaranki?” ¹¹Jakanakeri Jesús, ikantzi: “Iroñaakara nonkamantemiro kaari piyovetaiyani, aritake piyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantzi. Iriima pashinepayeeni, eero nokamantzitari irirori, intaani noshiyakaaventayeteneri, ¹²ari onkantya eero iñaantaro ikemayevetari. Onkantavetakya inkempisante, eero ikemathatziro, ari onkantya eero ipashineshoretantaa, tema eero ipeyakoitairi irirori.” ¹³Ipoña Jesús josampitziri, ikantziri: “¿Tema piyotavakero noshiyakaaventakeri? Aririka noshiyakaaventakemiro pashine, ¿tsikatya pinkantya piyotantyaarori? ¹⁴Tema irika atziri ookakitakerori ivankire, iriira oshiyakaaventacha kamantantzirori iñaane Pava. ¹⁵Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ipokapaake Satanás, imaisantakaa-

¶¶4:8 Kantakotajaantachari jaka “okaratzi shookapaintsiri,” aamaaka okaratzi 30 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 100 okithoki.

paakeri. Iriiyetakera oshiyakaaventziri ookakitapainchari avotsiki. ¹⁶Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ikempisantaveta thaankiini. Joshiyakovetakaro ookakitapainchari omapiporokitzi, oshookavetanaka thaankiini. ¹⁷Tera iriyotakoperotatyero ñaantsi, te inkisashityaaro ikemaantsiven-tanakero ikempisantanairo ñaantsi, jovashaantanakero. Joshiyakarora pankirentsi sampishitanaintsiri, tera onkyaaperotaty oparitha inthomointa kipatsiki. ¹⁸Tzimatsi pashine kemavetarori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari kitocheemashiki. ¹⁹Okantakaantziro jamatavivaita apaniro, ikinkishiryaaokotaro irashaarantya, iro ikovaperotake ontzimimotairi maaroni. Anaanakero ñaantsi ikemavetavakari, joshiyakaro pankirentsi kaari kithotatsine. ²⁰Tzimatsiya kemavakerori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi. Ikempisantanai, joshiyakotakaro aparani shookapaintsiri, tzimanaintsiri eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho.”^{§§}

**Onkoñaatakoyetai
omanakoyevetainchari**

(Lc. 8.16-18)

²¹Ipoña ikantake eejatzi: “Ankoverika ootyari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Avakotzirima otapinaki? Tera. Aña iro akovi onkoñeetye maaroni

inkene amenavaite. ²²Ari onkantyaari eejatzi, ontzimatyee onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari, ooñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani. ²³Kovirori inkemathatairo, inkempisante.”
²⁴Ikantanakeri eejatzi: “Paamaiyaarora okaratzi pikemakeri. Otzimikari pantzimotantane, jimaperoyeetaimikari apaata eeroka.* ²⁵Tsikaarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotzitari. Iriima kaari otzimimotzi, eekerora iriyaataty iriñeero eero ontzimimoperoyetairi.”[†]

**Joshiyakaaventziro Jesús
oshooki pankirentsi**

²⁶Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Tzimatsira oshiyari ipinkathariventantai Pava. Oshiyatyaarira aparani shirampari pankitzirori pankirentsi, ²⁷imayira tsireni, inkakitamanai. Temaita iriyotero tsika okanta oshookantanakari ivankire. ²⁸Apanirora oshookavaitzi, etanakyaaro oshitovanake iryaani oshi, imoña ompovainkaryaanake, tzimanake osheki okithoki. ²⁹Onkantya osampatake, monkarapaitetapaaka iraatantaityaarori.”

**Joshiyakaaventaitziro okitho
inchato iryaanitatsiri**

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰Ikantanake eejatzi Jesús: “¿Opaitama oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Pava? ¿Opaitama noshiyakaaventemirori? ³¹Oshiyatyaarora aririka ampankitero iryaanitatsiri okitho pankirentsi.

^{§§}4:20 Pamenero kankotachari janta versículo 4.8.

*4:24 Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityeemiro.

†4:25 Jiroka okantakotziri okaratzi ñaaventaitziri jaka: Ikaratzi iyotavakerone niyotavakeriri, eekero niyotakaaperotanakityeeri. Iriima kaari kempisantavakerone niyotavakeriri, irimaperoty eero jiyotairo.

Okantaveta iryaani onaveta,³² aririka ampankitakero, oshookanake, anaanakero pashine pankirentsi, antaro onkantayetya oteva, ari irimavoshiyetyaari tsimeri otsimankatapeshitake.”

¿Opaitama joshiyakaaventantarori Jesús inaaventayetziri?

(Mt. 13.34-35)

³³Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventayetziriniri atziri okaratzi jiyotaayetziriri. Kapicheenirika inkemathayetakero atziriite, kapicheenira iriyotaayereri. Oshekirika inkemathayetakero atziriite, oshekira iriyotaayereri. ³⁴Tekatsi aparoni okaratzi ikamantantziri kaari joshiyakaaventzi. Iriima iriyotaane, ikemathatakaakeri maaroni otzimi jiyotaantayetakeri.

Joimairentziro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵Okanta osheetyaanake, ikantanairi iriyotaane: “Thame amontyagai intatsikeronta.” ³⁶Aritake jatanai maaroni piyotzimentakariri. Tema aritake isaikake irirori pitotsiki montyaakotaiyanaani. Tzimatsiya oyaatanakeriri ikenakoyetanake pashineki pitotsi. ³⁷Ari omapokapaakari iniroite tampyaa, otamakaatanake antaro, otetaatapaaka jiinaa pitotsiki, irootzimatake intsitsiyakote. ³⁸Jovakiryagaitanakeri jimayira opoopaki pitotsi, jotziitotaka, ikantaitziri: “¡Iyotaanarí! ¡Antsitsiyakotatyé!” ³⁹Piriintanaka Jesús, inaananakero tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaake pitampyaatake!” Ikantzitanakaro inkaare eejatzi: “¡Pimairyaaate!” Avisanake tampyaa, mairyaatanai

inkaare. ⁴⁰Ikantziri iriyotaane: “¿Opaitama pitharovantanakari? ¿Tekerama paventaari Pava?” ⁴¹Osheki inaapinkathatanakeri, ikantavakaiyani itharonkakiini: “¿Ipaitatyaakama irika joimairentantarori tampyaa, joimairentziro eejatzi inkaare?”

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 Areetapaaka Jesús intatsikero inkaare, inampiki Gadara-satzi. ²Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki, ³ari isaikavaitziri irirori. Te iravaeeteri joosoveetantari ashirotha. ⁴Itzimpeshiro joosoveetantari iitzi eejatzi irakoki. Tekatsira kitsirinkerine. ⁵Ari ikantaitatyaani maaroni kitaite eejatzi tsireni, ikenayetzi otzishiki, kitataariki, ikaimavaitzi, itotakaayetaro mapishetapayeeni. ⁶Ikanta inaavakerira ipokake Jesús, ishiyashitavakari, jotypeerovashitapaakari. ⁷Ikaimapaake shintsiini, ikantzi: “¡Jesús, Itomi Pavaperotatsiri, tera nonkove povashinonkaina! ¿Tsikama pinkantaajatenaka?” ⁸Tema ikisapaakitziiri Jesús, ikantapaakeri: “¡Piyaate peyari!” ⁹Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama pipaitaka?” Ari jakanake peyari, ikantzi: “Nopaita ‘Oshekyaaantzi,’ tema osheki nokarataiyini.” ¹⁰Eekero ikantanakitzi peyari: “Te nonkove pomityaantena pashineki nampitsi.” ¹¹Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chanchokani ishintaraiyini. ¹²Ikantaiyini peyari: “Pomityaantena janta chanchoki.” ¹³Ari ikantzi Jesús: “Pimatero.” Arira ishiyeeyanakani chanchokani imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani inkaareki, ari ithonka ipiinkake. Aamaaka ikaraveta 2,000 chanchokani.

^{34:31} Iro ikantakoitzi jaka “okitho iryaanitatsiri pankirentsi” paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

¹⁴ Itharovaiyanakeni aa-
 maakoventariri, shiyeeyanakani
 ikamantantapaake nampitsiki, ikaman-
 takeri eejatzi maaroni saikayetsiri
 irovaneki. Pokaiyanakeni iramenero
 avisaintsiri. ¹⁵ Ipokashiitanakeri
 Jesús, iñeetapaatziiri jaakavetari
 peyari. Isaikake, ikithaataa, kameetha
 ikantanaa. Itharovakaapaakari
 iñaapaakeri. ¹⁶ Ikaratzi ñaakeriri
 inkaaranki ikamantavakeri
 pokayetaintsiri, ikantzi: “Piñaakeri
 irika, iriitake Jesús ovavisaakotairiri.
 Joviinkakaantake eejatzi osheki
 chancho.” ¹⁷ Ikantaitanakeri Jesús:
 “Piyaatai, te nonkove pisaikimotena.”
¹⁸ Ipoña jotetana Jesús pitotsiki.
 Ikantavetavaari jovavisaakotairiri:
 “Nokovi noyaatanakemi.” ¹⁹ Jakanake
 Jesús, ikantzi: “Eero poyaatana,
 piyaatai pisheninkaki. Pinkantapai:
 ‘Jineshinonkataana Pinkathari.’”
²⁰ Jimatakero jaakavetari peyari,
 jatai inampiki paitachari Decápolis,
 ikamantapai maaroni atziri,
 ikantapai: “Jovavisaakotaana
 Jesús.” Ipampoyaaminthaitanakeri
 ikemaitzirira ikantayetaipari.

**Irishinto Jairo opoña tsinane
 antzitakeriri iithaare Jesús**

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Ikanta ipiya Jesús ipoñagaaro
 intatsikero. Ipiyotzimentavaari osheki
 atziri inkaarethapyaaiki. ²² Ari jaree-
 tapaakaya jevatatsiri japatopiintaita
 ipaita Jairo. Jiñaapaakeri Jesús, joty-
 eerovashitapaakari, ²³ ikantapaakeri:
 “Onkamatyee nishinto. Nokovi piyaate
 pantantaiyaaro kapicheeni pako,
 eshitakotaita.” ²⁴ Ari jiyaatanake Jesús,
 iro kantamaitacha joyaatanakeri osheki
 atziri, janavyiimatanakeri.
²⁵ Okanta aparoni tsinane
 osokaavaitachari, tzimakotake 12
 osarentsi omantsiyavaitake, ²⁶ osheki

jaaventaveetakaro, aperotakero
 tzimimovetarori opinaventa.
 Amenaashivaitaka, eekero iyaatatzi
 omantsiyatzi. ²⁷ Okemake iroori
 iñaaventaitziri Jesús, ikantaitzi:
 “Ovashinchaantaneri inatzi Jesús.” Os-
 atekantanakeri atziri okenashitanakeri
 itaapiiki, antzitapaakeri kapicheeni
 iithaare. ²⁸ Tema okantashiretanakitzi
 iroori: “Aririka nantzitakeri iithaare, ari
 neshitakotai.” ²⁹ Apathakero eshitanake
 osokaavaiveta. ³⁰ Jiyotzitanaka
 Jesús tzimatsi ovashinchaashitakeri
 ishintsinka, josampitanakeri
 oyaayetakeriri, ikantzi: “¿Niinkama
 antzitakenarori noithaare?”
³¹ Jakanakeri iriyotaane, ikantzi:
 “¿Tema piñeeri janavyiimatakemi
 atziri? Eekero pikantatzi: ‘¿Niinka
 antzitakenarori noithaare?’” ³² Eekero
 jamemenatanakitzi Jesús, iriñeeri
 antzitakeriri iithaare. ³³ Okanta
 tsinaneka oñaapinkathatanakeri
 Jesús, okavaitanaka. Tema iro
 jovashinchagai. Iyaatashitanakeri,
 otyeerovashitapaakari, okamantakota-
 paaka. ³⁴ Ikantanakero irirori: “Tsinané,
 ovashinchagaimi paventaane. Kantatsi
 piyaatai, kimoshire pinkantanaiya,
 aritake eshitakotaimi.”

³⁵ Tekera inthonkero Jesús
 iñaanatziro, areetaiyapaakani
 poñeenchari ipankoki Jairo. Ikanta-
 paakeri: “Kamakera pishinto. Eerora
 poñaashirenkashivaitari iyotaantaneri”
³⁶ Ikanta ikemavakera Jesús ikantaita-
 paakeri, ikantanakeri Jairo: “Eero
 povashireta, paventaiyaana naaka.”
³⁷ Tekatsi ishinete iroyaatanakeri.
 Intaani jaanakeri Pedro, Jacobo, Juan.
 Iriitake Juan irirentzi Jacobo. ³⁸ Ikanta
 jiyaatake, areetaka ipankoki Jairo.
 Iñaapaatziiri jakivaamashitaka atziriite,
 jiraakotaiyaroni. ³⁹ Kyaapaake Jesús,
 ikantapaakeri: “¿Opaitama piraantai-
 yarini? Te onkame, omakoryaatzi.”

⁴⁰Thainkashire jovaveetanakari Jesús. Jomishitovapaakeri maaroni. Intaani isaikanake ashitarori, eejatzi iriyotaane. Ikyaaashitanakero jonoryeetakerora eentsi. ⁴¹Joirikavakotapaakero, iñaanatzimaitaro, ikantziro: “¡Talita cumi!” (akantziri aaka: “Eentsi, pimpiriinte.”)⁴¹ ⁴²Piriintanaa eentsika, aniitanai. Tema tzimake 12 osarentsita, irootake aniivaitantanaari. Ipampoyaaminthatanakeri ikaratzi ñaakerori. ⁴³Ikantzi Jesús: “Pimperoota ovarite.” Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Tera nonkove pinkamantayeteri atzirite.”

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 Ikanta Jesús ipiya inampiki, ari joyaatairi maaroni iriyotaane. ²Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, jiyotaantake Jesús japatotapiintaita. Ipampoyaaminthataitakeri. Ikantayeetzi ikemaitzirira: “¿Tsikatya jaakerori jiyotanetantakari? ¿Niinkama matakairiri kaari iñaapiintaitzi? ³¿Tema iriitake añaapiintzi josheronkayetziro inchakota? ¿Tema iri otomi María? ¿Tema añaari Jacobo, José, Judas ipoña Simón, iriitake irirentzipayeeni? ¿Arira akarayetziro iritsiro anampitaro jaka?” Ari opoña te inkempisantaideri Jesús.⁵ ⁴Iro ikantantanakari: “Ari jashi jovatziro kamantantaneri, te iriñaapinkathaiteri isaikayetzira isheninka.” ⁵Irootakera kaari okantanta Jesús iroñaakantero ishintsinka janta. Te iroshekiperote mantsiyari jovashinchaake jantantanakari kapicheeni irako. ⁶Antaro jovashiretakotakari ikaratzi kisoshirevaitatsiri, kaari kovatsine inkempisantai. Iroora ikenantanakari

jiyotaantayetzi pashineki nampitsi tzimayetatsiri janta.

Jotyaaantaitziri iyotaari

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane. Ipasavyaakari ishintsinka inkitsirinkantyaariri irirori peyari. Jotyaaantakeri, intsipatavakaayetanakya inkarate apite. ⁸Ikantavakeri: “Eerora paanake pitharate, povarite, eejatzi piireekite, intaani paanake pikotzi. ⁹Eero okantzi paanake eejatzi pashine piithaare. Aparoni pinkyaantanakya pi-zapato-te.” ¹⁰Ikantzitavakari eejatzi: “Pareetakyaarika aparoni pankotsi, arira pimaapiintatye, irojatzipavisantakyaari pashineki nampitsi. ¹¹Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaizimi eejatzi, pavisapithateri. Potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisanteri Pava. Iriira irimaperoitai irovasankitaiteri apaata, anaanakero inkantayeetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora.” ¹²Ikanta jiyaaayetakera iriyotaane Jesús ikamantayetairi atziri irovashaantairo ikaariperoshireyetzzi. ¹³Jovavisaakoyetake jaakiri peyari, jovashinchaayetai eejatzi osheki mantsiyari jotziritantari yeenkantsi.

Ikamantakari Juan oviinkaantantaneri

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴Areetakotakari pinkathari Herodes okaratzi Jesús jantayetziri. Tema ikantayeetake: “Añagaira Juan oviinkaantantaneri. Piñeeri otzimi ishintsinka.” ¹⁵Pashine kantayetatsiri: “Elías inatzi.” Ikantayeetzi eejatzi: “Amaa iriitake pashine kamantantaneri.” ¹⁶Ikanta ikemakera Herodes ikantayeetakeri,

⁵:41 Irootake iñaavaitakeri Jesús, tema arameo onatzi jiñaanetari irirori.

⁶:3 Jacobo, irijatzira ikantaitzitari eejatzi Santiago.

ikantanake irirori: “Iriitakera añagaatsi Juan nothatzinkakaantakeri.”¹⁷ Opoñaantzitakari Herodes jashitakotakaantziri Juan, okantakaantziro Herodías, iinantavetari Felipe irirentzi Herodes. Irootake jiiantaariya Herodes irirori.¹⁸ Tema ikaminaantavetaty Juan, ikantavetakari Herodes: “Te onkameethate piinantaaro iina pirentzi.”¹⁹ Iro opoñaantari okisaneentziri Herodías, okovake ovamaakaanterimi.²⁰ Irootake jashitakotzitakaanantakariri Herodes. Iro kantamaitacha Herodes iniroite jiñaapinkathatakeri Juan, jiyotzi kameethashireri ini, itasorentsitakaane Pava jinatzzi. Tera inkove irovaiteri. Tema maaroni ikaminaavetariri, okompitzimoshiretakari Herodes. Ari jeshiventavetaro ikempisantziri.²¹ Opoña aparoni kitaite, joimoshirenkavetaro Herodes itzimantakari pairani. Ipokaiyakeni ikaratzzi ipinkatharentsitzzi, ipokake ijevare ovayiriite Roma-satzzi, ipokake jevayetatsiri Galilea-ki. Ovaiyakani.²² Opoña okyaapaake ishinto Herodías jovaiyanira, amasheetapaake, ookimotapaakari Herodes amasheetane, ari ikempitakari itsipatakari jovaiyani. Ikantanakero Herodes: “Ari nompakemi opaitarika pinkampitenari.”²³ Eero namatavitzimi, jiyotzi Pava kyaaryoo nokantzi. Iroorika pinkovemi okaratzzi nopinkathariventziri, arityaami onkantake nompemi kashetani.”²⁴ Iyaatashitanakero iniro, okantapaakero: “¿Opaitama nonkampiteriri?” Okantanake iroori: “Pinkampiteri iito Juan oviinkaataneri.”²⁵ Piyapaaka evankaro, okantapaakeri: “Nokovi pimpenaro iito Juan, povakenaro matziziki.”²⁶ Jovashiretanaka antaro pinkatharika. Tema maaroni ikemaitakeri inkaaranki, ikantakerori evankaro, tekatsi inkenakaanairo,

ontzimatyero impero okovakotakeriri.²⁷ Jotyaaantake ovayiri iramakeneri iito Juan.²⁸ Jatanake ovayiri jashitakoyeetzirira Juan, ithatzinkapaakeri, jamakotakero iito matziziki. Ipaitekero evankaroka, aanakenero iniro.²⁹ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane Juan-ni. Pokaiyakeni, ikitatairi.

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Aritake areeyetaa irotyaantane, apatotapaa maaroni isaikira Jesús, ikamantapairi okaratzzi jantayetakeri.³¹ Eekero ipokaminthatatzzi atziri, piyayetacha pashine. Te onkantapainte iriyaataiyeeni Jesús irovaiya. Irootake ikantanakariri Jesús iriyotaane: “Thame aate tsika te inampiitaro, amakoryaavakeeta kapicheeni.”³² Otetaiyanakani pitotsiki, jataiyini.³³ Iro kantamaitacha, osheki amenakotavakeriri jiyaaanake, jiyotavakeri. Shiyeeyanakani ikenaiyake avotsiki, ipoñaanakaro nampitsiiteki. Iri etaiyakaroni jareeta, apatotaiyapaakani.³⁴ Ikanta jareetapaaka Jesús, jiñaapaatziiri ipiyotaiyakani. Jetakoshiryaapaakari. Tema ikempitakityaari oisha eerorika itzimi aamaakoventyaarine. Jiyotaayetapairi eejatzzi.³⁵ Aritake sheetyaanake, ipokashitapaakeri iriyotaane, ikantapaakeri: “Iyotaanarí, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro.”³⁶ Pinkaratero piyotaantzi, iriyaataita atziripayeeni nampitsiki iramanante iroyaari.”³⁷ Ari ikantake Jesús: “Pimperí eeroka iroyaari.” Ikantziya: “¿Pikovatziima niyaate namanantakite novakayaariri? Oshékira ovinaro, eero janteta kireeki aamaaka 200 denario ompinatyaari, novakaantyaariri maaroni.”³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Tsika okaratzzika tanta jamanontakari atziriite? Piyaaate pamenakitero.” Ikanta

jamenakitziro, ikantziri: “Tzimatsi 5 tanta, ipoña apite shima.” ³⁹Ikantzi Jesús: “Pomisaikeri maaroni atziri onatsiryaapankaatake kataroshimashi, pinashiyetyaarira pomisaikayeteri.” ⁴⁰Ari jimatakeri. Tzimatsi nashiyetainchari isaikayetake aamaaka ikaratzi 100 atziri, jimataka eejatzi pashine aamaaka ikaratzi 50 atziri. Ari ikantayetakeriri, jomisaikakeri maaroni. ⁴¹Ipoña Jesús, jaakotanakero 5 tanta okonovakarira apite shima, amenanake inkiteki, ipaasoonketanake. Ipetoryaakero tanta, ipakeri iriyotaane, jovvisaakeneri irirori atziripayeeni. Ari ikempitaakeriri eejatzi shima, jantetaakari maaroni. ⁴²Maaroni jovaiyakani, kemandeentaiyakani. ⁴³Ijaikiyetai 12 kantziri okaratzi jovakaantakari. ⁴⁴Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari.

Janiitantaro Jesús inkaare

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵Ari ikantanairi Jesús iriyotaane: “Thamera, petaiyaaro pimontyagai nampitsiki Betsaida.” Ikantanakeri piyotzimentakariri: “Kantatsira piyaayetai pipankoki.” ⁴⁶Ikanta jiyaatanaira maaroni atziri, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate. ⁴⁷Aritake tsirenitanake, overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki inkaare jimontyaakotaiyani. Apaniro isaikake Jesús otzishiki, ⁴⁸jamenakotakeri iriyotaane, shintsi ikomataiyini oipiyapiyatakotakerira tampyaa. Okanta okitaitzimatake, jiyaatashitairi, janiitantaaro inkaare, ikenashitapairi itaapiiki, iro iravisanakerimi. ⁴⁹Ikanta jiñeeyavairi, joshiyakaantzi shiretsi inatzi, kaimaiyanakeni, ⁵⁰tema maaroni otsinkashiryaanakeri iñaakerira. Ipoña ikantapaakeri Jesús: “Naakatake pokaatsi, eero pitharovi, tontashire pinkantaiyaani.”

⁵¹Otetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. Ipampoyaaaminthataiyakerini. ⁵²Tema tekeraata inkemathatero joshekyaantakarori Jesús tanta, iro okantakaantziro ikisoshirevaitaiyini.

Jovashinchaantzi Jesús Genesaret-ki (Mt. 14.34-36)

⁵³Irojatzii jareetantaiyapaakari inampiki Genesaret-satzi. ⁵⁴Iro jaatakoiyapaakitziiini, jiyoitavakeri Jesús. ⁵⁵Ikamantavakaanaka maaroni nampitarori janta, jamakoyeetakeri mantsiyari inaryaamentoki. Tsikarikara isaiki Jesús, ari jamakoyeetziniriri. ⁵⁶Omataka ikenayetzira iryaaniki nampitsi, nampitsiki antaro, eejatzi ovaantsiki, jovakoyeetziniri mantsiyari avotsiki, ikantayeetziri: “Pishineteri irantzitavakemiro piithaare kapicheeni.” Tema maaroni antzityetakeriri iithaare eshitakoyetai.

Ovaariperoshiretziriri atziri

(Mt. 15.1-20)

7 Ipoña ipokaiyake Fariseo itsi-patakari iyotzinkari, ipoñaayetaka Jerusalén-ki. Japatoventapaakari Jesús. ²Tema iñaapaakitziiiri iriyotaane te irantero jametapiintaitari ikivaakota jovaiyanira. Ikishimatapaakeri. ³Tema okaratzi jantapiintziri Fariseo-payeeni, eerorika ikivaakota, eero jovaa. Irootake jametapiintakari pairani icharineete: Aririka inkove iroya, ontzimatyee inkivaakotavakya, inkitevathatantyaari. ⁴Aririka irareetaiya jamanantavaitzi, tekera irovapaiyaata, inkivaakoperotapaiya. Tera aparoni onkantya jameyeteri, ikivayetzitaro eejatzi iriraamento, iyovite, ironkotsimento, imaamento, maaroni. ⁵Irootake josampitantakariri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama ipeyakotantakarori piyotaane jiyotaayetairi pairani acharineete? Noñaapaakeri jovaiyani,

te inkivaakotya.”⁶ Jakanake Jesús, ikantzi: “Kamataviri pinaiyini. Eeroka iñaaventake pairani Isaías-ni, ikantake josankinatzi:

Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni.

Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha.

⁷ Amenaashivaita jotyeerovayeta iñaapinkathavetana,

Tema jiyotaantashivaitaro jameyetari irirori.

⁸ Pipeyakotakaro eeroka Ikantakaantane Pava, pantashiyetakaro jametayetari atziriite. Pikivayetziro piyovite, piraamento. Oshekira okaratzi pantashiyetakari.”

⁹ Ikantziri eejatzi: “Iroora pantayeperotake pameyetari, pithainkanakero Ikantakaantane Pava. ¹⁰ Okantzi irosankinare Moisés-ni:

Piñaapinkathateri ashitamiri.

Okantzi eejatzi:

Ontzimaty e irovamaiteri kishimavaiterine ashtariri.

¹¹ Iro kantamaitacha eeroka pikantapiintzi: ‘Ankashiyakairirika Pava aireekite, ontzimaty amperi. Onkantavetakya añeeri irashinonkaavaitya ashitairi.’ ¹² Ari pikantakari eeroka, piyotaashiyetakari atziripayeeni inthainkantavaite, te irinshinonkayetairi ashtariri. ¹³ Intaani pantashiyetakaro jameyetari pairani picharine, irootake pithainkantakarori iñaane Pava. Arira pikantapiintatya pantayetziro kempitakarori iroka.”

¹⁴ Opoña ikaimakeri Jesús maaroni apatotainchari, ikantziri: “Pinkempisantaiyeni, onkantya pinkemathatantyaarori nonkantereri. ¹⁵ Maaroni jovayeetari, te ovaariperoshiretante. Irooma okaratzi amishitovayetziri poñaachari inthomointa, irootakera ovaariperoshiretantatsiri. ¹⁶ Povayempitayaaro

iroka.” ¹⁷ Ikanta jiyaataiyeeni atziri, kyaapai Jesús pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama poshiyakaaventakeri?”

¹⁸ Jakanake Jesús, ikantzi: “¿Tema pinkemathatavakero eejatzi eeroka? ¿Tema piyote eeroka te ovaariperoshiretanti okaratzi jovayeetari?”

¹⁹ Tekatsira onkantero ashire, intaani okeniro asheetoki, irojatzi oshitovantanaiyaari.” Iro jiyotaantakeri Jesús, tema te onkaariperote okaratzi jovayeetari. ²⁰ Ipoña ikantanake eejatzi: “Irooma aririka ankinkishiretya antakairi asheninka kaariperori, irootakera ovaariperoshiretantatsiri.

²¹ Tema inthomointa ashireki opoñaayeta, okempitayta: kaariperori kinkishiretaantsi, kaari kinataantsi, mayempitaantsi, ovantaantsi, ²² koshitaantsi, mashithataantsi, kaariperoshiretaantsi, amatavi-taantsi, mayempiryookitaantsi, samakoneentaantsi, kishimataantsi, asagaaventaantsi, masontzishiretaantsi.

²³ Tema okaratzi ikinkishiretapiintaka atziri kaariperori onatzi, irootake iñaantarori ovaariperoshirevaitziri. Tema inthomointa ishireki opoñaayetaka irokapayeeni.”

Aventaari Pava Sirofenicia-sato

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Opoñaashitaka ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro, irojatzi janta Sidón-ki. Ari isaikapaake aparoni pankotsi, te inkovavetya inkemakoiterimi. Iro kantacha te onkante iromanakotya. ²⁵ Tema janta tzimatsi aparoni tsinane, jaakiri peyari oshinto. Okemakotavakeri iroori Jesús, iyaatashitanakeri, otyeerovashitapaakari. ²⁶ Kaari judío iroka tsinane, opoñaatya iroori pashineki nampitsi opaita Sirofenicia. Okantapaakeri: “Jesús, povashincha-

gainaro nishinto, jaakatziiro peyari.”
²⁷ Ikantanakero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: Te aapithateri irovarite eentsi amperi otsitzi iroyaaro, apaniro jovaro irirori irojatzi inkematzii tantakyaari.”**
²⁸ Ipoña akanake tsinane, okantziri: “Omaperotatya pinkathari. Ari ikatziyapiintari otsitzi irirori jantyaatziini, jovayetaro ovaritentsi jookakaantayetziri eenchaaniki.”
²⁹ Ikantzi Jesús: “Ari okanta, omaperotatya pikantakeri. Kantatsi piyaatai, ari piñaapairo pishinto, eshitakotai iroori.”
³⁰ Okanta iyaatai tsinane opankoki, oñaapairo ishinto onoryaaka omaamentoki, eshitakotai.

Jovashinchagairi Jesús omatayempivetari

³¹ Ipoña jovaanaa Jesús isaikavetapaakara nampitsiki Tiro, ikenanairo Sidón-ki, Decápolis-ki irojatzi jareetantaari Galilea-ki.
³² Ari jamaitakeneri aparoni atziri matayempiri, kisoaanteri inatzi eejatzi. Ikantaitapaakeri: “Jesús, pantantavakyaari kapicheeni pako.”
³³ Ipoña Jesús jaanakeri jantyaatziini, josaantantakari irakoimpeki iyempitaki, jotziritantakari ichoore ineneki.
³⁴ Amenanake inkiteki, jovineenkatanaka, ikantziri: “¡Efata!” (akantziri añaaneki aaka: “ovitaryagaiyaata.”)
³⁵ Apathakero ivitaryanaana iyempita, te inkisovaantetanai eejatzi, kantanai iñaavaitzi.
³⁶ Ikantavetakari Jesús: “Eerora pikamantakotana.” Iro kantacha ipiyathatakari, ikamantakeri maaroni atziri.
³⁷ Ipampoyaaaminthaitanakeri Jesús, ikantayeetzi: “¿Opaitama okameethatantari jantziri irika?”

Ikemakagairi matayempitari, iñaavaitakagairi eejatzi kisoaanteri.”

Jovakaari Jesús 4,000 shirampari

(Mt. 15.32-39)

8 Ikanta japatotaiyanira osheki atziri, thonkapaaka irovarite. Ikaimakeri Jesús iriyotaane ikantziri: ² “Antaro netakoshiretakari atziripayeeni. Tema mavatake kitaite itsipatakana jaka, tekatsitapaake irovaiyaari.
³ Aririka notyaantairi, ari aakeri itashe avotsiki, tema tziyamayetsi poñaachari intaina.”
⁴ Jakanake iriyotaane, ikantziri: “¿Tsikama ayeka ovakaiyaariri jaka tsika te inampiitaro?”
⁵ Josampitziri Jesús: “¿Tsikama okaratzi tanta tzi matsiri?”
Ikantaiyini irirori: “Tzimatsi 7.”
⁶ Ipoña jomisaikakaantakeri Jesús maaroni atziri kipatsiki. Jaakero 7 tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipakeri iriyotaane jovavisaakeneri atziripayeeni irirori.
⁷ Tzimitacha eejatzi tsikarika ikaratzi shimaaniki. Ipaasoonkeventakeri eejatzi, ipayeetakeri atziripayeeni.
⁸ Ovaiyakani maaroni, kematziitaiyakani. Ijaikitai okaratzi tzi makaaantapaintsiri 7 kantziri.
⁹ Maaroni ovainchari aamaaka ikaratzi 4,000 shirampari. Ari jomityaantayetairiri.
¹⁰ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari iriyotaane, montyaakotanaa intatsikeronta opaitara Dalmanuta.

Ikvakoyeetziri Jesús intasonkaventante

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Ipoña ipokaiyapaakeni Fariseo, iñaanaminthatapaakeri Jesús, ikovi iriñeero intasonkaventante, iro iriyotantaityaari omaperotatya opoña

**7:27 Iriira joshiyakaaventayeetzi judío-payeeni, ikempitari eenchaaniki. Iriima kaari judío-tatsine ikempitari otsitzi.

itasorenka inkiteki, tema iñaantatyaari.
¹² Jovineenkatanaka Jesús, ikantzi:
 “¿Opaitama ikovantari iriñeena
 nontasonkaventante irikapayeeni?
 Eero noñaakimaitari. Omaperora.”
¹³ Piyana Jesus, montyaakotanaa.

Shineyakairori itantane Fariseo

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ari ipeyakotanakaro iriyotaane
 iraanontanakyaami tanta, intaani
 jaamatsitanake aparoni janta ipitoki.

¹⁵ Ari ikantzi Jesús: “Ontzimaty
 paamaventyaaro shineyakairori
 itantane Fariseo eejatzi irashi Herodes.”

¹⁶ Ari iñaanatavakaiyani iriyotaane,
 ikantavakaa: “Kaarima amantaka
 tanta.” ¹⁷ Ikanta Jesús jiyotake
 ikantavakaari iriyotaane, ikantzi:
 “¿Ipaitama pikantavakaamentari: ‘Kaari
 amantaka tanta?’ ¿Tema pikemi?
 Kisoshire pikantaka. ¹⁸ Tzimavetacha
 poki te piñaante, tzimavetacha
 piyempita te pinkeme. ¿Tema
 pinkinkishiryero noshekyaantakarori
 tanta? ¹⁹ Tema 5 tanta tzimavetacha,
 iro kantamaitacha jovaiyakani 5,000
 shirampari. Piyoyagairo okaratzi
 tzimakaantapaintsiri. ¿Tsikama okaratzi
 kantziri jaikitaachari?” Ikantaiyini: “12
 kantziri.” ²⁰ “Eejatzi nokempitaakero,
 karavetachari 7 tanta, jovaiyakani
 4,000 shirampari. Piyoyagairo
 tzimakaantapaintsiri. ¿Tsika okaratzi
 kantziri pijaikitairi?” Ikantaiyini: “7
 kantziri.” ²¹ Ari ikantziri: “¿Tekerama
 pinkemathateroota?”

Jovashincheetziri mavityaakiri

²² Areetaka Jesús nampitsiki
 Betsaida. Jamaitakeneri mavityaakiri,
 ikantaitapaakeri: “Pantantanakyaari
 kapicheeni pako.” ²³ Ipoña Jesús,
 jakathavakotanakeri. Jaanakeri
 othapiki nampitsi. Ichoontaakitakeri,
 jantantakari kapicheeni irako.

Josampitzimaitari: “¿Kantatsi
 pamene?” ²⁴ Ari jamenanake, ikantzi:
 “Amenavetaana, noñaavetaari atziri
 janiitaiyini, iro kantamaitacha te
 inkoñaaperote, joshiyakaro inchato.”
²⁵ Ipoña japiitakeri ipampitaakitzi,
 iñaantaari jamenakagairi eejatzi.
 Ari jeshitakotanake, koñaatanai
 jameni intaina, iñaanaero maaroni.
²⁶ Jotyaaantairi, ikantavairi: “Eerora
 pikenanai nampitsiki, te nonkove
 pinkamantakotena.”

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Ipoña jovaanaka Jesús, itsi-
 patanaari iriyotaane, iriyaatero maaroni
 nampitsi saikatsiri Cesarea-ki inampit-
 siteki Filipino. Okanta niyanki avotsi
 josampitakeri iriyotaane, ikantziri:
 “¿Ipaitama ikinkishiretakotanari
 atziripayeeni?” ²⁸ Ari jakaiyanakeni:
 “Ikantayeetzi Juan-ni oviinkaatananeri
 pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías
 pinatzi. Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi
 pashine, kamantantaneri piriintaacha.”
²⁹ Ipoña josampitanakeri irirori,
 ikantziri: “¿Opaita pikinkishiretari
 eeroka?” Ari jakanake Pedro: “¿Cristo
 pinatzi!” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Eerora
 pikamantakotana.”

Iñaaventziro Jesús inkame

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Ari jetanakaro Jesús ikamantziri
 iriyotaane onkarate avishimoterine,
 tema iri apaniro paitaincha Itomi
 Atziri. Ikantziri: “Oshékira noñeero
 noñaashitakoventyaami. Oshéki inkisa-
 neentena pinkatharipayeeni, eejatzi
 ijevarepayeeni omperatasorentsitaari,
 eejatzi ikaratzi iyotzinkariite.
 Irovamaakaantena. Iro avisavetakya
 mava kitaite, añagaana.” ³² Ari
 ikantakeriri, te iromanero. Ipoña

Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikovavetaka inkaminairimi. ³³ Ipithokapithatanakeri, jamenanakeri iriyotaane, ikisathatanakeri Pedro, ikantziri: “¡Piyaate Satanás! Tera poshiretaro eeroka ikovakaantziri Pava, intaani poshiretaro ikovayetziri atziriite.” ³⁴ Ipoña ikaimakeri Jesús piyotzimentakariri, ikaimakeri eejatzi iriyotaane, ikantakeri: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana irovashaantairo ikovashiyetari irantero. Onkantavetya impaikakoiterimi, intsipatyaana. ³⁵ Ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane, okantakaantziro ikempisantziro Kameethari Ñaantsi, aritake iravisakoshiretai. ³⁶ Amenaavaitashitara iñeetziro otzimimotantzi osheki ovaakarontsi tzi mayetatsiri jaka kipatsi, impoña iriñeetairo impeyaashiitaiyaaro añaantarentsi. ³⁷ ¿Kantatsima impinakoventaitya eero iñaantaitaro impeyashitaitya? ³⁸ Tema ikaratzi pashikiventakotanari naaka iñaaventaina kaariperoshireriki atziri, ari nonkantzitaiyaari naaka eejatzi nompashikiventairi apaata aririka nompiye namairo irovaneenkaro Ashitanari nontsipatyaari maninkariite, tema naaka Itomi Atziri.”

9 Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzi mayetatsi pikaratzi jaka, tekeraata pinkameeta, ari piñaakero ishintsinka Pava tsika ikanta ipinkathariventantzi.”

Ishipakiryiimotakeri Jesús iriyotaane

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Okanta avisanake 6 kitaite. Tonkaanake Jesús otzishiki, jaanakeri Pedro, Juan, ipoña Jacobo. Ari ishipakiryiimotakeriri. ³ Kitamaro okantanaka iithaare, tekatsi ankempitakaantya okitamaronanakeri.

⁴ Iñaatziri Elías itsipatapaakari Moisés, ikinkithavaitakaapaakeri Jesús. ⁵ Iñaavaitashitanaka Pedro, ikantanakeri Jesús: “Iyotaanari, omapero okameethatzi pamaiyakena jaka. Kameetha novetsikaiyemine mava pankoshetantsi: aponi pashitya eeroka, aponi irashitya Moisés, irashitya aponi Elías.” ⁶ Tema itharovaiyanakitziini, irootake iñaavaitashivaitantanakeri. ⁷ Ipoña opokapaake menkori otsimankakotapaakeri. Ikematzi ikantaitzi: “Notomi inatzira irika netakokitari, pinkempisanteri.” ⁸ Ipoña jamenaperovetaiyanaani, tekatsi iriñaanai, intaani Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaanira otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro iñaakeri irojatziri apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaara. ¹⁰ Irootake eero ikamantakotantari, iro kantacha osheki josampitavakaiyakani irirori tsika opaita ikantakotziri Jesús, ari irañagai inkamavetakya. ¹¹ Ipoña josampitaiyak-eri, ikantziri: “¿Opaitaka ikantakotziri iyotzinkariite iriira eevatapaintsine Elías impoke?” ¹² Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Omaperotatya, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovatampatzikatantapaake. ¿Tsikama okantzika josankinatakoyeetakena pairani? Tema okantzi: ‘Irika Itomi Atziri, osheki inthainkavaitaiteri.’ ¹³ Pinkeme, aritakera pokake Elías. Osheki imaimaneetavakeri, imonkaratakero okaratzi josankinatakoyeetakeriri.”

Jovvisaakotziri Jesús eentsi jaakiri peyari

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jareetaa Jesús jookanakeri iriyotaane, iñaapaatziiri ipiyotzimentakariri osheki atziri itsipatakari iyotzinkariite iñaanaminthatziri.

¹⁵ Ikanta iñaavairira ipokai Jesús, ipampoyaavairi, ishiyanaka irovethatavaiyaari. ¹⁶ Josampitapaakeri Jesús, ikantzi: “¿Ipaitama piñaanatzimentziriri?” ¹⁷ Akanake aparoni, ikantanake: “Iyotaanari, namatziimiri notomi jaakiri peyari, te onkantai iñaavaitai. ¹⁸ Impokashitapairirika, osheki jomposakaavaitari kipatsiki. Ishimorepaantevaitakaari, jatsikaikivaita, ikisotakairi. Nokantavetakari piyotaane irovavisaakotainari, te irimateri.” ¹⁹ Jakanake Jesús, ikantanake: “Tetya pinkempisantaiyeni eeroka. ¿Tsikapaitema piyote? Pamakeri jaka eentsi.” ²⁰ Jamaitapaakeneri. Ikanta peyari iñaapaakerira Jesús, jompetatakaanakari shintsiini eentsika, tyaanake, ipinaavaita kipatsiki, ishimorepaantevaitanake. ²¹ Josampitanakeri Jesús iriri eentsi, ikantziri: “¿Tsikapaitema jetantanakari peentsite?” Ikantzi: “Ari ikantzita ovakera jeentsitapaake. ²² Itaakaavaivetakari paampariki, ipiinkavaitzi eejatzi jiñaaki, ikovi irovamayerimi. Kantatsirika pineshinonkatyaana, pimatero.” ²³ Ikantziri Jesús: “¿Opaitama pikantantarori ‘Kantatsirika...?’ Aririka pinkempisantanai, aritake omatakya maaroni.” ²⁴ Ipoña ikaimanake shintsiini iriri eentsi, ikantanake: “Kempisantavetachana, terika nokempisantaperotzi, pinkempisantakaaperotaina eeroka.” ²⁵ Eekerora iñaatzi Jesús ipokaiyapaakeni atziri, ikisathatanakeri peyari, ikantanakeri: “Pintainaryeeyaari eentsi, eerora pipiyashitaari eejatzi.” ²⁶ Ikaimanake shintsiini peyari. Ikamanatakaanakeri eentsika. Osheki kantanaintsiri: “Kamake eentsika.” ²⁷ Ipoña jakathavakotanakeri Jesús, jovatziyakeri. Añaanai. ²⁸ Ikanta ikyapaakera Jesús pankotsi, ari

josampitakeriri iriyotaane apaniroini, ikantziri: “¿Ipaitaka kaari nomatantari naaka novavisaakoteri?” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Imaperotatya ishintsitzi irika peyari, okovitya aakoventyaaro amane, antziventyaari eejatzi.”

**Japiitairo Jesús
ikamantakota inkamimotante**

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ipoña jovaanaa Jesús, ikenayetani Galilea-ki. Tera inkove inkemakoteri atziriite. ³¹ Tema jiyotaayetziri iriyotaane, ikantayetziri: “Irootaintsira irakaantaiteri Itomi Atziri, irovaiteri. Avisavetakya, mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.” ³² Iro kantamaitachari te iriyotaiyavakeroni okaratzi ikamantavetariri. Tekatsi kovatsine irosampiteri.

Tsika itzimi iriiperotatsiri

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Areetaiyaani Capernaum-ki. Ikanta isaikaiyapainira pankotsi, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitaka pikantavakaari inkaaranki avotsiki?” ³⁴ Ari imairetaiyakeni irirori. Tema ikantavakaamentatyaaro inkaaranki avotsiki tsikarika itzimi iriiperotatsiri. ³⁵ Saikanake Jesús, japatotakeri 12 iriyotane, ikantziri: “Aririka pinkove piriiperote, poshiyakotyaaari ikanta otzikataari, te ipinkathariventantzi irirori.” ³⁶ Jamake aparoni eentsi isaikaiyakenira, ithomaakeri, ikantzi: ³⁷ “Inkarate pairyirori novairo ikempisantaana, impoña irakameethatairi aparoni kempitariri irika eentsi, naakara jaakameethatake. Ari okempitari eejatzi, aririka paakameethatakana naaka, kempiperovaitaka iri paapatziyanaa itzimi otyaantakenari jaka.”

Ari akaratziri kaari kisaneentairi

(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanake Juan: “Iyotaanarí, noñaake chapinki aparoni atziri pairyirori pivairo, jovvisaakotzimaitari jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri.” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Eero povashaantakairimi. Tema ikaratzí tasonkaventantatsiri ipairyirora novairo, eerora ikishimataana osamaniityaake. ⁴⁰ Tema ari akaratziri itzimi kaari kisaneentaine. ⁴¹ Aririka inkaminthagaitemi impairyeteero novairo, inkantaite: ‘Nompakoteri jiñaa jashitaari Cristo.’ Iriira impinaitairi apaata. Omaperora.”

Eero pantakaantziro kaariperori

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² “Tsikarika itzimi antakaak-erine kaariperori aparoni eentsi aventaanari, oshiyakariri irika jaka, ari irovasankitaayeetairi. Iro kameethatatsimi inthayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki. ⁴³ Iroorika pako pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantayaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi pako. Irojatzí piyaaponthokitantayaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite pako ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitatyeeni pintagaiya, ⁴⁴ tsika janta te inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari. ⁴⁵ Iroorika piitzi pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantayaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi piitzi. Irojatzí piyaaponthokitantayaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite piitzi ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitatyeeni pintagaiya, ⁴⁶ tsika te

janta inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari eejatzí. ⁴⁷ Iroorika poki pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantayaari, pinkempitakaantero pinkithoryaateyeromi poki. Irojatzí piyaapityaakitantayaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite poki ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitatyeeni pintagaiya, ⁴⁸ tsika te janta inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari eejatzí. ⁴⁹ Tema paamparikira iriñaantayeetyaami maaroni, inkempitakaantaitemiro eejatzí okanta katyori. ⁵⁰ Kameetha okanta tzivi okatyotzi, aririka inkonovaitero tsika ompaitya, eero apantaaro inkatyokantaityaaro. Ari pinkantanaiyaari eeroka ontzimatyepinkempitakotaiyaaro tziviperori, paapatziyavakaiya, tema te apantaro pintzimaventavakaiya.”

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: te apantyaaro pookero piina

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 Ikanta jovaanaa Jesús iriyaatero Judea, ikenanakero intatsikero Jordán. Japatotzimentavaari osheki atziri. Jetapaaro jiyotaayetapairi ikempitapiintzirora.

² Ari ipokakeri Fariseo, josampitapaakeri Jesús ikovi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakeri: “¿Shinetaantsitatsima aparoni atziri irookero iina?” ³ Jakanake Jesús, ikantanakeri: “¿Opaitama ikantakaantziro Moisés-ni?” ⁴ Ikantaiyini irirori: “Ishinetakaantziro Moisés-ni ookero aina aririka impayeetairo tsika osankinatakota ookavakaantsi.” ⁵ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Okantakaantziro te pinkempisan-tanete, irootake ishinetantakamirori iroka. ⁶ Tema pairani etantanakari

jovetsikantzi Pava, jovetsikakeri shirampari, jovetsikitakaro eejatzi tsinane. ⁷Iro jookantariri shirampari ashitariri, onkanya iraatyaari iina, ⁸aparoni ikantanaa jaavakaanaara. Tera apite atziri inkaratanai, aparo jinanaatzi. ⁹Irootakera eero okantana intsi-paryeeyaro shirampari itsipataakaakariri Pava.”

¹⁰Ikanta isaikaiyini pankotsiki, josampitairi iriyotaane okaratzi ikantakeri, ¹¹ikantanake Jesús: “Tskarika itzimi ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jimayempiventakero etavetarori. ¹²Ari okempita tsinane aririka ookeri oime, agairika pashine shirampari, omayempitake eejatzi.”

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³Ari jamaitakeneri Jesús eentsipayeeni, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Ikanta iriyotaane Jesús ikisathatavakakeri amayetziriri eentsi. ¹⁴Te onimotanakeri Jesús iñaakerira, ikantziri: “Pishineteri eentsipayeeni impokashitenaata. Eero pithañaana. Maaroni kempitaiyaarine irirori, iriitake ñagairone ipinkathariventantzi Pava. ¹⁵Omapero, eerorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eerora iñeetairo ipinkatharitari.” ¹⁶Ithomaavakeri eentsipayeeni, jotzimikapatzii toyetakeri, itasonkaventayetakerira.

Evankari ashaarantachari

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷Iro iravisantanaiyaarimi Jesús, ishiyashitakeri aparoni evankari, joty-eerovashitapaakari, josampitapaakeri: “Kameethari Iyotaanterí, ¿opaita nantairi noñaantaiyaarori añaantarentsi kantaitaachaneri?” ¹⁸Ari jakanakeri

Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikantanani: ‘Kameethari pinatzi?’ Apanirora ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. ¹⁹Aritakema piyotakotakero Ikantakaantaitziri: Eero povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamatavitantzi, piñaapinkathateri ashitamiri.” ²⁰Jakanake irirori, ikantziri: “Iyotaanterí, nohotyaakero maaroni irojatzii netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeeni.” ²¹Ipoña Jesús jamenanakeri, jetakotanakeri, ikantziri: “Tzimatsi aparoni kovityaapainchari kaari pantzi. Piyaataate pipankoki, pimpimantero maaroni pashitari, pimpashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Pimpokera, poyaatena.” ²²Ikanta ikemavakera, okantzimoneentanakeri. Ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³Ipoña Jesús, jamenanake maaroni inampinaki, ikantziri iriyotaane: “¡Osheki opomerentsita iriyaatai ashaarantzinkari ipinkathariventantzi Pava!” ²⁴Jiyokitziitanake iriyotaane ikemakerira ikantakeri. Ipoña japiitanakero ikantziri: “Notomiite. ¡Osheki ompomerentsitzimotyaaari iriyaatai tsika ipinkathariventantzi Pava aventuraori irashaakaro! ²⁵Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero opomerentsita inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitzii Pava.” ²⁶Eekero jiyokitziitanakitzi iriyotaane, ikantashireyetanake: “¿Tsikama impaityaaka avisakoshiretaatsine?” ²⁷Jamenanakeri Jesús, ikantziri: “Eerora imatziro apaniro atziri, iriitakera Pava matakayerine. Tema tekatsi pomerentsitzimotyaaarine irirori.” ²⁸Ipoña ikantanake Pedro: “Jirikatakena maaroni nokarataiyak-

eni, nookayetanakero okaratzi tzimimoyetanari, noyaataiyakemi.”
²⁹ Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Omaperotatya, tziatsızirika kempisantanairori Kameethari Ñaantsi, kamantakoyetanairori eejatzi, ari okanta jookayetanakarori inampi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, irovane, ³⁰ iriitake ñagairone impairi Pava osheki. Osheki onkarate pankotsi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, ireentsite, irovane. Onkantavetakya osheki inkisaneentavaitateri, tema eero osamani onkantya iriñeero añaaantarensi kantaitaachaneri. ³¹ Tema tzi mayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoyetati. Tzi mayetatsi eejatzi impoyetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetaiyaaro.”

**Japiitairo ikamantakota
 Jesús irovamagaiteri**

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Ikanta itonkaiyini ipampithatziro avotsi jiyaatziro Jerusalén-ki. Iriitake eevatatsi Jesús janiitaiyinira. Ipampoyaaminthataiyakerini iriyotaane, tharovashire ikantaiyani joyaatziri. Ipoña japiitakero Jesús japatotziri 12 iriyotaane, inkamanteri onkarate avishimoterine, ikantakeri: ³³ “Aatatzira Jerusalén-ki. Arira irayeeteri Itomi Atziri irakaanteri ijevare omperatasorentsitaari intsipatakyaari iyotzinkariite, iriyakoventeri irovaiteri, impoña iray-eetanakeri atziriki kaari asheninkata, ³⁴ irishirontzimentavaitaitaari, impasavaitateri, inchoontavaitateri, irovaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”

Ikoviri Jacobo itsipatari Juan

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Ikanta Jacobo itsipatakari Juan, itomipayeeni Zebedeo, jontsitoka-paakari okarikiini Jesús, ikantakeri: “Iyotaanteneri, nokovi pantainaro nonkampitemiri.” ³⁶ Josampitanakeri irirori: “¿Ipaitama pikoviri nantemiri?”
³⁷ Ikantaiyini: “Tema irootaintsi pimpinkathariventante, pishinetena nosaikanampitemi pakojanoriki nontsipatyaami ampinkathariventante.”
³⁸ Ikantanakeri Jesús: “Tera piyotero opaita pikampitanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima pinkempitakyaana nonkame naaka?”^{††} ³⁹ Ikantaiyini irirori: “Aritake nomatakero.” Ikantzi Jesús: “Omapero, irootaintsira pimatero onkarate nonkemaantsityaari,^{‡‡}
⁴⁰ irooma pisaikanampitena nakojanoriki pintsipatyaana ampinkathariventante, eero okantzi naaka noshinetaimiro, irashira tsika itzimi ikashiyakaayeetzitakari.”
⁴¹ Ikanta ikemaiyakera pashine iriyotaane, ikisanakeri Jacobo eejatzi Juan. ⁴² Ipoña japatotanairi eejatzi, ikantziri: “Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkathariyetatsiri jaka, jomperanatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetziri irirori. ⁴³ Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri pinkempitakotya ikantara otzikataari. ⁴⁴ Iroorika pinkove pijevatakaante, iri pinkempitakotya ikantara omperataari. ⁴⁵ Tera iro impokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakari inkempitakotyaari otzikataari irojatziri

^{††}10:38 Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima pinkempitakyaana iroviinkaaitena naaka?”

^{‡‡}10:39 Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana iroviinkaaitena naaka.”

inkamimentantakyaari, iri pinakoven-tantatsine, irovatsinaryaakoventairi maaroni.”

Jamenakagaitairi kameetha Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ikanta jareetaka Jesús nampitsiki Jericó. Ipoña jovaanaa itsipatanaari iriyotaane eejatzi ikaratzi apatotzi-mentakariri. Okanta avotsinampikira, iñaapaakeri atziri paitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikovakoyetantzi impashiyeetyaari. ⁴⁷ Ikanta ikemake irirori, iriitake Jesús poñaachari Nazaret, ikaimakotavakeri, ikantziri: “¿Jesús, icharinentari David-ni, pineshinonkataina!” ⁴⁸ Ikisathaveetanakari irimairetantaari, eekero ikaimanakitzi shintsiini: “¿Icharinentari David-ni, pineshinonkataina!” ⁴⁹ Katziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pinkaimenari.” Ari ikaimaitakeri ikantaitziri: “Pinkatziye, ikaimatziimi, thaamenta pinkantanakya.” ⁵⁰ Jookanakero iveviryaaakoro, katziyanaka, ishiyashita-paakari Jesús. ⁵¹ Josampitavakeri, ikantziri: “¿Opaitama pikovakotanari? ¿Tsika nonkantaimika?” Jakanake irirori, ikantzi: “Iyotaantanerí, nokovi namenavaitai kameetha.” ⁵² Ikantanake Jesús: “Kantatsi piyaatai, ovashinchagaimi pavantaanara.” Apathakero jamenanai kameetha, joyaatanakeri Jesús.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 Irootzimatake irareetya Jesús Jerusalén, joveraaka osaiki nampitsi Betfagé ipoña Betania, omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaantakeri apite iriyotaane, ² ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakari. Arira piñaapaake aparoni evonkiri burro

inthatakotya, tekera ikyaakoitariita. Pinthataryaakoteri, pamakenari.

³ Aririka ikantaitavakemi: “¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?” Pinkantanakeri eeroka: “Ikovatziiri Pinkathari. Ari iroi piyeemiri eejatzi.”

⁴ Jataiyakeni, iñaapaakeri ithatakotaka evonkiri burro pankotsinampiki. Ithataryaakotapaakeri. ⁵ Tzimatsiya atziri ñaavakeriri, ikaimakotakeri:

“¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?” ⁶ Ikantanakeri irirori okaratzi ikantavakeriri Jesús. Ishineetakeneri iraanakeri burro. ⁷ Jamaitakeneri Jesús. Jovaitakeneri manthakintsi imitzikaraki burro, ikyaakotanakari Jesús. ⁸ Tzimatsi omaronkashitakeriri manthakintsi, pashine chekanaintsi inchashi iromaronkero eejatzi onkantya ovaneenkantantaari tsika ikenanakera.

⁹ Atziripayeeni eevataintsiri, ikaratzi oyaatakeriri itaapiiki eejatzi, ikaimaiyini, ikantaiyini:

¿Kaakitataike añaapinkatharevé! Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari

apaitziri otyaantakeriri. ¹⁰ Aakameethatairi impoyaatyaarine acharine David-ni.

¿Kaakitataike Avinkathariteperotyaari! ¹¹ Areetapaaka Jesús Jerusalén-ki, kyaapaake tasorentsipankoki, jamenayetapaakero maaroni. Tema aritakera sheetyaanake, piyanaka Betania-ki itsipatanaari 12 iriyotaane.

¹² Okanta okitaitamanai, piyaa Jesús ipoñagaaro Betania, itashaapaake niyanki avotsi. ¹³ Jamenake jantó iñaake okatziya pankirentsi, ovaneenka okanta oshi. Jiyaatashitanakero, iramene tzimatsirika okitho. Tekatsimaita, iyoshiita oshi,

Jiyakatziro Jesús pankirentsi kaari kithotatsi

(Mt. 21.18-19)

¹² Okanta okitaitamanai, piyaa Jesús ipoñagaaro Betania, itashaapaake niyanki avotsi. ¹³ Jamenake jantó iñaake okatziya pankirentsi, ovaneenka okanta oshi. Jiyaatashitanakero, iramene tzimatsirika okitho. Tekatsimaita, iyoshiita oshi,

tema tekera onkithopaitetai.[¶]
¹⁴ Jiyakatanakero pankirentsi, ikantzi:
 “Ari pashi povaatyeeero eero pikithotai.”
 Ikemaiyakerini maaroni iriyotaane.

Jomishitoviri Jesús

pimantayetsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Ikanta jareetaiyapaani
 Jerusalén-ki. Kyaapaake Jesús
 osaikira tasorentsipanko, jomishi-
 tovapaakeri pimantayetsiri
 eejatzi ikaratzi amanantayetsiri.
 Jotatsinkayetapaakero jovayetziri
 kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika
 jovayetziri shiro. ¹⁶ Tera ishinetanai
 aparoni iravisakayero irovaakaro
 osaikira tasorentsipanko. ¹⁷ Ipoña
 jiyotaantanake, ikantzi: “Pairani
 josankinaitakero, kantatsiri: ‘Nopanko
 onatzi iroka, ari iramanapiintenari
 poñaayetachari maaroni nampitsi.’
 Iro kantamaitacha eerokapayeeni
 pamatavitantapiintake janta
 pipimantayetzira, pikempitakaantakero
 koshintzipanko.” ¹⁸ Ikanta ikemaiyakeni
 iyotzinkariite, itsipatakari ijevare
 omperatasorentsitaari, jamenaiyakero
 tsika inkenakairo irovamaakaanteri.
 Iro kantamaitacha itharovakaayetakari
 Jesús, tema osheki pampoyaakeriri iñi-
 irira kameetha okanta jiyotaantayetziri.
¹⁹ Tema aritakera sheetyaake, piyanaa
 Jesús.

Sampishitanake

pankirentsi jiyakatakeri

(Mt. 21.19-22)

²⁰ Ikanta ikenamanai osaiki
 pankirentsi, iñaatziro sampishitanake,
 kamanake maaroni oparitha.
²¹ Ikinkishiryaañairo Pedro jiyakatakero
 chapinki Jesús. Ikantziri: “Iyotaanari,
 pamenero pankirentsi piyakatanakeri,

sampishitanake.” ²² Jakanake Jesús,
 ikantzi: “Paventaiaari eeroka Pava.
²³ Tema aririkami pinkovakoterimi
 Pava iroshirinkeromi otzishi irookero
 inkaareki, eerorika pikisoshiryaavai-
 tanake, iri pavantaanakya, aritake
 irimatakemiro. Omaperora. ²⁴ Iroora
 nokantantamirori iroka, tema aririka
 pamaneri Pava pinkampiteri tsika
 ompaitya, pavantaanakyaaririka,
 aritake irimatakemiro pikovakotziriri.
²⁵ Aririka pamaneri Pava, pim-
 peyakotairo kaari onimotemine
 jantzimotaitzimiri eeroka, onantyaari
 Ashitairi inkitesatzi impeyakotaimi
 eeroka pikenakaashitakari. ²⁶ Eerorika
 pipeyakotairo jantzimotaitzimiri eeroka
 kaari onimotemine, arira inkempityaari
 eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, eero
 ipeyakotzitaami eeroka pantakero
 kaariperori.”

Ishintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Ikanta jareetaiyapaani Jerusalén-ki,
 aniivaitapai Jesús tasorentsipankoki.
 Ipokashitapaakeri ijevare omperata-
 sorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite,
 ipokake eejatzi antarikonaite.
²⁸ Josampitapaakeri, ikantziri: “¿Ni-
 inkama otyaantakemiri poñaakantero
 pishintsinka?” ²⁹ Ari jakanake Jesús,
 ikantanakeri: “Tzimatsi eejatzi naaka
 nosampitemiri, aririka pakakena ari
 nonkamantakemiro niinka otyaantake-
 nari. ³⁰ Tema joviinkaantantake Juan-ni,
 ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama?
 ¿Atzirima?. Pakaiyenitya.” ³¹ Ipoña
 ikantavakaanaka: “Aririka ankantakeri
 Pava otyaantziri, ari inkantanakai:
 ‘¿Opaitakaya kaari pikempisantantari?’
³² Aririka ankante: ‘atziri otyaantakeri,’
 ari inkisanakai atziripayeeni. Tema
 ikantaiyini atzirite, omaperora

[¶]11:13 Kantakotachari jaka “pankirentsi,” irojatzira ipaiyeetzitari “higuera.”

kamantantaneri inatzi Juan-ni.”
³³Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini:
 “Te niyotero.” Ikantzitanaka eejatzi
 Jesús: “Ari nokempita naaka, eero
 nokantzimiro niinka otyaantakenari.”

Kaariperoshireri antavairentzi

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 Ari jetanaaro Jesús
 joshiyakaaventziro okaratzi
 jiyotaantayetziri, ikantzi: “Ipankitake
 aparoni shirampari chochokimashi,
 jotantakotakero, jovetsikanontakero
 iroveronta apaata ovaaki, jovetsikake
 pankoshetantsi inkene iramenakoitero
 pankirentsimashi. Ipoña jamenake
 amenerone ivankiremashi, jatake
 irirori intaina. ²Okanta irakapaitetake
 ivankire, jotyaaantavetaa iromperatane
 iragaatemi okithoki. ³Ikanta iñaavakeri
 antavairentzi, jaavakeri ipasavaitavak-
 eri, joiپییeeeri tekatsi iraanai.
⁴Jotyaaantzitaveta eejatzi pashine
 iromperatane. Itsitokainavaitakeri,
 ikaviyavaitakeri, joiپییakeri. ⁵Jotyaaan-
 take eejatzi pashine, jovaitakeri.
 Osheki ikaratzi jotyaaantavetaka,
 tzimayetatsi ipasavaitakeri, jovaitakeri
 pashinepayeeni. ⁶Aparoni ikantapaaka
 itomi irirori, jetakokiperotari,
 jotyaaantakeri, ikantashiretzi: ‘Irikarika
 notomi naaka ari iñaapinkathaitakeri.’
⁷Iro kantamaitacha irikapayeeni
 amenirori pankirentsimashi,
 ikantavakaa: ‘Jirikataa ashitaiyaarone
 apaata pankirentsimashi. Thame
 ovamayeri, ayeroota aaka.’ ⁸Jaavakeri,
 jovakeri. Jookakeri othapikitapaaka
 pankirentsimashi. ⁹¿Ipaítama iranteri
 ashitarori pankirentsimashi? ¿Tema
 ari impokanake irirori, irovakeri
 aamaventavetarori ivankiremashi,
 iramenanai pashine? ¹⁰¿Tema
 piñaanatero osankinarentsi? Kantatsiri:
 Imanintavetakaro mapi ovetsikirori
 pankotsi.

Iro kantamaitacha jovatziyeetairo
 mapi pankotsinampiki,
 ikempitakagaitaaro iroorikami
 tzinkamintsi.

¹¹Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori
 onampinaki.

Irootakera
 apampoyaaaminthatantakariri.”

¹²Ari ikovavetaiyanakani
 irakaantanakerimi Jesus, jiyotavakero
 iriitake iñaaventakotziri. Te onkante,
 tema itharovakaayetatyari atziri
 piyotzimentakariri. Jovashaantanakeri,
 jiyaapithatairi.

Kameethama

impinayeeteri pinkathari

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³Ipoña jotyaaantaitake Fariseo
 itsipatakari ikaratzi aapatziyayetariri
 Herodes, ikovaiyaveta inkom-
 pitakaiyaarimi Jesús. ¹⁴Ikanta
 jareetaiyakani, ikantapaakeri:
 “Iyotaanteri, okaratzi piñaanetari
 eeroka iroopero onatzi, kaarira
 inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro
 eeroka kyaaryooperoini inintakaantziri
 Pava. ¿Okameethatzima amperi kireeki
 ikovakotakaantane Pinkathari César?”

¹⁵Jiyotakotakeri Jesús, ikovatzi
 iramataviterimi ikaratzi osampi-
 takeriri, ikantanakeri: “¿Ipaítama
 piñaantantanari? Pamakenari kireeki,
 namenavakeriita.” ¹⁶Jamaitapaakeneri.
 Ikantzi Jesús: “¿Ipaítama ashitarori
 iroshiyakaaro jaka? ¿Ipaítama
 ashitarori ivairo?” Ikantaiyini irirori:
 “Irashi César.” ¹⁷Ikantanake Jesús:
 “Tema iri César ashitari, pantantyaaniri
 okaratzi ikovakayimiri pimpinateri.
 Irooma maaroni okaratzi jashitari
 Pava, pantantyaaniri ikovakaayetzimiri
 irirori.” Iyokitzi ikantaiyanakani
 ipampoyaanakeri Jesús.

**Josampitakoventaitziro aririka
irañagai kamayetaintsiri**

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetatsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri: ¹⁹ “Iyotaantanerí, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka inkame aparoni shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzi iinantaiyaaro irirentzi. Aririka ovaiyantai tsinane, kempivaitanaa iriirikami ashityaarine oime kamaintsiri.

²⁰ Thame ankantavake: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatziini. Etarori itzimi jaavetaka iina, tekera osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina. ²¹ Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo. Ipoñaavetapaaka mavatatsiri itzimi, eejatzi ikempitakari irirori. ²² Ari ikantakari maaroni ikarataiyinira 7 irirentzi. Tekatsi aparoni ovaiyantakairone. Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. ²³ Aririkami irañaaayetaimi apaata ikamayevetakara, ¿itzimikama oimentaperotari tsinaneka? Tema maaroni ikaratzira 7 jinantavetakaro.”

²⁴ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari pikemathatantaro osankinarentsi? ¿Opaitama kaari piyotakotantaaro ishintsinka Pava?

²⁵ Tema aririka irañaaayetai apaata kamayetaintsiri, eero itzimapai aavakaayetachaneri. Inkempitapaiyaari maninkariite saikayetatsiri inkiteki.

²⁶ Irooma okantakota irañaaayetai kamayetaintsiri, ¿tema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta

Pava iñaanatantakariri otaara kitocheemaishi? Ikantakeri:

Moisés, Naaka Pava, iñaaipinkathaziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

²⁷ Ari ayotziri, añaaayetatsi irirori, tema te imatziro kaminkari iriñaaipinkathateri Pava, intaani añaaayetatsiri. ¿Ñakero? Pikenakaashitakaro eero.”

**Iñaventakoitziro
ikovakaaperotairi Pava**

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Ari ipokapaake aparoni iyotzinkari, ikemapaakeri iñaanatavakaa. Iyotapaake kameetha Jesús jiyotaakeri Saduceo, josampitapaakeri irirori: “¿Otzimikama etarori okovaperota Ikantakaantaitane?” ²⁹ Jakanake Jesús, ikantziri: “Jiroka kovaperotachari, okantziri:

Pinkeme Israel-mirinkaite, irika Avinkatharite Pava, Pinkathari apaniro ikanta irirori.

³⁰ Petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, petakoshintsitaiyaari, pampithashire povairi eejatzi.

Iroora kovaperotachari Ikantakaantaitane. ³¹ Ari okempitaro apitetanaintsiri, okantziri:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo pivatha eero.”

Tekatsira pashine Ikantakaantaitane anayirori irokapayeeni.” ³² Ikantanake iyotzinkariite: “Kameethatake,

Iyotaantanerí, omaperotatya pikantakeri: Aparoni inatzi Pava tekatsi pashine. ³³ Osheki okameethatake

etakoperotaiyaari, etakoshiretaiyaari, etakoshintsitaiyaari, pampithashire ovanairi. Eejatzi ankempitavakaanaiya aaka, etakotavakagaiya. Iroora

ikovakaaperotairi Pava, anayiro ipometayeetziniri, maaroni jashitakaay-eetariri Pava.” ³⁴ Ikanta Jesús, iñakeri kameetha okaratziri ikantakeri,

ikantanakeri: “Irootaintsimi piñeero piñaapinkathatairi Pava, onantyaari impinkathariventaimi irirori.” Tekatsira kovanaatsine irosampitanairi Jesús.

¿Ipaita charinentariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Ipoña jiyotaantake Jesús tasorentsipankoki, ikantzi: “¿Opaitama pikinkishiretari eeroka, aririka pinkemeri iyotzinkariite, ikantzi irirori: ‘Irika Cristo-tatsine icharinera irinatye David-ni?’ ³⁶ Tema Tasorentsinkantsi ñaavaitakaakeri pairani David-ni, ikantake:

Íñaavaitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:
Pisaikapai nakojanoriki,
ampinkathariventante,
Irojatzí apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentayetakemiri, ari pimakoryaakiitantaiyaariri.

³⁷ Aña ikantzitaita David-ni irirori: ‘Novinkatharite inatzi Cristo.’ ¿Tsikama inkene incharinentyaari?’ Ikanta maaroni atziri piyotainchari, onimoyetakeri ikemiri ikantayetziri Jesús.

Íñaaventakoitziri iyotzinkariite

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Paamaiyaari iyotzinkariite. Osheki inevetaro irovaneenkatziiitya, ishometakaayero iithaarethanthanaa. Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaitaari iriñeeteririka. ³⁹ Aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita, ikovapiintzi irosatekakya niyankineki. Ari ikempitari aririka irovaiyaani isheninka, ikovapiintzi irosatekya. ⁴⁰ Jampoyetaro eejatzi kamaimetzinkaro jashiyetaro opanko. Iro josamaninkayetantarori jamanayetapiintzi eero jiyotantaitari.

Iro kantamaitacha antarora irovasankitaayeetairi.”

Ashinonkainkaro tsinane

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Ikanta Jesús isaikimotapaakero jovayeetapiintziri kireeki, jame-naminthatziri oteyetziriri iireekite. Ipokaiyakeni ashaarantzinkari iroteperoyete irirori iireekite. ⁴² Ipoña opokapaake tsinane kamaimetzinkaro, ashinonkainkaro onatzi, otetapaake iroori apimentyakiteeni kireeki, tekatsi antetachane iramanantaitantyaari. ⁴³ Ikantanakeri Jesús iriyotaane: “Anaantake iroka tsinane, anaakeri ikaratzi oteyevetaichari. Omaperora. ⁴⁴ Tema ikaratzi oteyevetaichari osheki, jotetashitakari tzimakaantatsiri iireekite. Irooma iroka ashinonkainkaro, apintziryaakeri otetakeri oireekite amanantantyaarimi okovayetziri.”

Íñaaventakotziro Jesús omporoke tasorentsipanko

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 Ikanta ishitovanai Jesús tasorentsipankoki, ikantzi aparoni iriyotaane: “Iyotaanarí, pamen-erotyá mapi jovetsikantayeetarori, antaro onayetzi, ovaneenkavaitaka pankotsi.” ² Ikantzi Jesús: “Maaroni pankotsi okaratzi piñiirika, irootaintsira imporokaitero, eero iñagaitairo peviryaayetachari mapi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ipoña itonkaanake otzishiki Olivos, jimontetapaakero tasorentsipanko. Ari isaikapaake Jesús. Ikanta Pedro, Juan, Jacobo ipoña Andrés, josampitakeri jantyaatziini, ikantziri: ⁴ “Pinkamantena: ¿Tsikapaitema omatya pikantakeri? Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika

onkantyaaka niyotantyaari?”⁵ Ari jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya jamataviitzimikari. ⁶Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakena, inkante: ‘Cristo nonatzi naaka.’ ⁷Ari pinkemakotakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzimikari, tema ontzimatyete omonkaratyeta irokapyeeni, teker a omonkaratyeta onthonkantaiyaari maaroni. ⁸Irantaminthatavakaayetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. Iriñeetero osheki onikayetya, iriñeetero eejatzi osheki intashaaneentayeete. Irootakera etanakaarone inkemaantsiyeetyaaro irokapyeeni.

⁹Ontzimatyeeera paamaayetya. Tema irakaantaitatyemi jevari-payeeniki impasanavaitaitemi pankotsiki papatotapiinta. Impoña iraaeyetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorentsi okantakaantzirora paventaana, ari piñaaventayetainari janta. ¹⁰Iro kovaperotacha iretyaaro atziripayeeni inkemakotairo Kameethari Ñaantsi maaroni nampitsiki. ¹¹Aririka iraaeyetanakemi, eero pikantashiretzi: ‘¿Opaitama nonkanteriri?’ Tema Tasorentsinkantsi iyotakaimirone opaita pinkanteri, tera eeroka ñaavaitashitachane. ¹²Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanterine. Piñe aakaanterine itomi. Piñe ovamaakaanterine ashitariri ikisaneentanakeri. ¹³Oshekira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakyeteero paventaiyaana, aritake novavisaakotaimi.

¹⁴Aririka piñaakeri ipaitayeetziri ‘Pinkaari Aperotantaneri’ isaikapaake tsika te inintakaitziri, inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki,

ontzimatyeeera ishiyayetai tonkaari otzishiki. Tema iro iñaaventakeri pairani kamantaneri Daniel-ni.” (Maaroni ñaanayetairone iroka, okovaperota inkemathatairo.) ¹⁵“Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsika ompaitya. ¹⁶Povanekirika pisaike, eero paapanaatziro piithaare. ¹⁷¡Inkamtacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzimayetatsine eentsite enirotziti! ¹⁸Pamaneri Pava, onkantya aririka pishiyayetai, eero omonthaantami kyaarontsi. ¹⁹Tema antaro iriñeetero irashinonkaiya apaata. Pairani ovakera jovetsikayeetakero kipatsi, irojatzi iroñaaka, tera iriñeetero kempityaarone iroka ashinonkaantsi. Eero apiita iriñeetairo eejatzi kempityaarone. ²⁰Eeromi ishintsitake Avinkatharite joimairentziro ashinonkaantsi, tekatsi avisakotaatsinemi. Ikamintha intzimayetai jiyoshiiyetairi irirori, aventaayetaiyarone, irootakera joimairentantakarori ashinonkaantsi. ²¹Aririka pinkeme inkantaitemi: ‘Jirika Cristo.’ Pashine kantemine: ‘Jirinta Cristo,’ eerora pikempisantziri. ²²Tema impokayetapaake kempitakotyaarone Cristo, kempitakotyaarone kamantantaneri. Ari intasonkaventantashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi ikaratzi jiyoshiitairi Pava. ²³Paamaventayetyaara eeroka, aritakera nokamantzitayetakamiro.”

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴“Apaata, aririka onkaratapaake jashinonkaita antaro, ari intsvakake ooryaa, eero joorentaa kashiri, ²⁵inthopiryaayete impokiro inkiteki, maaroni oorentayetachari inkiteki imporokayete eejatzi. ²⁶Aripaitera

impokai Itomi Atziri inkenantapaiyaaro menkori, iriñeetavairo ishintsinka eejatzi irovaneenkaro. ²⁷ Impoña irotyaantakeri maninkariite, irapatotairi ikaratzi jiyoshiitakeri nampiyetarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzi tsika ochentetapaa.

²⁸ Arira okempitaro piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi osarentsipaitetzimatai.^{§§} ²⁹ Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, okarikitzimataana. ³⁰ Eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzi iriñaantayeetakyaarori nokamantayetakemiri. Omapero.

³¹ Eerora okantaitaatyaaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, irooma noñaaneyetakari omaperoitaatyeeeroni iroori.

³² Tema apaniro ikantakaaro Ashitairi jiyotziro tsikapaita omonkarayetya. Tera jiyotziro Itomi, iri ovatsipero maninkariite saikatsiri inkiteki.

³³ Paamaiya, aamaventa pinkantya, pamane. Tera piyote tsikapaita omonkaratantyaari. ³⁴ Okempitayaaro aririka iriyaate shirampari intaina. Irookanakero ipanko, inkantayetanakeri maaroni iromperatane opaitarika iranteneriri. Eejatzi inkempitaakeri kempoyaaventarori pankotsi, inkantanakeri: 'Paamaventaiaana.'

³⁵ Paamaiya eeroka, tema te piyote tsikapaita impiye ashitarori ipanko, tsireniiteeni, niyankiitepaite, iriñaapaitetakerika tyoopi, onkitaita-manairika, ³⁶ onkantyaama aririka iromapokairo impiye, eero iñaapaimi pimaye. ³⁷ Okaratzi nokantayetzimiri eeroka, irootakera nokantayetzitariri eejatzi maaroni: Paamaiya."

Ikamantavakaita irakaanteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 Ari kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi, jovantapiintaitarori eejatzi tantaponka. Ari ikamantavakaari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ikantavakaiyani: "Thame amataviteri Jesús ayeri, ovakaanteri. ² Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziriite."

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetachari. Ari isaikake jovaiyani. Areetapaaka tsinane amakotake kasankaari. Iyoshiita ovaa inchateya paitachari "nardo," osheki ovinaro, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi opaita "alabastro." Osataakotakero opatziki, osaitantakeri ipatziitoki Jesús. ⁴ Kisanaka ikaratzi ñaakerori, ikantavakaanaka: "¿Opaitama aparatantarori kasankaari? ⁵ Aririkami ompimantya, iragaitemi osheki kireeki inkaratemi 300 denario ampashityaaririmi ashinonkainkari." Ikisanakero tsinaneka. ⁶ Ari ikantzi Jesús: "Piñaashityaaro, ¿Opaitama pikisantarori? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. ⁷ Ari inkantaitatyeeni ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, pinkoverika petakotyaari, ari pimpashitakyaari. Irooma naaka, eerora okantaitatyaani piñeena pintsipatyaana. ⁸ Iroka tsinane antatziro aavyiiri iroori, eevatake osaitantanaro kasankaari omotaitatyaaro aririka inkitaitakena. ⁹ Aririka inkamantantayeetairo Kameethari

§§ 13:28 Kantakotachari jaka "pankirentsi," irojatziro ikantayetziri "higuera," iro shookatsiri pashineki nampitsi.

Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinaneka, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri iroori. Omaperora.”

Ikinkishirya Judas irakaanteri Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Ikanta Judas Iscariote, jiyaatashitakeri ijevere omperata-sorentsitaari impimanteri Jesús. Iriivetaka karavetariri 12 iriyotaane. ¹¹ Antarora ikimoshiretaiyanakeni jevari, ishinetaakeri imperi kireeki. Jamemenatanakero Judas tsikapaite irakaanteri Jesús.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23;
Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, jovamaapiintaitzi eejatzi jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. Josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: “Iyotaanarí, ¿Tsikama onkotsitakaanteka aaka?” ¹³ Ari ikantanakeri apite iriyotaane: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari shirampari jaakotziro ijíñaate kovityaaniki. Poyaatzishitanakeri, ¹⁴ tsikarika inkyaapai, pinkanteri ashitarori ipanko: ‘Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane.’ ¹⁵ Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okantaka jovetsikaitakero maaroni inkene irovaitya. Ari ponkotsitakaanteri oyaari.” ¹⁶ Jatake iriyotaane areetaka nampitsiki. Jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaanteriki iroyaari.

¹⁷ Okanta osheetyaanake areetapaaka Jesús, itsipatapaakari eejatzi 12 iriyotaane. ¹⁸ Ikanta jovaiyanira, ikantzi Jesús: “Pikaratakera payootana, tzimatsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.”

¹⁹ Ovashire ikantaiyanakani. Josampitayetanakeri, ikantziri: “¿Naakama pithokashityaamine?” Pashine osampitziri: “¿Naakama?”

²⁰ Ikantzi Jesús: “Iriitake aparoni pikaratakera payootakena. ²¹ Kyaaryoora imeyakotya Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyeetakeriri pairani. Ikantaitake: ‘¡Ikantamacheetziri aakaanterine! Eero itzimaajaitzimi irirori.’”

²² Eenirora jovaiyani, jaakero Jesús tanta. Ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Poyaaro, novatha onatzi.”

²³ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, jirayetake maaroni.

²⁴ Ikantziri: “Niraanera onatzi, iro shitovatsine iravisakoshiretantaiyaari osheki. Irootake oñaakantaperoterone antzimotavakaiyaari. ²⁵ Eerora niritaro, irojatzi apaata tsika impinkathariventantai Pava, ari napiitairori. Omaperora.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.30-35; Lc.
22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Ikanta jamampaakotanakeri Pava, jataiyanaini tonkaariki otzishi Olivos. ²⁷ Ikantzi Jesús: “Irootaintsira pookaventaiyenane tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri: Noveri aamaakoventariri oisha, ari

inthonkya iroivaraayetanakya ipira.

²⁸ Iro kantacha, aririka nañagai, Galilea-kira noyaapaimi.” ²⁹ Ipoña ikantzi Pedro: “Aritaima irookaventakemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Iroñaaka tsirenika, tekeraata irapiitero iriñe tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.” ³¹ Eekero ishintsitatzi Pedro, ikantzi: “Eero

nookaventzimiitsi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantaiyakeni eejatzi maaroni.

Jamani Jesús Getsemaní-ki

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ikanta jareetaiyakeni Getsemaní-ki, ikantapaakeri iriyotaane: “Ari pisaikavake jaka, noñañaatavake.”

³³ Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo ipoña Juan. Antaro jiraashiretakotapaaka.

³⁴ Ikantziri: “Ovamaimatatyaaanara novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka, pinkayempite.”

³⁵ Jovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeerovapaaka kipatsiki, jamanapaake, onkantya eero ikemaantsitaromi avishimoterine.

³⁶ Ikantziri: “Ashitanarí, tekatsi pomerentsitzimotemine eeroka. Nokovaveta pintsiparyaakoventenami onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eero pimatano okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate opaita pikovakaakenari eeroka.”

³⁷ Ipoña ipiyapaaka, iñaapaatziiri imagaiyini. Ikantapaakeri Pedro: “Simón, ¿Opaita pimaantari? ¿Tema pinkisashityaaro pivochoki?”. ³⁸ Pinkayempite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya, osheki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.”

³⁹ Eejatzi ipiyanaa, amanapai. Irojatzzi japiitapai ikantayetakeri inkaaranki. ⁴⁰ Ikanta ipiyapaa, eejatzi iñaapairi jimagaiyini, tema antaro okantaka ivochoki.

Ikaanivaitzi iriyotaane, te iriyote tsika inkante. ⁴¹ Iro mavatanaintsiri ipiyapaaka, ikantapaakeri: “¿Irojatzzima pimagaiyini? Monkaratapaakara iraakaantaitantyaariri Itomi Atziri, iragaiteri janta kaariperoshireki atziri.

⁴² Pintzinaye, thame aatai. Okarikitzimatapaakera pithokashityaanane.”

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Iñaavaiminthaitzi Jesús, areetapaaka Judas ikaravetapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaan-tane inatzi pinkathariite apatoyantari Jesús: Ijevare omperatasorentsitaari, iyotzinkariite, ipoña antarikonaite.

⁴⁴ Tema Judas, pithokashitantachari, ikantzitakari inkaaranki iramanevo: “Tsika intzime nonintaaporotapaake, iriitake, poosoteri, paanakeri.”

⁴⁵ Ikanta jareetapaaka, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaanarí.” Inintaaporotapaakeri jovethatapaakari.

⁴⁶ Joirikaitapaakeri Jesús, joosoitapaakeri.

⁴⁷ Ikanta aparoni tsipatariri okarikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari.

⁴⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Naakama koshintzi, pamashitantanari povathaamento, pipasamento?”

⁴⁹ Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki ¿Kaarima paantana janta? Ari onkantya, iro omonkaratantyaari josankinatakoitakenari pairani.”

⁵⁰ Shiyeeyanakani iriyotaane, jookaventaitanakeri apaniro.

Evankari shiyainchari

⁵¹ Tzimatsiya evankari oyaatakoven-tanakeriri Jesús. Ikithaavetaka. Iro kantamaitacha joirikaveetakarira irirori,

⁵² jookanakero iithaare ithañaanakara, ishiyamerekitashitanaka.

Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ipoña jagaitanakeri Jesús ijevajanoreki omperatasorentsitaari. Ari japatotaiyakani maaroni ijevare

omperatasorentsitaari, itsipatakari antarikonaiite, ipoñaapaaka iyotzinkariite. ⁵⁴Ikanta Pedro noshikaka irirori ipoki ineetsiini, jonyaatakoventakeri Jesús, irojatzari jareetantapaaka osaikira ipanko ijevajanore omperatasorentsitaari. Ari ikatziyapaakari itsipatapaakari iromperatanepayeeni, jakitsitaiyani paampariki. ⁵⁵Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakari ikaratzi apatotainchari, jamenavetaka impaitya thaiyakotyaaaine Jesús onantyaari irovakaanteri. ⁵⁶Tzimave-taka osheki thaiyakovetapaakariri, te omonkaratavakaamaita okaratzi ikantayevetakari pashinepayeeni. ⁵⁷Opoña ikatziyanaka aparopayeeni, ithaiyakotanakari Jesús, ikantzi: ⁵⁸“Nokemiri naaka chapinki irika, ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, irovetsikane atziri, iro avisavetakya mava kitaite nonthonkya novetsikaineri naaka pashine, kaari ipomerentsita atziri irovetsikairo.’” ⁵⁹Tera, onashiyetaka okaratzi ikantayetakeri pashine. ⁶⁰Ipoña ikatziyanaka ijevajanorite omperatasorentsitaari, josampitanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoitzimiri?” ⁶¹Irojatzari jimairtake, te irake. Japiitziri josampitziri: “¿Eerokama Cristo, Itomi Tasorentsitakaaneri?” ⁶²Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakatake. Irootaintsi piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaaari irakojanoriki Pava impinkatharite. Impoña piñeeri eejatzi impiye inkenapai menkoriki.” ⁶³Ikanta ikemakera jevajanori, jaanakero iithaare isaperyaakero ikisanakara, ikantzi: “¿Tzimatsima pashine ankoverti inkamantakoiteri?” ⁶⁴Pikemaiyakeri maaroni ithainkakeri Pava. ¿Tsikama pikantaiyinika eeroka?” Ikantzi maaroni: “¿Tzimataike ikenakaashitane!

¿Ontzimatyee inkame!” ⁶⁵Tzimatsi aparopayeeni choontavorotanakeriri. Tzimatsi pashine otzimikaporotakeriri, ipoña ikaposavaiziri, ikantzimaitari: “¿Intsityaa piyote kamantantanerí?” Imatzitakaro eejatzi iromperatane jevajanori, ipasavorovaitakeri.

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62;
Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Isaikakera Pedro irirori jakakiroki, shitovapaake tsinane irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. ⁶⁷Oñaapaakeri Pedro jakitsita paampariki, okantziri: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Nazaret-satzi?” ⁶⁸Jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tetya, te niyote ipaita pikantanari.” Shitovanake kapicheeni. Irojatzari iñaantanakari tyoopi. ⁶⁹Okanta osamaniityaake, oñagairi eejatzi, okamantakeri ikaratzi akitsitachari, okantziri: “Irijatziitara irika.” ⁷⁰Japiitanakero Pedro jotekiro. Tekera osamanite, japiitanakero ikaratzi saikaintsiri josampitziri, ikantziri: “Eerokatake itsipata Jesús, tema Galilea-satzi pinatzi, iriivaitake ikantziro iñaavaiziri.” ⁷¹Ikantzi: “Te niyoteri pikantanari. Jiyotzi Pava omapero nokantzi, nothaiyarika, irovasankitainaata.” ⁷²Ari japiitanakero iñaanake tyoopi, kantanaka apite japiitakero. Ikinkishiryaaanakero Pedro ikantakeriri Jesús: “Tekera apitetanake iriñe tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: “Te noñeeri Jesús.” Iraanaka ikinkishiryaaanakerora.

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc.
23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 Okanta okitaimanai, japatotaiyamanaa maaroni ñaapinkatharentsi: ijevare

omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonaite, ipoña iyotzinkariite, osheki iñaaventakeri Jesús. Ipoña joosoitanakeri, jagaitanakeri isaikira Pilato. ²Josampitavakeri Pilato, ikantziri: “¿Eeroka ivinkatharite judío-payeeni?” Jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ³Ikanta ijevare omperatasorentsitaari, ikisaneentanakeri, ithaiyakovaitanakeri. ⁴Japiitanakeri Pilato josampitziri: “¿Tekatsima pinkanteri eeroka? ¿Tema pinkeme okaratzikantakoyeetzimiri?” ⁵Te irake Jesús. Ipampoyaaminthatanakeri Pilato irika Jesús.

Jiyakoventaitziri Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25;
Jn. 18.38–19.16)

⁶Tzimatsi jantapiintziri Pilato: Maaroni osarentsi aririka iroimoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparoni isheninka jaakaantaitziri, tsikarika intzimerika inkovakeri. ⁷Tzimatsi aparoni paitachari Barrabás, itzimi jashitakoitziri itsipayetakari ikaraiyini jovantake, jovayiritari ivinkatharite. ⁸Ikanta ipokaiyapaakeni atziri, ikovakotapaakeri Pilato irantero jametapiintari. ⁹Jakanake Pilato, ikantzi: “¿Iriima pikovi nomishitovakaanteri ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío-payeeni?’” ¹⁰Jiyotzi Pilato, ikisatya ijevare omperatasorentsitaari jaakaantantakariri Jesús. ¹¹Iro kantamaitacha ijevarera omperatasorentsitaari, jotsimaakeri atziriite inkante: “Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás.” ¹²Japiitanakeri Pilato josampitziri: “Irika ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío,’

¿Tsikama nonkanterika?” ¹³Ikantzi ikaimaiyini atziri: “¿Pimpaikakotakaanterivé!” ¹⁴Ikantzi Pilato: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero ishintsitatziri ikaimaiyini ikantzi: “¿Pimpaikakotakaanterivé!” ¹⁵Ikovanake Pilato iranteneri ikovakeri atziripayeeni, jomishitovakaantakeri Barrabás. Iri ipasatakaantanake Jesús, jagaitanakeri impaikakoiteri.

¹⁶Ikanta ovayiriite ikyaakaanakeri Jesús ipankokira Pilato, ipaitaitziri “Pretorio.” Ari japatotakaantaitakeriri maaroni ovayiri. ¹⁷Ikithaatapaakeri kithaarentsi jonkeromaiperotatsiri kempitarori ikithaayetapiintari pinkathariyetatsiri. Ipoña jamathaitakaitakari kitocheetapo. ¹⁸Iroora jantantarori iroka, tema ithainkimavaitatziiri. Ikaimakotzimaitari, ikantzi: “¿Jirikataa ivinkatharite judío-payeeni!” ¹⁹Ipoña jomposainavaitantakeri savoro. Ichoontaporovaitakeri. Jotyeerovashitzimaitari iriñaapinkathaterimi ikantzi. ²⁰Ari jeshitakero ishirontzimentavaitakari. Isapokaineri ikithaatakeriri inkaaranki, ikithaatairi iithaare. Jaanakeri impaikakoteri.

Ipaikakoitziri Cristo jomatzi ikamantakari

(Mt. 27.32-56; Lc.
23.26-49; Jn. 19.17-30)

²¹Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iriri Alejandro ipoña Rufo, jomonthaitakari jareeta irirori nampitsiki, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakotantaityaariri Jesús. ²²Jagaitanakeri tonkaariki opaita “Gólgota” (akantziri aaka: “Atziriiitoni.”) ²³Ipaikoitapaakeri imire ikonovaitakero kepishaari, te irirero.* ²⁴Ipoña ipaikakotaitakeri.

*15:23 Iroka kepishaari opaita “mirra.” Iro joitaitziriri atziri, ijempavathatantyaari, eero ikemaantsivaitanta aririka irovasankitagaiteri.

Ikanta ovayiriite itsiparyaavakaakaro ikithaayetari Jesús, ikempitakaantakero iñaaretaita iro iriyotantyaari intzime ayerone. ²⁵Aritake jenokiityaapaake ooryaatsiri, ipaikakotaitakerira Jesús.†
²⁶Josankinaitake kantakaantakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI.
²⁷Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparoni irakojanoriki, pashine irampateki. ²⁸Ari omonkaratakari osankinatainchari pairani, okantzi:
 Itsipataitakeri kaariperoshiretatsiri.

²⁹Ithainkimavaiyetakeri ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata, ikantziri: “Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi.‡
³⁰¿Ipaítama kaari payiitanta ipaikakotaitakemi povavisaakotaiya?”
³¹Irojatzi ikantakeri eejatzi ijevere omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, jovashiyaventari, ikantavakaiyani: “Jovavisaakotziri pashine, ¿Kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori?. ³²¿Intsityaa irayiite Cristo-vetachari ipaitaitziri ‘Ivinkatharite Israel-mirinkaite,’ omatantyaari ankempisanteri!”
 Jimatzitakaro eejatzi itsipatakari ipaikakota, ithainkimavaitakeri.

³³Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatzi sheeteeni ithaperotanakara ooryaa.¶ ³⁴Ari ikaimanake Jesús shintsiini, ikantanake: “¿Eloi! ¿Eloi! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: “Pava, Pava, ¿ipaitama pookaventantakanari?”)

³⁵Ikanta irikapayeeni saikaventakeriri Jesús, ikemavetavakari ikaimanake. Ikantanake: “Pinkemeri, ikaimatziiri Elías.” ³⁶Ishiyapainta aparoni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankoviitakeneri savoropankeki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatero, ikantzi: “Añaavakeriita ari impokake Elías irovayiitairi.”
³⁷Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsiini, tera iraneenkatanai. ³⁸Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitzirori, opoñaanaka jenoki irojatzi osaaviki, apikota okantanaka. ³⁹Ikanta ijevere ovayiriite katziyaventakariri eejatzi Jesús, iñaakerira ikaimanake shintsiini ikamantanakari, ikantanake irirori: “Omaperovetatyaama Itomintari Pava irika.”

⁴⁰Tzimatsi eejatzi tsinane amenaiyeentsini jantyaatziini. Jiroka okaraiyini: María Magdalena, Salomé, María iriniro iyaapitsi Jacobo ipoña José. ⁴¹Irokapayeeni tsinane irootake tsipatakari pairani Jesús Galilea-ki, osheki ampitakoyetakeriri. Otsipatakaro eejatzi pashine tsinanepayeeni oyaatapaakeriri Jesús ipokakera Jerusalén-ki.

Ikitaaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc.

23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴²Aritake sheetyaanake. Irootake kitaite jamenarontapiintaita iroyaari osaitekira, kitaite imakoryaantaitari. ⁴³Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea, ikaratapiintziri japatota jevariite, irijatzi oyaaventariri Pava

†15:25 Iro ikantayeetzi pairani: joveraaka ooryaa 3.

‡15:29 Iro jametaiyarini judío-payeeni jotekainata, aririka inthainkashiryante. Iro kempitarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookote atziri anthainkashireteri, ankante: “¿Piñaakero! ¿Pikemakero!”

¶15:33 Iro ikantayeetzi pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsirenitanake irojatzi joveraanaka ooryaa 9.

impinkathariventantai. Te intharove jiyaatashitanakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitatairi Jesús.”⁴⁴ Tema jomapokapaakeri Pilato, te iriyovetya kamakera Jesús. Ikaimakaantakeri ijevare ovayiriite, josampitakeri omaperorika ikamake Jesús.⁴⁵ Ikamantaitakerira Pilato, ishinetaineri José iraanairi.⁴⁶ Jamanantashitakeri kithaarentsi jentamaitatsiri. Ikentakoryaakotairi, japonatakeri. Jovakotakeri jimorontashiitziri kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinakaantake mapi, joshepitakotantakeri.⁴⁷ Okanta María Magdalena otsipatakaro María irinirora José, amenaiyakeni iroori tsika jovaitakeri.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 Avisanake kitaite jimakoryaantaitari. María Magdalena, otsipatakaro pashine María irinirora Jacobo, opoña Salomé, amanantaiyakeni kasankaari, iyaate otziritantaiyarimi Jesús-ni.² Okanta okitaitamanai domingo, ananenkamanaka iyaate omoroki joveetakarira Jesús. Aritake shitovimatapaake ooryaatsiri areetzi-matapaakara janta.³ Okantavakaiyani: “¿Impaityaaka otamikerone mapi jashitakotantaitakariri?”⁴ Iro amenavetapaaka, oñaatzi otamikaka mapi, tema antaro mapi oni.⁵ Kyaapaake omoroki joveetakarira. Oñaashitapaaka aparoni evankari isaikake akokanoriki, okitamaanikitake iithaare. Otharovaiyanakeni.⁶ Ipoña ikantanakero irirori: “Eero pitharovi. Iriima pipokashiveta Jesús Nazaret-satzi, ipaikakotaitakeri chapinki. Añagaira, te isaikake jaka. Pamenero joveetakari.⁷ Pimpiyanake, pinkamantayetairi iriyotaane, pinkantairi eejatzi Pedro

arira iriyaatai Jesús Galilea-ki, ari piñaayetairiri. Aritake ikamantz-itakami.”⁸ Oshiyapithatanakaro omorona, ompevaitanaka. Tekatsi pashine atziri onkamantanake, tema otharovanakitzi.

Joñaakaaro María Magdalena

(Jn. 20.11-18)

⁹ Aritake añagai Jesús kapichekitaite domingo, iro jetanaa joñaakaaro María Magdalena jovashinchagairi pairani jaakavetaro karatatsiri 7 peyari.¹⁰ Irojatzii iyaatashitanakariri iroori ikaratzi itsipatakari pairani Jesús, oñaapaatziiri jiraavaitaiyani, okamantapaakeri oñagairi.¹¹ Ikanta ikemavetaiyavakaro oñagairi Jesús jañagai, te inkempisantaiyeroni.

Joñaakaari Jesús apite iriyotaane

(Lc. 24.13-35)

¹² Ikanta Jesús, joñaakaari apite iriyotaane jiyaataiyini avotsiki, ipashinevorotapai kapicheeni.¹³ Ari ipiyeeyanakani irirori, ikamantavetapaakari ikarataiyini. Ari ikempitaitakeriri eejatzi, te inkempisantaiteiri.

Jotyaaantziri Jesús iriyotaane

(Mt. 28.16-20; Lc.

24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Ikanta jovavaiminthaitaiyani 11 iriyotaane, ari joñaakakariri Jesús, ikaminaathatapaakeri, iñaakerira kisoshire ikantayetaka, te inkempisanteri ikaratzi ñaayetairiri jañagai.¹⁵ Ikantapairi: “Piyaate pothotyero maaroni kipatsi. Piñaaventaineri atziripayeeni Kameethari Ñaantsi.¹⁶ Tsikarika intzime kempisantavakerone, oviinkaatanachane, iriitakera avisakoshiretaatsine. Iriima kaari kempisantavakerone, irovasankitaitaateeri.¹⁷ Jiroka inkantayetanakya

inkarate kempisantanaatsine: irovashinchaayetairi jaakayetziri peyari impairyena naaka. Iriñaavaitayetairo kantashivaiyetachari ñaantsi. ¹⁸Aririka iroirikavetyaari maranke, aririka iriravetyaaro piyantatsiri, tekatsi onkanteri, eero ikami. Ari onkantake irovashinchaayetairi mantsiyaripayeeni eejatzi.”

Jovajenokaa Jesús inkiteki

(Lc. 24.50-53)

¹⁹Ithonkanakero Avinkatharite ikamantayetakeri, irojatzi jovajenokan-

taari inkiteki, itsipatapaari Pava ipinkathariventantapai. Isaikimotapairi irakojanoriki. ²⁰Ikanta jiyaataiyanakeni iriyotaane, ikamantantake maaroni nampitsiiteki. Avinkatharite matakaayetakeri, jantakaayetakeri kaari iñaapiintayeetzi, ari onkantya iriyotantaityaari omaperotatya ikamantantayeetzi. Ari onkantyaari.

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Lucas

Jovethaitari Teófilo

1 Osheki kovavetaincha irosankinateromi okaratzí avishimoyetakairi. ²Ikovaitake irothotyeeetero okaratzí jiyotaayetakairi ñaayetajaantakerori ovakeraini tsika itzimi kamantakairori ñaantsika. ³Ari nokempitakari eejatzí naaka Teófilo. Tema namampaakaro ineetsiini tsika okanta opoñaantanakari, irootake nosankinatantaamirori eeroka okaratzí avisayetaintsiri. ⁴Ari onkantya piyotakotantyaarori kyaaryooperoini okaratzí jiyotaavetaitamamiri.

Íñaaventaitziro itzimantakari Juan

⁵Pairani, ipinkatharitantari Herodes janta Judea-ki, ari isaikiri aparoni omperatasorentsitaari ipaita Zacarías, icharine Abías-ni jini. Irooma iina opaita Elisabet, irisaro Aarón-ni onatzi eejatzí iroori. ⁶Kameethashire ikantaiyani apiteroite íñaapinkathatziri Pava. Jimonkarayiniri okaratzí ikovakairiri, tekatsi aparoni inkenakaashitapaintya. ⁷Iro kantacha te intzime irovaiyane, tema maanirothaki onatzi Elisabet. Jantarikonatashitaiyakani. ⁸Okanta aparoni kitaite, ari omonkarataa jantapiintantarori Zacarías jomperatasorentsitaaritanti. ⁹Tema iro jametaiyapiintari omperatasorentsitaari, ikempitakaantakero íñaaretaita, ari íneetakero iri Zacarías kyaatsine tasorentsipankoki intayeneri Pava kasankainkari. ¹⁰Piyotaiyachani atziri jakakiroki jamanaiyini, itagaitzirora kasankainkari. ¹¹Arira joñaakakariri Zacarías imaninkarite Avinkatharite, ikatziyimotapaakari irakoperoriki itayirora kasankainkari.

¹²Iniroite itharovanake, osheki ipampoyaaminthatavakari íñaavakerira. ¹³Ipoña íñaavaitanake maninkari, ikantzi: “Zacarías, eero pitharovi. Tema ikemaitakemiro pamanane. Ari piñaakero piina Elisabet, ovaiyante. Iri pimpaiteri Juan. ¹⁴Aririka intzimakerika pitomi, osheki pinkimoshireventeri, ari inkempitakyaari eejatzí atziripayeeni. ¹⁵Tema iriiperori inkantakaiyaari Pava. Eerora pimiretakari kachoyetatsiri ishinkiitari. Tema inampitzitantatyaari Tasorentsinkantsi tekeramintha intzimeeta. ¹⁶Inkinkishiretakaayetaiyaari Israel-mirinkaite inkempisantari Avinkatharite Pava. ¹⁷Iriitake eevatapaakerine Avinkatharite. Inkantakaakyaarira ishintsinkani Elías, ari irapaatziyashiretakaayetaiyaari ashitaaniriite maaroni irovaiyaneete. Ari intsimaryaashiretakaayetairi katsimashireri, ari onkantya irovet-sikashiretantaityaari inkempisantaiteri Avinkatharite.” ¹⁸Jakanakeri Zacarías maninkari, ikantziri: “¡Ari! ¿Tsikama onkantya niyotantyaarori iroka? Tema antarikona nonake naaka, eejatzí okempitakari noina iroori.” ¹⁹Ikantzi maninkari: “Naakatake Gabriel, poñaachari Pavaki. Jotyaaantakana nonkamantemiro Kameethari Ñaantsi. ²⁰Iro kantamaitacha, okantakaantziro pithainkañaanetakana, kisoaante pinkantya iroñaaka, irojatzi omonkaratantakyaari okaratzí nokantakemiri.” ²¹Saikaiyatsinira pashine jakakiroki joyaaventaiyarini Zacarías, ipoña ikantavakaiyani: “¿Ipaitama josamanitantari Zacarías tasorentsipankoki?” ²²Ikanta ishitovavetapaara Zacarías, te onkante iriñaavaitapai, jookojookovaitashitapaa. Arira jiyotaitanakeri tzimatsi íñaakeri tasorentsipankoki. Jashira jovanakero ikisoaantetanake.

²³ Irojatzí jimonkaraantaarori kitaite jantavaitzi tasorentsipankoki, jatai ipankoki irirori.

²⁴ Okanta Elisabet iinara Zacarías, motzítake. Iniroite opampithashiretaka, te oshitovai opankoki ikaratzi 5 kashiri omairentaka, okantashirevaitzi: ²⁵ “Irootake jinintakaakenari Pinkathari naaka, ari onkanya eero imanintashiretantaitana.”

Iñaaventaitziro intzimantyaari Jesús

²⁶ Okanta, arítake avisanake 6 kashiri, jotyaañtairi Pava maninkari Gabriel nampitsi paitachari Nazaret saikatsiri Galilea-ki, ²⁷ iriñeero aparoni evankaro kaari iyoterine shirampari, paitachari María, tema irootake iinantyaaro evankari paitachari José, icharineni David. ²⁸ Ikanta ikyaapaakera maninkari osaikira María, ikantapaakero: “¡Novethatami María, itsipatyaami eeroka Avinkatharite. Panaakoyetakero pashine tsinaneyetatsiri ineshinonkaperotami Pava!” ²⁹ Okanta oñaavakerira maninkari, opampoyaaminthatavakari, okinkishiretakotziro ikantapaakerori jovethatapaakaro. ³⁰ Ipoña ikantziro maninkari: “María, eero pitharovi, tema iyaminthaane Pava pinatzi. ³¹ Ari piñaakero pimotozite, intzime peentsite. Iri pimpaiteri JESÚS. ³² Iriitake materone iriiriperote, impaitayeeteri Itomi Jenokisatzi. Tema Pava Avinkatharite, iriitake pinkathar-itakairine ikempitaakerira pairani icharineni David ipinkatharitakaakeri. ³³ Irijatzira pinkathariventairine ikaratzi icharinentayetakari Jacob-ni, ari inkantaitatyeroni impinkathariventantai irirori.” ³⁴ Ari osampitanakeri María, okantziri: “¿Tsikama inkene nomotzite, tera ñoñe shirampari?” ³⁵ Jakanakero maninkari, ikantziro: “Irira kantakaiyaarone

Tasorentsinkantsi. Tema impamankantatyeeyaamiro ishintsinka Jenokisatzi, oshiyapaakyaaromi opamankantzi aamparentsi. Irootake impaitantyaari povaiyane Tasorentsi Itomi Pava. ³⁶ Ari okempitakari eejatzi pisheninkathori Elisabet, ipaitaveetari maanirothaki, okantavetaka antarokonavetaka iroori, motzítai. Tzimakotake 6 kashiri. ³⁷ Tema tekatsi kompitzimotyaarine Pava.” ³⁸ Opoña okantanake María: “Naakatake iromperatane Pinkathari, irantenaro okaratzi pikantakenari.” Irojatzí ipiyantanaari maninkari.

Iyaatake María aretaro Elisabet

³⁹ Ipoña pashine kitaite, shintsiini iyaatanake María, jatake tonkaariki Judea-ki osaikira aparoni nampitsi, ⁴⁰ irojatzí aretantakari ipankoki Zacarías, ovethatapaakaro Elisabet. ⁴¹ Okanta okemavakero Elisabet ovethatapaakarora María, ishevatanaka omotzitakeri. Tema ikantakaanakityaaro Elisabet Tasorentsinkantsi, ⁴² oñaavaitanake shintsiini iroori, okantanake: “Eerokatakera anayirori pashine tsinaneyetatsiri itasonkaventaitakemira. Ari inkempityaari eejatzi povaiyane. ⁴³ ¿Ipaitama pipokashitantanari irinirontyaari Novinkatharite? ⁴⁴ Tema nokemavakemira povethatapaakana, ishevatanaka nomotzitakeri naaka, ikimoshiretanake. ⁴⁵ Kimoshirera pinkantaiya eejatzi eeroka pikempisantakera, tema arítake omonkarataiya okaratzi ikovakaakemiri Avinkatharite.” ⁴⁶ Opoña okantanake María: Iniroite noveshiryaaventaiyaari Novinkatharite, ⁴⁷ Kimoshire nonkantaventyaari Pava tsika itzimi ovavisaakoshiretainane. ⁴⁸ Tema iñaakero iromperatane ashinonkaavaitaka,

Aripaitera inkantayeetai: Iniroite itasonkaventaitakero.

⁴⁹Tema iniroite jantzimotakenari matzirori otzimi ishintsinka.

¡Tasorentsi onatzi ivairo!

⁵⁰Ari inkantaitayeeyaani ineshinonkayetairi inkarate incharinentayeetyaari apaata,

Tsikarika intzime ñaapinkathayetairine.

⁵¹Iro ishintsinka imatantayetakari.

Japerotzitairi ipampithashirevetari iran-terimi kantakaaperovaitachari.

⁵²Ikaratzi pinkatharivetachari, ikantakaantakero Pava eero jiyaatakaantaro impinkatharite,

Iri iñaaperotakaayeta ikaratzi tsinampashiryaavetachari.

⁵³Jashaarantakaayetari ikaratzi tashaaneentavetachari,

Iriroma ikaratzi ashaarantavetachari jaapithayetairi tzimimovetariri jomishitovakerira.

⁵⁴Jineshinonkatairi Israel-mirinkaite, tema iromperatane inayetake.

Te impeyakotyaaari ikaminthaayetziri,

⁵⁵Tema iro ikantayeetakeriri pairani acharineyetakari,

Jetanari Abraham-ni irojatzi inkarate incharinentayetaiyaari.

⁵⁶Ari osaikimovaitapaintziro María iroka Elisabet ikaratzi mava kashiri, irojatzi opiyantaari opankoki iroori.

Itzimantakari Juan oviinkaatananeri

⁵⁷Ikanta omonkaraaka ontzimaan-itantyaari Elisabet, tzimake otomi.

⁵⁸Ari ipokaiyakeni osheninkapayeeni ikimoshireventaiyironi, tema jiyotaiyakeni iniroite jineshinonkatakaro Pava. ⁵⁹Aritake maakotapaake 8 kitaite eentsika, jagaitanakeri intomeshitaaniteri, ari ikovaveetaka impaitaiterimi Zacarías, tema ivairora onatzi iriri.

⁶⁰Irojatzi okantantanakari iriniro: “Eero ipaita Zacarías, impaitya Juan.”

⁶¹Ari ikantaitanakero: “¿Opaitakaya?

Tema tekatsi pisheninka paitachaneri Juan.” ⁶²Ipoña jookotaitakeneri

ashitariri josampiitziri, tsika inintzi impaiteri. ⁶³Jookotake Zacarías

inchakota iramaiteneri, ari josankinatakari, okantzi: “Juan impaitya.” Ipampoyaaminthatanakeri ikaratzi

osampitakeriri. ⁶⁴Jomapokashitanaa iñaavaitanai Zacarías. Iniroite

iñaapinkathatanakeri Pava, ipaasoonketanakeri. ⁶⁵Paraanka ikantaiyanakani isheninkapayeeni Zacarías. Tema

ithonka ikemaitakero tonkaariki Judea-ki okaratzi avisaintsiri.

⁶⁶Pampithashire ikantaiyaka ikaratzi kemakoventakeriri, ikantaiyini:

“¿Tsikama impaityaaka apaata irika? Tema kempoyaaventa jovakeri Avinkatharite irika eentsika.”

Ikamantantakeri Zacarías

⁶⁷Ikanta Zacarías, ashitakariri eentsika, ikantakaanakari Tasorentsinkantsi, ikamantantanake, ikantzi:

⁶⁸Kameetha inake Avinkatharite Pava, ivavanetari Israel-mirinkaite,

Ipokake irovatsinaryaakoyetai.

⁶⁹Jotyaantakairi matzirori jovavisaakoshiretantzi,

Iriitake icharinentakari David-ni, iromperatane.

⁷⁰Iro iñaavaitakaayetakeriri pairani tasorentsitsiri kamantantaneri.

⁷¹Iri ovavisaakoyetagaineri itzimave-tara kisaneentayevetairi.

⁷²Tema jineshinonkataari ikaratzi acharineyetakari,

Eero ipeyakotaro tasorentsitsiri irantzimotavakaiyaari.

⁷³Irootake iroka ishinetaakeriri pairani acharineni Abraham,

Onkarate irantzimotairi.

⁷⁴Intsiparyaakoventai itzimayevetara kisaneentayetairi,

Tekatsi antharovakaiya
ankempisantairi.

⁷⁵ Kiteshire ankantayetaiya.
Kameethashire ankantzimen-
taiyaari maaroni kitaiteriki.

⁷⁶ Irooma eeroka notomi, im-
paitayeetemi iyamantanerite
Jenokisatzi.

Tema eerokatake eevaterine
Pinkathari, povetsikanonteri tsika
inkenayetanake.

⁷⁷ Eeroka kamantairine asheninkapay-
eeni, iro iriyotantyaari iriitake
ovavisaakotantneri.

Iri peyaakotairine
ikaariperoshirevaivetaka.

⁷⁸ Tema iniroite okantaka
jineshinokatai Pava,
Jotyaaantakairi poñaachari inkiteki
ikempitakotapaakaro okantaranki
ovakera okitaityaamanai.

⁷⁹ Ikitainkatakotairi ikaratzi saikayetat-
siri otsirenikitziira. Ikitainkatakot-
tairi eejatzi ikaratzi otsimankakove-
takari iraampare iyotakaantatsiri
iriyaayetaatye sarinkaveniki.

Iri oñaakantairone tsika ikantaita
isaikaitzi kameetha.

⁸⁰ Kameethara ikimotatzi eentsika,
ñaaperoshire ikanta. Ari inebetaro
isaikavaitzi janta tsika te inampiitaro,
irojatzi omonkaratantakari iroñaakyaari
Israel-mirinkaite.

Itzimantakari Jesús

(Mt. 1.18-25)

2 Ipoña Pinkathari César Augusto,
ikantakaantake irosankinatakotya
maaroni atziri. ² Aripaite omapokaka
irosankinatakoyeetya ijevatakaantantari
Cirenio janta Siria-ki. ³ Maaroni atziri
jiyaataiyakeni irosankinatakoyetya
inampiki tsika ipoñaayeta pairani
icharine. ⁴ Irojatzzi itonkaantanakari
José irirori, ipoñaanaka Nazaret
saikatsiri janta Galilea, iriyaatero

nampitsiki tsika itzimake pairani
Pinkathari David, opaita Belén saikatsiri
janta Judea. Tema irika José icharine
ini David-ni. ⁵ Ari irosankinatakotyaari
irirori intsipatyaaero iinathori María,
tsika otzimi ikashiyakari irayero.
Iro kantamaitacha aritake motzitate
iroori. ⁶ Ikanta jareetaiyakara Belén-ki,
irootaintsi ontzimaanite María.
⁷ Ari itzimakeri etanakarori otomi.
Oponatakeri, onoryaakeri irovamentoki
piratsi, tema te oñaapaake tsika
omaapaake.

Maninkariite ipoña aamaventariri oisha

⁸ Okanta jantyaatziini nampitsi,
tzimatsi kakiventziriri tsireni iroishate
jaamaventari. ⁹ Ari joñaakakari
imaninkarite Avinkatharite.
Ikitainkatakotantapaakari irova-
neenkaro Avinkatharite, iniroite
itharovaiyanakeni. ¹⁰ Inaanatapaakeri,
ikantziri: “Eero pitharovashivaita.
Tema namatziimi Kameethari
Ñaantsi, iro oimoshirenkairine
maaroni atziri. ¹¹ Tzimataikera
iroñaaka ovavisaakotantneri,
janta inampikira pairani pinkathari
David-ni, iriitake Cristo Avinkatharite.
¹² Jiroka piyotantyaariri: Ari
piñaakeri imponaiteri eenchaaniki
ironoryeetakeri irovamentoki piratsi.”
¹³ Ineetatzzi ikoñaatapaake osheki
inkiteveri itsipatapaakari maninkari,
jamampaaventapaakari Pava,
ikantaiyini:

¹⁴ ¡Iro aritataitatsi otzimimotziri irova-
neenkaro Pava nampitarori ojenoki-
tajaantzira inkite!

¡Isaikayetai kameetha iyaminthaane-
payeeni jaka kipatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyeyanaani maninkariite
inkiteki, ikantavakaanaka aamaven-
tariri iroishate: “Thame aate Belén-ki,
amenakitero opaita avisaintsiri.

Ari añeerori ikamantakaantakairi Avinkatharite.”¹⁶ Shiyeyanakani, irojatzji jiñaantapaakarori María otsipatakari José, onoryaakeri eenchaanikite irovamentoki piratsi.¹⁷ Ikanta jiñaapaakeri, ikamantantapaakero okaratzi ikantakeriri inkaaranki maninkari.¹⁸ Ipampoyaaminthataitakeri aamaventariri oisha ikemaitzirira ikinkithavaitzi.¹⁹ Irooma María, antaro opampithashiretakotaro iroori okaratzi ikantaitapaakerori.²⁰ Ipoña ipiyeyanaani aamaventakotariri oisha, tharomenta ikanta jamampaaventanaari Pava, tema iñaayetakero okaratzi ikamantaitakeriri inkaaranki.

Jagaitanakeri Jesús tasorentsipankoki

²¹ Ari maakotapaake 8 kitaite eenchaaniki, jagaitanakeri intomeshitaaniteri. Irojatzji ipaiyeetantakariri JESÚS tema ari ipaitzitakari maninkari tek-eramintha omotziteriita María.

²² Okanta jimonkarataakero kitaite joimarentaiyani onantyaari inkitevathayetai, tema iro ikantakaantakeri Moisés-ni. Ari jagaitanakeri Jesús Jerusalén-ki irashitakaityaari Avinkathariteki.²³ Iro irimonkaraantyaarori Osankinarentsi-janori ikantakaantziri Avinkatharite, kantatsiri:

Iriirika shirampari omapokane tsinane, Irashitakaayeetyaari Pinkathari, itasorentsie irinatye.

²⁴ Irimatantyaarori irimonkarayero ikantakaantane Pinkathari, ontzimatyepometaineri Pava:

Apite tookitzi, eerorika apite iryaani shiro.

²⁵ Tzimatsiya janta Jerusalén-ki aparoni shirampari ipaita Simeón. Tampatzikashire ini irika shirampari, ñaapinkathatasorentsitaneri ini,

tema iri inampishiretantakari Tasorentsinkantsi. Iriitake oy-aaventarori imposhenkayeetaiyaari Israel-mirinkaite.²⁶ Jiyoshiretakaakeri Simeón Tasorentsinkantsi, eero ikamita irirori irojatzji iriñaantakyaariri Isaipatziitotane Avinkatharite.²⁷ Iknatkaakeri Tasorentsinkantsi, pokake tasorentsipankoki. Ipoña ashitariri Jesús jaanakeri tasorentsipankoki irimonkaraantyaarori ikantakaantaitane,²⁸ ithomaavakeri Simeón irika eenchaaniki, ipaasonketanakeri Pava, ikantzi:

²⁹ Monkaraaka Pinkathari okaratzi pishinetaakenari, Pishinetaina iroñaaka nonkame, tema pomperatane povakena.

³⁰ Tema noñagairi ovavisaakotantaneri,

³¹ Iriitake potyaantakeri ovavisaakotairine atziripayeeni,

³² Iri kitainkatakoyetairine atziri kaari asheninkata,

Iri kantakaiyaarone iriñaapinkathayee-tantyaariri Israel-mirinkaite.

³³ Ipampoyaaminthatanakeri ashitariri, ikemakoventziri iñaantsikoventaitziri Jesús.³⁴ Ikanta Simeón itasonkaventakerira, ikantanakero irinero Jesús: “Irika eenchaaniki iri kantakaiyaarone impeyashitantaiyaari osheki asheninka Israel-mirinkaite, kempivaitaka imparyaateemi, iri kantakaiyaarone eejatzi iravisaakoshiretantaiyaari osheki, kempivaitaka intzinagaateemi iparyaavetaka. Tema osheki inkantaite: ‘Kaari irooperori ñaantsi iñaaneyetakari.’³⁵ Tema irika eenchaaniki iriira oñaakanterone okaratzi impampithashiretatiyaari. (Iro kantamaitacha iniroite povashiretanakya eeroka kempivaitakami irovathaayeetateemi.)”

³⁶ Ari osaiki eejatzi aparoni tsinane paitachari Ana, kamantantanero oni iroori, irishinto Fanuel icharinen-

tayetanakari Aser. Antarokonatake iroori. Ayitavetaka oime ovakera omainarotapaake, 7 osarensi otsipavetakari oime. ³⁷ Kamaimetzinkaro onatzi, tzimake okaratz 84 osarensite. Ari ashi ovatziro osaiki tasorensipankoki, aakoventaro kitaite eejatzi tsireni amani, otziventakaro eejatzi. ³⁸ Ari opokapaakeri iroka tsinane, opaasoonketapaakeri Pava. Ipoña oñaaventanakeri eenchaaniki, irojatz ikemantaiyakarini ikaratz oyaakoventarori irovatsinaryaakoyeetairi Jerusalén-satzi.

Ipiyantaari Nazaret-ki

³⁹ Aritakera imonkaraakero okaratz ikantakaantayetziri Pinkathari, piyaa Galilea-ki osaikira inampi Nazaret. ⁴⁰ Tharomenta ikanta ikimotatz eechnaaniki, eekero jiyaatatzi ishintsitzi, iyotaneri jinatz. Aamaventa jovakeri Pava.

Isaiki Jesús tasorensipankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatya osarensiki ashitariri Jesús jiyaatzi Jerusalén-ki joimoshirenkiro Anankoryaantsi. ⁴² Ikanta Jesús aritake tzimanake 12 irosarensite, jataiyakeni Jerusalén-ki tema iro jametaiyapiintari iroimoshirenkyaa. ⁴³ Aritake karatake joimoshirenkaiyani, piyeeyaani ashitariri, iro kantamaitacha irojatz isaikanakeya Jesús irirori janta Jerusalén, te iriyote ashitariri. ⁴⁴ Iñaajaantake eevatake Jesús ikempiyayetanaari ikarataiyini. Anitake aparoni kitaite, ari ikovavetaari, josampivetakarishi ninkapayeeni ikaratzira jiyaataiyini. ⁴⁵ Tera iñeeri, ipiyaa Jerusalén-ki inkokovatairi. ⁴⁶ Mava kitaite jiñaantaariri isaiki tasorensipankoki, ikinkithavaitakaayetziri iyotakotzirori Ikantakaantaitane, josatekaitakeri

niyanki, josampiminthatziri. ⁴⁷ Ipampoyaaaminthataitakeri iñeetakerira omapero jiyotaneta, jakayetakero kameetha okaratz josampiyetakeriri. ⁴⁸ Ikanta jiñaapairira ashitariri, ipampoyaaaminthataapaakeri, okantapaakeri iriniro: “Notomí, ¿tsikama pinkantenaka? Osheki nokokovatakemi notsipatari piri, iniroite pomintharovaneentakena.” ⁴⁹ Ipoña jakanake irirori, ikantanake: “¿Opaitama pikokovatantanari? ¿Tema piyote iro kovaperotacha nanteneri ikovakaanari Ashitanari?” ⁵⁰ Iro kantacha te inkemathatero ashitariri okaratz ikantakeri. ⁵¹ Jaanairi, jataiyeeni Nazaret-ki. Jantzirora maaroni okaratz jomperatariri iriri. Iro kantacha pampithashire ovakotakeri iriniro.

⁵² Eekero itharomentatya Jesús ikimotatz, iyotane ikanta. Kempoyaaventa joviri Pava. Ari ikempitaakeriri eejatzi atziripayeeni iyaminthaane joviri.

Ikamantantziri Juan oviinkaataneriri

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 Aritake monkarataka 15 osarensi ipinkathariventantzi Tiberio César. Ari ijevatziri Poncio Pilato irirori janta Judea-ki. Iriima Herodes ijevatz irirori Galilea-ki. Iriima Felipe irirentzi Herodes, ijevatz irirori Iturea-ki eejatzi Traconite-ki. Ipoña Lisianas, ijevatz irirori Abilinia-ki. ² Iriima Anás itsipatakari Caifás ijevatz irirori omperatasorensitaari. Aripaite iñaanashiretakeri Pava itomi Zacarías paitachari Juan janta tsika te inampitaro. ³ Irojatz ikenayetantanakari Juan intatsikero Jordán, iñaaventziro oviinkaataantsi, ikantzi: “Poviinkaatzimentaiyaari Avinkatharite, povashaantairo pantayetziro kaariperori, ari impeyakoyeetaimiro

pikaariperoshirevetaka.”⁴ Tema iro josankinatakeri pairani Isaías kamantantaneri, ikantake:

Inkamantantaite apaata janta tsika te in-ampiitaro, inkantaite:

Povameethataineri Pinkathari tsika inkenapaake,

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁵ Onkameethapathayetai otenkanaayetzi,

Ovintenyetai otzishi.

Tampatzika onaatye avotsi okaratzi tzipivetachari,

Omameripanka onkantayetaiya.

⁶ Ari iriñeero maaroni atziri tsika ikanta Pava jovavisaakotantzi.

⁷ Ikantayetavakeri atziri pokayetaintsiri iroviinkaaty: “Te

pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakari maranke. ¿Piñaajaantake

eero jovasankitagaitaimi? ⁸ Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta

pairani, pinkameethashireyetai, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri.

Eero pikantashirevaitashita: ‘Aña naaka icharineni Abraham, te onkovaperotya

novashaantairo nokaariperoshirevaitzi.’ Pinkeme nonkante: Ari inkovakerikami

Pava, kantatsi iratziritakairo iroka mapi, iro impoyaataiyaraine

incharinentayetakari Abraham-ni. ⁹ Pankirentsi kaari kithotatsi,

iponkitziryeetziro impomeyeetero. Ari inkempiyetaimi eeroka eerorika

pikameethashiretai.”

¹⁰ Ikanta atziripayeeni josampitanakeri, ikantziri: “¿Opaitama

nantairi?” ¹¹ Ari jakanakeri, ikantzi: “Tzimatsirika apite piithaare, pimperi

aparoni kaari otzimimotzi. Tzimatsirika povarite, ari pinkempitakero eejatzi.”

¹² Ipoña ipokaiyakeni kovakotziriri kireeki isheninka ikovi iroviinkaaty, ikantapaakeri: “Pinkathari, ¿opaitama

nantairi naaka?” ¹³ Ikantakeri: “Eero panaakairo ikantaitakemiri onkarate

pinkovakotanteri.” ¹⁴ Ikanta ovayiriite Roma-satzi, josampitakeri eejatzi,

ikantziri: “Naaka, ¿ipaitama nantairi?” Jakanakeri, ikantzi: “Eero pasaryi-

imatanta, eero pithaiyakotanta eejatzi onkantya paapithatantyaariri atziri

tsikarika ompaitya. Pinkimoshireventeri ikaratzi ipinaizimiri eeroka.”

¹⁵ Osheki atziri aamaventakariri Juan, ikantashiretaiyini: “¿Kaarima

irika Cristo?” ¹⁶ Ari ikantanakeri Juan maaroni atziri: “Naaka

intaani noviinkaantantaro jiña. Iro kantamaitacha, aatsikitake

maperotzirori iñaapinkatharentsitz, noñaapinkathatzitataikari naaka.

Te aritaajate inkempitakaantena naaka iromperatane onkantya

no-zapato-ryaantyaariri. Iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkaatan-

tatyeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaatanatatyeerimi eejatzi

paampari. ¹⁷ Tema aririka aviikitero avankire, otekakitziro, ipoña atayiro

opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero, ovakoyetakero. Ari

inkempitagaiyaari Avinkatharite eejatzi, irinashiyetaiyaari atziri.

Ineshinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima kaari

ovashaanterone ikaariperoshirevaitzi, intagairi paampariki kaari

tsivakanetatsine.”

¹⁸ Osheki ikaminaantake Juan iñaaventziniri atziripayeeni Kameethari

Ñantsi. ¹⁹ Ari ikempitaakeriri eejatzi Herodes pinkatharitatsiri,

ikaminaathavetakari, jaakerora Herodías iinantavetari Felipe irirentzi.

Tema tzimatsi eejatzi osheki pashine kaaripero jantayetakari. ²⁰ Iroora

ovatsiperotakerori jantakeri Herodes jashitakotakaantakeri Juan.

Joviinkaata Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta joviinkaayetzirira Juan osheki atziri, ari joviinkaatakariri Jesús irirori. Jamanaminthaitzi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, ²² iñeetatzi ipokashitakeri Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki ikempitapaakari shiro. Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Eerokatakera Notomi netakoperotane. Osheki nokimoshireventakemi.”

Icharineyeteri Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Ikanta Jesús jetantanakarori jantayetakeri, ari tzimake ³³ irosarentsite. Ikantayeetzi iri tomintakariri José. Tomintanakariri José ipaita Elí, ²⁴ tomintanakariri Elí ipaita Matat, tomintanakariri Matat ipaita Leví, tomintanakariri Leví ipaita Melqui, tomintanakariri Melqui ipaita Jana, tomintanakariri Jana ipaita José, ²⁵ tomintanakariri José ipaita Matatías, tomintanakariri Matatías ipaita Amós, tomintanakariri Amós ipaita Nahum, tomintanakariri Nahum ipaita Esli, tomintanakariri Esli ipaita Nagai, ²⁶ tomintanakariri Nagai ipaita Maat, tomintanakariri Maat ipaita Matatías, tomintanakariri Matatías ipaita Semei, tomintanakariri Semei ipaita José, tomintanakariri José ipaita Judá, ²⁷ tomintanakariri Judá ipaita Joana, tomintanakariri Joana ipaita Resa, tomintanakariri Resa ipaita Zorobabel, tomintanakariri Zorobabel ipaita Salatiel, tomintanakariri Salatiel ipaita Neri, ²⁸ tomintanakariri Neri ipaita Melqui, tomintanakariri Melqui ipaita Adi, tomintanakariri Adi ipaita Cosam, tomintanakariri Cosam ipaita Elmodam, tomintanakariri Elmodam ipaita Er, ²⁹ tomintanakariri Er ipaita

Josué, tomintanakariri Josué ipaita Eliezer, tomintanakariri Eliezer ipaita Jorim, tomintanakariri Jorim ipaita Matat, ³⁰ tomintanakariri Matat ipaita Leví, tomintanakariri Leví ipaita Simeón, tomintanakariri Simeón ipaita Judá, tomintanakariri Judá ipaita José, tomintanakariri José ipaita Jonán, tomintanakariri Jonán ipaita Eliaquim, ³¹ tomintanakariri Eliaquim ipaita Melea, tomintanakariri Melea ipaita Mainán, tomintanakariri Mainán ipaita Matata, tomintanakariri Matata ipaita Natán, ³² tomintanakariri Natán ipaita David, tomintanakariri David ipaita Isaí, tomintanakariri Isaí ipaita Obed, tomintanakariri Obed ipaita Booz, tomintanakariri Booz ipaita Salmón, tomintanakariri Salmón ipaita Naasón, ³³ tomintanakariri Naasón ipaita Aminadab, tomintanakariri Aminadab ipaita Aram, tomintanakariri Aram ipaita Esron, tomintanakariri Esron ipaita Fares, tomintanakariri Fares ipaita Judá, ³⁴ tomintanakariri Judá ipaita Jacob, tomintanakariri Jacob ipaita Isaac, tomintanakariri Isaac ipaita Abraham, tomintanakariri Abraham ipaita Taré, tomintanakariri Taré ipaita Nacor, ³⁵ tomintanakariri Nacor ipaita Serug, tomintanakariri Serug ipaita Ragau, tomintanakariri Ragau ipaita Peleg, tomintanakariri Peleg ipaita Heber, tomintanakariri Heber ipaita Sala, ³⁶ tomintanakariri Sala ipaita Cainán, tomintanakariri Cainán ipaita Arfaxad, tomintanakariri Arfaxad ipaita Sem, tomintanakariri Sem ipaita Noé, tomintanakariri Noé ipaita Lamec, ³⁷ tomintanakariri Lamec ipaita Matusalén, tomintanakariri Matusalén ipaita Enoc, tomintanakariri Enoc ipaita Jared, tomintanakariri Jared ipaita Mahalaleel, tomintanakariri Mahalaleel ipaita Cainán, ³⁸ tomintanakariri Cainán ipaita Enós, tomintanakariri Enós ipaita

Set, tomintanakariri Set ipaita Adán, tomintanakariri Adán iriitake Pava.

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 Ikanta ipiyaa Jesús ipoñaagaro Jordán, isaikashiretantakari Tasorentsinkantsi. Ikantakaanakari Tasorentsinkantsi, jatake tsika te inampiitaro. ²Ari isaikakeri okaratzi 40 kitaite, irojatzi ikovavetantakari kamaari inkaariperoshiretakairimi. Tema tekatsi irovaiya janta, ayimatakeri itashe. ³Pokake kamaari, ikantavetapaakari: “Omaperotatyaarika Itomintami Pava, pimpevero tanta iroka mapi, poyaaro.” ⁴Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri: Tera apatziro okovityiimotari atziri iroyaaro tanta, iroora kovaperotacha ankempisantairo maaroni ikantairi Pava.”

⁵Ipoña kamaari jaanakeri Jesús tonkaariki otzishi, jookotapaintziniri maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziriite. ⁶Ikantziri: “Ari nonkantakaayaaro iriñaapinkathayetaimi maaroni piñaayetakeri, ari nompakemiro eejatzi irovaneenkaro. Tema irootake jashitakaayeetakanari naaka maaroni, ari onkantake nomperi itzimirika nokoviri. ⁷Aririka potyeerovake piñaapinkathatena, maaroni ikaratzi piñaakeri, eeroka ashitanaiyaarine.” ⁸Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Tzimatsi osankinarentsi, kantatsiri: Añaapinkathateri Avinkatharite Pava, iri ankempisante apaniro.”

⁹Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki Jerusalén, isaikaakeri jenoki otavantoki tasorentsipanko, ikantapairi: “Omaperorika Itomintami Pava, pimitaye osavikinta kipatsiki. ¹⁰Tema tzimatsi osankinarentsi, kantatsiri:

Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaventyaamine,

¹¹Iri thomaavakemine,

Eero pomposantavaitapaaka mapiki.”

¹²Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Ari-take ikantaitake pairani:

Te onkameethate piñaantashivaityaari Pivinkatharite Pava.”

¹³Ikanta kamaari tera inkitsirinkashityaari Jesús inkaariperoshiretakairi, jintainaryaapaintari.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Ikanta ipiyaa Jesús Galilea-ki, otyaakari ishintsinka Tasorentsinkantsi. Ithonka ikemakoyeetanakeri maaroni.

¹⁵Jiyotaantayetake maaroni tsika japatotapiintaita. Tharomenta ikantaventakari maaroni.

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Ikanta Jesús piyaa inampiki Nazaret tsika jantaritake. Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, jatake Jesús japatotapiintaita, tema iro jametapiintakari irirori. Ari ikatziyanakari iriñaanatero osankinarentsi. ¹⁷Ipayeetakeri irosankinare kamantantaneri Isafas-ni. Ikanta japinairyaakero osankinarentsi, iñaatzi-iro josankinaitakero, kantatsiri:

¹⁸Isaikantana naaka Itasorenka Avinkatharite,

Tema iri saipatziitotakenari onantari noñaaventaineri ashinonkainkari Kameethari Ñaantsi.

Irijatzi otyaantakenari novavisaakoyetairi okantzimoneentashirevaiyetari.

Nonkamantayetairi jaakaan-tayeetziri tsika inkantaiya intsiparyaakoventayeetairi.

Impoña namenakaayetairi mavityaakiri, Nosaikakaashivaitaiyaari ikaratzi jotzikayeetari.

¹⁹Noñaaventayetairo tsikapaita iraakameethatantai Avinkatharite.
²⁰Ipoña japinaitanairo Jesús osankinarensi, ipanairi kinkithatakaantapiintatsiri, saikanake. Irojatzu ipampoyaakeri maaroni atziri ikaratzi saikaintsiri japatotapiintaita.
²¹Ari jetanako ikantayetanakeri: “Omonkaraimoyetakami iroñaaka iroka osankinarensi okaratzi pikemakeri.”
²²Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, tema kameetha okanta iñaaventayetziri. Osheki ñaaventakoyetanakeri kameethaini. Ikantayeetzi eejatzi: “¿Kaarima irika itomi José?”
²³Irojatzu ikantantanakariri: “Kempitaka ari pinkantakena: ‘Intsityaa aaventantzinkari paaventya eeroka. Tema osheki nokemakoventakemi pantayetakeri Capernaum, intsityaa pantapairo eejatzi jaka pinampiki.’”
²⁴Eekero ikantanakitzi Jesús: “Omaperotatyaara nonkantemiri, ari jashi jovatziiro kamantantaneri te iriñaapinkathaiteri inampiki tsika isaikayetzi isheninka.”
²⁵Tema omaperotya iroka, pairani eeniro isaikavetani Elías, te omparyaagairanki inkane okaratzi mava osarensi ipoña 6 kashiri janta Israel-ki, iniroite itasheneentaitake. Osheki kamaimetzinkaro tzimavetachari janta,
²⁶iro kantamaitacha, te irotyaantaiteri Elías-ni iriyaatashitero aparoni kamaimetzinkaro, intaani jotyaaantaitakeri nampitsiki Sarepta saikatsiri Sidón-ki, osaikiranki aparoni tsinane kamaimetzinkaro kaari isheninkata.
²⁷Ari okempitakariri eejatzi eeniro isaikaveta kamantantaneri Eliseo, tzimavetacharanki Israel-ki osheki mansiyari pathaavaitatsiri. Iro kantamaitachari te irotyaantaiteri Eliseo irovashinchagai aparoni, intaani jotyaaantaitakeri Naamán kaari isheninkata poñaachari

nampitsiki Siria, jovashinchagairi.”
²⁸Ikanta ikemaiyakera ikaratzi saikaintsiri japatotapiintaita, iniroite ikisaiyanakani.
²⁹Ikatziiyeyanakani, jagaitanakeri Jesús overaathapita nampitsi, ikenakaitanakeri tsika osaiki impereta irotziryeeterimi.
³⁰Iro kantamaitacha Jesús, ishiyapithatanakeri josatekantanakeri niyanki, jatai.

Atziri jaakiri peyari

(Mr. 1.21-28)

³¹Ikanta Jesús oirinkanaa nampitsiki Capernaum saikatsiri Galilea. Jiyotaantayetapai kitaiteriki jimakoryaantaitari.
³²Tema te omaanta ishintsinka jiyotaantzira, ipampoyaaminthaitakeri.
³³Okanta janta tsika japatotapiintaita, ari isaikakeri aparoni atziri jaakiri peyari, kaimanake shintsiiini irirori,
³⁴ikantzi: “Piñaashityaana Jesús Nazaret-satzi, niyotzimi naaka eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.”
³⁵Ikisathatanakeri Jesús, ikantanakeri: “¡Pimairete peyari, piyaatai! Tyaanake atziri jintainaryaanakeri iveyarite, temaita irovaaperovaitanakeri.”
³⁶Ipampoyaaminthaitanakeri maaroni, ikantavakaiyani: “¿Ipaitatyaakama irika? Joitsinampairi jomishiyiri peyari iñaashincheenkatziri.”
³⁷Ari ithonka ikemakoyetanakeri Jesús maaroni nampitsiki okaratzi saikatsiri janta.

Jesús jovashinchagairo iriyote Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸Ipoña ishitovanake Jesús japatotapiintaita, kyaapaake ipankoki Simón. Okanta iroori iriyote Simón, omatakero iniroite saavakitaantsi. Ikantaitavakeri Jesús irovashinchaapairo.
³⁹Joyootashitanakaro onoryaakara, kempivaitaka iriñaashincheenkatayeeromi saavakitaantsi. Eshitakotanake osaavakiveta,

piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

**Jovashinchaayetziri
Jesús mantsiyaripayeeni**

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri Jesús osheki atziri kantashivaiyetachari imantsiyare. Ikanta iñaavakerira Jesús, intaani ipampitantavakari kapicheeni irako, eshitakoyetanai. ⁴¹ Osheki jomishitovitake eejatzi iveyarite, iniroite ikaimayetzi peyari, ikantzi: “¡Itomi Pava pinatzi!” Iro kantamaitacha Jesús, ikisathayetakeri peyari, te ishineteri iriñaavaite, tema jiyotzi irirori peyari iriitake Cristo.

Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki

(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitaityaamanake, ananenkanake Jesús apaniroini ikenanake tsika te inampiitaro. Osheki amemenatairiri tsikarika ikenake. Ikanta jiñeetairi tsika isaiki, te ishineeteri iriyaatai. ⁴³ Irojatziki kantantanakari Jesús: “Ontzimatyekemaiteero eejatzi pashineki nampitsi Kameethari Naantsi ñaaventakotziri ipinkathariventantai Pava. Tema irootake nopokantakari naaka jaka.” ⁴⁴ Eekerora jiyaataakaanakitziiro Jesús ikinkithatanake pankotsiiteki japatotapiintaita okaratzi saikatsiri Galilea-ki.

Kaari iñeetapiintzi shimaataantsi

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 Okanta aparoni kitaite, isaiki Jesús inkaarethapyaaki Genesaret. Jatsinakimatakeri atziri ikaratzi piyotzimentakariri ikempisantziro iñaane Pava. ² Ari jiñaake Jesús apite pitotsi ovaataka oparaiteki. Tekatsi otetantyaarone, tema ikivaiyatziironi

ishimaamento. ³ Otetapaaka Jesús pitotsiki. Tema iriira ashitaro Simón iroka pitotsi, ikantakeri irotyaantero kapicheeni niyankyaaki. Ari isaikantanakaro Jesús pitotsi, jetanaaro jiyotaayetanairi atziri. ⁴ Ikanta ithonkanakero jiyotaantzi, ikantzi: “Simón, paanakero pipito niyankyaaki inkaare, ari pishimaatyaari.” ⁵ Ari jakanake Simón, ikantzi: “Ari noshimaavaiveta tsirenipaite, tekatsi naye. Eerokara kantanari, aritake nomatakero.” ⁶ Jimatakeroshihimaata, jaake osheki shima, iro onthatyimatemi ishimaamento. ⁷ Ikaimavakotairi ikaratapiintziri ishimaata irampitakotairi. Ikanta jiyaatashitanakeri, ikenakotaiyakeni pashineki pitotsi, ijaikitakero apiteroite, iroovetainchami intsitsiyakotaiyeni. ⁸ Ikanta jiñaakero Simón Pedro avisaintsiri, jotyeerovashitanakari Jesús, ikantanakeri: “Pintainaryeeyaana pinkatharí, kaariperoshireri nonatzi naaka.” ⁹ Tema iniroite itharovanake Simón jiñaakera jaake osheki shima. Ari ikempitakariki eejatzi maaroni itsipataiyarini. ¹⁰ Jimatzitanakaro Jacobo eejatzi Juan, itomipayeeni Zebedeo, tema iri itsipatakari Simón. Iro kantamaitacha Jesús ikantanakeri Simón: “Eero pitharovashivaita, onkempitaiyaaro ironaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” ¹¹ Ikanta jaatakotaiyapaini, jookaventanakero maaroni, joyaataiyanakeri Jesús.

**Jovashinchagairi Jesús
omatziri pathaarontsi**

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Okanta pashine kitaite jareetaka Jesús aparoni nampitsi, ari ipokakeri omatziri pathaarontsi. Ikanta jiñaapaakeri Jesús, jotyeerovashitapaakari, ikantapaakeri: “Pinkatharí, pikovirika ari onkantake

povashinchagina.”¹³ Ipoña jakotanake Jesús, jantantakari kapicheeni irako, ikantziri: “Nokovi, peshitakotai.” Eshitanake ipathaaveta.¹⁴ Ari ikantziri: “Tera nonkove pinkamantakotena. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkarayero josankinatakeri Moisés-ni, paanake pinkitevathatantaiyaari, onkantya iriyotantaitaari eshitakotaimi.”¹⁵ Iro kantamaitacha ikemakoyeetanakeri intaina Jesús. Osheki atziri piyotzimentakariri ikempisantziri. Ikovaiyini irovashinchaayetaineri eejatzi imantsiyarepayeeni.¹⁶ Iro kantacha Jesús joshitaapiintaka irirori tsika te inampitaitaro, ari jamaniri.

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta pashine kitaite jiyotaantzi Jesús, ari isaikaiyakeni Fariseo itsipayetakari iyotzinkariite, poñaayetachari nampitsiki Galilea, Judea, eejatzi Jerusalén-ki. Tema otyaakarira Jesús ishintsinka Avinkatharite, kantatsi irovashinchaayeteri mantsiyari.¹⁸ Ipoña jareetaiyapaakani atziri janatakotakeri shitashintsiki aparoni kisoporokiri. Ikovavetaiyakani inkyaakaapaakerimi pankotsiki, ironoryaakoterimi isaikakera Jesús.¹⁹ Tera onkantatye inkyaakayeri, tema osheki atziri piyotaincha. Jataitakaanakeri jenoki pankotsiki, imorontakero pankotsi, jovayiitakotakeri mantsiyari josatekantanakari piyotzimentakariri Jesús.²⁰ Ikanta Jesús jiyoshiretaiyavakeri osheki javentaakari, iñaanatavakari mantsiyari, ikantziri: “Asheninká, ipeyakoyeetaimiro pikaariperoshirevetaka.”²¹ Ikanta ikemavake iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo, ikantashiretaiyanakeni: “Ithainkatziiri Pava irikavé. Tema

tekatsi kanterone impeyakotantero kaariperori, apaniro ikantakaaro Pava.”²² Iro kantamaitacha Jesús jiyoshiretakotakeri, ari josampitziri: “¿Opaitama pikinkishirevaitashitantari?”²³ ¿Tema okameethatzi nonkante: ‘Ipeyaakoitaimiro pikaariperoshirevetaka?’ Irooma pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye, piyaatai.’²⁴ Iroñaaka piyoteri Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshirevetachari.” Ipithokashitanakeri mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziye, paanairo pishitashi, piyaatai.”²⁵ Pirintanaka kisoporokiri, jaanairo ishishashi jonoryaantavetari. Jiñeetavairi jiyaatai ipankoki, kimoshire ikantaventanakari Pava.²⁶ Maaroni atziripayeeni ipampoyaaminthatanakeri, ikimoshireventanakeri iriroriite Pava. Itharonkakiini ikantaiyini: “Tera añaapiintero kempityaarone iroka.”

Jaantaitanakariri Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishivotanaira Jesús, iñaapaakeri paitachari Leví isaiki irirori ikovakotziri kireeki isheninka, ikantapaakeri: “Poyaatena.”²⁸ Katziyanaka Leví, jookanakero maaroni, joyaatanakeri.

²⁹ Ipoñaashitaka Leví, jaanakeri Jesús iroimoshirenkya ipankoki itsipataanakeri iriyotaane. Ari jiyaatakeri eejatzi osheki kovakotziriri kireeki isheninka, osheki jatayetaintsiri pashine. Ari ikaratayakerini jovaiyani.³⁰ Ikanta Fariseo itsipatakeri iyotzinkariite, iñaanaminthatakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikempiyantariri povaiyani kaariperoshireri ipoña kovakotziri kireeki isheninka?”³¹ Ipoña jakanake Jesús irirori, ikantanakeri: “Aririka irimantsiyate atziri, ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari

mantsiyatatsi tekatsi inkove irirori.
³²Tera iro nompokantajaantakyaari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireri, aña nopokashitziri kaariperoshireri nonkaimashiretairi irovashaantairo kaariperori.”

Iñaaventziro Jesús itziventaita

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³Ipoña josampiitakeri Jesús, ikantatziri: “¿Opaitama kaari itziventanta piyotaane? Iriima irashi Juan, ipoña irashi Fariseo-payeeni, osheki itziventapiintaiyani irirori, jamanaiyini eejatzi. Noñiiri piyotaane eeroka, te intziventanetya, ovavaiyetacha, iravaitatsi imire.”

³⁴Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Aririka inkempiyeetyaari aavakaachari, ¿arima irovashireneentaitakya?

³⁵Aryaajaini apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intziventaitya.”⁸

³⁶Ipoña joshiyakaaventanakeneri Jesús, ikantziri: “Aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantyaaro osape ovakerari, ari omaperotanakya osaperyaanake aririka ampithatanakya ovakerari. Tera ariperotakairo paisatori ikithaataitari irovapatankaitantyaaromi ovakerari. ³⁷Te jaritzi eejatzi paisatori meshinantsinaki irovantayeetyaaro eeryaatatsiri jimiretairi. Aririka irovantayeetakyaaro, ari isanaryaanake, apaavaitashitakya imiretairi, eejatzi inkempitakya meshinantsinaki irirori.

³⁸Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantayeetyaaro eeryaari jimireetari. Iro ero japaavaitanta apiteroite.

³⁹Ikaratzi ametarori jimiretaro poitatsiri, eerora jametaaro

imiretaiyaaro eeryaari. Inkantapiinte: ‘Iro kameethatatsi amiretyaaro poiri.’”

Iñaaventziro Jesús kitaite imakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenake Jesús pankirentsimashiki. Ikanta iriyotaanepayeeni javiikitanake okithoki, jamirokakitzimaitaro inkene iroyaaro. ²Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitakeri ikantziri: “¿Ipaitama paviikitarorori? ¿Tema piyote tera oshinetaantsite kitaiteriki imakoryaantaitari?” ³Ari jakanake Jesús, ikantanake: “¿Tema piñaanatakoteri eeroka ikantaranki pairani David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakari itashe? ⁴Ikyaaake tasorentsipankoki, jaakero tasorentsitanta, jovakaro irirori, ipayetakeri eejatzi ikaratzi itsipayetakari. Tema te oshinetaantsiveta irovaityaaro, intaani jovapiintayetaro omperatasorentsitaari.” ⁵Ipoña ikantake eejatzi: “Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite.”

Atziri kisovakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶Okanta pashine kitaite imakoryaantaitari, ikyaake Jesús japatotapiintaita, jiyotaantapai eejatzi. Ari isaikakeri atziri kisovakotatsiri irakoperoriki. ⁷Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo, aamaane jovakeri Jesús iriñeeri aririka irovashincheeri mantsiyari kitaite imakoryaantaitari, onantyaari inkantakoteri. ⁸Iro kantamaitacha Jesús, jiyotake irirori

§5:35 Iriitakera Jesús oshiyakaaventachari jaka. Iriitakera kempitakariri jaavakaayeta atziri. Kantakotachari eejatzi jaka, aririka iraaeyetakeri iimentaitari, irijatziira kantakotacha aririka irovamaayetakeri, osheki irovashirevaitanakya iriyotaanepayeeni.

opaita ipampithashireyetakari. Ikaimakeri atziri kisovakori, ikantziri: “Pimpoke, posatekya niyanki.” Pokapaake kisovakori, katziyapaaka.⁹ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi nosampitaiyemiri: ¿Otzimikama shinetaantsitatsiri anteri kitaite jimakoryaantaitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi ovamaante? ¿Eeroma aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaariperovait?”¹⁰ Ipampoyaanakeri piyotzimentakariri, ipoña iñaanatanakeri mantsiyari, ikantziri: “Pinthaaryaavakotai.” Matanaka, akotsitanai kameetha.¹¹ Iro kantamaitacha irikapayeeni, iniroite ikisaiyanakani. Ikinkithavaitaiyakeni tsika inkanteri Jesús.

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ipoña itonkaanake otzishiki iramaneri Pava. Ari jaakoventakaro maaroni tsireni jamani.¹³ Okanta okitaitamanai, japatotakeri maaroni iriyotaane. Ari jiyoyaakeri ikaratzi 12, iriitake ipaiyetakeri Otyaantajanoriite.¹⁴ Jirika ikaratzi jiyoyaakeri: Simón, iri ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés irirentzira Simón. Ipoñaapaaka Jacobo itsipataakeri Juan, Felipe, Bartolomé,¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Ipoñaapaaka Simón ipaitaitziri kisakotantanneri,¹⁶ ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. Ipoñaapaaka eejatzi Judas Iscariote, tsika itzimi pithokashityaarine apaata.

Ikinkithatakairi Jesús osheki atziri

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ipoña joirinkaiyaani Jesús itsipataari iriyotaane. Ari isaikaiyapaakeni ovintenipathatzi. Osheki atziri piyotzimentapaakariri, Judea-satzi, Jerusalén-satzi, Tiro-satzi eejatzi

Sidón-satzi. Ipokaiyakeni irikapayeeni inkemero iñaaventziri Jesús, ikovaiyatziini eejatzi irovashinchaayetairi imantsiyaritepayeeni.¹⁸ Tema ikaratzi jaakayetziri peyari, jovashinchaayetairi.¹⁹ Ikovaiyanake atziri irantantavakyaari kapicheeni irako, tema otzimimotziri Jesús ishintsinka, jovashinchaayetziri maaroni.

Iñaaventaitziri kimoshiretatsine eejatzi ashinonkaachari

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ipoña Jesús ipampoyaanakeri iriyotaane, ikantziri: “Kimoshirera pinkantaiya ashinonkainkari, tema eerokatake ñagairone impinkathariventantai Pava.

²¹ Kimoshirera pinkantaiya piñaave-taro iroñaaka pitashaaneentavaitzi, tema irootaintsi piñero pinkema-neentaiya. Kimoshirera pinkantaiya piñaayevetaro piraaneentavaita iroñaaka, tema irootaintsi piñero pishirontavaitaiya.

²² Kimoshirera pinkantaiya onkantavetakya piñaayevetaro iroñaaka inkisaneentayeetemi, irookimaitemi, inkaviyavaitaitemi, irimanintavaitaitemi, okantakaantziro poshiretaari Itomi Atziri.²³ Tharomenta pinkantayetaiya, pinkimoshireyetai, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotyaaro tsika ikantayeetakeri pairani etayetakarori kamantantanneri, irootakera avishimotzimiri eejatzi eeroka iroñaaka.

²⁴ ¡Inkantamacheeteri ashaarantzinkari! Tema ari-take jiñaayetakero iroñaaka janintaavaiyetaka.

²⁵ ¡Inkantamacheeteri ikaratzi ñiirori iroñaaka ikemaneentayeta! Tema ari iriñero apaata irirori intashaaneentai. ¡Inkantamacheeteri ikaratzi ñaayetzirori iroñaaka ishironavaita! Ari ir-

ĩneero apaata inkemaantsivaitaiya, ari iriraavaitaiyaari eejatzi.

²⁶ ¡Inkantamacheeteri ikaratzi jasagaaventaitari iroñaaka! Tema ari ikempitaaveetakari pairani kempitakovetariri kamantantaneriite.”

Petakotyaari kisaneentayetzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Iro kantamaitacha pinkeme nokantzi naaka: Petakotaiyaari ikaratzi kisaneentayetzimiri, paakameethayetairi. ²⁸ Eero pipiyatari kishimavaitzimiri. Pamanakoyetairi thaiyakovetamiri. ²⁹ Aririka impasaitemi kashetavoroki, pishinetyaari irapiteroryaavorotemi impasatemi. Aririka inkovaite iragaitero piithaare posaavantapiintari, pishineteneri iraanakero pikithaatakari eejatzi. ³⁰ Aririka inkantayeetemi: ‘Pimpena,’ okameethatzi pimpimantanete. Aririka irayitayeetemi pashitari, okameethatzi eero pikiñaaneventziro. ³¹ Pikovirika iretakoyeetyaami, petavakyaaro eeroka petakotantya.

³² Iriirika petakotashitakya ikaratzi etakotayetamiri eeroka, ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro jimatapiintakeri kaariperoshireri. ³³ Iriirika paakameethatashitakya ikaratzi aakameethatzimiri eeroka ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro jimatapiintakeri kaariperoshireri. ³⁴ Aririka inkantaitemi: ‘Pimpavakenaro, ari noipiyeemi,’ impoña pimpavakeri tema piyotzi ari irimataimi eeroka apaata. ¿Kameethatakema iroka?. Aña te, tema iro imatapiintziri kaariperoshireri.

³⁵ Petakoyetaiyaari eeroka kisayetzimiri, eero pipiyatari. Pimpimantanete aririka inkamitayeetemi, eero poyaaventa irimayetaimi eeroka. Iniroite impinayeetaimi, itomintaamira Jenokisatzi. Omaperora jetakoyetakari

irirori maaroni kaariperoshireripayeeni. ³⁶ Ikempitara Ashitairi jetakotanta, ari pinkempitanaiyaari eeroka.”

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷ “Eero pikantzimatantzi, jimaitaimikari eeroka apaata. Eero piyakoventantzi, jimaitzimikari eeroka apaata. Aririka pimpeyakotante, ari irimayeetaimi eeroka apaata. ³⁸ Pimpimantanetai, tema ari irimayeetaimi eeroka apaata, iranaakaayeetaimiro eeroka okaratzi pipimantakeri. Tzimatsirika pantakeri, ari inkempitayeetaimi apaata eeroka.”

³⁹ Ipoña joshiyakaaventanakeneri Jesús, ikantzi: “¿Kantatsima irakathatavakaiya mavityaakiri? ¿Tema ari imparyaake apiteroite omoronaki? ⁴⁰ Tera iriñeete aparoni eenirora jiyotaitziri iranaakoteri tsika itzimi iyotairiri. Irooma apaata aririka iriyotaaperoitakeri ari inkempitaiyaari iyotairiri pairani. ⁴¹ ¿Opaitama pikovantari pameneneriri pashine otyaakitiziri irookiki? Petavakyaaro eeroka paavairo antaro inchapeto otyaakitakemiri. ⁴² Tema eero okantzi pinkanteri pisheninka: ‘Pimpoke, nayemiro otyaakitakemiri pokiki.’ Aña tzimataitatsi pokiki eeroka antaro inchapeto otyaakitakemiri. ¡Kamatavirí! Petavaiyaaro paavairo eeroka otyaakitakemiri pokiki, inkene pameneneriri pisheninka otyaakitainchari kapicheeni irookiki.”

Ari jiyoitziro onkithotanakerika

(Mt. 7.15-20)

⁴³ “Aparoni inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Irooma inchato sampiyashitatsiri, te kameetha iriñeetero onkithokite. ⁴⁴ Tema okaratzi kameethayetatsiri chochoki, tera onkameethavaitashitya

apaniro, aña iro kantakaarori ovaato okameethatzira iroori. ¿Añiiroma aparoni higo onkithotantyaaro ovaato kitochee? ¿Kantatsima aparoni uva okithotantaro kitochee eejatzi? ⁴⁵ Arira ikempiyetanaari kameethashireri ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetziri. Iriima kaariperoshireri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okaariperotantari jantayetziri. Tema okaratzi ipampithashireyetari, irootake jiñaaneyetakari eejatzi.”

**Iñaaventaitziri apite
ovatzikirori ipanko**

(Mt. 7.24-29)

⁴⁶ “¿Opaitama ikantantayeetantari: ‘Pinkatharí, pinkatharí?’ Temaita irantaitenaro okaratzi nokantayetziri. ⁴⁷ Tzimayetatsi matanairori okaratzi nokantayetziri. Jiroka ikempitayetanaari: ⁴⁸ Ikempitakari aparoni atziri ovetsikatsiri ipanko, ikiyashitakero itzinkami oshirantapathatzi kipatsi, jovatzikakero. Ipoña opokake iniroite amarani, ookantapaakaro shintsiini pankotsi, te eevokero. Tema jovatzikaitakitziiro kameethaini oshirantapathatzira. ⁴⁹ Iriima ikaratzi peyakotarori nokantayetziriri, kaari antanairone. Ikempitakari aparoni atziri ovetsikavetachari ipanko, temaita inkiyashitero inthomointa. Okanta opokake iniroite amarani, ookantapaakaro shintsiini, tyaanake. Te iriñeetairo.”

**Jovashinchagairi Jesús
inampire ijevare ovayiriite**

(Mt. 8.5-13)

7 Aritake ithonkanakero Jesús ikinkithatakayiri atziripayeeni,

jatai nampitsiki Capernaum. ² Ikanta imantsiyatake iretakoperotane inampire ijevare ovayiriite Roma-satzi, irootaintsi inkamemi. ³ Ari ikemakoventakeri Jesús, jotyaaantake irantarikonate judío-payeeni, inkaimeru Jesús, irovashinchagairiita inampire. ⁴ Ikanta jiyaatashitakeri Jesús, ikantapaakeri: “Okovaperota pampitakoteri ijevare ovayiriite, ⁵ tema jaakameethatapi-intakena, jovetsikaiyakena pankotsi tsika napatotapiinta.” ⁶ Ikanta Jesús, joyaatanakeri. Iro irareetantyaarimi ipankoki, jomonthaakari isheninkathori ijevare ovayiri, iriitake pashine jotyaaantakeri, ikantapaakeri irirori: “Jesús, ikantakaantzimi jevari, ikantzi: ‘Kaariperori nonatzi naaka, eero pikyaavankotana.’” ⁷ Irootake kaari niyaatashitantami noñeemi naaka. Intaani nokoviro piñaane pinkantakaantavakeri nonampire, aritake ireshitakotai. ⁸ Tema tzimatsi omperatanari naaka, tzimatsi eejatzi ovayiri nomperatari naaka. Aririka nonkanteri: “Piyaate,” aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: “Pimpoke,” aritake impokake. Aririka nonkanteri nonampire: “Pantero iroka,” imatziro jantziro.” ⁹ Ikemavakerira Jesús, ipampoyaanakeri, ikantanakeri itsipatakari: “Iriitake matakakerori irika ikempisantzi, tera intzime jaka Israel-ki aparoni asheninka kempityaarine irika. Omaperora.” ¹⁰ Ikanta ipiyeeyani pankotsiki jotyaaantakeri, iñaapaatziiri nampirentsi, eshitakotai imantsiyaveta.

**Jovañagairi Jesús eentsite
kamaimetzinkaro**

¹¹ Ipoña ikenanake Jesús aparoni nampitsi paitachari Nafn, iri

****7:6** Irika ijevare ovayiri kaarira judío, pashinesatzi atziri jinatzi. Tema pairani aparoni judío, te inkyavankoteri kaari isheninkata.

itsipayetaka iriyotaane. Osheki eejatzi atziripayeeni. ¹²Iro jareetzimataka nampitsiki, jomonthaakotantaka jagaitziri aparoni kaminkari inkitaiteri, apintzi inatzi otomintari aparoni tsinane kamaimetzinkaro. Osheki atziri oyaatakerori iroka tsinane. ¹³Ikanta Jesús iñaavakerora tsinane, iniroite jetakoshiretanakaro. Ikantziro: “Aritapaake piraavaitaka.” ¹⁴Ipoka-paake okarikiini, ipampitapaakero jovantaitakariri. Katziyeeyapaakani anatakotziriri. Ikantzi Jesús: “Evankarí, eeroka noñaanatzi, pimpiriintai.” ¹⁵Piri-intana kamavetainchari ñaavaitanai. Jakathatanairi Jesús irojatzi iriniroki. ¹⁶Iniroite itharovaiyanake ikaratzi ñaakeriri. Ikimoshireventaiyanakari Pava, ikantaiyanake: “Pokataike iriiperori kamantantaneri.” Ipoña ikantaiyini eejatzi: “Pokataike Pava iri neshinonkayetaine aaka.” ¹⁷Ithonkara ikemakoyeetanakero jantakeri Jesús maaroni Judea-ki, eejatzi pashineki nampitsi okaratzi saikanampiyetatsiri.

Jotyaantakeri Juan iriyotaane

(Mt. 11.2-19)

¹⁸Ikanta Juan ikemake irirori okaratzi avisaintsiri, ikamantakeri iriyotaanepayeeni. Ari ikoyaake apite iriyotaane, ¹⁹jotyaantakeri irosampiteri Jesús, inkanteri: “¿Eerokama ipaitaitziri ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamayaari?” ²⁰Ikanta ipokaiyakeni, jiñaapaakeri Jesús, ikantapaakeri: “Jotyaantakena Juan oviinkaantantaneri nosampitemi: ¿Eerokama ipaitaitzi ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamayaari?” ²¹Tema eekero jovashinchaayetatzí Jesús kantavaiyetachari imantsiyare, ikaratzi jaakayetziri peyari, jokiryaakaayetai osheki mavityaakiri eejatzi. ²²Irojatzi ikantantanakariri pokaintsiri: “Aririka

piyaatai, pinkamantapairi Juan maaroni okaratzi piñaayetakeri eeroka nantakeri, okaratzi pikemakenari eejatzi. Tema namenakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisoporokiri, nokemakaayetairi ashitakempitari, novashinchaayetairi omatziri pathaarontsi, novañaayetairi kaminkari, noñaaventayetaineri ashinonkainkari Kameethari Ñaantsi. ²³Irootake inkimoshiretantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane.”

²⁴Ikanta ipiyeeyanaani irotyaantane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, iñaaventziri Juan, ikantziri: “¿Ipaitama pipampithashiretakotariri piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitarori savoro opiyonkatonkitakaaro tampyaa okantakaantziro te iminhashireta? ²⁵¿Piñaakerima irovaneenkatakya ikithaataka? Tema maaroni ikaratzi anintaavaitachari, ovaneenkatziiitachari ikithaata, isaikavankotziri pinkathar-entsi. ²⁶Aña iro piyaatashitantakariri piyotaiyakeni kamantantaneri jinatzi. Tema jimaperotatziiro irirori janaakeri kamantantaneripayeeni. ²⁷Iriitakera josankinatakoyeetake pairani, iñaanatzi Pava itomi, ikantzi: Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi, Iriitake ovetsikanontemine tsika pinke-napaake eeroka.

²⁸Nokantzi naaka: Atzirriite ikaratzi tzimayevetainchari, tekatsira aparoni kamantantaneri anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate impinkathariventairi Pava inkiteki, aparoni tsinampashiretaatsiri janta, janaakotajaantairira irirori Juan.” ²⁹Ikanta atzirriite itsipatakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, jiyotanairo tampatzikashire ini Pava, joviinkaayetakeri Juan. ³⁰Irima Fariseo-

payeeni itsipatakari iyotzinkariite te irishinetya iroviinkaayeteri Juan, ari japaatzirori okaratzí irantzimotanteri Pava.

³¹ Ipoña ikantzi Pinkathari Jesús: “¿Ipaítama nonkempitakaanteriri irikaite? ³² Nonkempitakaanteri ovashantavarentzi eentsi aririka iroshiyakaantavaite íkaratzí jeentsiyaiyini, inkantavakaiyaani: ‘Thame ashovirite amasheetantyaari.’ Eeromaita ikovi. Impoña inkantavetya eejatzí: ‘Intsityaa amampaavaitya ovashiretantyaari.’ Eero ikovimaita eejatzí. ³³ Iroora jimayetakeri irikaite. Jiñaayevetakari Juan, itziventapaakaro irirori ovaritentsi, te jimiretaro kachori, iro kantamaitacha ikantakotaiyakerini: ‘Jaakatziiri peyari.’ ³⁴ Ipoña ipokake Itomi Atziri, te intziventavetyaaro irirori ovaritentsi, jimiretaro kachori. Ikantakotaiyakeri: ‘Kaariperori inatzi, niyavarentzi jini, shinkiryantzi, jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyari eejatzí kaariperoshireri.’ ³⁵ Tekatsi ompaitzimaitya, tema aparoni iyotaneri ari iriyoyeetairi apaata omapero jiyotanetari, aririka iriñaajaantayeetairo onkarate avisayetatsine.”

Jareetari Jesús aparoni Fariseo paitachari Simón

³⁶ Ikanta aparoni Fariseo jaanakeri Jesús irovakaiyaari. Areetaiyaka ipankoki, thointapaake Jesús jovapiintaita. ³⁷ Okanta aparoni kaariperoshireri tsinane nampitarori janta, okemakoventakeri Jesús ipokake ipankoki Fariseo irovaiyaani, jatake iroori aakotanake kasankaari ovantaro onaki jovetsikaitziro mapinaki.†† ³⁸ Okatziyimotapaakari iityeempekiki Jesús, irayimotapaakari.

Othaatanakara oyaaki okiki ashetakeri iitziki, oshetantamaitari oishi. Ipoña onintaakiivaitakeri, osaitantanakari kasankaari. ³⁹ Ikanta irika Fariseo amakeriri Jesús, iñaakeri, íkantashiretanake: “Irimaperotatyeeromi irika inkamantantannerite, ari iriyotakeromi tsika okantavaita iroka tsinane pampitakeriri, tema kaariperoshireri onatzi.” ⁴⁰ Ipoña Jesús íkantanakeri Fariseo: “Simón, tzimatsi nokoviri nonkantemi.” Ari ikantzi: “Intsityaa pinkantenaro iyotaanteri.” ⁴¹ Ipoña ikantzi: “Aparoni atziri, ipakeri iireekite pashine apite atziri. Aparoni ipake 500 denario, iriroma pashine ipakeri 50 denario. ⁴² Okanta osamanitake, te onkante irika apite atziri iroiipyeeeri kireeki, ípeyaakoitairi irireevetane apiteroite. Intsityaa pinkantena, ¿Itzimikama etakoperotantachane?” ⁴³ Ikantzi Simón: “Nokantzi naaka iri etakoperotantacha atziri ípeyakoperoitakeri irireevetane.” Ari ikantzi Jesús: “Ari pimatakeri pikantakeri.” ⁴⁴ Jamenanakero Jesús osaikake tsinane, íkantziri Simón: “¿Piñaakero antakeri iroka tsinane? Nokyaavankotakemi eeroka, temaita pimpena jiña nonkivakiitapaakyari. Iroorima iroka tsinane, okivakiitantakanaro oyaaki shitovanaintsiri okiki, ípoña oshetantakanaro oishi. ⁴⁵ Te pinintavorotavakena povethatavakyaana eeroka, iroorima iroka tsinane osheki onintaakiitakena. ⁴⁶ Te pisaipatziitotantyaanari eeroka yeenkantsi piñaapinkathatena, irooma iroka tsinane, osaitantakanaro kasankaari noitziki. ⁴⁷ Osheki okaariperoshirevetaka iroka tsinane, ímpeyakoitainero tema osheki etakotantaka. Iriroma tsika itzimi ípeyakoitziri kapicheeni, kapicheeni

††7:37 Iro íkantakoitzí jaka mapinaki, ípaitaitziri pashineki nampitsi “alabastro.”

jetakotanta.”⁴⁸ Ipoña ikantanakero tsinane: “Ipeyakoitaimiro okaratzi pikaariperoshirevetaka.”⁴⁹ Ikan-taiyanakeni ikaratzi itsipataiyarini: “¿Ipaitatyaakama irika irimatantyaarori kaariperori impeyakotantero?”⁵⁰ Eekero Jesús ikantanakitziiro tsinane: “Piyaatai kameetha, tema iro pavisakoshiretantaari pikempisantana.”

Tsinane ampitakoyetakeriri Jesús

8 Ikanta Jesús itsipayetakari 12 iriyotaane, japerotakero nampitsi ikinkithatake, iñaaventakeri Pava tsika ikanta ipinkathariventantai.² Ari itsipatakaro eejatzi tsinaneete okaratzi jovashinchagairi jaakavetaro peyari, eejatzi okaratzi mantsiyavevetachari. Jiroka okaratzi oyaatakeriri: María ipaiyeetziri eejatzi Magdalena jaakavetari ikaratzi 7 peyari,³ opoñaapaaka Juana iina Chuza iromperatane Herodes, opoñaapaaka Susana. Ari ikaratakero eejatzi pashinepayeeni tsinane okaratzi papiintakeriri kireeki Jesús.

Joshiyakaaventziri Jesús pankivairyantziri

(Mt. 13.1-15, 18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ipoña ipiyotzimentapaakari Jesús osheki atziri poñaayetachari pashineki nampitsi. Joshiyakaaventatziiniri okaratzi jiyotaayetziriri, ikantziri:⁵ “Tzimatsi aparoni pankivairentzi jatatsiri impankivaite. Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ithonka jaatzikakitakero, ipoña ipokaiyapaakeni tsimeri, jovapaakaro.”⁶ Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi kipatsi. Okanta oshookavetanaka pankirentsi, sampiyashitanake, tema te irenkapathataye kameethaini kipatsi.⁷ Tzimatsi pashine ookakitapainchari

okitocheemashitzi. Okanta oshookave-tanaka, kamanake anaanakero kitocheemashi.⁸ Tzimatsi pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana okanta oshookapaake, kithokitanake. Aparopayeeni shookapaintsiri kameetha tzimayetai 100 okithoki.” Ipoña ikantanake Jesús: “Kovirori inkemathatero, irovayempitayta inkempisante.”

⁹ Ikanta iriyotaane Jesús josampitakeri opaita oshiyakaaventachari okaratzi jiyotaantakeri.¹⁰ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Eeroikaite nonkamante kaari piyovetaiyani, ontzimatyey piyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. Iriima pashinepayeeni, eero nokamantziri irirori, intaani noshiyakaaventeneri. Ari onkantya iramenavetya irikaite, eero iñaatzimaitaro. Ari inkemayevetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayeve-takari.¹¹ Jiroka oshiyakaaventachari: Iroka okithoki ipankiitakeri, iñaanera Pava oshiyakaaventacha.¹² Okaratzi ookakitapainchari avotsiki, oshiyakaaventari kemavetarori ñaantsi, ipokapaake kamaari imaisantakaa-paakeri, tema te ikempisantzi, eero javisakoshiretai.¹³ Ari okempita ookakitapainchari omapiporokitzi, oshiyakaaventari kemavetarori ñaantsi thaankiperoini ikempisantzi. Tera iriyotakoperotatyero ñaantsi, jovashaantanakero ikempisantzi. Te ikisashitaro irantakaiteri kaariperori, ikempivaitakaro pankirentsi kaari kyaaperotatsine oparitha inthomointa kipatsiki.¹⁴ Ari okempita ookakitapainchari okitocheemashitzi, oshiyakaaventari kemavetarori ñaantsi. Okantakaantziro okantzimoshirevaitari, ikinkishiretakotaro irashaarantya, inevevaitaro inthaamentavaitya. Iro anaanakero ñaantsi ikemavetakari, ikempitakaro pankirentsi kaari

kithotatsine. ¹⁵ Irooma okitho ookaki-tapainchari okameethavanetzi kipatsi, oshiyakaaventziri kempisantanairori ñaantsi, kameethashire ikantana, joshiyakotanaaro pankirentsi saankana ishookanake, osheki okithotanake.”

**Onkoñaatakoyetai
omanakoyevetainchari**

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ipoña ikantake eejatzi: “Ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Amanakotzirima otapinaki? Aña te. Ovakotziri jenoki inkene inkoñeenkatakote akarataiyini. ¹⁷ Ari onkempityaari eejatzi, ontzimatyete onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari, ooñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani. ¹⁸ Paamaventyaaro okaratzi pikemakeri. Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimoperotairi.”^{††}

Iriniro Jesús ipoña irirentzipayeeni

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opokashitakeri iriniro Jesús otsipatakari irirentzipayeeni oñeeri. Temaita onkante oñeeri jotzikaakero atziri piyotzimentakariri. ²⁰ Ipoña ikantaitakeri: “Ari opoki piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” ²¹ Ikantanake irirori: “Ikaratzi kemanairori iñaane Pava ipoña jantanairo okaratzi ikovayiriri, iriitake nirentzitari, iro nonirontari.”

Joimairentziro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari iriyotaane, ikantanairi: “Thame amontye

intatsikeronta.” Jataiyake. ²³ Ikanta jimontyaakotaiyani, maanake Jesús. Ari omapokapaakari iniroite tampyaa, kimota otamakaatanake inkaare, otetaatapaaka jiña pitotsiki, iroovetaincha intsitsiyakote. ²⁴ Ari jovakiryeeetanakeri Jesús, ikantaitziri: “¡Iyotaanari! ¡Antsitsiyakotatyete!” Piriintanaka, iñaanatanakero tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaake pitampyaatake!” Ipoña ikantziro inkaare eejatzi: “¡Pimairyaaate!” Avisanake tampyaa, mairyaaatanai. ²⁵ Ipoña ipithokashitari iriyotaane, ikantziro: “¿Tsikama okenake paventaane?” Iniroite iñaapinkathatanakeri, ikantavakaiyani iriyotaane itharonkakiini: “¿Ipaityaakama irika joimairentantarori tampyaa, joimairentziro eejatzi inkaare?”

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ikanta imontyaanakarora Jesús intatsikeroki inkaare Galilea, areetaka inampiki Gadara-satzi. ²⁷ Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari. Pairanitake jaakiri peyari te inkithaataiya, te jametaiya isaikai pankotsiki, ari isaikavaitzi kitataarimashiki. ²⁸ Ikanta iñaavakeri jareetapaaka Jesús, ishiyapaaka, jotypeerovashitapaakari. Kaimanake shintsini, ikantzi: “¡Jesús, Itomi Pavaperotatsiri! ¿Tsikama pinkantajaantenaka? Tera nonkove povashinonkaina.” ²⁹ (Tema ikisathavetavakityaari peyarika irovashaantairiita shirampari. Pairanitake inampishiretantakari. Osheki joosoveetantari ashirotha, ithatyiuro. Ishishiyavaita otzishimashiki ikantakaari peyari.) ³⁰ Ipoña Jesús

^{††}8:18 Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: “Kapicheenirika pikempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityeemiro.”

josampitakeri peyari, ikantziri: “¿Tsikama pipaitaka?” Jakanake peyari, ikantzi: “Nopaita ‘Oshekyaanzi.’” Tema osheki ikarataiyini. ³¹ Eekero ikantanakitzi peyari: “Tera nonkove paperotaiyena.” ³² Ari ipiyotaiyani osheki chancho ishintaraiyini. Ikantaiyini peyari: “Pomintyaantena janta chanchoki.” Ipoña ikantzi Jesús: “Pimatero.” ³³ Ikanta Oshekyaanzi, ikyaantashiretapaakari chanchopayeeni. Irojatzí ishiyantanakari tsika imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani, ari ithonka ipiinkake inkaareki.

³⁴ Itharovaiyanakeni aamaakoven-tariri chanchopayeeni, shiyeyanakani ikamantantapaake nampitsiki, ikamantakeri eejatzi maaroni saikayetsiri irovaneki. ³⁵ Pokaiyapaakeni atziri iramenero okaratzi avisaintsiri. Ipoña jiyaatashiitanakeri Jesús. Iñetapaatziiri jaakavetari peyari isaikake itsipatakari, ikithaataka, kameetha ikantanaa. Iniroite itharovaitanake. ³⁶ Ikaratzi ñaakerori inkaaranki avisaintsiri, ikamantavakeri pokayetaintsiri, ikantzi: “Piñeeri jaakavetari peyari, iriitakera Jesús ovavisaakotairiri.” ³⁷ Ikanta maaroni Gadara-satzi, ikantaiyakeri Jesús: “Piyaatai, te nonkove pisaikimotena.” Iro ikantantari, tema iniroite itharovakaanakari. Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, jatai. ³⁸ Ari ikantavetavaari jovavisaakotairi: “Nokovi noyaatanakemi.” Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: ³⁹ “Eero poyaatana, piyaatai pisheninkaki pinkamantapairi, pinkanteri: ‘Jovavisaakotaana Pava.’” Ariya jimatakero shirampari, jatai ikamantantapairo okaratzi jovavisaakotairi Jesús.

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaara Jesús, tharomenta ipiyotzimentavaari atziri, tema iri joyaakoneentakeri. ⁴¹ Tzimatsi aparoni shirampari ipaita Jairo, iriitake jevatakaantatsiri tsika japatotapiintaita. Ari iñaapaakeri Jesús, jotyeerovashitapaakari, ikantapaakeri: “Nokovi piyaate nopankoki.” ⁴² Tema okamimatatzi irapintote irishinto. Ari tzimake 12 osarentsite. Ikanta joyaatzirira atziripayeeni irika Jesús, jatsinakimatanakeri.

⁴³ Okanta aparoni tsinane kemaantsi-vaitachari osokaata iraaane, tzimakotake 12 osarentsi oñaashivaitaka, aperotakero tzimimovetarori opimantziro opinatantari aaventantzinkari, tekatsimaita kanterone iraaventero. ⁴⁴ Okenashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni opatziki iithaare. Apathakero eshitanake osokaavaita iraaane. ⁴⁵ Ipoña josampitantanake Jesús, ikantzi: “¿Niinkama antzitakenarori noithaare?” Tekatsi kamantatsine ipaita antzitakeriri. Ipoña Pedro itsipatakari ikarataiyini, ikantzi: “Iyotanarí, tema piñeeri jatsinakimatakemi osheki atziri, eekero pikantatzi: ‘¿Ninkama antzitanarori noithaare?’” ⁴⁶ Eekero ishintsitanakitzi Jesús ikantzi: “Tzimatsi antzitakenarori noithaare. Tema nokemavakero noshintsinka tzimatsi ovashinchaashitakari.” ⁴⁷ Okanta oñaakerora iroka tsinaneka te omanakota okaratzi antakeri, iniroite otharovanake, opokashitapaakeri Jesús, otyeerovashitapaakari, maaroni ikemaitakero okamantakota, ikemaitakero eejatzi tsika okanta omapokanaka eshitakotai osokaavaita. ⁴⁸ Ikantanakero Jesús irirori: “Tsinané, iro ovavisaakotaimi paventaane.

Kantatsi piyaatai, kimoshire pinkantanaiya.”

⁴⁹Tekeramintha inkaratero Jesús iñaanatziro tsinane, areetapaaka poñeenchari ipankoki jevatakaantatsiri japatotapiintaita, ikantapaakeri: “Kamakera pishinto, aritapaake poñaashirenkiri iyotaantaneri.”

⁵⁰Ikanta ikemakero Jesús areetapainchari, ikantanake irirori: “Eero pitharovashivaita. Paventaiyaana, aritake eshitakotai.” ⁵¹Ikanta jareetaiyapaaka pankotsiki, tekatsi ishinete inkyaapaake, intaani Pedro, Jacobo, Juan, ashitarori irishinto ipoña iniro. ⁵²Osheki irakotaiyaroni kamaintsiri. Ikantapaake Jesús: “Eero piragaiyani, te onkame eentsika, omakoryaatzi.”

⁵³Thainkashire jovaveetakari Jesús, tema omapero jiñeetakero okamake eentsika. ⁵⁴Ikanta Jesús joirikavakotapaakero, iñaanatzi-maitaro shintsiini ikantziro: “¡Tsinané, pimpiinte!” ⁵⁵Piyashinenkatapaaka eentsika, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: “Pimperora oyaari.” ⁵⁶Ipampoy-aaminthatanakeri ashitarori eentsika. Eekero ikantanakitzi Jesús: “Tera nonkove pinkamantantero okaratzi piñaakeri.”

Jotyaantaitziri 12 iyotaari

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane ipasavyaakari ishintsinka onkantya inkitsirinkantyaariri peyari eejatzi mantsiyarentsi. ²Jotyaantakeri inkamantantero tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, irovashinchaayetairi mantsiyayetatsiri eejatzi. ³Ikantavakeri: “Eerora paanake tsika ompaitya, eero paanake pikotzi, pitharate, povarite, piireekite, eero okantzi paanake eejatzi apite piithaare. ⁴Aririka pareetakya aparoniki pankotsi, arira pimatapiintatye irojatzii pavisan-

takyaari. ⁵Eerorika jaakameethaitzimi janta, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisante.” ⁶Ikanta jiyaataiyakeni iriyotaane, ithonka ikamantantakero nampitsiki Kameethari Naaantsi, osheki mantsiyari jovashinchaayetake.

Ikamantakari Juan oviinkaatanerani

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Ikanta pinkathari Herodes ipaitaitziri eejatzi Tetrarca ikemakoven-takeri Jesús okaratzi jantayetziri, okantzimoshiretanakeri, tema tzimatsi kantatsiri: “Añagaira Juan oviinkaatanerani.” ⁸Pashine kantatsiri: “Elías inatzi.” Ikantayetzi eejatzi: “Aama pashine kamantantanerani piriintaacha.” ⁹Irojatzii ikantantanakeri Herodes: “Aña nothatzinkakaantakeri Juan-ni. ¿Tsikama itzimi nokemakoventziri iroñaaka?” Osheki ikovake iriñeerimi Jesús.

Jovaiyani 5,000 shirampari

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰Ikanta ipiyayetaara otyaantaari, ikamantapairi okaratzi jantayetakeri. Ipoña japatotavairi maaroni, jaanakeri nampitsiki ipaitaitziro Betsaida. ¹¹Iro kantacha iyotaiyake atziri tsika ikenake joyaatanakeri. Ikanta Jesús jaavakeri kameetha, ikamantakeri tsika ikanta Pava impinkathariventantai, jovashinchaayetakeri mantsiyayetatsiri. ¹²Aritake sheetyaanake, ipokashitapaakeri Jesús 12 iriyotaane, ikantapaakeri: “Potyaantairi atziripayeeni, iramene tsika irimaye, tsika iroyaa eejatzi, tema asaikatzi jaka tsika te inampiitaro.” ¹³Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Pimperani eeroka iroyaari.” Ari ikantaiyini: “Tekatsi nomperiri, intaani otzimi 5 tanta ipoña apite shima. ¿Pikovima niyaate namanantakiteneri iroyaari maaroni

atziri?” ¹⁴ Aamaaka ikaratayini 5,000 shirampari apatotainchari. Ipoña Jesús ikantziri iriyotaane: “Papatoyeteri inkarate 50 atziri pomisaikayeteri, ari pinkempitakeriri maaroni.” ¹⁵ Ari ikantakero, jomisaikakeri maaroni atziri. ¹⁶ Jaakero Jesús 5 tanta ipoña apite shima, jamenanake inkiteki, ipaasoonkeventakero ovaritentsi, ipoña ipetoryaakero ipakeri iriyotaane impayeteri maaroni atziri apatotainchari. ¹⁷ Jovaiyakani maaroni, kemaneentaiyakani shintsiini. Jiyoyeetai 12 kantziri okaratzi tzimakaantapaintsiri.

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi Jesús

(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸ Ikanta isaiki Jesús jiñaañaatzi itsipatari iriyotaane. Ari josampitakeriri ikantziri: “¿Ipaítama ipampithashiretakotanari atziripayeeni?” ¹⁹ Ari jakaiyanakeni: “Ikantayeetzi Juan-ni oviinkaataneri pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías-ni pinatzi. Tzimatsi kantatsiri eejatzi: ‘Iri pashine piriintaacha etarori kamantantaneri.’” ²⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Tsikama pikantaiyinika eeroka?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Eerokatake Cristo poñaachari Pavaki.”

Iñaaventziro Jesús inkame

(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²¹ Ari ikantanakeri Jesús iriyotaane: “Eerora pikamantakotana.” ²² Eekero ikantanakitzi: “Oshékira inkemaantsitakaityaari irika Itomi Atziri, omapero inkisaneentena ijevarite antarikona, ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi ikaratzi iyotzinkariite. Ari irovamaakaantakena. Iro kantacha avisavetakya mava kitaite, ari nañagai.” ²³ Ipoña ikantanakeri maaroni: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana, irovashaantero ikovashivaiyetari

iranteri, onkantavetakya impaikakoventaiterimi joshiretaana, intsipatapiintyaana kitaiteriki. ²⁴ Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyaashitakya. Iriima inkarate kamimentenane okantakaantziro ikempisantana, aritake iravisakoshiretai. ²⁵ Amenashivaitara ontzimimotantemi osheki ovaakarontsi jaka kipatsiki, impoña iriñeetairo impeyaashitaiya, apanirora japerovaitaita. ²⁶ Tema inkarate pashiventakotenari naaka, eejatzi okaratzi noñaaneyetakari, ari irimatapairi eejatzi Itomi Atziri impashiventakotairi apaata aririka impiye iramairo irovaneenkaro, irashi Ashitariri, irashi eejatzi maninkariite tasorentsitatsiri.” ²⁷ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzimatsi pikaratake jaka, tekera inkameeta ari iriñaanairo tsika inkantya Pava impinkathariventante.”

Ishipakiryiimotziri Jesús iriyotaane

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Okanta avisake 8 kitaite, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate, ari itsipatanakari Pedro, Jacobo ipoña Juan. ²⁹ Ikanta jiñaañaatzira, ari ipashinevorotanake Jesús, kitamaro okantanaka iithaare oshipakiryaanake. ³⁰ Iñeetatziri apite katziyapainchari itsipatapaakari Jesús, Moisés inatzi itsipatakari Elías. ³¹ Ari ikatziyeyapaakani otapotakari irovaneenkaro, iñaaventziro tsika inkantya Jesús impeyakaityaari Jerusalén-ki. ³² Ayimatakerira ivochokini Pedro eejatzi ikaratzi itsipatakari. Okanta avishimotanakeri ivochoki, iñaatziiro irovaneenkaro Jesús itsipatakariira apite koñaatapaintsiri. ³³ Iro ipiyimatanaka apiteka tsipatapaintariri Jesús, ikantzi Pedro: “¿Iyootaanari, kameethavaitake asaíke jaka! Ari novetsikemiri mava

pankoshetantsi, aparoni pathi eeroka, irashitya aparoni Moisés, irashitakya aparoni Elías.” Iñaavaitashitanaka Pedro, te iriyote opaita ikantziri.³⁴ Iñaavaiminthaitzi Pedro, opamankapaakeri menkori, itharovanake.³⁵ Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki ikantaitzi: “Notomi netakokitane inatzi irika, iri pinkempisante.”³⁶ Okaratapaakera ñaantsi iñaavaitaitakeri, iñeetatziri apaniro ikantanana Jesús ikatziya. Tera inkamantantzityaaro iriyotaane tsika ikanta iñaakeri, iromanane jovakero.

**Jovashinchiiri Jesús
eentsi jaakiri peyari**

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitaitamanai, oirinkaiyaani Jesús ipoñagaaro tonkaariki otzishiki, osheki pokapaintsiri iromonthaavaiyaari.³⁸ Ari josatekaka aparoni shirampari, kaimanake shintsiini ikantzi: “¡Jesús, nokovi pamenenari napintzite notomi!”³⁹ Jaakatziiri peyari, osheki ikaimakaavaitziri, ishimorepaantetakairi ikamanavaitzi, jomposakaavaitari, te irovashaanteri kapicheeni.⁴⁰ Nokantavetakari piyotaane irovavisaakotainari, te inkanteri.”⁴¹ Jakanake Jesús ikantanake: “Tetya pinkemanete eeroka. ¿Tsikama onkarate nosaikimotanaimi, noñeero nonkisashityaami? Pamakeri pitomi jaka.”⁴² Ikanta jamaitapaakeri eentsi, ishinkiventakaanakari peyari, tyaanake osaaviki, iniroite jompetavaitanaka. Ipoña Jesús ikisathatakeri peyari, eshitakotanai eentsika, jaanairi ashitariri.⁴³ Ipampoyaaaminthatanakeri atziri iñaakerora ishintsinka Pava.

**Japiitairo Jesús
ikamantakota inkamimotante**

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ipoña japiitakero Jesús ikantziri iriyotaane:⁴⁴ “Povayempitatyaaero eeroka iroka ñaantsi, eero pipeyakotaro. Tema irika Itomi Atziri impithokashiitayeeri irakaantaiteri.”⁴⁵ Iro kantamaitacha te inkemathataiyeroni okaratzi ikantavetariri, tema jomanapithaitziiri eero ikemathatantaro. Iro itharovantaiyarini tekatsi osampiterine opaita iñaaventakotziri.

Tsika itzimi iriiperotatsine

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta iriyotaane Jesús ikantavakaamentakaro niinkarika iriiperotatsine.⁴⁷ Iro kantamaitacha Jesús jiyoshiretakeri ipampithashiretari. Jaake aparoni eentsi, jomisaikakeri tsika isaikaiyini.⁴⁸ Ipoña ikantzi: “Ikaratzi aapatziyariri kempitariri irika eentsi okantakaantziro ipairyihiro novairo, kempivaitakara naakami irapatziye. Ari okempitari eejatzi, aririka irapatziyena naaka, kempivaiperotanaka iri irapatziyake tsika itzimi otyaantakenari jaka. Ikaratzi kaari iriiperotatsine iroñaaka jaka, iriira iriiperotaatsine apaata.”

Ari akaratziri kaari kisaneentairi

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Ipoña ikantanake Juan: “Iyotaanari, noñaake chapinki aparoni atziri pairyirori pivairo, jovashinchaakeri jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri.”⁵⁰ Ari ikantanake Jesús: “Eero povashaantakairimi, tema ari akaratziri kaari kisaneentairi.”

Ikisathataiziri Jacobo ipoña Juan

⁵¹ Aritake monkaratzimatapaaka irovajenokantaiyaari Jesús,

tontashire ikantanaka iriyaate Jerusalén-ki. ⁵²Jotyaantake impaitya amenaronterine janta Samaria-ki. ⁵³Iro kantamaitacha te inkovaiyeni Samaria-satzi inkenimoteri, tema jiyotaiyini iriyaatatye Jerusalén-ki. ⁵⁴Ipoña Jacobo itsipatakari Juan, ikantanakeri Jesús: “Pinkathari, thame ankaimakaante paampari inkiteki, ikempitaakero pairani Elfas, iraperotyata intaiya maaroni.” ⁵⁵Ari ipithokashitanakari Jesús, ikisathatanakeri, ikantziri: “Tetya pinkameethashirete eeroka. ⁵⁶Tera iro ipokantakari Itomi Atziri jaka impeyashivaitaiya atziri, ontzimatyte irovvisaakoyetairi.” Irojatz ikenantanakari pashineki nampitsi.

Kovavetachari iroyaaterimi Jesús

(Mt. 8.18-22)

⁵⁷Ikanta jiyaatanaira Jesús, ikantaveetavaari avotsiki: “Pinkathari, nokovi noyaatemi tsikarika pinkenayete eeroka.” ⁵⁸Jakanakeri Jesús ikantziri: “Aparoni otsitzinero tzimatsi imoro tsika imaapiintzi, eejatz i Kempitari tsimeri tzimatsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera ontzime ipanko irimaantapiintyaari.” ⁵⁹Ipoña Jesús ikantanakeri pashine: “Poyaatena eeroka.” Ari ikantzi irirori: “Pinkathari, nokovavetaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha nokovi noñaanakero nonkitateri nirintari, ari noyaatemiri.” ⁶⁰Ikantanakeri Jesús: “Poyaatena, pishineteri ikaratzi kamashireyetsiri inkitatairi irirori kamayetsiri. Ontzimatyte piñaaventantairo eeroka tsika inkantya Pava impinkathariventantai.” ⁶¹Ari ikantanake pashine: “Pinkathari, nokovi naaka noyaatemi, iro kantamaitacha pishinetena novethatapanaatyaari nosheninka nonampiki.” ⁶²Jakanake Jesús, ikantziri: “Apatziro pamenapiintziro

pikiyashitziro pivankire, tekatsi pamenayetanai pashine. Ari ikempitari kaari ovashaantairone jantayetapiintziri, tera apantapero inkantya iñeero impinkathariventairi Pava.”

Jotyaantaitakeri ikaratzi 70

10 Ipoña Jesús jiyoyaake pashine ikaratzi 70, apitepayeeni jotyaantakeri, ireevateri nampitsiki tsika inkenanakera irirori. ²Ikantayetziri: “Ikempitakaro atziripayeeni pankirentsi osampainkatzi, iro kantacha te intzimaperote impaitya aavatairone. Piñaañaateri eeroka Pinkathari irotyaanteeta jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisantayetaatsine. ³Notyaantaiyatyeemine, nonkempitakaantemi jotyaantaitziri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. ⁴Eerora paanake pitharate, piireekite, pi-zapato-te. Eero povethatari impoña pinkinkithavaitakairi inkarate piñaanakeri avotsiki posamanitzikari. ⁵Aririka pareetayetakya pankotsi, povethatapaakyaari saikatsiri. Pinkantapaakeri: ‘Inkamintha pisaikavaite kameetha pipankoki.’ ⁶Tzimatsirika impaitya aakameethatakemine, aritake iñaakero isaikake kameetha. Irooma eerorika jaakameethataitzimi, amenaashita povethatapaakari. ⁷Apatziro pimaapiintatyte pankotsiki tsika pareetaka, eero pamemenatzi pashine pankotsi. Ari poyaari, pirero onkarate impayeetemiri. Tema aparoni antavaitatsiri ipinayeetziri. ⁸Aririka irakameethataitemi aparoniki nampitsi, poyaarora onkarate impayeetemiri janta. ⁹Povashinchaayeteri janta mantsiyari, pinkanteri: ‘Irootaintsi impinkathariventantai Pava.’ ¹⁰Irooma pareevetakya aparoni nampitsi, eerorika jaakameethaitzimi, pavisapithateri, pinkantanake: ¹¹‘Ari notekanairo

noipatsikiite jaka, iro piyotantyaari te pikempisantzi. Iro kantamaitacha ontzimatyey piyote irootaintsira impinkathariventantai Pava.’¹² Tema irimaperoitairi irovasankitaiteri apaata, anaanakero inkantayeetairi Sodoma-satzi. Omaperora.”

**Ikantamacheetziri
kisoshireri nampitsiiteki**

(Mt. 11.20-24)

¹³“Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Iñaayevetakaro notasonkaventantayetake, temaita inkempisantaiyeni. Iriimi ñaakenanemi Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi, aritakemi irovashiretakotakyaami ikaariper-oshireyetzzi, irovashaantakeromi. Impoña inkempisantaime maaroni iriroriite.”¹⁴ Aririka iraaeyeetairi apaata kameethashireri, eero imaperoitzi irovasankitaayeetairi Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi. Iriima Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, iri imaperoyeetai irovasankitaayeetairi.¹⁵ Eejatzi inkempitagaiya Capernaum-satzi, ipampithashiretaiyani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha kaminkarimashiki inkenayetai.

¹⁶Tzimatsirika kempisantemine, naakatake ikempisantake. Itzimirika manintashiretakemine, naakara imanintashiretake. Itzimirika manintashiretakenari naaka, jimanintakeri tsika itzimi otyaantakenari jaka.”

**Ipiyayetaa jotyaantaitakeri
karatsisiri 70**

¹⁷Kimoshire ipiyeeyaani jotyaantaitakeri 70, ikantayetapai: “Pinkathari, nopairyirora pivairo, jantakero peyari nokantayetziri.”

¹⁸Ikantzi Jesús: “Noñaakeri Satanás jovyareetakeri inkiteki ikempitavaitakaro ookatharontsi.¹⁹ Tema naaka pakemiro shintsinkantsi, ari onkantake posatekantyaari maranke eejatzi kitoniripayeeni. Ari poitsinampaakeri peyari kisaneentz-imiri, tekatsimaita avishimotemine.²⁰ Eerora pikimoshireventashitaro jantakero peyari pikantakeri. Iroora pinkimoshirevente josankinayetairo pivairo inkiteki.”

Ikimoshiretzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Irojatzzi ikimoshiretantanakari Jesús, ikantanake: “Ashitanari, eerokatake pinkathariventziriri inkiteveri, eejatzi kipatsisatzi, iniroite nopaasoonketakemi. Tema eerokatake iyotakaayetairiri tsinampashireri kaari jiyoyetzzi iyotaneriite jaka. Ari okantamaita Ashitanari, irootake onimotakemiri eeroka.”²² Ikantzi Jesús: “Iri Ashitanari pasavyaakenarori maaroni. Apaniro ikanta irirori jiyoperotana naaka tema itomi jovana. Ari nokempitzitakeri eejatzi naaka apanirora niyoperotziri. Impoña inkarate niyotakaayetairi naaka ari iriyoyetairi Pava.”

²³Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, jaanakeri jantyaatziini, ikantakeri: “Kimoshirera irinaatye inkarate ñaayetairone okaratzi piñaayetairi eeroka.²⁴ Tema tzimavetacha osheki kamantantaneri, eejatzi pinkathariite kovavetainchari iriñeeromi okaratzi piñaakeri eeroka, iro kantacha te onkante iriñeero, te inkemayetairo eejatzi.”

¹⁴**10:13** Tema ikaratzi Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío inayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri inayetzi te isheninkatari judío-payeeni.

Aakameethataneri Samaria-satzi

²⁵ Ari isaikakeri iyotaantzirori Ikantakaantaitane, ikovake inkompitakaiyaari Jesús, ikantake irirori: “Iyotaanarí, ¿opaitama nanteri naaka onkanta noñaantaiyaarori kantaitachari ñaantarentsi?” ²⁶ Ikan-tanake Jesús: “¿Ipaitama okantziri Ikantakaantaitane? ¿Tsikama okantzi piyotakotziro eero?” ²⁷ Ari jakanake irirori, ikantzi: “Petakoshiretaiyaari Avinkatharite Pava, petakoperotaiyaari, petakoshintsityaari, pampithashire povairi. Ari okempitari eejatzi: Ontzimatyete akotavakaiya maaroni, akempitara akaminthayiro avatha, ari ankempitanairi asheninka.” ²⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “Omapero pikantakeri. Pantero iroka, aritake pavisakoshiretai.”

²⁹ Iro kantamaitacha irika, ikovajaantzi irotzikaaventanakya, josampitziri Jesús: “¿Niinkama nonkempitakaanteri nosheninka?”

³⁰ Ipoña ikantanake Jesús: “Tzimatsira asheninka poñaachari Jerusalén-ki ikovi iriyaatero nampitsiki Jericó. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakari koshintzi, itsitokavaitakeri, jookanakeri avotsi-nampiki ikamimatake. ³¹ Ikanta pokake omperatasorentsitaari, iñaavetapaakari jonoryaaka, javisapithatanakeri. ³² Ari ikempitakari eejatzi Leví-mirinkaite, iñaavetapaakari jonoryaa, javisapithatanakeri. ³³ Ipoña ipokake aparoni Samaria-satzi, jiñaapaakeri jonorya, jineshinonkatapaakari irirori. ³⁴ Jaaventapaakeri jotziritantakari yeenkantsi, ipoña ikyaakotakaanakari imoraneki, jaanakeri nampitsiki. Iriitake aamaventakariri. ³⁵ Okanta pashine kitaite, jaake apite denario, ipinakoventanakeri, ikantanake: ‘Paamaventyaanari irika, aritake nompinatapaiimi eejatzi aririka nompiyake.’”

³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Mava ikaratzi

noñaaventakeri ñaakeriri ikoshiitzi. ¿Tsikatyá itzimi kempitakaanakariri isheninka?” ³⁷ Jakanake iyotakotzirori Ikantakaantaitane, ikantzi: “Iriira matapaakeriri neshinonkataririri.” Ipoña ikantzi Jesús: “Piyataai, irojatzira pimateri eero.”

Jareetaro Jesús opankoki Marta opoña María

³⁸ Ikanta javisanake Jesús areetaka pashineki nampitsi. Ari osaikiri tsinane paitachari Marta, iro isaikimotapaake opankoki. ³⁹ Iroka tsinane tzimatsi irento opaita María. Iroora tsipatavakariri okarikiini Jesús okempisantziri ikinkithavaitzi. ⁴⁰ Iro kantamaitacha Marta osheki okantzimotakaro amemenavaitzi ompaitya ompavakeriri Jesús. Irojatziri opokashitantakariri, okantapaakeri: “Pinkatharí, ovapintaakena nirento. ¿Pinkantenaro ampitakotavakena?” ⁴¹ Ikantzi Jesús: “Marta, ¿opaitama okantzimoshiretantamiri onkarate pantayeteri? ⁴² Pinkeme nonkantemi: Aparoni okanta kovaperotachari, irootake okoyaakeri María tema tekatsi kanterone irapithatairo.”

Iñaaventziro Jesús ñañaataantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 Ipoña Jesús jiyataake iriñañaate. Ikanta aparoni iriyotaane, ikantakeri: “Pinkatharí, piyotainaro iñañaataitzi, ikempitairo Juan-ni jiyotaantziro ñañaataantsi.” ² Ari ikantzi Jesús: “Jiroka pinkante piñañaatapiinte eero: Ashitanarí, inkitesatzi, Tasorentsi pinatzi eero. Pimpinkathariventaina naaka. Pantakanairo jaka kipatsiki okaratzi pinintakaanari eero. Pinkempitakainari saikatsiri inkiteki, jantayetziro okaratzi pinintakairiri.

³ Pimpapiintenaro kovityiimotanari noyaari.

⁴ Pimpayakotainaro nokaariperoshirevaitake, Tema nomatakero naaka eejatzi, nopeyakotairi ikaratzi ovaariperoshiretakenari.

Eero pishinetaana iriñaantaityaana, inkovaite irantakaitenaro kaariperori.”

⁵ Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Aririka intzime aparoni pitsipaminthare, impokake niyankiite, inkantemi: ‘Pimpavakena mava tanta, ⁶ tema tzimatsi areetachari nopankoki, tekatsi tzimatsine nompavakeriri.’

⁷ Impoña pinkantavetyaari: ‘Eero poñaashirenkana nomaakaatziiri neentsitepayeeni, aritake nashitanairo nopanko eejatzi, irootake eero okantanta nompemi.’ ⁸ Kempivaitaka eero pikovaveta pimperi onkantavetya iriimi pitsipaminthare. Iro kantacha eekerora ishintsitatzii ikampitzimi, ari peshiventanakero pintzinaye, pimpavakeri okaratzi ikoviri.”

⁹ Ikantziya Jesús: “Pinkampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemiro pikoviri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pishintsiventapaakeri, pinkanteri: ‘Pashitaryeenaro. Aritake irashitaryeetakemiro.’ ¹⁰ Arira impay-eetairi kampitantayetsiri. Inkarate amemenaterone ari iroñaakaitairi. Aritake irashitaryeetaineri inkarate shintsishintsitatsiri inkaime. ¹¹ Tema aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: ‘Apá, pimpena tanta.’ ¿Arima pimpakeri mapi? Aririka inkantemi: ‘Pimpena shima noya.’ ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari? ¹² Aririka inkantemi: ‘Pimpena kithokintsi.’ ¿Arima pimpakeri kitoniro? ¹³ Tema piyotzi petakotari pitomipayeeni eeroka, kaariperori pinaveta. Iriira maper-

otzirori Ashitairi saikatsiri inkiteki, jetakotari irirori ikaratzi amanayetapi-intziriri, inampishiretakaayetari Tasorentsinkantsi.”

Maimanetavakaachari pankotsiki

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Ipoña Jesús jovvisaakotakeri aparoni kisoaanteri jaakiri peyari. Ikanta jovashinchagairira, ñaavaitanai kisoaantevetachari. Iniroite ipampoy-aaminthaitanakeri Jesús. ¹⁵ Tzimatsi kantayetanaintsiri: “Ipasavyaatyaaari irika ashitariri peyari, ipaitaitziri ‘Beelzebú,’ irootake jimatantarori jovvisaakotziri ikaratzi jaakayetziri peyari.” ¹⁶ Tzimatsiya pashine kovatsiri iñeero intasonkaventante Jesús, iro iriyotantaityaari omaperotatya opoña itasorenka inkiteki, tema iñaantaitatyaari. ¹⁷ Ikanta Jesús jiyotake okaratzi ipampithashiretari atziriite, ikantanake:

“Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventaitziri nampitsi, jiñiuro jovapintaavaka. Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya.

¹⁸ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovap-intaavakaakya eero iñiuro ishintsite, ari inthonkyaari. ¿Opaitama pikantantari iri ovashinchaanari Beelzebú?

¹⁹ Iriirikami kamaari Beelzebú ovashincheenane, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovvisaakotantarori jaakayetziri? Aririka okanta, pikamantakotziiri piy-otaane, ari inkishmentakemiro okaratzi pikantakeri. ²⁰ Tema iriitake Pava kantakaarori novashinchaayetantarori jaakiri peyari, tema jomapokakemi Pava eeroka ipinkathariventantzi. ²¹ Aparoni atziri ñaaperori kameetha, tekatsira materine inkyashiteri ipankoki

irayiteri okaratzi jashitari. ²²Irooma impokashitakeri pashine atziri anayiriri ishintsitzi, irapithatakeri javentaavetari, irapithatakeri jashitari, irantetaakyaaro. ²³Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisaneentanari. Inkarate kaari ampitakotenari iriyoyaakotena, japaatakotayaana.”

Ipiyashitanta peyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴“Okempivaitaka irinampishire-tantyaarimi peyari aparoni atziri, ipankotsitetakaro irañaantare. Aririka irookaveetakyaari, avisakoveta atziri isaikantari peyari. Jatake inkenavaite tsika te inampitaitaro, eero jiñi tsika isaike. Impoña inkante peyari: ‘Nompiye nopankoki tsika nopoñaaka.’ ²⁵Piyaa peyari, iriñaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ²⁶Impoña peyari iriyaatashitakeri maperotzirori ipeyaritzi, inkantapaakeri: “Thame aate nopankoki, pintsipatyana ampinkatharite.’ Iramake inkarate 7. Arira irashinonkaaperotyaaari atziri, eero ikempitaa jashinonkaavetara pairani kapicheeni ikanta.”

Maperoterone inkimoshiretai

²⁷Tekera inkaratero iñaavaitzi Jesús, okaimanake aparoni tsinane osatekainchari ipiyotaka atziri, okantzi: “Tharomenta onaty tsinane ovaiyantakemiri, antarintakaakemi othotaimi.” ²⁸Ipoña jakanakero Jesús, ikantzi: “Iriira tharomentaperotaachane inkarate matairone inkempisantairo iñaane Pava.”

Ikovaiyini kaariperoshireri intasonkaventante Jesús

(Mt. 12.38-42)

²⁹Ikanta ipiyotapaaka osheki atziri, ikantanake Jesús: “¿Opaitama ikovantari iriñeena kaariperoshireri nontasonkaventante? Eero noñaakimaitari, intaani iriñeero kempitarori iñaakeri pairani Jonás. ³⁰Tema ikantara pairani Jonás jiñeeyakeri Nínive-satzi, ari inkemitaiaari eejatzi Itomi Atziri iriñeeri irikaite. ³¹Apaata aririka iramenakoyeetairo okaratzi jantayeetzi, ari iyakoventaimi tsinane pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyotaneri paitachari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka, janayiri Salomón. ³²Eejatzi okempitari ari iriyakoventaimi apaata Nínive-satzi, tema ikempisantaiyakerini irirori pairani Jonás, jovashaantanakero jametayevetari. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka jaka, janayirira Jonás.”

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi

(Mt. 6.22-23)

³³“Tema ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima ovakotakeri otapinaki? Aña avakotziri jenoki inkene onkoñeenkate maaroni. ³⁴Kameetharika poki, piñaantaro kameethaini, okempitaro pinkoñeetyaakotatyeeemi. Terika apantaro poki, eero piñaantaro kameethaini, kempitaka pintsirenikitakotatyeeemi.^{§§} ³⁵Paamaventaperoty poitsivakirikari ootamentotsi saikantakamiri. ³⁶Omaperotarika isaikantakami ootamentotsi, terika pantanairo kaariperori,

§§11:34 Oshiyakaaventachari oki kameethari, aparoni pimantaneri (kaari mashithatatsi), iri ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava, tema isaikanaatzi okitainkatzi. Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aparoni mashithari, tsika itzimi kaari ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava, tema isaikatzi tsika otsirenikitzi.

aritake pooñaakantairo irooperori kameethari, pinkempitanaiyaari aparoni ootamentotsi joorentantzi.”

**Ĩñaaventakota iyotaantzirori
Ikantakaantaitane**

(Mt. 23.1-36; Mr.
12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ikanta ikaratapaakero ikinkithatake Jesús, ipokashitapaakeri aparoni Fariseo iriyaatakairi ipankoki iroya. Ikanta jareetaka Jesús pankotsiki, saikapaake jovapiintaita. ³⁸ Osheki okompitzimotakari Fariseo jiñaakeri Jesús te irimonkaratero jametapiintari, inkivaakotapaakya irovantyaari. ³⁹ Iro kantamaitacha Jesús, ikantanake: “Pikempitakotakaro piraamento eejatzi povamento okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa, kipatsi okantaka. Ari pikempiyetakari eeroka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi kaariperoshireri pinatzi. ⁴⁰ Masontzí. Tema tzimatsi ovetsikakemiri pivathaki koñaayetatsiri, ¿kaarima ovetsikashiretakemiri eejatzi inthomointa pañaantareki? ⁴¹ Okovaperotatya pimpashitantaiyaaro tzimimoshiretzimiri inthomointa pañaantareki, ari onkantya pinkiteperoshiretantaiyaari.

⁴² ĩIkantamacheetzimi Fariseo! Pashitakaapiintari Pava inchashimpoki. Iro kantacha te pantneri ikoviri: Ontzimatyepinkameethashiretai, petakoshiretaiyaari eejatzi. Tema iro kovaperovetachari pantayeromi iroka, eero povashaantamaitaro pashinera.*

⁴³ ĩIkantamacheetzimi Fariseo! Osheki pikovapiintziro posatekya niyankineki japatotapiintaita, ari pikempitaitaro eejatzi pikovi ñaapinkatha irovethatapiintaiyaami aririka iriñeetemi.

⁴⁴ ĩIkantamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinatzi! Pikempitashitakaro kaari jiyoitzi ari ikitayeetziri kaminkari, te iriyoyete atziri jaatzikakotatziiri kaminkari.”

⁴⁵ Ari jakanake aparoni iyotaantzirori Ikantakaantaitane, ikantanakeri Jesús: “Iyotaantanerí, pikemakaakenaro eejatzi naakaite okaratzi pikantakeri.” ⁴⁶ Jakanake Jesús, ikantzi: “ĩIkantamacheetzimi eejatzi eeroka iyotaantzirori Ikantakaantane! ¿Opaitama piñaatenatakaantariri atziriite? Te piñaantamaityaaro eeroka pinkematenatyaaero.

⁴⁷ ĩIkantamacheetzimi eeroka, opaitama povetsikapiriniyetantarori ovaneenkatachari tsika ikitayeetakeri etayetakarori kamantantanerí!. Iriitajaantake jovamaayetakeri pairani pivaisatziite. ⁴⁸ Tema eerokatake ovetsikashiyetakeri tsika inkitayeeteri, ari okoñaatziri pakakotatziiri okaratzi jantayetakeri pivaisatziite. ⁴⁹ Tema iyotane jinake Pava, ikantake: ‘Ari notyaantake kamantantanerí intsipayetakyaari otyaantaari. Aparopayeeni irimaimaneete, irovayeetake pashine.’ ⁵⁰ Ari onkantya irovasankitaantaiyaarimi eeroka, okantakaantziro povamaayetakeri kamantantanerí etajaantanakarori pairani. ⁵¹ Eeroka pinataityaarone iroñaaka okantakaantziro jovamaakaantaitakeri pairani, jetanakaro Abel-ni irojatzí Zacarías-ki tsika itzimi jovamaitakeri ipiyavetanaaro tasorentsipankoki ipometziniri Pava. ⁵² ĩIkantamacheetzimi iyotaantzirori Ikantakaantaitane! Te pimataajatero eeroka piyotanetya, arira pikenakaakerori eeroka kaari ikemathatantaro pashinepayeeni.”

*11:42 Iro ikantaitziri jaka inchashimpoki: Menta, ruda, maaroni okaratzi ivankireetari. Irootake kempitarori pinitisi.

⁵³Ikanta Jesús ithonkakero ikantayetakeri. Ari jetanakaro Fariseo itsipayetapaakari iyotzinkariite, japatoventaari Jesús ikovake inkompitakaiyaari onkantya inkemantyaariri ompaitya inkanteri. ⁵⁴Ishintsithavaitakeri, ikovi iñaavaaitakari ñaantsi kaariperori onkantya inkamantakotantyaariri.

Shineyakairori itantane Fariseo

12 Ipoña ipiyotzimentaitapaakari Jesús, anavyaapirinikitaka ikan-taka atziriite. Irojatzí ikantantanakari iriyotaane: “Ontzimatyé paa-maventyaaro shineyakaarori itantane Fariseo, iramatavimento onatzi. ²Tema ontzimatyé onkoñaatakoyetai okaratzi omanakoyevetainchari, oñaarontaiya kaari ikemathaveeta pairani. ³Okaratzi pomanakaavetari, ari onkoñaatakotai. Okaratzi piñaavaitziri apaniro pipankoki, ari inkemakoyeetairo iriñaaventaiteero shintsini.”

¿Intzimekama añaapinkathateri?

(Mt. 10.26-31)

⁴Ikantzi Jesús: “Asheninká, eero pipinkashivaitari materone irovemi, tema ari overaapaakari jaavyiiri irirori. ⁵Jirika tsika intzime pimpinkeri: Iriitakera pimpinke Pava matzirori jovamaantzi, impoña irotyaantemi sarinkaveniki. Intaani iri piñaapinkathatai apaniro. ⁶Tema te impinaperovetya tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante, tekatsi iramaakiite aparoni.† ⁷Jiyotzitaro Pava okaratzi tzi mayetatsiri aishi. Tema piñaakero jaamakotari tsimeripayeeni, eerokara imaperotzirori jaamakotami, eero pipinkantashivaita.”

Inkarate ñaaventakotainane atziriite

⁸“Intzimerika kanterine isheninka: ‘Jashitana Jesús.’ Eejatzi inkempitaiya Itomi Atziri inkantairi imaninkarite Pava: ‘Nashitaari irika.’ ⁹Iriima tsika intzime kantairine isheninka: ‘Te jashitana Jesús.’ Ari inkempiitairi irirori, inkantairi imaninkarite Pava: ‘Te nashitaiyaari irika.’ ¹⁰Tsikarika intzime kantzimatakerine Itomi Atziri, kantatsi impeyakoitairi. Iriima intzime kantzimatakerine Tasorentsinkantsi, eerora jñihiro impeyakoitairi. ¹¹Aririka iraaeyetemi japatotapiintaita isaikayetzi pinkatharentsi, eero okantzimoshirevaitashitami, pinkante: ‘¿Opaitama nonkanteriri?’ ¹²Tema Tasorentsinkantsi iyotakaimirone opaitarika piñaavaiteeri janta.”

Iñaaventakoitzi masontzitsiri ashaarantzinkari

¹³Ipoña iñaavaitziri aparoni piyotzimentakariri, ikantzi: “Iyotaanari, pinkantenari nirentzi impainaata kashetani jookanairi ashitanari.” ¹⁴Ikantzi Jesús: “Asheninká, tera naaka amenakoyetzirori tzi maventavakaantsi nonkantantyaariri pirentzi.” ¹⁵Eekero ikantanakitzi Jesús: “Paamaventya pineveyetaro ashaakarontsi. Tera iro ovañaayetemine.” ¹⁶Ipoña joshiyakaaventanakeneri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni ashaarantzinkari kithotaintsiri osheki ivankivaire irovaneki. ¹⁷Ipampithashirevaitaka, ikantzi: ‘¿Tsi katya noveroka oshekitaintsiri novankire?’ ¹⁸Ipoña ikantashiretanake: ‘Jiroka nanteri. Notantoryeero novantapiintari novankire. Impoña novetsikakaante iniroite, ari noverori okaratzi

†12:6 Kantakotachari jaka “te impinaperotyá tsimeri,” irojatzira kantakotachari jamantamatsitaintaitari apite kireeki inkarate 5 tsimeri.

novankiretari, eejatzi nashaakaro. ¹⁹Ari onimotenari, tema osheki novanontakari. Osheki osarentsi nomakoryaavaite, novatziivaitya, niravaite nomire, noimoshirenkavaitya.’ ²⁰Iro kantamaitachari, ikantzi Pava: ‘Masontzí, iroñaaka tsireni iraashinenkaitaimi, tera piyote impaitya agairone okaratzi pashitari.’ ²¹Arira ikantakotari oshekyaavaitashitarori irashaakaro, te joshekyaaamaityaaro okaratzi jashitari Pava.”

Iñaaventziro Jesús kantzimoshiretaantsi

(Mt. 6.25-34)

²²Ipoña ikantanairi iriyotaane: “Pinkeme nonkante: Tera onkameethate onkantzimoshirevaityaami, pinkante: ‘¿Impaitya noyaari, impaitya nomiretyaari, impaitya nonkithatyaari?’ ²³Tema tzimatsi pashine ampampithashiretakotapiinteri añaantareki, iro kovaperotacha anayiro okaratzi ovayetapiintari, okaratzi akithaayetapiintari eejatzi. ²⁴Pimpampithashiretakoteri tsimeri. Te iriyote impankitanontya iroyaari, te irovetsike ipanko irovanontya ivankire. Iro kantamaitacha Pava, ipayetapiintakeri irovarite. Aakara jimaperotzi jetakotai Pava. ²⁵Aririka paakoventyaaro onkantzimoshirevaityaami, ¿arima pinkantakaakyaaro povavineentavairo posarentsite kapicheeni? ²⁶Tera onkantatyte povavineentero kapicheeni, ¿opaitama okantzimoshiretantamiri? ²⁷Pimpampithashiretakotero inchateya, te añaero antavainete, te ontyaanontya onkithaatyaari. Iro kantamaitacha te onkantzimoshirevaityaaro, onkante: ‘¿Opaita nonkithaatyaari?’ Aña ovaneenkata kameetha, anayiri jovaneenkaveta Salomón pinkatharivetachari pairani. ²⁸Iriitakera Pava ovaneenkatzirori, okantavetaka

kapiche añaavetaro ovaneenkatapainta, iro osamani, tekatsi apantyaarone aririka onkamateyatanake, tema inchekeyetakero, impoña intaayeetakero. Eeroka irimaperote inkempoyaaventemi Pava, aritake, eero pikisoshirevaitzi. ²⁹Aritapaake okantzimoshirevaitakami eeroka, pikantzi: ‘¿Opaita noyaari, opaita nireri?’ ³⁰Apatzirora okantzimoshirevaitari ikaratzi kaari kempisantatsi. Irooma eeroka, jiyotakoyetzimiro Ashitairi opaitarika kovityiimoyetamiri. ³¹Iro kovaperotacha pinkokovatairi impinkatharishireventaimi, impoña piñaayetairo impayetaimiro okaratzi kovityiimoyetamiri.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaararontsi

(Mt. 6.19-21)

³²“Eerokaite kempitakariri nopira, eero pitharovashitaiyani, tema iriitake Pava kovaintsiri impinkathariventaimi. ³³Pimpimantayetero tzimimotzimiri, pimpashitantyaaro. Iro kameethatatsi pantayetairo iroka piñaantaiyaarori pisaikai kameetha inkiteki. Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami inkiteki tsika te ompathaanetapai, tsika te intzimapai koshintzi. ³⁴Tema tsika janta povaarantaka, ari pimpampithashiretapiinterori eejatzi.”

Omperataari aamaventachari

³⁵“Povathakitanakero piithaare. Poisayeteri pootamento. ³⁶Pinkempityaari omperataari oyaaventariri irareetaiya ivinkatharite joimoshirenka, inkene irantavaineri thaankiini iromperatapaiyaariri. ³⁷Kimoshirera inkantaiya aparoni omperataari itzimi iñaapairi ivinkatharite aamaventa ikantaka. Omaperora nonkante, aritake iromisaikairi jovapiintaita iriitake oyiitainerine irovarite. ³⁸Kimoshirera

inkantayetya, intzime iriñeetapairi aamaventa ikanta, onkantavetya te iriyote tsikapaite irareetya, niyankiite terika onkitaitzimatake. ³⁹ Pinkemero iroka. Aririkami iriyote aparoni ashitaanitachari impokatye koshiterine, ari iramaventakyaami, eero ikoshitaarantaitzirimi. ⁴⁰ Iro piyoteri eerokaite, ontzimatyee paamaventayetya. Tema te piyote tsikapaite impiyantaiyaari Itomi Atziri.”

Kaariperori omperataari

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Ari ikantanake Pedro: “Pinkatharí. ¿Arima nokaratziri maaroni atziri poshiyakaaventakena?” ⁴² Ikantzi Jesús: “Pinkempitakotyaari aparoni otzikataari kameethashireri itzimi pampithashiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki omperatariri, ikantanakeri: ‘Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.’ ⁴³ Kimoshirera inkantya irika omperataari, aririka impiye ivinkatharite iñaapairi jimonkaraakero ikantanakeriri. ⁴⁴ Aritake ishinetaakeneri iramaakoventyaaniri okaratzi jashitari. ⁴⁵ Irooma inkantashiretakemi omperataari: ‘Eero ipiyita novinkatharite.’ Impoña irantavaitakeri ikaratzi jomperaitari eejatzi inkempitaakero tsinane jomperaitari. Jatake irovatziivaitya, ishinkivaitya. ⁴⁶ Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaiya omperatariri. Irimaperoteri irovasankitaapairi, irookapairi janta tsika ikashiyakaitakari kisoshireri. ⁴⁷ Tema irika omperataari jiyovetakaro okaratzi inintakaavetariri ivinkatharite, temaita iramaventaiyaari impiye. Irootake impasaperoitantaariri. ⁴⁸ Iriima itzimi kaari iyotakoterone okaratzi inintakairiri, eero ipasaperoitairi. Tema ikaratzi ishinetaaheetziri irantaperoyeteromi ikovaitziri,

osheki iromperaityaari. Intzimerika osheki javentaayeetakari, osheki inkovakoyeeteriri irirori.”

Iñaaventakota Jesús

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ “Tema iro nopokantari novasankitairi kaariperoshireri, okempivaitakaro iriimi paampari namakemi kipatsiki. Osheki nokovataikemi etataitya irovasankitaayeete, aperotaiyaami kaariperori. ⁵⁰ Iro kantacha ontzimatyee netanakyaaro naaka nonkemaantsitanakya, irojatzi nomonkaraantakyaarori. ⁵¹ Piñaajaantake iro nopokantari iñaamatsiyeetairo atziri isaike kameetha. Aña nopokakera, namatziiro antaminthataavakaantsi. ⁵² Iroñaaka iriñeetero irantaminthatavakaiya atziri isaikavankotavakaiyani, apite atziri irantaminthateri pashine atziri karatatsiri mava. ⁵³ Aparoni evankari ari impithokashitakyaari iriri, impiyatziyaari eejatzi iriri inkisaneenteritomi. Ompithokashityaaro tsinane iniro, ompiyatzityaaro eejatzi iniro. Ompithokashityaaro tsinane ayirontari, ompiyatzityaaro eejatzi ayiro.”

¿Tema piyotero kantainchari?

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ipoña Jesús ikantziri atziri piyotzimentakariri: “Tema aririka piñeero menkori ikyaapiintzi ooryaatsiri, pikantapiintzi: ‘Omparyaatye inkane.’ Omata pikantakeri. ⁵⁵ Tema aririka pinkemero tampyaa ompoñeeya katonko, pikantapiintzi: ‘Osaryaatyee kameetha iroka kitaite.’ Omata okaratzi pikantziri. ⁵⁶ ¿Kamatavirí! Piyovetaro eeroka tsika okanta piñaayetapiintziro inkite, eejatzi kipatsi. ¿Opaitama kaari piyotakotantaro okaratzi kantachari iroñaaka?”

Paapatziyaari kisaneentzimiri

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ “¿Opaitama kaari pamenantaro eeroka okaratzi kameethatatsiri? ⁵⁸ Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharovakote eeroka avotsiki, pinkanteri: ‘Eero pikisavaita, thame aakameethatavakagaiya.’ Tema aririka irareetakaakyaami pinkatharentsiki, inkantaitakeri aamaventaneri: ‘Paanakeri irika.’ Irojatziri iraan-taitanakyaamiri irashitakoitemi. ⁵⁹ Tema eerorika pipinatashitari okaratzi pireevere, eerora piñagairo iroimishitovakaantaimi. Omaperora.”

Eerorika povashaantairo pameyetari, ari pimpeyaashitaiya

13 Ari ipokaiyakeni kamantziriri Jesús, tema Pilato jova-maakaantake Galilea-satzi janta ipometajaantaitapiintziniri Pava piratsi. ² Ikantanake Jesús: “¿Piñaajaantzima eerokaite iro jantantaitakarori iroka tsika ikantaitakeri jovamaitakeri, tema janaatziiri ikaariperoshiretzi pashine Galilea-satzi? ³ Nokantzi naaka: Te ari onkantya. Eerorika povashaantziro pameyetari eeroka, ari pinkempitakotaiyaari irirori. ⁴ Ari ikempitakari karatatsiri 18 kamaintsiri atsinakakeri pankotsi janta Siloé, ¿piñaajaantzima iri mapertozirori ikaariperoshiretzi janayiri pashine Jerusalén-satzi? ⁵ Nokantzi naaka: Tera ari onkantya. Tema eerorika povashaantziro pameyetari, ari pinkempitakotaiyaari.”

Joshiyakaaventaitziro pankirentsi kaari kithotatsine

⁶ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakero, ikantzi: “Otzimi aparoni atziri ivankire

irovaneki. Aparoni kitaite jiyataake iramenero tzimakerika okitho, temaita iriñaapaake. ⁷ Ikantakeri aamakoventaniriri: ‘Tzimake mava osarentsi nopokaveta nameniro novankire onkithote, temaita noñe. Pinchekero, amenaashivaita okatziya jaka.’ ⁸ Ari jakanakeri irirori, ikantzi: ‘Eero novinkatharite, añaavairo iroka osarentsi eerorika okithotzi, nonkithatashitavakero oponkitziki notyaakitavairo onkithotantyaari. ⁹ Aririka onkithotai, kameetha onatzi. Irooma eerorika, aripaitera pintovakaantero.”

Jovavisaakotziro Jesús aparoni tsinane kitaite imakoryaantaitari

¹⁰ Ikanta jiyotaantzi Jesús kitaite jimakoryaantaitari janta japatotapiintaita, ¹¹ ari osaikiya aparoni tsinane tzi makotaintsiri 18 osarentsi jaakaitziro. Tsinkamitzitake, te onkante onkatziye kameetha. ¹² Ikanta iñaapaakero Jesús, ikaimapaakero, ikantziro: “Tsinané, eshitakotaimi pimantsiyaveta.” ¹³ Jantzitakero kapicheeni otsinkamitzitake. Tampatzikatanai kameetha. Osheki otharomentaventanakari Pava. ¹⁴ Iro kantamaitacha te onimoteri jevatatsiri japatotapiintaita, iniroite ikisanaka, iñaakeri jovashinchaantake Jesús kitaite jimakoryaantaitari. Ikantanakeri atziriite: “Tzimatsi 6 kitaite jantavaitantaitari, ari pimpokeri inkene irovashinchagaitemi. Te onkameethate kitaite jimakoryaantaitari.” ¹⁵ Irojatziri jakantanakari Jesús, ikantzi: “¿Kamatavirí! Kitaiteriki jimakoryaantaitari pithataryaakotapiintziri pipira pashitakoyetziri

pirakairi imire.[‡] ¹⁶ Tema iroka tsinane asheninka onatzi, iro isarontari Abraham-ni tzimakotake 18 osarentsi iñaashitakaakaro peyari. ¿Tema onkameethate ovashincheero kitaite jimakoryaantaitari?” ¹⁷ Ikantanakera Jesús, iniroite ipashiventanaka ikaratzi kisaneentziriri. Iro kantamaitacha kimoshire ikantaiyanakani atziri ikaratzi ñaakerori jantakeri Jesús.

**Joshiyakaaventaitziro okitho
inchato iryaanitsiri**

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Ipoña ikantanake Jesús: “¿Opaitama oshiyari ipinkathariventantai Pava? ¿Ipaitama noshiyakaaventemirori?” ¹⁹ Aña oshiyaatyaaro aririka impankiitero okitho iryaanitsiri pankirentsi. Tema tzimatsi aparoni atziri pankitakerori irovaneki, anaanakero pashine pankirentsi, antaro oteveyetanake, ari imavoshiyetari tsimeri otsimankatapeshitake.”[¶]

**Joshiyakaaventaitziro
shineyakairori tanta**

(Mt. 13.33)

²⁰ Ipoña japiitakero ikantzi Jesús: “¿Ipaitama noshiyakaaventemirori ipinkathariventantai Pava?” ²¹ Aña okempitayaaro shineyakaarori tanta. Aparoni tsinane, aakero kapicheeni, okonovakero tantapatha, tekera osamanite, shineyanake maaroni.”

**Iñaaventaitziro iryaanityenkakiini
ikyaapiintaitzi**

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Ithonka ikenayetake Jesús nampitsiki jiyotaantayetzi. Irojatziki ikenantanakari Jerusalén-ki. ²³ Ari

josampitaitakeriri, ikantaitziri: “Pinkatharí, ¿kapichema avisakotaatsine?” Ipoña ikantzi Jesús: ²⁴ “Ontzimatyepiñaashintsitya pinkempitakaantyaaro pinkyaagaatyeeemi iryaanityenkakiini ikyaatapiintaitzi. Tema osheki kovavetachane inkyaanitaiyaaro, eeromaita imatziro. ²⁵ Aririka irashitanakero ipanko ashitarori, irojatzirika pisaikake jakakiroki, pinkantavetya: ‘Pinkatharí, pashitaryeenaro.’ Impoña irakanake irirori, inkante: ‘Te niyotemi tsika pipoña eeroka.’ ²⁶ Impoña pinkantavetanakya eeroka: ‘¿Tema piyotena akaratziranki avaiyani, akaratziranki iravaitaiyini? Piyotaantapiintake nonampiki.’ ²⁷ Inkante irirori: ‘Omapero, te niyotemi tsika pipoña. Piyaataveete pankiventarori kaariperori.’ ²⁸ Arira piraavaityaari, patsikaikivaitya, aririka piñaayetairi Abraham, Isaac, Jacob intspataiyaari ikaratzi kamantantaneriite isaike ipinkathariventantai Pava. Irooma eeroka jakakiroki pisaikai. ²⁹ Tema inkarate avisakoshiretaatsine impoñaayetaiya tsikarika overaapaa kipatsi, isaikayetai irayooyetairi Pava tsika ipinkathariventantai. ³⁰ Tema tzimatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoiyyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoiyyetatsiri iroñaaka, iriira ñaayetairone iretayetaiyaaro.”

Jiraaneentakotaro Jesús Jerusalén

(Mt. 23.37-39)

³¹ Ari jareeyetapaaka Fariseo, ikantapaakeri Jesús: “Piyaatai, kaakitaintsi Herodes ikovi irovemi.” ³² Ikantzi Jesús: “Piyaate, pimpiyanake, pinkanteri kempitakariri sagari,

[‡]13:15 Iri ipirayetari janta: buey ipoña asno.

[¶]13:19 Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitsiri pankirentsi paitachari mostaza, iro shookatsi inampiki pashine atziri.

novashinchaayetziri jaakiri kamaari, novashinchaayetziri mantsiyari. Intaani okapatapaaka mava kitaite nonkaratantyaarori nantziri. ³³Iro kantamaitacha, eekero niyaataye irojatzu mavatapaintsine kitaite, tema iro aritansi irovayeeteri maaroni kamantantaneriite Jerusalén-ki. ³⁴¡Jerusalén-satziite! Osheki povake kamantantaneriite. Pitsitokayetakeri ikaratzu jotyaaantaveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitziri iriryaanite. Ari nonkanterimi naaka ikaratzu notomintaari. Iro kantamaitacha te pinkovaiyeni. ³⁵Iroka pinampi tsika pi-saikapiintayeveeta, eero inéetai impaitya nampitaiyaarone. Pinkeme nonkante: Eerora piñiitaana, irojatzu apaata pinkantantaiyaari: ‘Tasonkaventaari inatzu, tema Pinkatharensi apaitziri otyaantakeriri.’”

Jesús jovashinchagairi eeniyavaitatsiri

14 Okanta aaroni kitaite jimakoryaantaitari, ikenake Jesús ipankoki ijevare Fariseo iroya. Osheki kempoyaakeriri ompaitya iranteri. ²Ariya isaikakeri janta aaroni mantsiyari eeniyavaitatsiri. ³Ipoña Jesús josampitakeri iyotaantayetzirori Ikantakaantaitane itsipataakeri Fariseo, ikantziri: “Kitaite jimakoryaantaitari onatzi ironaaka, ¿tema oshinetaantsite ovashinchaante?” ⁴Te irakaiyeni, irojatzu imairetaiyakeni. Jaakeri Jesús mantsiyari, jovashinchagairi, jotyaaantairi. ⁵Ipithokashitanakari irikapayeeni, ikantziri: “Aririka irotetya pipira omoroki kitaite jimakoryaantaitari, ¿tema ari pinoshikairi thaankiperoini?”[§] ⁶Tema tekatsi inkante irakanakeri.

Oimoshirenkachari aavakaantsiki

⁷Ari isaiki Jesús ipampoyiiri inkarate ayooterine ijevare Fariseo, tharovako ikantaiyani ikovi irosatekayetya intsipatantyaari jevari iroya. Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeneri, ikantanake: ⁸“Aririka inkaimayeetemi poimoshirenkya aavakaantsiki, eerora pikovashita posasatekatya pinkove pintsipatyaari jevari, tema tzimatsi pashine pokatsine anaakotzimiri jiriiperotziri irirori. ⁹Aririka irareetapaakya kaimakaantzimiri, inkantapaakemi: ‘Eero posasatekata eeroka, piyaate pisaike jantyaatziini.’ Iniroitera pimpashiventanakya. ¹⁰Aña iro kameethatatsi aririka piyaate eero posasatekavaita, pisaikapaake jantyaatziini. Impoña impokake kaimakemiri, inkantemi: ‘Asheninka, pimpoke posatekya eeroka janta.’ Aripaitera iriñaapinkathayeetemi. ¹¹Tsikarika itzimi kovashivaitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero intsinampashiretakaitari. Iri-ima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri, iriitake ñeerone inaaapinkathayeetairi.” ¹²Ipoña ipithokashitanakari Jesús aanakeriri irovakaiyaari, ikantziri: “Aririka pinkaime atziri povakaiyaari, eero pikaimashitari pisheninkajanotari eeroka, pirentzi, ipoña ikaratzu ashaarantachari, tema ari onkantake impiyataiyaami eeroka irovakaiyaami. ¹³Aririka poimoshirenkya, iri pinkaimayete ashinonkainkari, mavityaakiri, pesaponthoyetatsiri. ¹⁴Ari piñeero pinkimoshiretai, tema irikapayeeni, eero okantzi impiyataiyami apaata iroimoshirenkya. Iro kantamaitacha ari impinayeetaimi pantakeri aririka iriñaayetai kameethashireri.”

[§]14:5 Iri ipirayeetari janta: buey ipoña asno.

Joshiyakaaventaitziro iniroite jovaita

¹⁵ Ikanta ikemavakera aparoni ikaratzi isaiki jovaiyani, ikantanake: “Kimoshirera inkantya inkarate ovaachane impinkatharitanakerika Pava.” ¹⁶ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi aparoni atziri, jovetsikakaante iniroite oimoshirenkaantsi, ari irovaiyaani. Ithonka ikaimakeri ikarataiyini. ¹⁷ Ikanta omonkaratapaaka irovantyaari jotyaaantakeri iromperatane inkamanteri ikaratzi ikaimakaantakeri, tema irootaintsi irovaiyaani. ¹⁸ Tera inkove impokaiyeni ikaratzi ikaimakaantaveetakeri. Jetanakaro aparoni, ikantzi: ‘Eero okantzi niyaate, niyaatatye namenero ovaantsi namanantakeri. Irootake eero okantanta niyaate.’ ¹⁹ Ikantake pashine: ‘Niyaatatye noñaantyaari namanantakeri nopirapayeeni, irootake eero okantanta niyaate.’ ²⁰ Ari ikantake pashine eejatzi: ‘Eero okantzi niyaate, tema ovakera naavakaaka.’ ²¹ Ipoña ipiya omperataari, ikamantapairi ivinkatharite kantainchari. Iniroite otsimaanakari, ikantanakeri iromperatane: ‘Piyate, paniitero tsika overaa nampitsi, pamakeri ashinonkainkari, mavityaakiri, pesaponthoriite inkarate piñeeri janta.’ ²² Ari jimatakeri iromperatane. Ipoña ikantairi ivinkatharite: ‘Nomatakeri okaratzi pikantakenari. Iro kantamaitacha eeniro okaankitzi pankotsi.’ ²³ Ipoña ikantziri iromperatane: ‘Pinthonkero paniitero avotsi, piyaayete tsikarika, pishintsiventero inkarate piñeeri janta, impokeeta ojaikityaata nopanko. ²⁴ Pinkeme nonkante: Oshékira netavetakari nokaimakaantziri,

eeromaita iñaajatziro iroya kapicheeni novetsikakaantakeri ovaritentsi.”

Pomerentsitachari ankempitakotyaari Cristo

²⁵ Oshéki ikaratzi oyaatakeri Jesús. Ipoña ipithokashitanakari, ikantziri: ²⁶ “Aña iro onimotzimiri petakoyetari piri, piniro, piina, pitomi, pirentzi, pitsiro, petakota eejatzi apaniro eeroka. Iro kantacha aririka anaanakeri okaratzi petakotyaanami naaka paventaana, tera pinkyaaryoote pinkempisantena. ²⁷ Ontzimatyé pinkyaaryooventero noñaaventayetakemiri, onkantavetakya impaikakoitemi. Aririka povashaantakeri, eerora nokempitakaantami eeroka niyotaane. ²⁸ Aparoni kovatsiri irovetsike pankotsipenthakii, iretavakyaaro impampithashiretya tzimatsirika irimatantyaarori irovetsikero. ²⁹ Ari onkantya inthonkantyaarori iretanakyaaro irovetsikero, tema aririka irookaventakero ari ishirontaventakyaari inkarate ñeerine. ³⁰ Inkantaiyeni: ‘Piñaamatsiteri irika, te iravyeero, jookashitaro.’ ³¹ Ari ikempitari eejatzi, aparoni pinkathari tzimatsiri 10,000 irovayirite, iriminthatya irovayirityaari pashine pinkathari tzimatsiri 20,000 irovayirite. Ontzimatyéera iretavakyaaro impampithashiretavakya, aririka iroitsinampaakeri. ³² Iñaakerorika eero joitsinampairi, eenirora joveraa intaina pashine pinkathari pokatsiri irovayirityaari, irotyaantake kanterine: ‘¿Tsikama ankantyaaka eero ovayiritavakaanta?’ ³³ Ari okempitari eejatzi ontzimatyé petavakyaaro pimpampithashiretavakya eerokaite, tema eerorika povashaantziro petakoyetaro okaratzi pashiyetari, eerora nokempitakaantaami niyotaane.”

**14:19 Iri kantakotachari jaka nopirapayeeni, karatatsiri 5 buey.

Kempitarori tzivi kaari katyotaatsine*(Mt. 5.13; Mr. 9.50)*

³⁴“Tema kameetha okanta tzivi okatyotzi. Iro kantacha aririka inkonovaitero tsika ompaitya, eero apantaaro inkatyokantaityaaro. ³⁵Tekatsi apantaiyaarone tzivi, eero aritaajatzii eejatzii isaiponkitzitan-taityaaro pankirentsi, ontzimatyee irookaitero. Kovirori inkemathatero iroka, irovayempitayaa inkempisante.”

Jiñaaventaitziri oisha peyavetachari*(Mt. 18.10-14)*

15 Osheki kovakotziriri kireeki isheninka itsipatakari atziri kaariperoshireri, ikempisantzii jiyotaantzii Jesús. ²Ikanta Fariseo itsipatakari iyotzinkariite, iñaaventanakeri Jesús, ikantzii: “Pameneri irika, ikempiyakari atziri kaariperoshireri, itsipatari jovapiintaiyani.”

³Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeri, ikantanake: ⁴“Tzimatsi piratachari ikaratzii 100 iroishate. Okanta aparoni kitaite, ipeyaka aparoni iroishate, jookanakeri pashine ⁹⁹oisha tsika te inampiitaro, jatake ikokovatairi peyeenchari. ¿Tema pimatziro eeroika iroka? ⁵Ikanta iñaapairi iroishate, kimoshire ikanta janatapairi. ⁶Tema jareetara ipankoki, japatotapairi isheninka, ikantapairi: ‘Pimpoke pintsipatyaaana aimoshirenkya, tema noñagairi noishate peyavetainchari.’ ⁷Eekero ikantatzii Jesús: “Arira onkempitagaiya inkiteki, iniroite inkimoshireventaiteri aparoni atziri ovashaantairori ikaariperoshireveta. Iranaanakeri ⁹⁹kameethashiretaiyatsiri.”

Joshiyakaaventaitziri kireeki peyavetachari

⁸Ipoña ikantzii: “Aparoni tsinane tzimatsi 10 oireekite. Okanta aparoni kitaite ipeyapithatakaroo aparoni oireekite, ovaampatakeroo ootamento, opishitakeroo maaroni opanko okokovatairi oireekite.†† ⁹Okanta oñagairi, okaimakeri osheninka, okantakeri: ‘Pimpoke, pintsipatyaaana noimoshirenkya, tema noñagairi noireekite peyavetainchari.’ ¹⁰Eekero ikantatzii Jesús: “Arira inkempitagaiya imaninkarite Pava iniroitera inkimoshireyetai iñaakerika aparoni atziri jovashaantairoo ikaariperoshirevaitzii.”

Iñaaventaitziri tomitsi aparavaitatsiri

¹¹Ipoña ikantanake eejatzii Jesús: “Aparoni atziri tzimatsi apite itomi. ¹²Ikanta iyaapitsi itomi, ikantakeri iriri: ‘Apá, pimpenaro okaratzii pashitakaiyaanari.’ Ari ikantakeroo, itsiparyaakeneri itomi okaratzii irashitakaiyaariri apaata aparopayeeni. ¹³Tekera osamanite, jatake iyaapitsi itomi intaina pashineki nampitsi. Ari japaravaitashitakeri iireekite. ¹⁴Ikanta japerotakeri japaratakeri maaroni, iñeetake iniroite tashetsi janta nampitsiki. Ari ikovityaanaka ikaratzii japaratashivaitakeri. ¹⁵Ipoña jiyaatashitakeri nampitarori janta ikovi antavairentsi, jotyaantaitakeri iramaventyaari chancho. ¹⁶Iniroite itashaake, ikovake irayooteri chancho, tema tekatsi perine iroyaari. ¹⁷Ipoña ikantashiretanake evankari: ‘Osheki janintaavaita jovatziita antavaitatsiri ipankoki ashitanari, ¿ipaitama

††15:8 Ikantakoitziri jaka “kireeki,” irijatzira ipaitayeetziri “dracma,” kireeki inatzii jashiyetari Grecia-satzi. Iriitake ipinatantaitariri antavaitatsiri aparoni kitaite.

nashinonkaantavaintari naaka jaka notasheneentzi? ¹⁸ Ontzimatyé niyaatai ashitanariki, nonkantapairi: 'Apá, tzimatsi kaariperori nantzimotakemiri, eejatzi nokempitakaakeri Inkitesatzi. ¹⁹ Te arite pinkempitakaantina pitomi, intaani nokovi pinkempitakaantenari ikaratzi antavaitzimiri.' ²⁰ Ari ipoña ikatziyanaka, pokai ashitariki. Ikanta ashitariri, amenavookitatsi irirori iñaavairi ipokai, ishiyashitavaari, javithanotavairi, inintaaporotavairi. ²¹ Ikantapaake itomi: 'Apá, tzimatsi kaariperori nantzimotakemiri, eejatzi nokempitakaakeri Inkitesatzi. Te arite pinkempitakaantina pitomi.' ²² Iro kantamaitacha ashitariri, ikantakeri iromperatane: 'Pamake irooperori kithaarentsi, pinkithaataavairi notomi. Poveneri irakoki mareryaatatsiri, pinkyaantakaiyaari eejatzi zapato. ²³ Impoña pamenake evonkiri vaca kameetha ivathate, povamayeri. Nokovi aimoshirenkya. ²⁴ Tema irika notomi kamavetaka, iro kantamaitacha añagai iroñaaka. Pairani ipeyaka, iñeetairi iroñaaka.' Ari jetanakaro joimoshirenkaiyani.

²⁵ Ikanta irantarite irirentzi saikatsi jantavaitzi ovaantsiki. Pokai pankotsiki, ikemapaatziiri joimoshirenkaiyani. ²⁶ Josampitapaake aparoni iromperatane opaita ikimoshiretantaitari. ²⁷ Ari ikantanakeri: 'Areeta pirentzi, irootake jovamaakaatantakariri piri evonkiri vaca, tema kameetha jareeta pirentzi tekatsi avishimoterine.' ²⁸ Ari ikisapaaka, te inkove inkyaapai pankotsiki. Ipoña jiyaatashitakeri iriri, osheki ipankiventakariri intsi-patantyaariri joimoshirenka. ²⁹ Irojatzzi ikantantanakariri iriri: 'Piñaavetana naaka osamani nosaikimotzimi, tekatsi nantzimotemi. Tetya pimpajaatena

aparoni piratsi noimoshirenkya. ³⁰ Iro kantamaitacha ipokaira iyeka thonkitakemiriri piireekite ipiro mayempiro, iriia povamainiri vathatatsiri poimoshirenkavairi.' ³¹ Ari jakanake iriri, ikantziri: 'Notomí, ari pathi poviro pisaikimotakena eeroka, maaroni okaratzzi nashitari, eerokara ashitaro maaroni. ³² Irootake ankimoshiretantyaari iroñaaka, tema irika pirentzi, kamavetaka, iro kantacha añagai iroñaaka. Ipeyavetaka jiñeetairi iroñaaka.'"

Joshiyakaaventaitziri kaariperori omperataari

16 Ipoña Jesús ikantakeri eejatzi iriyotaane: "Tzimatsi aparoni atziri ashaarantachari. Itzimi irirori iromperatanepayeeni. Okanta aparoni kitaite tzimatsi pokaintsiri, ikantaitakeri ashaarantachari: 'Irika ijevare pomperatane, japaratakemiro pashaakaro.' ² Ikanta irika ashaarantaneeri ikaimakeri iromperatane, josampitakeri: '¿Opaitama pantakeri? Nokemake ikantaitana. Nokovi poñaakenaro okaratzzi pantavaitakenari. Tema ari okaratapaake pijevatziri nomperatanepayeeni.' ³ Ari ikantashiretanake irika omperataari: '¿Tsikatya nonkantyaaka iroñaaka? Iromishitovatyeena omperatanari. Te onkante nompankivaite, aririka nonkampitante impashityaana, osheki nompashiventya.' ⁴ Ipoña ikantashiretzi: 'Niyotake ompaitya nanteri irakameethatantaityaanari pankotsiki aririka iromishitovaitakena.' ⁵ Japatotakeri ikaratzi ireevetziriri ivinkatharite, ikantakeri etakarori: '¿Tsikama ikaratzi pireevetziri novinkatharite?' ⁶ Ikantzi irirori: 'Nireevetziri ikaratzi 100 inchatonaa

‡15:29 Ikantakoitzi jaka "piratsi," iritakera cabra.

jovaitzi yeenkantsi.’ Ipoña ikantziri: ‘Jiroka pireeveve, thaanki posankinate, intaani inkaratai 50 inchatonaa pireeveteri.’⁷ Ipoña josampitakeri pashine ikantziri: ‘¿Eeroka tsikama ikaratzi pireevetzi?’ Ikantzi: ‘Nireevetzi okaratzi 100 ipiyotakoyeetziro trigo.’ Ipoña ikantziri eejatzi: ‘Jiroka pireeveve, posankinate, intaani onkaratai 80 ipiyotakoyeetziro.’⁸ Ikanta irika pinkathari, joñaakantakeri iromperatane tema iñaakeri omataziiri jiyotzi tsika inkenakairo kantainchari. Arira ikantayetari atziripayeeni iroñaaka, imatayya jiyotzi tsika ikenakairo irakameethayetantyaariri isheninka, janayiri tsika ikanta kempisantzinkariite.”⁹ Irojatzii ikantantanakari Jesús: “Ontzimatyepiyote paakameethatantyaaro pashaarantayetari iroñaaka onkantavetya te apantaperotaro, iroora onantaiyaari irakameethayeetaimi apaata eeroka janta inkiteki.

¹⁰ Itzimirika kyaaryootaintsiri kapicheeni, iriitake kyaaryooperotaatsine. Itzimirika kaariperoshiretatsiri kapicheeni, iriitake maperotairone inkaariperotai. ¹¹ Terika pinkyaaryoovero ashaakaronsi kaari apantaperotaro jaka, tekatsira ameentyaamine irooperoriki. ¹² Terika pinkyaaryoovero ashinentsi, tekatsira pemineri pashityaari eeroka. ¹³ Tekatsira aparoni omperataari materone irantavaitene apite pinkathari. Tema aparoni inkovaperote jomperatari, iriima pashine inkisaneentakeri. Ari okempitari eejatzi, tekatsira materone inkempisanteri Pava, aririka impampithashiretakotero ashaakaronsi, kempivaitaka omperanatatyeyearimi.”

¹⁴ Ari ikaratzi ikemaiyakeni Fariseo, tema irijatzi nevetarori ashaakaronsi, ishirontzimentakari Jesús ikemiri ikantayetakeri. ¹⁵ Ipoña ikantanakeri: “Piyotzi potzikaaventaiyani eeroka eero jiyotantami atziri, iro kantamaitacha jiyotzimiro Pava okaratzi pipampithashireyetari. Tema okaratzi irooperotziimovetari atziri, ipinkimatziro Pava.”

Ikantakaantaitane ipoña ipinkathariventantai Pava

¹⁶ “Tema pairani iñaaventayeetakero Ikantakaantaitane ipoña irosankinare kamantantaneriite. Ipoña ikinkithatake Juan. Ikematziiro iroñaaka atziriite Kameethari Ñaantsi tsika ikanta ipinkathariventai Pava. Iniroite ikovi iriñeero okempitaro ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. ¹⁷ Te opomerentsita aperotaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitacha eero aperotzimaitaatsi Ikantakaantaitane.”

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: “te apantyaaro pookero piina”

¹⁸ “Itzimirika ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jimayempiventakero etavetarori. Ari ikempitari eejatzi agairone tsinane jookiri oime, imayempitake irirori.”

Ashaarantachari ipoña Lázaro

¹⁹ “Tzimatsi aparoni atziri ashaarantachari, tsika itzimi ovaneenkatachari ikithaatapiinta. Jaakoventaro kitaiteriki joimoshirenka ovaneenka jovatziivaita.”[¶] ²⁰ Tzimitacha eejatzi aparoni ashinonkaavaitachari ipaita Lázaro, ithonka ipathaavaitake irika. Ari jonoryaapiinta jakakiro ipankoki ashaarantaneri. ²¹ Iriitake

[¶]16:19 Iro ikantakoitziri jaka “ovaneenka,” kithaarentsi jonkeromaitatsiri. Osheki ovinaro iroka. Intaani ikithaayetaro ashaarantachari.

kovatsiri iriyoyeero jovaryaayetziro irovanaro ashaarantachari. Pokatsi otsitzi ithotziri ivathaaroki. ²²Ikanta apaata kamake ashinonkainkari, jaanakeri imaninkarite Pava, jatake isaikira Abraham. Ipoña kamitaka eejatzi ashaarantachari, ikitaitakeri. ²³Ikanta janta sarinkaveniki, osheki ikemaantsivaitaka irika ashaaran-tavetachari. Jamenakotakeri intaina jiñaatziiri Abraham itsipatakari Lázaro. ²⁴Ari ikaimanake irirori, ikantzi: ‘Chariné, Abraham, pineshinonkatena. Potyaanteri Lázaro iramaajatakana kapicheeni jiña nomiretavakyaari, tema itashineentatyaana shintsiini paampari.’ ²⁵Ikantanake Abraham: ‘Nochariné, poshiretyaaro pashaakaro pairani, eejatzi ikempita Lázaro joshiretaro iñaashivaitakari. Iro kantamaitachari kimoshire ikanta irirori jaka, irooma eeroka ontzimatyepinkemaantsivaitaiya. ²⁶Tekatsi pinkene pimpoke, tzimatsi iniroite impereta otzikairi, eero okantzi eejatzi niyaatashitemi eeroka.’ ²⁷Eekero ikantaveta irirori: ‘Pinkeme nokantzimi chariné, potyaante jatatsineri isaiki ashitanari. ²⁸Tzimatsi janta ikaratzi 5 nirentzi, pinkamanteri eero ipokanta irirori jaka, osheki jiñaashitaitaro.’ ²⁹Ari ikantzi Abraham: ‘Tzimatsi Ikantakaantakeri Moisés, tzimatsi eejatzi ikantayetakeri kamantanteneri, iro inkempisanteri.’ ³⁰Ipoña ikantzi eejatzi: ‘Eerotyaami, Chariné, Abraham. Tzimatsirika aparoni kamatsiri kamantairine añaatsiri atziri, ari irovashaantairo kaariperori jameyeteri.’ ³¹Eekero ikantanakitzi Abraham: ‘Tema te inkempisantero ikantayevetari Moisés eejatzi ikantayetakeri kamantanteneri, eeroty

ikempisantaajatziri inkamantavetyaari aparoni kaminkari.”

Eero pantakaantziro kaariperori

17 Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Ari intzimapiintatye antakaanterone kaariperori. Inkantamacheeteri irika. ²Tsikarika itzimi antakaakerine kaariperori aparoni eentsi aventuraari, ari irovasankitaayeetairi. Iro kameethat-simi inthayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki, ari onkantya eero ikaariperotakaantantami. ³Ontzimatye pampaventya eeroka. Tema intzimerika aparoni antzimotemine kaariperori, pinkaminairi. Aririka irovashaantanairo jantayevetakari, pimpeyakotero jantzimovetakamiri. ⁴Ari okempitari eejatzi. Tzimatsirika atziri osheki irantzimotapiintakemi, okempitaajatatyaama onkarate 7 irapiipiitero aparoniki kitaite, ontzimatyepa-papiipiitery pimpeyakotery aririka impokashitapiintakemi inkovakotemi pimpeyakotairi.”

Paventaaperotakaina

⁵Ikanta Otyaantajanoriite, ikantanakeri Jesús: “Nokovi poshiretakaaperotyana.” ⁶Ipoña ikantzi Avinkatharite: “Onkantavetakya eero iniroitetzi poshiretaana, onkempityaaro okitho iryaani pankirentsi, aritake pimatakero iniroite inchato katziyeenchari, pinkantero: ‘Pishirinke, piyaate pinkatziye janta inkaareki.’ Nonkante, arira omatakya.”^{§§}

Irantayeteri omperataari

⁷“Aririka intzime pomperatane, piñaavairi irareetaiya joshevavaitzi povaneki, jaamaakoventari pipira

§§17:6 Iro ikantakoitzi jaka “okitho iryaani pankirentsi,” paitachari “mostaza,” iro shookatsiri inampiki pashine atziri. Iro ikantakoitzi jaka “iniroite inchato,” paitachari “sicómoro,” irojatzzi shookatsiri pashineki inampí atziri.

¿arima pinkantavairi: ‘Payootapaina?’
⁸ Aña eero, intaani pinkantavairi: ‘Ponkotsitapai ovaritensi. Povathakitya inkene poyiitena, irojatzí novan-takyaari, nirake nomire eejatzí. Impoña pimpoite eeroa povaiya.’
⁹ ¿Arima pimpaasoonketakeri okaratzí iranteri pomperatane? Aña eero.
¹⁰ Arira pinkempityaari eejatzí eeroa, aririka pimonkarataakero okaratzí inintakaimiri Pava, ompoña pinkante: ‘Eero asagaaventavaita jomperayeetai, tema intaani amonkaramatsitero okaratzí ikovakaayeetakairi antero.’”

Jovashinchagaitziri 10 pathaavaitsiri

¹¹ Ipoña javisanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, ikenanakero Samaria-ki ipoñaanakaro Galilea.
¹² Ikanta jareetapaaka aparóniki nampitsi, ari jomonthaavakari 10 shirampari pathaavaitsiri, intaina ikatziyeeyapaaka. ¹³ Ikaimaiyini, ikantzí: “¡Iyotaanterí Jesús, pineshinonkataina naaka!”
¹⁴ Ari jamenanakeri irirori, jiñaatziiri ikatziyeeyani, ikantzí: “Piyaatashiteri omperatasorentsitaari iramenavakemiro pivathaaro.” Ikanta jiyaataiyanakera, omapokashitaka opeyanaka ivathaaro, eshitakoyetanai. ¹⁵ Ikanta aparóni iñaakerora jeshitakotai ipathaavaitsi, tharomentaka ipiyaa irirori, ikimoshireventanakeri iniroite Pava.
¹⁶ Jotyeeerovashitapaakari iitziki Jesús, ipaasoonketapaakeri. Irika piyaachari Samaria-satzira inatzi. ¹⁷ Ipoña ikantzí Jesús: “¿Tema 10 ikaratzí eshitakotaatsi, tsikama ikenakeka pashine?”
¹⁸ Tekatsira nosheninka piyaatsine inkimoshireventairi Pava impaasoonketeri, intaani ipiya pashinesatzi atziri.”
¹⁹ Ari ikantanakeri Jesús pathaavaivetachari: “Pintzi-

naanai, piyaatai. Iro ovashinchagaimi poshoretana.”

Etantanakyaarori impinkathariventantaite

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ipoña Fariseo josampitakeri Jesús, ikantzí: “Tsikapaite etantanakyaarori impinkathariventantai Pava.” Ari jakanake irirori: “Omapokashitaiyaara impinkathariventantai Pava. ²¹ Eero ikantaitzi: ‘Jiroka jaka. Jironta janta.’ Tema aritake pinkatharishireventantai Pava.”
²² Ipoña ipithokashitanakeri iriyotaane, ikantzí: “Ari pinkovave-taiya apaata piñeerimi kapicheeni irika Itomi Atziri, eero okantzímaita.
²³ Ari pinkemake inkantaite: ‘Jirika jaka.’ Pashine kantatsine: ‘Jirinta janta.’ Eerora piyaatashitziri, eero poyaatziri eejatzí. ²⁴ Aririka impiye Itomi Atziri, inkempitapaiyaaro oporeki ookatharontsi, ompoñaanakya tsika overaa kipatsi irojatzí tsika janta othapitapaa. ²⁵ Aña etavakya iriñaavakero inkemaantsitya iniroite, irimanintavaiteri irikaite atziriite tzimayetatsiri iroñaaka.
²⁶ Tema onkempityaaro tsika okanta pairani eeniro isaikaveta Noé. Ari onkempitzitaiya eejatzí aririka impokimatai Itomi Atziri. ²⁷ Onimotziri atziri jovavaiyeta, jiravaitaiyini, jaavakaayeta eejatzí. Irojatzí ikyaantanakari Noé irirori pitotsiki jovetsikakeri. Okanta oonkanaka kipatsiki, aperotakeri maaroni atziri ipiinkake. ²⁸ Ari onkempityaaro eeniro isaikaveta pairani Lot. Onimotziri atziri jovaiyani, jiravaitaiyini, jiyomparitaiyani, ipankivaitaiyini, jovetsikaiyini ipanko eejatzí. ²⁹ Iro kantamaitacha omonkaratapaaka kitaite ishitovantanakari Lot nampitsiki Sodoma, jomapokashitaka iparyaapaake iririite paampari, ari japerotakari

maaroni atziri itaga. ³⁰Aritakera onkempitagaiyaari eejatzi aririka impiye Itomi Atziri. ³¹Tzimatsirika saikatsiri jakakiroki ipanko, arira impoñaanakya irishiye, eerora ikyapaanaatzi irapaanaate tsika ompaitya. Itzimirika saikatsine irovaneki, irishiye tsika ikantara, eero ipiyapanaata. ³²Pinkinkishiretakotero okaratzi avishimotakerori iina pairani Lot. ³³Ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyaashitakya. Iriima inkarate kamenti-nenane jantanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai.” ³⁴Eekero ikantatzi Jesús: “Tzimatsi tsipataavakaachane irimaye. Aparonira iraaheetai inkiteki, iriima pashine irookayeetanairi. ³⁵Tzimatsi apite tsinane tsipataavakaachane otononkavaitzi. Aparoni iraaheetai inkiteki, irooma pashine irookayeetanairo. ³⁶Irisaika apite atziri irovaneki. Aparoni iraaheetai inkiteki, iriima pashine irookaitanairi.” ³⁷Ipoña josampitanakeri ikantzi: “¿Tsiakatya janta Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Tsikarika osaikai ivatha kaminkari, ari impiyoventyaarira tziiso.”*

Iñaaventaitziro kamaimetzinkaro ipoña kaariperori pinkathari

18 Ipoña joshiyakaaventanakero Jesús onkantya iramanay-
eetantyaarimi kitaiteriki, eero jovashaantayeetantaro. ²Ikantzi: “Tzimatsi aparoni nampitsi, ari isaikiri kaariperori pinkathari, te iriñaapinkathateri irirori Pava, iri ovatsipero te iriñaapinkathateri atziri. ³Ari osaikitari eejatzi aparoni tsinane kamaimetzinkaro. Opokashitakeri kaariperori pinkathari, okantziri:

‘Nokovi pinkaimenari kisaneentanari, povetsikainaro avishimotanari.’ ⁴Teya inkovavetya pinkatharika. Ipoña ikantashiretake: ‘Te noñaapinkathateri Pava, eejatzi nokempitairi atziri. ⁵Iro kantacha iroka kamaimetzinkaro, ontzimatyee nantenero kameethari okoviri. Nosamarokari aririka oñaashirenkena ompipiyatashitena.” ⁶Ikantzi Jesús: “Piñaakero ikantashiretakeri kaariperori pinkathari. ⁷Iri maperotzirori Pava irirori, eero ishenkaatsi irantaineri kameethari ikoyaayetairi, tsika itzimi aakoventanaarori jamanairi kitaiteriki.” ⁸Eekero ikantatzi Jesús: “Eerora ishenkaita irantantaityaarori kameethari. Iro kantacha aririka impiyapaake Itomi Atziri, ¿eekeroma iriñaapaatyee aventaapiintyaarine kipatsiki?”

Joshiyakaaventaitziri Fariseo ipoña kovakotziri kireeki isheninka

⁹Tzimayetatsi pampithashiretachari kameethashire inatzi. Ipoña imanintashirevaitziri pashine atziri. Irootake Jesús joshiyakaaventantanakariri, ikantzi: ¹⁰“Tzimatsi apite atziri jiyaatake tasorentsipankoki iramane. Fariseo inatzi aparoni, iriima pashine iri kovakotziriri kireeki isheninka. ¹¹Ikanta ikatziyapaaka Fariseo jamani, ikantzi: ‘Pava, iniroite nopaasoonketzimi, tema te nokempitari naaka pashine atziri, koshintzi ini, kaariperoshire ikanta, mayempiri ini, ari ikempitakariri irika kovakotziriri kireeki isheninka. ¹²Apitesatzi notzitapiintaro novarite avisayetziro kitaite jimakoryaantaitari, nookapiintzi kireeki ikaratzi ipinaitanari.’ ¹³Ipoña irirori kovakotziriri kireeki isheninka, ikatziyapaaka jantyaatziini,

* **17:37** Ikempitara añaapiintziri amempori jevotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzi aririka añaayetakero okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzira irootaintsi impiyimatai.

oyootapaaka jamani te iramene jenoki. Tema okatsitzimoshiryaanakeri, ikantzi: ‘Pava, pinkaminthayena naaka, kaariperoshire nonatzi.’”[†] ¹⁴Ikantzi Jesús: “Iriitake jaakameethayeetairi irika, kameethashire ikanta jiyaatai ipankoki, te inkempityaari pashine. Tema tsikarika itzimi iriiperovaitatsiri iroñaaka, ari intsinampashiretakaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri iroñaaka, ari iriñeero iriiperotakaitairi.”

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵Ipoña jamayeetapaakeneri Jesús eenchaaniki, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Iro kantacha iriyotaanera Jesús, ikisathatavakeri amayetziriri eentsi. ¹⁶Irojatzii ikantantanakari Jesús: “Pishineteri eenchaaniki impokashitena. Eero pithañaana. Tema inkarate kempitaiyaarine irirori, iriitakera ñaagairone ipinkathariventantai Pava. ¹⁷Omaperora, eeorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eero iñeetairo ipinkatharitai.”

Evankari ashaarantachari

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸Ikanta aparoni pinkathari josampitakeri Jesús, ikantziri: “Kameethari iyotaantanerí, ¿opaitama nanteri noñaantaiyaarori kantaitaachaneri añaantarentsi?” ¹⁹Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: “¿Opaitaka pikantantanari: ‘kameethari pini?’ Apanirora ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. ²⁰Piyotakotakeroma Ikantakaantaitane, kantatsiri: Eero

povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamatavitantzi, piñaapinkathateri ashitamiri.” ²¹Ari jakanake evankari, ikantzi: “Iyotaantanerí, nothotyaaakero maaroni irojatzii netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni.” ²²Ikanta ikemakerira, ikantzi Jesús: “Tzimatsi aparoni kovityaapainchari kaari pante. Pimpimantero okaratzi pashitari, pim-pashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Impoña pimpokanake, poyaatena.” ²³Ikanta ikemavakera, ovashire ikantanaka, tema ashaarantaperoneri jinatzi. ²⁴Tema iñaakerira Jesús iniroite jovashiretanaka, ikantanake: “¿Omapero opomerentsita iriyaatai ashaarantzinkari tsika impinkatharitai Pava! ²⁵Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero ompomerentsitya inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitai Pava.” ²⁶Ikantayetanake ikaratzi kemakeriri ikantake Jesús: “¿Impaityaakama avisakoshiretaatsine?” ²⁷Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi opaiyeta pomerentsitzimoyetariri atziri, iriima Pava te opomerentsitzimotari.” ²⁸Ari ikantanake Pedro: “Jirika nokarataiyakeni naaka, nookayetanakero okaratzi tzimimoyetanari, noyaataiyakemi.” ²⁹Ikantanake Jesús: “Omaperora, tzimatsirika kovanairori impinkathariventairi Pava, irootake jookaventantanakarori ipanko, ashitariri, irirentzi, iina, ipoña irovaiyaneete, ³⁰tema osheki impayetairiri Pava irika, ari anaanakero okaratzi jookaventanakeri. Ari inkempitagairiri eejatzi apaata

[†]18:13 Kantakotachari jaka “okatsitzimoshiryaanakeri,” iroora kantakotajaan-tachari jomposashipaneetanakitya irika atziri. Tema irootake jametayetari judío-payeeni aririka onkatsitzimoshireteri tsikarika ompaitya. Onashitara okaratzi ametari aakapayeeni aririka amposashipaneetya, tema asagaaventavaitatya.

aririka iriñeero kantaitaachaneri
añaantarentsi.”

**Japiitairo Jesús
ikamantakota irovamagaiteri**

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Ipoña Jesús japatotairi
karatatsiri 12 iriyotaane, ikantziri:
“Aatatyeeera iroñaaka Jerusalén-ki.
Ari omonkaratyaari onkarate
avishimoterine Itomi Atziri, tema
irootake josankinatakoyetakeri
pairani kamantantaneri. ³² Arira
iraakaantaiteri, irayeri atziri kaari
asheninkata. Iniroite ishirontzimen-
tavaitaityaari, inkemaantsitakaityaari,
impoña inchoontaporovaitaiteri.
³³ Aririka onkaratake impasavaitaiteri,
ari irovamagaiteri. Iro avisavetakya
mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”
³⁴ Iro kantamaitacha, te inkemathatero
irikapayeeni ikaratzi kemavetainchari,
tema te inkovaite inkemathatakagaiteri.

Jamenakagaitairi Jericó-satzi

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ikanta Jesús areetzimataka
nampitsiki Jericó. Ari isaikiya
aparoni mavityaakiri avotsinampiki
ikampitantzi impashiityaari.
³⁶ Ikemake mavityaakiri, josampitakeri
avisayetatsiri atziri, ikantziri: “¿Ipaita
pokatsiri?” ³⁷ Ikantaitanakeri: “Ipokatzi
Jesús, ipaitaitziri Nazaret-satzi.”
³⁸ Irojatzii ikaimantanakari, ikantzi:
“¿Jesús, icharinentari David-ni,
pineshinonkataina naaka!” ³⁹ Osheki
ikisathaveetanakari irimairtantyaari.
Eekero ikaimanakitzi shintsiini,
ikantzi: “¿Icharinentari David-ni,
pineshinonkataina naaka!” ⁴⁰ Ari
ikatziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pamak-
enari jaka.” Ikanta jamaitapaakeneri,

josampitavakeri. ⁴¹ Ikantziri: “¿Tsikama
pikovi nonkantaimi?” Jakanake mav-
ityaakiri, ikantzi: “Nokovi nokiryagai,
Pinkatharí.” ⁴² Ikantzi Jesús: “Kantatsi
pokiryagai, iro ovashinchagaimi
paventaana.” ⁴³ Omapokashitanaka
jamenanai, joyaatanakeri Jesús,
kimoshire ikantaventanakari Pava.
Ikanta atziriite iñaakero okaratzi
jantakeri Jesús, jimatanakero iriroriite
itharomentaventanakari Pava.

Jesús ipoña Zaqueo

19 Ikanta jareetapaakara
Jesús Jericó, janiitapaakero
nampitsiki. ² Ikanta aparoni shirampari
ijevare kovakotziriri kireeki isheninka
ipaita Zaqueo. Ashaarantzinkari inatzi.
³ Ikovaperotake irirori iriñeeri Jesús. Iro
kantacha te onkante tema osheki atziri
otzikaakeriri, ikaraporoityokitziini
eejatzi. ⁴ Ipoña jeevatanake Zaqueo,
ataitapaake inchatoki inkene iñeeri
Jesús, tema ari inkenapaakeri. ⁵ Ikanta
jareetapaaka jataitakera, jamenapaake
jenoki, iñaapaakeri, ikantziri: “Zaqueo,
payiitanake thaankiini, tema ari
noshiretaro nomayimotemi pipankoki.”
⁶ Thaankiperoini jayiitanake Zaqueo.
Kimoshire jaanakeri ipankoki.
⁷ Ikanta jiñeetakeri, ñaavaitanake
atziriite ikantzi: “¿Opaitama
ikyaavankotantariri Jesús aparoni
kaariperoshiretatsiri?” ⁸ Ipoña ikantake
Zaqueo: “Pinkatharí, ari nompakeri
ashinonkainkari kashetani nashaakaro.
Tzimatsirika ipaita namatavitakeri
nokoshitziri, ari noiypiyeeneri onkarate
4 nayitakeriri.” ⁹ Ikantanake Jesús:
“Iroñaaka piñeero pavisakoshiretai.
Tema pimatanairo pikempitakotanaari
Abraham-mirinkaitejanori. ¹⁰ Tema iro
ipokantakari Itomi Atziri ikokovayetairi

³19:4 Kantakotachari jaka incható, irootake ipaitaitziri pashineki nampitsi sicómoro.

ikaratzi peyaashivetainchari irovavisaakoshireyetairi.”

Joshiyakaaventaitziri 10 kireeki

¹¹ Irojatziki kempisantaiyakeni atziri iñaaventakeri Jesús. Ipoña joshiyakaaventanakeneri, tema iñaajaantake atziriite koñaaroini impinkathariventantai Pava, tema jiñaakero irootaintsi irareetzimataiyaani Jerusalén-ki. ¹² Ikantanake: “Tzimatsi aparoni jevari jiyataake pashineki nampitsi, impinkatharitakaiteri, impoña impiye. ¹³ Japatotanakeri 10 iromperatane, ipanakeri 10 kireeki, ikantayetanakeri: ‘Pantavaitakairi kireeki nopayetakemiri, irojatziki nompoyantapaakyaari.’” ¹⁴ Iro kantachari tzimatsi kaari koverine impinkathariventante. Jotyaaantaitake kantatsineri: ‘Te nonkovaiyeni impinkatharite.’ ¹⁵ Ikanta ipiya, aritake impinkatharitakaitakeri. Japatotapairi iromperatane ipayetanakeri kireeki, ikovi iriñeeri tsika ikanta jantavaitakaakeri iireekite. ¹⁶ Jetapaakaro ipokake aparoni, ikantapaake: ‘Pinkatharí, noshekyaaakeri piireekite, nagai pashine ikaratzi 10.’ ¹⁷ Ikantanake irirori: ‘Kameethatake nomperatane, kapike pikyaaryootake, aritake piñaakero pijevaventero onkarate 10 nampitsi.’ ¹⁸ Ari ipokapaake pashine iromperatane, ikantapaake: ‘Pinkatharí, noshekyaaakeri piireekite, nagai pashine ikaratzi 5.’ ¹⁹ Eejatziki ikantanakeri irirori: ‘Ari pinkempityaari eeroka, ari piñaake pijevavente onkarate 5 nampitsi.’ ²⁰ Ipokapaake pashine, ikantapaake: ‘Pinkatharí, jirika piireekite kameetha noponatakemiri. ²¹ Tema iniroite notharovakaami omaperotatziimi pimashirenkata, te

piñaakotyaposhhekyaaantariri piireekite.’ ²² Ikantanake irirori: ‘Kaariperori nomperatane pinatzi. Eeroka apeshityaarone okaratzi pikantakenari. Piyoveta ovanaa nomashirenkata, te noñaakonetya noshekyaaantariri noireekite. ²³ Piñaaveta eero pimatziro eeroka, pamenemi impaitya antavaitakaimirine noireekite, ari iroshekineentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.’ ²⁴ Ari ikantziri atziri piyotainchari: ‘Payiteri kireeki, pimperi oshekyaaakeri ikaratzi 10.’ ²⁵ Ikantaiyanake atziri: ‘Pinkatharí, ¿opaitama impantaityaariri, tema tzimake irirori 10 kireeki pipakeriri inkaaranki?’ ²⁶ Eekero ikantatzi ashitariri iireekite: ‘Tzikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaataty iriñeero eero otzimimoperoyetairi.’ ²⁷ Ikantake eejatziki: ‘Pamakeri ikaratzi kisaneentanari kaari kovatsine nompinkathariventer, noñeeri pinthatzinkenari.’”

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ithonkanakero ikantakeri Jesús, eevatanake jiyaaatziro Jerusalén-ki. ²⁹ Ikanta jareetzimataka nampitsiki Betfagé ipoña Betania omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaaantakeri Jesús apite iriyotaane. ³⁰ Ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakari. Ari piñeeri evonkiri burro inthatakotyapotekera ikyaakoitariita. Pintharyaakoteri, pamakenari jaka. ³¹ Aririka irosampiitavakemi: ‘¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakeri eeroka: ‘Ikovatziiri Pinkathari.’” ³² Jataiyanakeni jotyaaantaitakeri,

19:13 Ikantakoitziri jaka kireeki, iri ipaitayeetziri pairani “mina.” Iñaantaityaari iraaeyeeteri aparoni mina, ontzimaty irantavaiteri inkarate mava kashiri.

jiñaakero okaratzi ikantaitakeriri.
³³ Ithataryaakotapaakeri burro.

Josampitakeri ashitariri, ikantziri:
 “¿Pinkanterika pithataryaakotantariri?”

³⁴ Ikantanake irirori: “Ikovatziri
 Pinkathari.” ³⁵ Irojatzji jamantakaniriri.

Jovanketakeneri manthakintsi
 imitzikaaki, ikyaaakotakaitakari Jesús.

³⁶ Ikanta janiitakaanakerira Jesús burro,
 jomaronkashiitanakeri manthakintsi

avotsiki tsika inkenanakera. ³⁷ Ikanta
 jiyotaapiintakeri Jesús, oirinki-

mataka otzishi Olivos, ikaimaiyini
 itharomentaventanakari Pava, tema

ñaayetapiintakero itasonkaventantake
 Jesús. ³⁸ Ikantaiyini:

¡Kaakitataike avinkatharite!

Tasonkaventaari inatzi, tema

Pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

¡Saikakaayetairi kameetha nampitarori
 inkiteki!

¡Iro aritataitatsi otzimimotziri irova-
 neenkaro Pava nampitarori ojenoki-
 tajaantzira inkite!

³⁹ Ikanta Fariseo saikayetaintsiri eejatzi
 janta, ikantakeri Jesús: “Iyotaantanerí,

pinkisathateri piyotaane.” ⁴⁰ Jakanake
 Jesús, ikantzi: “Aririka noimairentakeri

ikaratzi kaimayetaintsiri, kempitaka ari
 onkantakemi mapi onkaimanake iroori.”

⁴¹ Ipoña jareetziमतपाकारा
 Jesús Jerusalén-ki, jiraakotapaakaro

ñaapaakerora. ⁴² Ikantzi: “¡Osheki
 aritemi pinkemathataajatavakeromi

iroñaaka iroora kitaite piñaantaiyaarori
 pisaike kameetha! Iro kantamaitacha

eero okantzi tema mavityaaki ikan-
 takaitakami. ⁴³ Tema irootaintsi impoke

kisaneentzimiri, irovetsikayetashita-
 paakemi iraperotantyaamiri. Inthonka

intapotapaakemi overaa potanto, eero
 piñeero tsika pinkene pishiye. ⁴⁴ Ari

imporokakoitakemi, irashiryetyaari
 maaroni. Eero iñeetairo mapipayeeni

okaratzi oveviryaayetachari iroñaaka,

okantakaantziro te piyotavakeri itzimi
 pokashitakemiri.”

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-17; Mr.
 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Ipoña ikyapaake Jesús
 tasorentsipankoki, jomishitovapaakeri

pimantayetatsiri eejatzi ikaratzi
 amanantayetatsiri. ⁴⁶ Ikantayetziri:

“Pairani josankinaitakero kantatsiri:
 ‘Nopanko onatzi iroka, ari iramanapi-

intaitenari.’ Iro kantamaitachari
 eeroka pamatavitantapiintake janta

pipimantayetzira, pikempitakaantakero
 koshintzipanko.” ⁴⁷ Arira ikanta-

paakitya Jesús jiyotaantzi kitaiteriki
 tasorentsipankoki. Iro kantacha ijevare

omperatasorentsitaneri, itsipatakar
 iyotzinkariite ipoña antarikonaite,

jamemenatakero tsika inkenakairo
 irovakaanteri. ⁴⁸ Te onkantamaitya iriñe

tsika inkenakairo, tema ovayempita
 ikantaiyakani atziriite ikempisantziri

Jesús.

Ishintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 Ikanta Jesús jiyotaayetakeri
 atziri tasorentsipankoki,

ñaaventziniri Kameethari Ñaantsi.
 Irojatzji ipokantapaakari ijevare

omperatasorentsitaari, itsipatakar
 iyotzinkariite, ipokake antarikonaite

eejatzi. ² Josampitapaakeri Jesús,
 ikantziri: “Pinkantena, ¿ipaitama

otyaantakemiri poñaakantero
 pishintsinka?” ³ Ipoña jakanake

Jesús, ikantziri: “Tzimatsi eejatzi
 nosampitemiri naaka, ontzimaty

pakena. ⁴ Tema joviinkaantantake
 Juan-ni, ¿ipaitama otyaantakeriri?

¿Pavama? ¿Iriima otyaantakeri
 atziri?” ⁵ Ari ikantavakaiyanakani

irirori: “Aririka ankantakeri Pava

otyaantakeriri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantantari?’⁶ Irooma ankanteri: ‘Añaajaantzi atziri otyaantakeriri,’ ari ishemyeetakai. Tema maaroni atzirite ikantaiyini kamantantaneri inatzi Juan-ni.”⁷ Irojatzji ikantantaiyakani: “Te niyote ipaita otyaantakeriri.”⁸ Ari ikantzitanakari Jesús irirori: “Eejatzji naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Kaariperoshireri antavairentzi

(Mt. 21.33-34; Mr. 12.1-11)

⁹Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeri atzirite, ikantzi: “Tzimatsi aparoni pankitzirori chochokimashi. Ipoña jamenake impaitya amenerone ivankiremashi, jatake irirori intaina osheki ipeyaka.¹⁰ Ipoñaashitaka jotyantai iromperatane iragaatemi okitho ivankire. Ikanta iñaavakeri antavairentzi, ipasavaitavakeri, joipiyeeri tekatsi iraanai.¹¹ Jotyantake pashine. Ari ikempitaakeri, ikisavaitavakeri, itsitokavaitakeri, joipiyeeri eejatzji tekatsi iraanai.¹² Ipoña jotyantake mavatanaintsiri iromperatane. Ari ikempitaitakeriri eejatzji, jantavaitavakeri, joipiyakeri.¹³ Ikantzi ashitarori ivankiremashi: ‘¿Tsikatya nonkantyaaka? Iriirika notyaantake netakotane notomi naaka, ari iñaapinkathatakeri.’¹⁴ Ikanta antavairentzi iñaavakeri itomi ipokake, ikantavakaiyani: ‘Jirika ipokake ashitaiyaarone apaata pankirentsimashi. Thame avamayeri, ayeroota aaka.’¹⁵ Jaavakeri, jaanakeri othapikitapaara pankirentsimashi, jovakeri. ¿Opaitama iranteri ashitarori pankirentsimashi? ¹⁶Tema impokanake irirori, irovakeri maaroni aamaventarori irovane, iramenai pashine atziri.” Ikanta irikaite ikaratzi kemakerori ikantakeri Jesús, ikantaiyanake:

“¿Onkamintha eero omata!”¹⁷ Ipoña Jesús ikempoyaanakeri atzirite, ikantanakeri: “¿Opaitama okantziri osankinatainchari?

Imanintavetakaro mapi irikaite ovet-sikirori pankotsi.

Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi.”

¹⁸Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiki iroori, ari iriñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri.

Iñaaventakota kireeki impayeeteriri pinkathari

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹Ari ikovavetaka ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite irakaanterimi Jesús, tema jiyotake iriitake iñaaventakotzi. Temaita onkante, osheki itharovakaayetakeri atziri piyotainchari.²⁰ Ipoña jotyantaitake amamenavairentzi, inkempitapaakyaari atziri kameethashireri, ikovaiyaveta inkompitakaiyaarimi Jesús, inthavetakotzimaityaari pinkathariki.²¹ Ikanta jareetaiyaka, ikantapaakeri Jesús: “Iyotaanteri, okaratzi piñaanetari eeroka irooperori onatzi, kaarira inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro eeroka kyaaryooperoini inintakaantziri Pava.²² ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?”²³ Iro kantamaitacha Jesús jiyotavake ikovatzi iramataviteri ikaratzi osampitakeriri, ikantanakeri irirori: “¿Opaitama piñaantantanari? ²⁴Intsityaa poñaakenari kireeki. ¿Ipaitama ashitarori iporo oshiyakaan-tainchari? ¿Ipaitama ashitarori ivairo eejatzji?” Ikantaiyini: “Irashi César.”²⁵ Eekero ikantatzi Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaaniri

okaratzi ikovakayimiri. Irooma okaratzi jashitari Pava, pantantyaaniri ikovakaayetzimiri irirori.”²⁶ Te inkitsirinkeri inkompitakaiyaari, intaani ipampoyaanakeri ikemakerira ikantake, tekatsi inkantanake.

Josampitakoventaitziro aririka irañagai kamayetsiri

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri Jesús,²⁸ ikantapaakeri: “Iyotaanarí, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri: ‘Aririka inkame aparoni shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzi iragairo irirentzi iinantaiyaaro irirori. Aririka ovaiyantai tsinane, kempivaitaka iriirikami ashityaarine oime kamaintsiri.’²⁹ Thame oshiyakaaventavakero: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatzi. Etarori itzimi jaavetaka iina, tekera osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina.³⁰ Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo.³¹ Ipoñaavetapaaka mavatanaintsiri itzimi, eejatzi ikempitaka irirori. Ari ikantakari maaroni ikaratayakenira 7 irirentzi. Tekatsi aparoni ovaiyantakairone tsinane.³² Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori.³³ Aririkami irañaaayetaimi apaata ikamayetakera, ¿tsikama itzimi oimentaperotari tsinaneka? Tema ari ikaratzi 7 iinantavetakaro.”

³⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Intaanira jaayetzi iina atziriite añaaetziri iroñaaka jaka, jaakaavakaayetaro iina eejatzi.³⁵ Iriima inkarate kitsirinkairone irañaayetai apaata ikamavetakara, eero jaayetaitsi iina, eero jaakaavakaayetaatsi iina eejatzi.

³⁶ Tema eero iñaaapiro inkaamanetapai janta, inkempitapaiyaari maninkariite, tema itomi Pava jinayetaatzi jañaayetaira.³⁷ Irooma ikantakota irañaayetai kamayetaintsiri, ¿tema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta Pava iñaanatankariri otaara kitocheemaishi? Ikantakeri: Moisés, Naaka Pava, iñaaipinkathatziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

³⁸ Ari ayotziri, añaaetzisira irirori, tema te imatziro kaminkari iriñaaipinkathateri Pava, intaani añaaetzisiri. ¿Ñakero? Tema ikaratzi kamayevetachari, irojatz jañiimotziri Pava.”³⁹ Ari ikantanake aparoni iyotzinkari: “Iyotaanarí, ari pimatajaantakero.”⁴⁰ Tekatsira kovanaatsineri irosampitanairi.

¿Ipaita charinentariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Ipoña Jesús josampitantake, ikantzi: “¿Opaitama ikantantaitari, ‘irika Cristo-tatsine icharine irinatye David-ni?’⁴² Aña iri David-ni osankinatakero kantatsiri: Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite, ikantziri: Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante,⁴³ Irojatz apaata novasankitaantaiyaariri ikaratzi kisanentayetakemiri, Ari paatzikairiri pinkempitakaantairi pimakoryaakiimento.

⁴⁴ Ñakero, ikantzitaita David-ni irirori: ‘Novinkatharite inatzi Cristo.’ ¿Tsikama inkene incharinentyaari?”

Iñaaventakoitziri iyotzinkariite

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Maaroni atziriite ikemaiyakeri Jesús ikantakeri iriyotaane:⁴⁶ “Paamaiyaari iyotzinkariite.

Osheki inevetaro irovaneenkatziiya, ishometakaayetero iithaarethanthanaa. Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaiyaari aririka iriñeeteri. Aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita, ikovapiintziro irosatekya niyankineki. Ari ikempitari aririka irovaiyaani isheninka, ikovapiintzi irosatekya. ⁴⁷Jampoyetaro eejatzi kamaimetzinkaro jaapithayetziro opanko. Iro josamaninkantayetarori jamanayetapiintzi ero jiyotan-taitari. Iro kantamaitacha osheki irovasankitaayeetairi.”

Ashinonkainkaro tsinane

(Mr. 12.41-44)

21 Ari jamenaminthatziri Jesús irika ashaarantzinkari joteyetziri iireekite janta joteyetapiintzirira. ²Ipoña opokapaake tsinane kamaimetzinkaro ashinonkainkaro oni, otetapaake iroori apimentyakiteeni kireeki. ³Ikantzi Jesús: “Omapero anaantake iroka tsinane, anaakeri ikaratzi oteyevetainchari. ⁴Tema ikaratzi oteyevetainchari osheki ikashiyakaavetariri Pava, jotetashitakari tzimakaantatsiri iireekite. Irooma iroka kamaimetzinkaro, apintziryaaakeri otetakeri oireekite amanantantyaarimi ovarite.”

Iñaaventziro Jesús omporoke tasorentsipanko

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵Tzimatsi kantayetaintsiri: “Kameetha inatzi mapi jovetsikantay-eetarori tasorentsipanko, ovaneenka okanta.” Ipoña ikantanake Jesús: ⁶“Okaratzi piñiiri ovetsikayetainchari, irootaintsira iraperoyeetero imporokaitero, ero iñagaitairo peviryaaayetachari mapi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷Ipoña josampitaitanakeri, ikantaitziri: “Iyotaanari, ¿tsikapaitema omatya pikantakeri? Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika onkantyaaka iriyotantaiyaari?” ⁸Ari jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya jamataviitzimikari. Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakero novairo, inkante: ‘Irootaintsira omonkaratzimatya, Naakatake Cristo.’ Eerora poyaatziri. ⁹Ari pinkemakotakero ovayiritaantsi, maimanetavakaantsi, paamaiya omapokimikari, tema ontzimaty e omonkarayetya iroka, iro kantacha eekero iyaataty e.”

¹⁰Irantaminthatavakaanakya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. ¹¹Iriñeetero osheki onikayetya kipatsi, intashaaneentayeete, irimantsiyayeete. Iriñeete eejatzi osheki intharovakaayeetyaari, iriñeete inkiteki kaari iñeetapiintzi. ¹²Iroora etayetanakyaarone irakaantavai-tanakemi atziri, imaimanavaitanakemi. Impoña impasatakaantavaitaitemi japatotapiintaita, irashitakotakaan-tavaitemi. Iraayetanakemi isaikayetzi pinkatharentsijanori okantakaantziro pipairyana pikempisantaana. ¹³Iroora omayetantyaari iroka onkantya piñaaventantyaanari janta. ¹⁴Ontzimatyeeera paventaiyaana naaka, ero pipomerentsiventashivaitaro ompaitya pinkantapaakeriri. ¹⁵Tema naaka iyotakaimirone, ari onkantya ero piñaantaro impiyatyaami onkarate pinkanteriri. ¹⁶Arira piñaake irakaantemi ashitamiri, irakaantemi pirentzi, irakaantemi pisheninkathori eejatzi. Tzimayetatsira irovamaakaantaite. ¹⁷Osheki piñeero

inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyaana pikempisantaana. ¹⁸Iro kantamaitacha eero opeyakaantaajata aparoni piishi. ¹⁹Aririka pamavetero, iroora piñaantayetaiyaarori pavisakoshireyetai.

²⁰Aririka piñaake intapotapaakero ovayiriite Jerusalén, ari piyote monkaratapaaka iraperoitantyaarori.

²¹Inkarate nampitaiyaarone apaata Judea-ki, ontzimatyeeera ishiiyetai otzishiki. Inkarate saikatsine tsika inampitaitaro, ari impoñeeya irishiyana. Inkarate saikatsineri irovaneki, eero ipiyapanaata ipankoki.

²²Tema ipiyakoventaitatyaari irikaite, ari omonkaratayetyaari okaratzi josankinayeetakeri pairani.

²³¡Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzymayetatsine eentsite eeniro ithotayetzi! Tema antaro onkantya irashinonkaayeetya aririka irovasankitaayeetairi. ²⁴Iraperoyee-tairimi Jerusalén-satzi. Iromperatane irovayetairi atziri poñaayetachari pashineki nampitsi. Iri oipatsitakerori nampitsi Jerusalén-ki kaari asheninkata, irojatzi omonkaratantaiyaari okaratzi ikovakaakeriri Pava irikaite.”

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵“Ari iriñeetake apaata kaari iñeetapiintzi inkiteki, impashineyetai ooryaatsiri, kashiri, eejatzi impokiro. Ari onkempityaari kipatsiki, iniroite irashinonkaayetaiya atziriite, eero jiyotai ompaitya irantayetairi onkantakaantero oyameninka otamakaane inkaare. ²⁶Ari ovamaimatakeri itharonka atziriite impampithashiretakotero

onkarate avisatsineri jaka kipatsiki. Ari irimatzitakyaaro eejatzi inkiteveri otzimimoyetziri ishintsinka, osheki inkakantayetanakya. ²⁷Aripaitera impokai Itomi Atziri, inkenapai menkoriki, iriñeetavairo ishintsinka, eejatzi irovaneenkaro. ²⁸Aririka piñaayetakero etanakyaaro kantayetachane, ovenokatamako pinkantya tema irootaatsi intsiparyaakoventayeetemi.”

²⁹Ipoña joshiyakaaventanakeneri, ikantzi: “Pimpampithashiretakotero tsika okanta piñaayetapiintziro inchatopayeeni. ³⁰Aririka piñaakero eereshiyetai, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai. ³¹Iroora piyoteri eerokaite, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, irootaatsi impinkathariventantai Pava.

³²Omapero nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzi iriñaantayeetakyaarori nokamantayetakemiri. ³³Eero okantaitatyaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, irooma noñaaneyetakari omaperoitaatyeeni iroori.

³⁴Aamaventa pinkantayetaiya eerokaite, eero otyaami piyaariperonka, ayimavaitemi eejatzi pishinkitya, onkantzimovaiyetyaami. Naa jomapokaitzimikari. ³⁵Inkempiita-paakyaaro aparoni ivirentsi. Ari irivitaiyaari ikaratzi saikayetatsiri kipatsiki. ³⁶Paamaiya, aakoventa pinkantya pamane, pinkante: ‘Pookaakoventena eero nokemaantsitantaro ñaaventayetainchari. Povetsikashiretakaiyaana nomonthaantavaiyaariri Itomi Atziri.”

³⁷Tema kitaite jiyotaantzi Jesús tasorentsipankoki. Irooma tsiteni, jiyaatzi otzishiki Olivos, ari jimayiri. ³⁸Ananenkaayetaka osheki atziri

§21:29 Iro ikantaitziri jaka piñaayetapiintziro inchatopayeeni, pankirentsi higuera shookatsiri pashineki nampitsi.

ikempisantziri Jesús jiyotaantzira tasorentsipankoki.

**Ikamantavakaita
iraakaantaiteri Jesús**

(Mt. 26.1-5, 14-15; Mr. 14.1-2,
10-11; Jn. 11.45-53)

22 Irootaatsi iroimoshirenkaitero jovantapiintaitarori tantaponka ipaitaitziri kitaite Anankoryaantsi. ²Ari ikamantavakaari ijjevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ikantavakaiyani: “Thame avamaakaanteri Jesús.” Iro kanta-maitacha iniroite itharovakaayetakari atziriite.

³Ikanta Judas ipaitaitziri eejatzi Iscariote ikaravetapiintari 12 iriyotaane Jesús, ikamaarishiretakaanakeri Satanás. ⁴Jiyaatashitakeri ijjevare omperatasorentsitaari, eejatzi ijjevare aamaventarori tasorentsipanko, ikinkithavaitakaakeri tsikapaite iraakaanteri Jesús. ⁵Iniroitera ikimoshiretaiyanakeni jevari, ikamantavakaiyaka imperi kireeki. ⁶Aripaite jamemenatanakero Judas tsikapaite iraakaanteri, eero jiyotzimaita atziriite.

**Overaantarori
jovakaanaari iriyotaane**

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25;
Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷Ari omonkaratapaakari kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, jovamaapiintaitziri eejatzi oisha jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. ⁸Ipoña Jesús jotyaaantakeri Pedro itsipatanakari Juan, ikantakeri: “Piyaate ponkotsitakaante oyaari kitaite Anankoryaantsiki.” ⁹Ikantaiyini irirori: “¿Tsika janta pikovika nonkotsitakaante?” ¹⁰Ikantzi Jesús: “Aririka pareetzimatakya nampitsiki, ari pomonthaakya shirampari

aakotzirori iriñaate kovityaaniki. Poyaatzishitanakeri irojatzi pankotsiki tsika inkyapaake. ¹¹Tsikarika inkyapaake, pinkanteri ashitarori ipanko: ‘Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane, iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi.’ ¹²Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okantaka jovetsikaitakero inkene irovaitya. Arira ponkotsitakaanteri janta.” ¹³Jataiyake iriyotaane, jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaanakeri iroyaari.

¹⁴Okanta omonkarataka irovantyaari, saikapaake Jesús itsipatakari iriyotaane. ¹⁵Ipoña ikantakeri: “Tema irootaintsi noñeero inkemaantsitakaitena, iniroite nokimoshiretzi ovaiyani iroñaaka kitaite Anankoryaantsiki. ¹⁶Tema eerora novitaaro iroka, irojatzi apaata omonkaratantaiyaari impinkathariventantai Pava, aripaite napiitapairori.” ¹⁷Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, ikantakeri: “Pirero iroka, pantetaiyaro pikarataiyini. ¹⁸Tema eero niritaro naaka, irojatzi apaata aririka omonkarataiyaa impinkathariventantai Pava.” ¹⁹Ipoña jaanakero tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Poyaaero, novatha onatzi, tema iro kamimentemine. Irootakera pinkinkishiretapiintantyaanari.” ²⁰Ari ithonkakero jovaiyani, jaakotakero imiretairi, ikantzi: “Niraane onatzi, irootake shitovatsine onkantya iravisakotantaiyaari osheki atziri. Irootakera oñaakantairone ovakerari antzimotavakaiyaari. ²¹Omapero nokantzi: Pikarataiyakeni payootana, tzimatsira aparoni pithokashitenane iraakaantena. ²²Tema omapero impeyaakotya Itomi Atziri, ari matzimaitaka ikovaitakeri pairani. Iro

kantacha. ¡Inkantamacheeteri aakaan-terine!”²³ Ipoña iñaanatavakaiyanakani iriyotaane, ikantzi: “¿Itzimikama materone?”

Tsika itzimi iriiperotatsine

²⁴ Ipoña iñaanatavakaiyakani iriyotaane, ikantzi: “¿Tsikama itzimi iriiperotatsine apaata?”²⁵ Ipoña ikantanake Jesús: “Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkatharitatsiri jaka, jomperatanta. Tema iriipero jinayetzira ipashitantayeta ikosheka iromperatantyaari.²⁶ Eerora pimatziro eerokaite aririka piriiperoyete iroñaaka, aña pinkempitakotyaari iyaapitsi jovaiyantaitziri. Aririka pijevatakaante, pinkempitakotyaari otzikataari.²⁷ ¿Tsikama itzimi iriiperotatsiri? ¿Tema iriitake iriiperotatsiri kempitariri oyaaventachari irantavaitaiteneri? Irooma naaka nonkempitakaantya pantavaitakaanemi povera.

²⁸ Iro kantamaitacha, eerokaite tsipat-apiintakanari, noñaayetzirora okaratzi pomerentsitzimoyetanari.²⁹ Irootake noshinetantemirori pimpinkathariventante, ikempitaakenarora Ashitanari naaka ishinetaakenaro.³⁰ Ari piñero ankarate avaiya, iravaitai janta tsika nompinkatharitari. Ari pinkempitaiyaari ikantara aparoni pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento, pimpinkathariventayetairi maaroni incharinentayetyaari Israel, karatatsiri 12 jinashiyeta.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Simón, ikampitantakemi Satanás iriñaantashireyetyaami, inkempitakaantemi intsikaataty-eemimi.”^{**} ³² Iro kantamaitacha osheki namanakoventakemi ero povashaantantaro pikempisantanairi. Tema aririka pimpiyashiretapaake, eerokatake aavyaashiretakaapaakerine pisheninka.”³³ Ari jakanake ikantanake: “Aña ayimatakena Pinkatharí ankarate irashitakoitai, aritake ankarate eejatzi irovamagaitai.”³⁴ Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: “Pedro, nonkantemi, iroñaaka tsirenika, tekeraata iriñe tyoopi, mavasatzitake papiitero pinkantake: “Te noñiiri Jesús.””

Tharato ipoña osataamentotsi

³⁵ Ipoña Jesús josampitanakeri ikaratzi iriyotaane, ikantziri: “Chapinkiranki notyaantakemi tera paanake pitharate, tera paanake pi-zapato-te. ¿Tzimatsima kovityiimotakamiri?” Ikantaiyini irirori: “Tekatsitya.”³⁶ Ipoña ikantziri eejatzi: “Aritatsira iroñaaka payero pitharate. Iriima inkarate kaari tzimatsine irosataamento, impimantero iithaare, iramanantantyaari.³⁷ Tema omapero omonkaratya okaratzi josankinatakoitakenari pairani, kantatsiri:

Ari itsipataitakeri kaariperoshireri.

Eero okantashita iroka, ontzimaty omonkaratya.”³⁸ Ikaimaiyanakani

iriyotaane: “Pinkatharí, tzimatsi jaka

****22:31** Ikantakoitziri jaka intsikaatatyeeemimi, ari ikempitaitzirori trigo-pane it-sikaataitziro. Tema intsikaataitakeri, iyoshiitanakya oshiteki kaari apantyaarone. Irootake joshiyakaaventaitantariri iriyotaaneete ikempitakotaro itsikaataitziro trigo-pane. Tema ari iriñeeteri tera irimatero inkameethashirete.

apite osataamentotsi.” Ikantzi Jesús: “Aritapaake.”

Jamani Jesús Getsemaní-ki

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Ipoña ikenanai Jesús otzishiki Olivos ikempitapiintzirora, ari itsipatari iriyotaaneete. ⁴⁰ Ikanta jareetaiyakani janta, ikantapaakeri iriyotaane: “Pamanaiyeni eeroka jaka inkempoyaaventaitantyaamiri otzimikari inkenakaashitakaityaamiri.” ⁴¹ Ari jovaaneentanaka irirori. Oty-eerovapaaka kipatsiki, amanapaake.†† ⁴² Ikantzi jamani: “Ashitanari, iroorika pikovakaanari, paavyaakainaro pintsiparyaakoventenarimi onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantamaitacha, eerora pantanaro nokovavetari naaka, aña iro panteri okaratzi pikovakaakenari eeroka.” ⁴³ Ari jomapokapaaka maninkari poñaachari inkiteki, ishintsishiretakaapaakeri. ⁴⁴ Tema iniroitera okantzimoshireneentanakari, jamanaperotanake. Iro oshitovantanakari iramasavitane okempivaitanakaro iriraane thaatanainchane ovitenkapaaka kipatsiki. ⁴⁵ Ikanta jamanake, piyapaaka, iñaapaatziiri iriyotaane jimagaiyini okantakaaro jovashiretaiyani. ⁴⁶ Ikantapaakeri: “¿Opaitama pimaantari? Pinkakitaiyeni, pamane eeroka inkempoyaaventaitantyaamiri otzimikari inkenakaashitakaityaamiri.”

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaavaiminthaitzi Jesús, iñaashitakari pokaiyeentsiri. Iri eevatapaintsiri Judas ikaravetapiintari 12 iriyotaane. Jontsitokapaakeri

Jesús inthovoroteri. ⁴⁸ Ipoña Jesús ikantavakeri: “Judas, ¿Arima pipithokashitariri Itomi Atziri pithoporotapaakeri?” ⁴⁹ Ikanta iñaavakero ikaratzi itsipatakari Jesús, ikantanakeri: “Pinkathari, thame ampiyatantyaari osataamento.” ⁵⁰ Akotanake, itotzitakeri irakojanori iyempita irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. ⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “Aritapaake, eero pimaimanetziri.” Ipampitzitairi iyempita, eshitakotanai itoveetakari. ⁵² Ipoña Jesús ikantanakeri ikaratzi pokashitakeri, ijevare omperatasorentsitaari, aamakoventarori tasorentsipanko, antarikonaite, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari posataamento, ipoña pipasamento?” ⁵³ ¿Tema piñaavetapiintana tasorentsipankoki niyotaantzi? ¿Kaarima paantana janta? Aritake onkantya, tema aripaitera jimatakaimiro iroñaaka tsireniveri kaari pimatzí pairani.”

Ikantzi Pedro: “Te noñiiri Jesús”

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ikanta joosoitanakeri Jesús, jagaitanakeri isaikira ijevajanore omperatasorentsitaari. Impoitatsi Pedro irirori joyaatakoventziri intainaini Jesús. ⁵⁵ Ipoña jovaampataitake paampari pankotsinampiki, jakitsitaiyani. Ari isaikitapaaka eejatzi Pedro jakitsita. ⁵⁶ Okanta aparoni tsinane omperataaro, oñaapaakeri Pedro isaiki jakitsita. Opampoyaaapaakeri, ari okantzi: “¿Tema irijatzi irika itsipatapiintakari Jesús?” ⁵⁷ Iro kantamaitacha Pedro, ikantanake irirori: “Te noñeeri.” ⁵⁸ Okanta osamaniityaake, ikenapai pashine, ikantapairi Pedro: “¿Tema

††22:41 Kantakotachari jaka jovaaneentanaka, tema jovaanakara kapiche Jesús, te osamani iriyaate, okempivaitakaro overaa osanthatziranki aririkami irapishoonkaiteero mapi.

eejatzí eeroka ari pikaratziri Jesús?” Ikantanai Pedro: “Tera naaka.”⁵⁹ Iro osamani eejatzí, tzimatsi pashine kantapaakeriri Pedro: “Omaperotya eerokatake tsipatariri Jesús chapinki, tema Galilea-satzi pinatzi.”⁶⁰ Ipoña ikantanai Pedro: “Te niyoteri pikantanari.” Aripaite iñaanake tyoopi.⁶¹ Ari ipithokapainta Jesús, jamenapaintziri Pedro. Irojatzí ipampithashiretantanakari Pedro ikantakeriranki: “Tekera iriñe tyoopi, mavasatzí pinkante: “Te noñiiri Jesús.””⁶² Shitovanake jakakiroki, iniroite jiraavaitanaka.

Ipasavaitatziri Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ikanta irikaite ikaratzí aamaventakotariri Jesús, ishírontaventavaitakari, ipoña ipasavaitziri.⁶⁴ Jotzimikaporotakeri, jomposaporomaitari, ikantziri: “¿Tema kamantantaneri pinatzi, intsityaa piyote ipaita omposaporotakemiri?”⁶⁵ Tzimatsi osheki opaita ikantavaitziriri kaariperori ñaantsi.

Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ikanta okitaitamanake, apatotaiyakani ijevajanore omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonaite, ipoña iyotzinkariite. Ari jamaitakeriri Jesús, josampiitakeri, ikantaitziri:⁶⁷ “Pinkantena, ¿Eerokatakema Cristo?” Ari ikantzí irirori: “Aririka nonkantakemi, eero pikempisantana.⁶⁸ Aririka nosampitemi, tema eero pakana, eero papakaana eejatzí.⁶⁹ Iro kantamaitacha etanakyarora iroñaaka, ari iriñeero Itomi Atziri isaike irakojanoriki Pava iroñaakantairo ishintsinka.”⁷⁰ Ipoña ikantaiyanake ikaratzí apatoventakariri: “¿Eerokatakema

Itomi Pava?” Ari ikantzí Jesús: “Eerokatake kantatsi naakatake.”⁷¹ Irojatzí ikantantaiyanakari: “¿Ipaitama ankoveri iroñaaka? Aakatake kemaiyakerini ikantakeri.”

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 Ipoña ikatziyeeyanaani ikaratzí apatotainchari, jaanakeri Jesús Pilato-ki.² Ikantapaakeri Pilato: “Irika atziri osheki jovaariperotakero nampitsi, ikaminaakeri atziriite eero ipantaari kireeki pinkathari César, ikantake eejatzí Cristo inatzi iri pinkatharitatsi.”³ Ipoña Pilato, josampitanakeri irirori, ikantziri: “¿Eerokama ivinkatharite Judío-payeeni?” Ari jakanakeri ikantzí: “Irootake pikantakeri.”⁴ Ikantziri Pilato omperatasorentsitaari, eejatzí maaroni atziriite: “Tekatsitya noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.”⁵ Iro kantamaitacha atziripayeeni eeniro ishintsitanakitzi ikantzí: “Osheki ikaminaantake irika irimaimanetante atziriite nampitsiki, jetanakaro Galilea-ki irojatzí iroñaaka jaka Judea-ki.”

Jovavisaitakeri Jesús janta Herodes-ki

⁶ Ikanta ikemavake Pilato ikaminaantake Galilea-ki, josampitakoventanakeri Jesús irirorika Galilea-satzi.⁷ Ikematzi ikantaitzi iriitake. Jovavisaakeri Herodes-ki ipokira irirori jareeta Jerusalén-ki.⁸ Ikanta Herodes iñaavakeri Jesús, iniroite ikimoshiretanake, tema osheki ikovavetapiintaka iriñeeri, osheki ikemakoventakari eejatzí okaratzí jantayetakeri, ikovaperotake iriñeeri irirori intasonkaventante.⁹ Osheki josampitavakeriri. Iro kantamaitacha

Jesús te irakeri. ¹⁰Ari isaikitakari ijeverare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotantaneriite, osheki ikantakovetakari. ¹¹Ikanta Herodes itsipatakari irovayirite irirori, imanintashiretanakeri, ikaviyavaitanakeri. Ikithaantakari irooperori kithaarentsi, joiپییeeeri isaikira Pilato. ¹²Aripaite jaakameethatanakeri Herodes irika Pilato, tema pairani osheki ikisaneentavakaavetaka.

Jiyakoventaitziri Jesús

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15;
Jn. 18.38–19.16)

¹³Ipoña Pilato japatotakeri ijeverare omperatasorentsitaari itsipataakeri ikaratzi jevatakaantatsiri nampitsiki, eejatzi maaroni atziriite. ¹⁴Ikantakeri: “Aña pamavetakanari irika atziri ovaariperoteronomi nampitsi, nosasampivetakari, te noñero onkaariperote okaratzi jantakeri ikantakoyeetziriri. ¹⁵Ari ikempitaka eejatzi Herodes, tema notyaantavetakaniri irirori. Tekatsitya irante irika atziri inkene ovakaanteri. ¹⁶Intaani nompasatakaantakeri naaka, napakagairi.” ¹⁷Irooya jametapi-intari Pilato jomishitovakaantzi aparani aakaantaari kitaiteriki iroimoshirenkaitya.

¹⁸Iro kantamaitacha ikantaiyanakeni atziriite: “¡Te nonkoveri irika! ¡Iri poimishitovakaante Barrabás!” ¹⁹Irika Barrabás iri jashitakoitziri okantakaantziro jovantake jimaimanetakeri pinkatharitatsiri nampitsiki. ²⁰Ipoña japiivetakari Pilato tema ikovavetatya irirori iroipakaakaanterimi Jesús. ²¹Iro kantacha japiitanakero atziriite ikaimaiyini: “¡Pimpaikakotakaanteri, pimpaikakotakaanteri!” ²²Iro mavasatzi japiivetakaro Pilato josampitantzi: “¿Opaitama kaariperori jantakeri irika? Tekatsitya ompaitya irante, eero

okantzi ovakaantashityaari. Intaani nompasatakaantashityaari, iriyaataita.” ²³Eekero ishintsitatziri atziriite ikaimaiyini, ikovi impaikakoiteri Jesús. Iro japiipiitaiyini ikaimaiyini eejatzi ijeverare omperatasorentsitaari, ari omatakari. ²⁴Irojatzi jantakarori Pilato okaratzi ikovakari. ²⁵Jomishitovakaantakeri ovantzinkari maimanetziriri jevatakaantantatsiri nampitsiki, tema iri ikovaiyakerini atziriite. Ishinetakeneri inkantavaiteri Jesús ikovakaari iriroriite.

Ipaikakoitakeri Jesús

(Mt. 27.32-56; Mr.
15.21-41; Jn. 19.17-30)

²⁶Ikanta jagaitanakeri Jesús, jomonthagaitakari paitachari Simón poñaachari Cirene, ari jareeta irirori ipoñaagaaro irovaneki, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakoitantaari Jesús. ²⁷Osheki atziri oyaatakoventanakeriri Jesús. Tzimatsi tsinane irakotanakariri. ²⁸Ari jamenapaintziro Jesús okaratzi tsinane irakotakariri, ikantziro: “Jerusalén-sato, eero piraakovaitashitana naaka, aña piraakotaiya eero, eejatzi povaiyaneete. ²⁹Tema irootaatsi piñero inkantayeetai: ‘Kimoshire onatye tsinane kaari ovaiyantatsi, othotaavaitantashitakeri. ³⁰Impoña inkaimayeetai, inkantaite: “Pintarankashitena otzishi, pinkitatenaata.” ’ ³¹Tema piñaakero tsika ikantaitakero inchoo añiinkaro, aña iro irovatsiperoite kaminkaro.”

³²Ari jagaitanake eejatzi apite kaariperoshireri itsipataitanakeri Jesús irovaiteri. ³³Ikanta jareetakaitapaakari ipaitaitziro atziriitoni, ari ipaikakoitakeriri. Jovatzikakoitake aparani kaariperoshireri irampateki, iriima pashine irakojanoriki. ³⁴Ari ikantzi Jesús: “Ashitanarí, te iriyote

opaita jantziri kemaantsitakaakanari, pimpeyaakoteri.” Ipoña jagaitakero iithaare Jesús itsiparyaavakaakaro, ikempitakaantakero jiñaaretaita.³⁵ Irojatzí jamenaiyakeni atzirrite. Jimatzitakaro jevatakaantatsiri nampitsiki, itsinampaimatakeri Jesús, ikantzi: “Jovavisaakotziri pashine, ¿kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori? Aña iriimi Cristo iriyoshiitane Pava, ari irimatakeri.”³⁶ Ari jimatzitakaro eejatzí ovayirrite, ithainkakeri Jesús, ipoña jamakotakeneri kepishaari.³⁷ Ikantapaakeri: “Intsiyaa povavisaakotya, omaperorika eeroka ivinkatharite Judío-payeeni.”³⁸ Tzimatsi osankinarentsi ikentakoitakeri jeñokiini ipatziitoki, iñaaneki Judío, iñaaneki Roma-satzi, iñaaneki eejatzí Grecia-satzi, okantzi: “IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI.”

³⁹ Ari imatzitakaro eejatzí iñaanaminthatziri aparoni kaariperoshireri itsipatakari ipaikakota, ikantziri: “Eerokatakerika Cristo, povavisaakotya, impoña povavisaakotzityaana naaka eejatzí.”⁴⁰ Irojatzí jakantanakari pashine kaariperoshireri, ikisathanakeri ñaanatakeriri Jesús, ikantziri: “Pimatztaroma eeroka te piñaapinkathateri Pava, arira akaratakeri jovasankitaayetai.⁴¹ Tema tzimatsi antakeri aaka añaantakarori jovasankitaayeetai. Iriima irika jovasankitaashiitakari, tekatsi kaariperori irante.”⁴² Ipoña jamenanakeri Jesús, ikantziri: “Pinkatharí, eerora pipeyakotana naaka apaata aririka pimpiye pimpinkathariventantai.”⁴³ Jakanake

Jesús, ikantzi: “Omaperora nonkantemi, aritakera pintsipatapaiyaana iroñaaka eeroka janta tsika ikimoshireetapai.”

⁴⁴ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaake otsirenitanake, irojatzí sheeteeni ithaperotanaka ooryaa.⁴⁵ Ari itsivakanakeri ooryaatsiri. Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitziirori.⁴⁶ Irojatzí ikaimantanakari Jesús shintsiini, ikantzi: “Ashitanarí, paavakenaro noshire.” Ari ikantanake, kamanake.⁴⁷ Ikanta ijevare ovayiri katziyamentakariri iñaakero okaratzi avisaintsiri, iniroite itharomentaventanakari Pava, ikantanake: “Omaperotyaaama ikameethashiretzi irika shirampari.”⁴⁸ Eejatzí ikaratzi ñaayetakerori avisaintsiri, okatsitzimoneentanakeri jiyaayetai.⁴⁹ Iriima ikaratzi ñaapiintakeriri, eejatzí tsinanepayeeni, tsipatakari ipoñaantakari Galilea-ki, intaina ikatziyeeyakani jamenakotakeri opaita avisaintsiri.

Ikitaikeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr.

15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea saikatsiri Judea, kameethashire inatzi irika, iriitake itsipatapiintari japatota jevariite judío,⁵¹ temaita onimoteri okaratzi ikantavaitaitakeriri Jesús, tema osheki joyaaventakari irirori Pava impinkathariventantai.⁵² Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari Jesús, nonkitatairi.”

‡**23:44** Iro ikantaitziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaaka otsirenitanake irojatzí joveraanaka ooryaa 9.

¶**23:48** Kantakotachari jaka “okatsitzimoneentanakeri,” iroora kantakotajaanachari jomposashipaneetanakitya irika atziri. Tema irootake jametayetari judío-payeeni aririka onkatsitzimoshireteri tsikarika ompaitya. Onashitara okaratzi ametari aakapayeeni aririka amposashipaneetya, tema asagaaventavaitatya.

⁵³ Ipoña ikentakoryaakotairi, japonatantakari manthakintsi, ikitatakeri ikiyeetziro imperetanaki, tsika otzimi kaari ikitatantaita kaminkari. ⁵⁴ Tema irootake kitaite jamenarontapiintaita iroyaari osaitekira kitaite jimakoryaantaitari. ⁵⁵ Okanta tsinanepayeeni tsipatakariri ipoñaantakari Jesús Galilea-ki, oyaatakoventanakeri, oñaakero tsika ikanta jonoryeetapaintziri ikitaitakerira. ⁵⁶ Okanta opiyeeyapaakani ovetsikayetakeneri kasankaari. Omakoryeeyakeni, tema iro kitaite ikantakaantaitziri imakoryaantaityaaro.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 Okanta okitaitamanai domingo, ananenkamanaka tsinane iyaate imperetamoroki tsika jominkyaakoitakeri Jesús, aanakero kasankaari ovetsikakeri chapinki. Ari okaratakero eejatzi pashinepayeeni tsinane. ² Okanta amenavetapaaka, oñaatzi otamikanaka mapi jashitantaitakarori omorona. ³ Kyaapaake inthomoi, te oñaapairi tsika jovakoveetakarira. ⁴ Osheki otharovanake. Oñaashitaka ikatziyimotapaakaro apite evankari, shipakiryaa okantaka iithaare. ⁵ Tema otharovanakitziira, otyeerovashitanakari. Ari ikantziro: “¿Ipaitema pamemenatantari añaagatsiri jaka kaminkarimoroki? ⁶ Tera isaiki jaka, aritake añagai. Pinkinkishiretero okaratzi ikantakeri isaikantavetari Galilea-ki. ⁷ Ikantziranki: ‘Irootaintsira iraakaantaiteri Itomi Atziri, impaikakoteri kaariperoshireri atziri. Avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.’” ⁸ Ari okinkishiretaiyanakero iroori okaratzi ikantakeriranki Jesús.

⁹ Opiyapithatanakaro omorona, okamantapaakeri 11 iriyotaane Jesús eejatzi pashinepayeeni. ¹⁰ Jiroka okaratzi tsinane: María Magdala-sato, Juana, María iriniro Jacobo ipoña pashinepayeeni tsinane, irootake kamantapaakeriri otyaantajanoriite. ¹¹ Iro kantamaitacha ikaratzira okamantavetapaakari, te inkempisantero, iñaajaantake okantashivaita irokaite tsinane. ¹² Ikanta Pedro, jatanake omoronaki irirori, ishiyaperotanakitya. Jamenavetapaaka inthomointa omoronaki, jiñaapaatziro onoryaaka manthakintsi japonataitantakariri. Ipampoyaapaakero jiñaapaakeri, piyaa pankotsiki.

Avotsi jatachari Emaús-ki

(Mr. 16.12-13)

¹³ Tekera osamanite, janiitaiyini apite iriyotaane Jesús iriyaatero nampitsiki paitachari Emaús. Te osamaniperote osaiki Jerusalén okaratzi 11 kilómetro.^{§§} ¹⁴ Iro iñaaventaiyini janiitzira okaratzi avisaintsiri. ¹⁵ Ikinkithavaiminthaitzi janiitaiyini, pokapaake Jesús irirori itsipatapaakari janiitzira. ¹⁶ Iro kantamaitacha irika iriyotaane, kempitavaitaka irotzimikaitatyeerimi irookiki, eero jiyotantavaari. ¹⁷ Ikantapaakeri: “¿Opaitama piñaaventziri paniitaiyini? ¿Opaitama povashireneentantari?” ¹⁸ Ari jakanake aparoni ipaitaitziri Cleofas, ikantanake: “¿Eerokama apintzi kaari iyotakoterone okaratzi avisaintsiri Jerusalén-ki?” ¹⁹ Ikantzi: “¿Opaitama avisaintsiri?” Ari ikantaiyini iriyotaane: “Iri Jesús ipaitaitziri Nazaret-satzi, tsika itzimi jotyaantakeri Pava, inkamantantannerite, iri jiyotavake atziiriite. Tema okaratzi jantayetakeri, okaratzi ikantayetakeri eejatzi, ari joñaakantziro ishintsinka.

§§24:13 Iro ikantakoitziri jaka 11 kilómetro, ikantaitziro pairani 60 estadio.

²⁰Iro kantamaitacha jaakaantakeri ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari pinkathariite, jovakaan-takeri janta ipaikakoitakeri. ²¹Aña noñaajaantavetaka naakaite iri ookaventairine maaroni asheninka. Irootakera mavatatsiri iroñaaka kitaite jovantaitakariri. ²²Tzi-mayetatsiya tsinane nokaratapiintziri omapokashitakanari, ananenkamanaka iyaatamanai omoronaki. ²³Tera oñaapari jovakoveetakari Jesús, opiyaa okamantapai: ‘Noñaake maninkari, ikantakena: “Añagai Jesús.” ’ ²⁴Ari jiyataiyanake nokarataiyini janta omoronaki, iñaapaakero okaratzi okantaiyakerini tsinane, te iñaamaita-paari Jesús.” ²⁵Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: “iTetya piyotanetya eerokaite, osheki pithainkashiretakero okaratzi ikamantantayetakeri kaman-tantaneriite! ²⁶Aña iro kovaperotacha avishimoteri Cristo irokapayeeni, impoña irisaikai irovaneenkaroki.” ²⁷Arira jetanakaro jooñaarontziniri okaratzi osankinayetainchari tsika jiñaaventakoitziri Cristo. Ipoñaanakaro irosankinareki Moisés japerotakeneri okaratzi josankinayetakeri maaroni kamantantaneriite.

²⁸Areetaiyakani nampitsiki tsika joshiretaro. Ari ikovi Jesús iravisanakemi irirori kempivaitaka iriyaatatyee mi intaina. ²⁹Ikantaiyirini irika apite: “Eero pavishi, ari pisaikanake. Tema tsireniityaake.” Irojatzisaikantanakari Jesús pankotsiki isaikapaakera. ³⁰Ipoñaashitaka isaikaiyini irovaiyaani, jaakero Jesús tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri. ³¹Aripaitera jiyotakaayee tanairi iriitakera Jesús. Iro kantamaitacha Jesús ipeyashitanaka, te iñaavairi tsika ikenake. ³²Ikan-tavakaiyani: “¿Tema tharomentashire pikanta ikinkithavaitakairanki

avotsiki, jiñaaventairora osankinarentsi eejatzi?” ³³Tera isaikanake, piyanaka Jerusalén-ki. Iñaapaatziiri ikaratakeri 11 iriyotaane japatotaiyani, itsipayetakari ikaratapiintaiyini. ³⁴Ikantaiyini: “Omaperora jañagai Avinkatharite. Tema joñaakaari Simón.” ³⁵Ipoña ikamantantapaakero irirori okaratzi avishimotakeriri avotsiki, tsika okanta jiyotantaariri ipaasoonkeventapairo tanta.

Jesús joñaakari iriyotaane

(Mt. 28.16-20; Mr.

16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶Ikinkithavaiminthaitzi iriyotaane, osatekapaaka Jesús, jovethatapaakari ikantziri: “Pisaikaita kameetha.” ³⁷Iniroite itharovaiyanakeni, iñaajaantake iri shiretsi ñaanatziiriri. ³⁸Ipoña ikantanakeri eejatzi: “¿Opaitama pitharovantari? ¿Opaitama pikisoshireventantanari? ³⁹Pamenenaro nako, eejatzi noitzi, naakatake. Pimpampitena, pokityaana. Tema aparoni shiretsi te ontzime ivatha, te ontzime eejatzi itonki. Irooma naaka tzimatsi.” ⁴⁰Ikantakerira, joñaakimaitari irako eejatzi iitzi. ⁴¹Okantakaakari itharomentanaka te impampithashiretya aña iriivetaka Jesús. Eekero josampitanakitziiri, ikantziri: “¿Tsimatsima oyaari?” ⁴²Ari ipaitakeri tzimakaantatsiri shima itsipataitakeneri iyaaki pitsi. ⁴³Jaavakeri Jesús, jiñaakeri ikaratzi iriyotaane jovakari.

⁴⁴Ari ikantzi: “Irootakera nokantzitakamiri eeniro notsipayetami. Ontzimatyee omonkarayetya okaratzi josankinatakoyetakenari Moisés-ni, kamantantaneriite, ipoña salmos.” ⁴⁵Ikemathatakaakeri Jesús okaratzi osankinatakoyetainchari. ⁴⁶Ikantziri: “Irootake josankinayeetakeri. Ontzimatyee inkemaantsitakaityaari

Cristo, iro avisavetakya mava kitaite aritake irañagai. ⁴⁷ Ontzimatyeera iriñaaventaitero novairo maaroni kipatsiki, ari iretaitanakyaaro Jerusalén-ki. Ari onkantya irovashaantaitaayarori kaariperori jantayeetziri, impeyakoyeetairi eejatzi. ⁴⁸ Eerokatake ñaayerone iroka. ⁴⁹ Ari piñaakero notyaantemiro okaratzi ishinetaakemiri Ashitanari. Arira pisaikaiyavakeni jaka Jerusalén-ki, irojatzi ishintsitakaantakyaamiri poñaachaneri inkiteki.”

Jovajenokaitakaanakari

Jesús inkiteki

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ipoña Jesús jaanakeri iriyotaaneete janta Betania-ki. Ari itzinaavakotanaka,

itasonkaventanairi.

⁵¹ Ikanta itasonkaventakeri, jomapokashita jovajenokaitakaanakari inkiteki.

⁵² Ikanta iñaapinkathaiyanakeri iriyotaane. Piyeeyaani Jerusalén-ki, iniroite ikimoshiretaiyanake. ⁵³ Ari ikantaitanakitya ithamentaventanaari Pava janta tasorentsipankoki. Ari onkantyaari.

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Juan

Jatziritake ipaitayeetziri “Ñaantsi”

1 Ovakera etantanakari jovet-sikantayeetzi pairani, aritake tzimake ipaitayeetziri “Ñaantsi.” Ari itsipatari Pava. Tema Pava jinatzi irirori. ²Iriitake ikaratakeri pairani Pava ovakera etantanakari. ³Iriitake ovetsikajaantakerori maaroni tzi-mayetatsiri. Tekatsira aparoni okaratzizimayetatsiri kaari irovetsikajaante irirori. ⁴Ikempitakovaitakari kitainkari ikitainkatakotairira atziriite onkantya inkañaanetakaantayetaiyaariri. ⁵Ikempitakotapaakari kitainkatakotantatsiri otsirenikitzi. Temaita inkitsirinkeriroitsivakavakeri kempitakotakarori tsirenikiri.

⁶Pairani jotyaaantake Pava aparoni shirampari, ipaita Juan. ⁷Iriitake ñaaventakotapaakeriri ipaitayeetziri “Kitainkari,” ari onkantya inkempisantayeetantayarori maaroni iriyotaanteri. ⁸Irika Juan kaarira ipaitayeetziri “Kitainkari.” Aña iriitake pokaintsiri iriñaaventakoteri.

⁹Tema aritake pokataike jaka kipatsiki maperotzirori ikempitakotari kitainkari, iriitakera kitainkatakotairiri atziriite. ¹⁰Isaikapaintzi kipatsiki. Tema iriitake ovetsikakero kipatsi. Iro kantamaitacha te iriyotavakeri atziriite. ¹¹Isaikimovetapaintari isheninkamirinkaite. Iro kantacha te irakameethatavakeri. ¹²Iriima ikaratzizaaameethatataitavakeriri, pairyaapiintanariri ikempisantairi, iriyetakera ishinetake Pava itomiyetaari. ¹³Itomi jovajaantayetaari Pava. Temaita oshiyaro itomitantapiintayeta atziriite, inebetankakiini, ikovi irovaiyantavaite.

Aña iri Pava kovashitainchari intomitantya.

¹⁴Irika ipaitayeetziri “Ñaantsi,” jatziritake, isaikimoyetapaintai. Kaminthaatziitantaneri inatzi. Kyaaryoori onatzi iñaanetari. (Naakaite ñaajaantakero itasorenka, ari okempitajaantakero itasorenka irapintzite itomi Ashitariri.) ¹⁵Iriitake icheraaventapaakeranki Juan, ikantapaake: “Jirika noñaaventakeri pairani, nokantake: ‘Aatsikitake impoyaatapaakyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani tekeramintha nontzime naaka.’”

¹⁶Tema kameethatziivaitake irirori, irootake añaantayetaarori maaroitene ikaminthaatziiyetapiintai. ¹⁷Pairani, iriira Moisés-ni josankinatakaaveetakari Ikantakaantaitane. Iriima Jesucristo iriitajaantakera neshinonkayetaari, irijatzi ñaavaiyetapaintzirori kyaaryoori. ¹⁸Tekatsira materone iriñeeri Pava. Iriima irapintzite itomi Ashitairi, itzimi saikimotajaantziriri, iriitakera kamantairi aakaite ayotantaari tsika ikanta irirori.

Ikamantantakeri Juan oviinkaataneri

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹Ikanta judío-payeeni nampitarori Jerusalén-ki, jotyaaantake omperatasorentsitaariite itsipataakeri Leví-mirinkaite, iriyaate irosampiteri Juan, inkantapaakeri: “¿Niinkama eeroka?” ²⁰Te iromanakotya Juan, ikamantantake, ikantzi: “Te naaka Cristo.” ²¹Ipoña japiitaitziri josampiitzi, ikantaitziri: “¿Tsikama pipaitatyaaka? ¿Eerokama Elías-ni?” Ikantzi Juan: “Tera naaka.” Eekero ishintsitaitatzi josampiitzi: “¿Eerokama Kamantantaneri noyaakoneentari?” Ikantzi: “Te.” ²²Ari ikantaitziri: “¿Niinkama eeroka? Pinkamantena, inkene nonkamantapairi

naaka otyaantanari. Intsityaa pinkamantakotya.”²³ Japiitanakero Juan, ikantzi: “Naakatakera cheraacher-
aatapaintsine tsika te inampiitaro, inkantante: ‘Povameethataineri Avinkatharite tsika inkenapaake, pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.’ Irootajaantake iñaaventzikitari pairani kamantanteri Isafas-ni.”

²⁴ Ikanta irika irotyaantaneete Fariseo-payeeni, ²⁵ eekero josampitanakitziiri, ikantziri: “Te Cristo pinatye eeroka, te eeroka Elías, te Kamantaneri pinatye eejatzi. ¿Opaitama poviinkaantantantari?”²⁶ Ari ikantzi Juan: “Intaani noviinkaantantamatsitaro naaka jiñaa. Iro kantamaitacha tzimatsi aparoni jaka pikarataiyakeri, kaari piyotaiyeni, ²⁷ iriitakera impoyaat-apaakyaanane. Te aritaajate naaka inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapato-ryaantyaariri.”²⁸ Maaroni iroka, iro avisaintsiri pairani janta ipaitayeetziro Betábara, intatsikeronta jiñaa Jordán tsika joviinkaantanziranki Juan.

Iroishate Pava

²⁹ Okanta okitaitamanai jiñaavairi Juan ikenapai Jesús, ikantzi: “Jirika iroishate Pava, iriira peyakotzirori iyaariperonka atziriite. ³⁰ Iriitake noñaaventzitaka nokantake: ‘Aatsik-itake shirampari impoyaatyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani tekeramintha nontzime naaka.’³¹ Te niyovetari naaka. Aña iro nopokantakari noviinkaantante, onkantya iriyotantyaariri Israel-mirinkaite.”³² Jiroka ikantanake eejatzi Juan: “Noñaataikeri Tasorentsinkantsi

ikenapaake jenoki ikempitakari shiro. Jookantapaakari. ³³ Tera niyovetari naaka. Iro kantacha irika otyaantakenari noviinkaantante, ikantakena: ‘Aririka piñaake intzime iroshaavi-inkatashitakeri Tasorentsinkantsi irookantapaakyaari iitoki, iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkaantantyaarimi Tasorentsinkantsi.’³⁴ Naakajaantake ñaakeri, iro noñaaventakotantariri tema Itomi Pava jinatzi.”

Etanakarori jiyotaanetari Jesús

³⁵ Okanta okitaitamanai ari isaiki Juan itsipatakari apite iriyotaane. ³⁶ Ikanta jiñaavairi Jesús ikenapai, ikantzi Juan: “Jirinta iroishate Pava.”³⁷ Ikemavakera apiteka iriyotaane Juan, joyaatanakeri Jesús. ³⁸ Ari ipithokanaka Jesús, jiñaatziiri joyaataiyakeri, ari ikantziri: “¿Tsikama piyaateka?” Ikantaiyini irirori: “Rabí (Iro ikantayeetziiri ‘Iyotaanerí’), ¿tsika pinampitaroka?”³⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpoke piñeero.” Ikanta joyaataiyakeri, jiñaakero tsika jinampitaro. Ari jimayimotapaintziri tema aritake sheetyaake.*⁴⁰ Irika kemakeriri Juan, oyaatanakeriri Jesús, iriitake Andrés irirentzi Simón Pedro. ⁴¹ Ikanta Andrés, apatziro jiyaatashitanakeri irirentzi, irika Simón, ikantapaakeri: “Noñaataikeri Mesías (iro ikantaitziri eejatzi, ‘Cristo.’)”⁴² Ipoña Andrés jaanakeri Simón isaikira Jesús. Ikanta Jesús jiñaavakeri irirentzi Andrés, ikantavakeri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka pimpaitaiya ‘Cefas.’” (Iro ikantaitziri eejatzi, Pedro.)†

*1:39 Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake oshiyarori ikantaitziri pairani “joveraaka ooryaatsiri 10.”

†1:42 Ikantaitziri “Cefas” iñaaneki arameo, irootake “Mapi.”

Ikaimaitakeri Felipe ipoña Natanael

⁴³ Okanta okitaitamanai, jatake Jesús Galilea-ki. Ari jiñaakeriri Felipe, ikantapaakeri: “Poyaatena.”
⁴⁴ Irika Felipe, Betsaida-satzi jinatzi, irojatzi inampi Andrés eejatzi Pedro.
⁴⁵ Ikanta Felipe, jiyaatashitanakeri Natanael, ikantapaakeri: “Noñaataikeri josankinatakotakeri Moisés-ni janta Ikantakaantaitaneki, itzimi josankinatakotzitakari eejatzi kamantantaneriite. Iriitake itomi José, Nazaret-satzi.”
⁴⁶ Ari ikantzi Natanael: “¿Tzimatsima kameethashireri janta Nazaret-ki?” Ikantzi Felipe: “Pimpoke, piñeeri.”
⁴⁷ Ikanta Jesús jiñaavakeri ipokake Natanael, ikantanake: “Kaakitataike irika Israel-mirinkajanori, tera inthaiyanetya.”
⁴⁸ Ari ikantzi Natanael: “¿Tsikama janta piñaanaka piyotantannari?” Ikantzi Jesús: “Noñaakemitya tekeramintha inkaimemi Felipe pisaiki pankirentsitapeshiki.”[‡]
⁴⁹ Ikantanake Natanael: “Rabí, ¡Eerokatake Itomi Pava, eerokatake Ivinkatharite Israel-mirinkaite!”
⁵⁰ Ikantzi Jesús: “Iro pikempisantantamatsitanakari nokantakemi ‘noñaakemi pisaiki pankirentsitapeshiki.’ Iro kantacha, arimaitaka piñaake pashine anayerone iroka.”
⁵¹ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Ari piñaakero ashitaryeeya inkite. Ari impipiyataiyeni maninkariite iraniiryaashiteri Itomi Atziri.”[¶]

Aavakaantsi Caná-ki

2 Okanta mavatapaintsiri kitaite ari jaavakaitakari nampitsiki paitachari Caná, saikatsiri Galilea-ki.

Ari osaikakeri eejatzi irinero Jesús janta. ² Ari ikaimakaantaitakeri eejatzi Jesús itsipatanakari iriyotaanepayeeni.
³ Ikanta joimoshirenkaiyani, thaatapaaka jimiretaiyarini. Ipoña irinero Jesús, okantakeri otomi: “Thaatapaaka imire.”[§]
⁴ Ikantzi irirori: “Tsinané, ¿Opaitama pikantantannari naaka? Aña tekeri omonkarapaitetyaata noñaakantantya.”
⁵ Okantanakeri iroori ikaratzi pakotantatsiri: “Panterora onkarate inkantemiri notomi.”
⁶ Ari othointaka janta 6 kovitzi mapinatatsiri, iro jovantapiintari judío-payeeni jiña ikivayetantari inkitevathatantyaari. Iroka kovitzi, tzimayetatzi antetachari 50 litro jiña, pashine 60 litro.^{**}
⁷ Ikantanakeri Jesús ikaratzi pakotantatsiri: “Pijaikite jiña maaroni kovitzi.” Ijaikiperoyetakero kovitzi.
⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “Pinkitanake iroñaaka kapicheeni, paanakeneri amenakaantzirori oimoshirenkaantsi.” Ari ikantaiyakero.
⁹ Ikanta irika amenakaantzirori oimoshirenkaantsi ikemaantavakaro kapicheeni jimireetari otzimi peyanainchari ojiñaaveta, te iriyote tsika okenakotapaake irooperori jimireetari. Intaani jiyotaiyini pakotantatsiri, tema iriyetake jaikitakerori jiña. Ipoña irika amenakaantzirori oimoshirenkaantsi, ikaimakeri aavakaachari,
¹⁰ ikantziri: “Iro jameyetari atziriite jetapiintaro ipakotantziro irooperori jimireetari, aririka inkematziitaiyakyaaani oimoshirenkachari, ari impakotantayeetero jentaakyaari. Irooma eeroka povapithaantakaro irooperori jimireetari irojatzi iroñaaka.”

[‡]1:48 Paitachari jaka “pankirentsitapeshi,” irootake ikantayeetziri “higuera.”

[¶]1:51 Oshiyakaaventachari jaka “ashitaryeeya inkite,” tema aritake onkantake iriñaayeetairi inkiteveri, kaari kantavetachari iriñeetaipiintaiteri.

[§]2:3 Kantakotachari jaka jimiretairi, irootake “vino.”

^{**}2:6 Kantakotachari jaka 50 litro pashine 60 litro jiña, irojatzi oshiyarori ikan-taitziri pairani 2 cántaro pashine 3 cántaro.

¹¹ Iroka jantakeri Jesús nampitsiki Caná saikatsiri Galilea-ki, iro etanakarori itasonkaventantzi ari joñaakantzirori ishintsinka. Ari ikempisantaperotanakeri iriyotaanepayeeni.

¹² Ikanta okaratapaake iroka, jatanake Capernaum, itsipatanakaro iriniro, irirentzipayeeni, eejatzi iriyotaanepayeeni. Te osamani isaikapaite janta.

**Jomishitoviri Jesús
pimantayetatsiri tasorentsipankoki**

(Mt. 21.12-13; Mr.
11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Okarikitzimatai joimoshirenkapiintantarori judío-payeeni Anankoryaantsi. Jatake Jesús Jerusalén-ki. ¹⁴ Jiñaapaakeri tasorentsipankoki iyomparitariri ipirapayeeni, ipoña ishironepayeeni. Ari isaikayetakeri eejatzi iyomparitariri kireeki.†† ‡‡¹⁵ Ikanta jiñaapaakeri, jampithatake Jesús ipasamento, jomishitovakeri maaroni iyomparitachari tasorentsipankoki, ari itsipataakeri ipirapayeeni. Josokitakeri iireekite ikaratzi iyomparitariri kireeki, jotatsinkitakeri isaikamentopayeeni. ¹⁶ Ikantakeri Jesús iyomparitariri ishirone: “¡Paanairi pipira! ¡Te arite pinkempitakaantero ipanko Ashitanari iyomparentsipanko!” ¹⁷ Ari ikinkithashiretanakero iriyotaane okaratzi josankinayeetakeri, kantatsiri: Iniroite nonkisakotyaaro pipanko.

¹⁸ Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Intsityaa poñaakena iroñaaka pintasonkaventante onkantya noñaantyaamiri omapero otzimi pishintsinka pimatantakarori iroka.”

¹⁹ Ikantzi Jesús: “Pimporokero iroka

tasorentsipanko, ari avisavetakya mava kitaite, ari nontzinagairo eejatzi.”

²⁰ Ikantaiyini judío-payeeni: “Aña okaratzi 46 osarensi jantavaitaitzi jovetsikayeetantakarori iroka tasorentsipanko, ¿impoña pintzinagairoya eeroka onkarate mava kitaite?” ²¹ Iroka “tasorentsipanko” jiñaaventakeri Jesús, iro ikantakotzi ivatha irirori. ²² Ikanta itzinagaaranki Jesús, ikinkithashiretanairo iriyotaaneete iroka otzimi jiñaaventzikitari. Irootake ikempisantaperotantanakarori Osankinajanorensi, eejatzi okaratzi ikantayetakeri Jesús.

Maarointeni jiyoshiretzi Jesús

²³ Eenirora isaiki Jesús Jerusalén-ki joimoshirenkaitziro Anankoryaantsi, osheki kempisantanakeriri jiñaayetakeri itasonkaventantake. ²⁴ Iro kantacha Jesús, te iraventaashiretyaari irikaite, tema jiyoshiretziri maarointeni. ²⁵ Te onkovajaantya Jesús inkamantayeeteri tsika ikantashireyeta atziriite, aña jiyoshiretayetziri irirori.

Jesús ipoña Nicodemo

3 Tzimatsi aponi Fariseo ipaita Nicodemo, iriiperori Judío jinatzi. ² Ikanta irika jatake tsireni iriñeeri Jesús. Ikantapaakeri: “Rabí, niyotaiyini iri Pava otyaantakemi piyotaayetena, tema tekatsi kanterone irantero okaratzi poñaakantakeri eeroka, eerorika itsipashiretari Pava.” ³ Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Intsityaa pinkempisantavakena. Itzimirika kaari apiitairone intzimai, eerora jiñeero impinkathariventantai Pava. Omaperora.” ⁴ Ikantzi Nicodemo: “¿Kantatsima irapiitairo intzimai aponi shirampari

††**2:14** Kantakotachari jaka ipirapayeeni iriitake buey ipoña oisha.

‡‡**2:14** Ikaratzi pokayetatsiri Jerusalén-ki, jamayetzi iireekite ipoñaakaayetari inampiiteki irirori. Iro okovantari iriyomparityaari iireekiteki Jerusalén-ki, onkantya iramanantantyaari piratsipayeeni impometeneriri Pava.

antarikitantsiri? ¿Arima onkantake inkyagai eejatzi othomonteki iriniro, inkene irapiitairo intzimai?”⁵ Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Itzimirika kaari tzimaatantaiyaarone jiñaa, kaaririka intzimashiretakaayete Tasorensinkantsi, eerora jiñeero tsika ipinkathariventantai Pava.”[¶] ⁶Ikaratzi jovaiyantayetziri atziriite, atziri jinatzi. Iriima ikaratzi tzimantaariri Tasorensinkantsi, tasorensishire ikantanaa. ⁷Eero okompitzimotami nokantakemi: ‘Ontzimatyepapiiyetairo pintzimayetai.’⁸ Okempitara tampyeenka otasonkantapiintzi tsika okovakaaro. Pikemavetaro oyameninka, temaita piyote tsikarika okenapaake, tsikarika iyaatziro. Ari ikempiyetari eejatzi ikaratzi intzimashiretakaayetairi Tasorensinkantsi.”⁹ Japiitanakero Nicodemo josampitziri: “¿Tsikama okantakotaka iroka?”¹⁰ Ikantzi Jesús: “¿Eeroka, iyotaapiintziriri Israel-mirinkaite, tema piyote tsika okantakota iroka?”¹¹ Noñaaventayimiro okaratzi niyotakoyetziri. Noñaaventayimiro okaratzi nokitapiintajaantari. Iro kantamaitacha te pinkempisantaiyeni eerokaite nokantayetzimiri. Omaperora. ¹²Tera pinkempisantenana noñaaventzimiro osavisato, iro ovatsipero eero pikempisantenana aririka noñaaventemiro inkitesato. ¹³Tekatsira aparoni jataintsine inkiteki, intaani itzimi aparoni poñeenchari inkiteki. Iriira ñaaventzi, Itomi Atziri.^{§§} ¹⁴Tema pairani Moisés-ni jovatzikakotakeri maranke tsika te inampiitaro, ari inkempitayeeteriri eejatzi Itomi Atziri,

ontzimatyepirovatzikakoyeeteri irirori,¹⁵ onantyaari inkañaaneyetai inkarate kempisantairine.”

Jetakotaari Pava maaroite osavisatzi

¹⁶“Tema jetakoperokitaari Pava osavisatzi, ishinetakeri irapintzite Itomi inkamimentero, iro eero ikaamaneyetantaa inkarate kempisantairine, aña inkañaaneyetai. ¹⁷Tema Pava te iro irotyaantantyaariri Itomi jaka kipatsiki iriyakoventayetairi osavisatzi, aña irovavisaakoshireyetaateeri. ¹⁸Ikaratzi kempisantairine Itomi Pava, eero jiyakoventayeetziri. Iriima itzimi kaari kempisantayetaatsine, aritakera iriyakoventayeetairi, okantakaantziro te inkempisantairi irapintzite Itomi Pava. ¹⁹Maaroni kaari kempisantatsine, aritakera iriyakoventayeetakeri, tema jantapiintatziro kaariperori. Tema jareevetapaintaranki kipatsiki ipaiyeetziri ‘Kitainkari,’ iro ikovaperotajaantanake tsirenikiri, jimanintavakeri ‘Kitainkari.’ ²⁰Maaroni antayetzirori kaariperori ikisaneentatziro ipaiyeetziri ‘Kitainkari.’ Ikoimentavaita onkantya eero jiyotakoyetantaro jantayetziro kaariperori. ²¹Iriima itzimi matapiintanairori kyaaryoori, javentaatziitari ‘Kitainkari,’ onkantya iriñeetantyaariri jantavaiventapiintanaatziro Pava.”

Iraapatziyaminthare iimentaitari

²²Ikanta okaratapaake iroka, jatanai Jesús Judea-ki itsipatayetanaari iriyotaane, ari ikaratakeri joviinkaantatzi. ²³Matzitacha eejatzi Juan joviinkaantatzi irirori Enón-ki,

[¶]3:5 Okaratzi ñaaventakotachari jaka “intzimaatantaiyaaro jiñaa,” tzimatsi os-hiyakaaventayetachari: (1) Tzimatsi kantatsiri iri ñaaventakotacha ikaratzi oviinkaatanachari jovashaantanairo kaariperori. (2) Tzimatsi kantatsiri iro ñaaventakotacha itzimaare eenchaaniki. (3) Tzimatsi kantayetatsiri iri ñaaventakotacha Tasorensinkantsi, tema añaakotapiintakeri Tasorensinkantsi joshiyakaaventayeetziri jiñaa.

^{§§}3:13 Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri Itomi Atziri saikatsiri inkiteki.

tsika okarikitapai Salim, tema janta ari otzimaperotziri jiñaa. Ikaratzi jatayetaintsiri janta, joviinkaayeetavakeri. ²⁴Tema tekera irakaantayeeteriita Juan irashitakoiteri.

²⁵Ikanta tsika ikaratzi iriyotaane Juan jiñaanaminthatake aparoni Judfo tsika onkanta inkitevathayeetantyaari. ²⁶Ipoña jiyaataiyakeni isaiki Juan, ikantapaakeri: “Rabí, irintaranki tsipatakamiri intatsikero jiñaa Jordán, tsika itzimi piñaaventakotakenari, joviinkaantantatzi iroñaaka irirori, osheki atziriite pokashitziriri.” ²⁷Ari jakanake Juan, ikantzi: “Tsikara ikanta piñaakeri irika, tera ompoñaashivaitya, aña iri Pava iriiperotakaakeri. ²⁸Eerokayetake kemajaantakena nokantakeranki: ‘Te naaka Cristo, aña intaani jotyaantaitakena neevatapaakeri irirori noñaaventakoteri.’ ²⁹Thame noshiyakaaventemiro: aparoni aavakaantsiki, iri aapiintziro tsinane itzimi iimentaitari. Iriima itsipaminthare, eero jiñaaperovaita irirori, intaani inkimoshiretanake inkemakeririka iñaavaitanake jimetsi. Ari nokempitzitakariki naaka iroñaaka, te niriiperovaita, iro kantamaitacha, antaro nokimoshiretake. ³⁰Eekerora iriyaataty iririiperote irika, irooma naaka ari nompairaniityaakoteri.”

Itzimi poñenchari jenoki

³¹“Itzimi poñenchari jenoki janayiri maaroitani. Iriima nampitarori kipatsiki, osavisatzi jinatzi, jiñaaventashitapiintaro osavisato. Iriima poñenchari inkiteki janayiri maaroitani, ³²jiñaaventakotziro okaratzi jiñiiri, okaratzi ikemiri. Iro kantamaitacha eero ikempisantaitziro okaratzi jiñaaventziri. ³³Iro kantacha

inkarate kempisantanairine, ari irimatanakya irirori iñaaventanakeri Pava kyaaryoori jinatzi. ³⁴Itzimi jotyaantakeri Pava, iñaane Pava jiñaaventzi. Tema Pava jothotyiro inampishiretakaantantaro Itasorenka. ³⁵Irika Ashitairi jetakotari Itomi, ipinkathariventakaakeri maaroitani tzimayetatsiri.

³⁶Itzimirika kempisantanairine Itomi, ari inkañaanete. Iriima kaari kempisantanairine Itomi, eero ikañaanetai irirori, intaani irapeshitaiyaaro irovasankitagairi Pava.”

Jesús ipoña Samaria-sato

4 Ikanta Fariseo-payeeni ikemaiyake, ikantaitzi: “Tzimake osheki iriyotaane Jesús, joviinkaatake osheki atziriite, janaanakeri Juan.” Jiyotake irirori Jesús okaratzi ikemaiyakerini Fariseo. ²(Kaarimacheeni Jesús oviinkaantantsine, aña iriyotaaneete inatzi.) ³Irootake Jesús ishitovantanakari Judea-ki, ipiyaaro Galilea-ki. ⁴Ari eentathakitziro inkenanairo iipatsiteki Samaria-satzi. ⁵Irojatzi jareetantakariki aparoni nampitsi saikatsiri Samaria-ki opaita Sicar, iro tsipanampitarori iipatsite pairani Jacob-ni ipanairiri itomi, José. ⁶Ari osaikiri jiñaa iiyakotane Jacob-ni. Tema jimakokitakera Jesús janiitake, isaikimotapaakero jiñaa, joveraaka ooryaa tampatzika.*

⁷Ari opokake aparoni Samaria-sato onkaye jiñaa. Ikantziro Jesús: “Pimpena jiñaa niravake.” ⁸Tema jiyaataiyatziini iriyotaane nampitsiki iramanante ovaritentsi. ⁹Maaroni Judfo-peroriite te jaapatziyari kameethaini Samaria-satziite. Ari akanakeri tsinane okantanakeri:

*4:6 Ikantayeztiri jaka “ooryaa tampatzika,” iroojatzi ikantaitziri pairani joveraaka ooryaa 6.

“¿Tsika pinkenakairoka eeroka, Judío pinatzi, ipoña pikampitana naaka Samaria-sato nompemi jiñaa?”¹⁰ Ari jakanakero Jesús, ikantziro: “Arimi piyote opaita ipantziri Pava, ari piyoterimi kampitakemiri jiñaa, eerokara kampitenanemi naaka. Aritake nompakemiro jiñaa añaakaantatsiri.”¹¹ Okantanake tsinane: “Pinkatharí, tekachaajatake pinkitantaari jiñaa, inthomoi okantaka omoro, ¿tsikatya payeroka pimpenari jiñaa añaakaantatsiri?”¹² Iri acharineete Jacob-ni panairori pairani iroka jiñaa, irootake jimiretajaantakari irirori, irojatzi jimireyetaka itomipayeeni, jimireyetakaro eejatzi ipiraite. ¿Panayirima eeroka?”¹³ Jakanakero Jesús, ikantanakero: “Maaroni miretarori iroka jiñaa, ero opeya imiretzi.”¹⁴ Iriima itzimi miretakyarone jiñaa nomperiri naaka, eerora jimirenetai. Tema jiñaatatsiri nopantziri naaka ari oshitovaashiretantaiyaari onkempivaityaaro oshitovaatanta-tyeeyaarimi jiñaa añaakaantatsiri.”¹⁵ Okantzi tsinane: “Pinkatharí, pimpenaro naaka iroka jiñaatatsiri, ero napiitantaaro nomiretai, ero nopipiyavaitanta jaka nonkaye jiñaa.”¹⁶ Ari ikantziro Jesús: “Piyaate, pinkaimeri piime, impoña pimpiyake jaka.”¹⁷ Okantzi tsinane: “Tekatsi noime.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantake, te intzime piime,¹⁸ tema tzimavetaka pairani ikaratzi 5 piime. Iriima itzimi pitsipatari iroñaaka, kaarira piime. Omaperora okaratzi pikantake.”¹⁹ Okemavakera ikantakero, okantanake tsinane: “Pinkatharí, niyotanakemi naaka kamantantaneri pinatzi.”²⁰ Pairani nocharineete Samaria-satziite jiñaapinkathatapi-intakeri Pava jaka, otzishikira. Iro kantamaitacha eerokaite Judío-perori pikantaiyini janta Jerusalén-ki,

ari añaapinkathatapiintairiri.”²¹ Ikantanakero Jesús: “Pinkemp-isantavake tsinane, irootaintsira piñaapinkathayetairi eerokaite Ashitairi, ero okovajaanta pimpoke jaka otzishiki, ero okovajaanta piyaate eejatzi Jerusalén-ki.”²² Omap-erovetatya, te piyotaiyerini eerokaite ipaita piñaapinkathatapiintziri. Irooma naakaite niyotziri itzimi noñaapinkathatziri. Tema irika intzime ovavisaakotantatsine, judío irinatye.”²³ Iro kantacha, irootzimataintsi. Iriitake iroñaakara ñaapinkathatajaantziriri Ashitairi itzimi ñaapinkathashiretataitziriri. Tema iriyetake ikoviri Ashitairi ñaapinkathayetairine.”²⁴ Pava iriijatzi Tasorentsinkantsi, kaari koñaatatsine. Inkarate ñaapinkathayetairine, ontzimatyete iñaapinkathashiretairi, te onkovajaantaiya irantayetairo koñaayetsiri.”²⁵ Okantzi tsinane: “Niyotzi naaka, ari impokakeri Mesías, ipaiyeetziri Cristo. Aririka irareetakya irirori, ari inkamantapaakairo maaroni tsika okantakota.”²⁶ Ikantzi Jesús: “Naakatake, itzimi ñaanatajaantakemi.”²⁷ Ari jareetaiyapaani iriyotaane. Ipampoyaaminthatapaakeri jiñaapaakeri ikinkithavaitakairo tsinane. Iro kantamaitacha tekatsi os-ampitapaakerine opaita okoviri tsinane, tsikarika opaita ikinkithavaitakairori.”²⁸ Ari ookanakero tsinane oyovitenaki, jatake nampitsiki, okantapaakeri atziriite: “Pimpokaiyeni piñeeri aparoni shirampari itzimi iyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani. ¿Kaarima ikantaka Cristo?”³⁰ Ikanta ishitovaiyanakeni atziriite nampitsiki, pokaiyanakeni isaikakera Jesús.”³¹ Ari ipankiventaiyarini iriyotaane, ikantziro: “¡Rabí, poya!”³² Ikantzi Jesús: “Tzimatsi opaita novari naaka, te piñeeyeroni eeroka.”³³ Ari

josampitavakaayetanaka iriyotaane: “¿Tzimatsima ipaita amakeneriri irovarite?”³⁴ Iro kantacha Jesús, ikantanake: “Iro nokempitakaantari novarite naaka nantero ikoviri itzimi otyaantakenari, ontzimatyenonthonkero eejatzi antavairentsi ipakenari.”³⁵ Jiroka pikantapiintaiyini eeroke: ‘Kapatapaaka 4 kashiri osampatantyaari pankirentsi.’ Iro kantacha naaka nonkantemi pamene pankirentsimashiki, aritake sampainkatake ontzimatyen aavatyaa.³⁶ Inkarate antavaitatsine iravatero pankirentsi ari impinayeetairi. Okaratzi pankirentsi iravayeetairi iriyyetakera oshiyakaaventacha inkarate kañaanetatsineri. Iroora inkimoshiretantaiyaari itzimi pankitakerori intsipataiyaari itzimi aavatairori.³⁷ Tema omaperotatya iroka joshiyakaaventaitakeri, ikantaitzi: ‘Tzimatsi aparoni itzimi pankitakerori, tzimatsi pashine intzime aavatairone.’³⁸ Notyaantakemi naaka piyaate eeroikaite paavayetairo kaari pipomereentsiventa pantavaiventero. Tema tzimayetatsi pashine pankiventakarori jantavaiventakero. Eerokayetake anintagaarori irantavaitane irikaite.”

³⁹ Tema osheki Samaria-satzi saikatsiri nampitsiki kempisantavakeriri Jesús okantakaantziro tsinane okantantapaake: “Jiyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani.”⁴⁰ Ikanta Samaria-satziite, jareetaiyapaakani ipankinatapaakari Jesús isaikimotanakeri inampiki. Ari jimatakero Jesús, apite kitaite isaikanake,⁴¹ osheki pashine kempisantanaintsi ikemajaanakerira iriroriite okaratzi ikantayetziri Jesús.⁴² Ari ikantayeetanakero tsinane: “Kempisantayetaana naaka iroñaaka, tera iro intaani nonkempisantantaiyaari okaratzi pikamantapaakena, aña naaka

kemajaanairi okaratzi ikantayetziri. Niyotaiyeerini eejatzi omaperotatya iriitake ovavisaakoshiretantaatsine jaka kipatsiki, iriitake Cristo.”

Jovashinchagairi Jesús itomi aparoni jevari

⁴³ Ikanta omonkarataka apite kitaite isaikapaake Jesús Samaria-ki, avisanake iriyaatero Galilea-ki.⁴⁴ Tema iri Jesús kantajaanaintsi: “Aparoni kamantantaneri te iriñaapinkathayeeteri inampijanoriki.”⁴⁵ Ikanta jareetaa Galilea-ki, osheki jaakameethayeetavairi janta, tema ari ikaratake jiyaataiyake Jerusalén joimoshirenkiro Anankoryaantsi, jiñaakero maaroni jantayetakeri Jesús janta.

⁴⁶ Ari jareetaari Jesús janta Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, tsika ipeyakero jiña okempivaitanakero jimireetari. Tzimatsi janta aparoni iriiperori jevari, mantsiyataintsiri itomi janta Capernaum-ki.⁴⁷ Ikanta irika jevari ikemakotakeri Jesús ari jareeta Galilea-ki ipoñaagaoro Judea-ki, jiyaatashitanakeri iriñeeri. Ipankinatapaakari, iriyaate ipankoki, irovashinchagairi itomi, irootaintsi inkamake.⁴⁸ Ari ikantanake Jesús: “¿Opaitama kaari pikempisantantana eeroikaite? Pikovajaantziya noñaakemiro kaari piñaapiintzi pairani, pikovajaantzi notasonkaventantavake.”⁴⁹ Iro kantacha jevari ikantanakeri: “Pinkathari, thameeta iroñaaka, tekera ikamanakeeta notomi.”⁵⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “Pimpiye pipankoki. Eshitakotai pitomi.” Ikempisantanake shirampari okaratzi ikantakeriri Jesús, piyanaka.⁵¹ Ipiyaminthaita ipankoki, jomonthaakari iromperataneete, ikantavairi: “¡Eshitakotai pitomi!”⁵² Josampitanakeri irirori tsika joveraa ooryaa jamataakoneentantanaari

itomi, ikantaiyini iromperatane: “Chapinki, itainkanakera ooryaatsiri, ari avisanakeri ikatsirinkavaitzi.”[†] ⁵³Ari ikinkishiretanakero ashitariri aritake joveraakari ooryaatsiri chapinki ikantakeri Jesús: “Eshitakotai pitomi.” Iroora ikempisantantanakari irirori, ari okempitanakari eejatzi maaroni isheninkamirinkaite irirori ikempisantanakeri Jesús. ⁵⁴Irootakera apitetaintsiri joñaakantziro Jesús itasonkaventantzi jareetaara Galilea-ki ipoñagaaro Judea-ki.

Kisoporokiri Betesda-satzi

5 Okanta okarayetapaake iroka, joimoshirenkaiyaani Judío Jerusalén-ki. Ari jiyaatzitakari eejatzi Jesús.

²Janta Jerusalén-ki, ari osaikiri jovaankanaaheetziro jiñaa ipaitayeetziri iñaaneki hebreo “Betesda.” Tzimatsi okaratzi 5 opankoshetaaniki. Ari otsipanampitaro osaiki ashitakorontsi ipaitayeetziri “Oisha.” ³Ari ipiyotakari osheki mantsiyari, mavityaakiri, kisorporokiri, ethorivaitatsiri jonoryaayetaka kipatsiki jovaaventaro oshevaate jiñaa.

⁴Tema ikantayeetzi: Inatzi ipokapiintzi maninkariite ishevaatakaairo jiñaa, intzimerika etanakyaaarone impiinkaantantakyaaro jiñaa oshevaatara, aritake ireshitakotanai jimantsiyavaitzi.

⁵Tzimatsi janta mantsiyarimashiki aparoni tzimakotaintsiri 38 osarentsi imantsiyavaitake.

⁶Ikanta Jesús jiñapaakeri jonoryaaka, jiyotapaake osamani okantaka jimantsiyavaitake irika, josampitapaakeri, ikantziri: “¿Pikovima peshitakotai?” ⁷Ari jakanake mantsiyari: “Pinkatharí, te intzime impaitya oviinkenari aririka oshevaapaitetya jiñaa. Tema

nokovavetapiintara nompiinkaateminaaka, aritake janaakotakena pashine ipiinkaatake irirori.” ⁸Ari ikantzi Jesús: “Pintzinaye, paanairo ponoryaamento, piyaatai.” ⁹Apathakero jeshitakotanai irika, jaanairo ironoryaamento, aniitanai. Iro kantacha, tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, ¹⁰ikantakeri judío-payeeni irika shirampari eshitakotaatsiri: “Kitaite jimakoryaantaitari onatzi iroñaaka, te oshinetaantsite paanairo ponoryaamento.” ¹¹Jakanake irika shirampari, ikantzi: “Irinta itzimi ovashinchagaanari, ikantakena: ‘Paanairo ponoryaamento, piyaatai.’”

¹²Ari ikantaiyanakeni Judío: “¿Niinka kantakemiri: ‘Paanairo ponoryaamento, piyaatai?’” ¹³Iro kantacha irika shirampari te iriyoteri niinka ovashinchagairiri, tema te iriñaavairi Jesús tsika ikenanake, ipiyotaiyakanira atziriite janta.

¹⁴Ipoña Jesús jiñagairi shirampari janta tasorensipankoki, ari ikantziri: “Pinkeme, aritake eshitakotaimi iroñaaka, eerora papiitairo pantairo kaariperori, ari onkantya eero avishimotantami koveenkaperotatsiri.”

¹⁵Ikanta irika shirampari jatanake, ikamantakeri judío-payeeni iriitakera Jesús itzimi ovashinchagairiri. ¹⁶Iro opoñaantari ikovi judío-payeeni iroveri Jesús, tema jovashinchaantake kitaite jimakoryaantaitari.

¹⁷Iro kantamaitacha, ikantanake Jesús: “Ari ikantaitatyaani jantavaitzi Ashitanari, ari nokempitzitari eejatzi naaka nantavaitzi.” ¹⁸Irootakera, ikovaperotantanakari judío-payeeni iroveri Jesús, tema te intaani jantavaintantakaro kitaite jimakoryaantaitari, aña joshiyakotakari Pava, ikantakera Jesús iriitake Pava jiritajaantari irirori.

[†]4:52 Kantakotachari jaka “itainkanake ooryaa,” irootake ikantayeetziri pairani “hora 7.”

Ishintsinka Itomintari Pava

¹⁹ Ipoña Jesús jakanakeri, ikantzi: “Irika Itomitari Pava tekatsi irantashivaitya irirori ikovakaanekiini. Intaani jantziro okaratzi jiñaakotziriri Ashitariri. Maaroni okaratzi jantziri Ashitariri, irojatzi jantziri Itomi. Omapero. ²⁰ Tema jetakotari Ashitariri irika Itomitari, joñaakiri maaroni jantayetziri irirori. Eekero ironaakatyeeri tsikarika opaiyetari iniroitetsiri, irootake pimpampoyaaminthataiyerine eerokaite. ²¹ Tema ikempitara Ashitariri jovañaayetziri kaminkari, ikañaanetakairi, ari ikempitari eejatzi Itomitari, irañaakaayeteri inkoveri irirori. ²² Tera iriyakoventantatsine Ashitariri, aña iri Itomi ishinetake iriyakoventantai, ²³ ari onkantya maaroiteni iriñaapinkathayetantyaariri Itomi ikempitaayeztirira Ashitariri. Itzimi kaari ñaapinkathairine Itomitari, tera jiñaapinkathatzitari Ashitariri, itzimi otyaantakeriri.

²⁴ Itzimirika ovayempitairone nokantayetziri, impoña inkempisan-tanairi itzimi otyaantakenari, aritake inkañaaneshireyetai. Eero jovasanki-taavaitatziri, tema karatapaake ikaamanevaitzi, kañaane ikantayetaa. Omapero. ²⁵ Irootzimataintsira omonkaratya, ironaakatajaantake, inkemapaitetairo kamashireriite iñaane Itomi Pava. Inkarate kemavairone, aritake irañaashireyetai. Omapero. ²⁶ Tema ikempitara Ashitariri jañaakaantajaantzi, iro ishinetaakeriri eejatzi Itomi irañaakaante irirori, ²⁷ ishinetakeri eejatzi iriyakoventantai, tema iriitake Itomi Atziri. ²⁸ Eero pipampoyaaminthatashitara iroka. Tema irootzimataintsi omonkaratya inkemayetantaiyaarori kaminkariite iñaane, ²⁹ ari impiriintayetanake tsika ikitayetaka. Ikaratzi antayetakerori

kameethari, ari inkañaaneyetai. Iriima ikaratzi antayetapiintakerori kaariperori, irañaayevetaiyai irovasankitaayeetairi.”

Ñaayetajaantakeriri Cristo

³⁰ “Tera nantashivaitaro naaka nokovashitari, iri Ashitanari shinetanarori namenakotemi. Okaratzi nokantakoventantziri tampatzika okantaka, tema te nantashivaityaaro nokovakaari naaka, aña iro ikoviri Ashitanari otyaantakenari. ³¹ Naakami kinkithatakovaitashitachane apaniro, tekatsira apantyaarone nokinkithatakovaivetaka. ³² Iro kantamaitacha tzimataitatsi pashine kinkithatakotanari, niyotzi irootake kyaaryooperotatsiri okaratzi ikinkithatakotakenari irirori. ³³ Omaperovetatya iñaaventakena Juan potyaantantakariranki irosampitakiteri. Tema okaratzi ikinkithatakotavakenari omaperotatya. ³⁴ Iro kantacha tera iro noñaaventamatsite ironaaka okaratzi ikinkithatakotanari aparoni atziri kempitakariri Juan. Aña iro noñaaventataitzi matzirori ovavisaakoshiretami. ³⁵ Tema Juan ikempivetakari aparoni ootamentotsi itzimi kitainkatapaintsiri. Iro pikovapaintziri eerokaite panintaavakyaaro ikempitari kitainkari. ³⁶ Iro kantacha tzimatsi kinkithatakotanari naaka, anayiriri Juan. Okaratzi nantziri naaka, irootake ikantanari Ashitanari nantero, iroora oñaakantzirori iriira Ashitanari otyaantakenari. ³⁷ Ari ikempitakari Ashitanari, itzimi otyaantakenari, ikinkithatakotakena irirori, temaita pinkempisantero iñaane. Te piñaavorotaneteri. ³⁸ Te onkyaantaajatyaaami iñaane, tema te pinkempisanteri irotyaantane. ³⁹ Amatsinka pikantaveta piñaanatziro Osankinajanorentsi, tema ari

poyaakoneentaroni piñaayetairo pinkañaaneyetai. Iro kantamaitacha, aña naakavetaka okinkithatakotzi Osankinajanorentsi, ⁴⁰temaita pinkovayetaiyeni eeroka paventaayetyaana onkantya pinkañaanetantaiyaari. ⁴¹Te nonkokovatashityaaro naaka intharomentavaiyaana atziriite. ⁴²Aña niyotzитайami tsika pikantaiyani eeroka, niyotzitam eejatzi te petakotari Pava. ⁴³Naakatake jovake Ashitanari nompoke nopairyagairo ivairo. Temaita paakameethataiyenani eerokaite. Irooma aririka impoke pashine pairyaashivaitapaakyaarone ivairojanori irirori, iriyya paakameethataiyerine. ⁴⁴¿Tsikama pinkene pinkempisantaiyeni, eerokara tharomentashivaitavakaacha, teya pinkokovatero iri tharomentavantaiya Pavajanori? ⁴⁵Eerora pikinkishirevaitashita naakara thavetakotemine Ashitanariki. Intzime thavetakotajaantaimine iriitake Moisés-ni, itzimi paventaapiintayetaari eerokaite. ⁴⁶Tema arimi pinkempisantaajaantakerimi Moisés-ni, aritakemi pinkempisantavakenami naaka, tema naakatake josankinatakotake Moisés-ni. ⁴⁷Irooma te pinkempisantero okaratzi josankinatakeri, ¿tsikama pinkene pinkempisantero onkarate nonkantayetemiri naaka?”

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 Ikanta okaratapaake iroka, montyaanaka Jesús intatsikero inkaare saikatsiri Galilea-ki, irojatzii ipaiyeetziri Tiberias. ²Osheki atziri oyaatakeriri, tema jiñaayetakitziri itasonkaventantake jovashinchaayetairi mantsiyariite. ³Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki, ari isaikapaake itsipayetakari

iriyotaane. ⁴Irootake areetzimataiya kitaite Anankoryaantsi, aripaite joimoshirenkapiintari judío-payeeni. ⁵Ikanta jamenapaake Jesús, jiñaatzi osheki atziri oyaatakeriri, ikantakeri Felipe: “¿Tsikama amananteka ovaritentsi ovakayaariri maaroni irika atziri?” ⁶Aña josampitashitari Felipe iriñaantyaariri tsika inkante, tema jiyotajaantake Jesús opaita iranteri. ⁷Ari jakanake Felipe, ikantanake: “Eerotyia jantetaajata 200 denario amanantemi ovaritentsi, aña eepichokiini irovamatsitakya aparopayeeni irikaite.” ⁸Ipoña ikantanake Andrés, iriitake pashine iriyotaane, irirentzira Simón Pedro, ikantzi: ⁹“Jirika jaka aparoni eentsi amaintsiri 5 tanta, apite shima. Iro kantacha, ¿arima irantetakyaari osheki atziri?”* ¹⁰Ari ikantzi Jesús: “Pinkanteri maaroni isaikayete.” Okataroshimashitatzi janta, ari isaikaiyakeni. Ikarataiyini 5,000 shirampariite. ¹¹Ari jaakotanakero Jesús tanta, ipoña ikaratakero ipaasonketakeri Pava, itsiparyeetakeneri ikaratzi saikamashitaintsiri. Ari ikempitaakeriri shima, ipayeetakeri maaroiteni kovatsiri. ¹²Ikanta ikemaiyapaakani maaroni, ikantairi Jesús iriyotaane: “Paayetairo opetoki okaratzi tzimakaantapaintsiri, eero apaavaitanta.” ¹³Jiyoyaayetairo iriyotaaneete, ijaikitai 12 kantziri opetoki tzimakaantapaintsiri karavetachari 5 tanta. ¹⁴Irikaite atziri, jiñaakerora itasonkaventakero Jesús ovaritentsi, ikantaiyanakeni: “Omaperotaajatatya, iriitakera irika Kamantantaneri itzimi ishinetaitakeri impoke jaka kipatsiki.” ¹⁵Iro kantacha Jesús jiyotake ishintsiventaitatyeeri irayeetanakeri impinkathariventerii atziriite, eejatzi

*6:9 Ikantaitzi jaka iroka tanta, iro jovetsikayeetake cebada.

itonkaanai otzishiki, inkene isaikavaite apaniro.

Janiitantaro Jesús inkaare

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ikanta osheetyaanake, oirinkaiyaani inkaareki iriyotaane Jesús, ¹⁷ otetaiyapaani pitotsiki, montyaakotaiyaani iriyaatairo Capernaum-ki. Aritake tsireniper-otanake, tekera impiyeeta irirori Jesús. ¹⁸ Ari otampyaatapaake, iniroite otamakaanake inkaare. ¹⁹ Aritake santhatake jimontyaakotaiyani, jiñaatziiri Jesús ipokashitairi janiitantaaro inkaare. Antaro itharovaiyanakeni iriyotaane.^f ²⁰ Ikantapai Jesús: “¡Naakatake, eero pitharovaiyini!” ²¹ Kimoshire ikantaiyani jotetavairi pitotsiki, tekera osamanite, aatakotaiyapaakeni ikovirora irareetya.

Osheki atziriite amemenatakeriri Jesús

²² Okanta okitaitamanai, irojatzí isaikaiyakeni atziriite intatsikero, jiyotaiyakeni iro apinto pitotsi jimontyaantanaa iyotaariite, te inkaratanairi Jesús. ²³ Ari areetakotan-tapaaka pashine pitotsi poñaayetachari Tiberias-ki, aataiyapaakeni tsika okarikitzi jovaiyakani tanta chapinki ipaasonkeventakeri Avinkatharite. ²⁴ Ikanta jiñeeyake te isaike Jesús, eejatzi iriyotaaneete, otetaiyanakani atziriite pitotsiki, jatake Capernaum-ki inkokovatairi.

Ipaiyeetziri Jesús “ovaritentsi añakaantaneri”

²⁵ Ikanta jareetaiyapaakani intatsikero, jiñaapairi Jesús, josampitapaakeri: “Rabí, ¿tsikapaitema pipokake eeroka jaka?” ²⁶ Ikantanakeri Jesús: “Irootakera pikokovatantanari eerokaite tema pikemaneentaiyakani chapinki povaiyakani, aña tera iro pikokovatantanari pikemathanakero notasonkaventantake. Omapero. ²⁷ Te arite piñaashintsiventashivaitaro ovaritentsi thonkanetachari, aña iro piñaashintsiventya ovaritentsi enitatsiri, ontzime kañaanetakaimine. Iroora ovaritentsi ipantziri Itomi Atziri, tema Pava, Ashitariri, iriitake jookotakeri.” ²⁸ Ipoña josampiitanakeri, ikantaitziri: “¿Tsikama nonkantayetyaaka noñaashintsiventantaiyaarori ikoviri Pava?” ²⁹ Jakanake Jesús: “Ikoviri Pava pantayetairi, ontzimatyepinkempisan-tairi irika itzimi jotyaantakeri.” ³⁰ Ipoña josampiitanakeri eejatzi: “¿Intsityaa pintasonkaventante onantyaari nonkempisantemi? ¿Opaitama pantayetakeri?” ³¹ Pairani acharineete jovayetakaro janta tsika te inampiitaro ipaiyeetziri ‘maná,’ irootake okantziri Osankinarentsi: Pava pakeri iroyaaro ovaritentsi pary-eentsiri inkiteki.”^g ³² Jakanake Jesús, ikantzi: “Okaratzi ovaritentsiperotatsiri poñeenchari inkiteki, kaarira Moisés-ni panterone. Aña iri Ashitanari payetemirone. Omaperora. ³³ Tema irika ovaritentsi ipantziri Pava, iriitakera poñeenchari

^f6:19 Kantakotachari jaka “santhatake jimontyaakotaiyani,” irojatzí ikantaitziri “5 terika 6 kilómetro,” ikantaitziri eejatzi pairani “25 terika 30 estadio.”

^g6:31 Jaka tsika oñaaventakota “ovaritentsi,” irootake ikantayeetziri pairani “tanta.” Ari okempitari eejatzi, jiñaaventakoyeetzirora pairani tanta, iroora jiñaaventakoyeetzi maaroni ovaritentsi. Iroovaitake akantapiintaiyini aakaite: “Poya kaniri,” tera intaani añaaventero kaniri, aña tzimataitatsi eejatzi vathatsi oyaari.

inkiteki, iri kañaanetakaayetairine osavisatziite.”³⁴ Ari ikantayeetanakeri: “Pinkathari, pimpapiintenaro iroka ovaritentsi.”

³⁵ Ikantzi Jesús: “Naakatakera ovaritentsi kañaanetakaantaneri. Inkarate oshentashiretainaneri naaka, eero itashaavaitai. Inkarate kempisantanainane naaka, eero jimirevaitai.”³⁶ Tema aritake nokantaiyakemi, temaita pinkempisantaiyena okantavetaka piñaavetakana.³⁷ Ikaratzi joshentashiretakaakanari Ashitanari, iriiyetakera oshentashireperotainane, eerora nomanintavakeri naaka.³⁸ Tema te iro nompokantakyaari jaka nopoñaaka inkiteki nantayetero nokovashivaitari naaka, aña iro nantapiinte ikoviri Ashitanari, itzimi otyaantakenari.

³⁹ Jiroka ikoviri Ashitanari otyaantakenari, eero nopeyakaantaajatzi aparoni ikaratzi joshentashiretakaayetaanari, aña ontzimatyete noviriintayetairi overaantapaakyaarone kitaite.⁴⁰ Tema ikovi Ashitanari eejatzi, maaroni itzimi amenairine Itomi Pava, inkarate kempisantairine, aritake inkañaanetakaayetairi. Naakatajaantakera oviriintairine omonkaratapaakyaarika kitaite.”

⁴¹ Irootakera ipoñaantanakari judío-payeeni ikishimavaitanakeri Jesús, tema ikemakera ikantake: “Naakatake ovaritentsi poñeenchari inkiteki.”⁴² Ari ikantavakaiyanakani: “¿Kaarima irika Jesús, itomi José? Niyotaiyirini naaka ashitariri. ¿Opaitama ikantantari: ‘Nopoñaatya inkiteki?’”⁴³ Ikantanake Jesús: “Aritapaake pikishimavaitakana.⁴⁴ Tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka, eerorika jamashiretai Ashitanari itzimi otyaantakenari. Naakatake oviriintajaantairine omonkarata-

paakyaari kitaite.”⁴⁵ Irosankinareki kamantantaneriite, ikantake: Iriitajaantake Pava iyotagairine maaroiteni.

Maaroni itzimi kemairiri Ashitanari, itzimi iyotairiri irirori, joshentashiretaana naaka.⁴⁶ Tera nonkantatye tzimatsira ñaavorotakerine Ashitanari, aña apaniro jiñaavorotataitzi poñeenchari Pavaki.⁴⁷ Itzimirika kempisantainane naaka, aritake inkañaanetai. Omapero.⁴⁸ Naakatakera ovaritentsi añaakaanerini.⁴⁹ Jovavetakaro picharineete ‘maná’ janta tsika te inampiitaro, kamayetzimaitaka.⁵⁰ Iriima oshiyakarori ovaritentsi noñaaventzi naaka ipoñaatya inkiteki. Intzimerika ovaiyarine irika, eero ikaamanetai.⁵¹ Naakatakera kañaaneri ovaritentsi poñeenchari inkiteki. Intzimerika ovakyaarone iroka ovaritentsi, ari inkañaanetai. Iroka ovaritentsi nopantziri naaka, novathajanora onatzi. Iriira noshinetakoventa osavisatziite inkañaaneyetantaiyaari.”

⁵² Ari ikantavakaiyani judío: “¿Tsikama inkenakairoka irika irovakaantairori ivatha?”⁵³ Ikantanake Jesús: “Eerorika povaro eerokaite ivatha Itomi Atziri, eerorika piriro iriraane, eerora pikañaaneyetai. Omapero.”⁵⁴ Itzimirika ovakyaarone novatha, itzimi irakerone niraane, ari inkañaaneyetai. Naakatake oviriintajaantairine omonkaratapaakyaarika kitaite.⁵⁵ Tema iroka novatha ovaritentsiperori onatzi, iroka niraane iro jimireperoitari.⁵⁶ Intzimerika ovakyaarone novatha, intzime eejatzi irakerone niraane, itsipashiretaatyaana naaka, eejatzi naaka notsipashiretaari irirori.⁵⁷ Tema Ashitanari, itzimi otyaantakenari, kañaaneri jinatzi, iriitake añaakaanari naaka. Ari okempitari eejatzi, intzimerika ovaiyaanari naaka, iriitake nañaakaayetairi.⁵⁸ Nokinkithatako-

tatziirora ovaritentsi poñeenchari inkiteki. Iroka ovaritentsi te oshiyaro ‘maná’ otzimi jovayetakari pairani picharineete eeroka, okantavetaka jovayevetakaro, ikamayetake. Iriima inkarate ovakyaarine irika oshiyarori ovaritentsi, ari inkañaanetai.”⁵⁹ Irooyetakera jiyotaantakeri Jesús ipiyotaiyakani janta japatotapiintaita saikatsiri Capernaum-ki.

Íñaaventayeetziro kañaanetaantsi

⁶⁰ Ikanta ikemayeetakero iroka iyotaantsi, irikaite ikaratzi oyaatziriri Jesús, ikantaiyanakeni: “Iroka ikantayetakari Jesús pomerentsiitaka akantyaarori. ¿Ipaitama kempisantamatsiterine?”

⁶¹ Ikanta Jesús, jiyotake okaratzi ikishimavaitaiyiri, josampitanakeri:

“¿Tema onimotemi iroka? ⁶² ¿Opaitama avisatsine, aririka piñeeri Itomi Atziri irovajenokaiya tsika ipoñaaka pairani?”

⁶³ Okaratzi noñaaventakoyetakemiri, iroora kantakotacha okaratzi añaashiretakaantatsiri, kaarira avathajanori noñaaventakote, tekatsi ompaiperotajaantya avatha. Aña iro noñaaventzi aventaashirenkantsi kaari koñaanetatsi, kañaanetakaantatsiri.

⁶⁴ Iro kantacha eenirotatsi tsika pikaratzi eerokaite kaari kempisantatsine.” Tema jiyotzitataika Jesús itzimi kaari kempisantatsine, tsika itzimi pithokashityaarine.

⁶⁵ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Iroora nokantzitantakamiri: ‘tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka: eerorika ishineshiretaanari Ashitanari.’”

⁶⁶ Aripaitera, jiñeetake osheki piyapithatanakeri Jesús oyaavetapiintakariri.

⁶⁷ Ipoña Jesús josampitanakeri 12 iriyotaane: “¿Pikovima eejatzi eerokaite piyaatayetai?” ⁶⁸ Ari jakanake Simón Pedro: “Pinkatharí, ¿Intzimekama niyaatashiteri? Aña eerokatake

ñaaventajaantakerori kañaanetaantsi.

⁶⁹ Aritake nokempisantaiyakemi naakaite. Niyotaiyini eerokatake Cristo, Itomi Pava Kañaaneri.”

⁷⁰ Jakanake Jesús, ikantziri: “¿Kaarima naaka iyoyaakemiri pikaratakera 12? Iro kantamaitacha, tzimatsi aparoni pikaratakera kamaari jinatzi.” ⁷¹ Jiñaavaitakerora iroka Jesús, jiñaaventatziiri Judas, Itomi Simón Iscariote. Tema iriitake Judas pithokashityaarine, iriivetaka aparoni karatapiintakeriri 12 iriyotaane.

Irirentzipayeeni Jesús te inkempisantaiyerine

7 Ikanta okaratapaake irokapayeeni, jareetantavaita Jesús janta Galilea-ki. Te inkove isaikanai Judea-ki, tema janta ikokovatatziiri judío-payeeni iroveri. ² Iro kantacha monkaratzimataa kitaite ikimoshireventapiintziro judío-payeeni ipaiyeetziri “pankoshetantsi.”

³ Ithainkitanakari, irirentzi irirori okarikiini, ikantanakeri: “Eero pomanatziita jaka, piyaate Judea-ki iriñaantyaamiri janta piyotaaneete onkarate pantayeteri. ⁴ Tema ikaratzi kovatsiri irasagaamentaityaari, te jomanakaatziitaro jantayetziri. Pimatziirora eeroka pantayetziro opaiyetari, poñaakantero tsika ipiyotaiyani atziiriite.”

⁵ Tetya inkempisantaajateri eejatzi irirentzipayeeni. ⁶ Ari ikantanake Jesús: “Aña tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya naaka, irooma eerokaite aritzimovaitzimi maaroni kitaiteri. ⁷ Te inkisaneentemi eerokaite osavisatziite. Irooma naaka osheki ikisaneentana, tema koñaaro nokantziro naaka, okaratzi jantayetziri kaariperori onatzi. ⁸ Piyaatayeni eeroka joimoshirenkaita, eero niyaatzita naaka, tema tekera omonkarapaitetyaata

noñaakantantya.” ⁹Ikantakeri iroka, irojatzji isaikanake Galilea-ki.

**Joimoshirenkiro Jesús
ipaiyeetziri “pankoshetantsi”**

¹⁰Iro kantacha aritake jataiyake irirentzipayeeni, jatanake eejatzji Jesús joimoshirenkaita te iroñaakantajaantya, aña iromananeekiini ikantaka.

¹¹Ikokovatakeri judío-payeeni janta joimoshirenkaita, ikantaiyini: “¿Tsikama isaikaajatzjika shirampari?”

¹²Osheki atziriite ñaaventakeriri Jesús. Tzimatsi kantayetatsiri: “Kameethari inatzji shirampari.” Tzimatsi pashine kantatsiri: “Te inkameethate, aña jamatavitakeri atziriite.” ¹³Iro kantamaitacha, omanaantsikiini jiñaaventayetziri Jesús, tema itharovakaayetyaari judío-payeeni.

¹⁴Okanta oniyankitake joimoshirenkaita, kyaapaake Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai.

¹⁵Pampoyaavaka ikantaiyanakani judío, ikantaiyini: “¿Tsikama jiyotane-tantari irika, te inkyaaperovetaajaty tsika jiyotaantayeetzi?” ¹⁶Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Okaratzji niyotaantziri tera naaka iyotashityaarone, aña iri iyotakaanaro otyaantakenari.

¹⁷Inkarate kovaperotajaantanairone ikoviri Pava, ari iriyotairo iri Pava iyotakaanarori okaratzji niyotaantziri, tema te naaka iyotashivaityaarone.

¹⁸Tema ikaratzji iyotaantzirori jiyotashivaitari, ikokovatatzji iriñaapinkathayeetashityaari. Iriima itzimi kovakovatzirori iñaapinkathayeetairi otyaantakeriri, iriira ñaavaitzirori kyaaryoori. Tera intzipishirevainete irirori.

¹⁹¿Tema josankinavetakami pairani Moisés-ni Ikantakaantaitane? Iro kantacha, te pimonkarataiyerone. ¿Opaitama pasaryaantanari naaka povera iroñaaka eeroka?” ²⁰Ari ikantaiyanakeni atziriite: “¿Kamaarí!

¿Ipaitama asaryaamiri irovemi?”

²¹Ikantzi Jesús: “Maaroni eerokaite osheki pipampoyaakero piñaajatakana nantakeri kitaiteki jimakoryaantaitari.

²²Iro kantamaitacha, ikantakaantake Moisés-ni pintomeshitaanitapiintante. (Okantavetaka kaari Moisés-ni poñaakaantyaarone iroka, aña iri poñaakantanakaro avaisatziite tekeramintha intzime Moisés-ni.) Iro opoñaantari pitomeshitaanitapiintantzi eerokaite, okantavetaka kitaite jimakoryaantaitari. ²³Piñaakero,

pimonkaraantyaarori eerokaite ikantakaantane Moisés-ni pitomeshitaanitapiintantake kitaite jimakoryaantaitari. ¿Ipaitama

pikisaneentantanari naaka novashinchagairi ivathaki maaroni aparori atziri kitaite jimakoryaantaitari?

²⁴Paamaventya ovapyiimotashitamikari aririka piyakoventante. Aña tampatzikashirepero pinkantya pamenayetakotante.”

¿Iriitakema irika Cristo?

²⁵Tzimayetatsi Jerusalén-satzi, osampitantanaintsiri, ikantzi: “¿Kaarima irika ikokovataitzi irovaiteri? ²⁶Jirinta isaikake,

maaroni jiñeetziri ikinkithavaitzi. Tekatsitya akotashiterine. ¿Jiyotatziiima

jevairite omaperotatya Cristo jinatzji irika shirampari? ²⁷Iro kantacha

irika, ayotaiyirini tsika ipoñaaro. Irooma apaata aririka impokake maperotzirori ipaita Cristo, tekatsira

iyotatsine tsika ipoñaaro.” ²⁸Ikanta ikemake Jesús, isaikakera jiyotaantzi

tasorentsipankoki, shincheenka ikantanake: “¿Arima, piyotaiyana

eerokaite tsika nopoñaaro! Iro kantacha tera naaka nintakaashityaarone

nompoke, aña irotyaantane nonatzji itzimi javentaaperoyeetari. Tsika

itzimi kaari piyotajataiyini eerokaite.

²⁹Niyotziri naaka tema ari nokaratziri, iriitake otyaantakenari.” ³⁰Ari iko-vavetanaka irakaantayeetanakerimi, iro kantacha tekatsi akotashiterine, tema tekera omonkarapaiteta. ³¹Osheki kempisantanakeriri Jesús, ikantaiyini: “Kaaririkami irika Cristo intzime pokatsine, eerotyaami itasonkaventantayetaajatzimi irika shirampari, ñaakero.”

Jotyaaantake Fariseo oirikerine Jesús

³²Ikanta Fariseo-payeeni ikemakero ikantayetakeri atziriite jiñaaventziri Jesús, jaapatziyanakari ijevare omperatasorentsitaari, jotyaaantake kempoyaaventarori tasorentsipanko iroirikakiteri. ³³Ari ikantzi Jesús: “Kapichepaitetapaake nosaikimoyetanaimi eerokaite, impoña niyaatai isaikira otyaantakenari. ³⁴Osheki pinkokovavetaiyaana eerokaite, iro kantacha eero piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka.” ³⁵Ari josampitavakaanaka judío-payeeni: “¿Tsikama iriyaamatsiteka irika eero añaaantari? ¿Iriyaatayeema pashineki nampitsi joivaraayetaka asheninkapayeeni judío, inkene iriyotaayetairi kaari asheninkata? ³⁶¿Opaitama ikantakotziri: ‘Pinkokovavetaiyaana, eeromaita piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka?’”

Jiña kañaanetakaantatsiri

³⁷Ovekaraantapaakarori kitaite ari joimoshirenkaperoyetari. Arira ikatziyanakari Jesús, shintsiini ikanta jiñaavaitanake, ikantzi: “Itzimirika mireneentavaitatsineri, iroshentashiretaiyaana naaka, imirevaitaiya. ³⁸Tema okantzi Osankinajanorentsi: Inkarate kempisantainane naaka, onkempivaityaaro

oshiyaashiretantyaarimi jiña kañaanetakaantatsiri.”

³⁹Iriira joshiyakaaventzi Jesús jaka inkarate kempisantairine ari inampishirentaiyaari Tasorentsinkantsi. Okantavetaka tekeramintha irotyaantayeeteriita Tasorentsinkantsi, tema Jesús tekeraata irovajenokashitaiyaaro irovaneenkaro.

Itzimporokanake atziriite

⁴⁰Tzimayetatsi atziri kemakeriri Jesús ikantakeri, ikantaiyanake: “Omaperotatya irika shirampari kamantantaneri jinatzi.” ⁴¹Tzimatsi pashine kantanaintsiri: “Cristo jinatzi irika.” Iro kantacha tzimatsi pashine kantatsiri: “Kaari, tema Cristo eero ipoñaaro Galilea-ki. ⁴²Tema okantzi Osankinajanorentsi:

Icharine irinatye pinkathari David-ni intzime Cristo-tatsineri, impoñeeyaaro Belén-ki, inampikira pairani David-ni.”

⁴³Ari itzimporokanakeri atziriite iñaanataavakaamentanakarira Jesús.

⁴⁴Tzimayetatsi kovavetanainchari irakaanterimi, tekatsimaita akotashiterine.

Tera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi

⁴⁵Ikanta kempoyaaventarori tasorentsipanko jataiyeeni isaikira Fariseo-payeeni itsipayetakari ijevare omperatasorentsitaari, ari josampitavairiri, ikantziri: “¿Opaitama kaari pamantakari?” ⁴⁶Ari ikantaiyini irirori: “¿Tera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi!” ⁴⁷Ikantaiyanake Fariseo: “¿Pimatzitakaroma eerokaite pishinetaka iramatavitemi?

⁴⁸¿Tzimatsima aparoni ajevarite kempisantakeriri irika shirampari? ¿Tzimatsima eejatzi naakaite Fariseo kempisantakeriri? ⁴⁹Intaanira

ikempisantamatsiziri atziriite kaari iyotakoterone Ikantakaantaitane, ovasankitaarira irinayete.”⁵⁰ Ikanta Nicodemo, Fariseo-tatsiri itzimiranki pokaintsiri iriñeeri Jesús, ikantanake:⁵¹ “Okantzi Ikantakaantaitane, te oshinetaantsite iyakoventeri atziri terika ankemajaanteri aakaite inkene ayotero opaita jantakeri.”⁵² Ari ikantaiyanake irirori: “¿Eerokatakema eejatzi Galilea-satzi? Piñaanaperotero Osankinajanorentsi, ari piñaakero tekatsira kamantanteneri poñaachane Galilea-ki.”

Tsinane mayempiro

⁵³ Ipoña jiyaaataiyeeni ipankopayeeniki.

8 Iro kantacha Jesús tonkaanake irirori otzishiki Olivos.² Ikanta okitaitamanai, ipiyaa tasorentsipankoki. Osheki atziri piyotzimentavaari, saikapai Jesús jiyotaapairi atziriite.³ Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo-payeeni jamakeneri aparoni tsinane jomonthagaitakari omayempitzi. Jovatziyapaakero niyankineki ipiyotaiyani.⁴ Ikantapaakeri Jesús: “Iyotaantaneri, iroka tsinane jomonthaakotajaantaitakaro omayempivaitzi.⁵ Ikantakaantake pairani Moisés-ni intsitokaitero, kantachari tsinane. ¿Tsikatya pikantzika eeroka?”⁶ Iro josampitantariri irikaite ikovi inkompitakaityaari, ontzimantyaari ompaitya inkantakoteriri. Iro kantacha Jesús oyootanaka josankinavaitantaro irako kipatsiki.⁷ Eekerora josampiyeetaziiri, ari ikatziyanaka joyootakara, ikantanakeri: “Terika pinkaariperoshiretaiyeni pikarataiyakenira eerokaite, petakaantyaaro pintsitokantyaaro mapi iroka tsinaneka.”⁸ Eejatzi joyootanaa, japiitanairo josankinavaitzi kipatsiki.⁹ Ikanta ikemaiyavakero kantachari, ari

ipiyayetanaa, ikinkishiretakoyetanakero tsikara ikantayeta iriroriite. Iriira etatainakaro ipiyanaka antarikonaita. Ikanta isaikanake Jesús apiteroini itsipatakaro tsinane jamayeetakeri,¹⁰ ikatziyanaa joyootaka, ari josampitziro ikantziro: “Tsinané, ¿Tsikama ikenaiyakeni? ¿Tekatsima iyaatakairone iriyakoventemi?”¹¹ Akanakeri iroori okantziro: “Tekatsitya, Novinkatharite.” Ikantzi Jesús: “Eejatzi naaka eero niyakoventzimi. Piyatai iroñaaka, eerora papiitairo pinkaariperoshirevaitai.”

Jesús kitainkatakotziri osavisatzi

¹² Ipoña japiitanakero Jesús jiyotairi atziriite, ikantziro: “Naakatake kitainkatakotziri osavisatziite. Itzimirika oshentashiretaiyaanane naaka, aritake nonkitainkashiretakotairi, onkempivaityaaro te inkenavaitai otsirenikitzi.”¹³ Ari ikantaiyanakeni Fariseopayeeni: “Povakoventavaitashitaka pikinkithatakovaita apaniro, tekatsira apantyaarone okaratzi pikinkithatakovaivetaka.”¹⁴ Ari jakanake Jesús: “Apantaro okaratzi nokinkithatziri naaka, okantavetaka noñaaventakovaivetaka apaniro. Tema niyotzi tsika nopoñaakaro, tsika janta niyaatai. Iro kantamaitacha eerokaite, te piyotaiyeroni.¹⁵ Iro pametashitapiintakari eerokaite poshiyakotari atziriite jiyakoventantzi. Irooma naaka tekatsi niyakovente.¹⁶ Irooma aririka niyakoventante naaka, okaratzi nokantayetziri omaperotatya, tema te apaniro niyakoventante, aña ari nokaratziri Ashitanari itzimi otyaantakenari.¹⁷ Jiroka okantzi Ikantakaantaitane ipayeetakemiri eerokaite: Aririka oshiyavakaa inkantayeteri apite kamantakotantatsine,

omaperotatya okaratzi
 ikinkithatziri.

¹⁸ Naakatajaantakera kamantakotaincha. Eejatzi Ashitanari otyaantakenari irijatzi pashine kamantakotanari. Api tera nokaratzi nokamantakotaka.”

¹⁹ Ari josampitanakeri: “¿Tsikama isaikiri Ashitamiri?” Ikantzi Jesús: “Eerokaite te piyotaiyenani naaka, eejatzi pikempitairiri Ashitanari. Arimi piyotaiyenami naaka, ari piyotakerimi eejatzi Ashitanari.”

²⁰ Arira ikinkithayetakero Jesús jiyotaantzira tasorentsipankoki, janta tsika jovayeetapiintziri kireeki jashitakaayeetariri Pava. Iro kantamaitacha tekatsira aakaanterine, tema tekera omonkarapaiteta.

**Tsika janta niyaatai naaka,
 eero pareeyetaa eerokaite**

²¹ Ipoña japiitanakero Jesús ikantzi: “Aririka niyaatai, osheki pinkokovayetaina eerokaite, iro kantamaitacha ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite.”

²² Ari ikantaiyanake judío-payeeni: “¿Ishinevaitatyaama irika. Irootya ikantantari eero areeta aakaite tsika iriyaate irirori?”

²³ Ikantanake Jesús: “Osavisatzi pinayetzi eeroka, irooma naaka jenokisatzi nonatzi. Ari pinampitaro eerokaite kipatsiki, irooma naaka inkiteki nonampitaro.”

²⁴ Irootake nokantantamiri: ‘Ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema eerorika pikempisantairo nokamantakovetakara niinkarika naaka, irootakera pinkamakotantaiyaarori piyaariperonka.’”

²⁵ Ipoña josampitanakeri: “¿Niinkama eeroka?” Ari jakanake Jesús: “Aritake nokamantzitakami ovakeraini.”

²⁶ Tzimatsi osheki nonkantemiri, ari niyakoventakemi eejatzi. Tema okaratzi

iñaavaitziri otyaantakenari kyaaryoori onatzi. Okaratzi nokamantayetzimiri eerokaite osavisatziite, irootake ikamantajaantanari irirori.”

²⁷ Iro kantacha irikaite kemakeriri Jesús, te inkemathatavakeri jiñaaventatziiri Ashitairi.”

²⁸ Irootake ikantantanakari Jesús: “Aririka pimpaikakotakaantakeri Itomi Atziri, aripaitera piyote naakatake. Tera naaka antashivaityaarone nokovakaari. Intaani niyotaantziro okaratzi jiyotaanari Ashitanari.”

²⁹ Tema itzimi otyaantakenari ari itsipashiretana naaka. Te irookaventena Ashitanari, tema nantapiintziniri okaratzi ookimotariri.”

**Iro kyaaryoori
 isaikakaashivaitanaiyaamine**

³¹ Ipoña Jesús ikantanakeri judío-payeeni ikaratzi kempisantanakeriri: “Aririka poisokerotanakyaaro noñaane, eerokatake kyaaryoori niyotaaneete.”

³² Aritake piyotairo kyaaryoori, iro saikakaashivaitanaiyaamine.”

³³ Jakaiyanakeni irikaite: “Icharineete Abraham-ni nonayetzi naakaite. Te intzime impaitya omperavaiyaanane. ¿Opaitama pikantantanari eeroka: ‘Ari pisaikashivaitanaiya?’”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Ikaratzi antapiintziroori kaariperori, kempivaitaka omperatatyeeyaarimi. Omaperora.”

³⁵ Aparoni omperataari kapichera isheninkavaitayeetyaari, iriima aparoni itomiitari inkantaitatyeeyaani isheninkamirinkayeetari.”

³⁶ Tema aririka isaikakaashivaitanaiyaami Itomiitari, arira pisaikashitziivaitaiya.

³⁷ Niyotaiyimi icharineete Abraham-ni pinatzi. Iro kantamaitacha pikovaiyakeni poveni, tema te ookimotami noñaaneyetari.”

³⁸ Iroora noñaaventayetzi naaka okaratzí joñaakanari Ashitanari. Irooma eerokaite pantayetashitaro pikemakotairira ashitamiri eeroka.”

Iriira ashitariri kamaari

³⁹ Ari jakaiyanakeni iriroriite: “¡Aña iri Abraham-ni ipaiyeetziri Ashitanari, iriitake novaisatziite!” Ipoña ikantzi Jesús: “Eerokami charinetyaarinemi Abraham-ni, ari pantakeromi okaratzí jantayetakeri irirori. ⁴⁰ Iro kantacha, okantavetaka noñaaventaperotakemiro okaratzí jiyotakaakenari Pava, pikovaiyakeni eerokaite povená. ¡Iro kaari irimatanete pairani Abraham-ni! ⁴¹ Irojatzí pantapiintaiyakeri okaratzí jantakeri pairani pivaisatziite.” Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “¡Tera naakaite irovaiyantane thainkatasorentsivaitaneri. Apaniro ikanta Ashitanari, iriitake Pava!”**
⁴² Ari jakanakeri Jesús: “Omaperomi iri Pava ashityaamine, ari petakotakyaanami, tema Pavaki nopoñaakaro naaka, jirikatakana. Tera naaka pokavaitashitachane nonintakaanekiini, aña iri Pava otyaantakenari. ⁴³ ¿Opaitama kaari pikemathatantana eerokaite? Iroora kantakaantzirori tera pinkovaiyeni pinkempisantero noñaane. ⁴⁴ Iriitake ashitakamiri kamaari, pantapiintakeneri okaratzí ikoviri. Tema ari jashi jovakero kamaari ovakera etantanakarori, jovamaashiretantzi. Thairi jinatzi, te iriñaavaitero kyaaryoori. Aririka inkove iramatavitante, jiñaavaitziro thaiyaantsi. Iriiite thairi jinatzi. ⁴⁵ Irooma naaka noñaavaitziro kyaaryoori ñaantsi, temaita pinkempisantaiyena eerokaite. ⁴⁶ ¿Tzimatsima jaka aparoni

pikarataiyake iyoperotajaantziro ikantzira: ‘Kaariperoshireri jinatzi Jesús?’ Tema kyaaryoori onatzi okaratzí noñaavaitziri ¿opaitama kaari pikempisantantana? ⁴⁷ Itzimirika jashitari Pava, ikempisantziro iñaane Pava. Irooma eerokaite tera jashitaami Pava, te pinkove pinkempisantaiyeni.”

Itzimitaika Cristo

⁴⁸ Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Omatatya nokantaiyakemi Samaria-satzi pinatzi, tema kamaari pinatzi.” ⁴⁹ Ari jakanake Jesús: “Te nonkamaarite, noñaapinkathatziri naaka Ashitanari. Irooma eerokaite, te piñaapinkathataiyenani. ⁵⁰ Kaarira naaka kovashitachane piñaapinkathayetena, aña tzimatsi pashine kovatsiri iriñaapinkathayeeetena, iriitakera iyakoventantaatsine. ⁵¹ Itzimirika kempisantairone noñaane, eerora ikaamaneyetai. Omaperora.” ⁵² Ari ikantaiyanake judío-payeeni: “Ari niyoperotaiyini omapero pikamaaritzí. Tema kamake Abraham-ni, ari ikempitakari kamantantaneriite, kamayetake maaroiteni. Ipoña pikantziya eeroka: ‘Itzimirika kempisantairone noñaane, eeró ikaamaneyetai.’ ⁵³ ¿Panayirima eeroka nocharineni Abraham? Kamake irirori, ari ikempiyetakari kamantantaneriite eejatzí. ¿Tsikama pimpaimatsityaaka eeroka?” ⁵⁴ Jakanake Jesús: “Naakami kovashitachane iriñaapinkathayeetenami, tekatsi apantyaarone. Iro kantacha itzimi ñaapinkathatakantananari, iriitake Ashitanari. Irijatzí pikantapiintavetaiyarini eerokaite ‘Novavane.’ ⁵⁵ Iro kantamaitacha eerokaite te piyotaiyerine. Irooma naaka noñiiri. Aririkami nonkante ‘te noñiiri,’ thairi

**8:41 Ikantakoitziri jaka “thainkatasorentsivaitaneri,” irijatzira ikantayeetziri mayempiriite. Tema joshiyakaaventapiintakeri pairani judío-payeeni, te inkintanetyaari Pava, jantayetzirora kaariperori.

nonake nokempitakotamiro eerokaite. Iro kantacha omapero noñiiri. Nokempisanziro iñaane. ⁵⁶ Pairani Abraham-ni, picharineyetanakari eerokaite, ikimoshiretake iriñeerora nompokapaitete. Aritake jiñaamaitakana, iniroite ikimoshiretake.” ⁵⁷ Ipoña judfo-payeeni ikantanakeri Jesús: “Tekeraminta ontzime eeroka 50 posarentsite. ¿Ipoña pikantzi piñiiri Abraham-ni?” ⁵⁸ Ari jakanake Jesús: “Tekeraminta intzimeeta Abraham-ni. ‘Naakatzitaka.’ Omaperora.”^{††} ⁵⁹ Ikanta irikaite jaayevetanaka mapi ikovi impicheerimi. Iro kantamaitacha Jesús, jomanapithatanakari. Shitovanake tasorentsipankoki.

Jovashincheeri Jesús mavityaakitatsiri itzimapaake

9 Ikanta ikenayetzira Jesús, jiñaake aparoni mavityaakitatsiri, jashi jovatziiro ovakera itzimapaake. ² Ikanta iriyotaane josampitakeri, ikantziri: “Rabí, ¿Ipaitama imavityaakitantari itzimake irika shirampari? ¿Irooma kantakaantarori iyaariperonka ashitariri? ¿Irojatzima kantakaantarori iyaariperonka irirori?” ³ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Te iro kantakaanterone iyaariperonka irirori, te onkantakaantero iyaariperonka ashitariri eejatzi. Iro okantantari iroka, onkanya iriñaantayeetyaarori iroñaakantayeetero ishintsinka Pava. ⁴ Eenirora okitaitetzi, ontzimatye antero irantavaire itzimi otyaantakenari. Tema aririka ontsirenitanake, tekatsira kanterone irantavaite. ⁵ Eenirora nosaiki naaka jaka kipatsiki, naakatake kitainkatakotziri osavisatzi.”

⁶ Ikaratakero iñaavaitake Jesús, ichoontanake kipatsiki, jamirokake kapicheeni kipatsipitha irakoki, jotziritakitakeri mavityaakirika. ⁷ Ipoña jiñaanatziiri ikantziri: “Piyaate pinkivaakitya janta ovaankanaata paitachari Siloé.” Ari ikenanake mavityaakiri, ikivaakitapaaka. Ikanta ipiyapaaka, kantanai jameni kameetha.^{‡‡} ⁸ Ikanta isheninkapayeeni, ikaratzi ñaayetapiintziri ikampitantzi impashiyeetyaari, josampitavakaayeta, ikantzi: “¿Kaarima irika saikapiintatsiri ikovakotantzi impashiyeetyaari?” ⁹ Tzi-mayetatsi kantatsiri: “Iriitake.” Pashine kantayetatsi: “Aña kaari, iriivaivetaka.” Iro kantamaitacha, ikantzi irirori: “Naakatake.” ¹⁰ Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama pikantairoka pamenantaari kameetha iroñaaka?” ¹¹ Ari ikantanake irirori: “Irinta shirampari paitachari Jesús, iriitake matakentarori, tzimatsi jotziritakenari nokiki, ipoña ikantakena: ‘Piyaate ovaankanaata Siloé. Ari pinkivaakityaari.’ Ikanta niyaatanake, ari nokivaakitapaaka, kantanai namene.” ¹² Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama iroñaaka irika shirampari?” Ari ikantzi irirori: “Te niyote.”

Fariseo-payeeni josampitziri mavityaakiri eshitakotaatsiri

¹³ Ipoña jaayeevanakeri mavityaakive-tachari isaikayetzi Fariseo-payeeni. ¹⁴ Tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, jotziritakipaitetantakariri Jesús mavityaakivetachari, iro jamenantaari kameetha. ¹⁵ Ari josampitakeri Fariseo-payeeni tsika okanta jamenantaari kameetha. Ikantanake irirori: “Jotziritantakanaro nokiki

^{††}8:58 Ipaaryaapiintakara Jesús ikantzi: “Naakatzitaka,” ari oshiyakaro jiñaavaitake Pava pairani, jiñaanatantakariri Moisés-ni. Tema pairani Moisés-ni josampitakeri-ranki Pava, ikantziri: “Tsikama pipaitaka.” Ari jakanake: “Naakatzitaka.” Iro jiy-otantaiyarini Judfo-payeeni jiñaavaitake Jesús, ikovatzi irimonkaraiyaari Pava.

^{‡‡}9:7 Iroka paitachari “Siloé,” irojatziri ipaitayetziri: “Otyaantaari.”

kapiche kipatsi, ipoña nokivaakitaka. Amenaana iroñaaka kameetha.”

¹⁶Ari ikantayetzi Fariseo: “Itzimi antakero iroka kaarira irashi Pava, tema te iriñaapinkathatero kitaite jimakoryaantaitari.” Iro kantacha ikantaiyini pashine: “¿Kaariperoshireri irinatyeemi, eero jantaajziromi iroka?” Tera jaapatziyavakaamentaro ikantaiyakerini Fariseo-payeeni.

¹⁷Ari japiitakeri josampitziri mavityaakivetachari: “¿Ipaitama pikinkishiretari eero, itzimikama amenakagaimiri kameetha?” Ikantzi irirori: “Kamantanteri jinatzi.”

¹⁸Kantaira iroñaaka jamenavaitai kameetha, te inkempisante judío-payeeni mavityaakiperi jinaveta. Irojatzii ikaimantakariri ashitariri, ¹⁹josampitavakeri, ikantziri: “¿Iriima pitomi irika? Pinkantenatya ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake ¿Tsikama okantaka jamenantaari iroñaaka kameetha?”

²⁰Ikantanake ashitariri: “Niyotaiyini iriitake novaiyane, ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake.

²¹Iro kantacha te niyote tsika okanta jamenantaari kameetha iroñaaka, te niyote eejatzi ipaita amenakagairiri kameetha. Posampiteri irirori, antari jinake, iriitake kamantemine.” ²²Iro ikantantari ashitariri tema itharovatzi, ikantaiyakera judío-payeeni: “Intzimerika kantaintsineri Cristo inatzi irika Jesús, eerora noshineyetairi inkyagai apatotapiintaiyani.”

²³Irootake ikantantakari ashitariri: “Posampiteri irirori, antari jinake notomi.”

²⁴Japiitakero judío-payeeni ikaimairi mavityaakivetachari, ikantziri: “Piñaapinkathateri Pava, pinkamantena kyaaryooperoini, eero piñaapinkathavaitashitari irika shirampari kaariperoshireri jinatzi.”

²⁵Ari ikantanake irirori: “Te niyote naaka kaariperoshireri jinatzi. Intaani niyotzi naaka mavityaakiri nonaveta. Iro kantacha amenaana kameetha.” ²⁶Japiitakeri josampitziri: “¿Tsikatya ikantakemika? ¿Opaita jantakeri jamenakaantaamiri?” ²⁷Ari jakanairi: “Aritake nokantakemi, iro kantacha te pinkempisante. ¿Opaitama pikovantari napiitemiro? ¿Pikovatziima pinkempisantaiyerini eero kaite?”

²⁸Ari jetanakari ikaviyavaitanakeri, ikantaiyini: “Pinkempisanteri eero ka irika shirampari, irooma naakaite nonkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni. ²⁹Niyotaiyini naakaite jiñaanatakeri Pava pairani Moisés-ni. Iriima irika, tekatsi iyoterine tsika ipoñaakari.” ³⁰Ari jakanake shirampari, ikantzi: “¿Tsikama okantatyaaka iroka! Aña jamenakagaana naaka kameethaini, teya piyotataiteri eero kaite tsika ipoñaakari. ³¹Ayotaiyini maaroni te ikemiri Pava kaariperoshireri. Intaani ikemiro iñañaatane itzimi ñaapinkathatziiriri, ikaratzi antanairori ikovakayiriri. ³²Tekatsira ankemakoventapiinte tzimatsi amenakagairine mavityaakitatsiri itzimapaake. ³³Eeromi ipoñaakaro irika shirampari janta Pavakinta, eerotya jimataajziromi iroka.” ³⁴Ari ikantanakeri: “Piyaariperonka pitzimakaake eero ka. ¿Pikovima piyotaayetaina naaka iroñaaka?” Jomishitovakaantaitakeri.

Mavityaakishireri

³⁵Iyotake Jesús jomishitovakaantaitakeri mavityaakivetachari. Ikanta jiñagairi apaata, josampitairi: “¿Pikempisantzirima eero ka Itomi Atziri?” ³⁶Ari ikantzi irirori: “Pinkathari, pinkantena tsika itzimi, inkene nonkempisanteri.” ³⁷Ikantzi Jesús: “Aritake piñaakeri, naakatake

itzimi pikinkithavaitakaake.”³⁸ Ikanta irika shirampari jotyeerovashitanakari Jesús inaapinkathathanakerira, ikantziri: “Nokempisantzimi Pinkathari.”³⁹ Ipoña ikantzi Jesús: “Nopokake naaka jaka kipatsiki namenakoyetantai, ari onkantya iramenayetantaiyaari mavityaakiri. Iriima ikaratzi amevetachari, mavityaaki inkantaiya.”⁴⁰ Tzimayetatsi Fariseo tsipatakari Jesús, ikemakerira ikantakeri, josampitanakeri: “¿Pikempitakaantatyaanarima naakaite mavityaakiri?”⁴¹ Ikantanake Jesús: “Omaperomi pinkempityaari mavityaakishireri eerokaite, tekatsira iyakoventemirone piyaariperoshirenka. Irooma pikantaiyini te pikempitari mavityaakishireri, irootataikera piñanantaiyaarori iriyakoventantaityaamiro pipiyathatakana.”

Joshiyakaaventaitziro oishatanto

10 Ipoña ikantanake Jesús: “Itzimirika kaari kyaatsine omorojanoki oishatanto, irataitashitakyaarika onampinatantoki inkyaantakyaari, koshintzi jinatzi, kaariperori jini. Omaperora.”² Iriima itzimi kyaatsiri omorojanoki, iriitakera aamaventapiintariri oisha.³ Iriirika ashitaryaajaanterone aamaventarori ashitakorontsi, impoña inkye aamaventariri oisha, impairyaaayetapaakeri oisha inkaimayetapairi, ari iriyovaantetavairi oisha. Iri omishitovajaanterine jaamaventapiintari iroishate.⁴ Aririka iromishitovakeri jakakiroki maaroni, iri eevaterine aamaakoventariri, iroyaatzimaityaari oisha tema jiyovaantetziri iri aamaventariri.⁵ Iro kantacha tera joyaatziri kaari jiñaapiintzi, aña osheki ishiyapithatari, tema te iriyovaanteteri.”⁶ Ari ikantake Jesús joshiyakaaventziniri, iro kantacha te inkemathataiyerini irikaite opaita ikantziri.

Ikempitari Jesús kameethari amaakoventantaneri

⁷ Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: “Naakatajaantakera oshiyarori omorojano oishatanto. Omaperora.”⁸ Ikaratzi kaariperoriite etakarori ipokake tekeramintha nompoke naaka, joshiyashitakari koshintzi. Irootake kaari ikempisantantaiyarini oisha.⁹ Naakatajaantake oshiyarori omorojano. Intzimerika kyagaatsine noshiyakarora omorojano, aritake iravisakoshiretai. Ari iroshiyakotaiyaari oisha ipipiyata ikyaapiintzi, ishitovapiintzi eejatzi. Te onkovityiimotyaaari irovarite.¹⁰ Iriima koshintzi intaani ipoki inkoshite, irovante, iraperotante. Irooma naaka nopokake nañaakaashiretziiyetantai.¹¹ Naakatake oshiyari kameethari aamakoventariri oisha. Tema aparoni kameethari aamakoventariri oisha, ishineventari iroishate.¹² Tema aparoni impinayeeteri jaamaventari oishanentsi, aririka iriñaavakeri ovaminthatariri piratsi, jookaventziri, ari onkantya irovakaantayeetantyaari piratsi ishiyanakara aamaventariri, oivaraa inkantayetanakya pashine piratsi.¹³ Iro ishiyantari aamaventashitariri, tema intaani ikovashita impinayeeteri. Tera iri oisha inkovaperote iramaakoventyaari.¹⁴ Naakatake oshiyari kameethari aamakoventariri oisha. Niyoyetziri noishate. Jiyotayetana eejatzi irirori.¹⁵ Ikempitara jiyoperotana naaka Ashitanari, ari nokempitzitari eejatzi naaka niyoperotzitari irirori. Noshineventari naaka noishate.¹⁶ Eeniroyetatsi eejatzi pashine noishate kaari saikatsine jaka. Ontzimatyé namayetairi irirori jaka. Aritake inkempisantayetaina irirori. Aparoni inkantya ipiyotaiyaani. Aparoni inkantaiya amaakoventaiyaarine.

¹⁷Jetakotana naaka Ashitanari tema noshinetero nañaantare inkene nañagai eejatzi. ¹⁸Tekatsira shintsiventenane, aña naakatake shinetashitacha. Otzimotana noshintsinka noshinetantari, iro nañaantaiyaari eejatzi. Tema irootake ikovakeri Ashitanari nantero.”

¹⁹Ikanta ikemaiyavakeroni judío-payeeni iroka ñaantsi, japiitanakero te irapatziyavakaanaiya. ²⁰Tzimatsi osheki kantayetanaintsiri: “¿Opaitama pikempisantantari? Ikamaaritatz, iro ishinkiventantari.” ²¹Iro kantacha pashine kantatsi: “Tekatsira kamaari materone iriñaavaitero iroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari iramenakagairi mavityaakivetachari?”

Ikisaneentanakeri judío-payeeni irika Jesús

²²Aritake kyaarontsipaitetai. Okanta janta Jerusalén-ki, joimoshirenkaitatzi-iro tasorentsipanko. ²³Ari isaikitakari Jesús tasorentsipankoki, janiivaitzi avisatapeshitzira ipaitayetziro “Irashi Salomón.” ²⁴Ipoña judío-payeeni ipiyotzimentapaakeri, josampitakeri: “¿Tsikapaitema onkarate pinkisoshiretakaayetena? Erokarika Cristo, intsityaa poñaarontataitenaro.” ²⁵Jakanake Jesús ikantzi: “Aritake nokamantaiyakemi, temaita pinkempisantana. Okaratzi omatakaayetakenari ishintsinka Ashitanari, ooñaarontaperovaitakero kameethaini. ²⁶Iro kantacha eerokaite te pinkempisantaiyeni, tema te pinkempitakaantayetya eerokami noishate. ²⁷Ikarayetzi kempitakaantaachari noishate jiyovaantetana, niyotzitari eejatzi naaka. Joyaayetana iriroriite. ²⁸Naakatake kañaanetakaayetairine. Eero ipeyavaita, tekatsi aapithatenarine. ²⁹Ikaratzi jashitakaakanari Ashitanari, tekatsira aapithatenarine, tema iri matzirori jiririitetz anaakoperotantatsiri

maaroni. ³⁰Tema itsipashiretanara Ashitanari, kempivaitaka aparonimi nonkantya.”

³¹Ikanta judío-payeeni jaavetanaa mapi ikovi intsitokerimi, ³²iro kantacha Jesús, ikantanakeri: “Iro ishintsinka Ashitanari antakaayetakenarori osheki kameethayetatsiri okaratzi piñaakoyetakenari eerokaite. ¿Tsikama otzimika pintsitokaventenari?”

³³Ari ikantaiyanakeni judío: “Te iro ompoñaantyaari nonkove nontsitokaventemiro kameethari okaratzi pantayetakeri, aña iro nontsitokaventemi pithainkatasorentsitakeri Pava. Tekatsi pimpaimatsitya eeroka, atziri pinatzi, iro kantzimaitacha pikempitakaantashivaitaka Pavami pinatye.” ³⁴Ikantzi Jesús: “Jiroka osankinata Ikantakaantaitane, Naaka kantatsi: ‘Pavaite pinaiyini eerokaite.’

³⁵Ayotaiyironi Osankinajanorentsi, eero okantzi atekañaanetero. Iriitajaantake Pava paitakeri atziriite ‘Pavaite’ itzimi jiyotakaayetakeri iñaane. ³⁶¿Ipaitama pikishimatantanari eerokaite pikantaiyini nothainkatasorentsitake nokantakera naaka Itomi Pava? Aña naakatataike jookotake, jityaantakena nompoke kipatsiki. ³⁷Eeromi nantziro naaka okaratzi jantziri Ashitanari, eerora pikempisantaiyini. ³⁸Iro kantacha aritakera nantakero. Onkantavetya eero pikempisantana naaka, iro pinkempisante okaratzi notasonkaventantayetake, iro piyoperotajaantantyaari ari notsipashiretari Ashitanari, itsipashiretana eejatzi irirori.” ³⁹Ari ikovavetaiyani eejatzi irakaanterimi, iro kantacha Jesús ishiyapithatanakari.

⁴⁰Piyanaa Jesús katonkokero jiña Jordán. Ari isaikapai janta, tsika joviinkaantanziranki Juan-ni. ⁴¹Osheki atziri jatashitakeriri jiñiiri Jesús.

Ikantaiyini: “Okantavetaka Juan-ni te intasonkaventantayete irirori, iro kantacha okaratzi ikinkithatakotakeriri irika shirampari kyaaryoori onatzi.”⁴² Oshékira kempisantanakeriri Jesús janta.

Ikamantakari Lázaro

11 Tzimatsi aparoni mantsiyari shirampari paitachari Lázaro, Betania-satzi jinatzi, ari janta onampitarori María ipoña Marta irento. ²(Iroka María, iritsirora Lázaro, irootakeranki saitantakari kasankaari iitziki Avinkatharite ipoña oshetantanaari oishi.) ³Okanta apiteka iritsiro Lázaro, okantakaantakeri Jesús: “Pinkatharí, jimantsiyatatzi paapatziyane.” ⁴Ikanta ikemavakera Jesús, ikantzi: “Iroka mantsiyarentsi eero ovamaantzi, aña ari iriñeeterori ishintsinka Pava, ari iriñeeterori eejatzi ishintsinka Itomi Pava.”

⁵Okantavetaka Jesús oshéki jetakotaro Marta, eejatzi irento, ipoña Lázaro, ⁶ikemavetakara ikantaitakeri jimantsiyatatzi, eekero jovavisaanaatzi apite kitaite isaikavaitanai. ⁷Ipoñaashitaka ikantanairi iriyotaane: “Thame ampiye Judea-ki.” ⁸Ari ikantaiyanakeri iriyotaane: “Rabí, irovakera ikovaiyini janta judfo-payeeni irovemi. ¿Eejatzima pikovi pimpiyanai janta?” ⁹Ikantzi Jesús: “¿Tema

omapero osamanitzi aparoni kitaite ikaratzi 12 hora? Itzimirika aniitatsiri kitaipaiteki, te jantzivavaita, tema jiñaakeri kitainkari jaka kipsatsiki.”¹⁰ Iriima itzimi aniitatsiri tsirenipaiteki, jantzivavaita, tema ikovityaatya janta kitainkari.” ¹¹Eekero ikantanakitzi Jesús: “Makoryaakera aapatziyane Lázaro, iro kantacha ontzimatyé niyaate noviriintairi.” ¹²Ari ikantaiyanake iriyotaane: “Pinkathari, kempitaka iro ireshitakotai, tema imakoryaatzi.” ¹³Okaratzi Jesús ikantavetariri iriyotaane imakoryaatziira Lázaro, iñaajaantaiyini iriyotaane iro jiñaaventakotzi Jesús makoryaantsi. ¹⁴Ipoña jooñaarontanakeri, ikantziri: “Kamakera Lázaro. ¹⁵Ovana nokimoshiretake te nosaike janta, tema iro pinkempisantaperotantyaari, thame aate ameneri.” ¹⁶Ikanta Tomás ipaitayeetziri “Tsipari,” ikantanakeri ikarataiyini jiyotaanetari: “Thametya oyaatanakeri, añaamatsite eerorika jovamaayeetai aaka.”^{§§}

Iri Jesús, oviriintantaneri, añaakaantaneri

¹⁷Ikanta jareetzimatapaaka Jesús, ikemapaake tzimakotake Lázaro 4 kitaite ikitayeetantakariri. ¹⁸Tera intainaperote Betania osaikira Jerusalén,* ¹⁹iro jiyaatashitantakarori judfo-payeeni iroka Marta ipoña

^{¶¶11:9} Oshiyakaaventachari jaka “12 hora,” irañantare onatzi Jesús, iro kempitakarori aparoni kitaite. Tema jiñaavaitakerora Jesús iroka, jiyotzi tekera omonkarapaiteta irovamaantaityaariri. Jiroka ikantakeri: “Pinkinkishiretakotero opaita avisatsiri aririka aniite kitaipaite. Tema aririka aniite kitaipaite, kameetha okoñaatzi, eero antzivavaita, añaairo eejatzi tsika ankene eero amenaashivaita tsikarika aate. Irooma aniiterika tsirenipaite, oshéki antzivatyá, amenaashitya tsikarika aate. Irootake aatantyaari iroñaaka tsika jinintakairo Pava, eero amenaashivaita aate. Eerorika aatzi tsikarika ikovakairo Pava, aritake amenaashivaitakya tsika aate. Tema iriitake Pava oshiyarori iroñaaka kitainkari, tsikarika aate, eero amenashivaita.”

^{§§11:16} Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetziri pairani “Dídimo.”

^{*11:18} Kantakotachari jaka “te intainaperote,” iro oshiyarori ikantayeetziri iroñaaka 3 kilómetro, irojatziri ikantayeetziri pairani 15 estadio.

María, onkantya imposhenkaatyaarori ikamakera iyaariri. ²⁰ Okanta iyotakera Marta iro irareetzimatya Jesús, jatanake omonthaavakyaari. Iro saikanaintsi María pankotsiki. ²¹ Okantavakeri Jesús iroka Marta: “Pinkatharí, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikamimi noyaariri. ²² Iro kantacha niyotzi naaka aririka pinkampiteri Pava ompaitya irantemiri, aritake irimatakemiro.” ²³ Ari jakanakero Jesús: “Aritake irañagai piyaariri.” ²⁴ Okantzi Marta: “Niyotzi aritake impiriintai apaata overaantapaakyaarone kitaite impiriintantayetaiyaari ikaratzi kamayetatsiri.” ²⁵ Ipoña Jesús ikantanakero: “Naakatake oviriintantatsiri, naakatake ovañaantaneri. Itzimirika kempisaintainane naaka, onkantavetakya inkame, ari irañagai. ²⁶ Ikaratzi añaaayetatsiri iroñaaka, intzime kempisaintainane, eero ikaamaneyetai. ¿Pikempisantziroma iroka?” ²⁷ Ari okantzi iroori: “Ari Pinkathari, nokempisantzimi naaka eerokatake Cristo Itomi Pava, itzimi ishinetaitakeri impoke jaka kipatsiki.”

Jiraapaaka Jesús ikitayeerira Lázaro

²⁸ Ikaratakero Jesús ikantayetakero iroka, jatanake Marta okaimiro irento María, okamantathatapaakero, okantziro: “Areetapaaka iyotaantaneri, ikaimimi.” ²⁹ Okanta okemavake María, katziyanaka, jatanake oñeeri Jesús. ³⁰ Tekeratsita irareetya Jesús nampitsiki, irojatzí isaikake omonthaavakarira Marta. ³¹ Ikanta jiñeetakero María okatziyanaka ipoña oshiyana, irikaite judío ikaratzi tsipatakarori opankoki, iposhenkaro, joyaataiyanakero jiñaajaantake iravaaitatyeya kitataariki. ³² Okanta areetapaaka María isaikake Jesús, otyeerovashitapaakari okantziri: “Pinkatharí, arimi pisaikemi eeroka

jaka, eeromi ikamimi noyaariri.” ³³ Ikanta Jesús, jiñaakero María irayimotapaakari, ari ikempitapaakari eejatzi judío-payeeni oyaatapaakerori, iniroite jovashiretanaka, okatsitzi-moshiretanakeri, ³⁴ josampitanakero: “¿Tsikama janta pikitatakerika?” Ari ikantaitanakeri: “Pimpoke Pinkatharí, piñeeri.” ³⁵ Ari jiraapaakari irirori Jesús. ³⁶ Ipoña ikantaiyanakeni judío: “¿Pameneri iniroite jetakotataikari!” ³⁷ Iro kantacha tzimatsi pashine kantanaintsiri: “Iriivetaka irika amenakairiri mavityaakiri, ¿kaarima jamenanta tsika inkenakairo eero ikamantami Lázaro?”

Ipiriintaa Lázaro

³⁸ Apiitanakeri Jesús okatsitzi-moshiretanakeri, jiyaatashitanakeri okarikiini kitataari. Omorona onatzi, iro mapi joshepitayeetantakari. ³⁹ Ikantanake Jesús: “Potanampyeero mapika.” Ari okantanake Marta iritsiro kamaintsiri: “Pinkatharí, kempitaka aritake jenkaake, tema tzimake 4 kitaite ikamantakari.” ⁴⁰ Ari jakanake Jesús: “¿Tema nokantakemi, pinkempisantenarika, ari piñaakero ishintsinka Pava?” ⁴¹ Jotanampyeetakero mapi. Ipoña jamenanake Jesús inkiteki, ikantanake: “Ashitanari, nopaasoonketzimi eeroka, tema pikemana. ⁴² Niyotzi ari pinkantapiintya pikemana. Irootake nokantantari inkemantyaari irikaite atziri saikaintsiri jaka, onkantya inkempisantantyaari eerokatake otyaantakenari.” ⁴³ Ikanta okaratapaake iñaavaitakero iroka, ikaimanake: “¿Lázaro, pishitove!” ⁴⁴ Shitovapai kaminkari, joosotakaro manthakintsi irako eejatzi iitziki, irojatzí japonaporotakaro jankoviitayeetantavakariri. Ari ikantzi Jesús: “Pooosoryaakoteri, iriyaataita.”

Ikamantavakaita irovakaantaiteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵Irootakera ikempisantantanakari osheki judío-payeeni ikaratzi jataintsiri itsipataro María, ikaratzi ñaakerori okaratzi jantakeri Jesús. ⁴⁶Iro kantacha tzimayetatsi jatashitanakeriri Fariseo-payeeni. Ikamantapaakeri okaratzi jantakeri Jesús. ⁴⁷Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari ijvare omperatasorentsitaari, japatotaiyakeri jevariite, ikantaiyini: “¿Tsikama ankantyaarika? Irika shirampari osheki itasonkaventantake. ⁴⁸Aririka añaashiminthakayaari, ari inkempisantaiteeri maaroitni. Impoña impokake ijvarepayeeni Roma-satzi, imporokakaantakero tasorentsipanko, iraperotakaantakero anampitsite.” ⁴⁹Iro kantacha, aparoni ikarataiyini, paitachari Caifás, iriitake ijvajanore omperatasorentsitaari, ikantanake irirori: “Te piyotaiyeni eeroka. ⁵⁰Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkamimentayetai, ari onkantya eero japeroyeetantai anampiki.” ⁵¹Iro kantacha Caifás, iriitakera omperatasorentsijanori, iñaavaitakaakeri Pava. Okantavetaka te iriyovetyaaro, iriira Jesús jiñaaventajaantake inkamimenter i sheninkapayeeni. ⁵²Tera intaani inkamimenter i sheninkapayeeni, aña ontzimatyte inkamimenter i maaroitni itomiite Pava oivaraayetai nchari, onkantya irovihaakaantaiyaariri inkarate irashitaiyaari. ⁵³Aripaitera ikovaiyakeni ijvare judío-payeeni irovamairi Jesús.

⁵⁴Irootake Jesús kaari ikovantanaa inkempiyetanaiyaari judío-payeeni. Aña shitovanake isaikakera Judea, jatake tsika te inampiitaro osaiki nampitsi paitachari Efraín. Ari isaikakaapairiri iriyotaane.

⁵⁵Irootaintsira iroimoshirenkapaite-tairo judío-payeeni Anankoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Jerusalén-ki irovetsikashireyetya. ⁵⁶Ari ikokovay-eetakeri Jesús, josampitavakaiyani janta tasorentsipankoki: “¿Tsikama pikantaiyini eeroka? ¿Arima impokake irirori joimoshirenkaita?” ⁵⁷Ikanta Fariseo-payeeni itsipayetakari omper-atasorentsijanoriite, ikantantayetake: “Intzimerika iyotaintsine tsika isaiki Jesús, inkamante, naakaanteriita.”

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 Aritake kapatapaaka 6 kitaite iroimoshirenkantyaarori Anankoryaantsi, jatake Jesús Betania-ki, inampiki Lázaro itzimi joviriintairi-ranki. ²Ari joimoshirenkaitakeriri Jesús. Iro Marta oyiitantatsi. Ari isaikitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús jovaiyani. ³Amakotapaake María kasankaari. Osheki ovinaroni iroka. Osaitantapaakari iitziki Jesús. Ipoña oshetantanaari oishi. Kasankainka okantanaka maaroni pankotsiki.† ⁴Ikanta Judas Iscariote, iriyotaane Jesús itzimi pithokashityaarine apaata, ikantanake: ⁵“¿Opaitama kaari ipimantayeetantaro iroka kasankaari? Ari aantakyaami osheki kireeki, iri aneshinonkayetantyaaririmi ashinonkainkari.”* ⁶Iro kantacha Judas tera iro inkantantyaari jetakotatyaari

†**12:3** Iroka kasankaari ñaaventachari jaka, iro jovetsikayeetzi inchateya paitachari “nardo.” Okaratzi otenatzi aparoni libra, irojatzi ikantayeetairi iroñaaka 300 gramo.

***12:5** Kantakotachari jaka “osheki kireeki,” irijatzira ikantayeetziri pairani “300 denario.” Iri ipinayeetziriri antavairyaantzi, aririka imonkaratzimatakero aparoni osarentsi irantavaítake.

ashinonkaariite, aña koshintzi jinatzí. Iriitake jovayeetake inkempoyeeri kireeki, iro kantacha ikoshitapiintziri kapicheeni. ⁷Ari ikantanake Jesús: “Piñaashiminthatyaaro, aña iroovetaka okashiyakaakanari, inkitayeetakenara.”[¶] ⁸Iriima ashinonkainkariite ari inkantaitayeeni isaikimotemi, irooma naaka eero nokantaitatyaani nosaikimotemi.

Ikamantavakaita irovaiteri Lázaro

⁹Osheki Judío-payeeni iyotaintsi ari isaiki Jesús janta Betania-ki. Jiyaataiyakeni janta, tera intaani irameneri Jesús aña eejatzi Lázaro, itzimiranki joviriintairi Jesús. ¹⁰Iro kantacha omperatasorentsijanoriite ikamantavakaayeta eejatzi iroveri Lázaro. ¹¹Tema iriitake Lázaro kantakaantakerori kaari jaapatziyayeetantanaari judío-payeeni ikempisantaitanakerira Jesús.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Osheki atziri jataintsiri Jerusalén-ki iroimoshirenkero Anankoryaantsi. Okanta okitaitamanai, ikemaiyakeni ari impokeri Jesús nampitsiki. ¹³Ipoña ichekaiyanake oshiyarori kompiropena. Jataiyanake iromonthaavakyaari, ikaimaiyini ikantzi:

¡Kaakitataike añaapinkathare!
Tasonkaventaari jinatzí, tema pinkathari apaitziri otyaantakeriri.
¡Iriitake Avinkathariperotetaiyaari aakaite Israel-mirinkaite!

¹⁴Ari jiñaapaake Jesús evonkiri burro, ikyaaakotanakari, tema okamantakotzi-takari Osankinajanorentsi, ikantaitake:

¹⁵Sion-satoité, eero pitharovaiyini,

Pokataike Pivinkatharite, Ikyaaakotakari evonkiri burro.

¹⁶Ovakeraini, te inkemathataiyeroni iriyotaane iroka. Iro kantacha jovajenokashitaaroranki irovaneenkaró Jesús, aripaitera ikinkishiretanaka iriitakera Jesús josankinatakoyeetzi. ¹⁷Atziriite ikaratzi tsipatakari-ranki Jesús joviriintairi Lázaro, ikinkithatakoyetakeró okaratzi jiñaakeri. ¹⁸Irootakera, jiyaatantayetanakari atziriite jomonthaavakari Jesús, tema ikemakotakeri joviriintantake. ¹⁹Iriima Fariseo-payeeni ikantavakaiyani iriroriite: “Piñaakero, kempitaka eero akitsirinkiri. Pameneri, iro iriyaatashiteri maaroiteni.”

Ikokovatziri Jesús griego-thatatsiri

²⁰Tzimayetatsi griego-thatatsiri konovakariri atziriite jataintsiri joimoshirenkaiyani. ²¹Ipokashita-paakeri griego-thatatsiri irika Felipe, Betsaida-satzi, nampitsi saikatsiri Galilea-ki. Ikantapaakeri: “Pinkathari, nokovi noñeeri Jesús.” ²²Ari jiyaatanake Felipe, ikamantapaakeri Andrés. Apiteroite jiyaataiyanake, ikamantakeri Jesús. ²³Ari ikantanake Jesús: “Monkarapaitetapaakara irova-jenokashitantaiyaarori irovaneenkaro Itomi Atziri. ²⁴Aparoni okitho kaari sampiikitatsine impankiitero, ari ashi ovamatsitero onkantya apakithoroini. Irooma aririka osampiikitapainte ikitakiitakeró, ari iriñeetakeró onkithokiperotai. Omapero.[§] ²⁵Itzimirika etakotashivaitachari jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyashitaiya. Iriima itzimi manintanakerone jantashivaiyetari jaka kipatsiki, ikamaventanaatziirora

[¶]12:7 Tzimatsi jameyeetari pairani. Aririka inkamakaantayeete, isaitantari kasankaari, inkene inkitaitateri.

[§]12:24 Kantakotachari jaka “okitho,” trigo onatzi.

inkañaaneyetai. ²⁶ Tzimatsirika kovatsiri nonkempitakaanteri notzikatane, inkempitakotyaaanaro naaka. Tsikarika nosaikai naaka, ari isaikitaiya eejatzi irirori notzikatane. Itzimirika nokempitakaari notzikatane naaka, iriira Ashitanari kantakaiyaarone iriñaapinkathayeetantyaariri apaata.”

Ikamantakota Jesús irovamaiteri

²⁷ “¡Iniroite okatsitzimoshiretakena iroñaaka! ¿Tsikama nonkanteka? ¿Nonkantema: ‘Ashitanari, povatsinaryaakoshiretaina?’ ¡Aña irootakera nopokantakari, nomonkaratairo! ²⁸ Ashitanarí, poñaakantero povaneenkaro.” Ikemayeetatzi ñaavaitanaintsiri inkiteki, ikantaitzi: “Aritake noñaakantakero, iroñaaka napiitero.” ²⁹ Atziriite piyotainchari ikaratzi kemavakerori, ikantaiyanakeni: “Ookatharontsi onatzi.” Iro kantacha ikantayetzi pashine: “Aparoni maninkari ñaanatakeriri.” ³⁰ Ari ikantanake Jesús: “Tera intaani naaka iñaanayete, aña eerokaite jiñaavaitzimentaitake. ³¹ Irootzimataikera iriñeeteri irovasankitaayeeteri okantakaantziro iyaariperonka osavisatziite, iroitsinampaayeetairi eejatzi pinkathariventashivaitantainchari. ³² Iro kantacha aririka irovatzikakoitakena jaka kipatsiki, aritake nonkaimashiretanairi maaroitani.” ³³ Ari jooñaaronziri Jesús tsika onkantya aririka irovamaayeetakeri. ³⁴ Ari jakaiyanakeni atziriite: “Ayotaiyini okantziri Ikantakaantaitane: ‘Kañaaneri inatzi Cristo.’ ¿Opaitama pikantantari eeroka ontzimatye irovatzikakotaiteri Itomi Atziri? ¿Niinkama Itomi Atziri?” ³⁵ Ikantzi Jesús: “Eenirotatsira isaikimotanaimi ipaiyeetziri ‘Kitainkari,’ iro kantacha intaanira isaikanai kapicheeni.

Pinkempitakaantero paniitayeemi okitainkatzi, ari onkantya eero omapokantami kempitarori tsireniri. Tema ikaratzi aniitatsiri otsirenikitzi, te iriñeero tsika ikeni. ³⁶ Pinkempisantairi ipaiyeetziri ‘Kitainkari’ eenirora isaikimoyetzimi, pinkempitakotyaaari irirori.”

Te ikempisantaiyini judío-payeeni

Ithonkanakero iñaavaitanakero iroka, shitovanake Jesús. Te joñaakantanaa. ³⁷ Okantavetaka Jesús osheki itasonkaventantavetaka inampiitekira irikaite, te inkempisantaiyeni. ³⁸ Ontzimatye omonkaratya josankinatakeri kamantantaneri Isaías-ni, kantatsiri: Pinkatharí, ¿Niinkama kempisanterone añaane? ¿Niinkama joñaakayeetakeri ishintsinka Pinkathari? ³⁹ Jiroka pashine josankinatakeri Isaías-ni, irootake kaari ikempisantantayeeta, ikantakeranki: ⁴⁰ Iri Pava mavityaakitakaakeriri, Imasontzitakaayetakeri, Ari onkantya eero jokichaatanta Eero ikemathavainetanta. Ari onkantya eero ipiyashitantaana naaka, Novavisaakotantaiyaariri. ⁴¹ Iro iñaavaitantakarori iroka Isaías-ni tema jiñaamampyaakityaaro irovaneenkaro Jesús, irootake ikinkithatakotantakariri. ⁴² Iro kantacha, osheki judío-payeeni kempisantanairiri Jesús, ari jimatzitanakaro iriiperoriite. Iro kantacha te iroñaarontero, tema itharovakaayetyaari Fariseo-payeeni, eerora ishineyetairi inkyaayetai japatotapiintaiyani. ⁴³ Ari okantamaitaka. Iriira ikovaperotajaantanakeri Fariseo-payeeni irapatziyamintthatyaari, iriima Pava, tera.

Jesús iyakoventairine atziriite

⁴⁴Ari iñaavaitanake shintsiiini Jesús, ikantanake: “Itzimirika kempisantainane naaka, tera apaniro ikempisantana, año ikempisantzitakari otyaantakenari. ⁴⁵Ikaratzi okitaanari naaka, okempivaitakaro iriimi irokityaami otyaantakenari. ⁴⁶Irootake nopokantakari naaka, nonkempitaiyaari ‘Kitainkari,’ ari onkantya nonkitainkatakotantaiyaari osavisatzi. Ero isaikayetai otsirenikitzi inkarate kempisantainane. ⁴⁷Tema te iro nompokantyaari naaka jaka kipatsiki novasankitaante, año iro nopokantakari novavisaakotante. Iro kantacha ikaratzi kemayevetarori noñaane, temaita inkempisante, kaarira naaka ovasankitayerine. ⁴⁸Itzimirika manintakenari, kaari kempisantairone noñaane, tzimakera impaitya ovasankitayerine. Kempivaitakara iroka ñaantsipayeeni okaratzi noñaavaiyetakeri atzirimi onatye, iroora ovasankitaantaatsine apaata, ipiyathavaantetaitanara. ⁴⁹Tema naaka te noñaavaitashivaitya nonintakaanekiini. Ashitanari, itzimi otyaantakenari, iriitake kantakenarori okaratzi nokantayetakeri, okaratzi niyotaantayetakeri. ⁵⁰Niyotzi naaka okaratzi ikantakaantziri Ashitanari iro kañaanetakaanatsiri. Ari okantari, okaratzi nokantayetakeri naaka, nothotyaaatziirora okaratzi ikantajaantakenari Ashitanari.”

Jesús ikivakiitzi iriyotaaneete

13 Ari kapatapaaka aparoni kitaite iroimoshirenkantayeetyaarori Anankoryaantsi. Jiyotake Jesús monkarapaitetapaaka irookaventantyaarori kipatsika iro iriyaatai intsipatapaiyaari Ashitariri. Iniroite jetakoyetakari ikaratzi kempisantakeriri, ari ikantapiintatya jetakotari irojatzi ovekaraantantapaakarori. ²Ikanta isaikaiyini jovaiyani, aritakera kamaaritanake Judas Iscariote, itomi Simón, itzimi pithokashityaarine Jesús. ³Jiyotake Jesús tema ipoñaatyaaro irirori Pavaki, aritake impiye janta. Iriitake shintsitakaaperotakeriri Ashitariri. ⁴Ari ikatziyanaka isaikakera jovaiyani, isapokanakero iveviryaakoro, jovathakitanakaro aparoni manthakintsi. ⁵Ipoña jaake jiña isakero kivaakomentoki. Ikivakiyetakeri iriyotaane, ipoña joshekiiyetantaari manthakintsi jovathakitakari.** ⁶Iro inkivakiitiantyaaririmi Simón Pedro, ikantanake irirori: “Pinkathari, ¿eerokama kivakiitenane naaka?” ⁷Ari ikantzi Jesús: “Te pinkemathatero iroñaaka okaratzi nantziri, iro kantacha apaata, ari pinkemathatairo.” ⁸Ikantanake Pedro: “¿Eero noshinetamaitami poshiyaari onampitaari pinkivakiitena!” Jakanake Jesús: “Eerorika nokivakiitzi, tera paapatziyana.” ⁹Ikantzi Simón Pedro: “¿Pinkathari, eerotya pikivakiitashitana, año pinkivena maaroni nakoki eejatzi noitoki!” ¹⁰Iro kantacha Jesús, jakanari: “Ikaratzi ovakera

** **13:5** Iro jameyetari judío-payeeni ikivakiyetapiinta inkyaaetapiintantyaari ipankoki. Iroka antavairentsi, intaanira jantapiintziro aparoni onampitaari. Tema aparoni iriiperori atziri, eero okantzi inkivakiyetante. Irootake kaari okameethatzi-imotantari ikivakiyetakeriranki Jesús iriyotaane. Iro jantantakarori iroka Jesús, onkantya iriyotaantyaariri iriyotaane, onkantavetya jevarimi irinatye aparoni atziri, ontzimatyete irapatziyaari pashine, inkempitakotyaari ikantara aparoni onampitaari, tsinampashire inkantya.

kaatainchari intaani onkovajaantya iroñaaka inkivakiiyetya, tema ari kitetake maaroni. Aritake kitetaiyakemi eerokaite, okantavetaka te maaroite pinkiteshiretaiyeni.”¹¹ Tema jiyotakeri Jesús itzimi pithokashityaarine, irootake ikantantakari: “Te maaroite pinkiteshiretaiyeni.”

¹² Aritakera ithonkakero ikivakiiyetakeri, ikithaatanaro Jesús iroveviryaakoro, saikanai eejatzi tsika jovaiyani, ari ikantzi: “¿Pikemathatakeroma eerokaite okaratzzi nantakeri? ¹³ Pikantapi-intaiyana eerokaite ‘Iyotaanarí, Pinkatharí.’ Omatatya pikantantanari eerokaite, tema naakatake. ¹⁴ Naakara ‘Iyotaaneri,’ naakara ‘Jevari.’ Iro kantacha, noshiyakotakari onampitaari eejatzi nokivakiiyetakemi, ari pinkempitayetyaari eerokaite pinkivakiitavakaayetya. ¹⁵ Naakatake oñaakakemirori, onkantya pinkempitakotantyaanarori eerokaite tsika nokantakemi naaka. ¹⁶ Tera iñaapinkathayeetzi aponi onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Tekatsi eejatzi aponi otyaantaari anaakoteriri itzimi otyaantakeriri. Omaperora. ¹⁷ Aririka pinkemathatanairo iroka impoña pantanairo, aritake pinkimoshiretai. ¹⁸ Jiroka nonkantemiri, iro kantacha, tera maaroiteni noñaaventaiyemi. Niyotziri naaka ikaratzzi niyoshiiyetairi. Arimaitaka omonkaratyaari Osankinajanorensi, kantatsiri: Tzimatsi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane.

¹⁹ Aririka omonkaratakya iroka, iroora pinkempisantaperotantyaanari

‘Naakatztitaka.’ Irootakera neevatantamirori nokamantzimiro.^{††} ²⁰ Intzimerika aapatziyaarine notyaantane, naakajaantake jaapatziyaka eejatzi. Itzimirika aapatziyakaanari naaka, iri jaapatziyajaantaka itzimi otyaantakenari.”

Ikamantzi Jesús iri pithokashityaarine Judas

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Ari ithonkanakero iñaavaitakero iroka, iniroite okatsitzimoshiretanakeri Jesús. Eekero jooñaarontanakitziiro iñaaventakeri, ikantzi: “Pikarataiyakeni eerokaite jaka tzimatsi aponi pithokashityaanane. Omaperora.” ²² Ari ipampoyaavakaanaka iriyotaane, te iriyote tsika itzimi iñaaventzi. ²³ Ikanta aponi iriyotaane, iretakoperotane Jesús, itzimi saikimotakeriri okarikiini jovaiyani, ²⁴ jiñaakeri Simón Pedro jiñaanacheratziri, ikantziri: “Posampiteri niinka jiñaaventziri.” ²⁵ Ikanta irirori, jontsitokanakari okarikiini, josampitakeri: “Pinkatharí, ¿Niinkama?” ²⁶ Ari jakanake Jesús: “Piñeena nashete kapicheeni tanta, intzimerika nompake, iriitakera.” Jashetake kapicheeni tanta, ipakeri Judas Iscariote, itomi Simón. ²⁷ Ikanta jovavakaro Judas tanta. Aripaitera ikamaaritanake. Ari ikantziri Jesús: “Panterootara thaankiini pikinkishiretapiintakari.”^{‡‡} ²⁸ Iro kantacha ikaratzzira jovaiyani tekatsira kemathatavakerone opaita ikantantariri. ²⁹ Tema Judas iriitakera kempoyiiriri kireeki, iñaajaantaiyini ikantatziiri Jesús iriyaateeta iramanante

^{††}13:19 Ipaireaapiintakara Jesús ikantzi “Naakatztitaka,” ari oshiyakaro jiñaavaitake Pava pairani. Pamenero eejatzi Jn. 8.58.

^{‡‡}13:27 Kantakotachari jaka “aripaitera ikamaaritanake,” tera iro kantakaanerone jovavakaro Judas tanta, okanta ikamaaritantanakari, aña iriitajaantake kantakaashitakarori ikamaaritantanakari.

tsika ompaitya iroimoshirenkaiyaarini, iñaajaantake eejatzi iramanantatye impayeteriri ashinonkainkariite.
³⁰Aritakera jovavakaro Judas tanta, jatanake. Aritake tsirenitanake.

OVAKERARI IKANTAKAANTAITANE

³¹Aritakera jatanake Judas, ikantzi Jesús: “Monkarapaitetapaakara irova-jenokashitantaiyaarori irovaneenkaro Itomi Atziri. Iro ompoñaanta yaari eejatzi iriñeetairo irovaneenkaro Pava.
³²Tema ari okantari, iriitajaantakera Pava oñaakanterone iriñeetantyaarori irovaneenkaro. Iroñaakatajaantakera irantero.
³³Notomiite, kapicheta-paakera nosaikimoyetanaimi. Osheki pinkokovavetaiyaana eerokaite, iro kantacha ero piñagaana, Irojatzzi nokantzitariri asheninkapayeeni judío, irojatzzi napiitziyaamiri nonkantemiro eerokaite, tema ero pitsipatana tsika nosaikapai naaka.
³⁴Jiroka ovakerari nokantakaantane. Ontzimatyera petakotavakaayetaiya. Nokempitara naaka netakoyetami, ari pinkempitanaiyaari eerokaite, petakotavakaayetaiya.
³⁵Aririka petakotavakaanaiya eerokaite, ari iriyoyeetaimi maaroitene eerokayetake niyotaaane.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr.
14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶Ikanta Simón Pedro josampitanakeri Jesús: “Pinkathari, ¿tsikama piyaateka?” Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Tsika janta niyaate naaka, ero okantzi poyaatenaa eerokaite iroñaaka, irooma apaata ari onkantake poyaatenaa.”
³⁷Ikantanake Pedro: “Pinkathari, ¿opaitama ero okantanta noyaatemi iroñaaka? ¡Aritake noshineventakyaami!”
³⁸Jakanakeri

Jesús, ikantziri: “¿Omaperoma pishineventyaana? Aña tekeramintha iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkante: ‘Te niyoteri Jesús.’ Omapero.”

Iri Jesús oshiyarori avotsi jareetantaitari Ashitairiki

14 “Eero povashirevaitaiyani. Paventaiyaari Pava, paventaiyaana eejatzi naaka.
²Janta ipankoki Ashitanari tzimatsi osheki tsika anampitapaiyaaro. Eeromi otzimi, ero nokantavaitzimi niyaatai novetsikayetapaimi tsika pinampitapaiyaaro.
³Aririka niyaatai, aririka novetsikayetaimi tsika pisaikai, ari nompiyashitaimi naayetaatemi, onkantya pintsipatantaiyaanari eerokaite tsikarika nosaikajaantai naaka.
⁴Piyotaiyironi eerokaite avotsi jiyaatantaitari tsika nosaikai.”
⁵Ari ikantanake Tomás: “Pinkathari, te niyotaiyeni tsika piyaate. ¿Tsikama nonkantyaaka niyotantyaarori avotsi?”
⁶Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakara ‘Avotsi,’ ‘Kyaaryoori,’ ‘Añaantarentsi.’ Intaanira impampithavookitayeetaina naaka, ari irareeyeetaiya janta Ashitanariki.
⁷Arimi piyoperotaiyenanemi, ari piyotairimi eejatzi Ashitanari. Aña aritake piyotzitataikari iroñaaka, iriitake piñaapiintakeri.”

⁸Ikantanake Felipe: “Pinkathari, intsityaa poñaakenari Ashitamiri, tekatsi pashine nonkove.”
⁹Ari ikantanake Jesús: “Felipe, ari osamanitake notsipayetakami eerokaite, ¿tekerama piyotena? Ikaratzi ñaakenari naaka, jiñaakeri Ashitanari. ¿Opaitama pikantantari?”
¹⁰¿Tema pinkempisantena ari nokaratziri Ashitanari, ari ikaratana irirori? Okaratzi nokantayetziri, tera naaka nintakaashivaityaarone noñaaventemiro. Aña iri Ashitanari tsipashiretanari, iriitake antakaajaanta-

naro irantavaitane. ¹¹ Pinkempisantena ari nokaratziri Ashitanari, ari ikaratana irirori. Okompitzimotamirika iroka, irootya pinkempisantaajate notasonkaventantayetake.

¹² Inkarate kempisainane naaka, ari intasonkaventantayetai eejatzi. Aritake irimaperotanakero intasonkaventante, anaanakero okaratzí jĩñaakoyeetakenari, tema niyaatzimatai naaka nontsipatapaiyaari Ashitanari. Omaperora. ¹³ Maaroni pairyagainane naaka inkovakoyetaina iñaañaatana, aritake nomatakeneri. Ari onkantya intharomentayeetantyaariri Ashitanari, okantakaantziro jimatzimotantakeri Itomi. ¹⁴ Ompaityaarika pinkovakoyetainari pimpairyagaina naaka, aritake nomatakemiro.”

Ishinetaantaitziri Tasorensinkantsi

¹⁵ “Aririka petakoyetayaana, aritake pinkempisantairo nokantakaantane. ¹⁶ Ari nonkampitairi Ashitanari irotyaantemi pashine Ookaakoven-taneri, ¹⁷ Tasorensijanori irinatye, iriitake tsipashiretapiintayaamine. Iriima osavisatziite eero isaikimotziri, tema te onkante iriñeeri te iriyoteri eejatzi. Irooma eerokaite piyotaiyirini, tema isaikimotakemi, iriira nampishiretantayaamine.

¹⁸ Eerora pikempitakotari miritzi jookaventayeetziri, ari nonpiyashitaimi. ¹⁹ Irootaintsira, eero jĩñaayetaana osavisatziite. Iro kantacha eerokaite ari piñaayetaina, kañaaneri pinkantayetaiya tema kañaaneri nonatzi naaka. ²⁰ Aripaitera piyoyetai notsipashiretari Ashitanari, eejatzi eerokaite pitsipashiretana, ari nokempitari naaka notsipashiretami eerokaite. ²¹ Inkarate kempisantaavaanteyetainane, joñaakantziro kyaaryooperoini jetakotana. Irootake iretakotantaiyaariri Ashitanari,

eejatzi naaka ari netakotaiyaari, ari noñaakayetaiyaari.” ²² Ikanta Judas (kaarira Iscariote) josampitanakeri: “Pinkatharí, ¿Opaitama poñaakantaiyaanari naakaite, eeroya poñaakayetaari pashineete?” ²³ Jakanake Jesús: “Ikaratzí etakotanari naaka, ikempisantavaantetana. Irootake iretakotantaiyaari Ashitanari. Ari nokaratairi Ashitanari nontsi-pashireyetaiyaari irikaite. ²⁴ Iriima kaari etakotyaanane, ipiyathavaantetakana. Tera naaka iyotashivaityaarone okaratzí nokantayetakemiri, aña Ashitanari otyaantakenari iri iyotakaayetakenarori.

²⁵ Nokamantatziimiro maaroni irokapayeeni eenirora nosaikimoyet-zimi. ²⁶ Iriima Tasorensinkantsi, Ookaakoventaneri, irotyaantemiri Ashitanari intzime impoyaatyaananeri, iriira iyotakaapaakemirone maaroni, impampithashiretakaayetaimiro okaratzí nokantayetakemiri. ²⁷ Kameethara pisaikayetai. Tera iro noñaaventashitya tsika okanta isaikakaantzi osavisatziite. Aña naaka matzirori onkantya pisaikantaiyaari kameethaperoini. Eero povashirevaitashita, eero pitharovavaitashita eejatzi. ²⁸ Aritake pikemayetakena nokantake: ‘Iro niyaatai, impoña nompiye ari ankaratai asaikayetai.’ Arimi petakoperoyetyaanami, eeromi povashirevaitami nookayetanaimira, aña aritakemi pinkimoshireventakenami piyotakera niyaatatye Ashitanariki, anaataikenari iroñaaka natziritapaintzira. ²⁹ Nokamantzitatyaamirora iroka, onkantya pinkinkishiretantyaari apaata, omonkarapaitetapaakyaarika. ³⁰ Eerora nonkinkithavaitzitakaayetyaami, tema aatsikitake pinkathariventantashiv-etachari kipatsiki. Okantavetaka te ipinkathariventana naaka. ³¹ Aritake

onkantyaari, onkantya iriyotantyaari osavisatziite netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaratzi ikantanari irirori. Pinkatziyeeyeni. Thame aate.”

**Ikempitaro Jesús
oponkitzithapero pankirentsi**

15 Eekero ikantanakitzi Jesús: “Naakara kempitarori oponkitzithaperori pankirentsi. Iriima Ashitanari iri kempitakariri itzimi pankitzirori. ²Eerorika okithotzi nohevatha, ichekathatziro ashitarori. Irooma otzimi kithotatsiri, jovameethachevatziro, jovaanki-ityaakotziro inkene onkithoperote. ³Kempivaitaka iroñaaka aritake kaankiityaakoyetakemi eerokaite, okantakaakami ñaantsipayeeni nokamantayetakemiri. ⁴Aparoni ohevatha pankirentsi otzimi chevoryaathataintsiri eero okithotai, aña ontzimatyé oshookantyaaro oponkitzitha. Ari okempitari eejatzi eerorika poisokerotana, eerora okantzi pantayetairo kameethari. ⁵Naakatake kempitakarori oponkitzitha pankirentsi, irooma eerokaite pikempitakaro nohevatha pinayetatzi. Ikaratzi oisokerotanari naaka ari nokempitzitakariri irirori, kempivaitaka oshékimi inkithoperotai. Eerorika pitsipashireyetaana, tekatsira pantayetai. ⁶Ikaratzi kaari oisokerotyaaanari naaka, ari nookaventayetairi. Ari inkempitayetaiyaaro okamachevathatzi pankirentsi, jaayetziro intagaitero. ⁷Oisokerorika povayetaina, pinkyaaryooventanairorika okaratzi niyotaayetakemiri, pinkovakotairi Ashitanari opaiyetarika pikoviri, aritake irimatakemiro. ⁸Aririka pimatanairo joshiyakaaventayeetakero kithokiperotatsiri pankirentsi, aritake iriyoyeetaimi omapero niyotaaneyetaami. Iroora

iriñaapinkathayeetantyaariri Ashitanari. ⁹Iniroite netakoyetakami, noshiyakari Ashitanari jetakotana naaka. Panintaavaityaarora netakoyetaami. ¹⁰Eekerorika pinkempisantanakityeero nokantakaantane, ari panintaavaitaiaaro netakotana, nokempitairora naaka nokempisantavaantetziri Ashitanari nanintaavaitaro iretakonka. ¹¹Iro nokamantantamirori iroka inkene ankarataiyeni ankimoshirete, irootake pinkimoshiretziitantaiaari eeroka.

¹²Jiroka nokantakaantane: Ontzimatyé petakotavakaayetaiya nokempitairora naaka netakoyetaami eerokaite. ¹³Tsikaarika itzimi shineventariri inkamimenteriri irapatziyane, joñaakantatziirora jetakotziitanta. ¹⁴Naapatziyane pinayetatzi eerokaite aririka pantanairo okaratzi nokantzimiri. ¹⁵Aritapaake nokempitakaantami onampitaari, tema aparoni onampitaari te iriyote okaratzi jantayetziri onampitariri. Aña nokempitakaantaami naapatziyane, tema nokamantaimiro maaroni ikantanari Ashitanari. ¹⁶Tera eerokaite iyoshiitakenaneri, aña naaka iyoshiitayetaimi eerokaite. Naakatake otyaantayetemine piyaayete tsikaarika, pinkempitakotaiyaaro pankirentsi kithoperotatsiri, ari pinkantapiintanakityeeya. Ari onkantya irimayentantaiyaamirori Ashitanari ompaityaarika pinkovakotenari pimpairyaayetainarika. ¹⁷Jirokataka nokantakaantzimiri: Ontzimatyé petakotavakaayetaiya.”

**Inkisaneentayetanakemi
osavisatziite**

¹⁸“Aririka piñaayetakero inkisaneentayetanakemi osavisatziite, pinkinkishiretero ari ikantaitakena naaka ikisaneentavaitaitakena.

¹⁹ Eekeromi poshiyaakotyaaari osavisatziite, ari iretakoyetakyaaamimi, ikempitavakaara irirori jektakotavakaiyani. Iro kantacha niyoshiitayetaimira naaka, pikempiyayetari osavisatziite, irootake ikisaneentantamiri. Kempivaitaka iroñaaka kaarimi eeroa osavisatziite. ²⁰ Pinkinkishiretero nokantzitakamiri: Tera iñaapinkathayeetziri aparoni onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Ari inkempitayeetemiri eeroakaite inkovayeete irovaitemi, inkempitayeetenara naaka. Ari okempitari eejatzi ikaratzi kempisantavaantetakenari naaka, aritake inkempisantayetaimi eeroakaite. ²¹ Iro inkovayeetantyaari irovayeetemi, naakatake irovimentaitemi, okantakaantziro tera iriyotaina iri Pava otyaantakenari. ²² Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eeorikami nopokimi niyotaayetairi. Iro kantacha iroñaaka eerora okantai irookaakoventaiyaro iyaariperonka. ²³ Ikaratzi kisaneentakenari naaka, ikisaneentzitakari eejatzi Ashitanari. ²⁴ Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eeromi notasonkaventzimoyetakeri okanta jiñaayeeantakarokaari jiñaapiintaitzi. Okantavetaka jiñaayetakero irokapayeeni, eekero ikisaneentatyaana, ikisaneentzitakari eejatzi Ashitanari. ²⁵ Ari okantzimaita, tema ontzimatye omonkaratya osankinarentsi, kantatsiri: Ikisaneentashivaitaitakana. ²⁶ Iro kantacha aririka impokake ‘Ookaakoventaneri,’ Tasorentsiperotatsiri, intzime notyaantapaimiri nontsipatyaari Ashitanari, iriitakera iyotaashiretakotantapaakenane naaka. ²⁷ Impoña pinkinkithatakoyetaina eeroakaite, tema ari pitsipayetzitakana ovakeraini etantanakarori.”

16 “Iro nokantayetantamirori irokapayeeni, eero povashaantantaro paventaashiretyaana. ² Ari piñaayetakero eero ishineyeetaimi pinkyagai tsika japatotapiintaita. Ari piñaayetakero eejatzi irovayeetemi, iriñaajaantayeete jantatziiniri Pava kameethari. ³ Iro irimatantyaarori iroka, tema te iriyoteri Ashitanari, te iriyotena eejatzi naaka. ⁴ Aririka omonkaratakya iroka, iroora pimpampithashiretakotantyaarori nokantayetakemiri. Irootakera neevatantamirori nokamantzimiro.”

Jantakaantziri Tasorentsinkantsi

“Tera nonkamantzityaamiro ovakeraini iroka, tema irojatzinotsipayetami. ⁵ Iro kantacha iroñaaka jataana nontsipatapaiyaari itzimi otyaantakenari. Iro kantacha tekachaajaini osampitakoventerone tsikara niyaatai, ⁶ intaani povashiretaiyani pikemakenara nokantakemiro irokapayeeni. ⁷ Iro kantacha pinkememnonkantemiro kyaaryoori. Iroora kameethatzimotzimiri eeroakaite niyaatai. Tema eeorika niyaatai, eerora ipoki paitachari ‘Ookaakoventaneri’ intsipashiretapiintayetaiyaami. Iroora aririka niyaatai, naakatajaantake otyaantapairine. ⁸ Aririka impokapaake Tasorentsinkantsi, iriira ooñaarontapaakeneriri ikinkishirevaishitari osavisatziite, tema ikenakaashivaitakarokaari ikinkishiretakotaro tsika okantakota kaariperonkantsi, tsika okantakota kameethashirenkantsi, tsika okantakota iyakoventaantsi. ⁹ Ari iriyotakaayetairi iroora kaariperonkantsi eeorika ikempisantayeetana naaka. ¹⁰ Ari iriyotakaayetairi iroora kameethashirenkantsi, nomatzirora naaka novameethashiretantzi, tema niyaatairika Ashitanariki eero jokiyetaana. ¹¹ Ari iriyotakaayetairi

itzimi jiyakoventayetakeri, iriitakera irika pinkathariventashivaitakariri osavisatziite.

¹²Eenirotatsi osheki onkarate nonkantemiri, iro kantacha iroñaaka kempitaka aritake anaanakemi nokantayetakemiri. ¹³Aririka impokake Tasoremsijanori, iriitake iyotakaa-paakemirone maaroni kyaaryoori. Tema eero iñaavaitashivaitaro ikovakaashitari irirori, aña inkamantantayetero ikemakeri. Ari iriyotakagaimiro onkarate avisayetatsine apaata. ¹⁴Iri kemayetajaantainane noñaavaitero, imoña irovaakayetaimiro eerokaite, ari onkantya iriyotantayeetaiyarori novaneenkaro. ¹⁵Tema okaratzi jiyotanetari Ashitanari, irojatzni niyotanetari naaka. Irootake nokantantakari: ‘Iri kemayetajaantainane noñaavaitero, imoña irovaakayetaimiro eerokaite.’”

Onkantavetya povashiretya, aritake pinkimoshireyetai

¹⁶“Kapichetapaake eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñeena eejatzi. Tema niyaataatye naaka Ashitanariki.” ¹⁷Ikanta iriyotaane josampitavakaanaka: “¿Opaitama ikantakotziri? Ikantayetakai kapichetapaake eero añaayetairi, iro osamanivetakya ari añaagairi eejatzi, tema iriyaataatye Ashitaririki. ¹⁸¿Opaitama ikantakotziri ‘kapichetapaake?’ Te ankemathatero opaita iñaaventziri.” ¹⁹Ari jiyotake Jesús ikovaiyatziini irosampiteri, ikantanakeri: “Nokantaiyakemi: ‘Kapichetapaake, eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñeena eejatzi.’ ¿Irootakema iroka posampitavakaamentari? ²⁰Ari piñaayetairo piraavaitaiya, ovashiretziita pinkantayetaiya, piñaaminthaterira osavisatziite ikimoshiretaiyini. Onkantavetya povashiretziitaiyaani, aritakera piñeero pinkimoshireyete. Omapero. ²¹Aririka

ontzimaanitzimate aparoni tsinane, okemaantsivaita. Iro kantacha aririka intzimake ovaiyane, ompeyakotanakero okemaantsivaitaka aña okimoshireventanakitziiri eenchaanikite. ²²Ari onkempityaari eejatzi, ontzimatyepovashireneentavaiya eerokaite iroñaaka. Iro kantacha aririka piñaavaina, osheki pinkimoshiretanai, tekatsi ovashiretakaiyaamine. ²³Apaata tekatsira posampitainari naaka. Tema iri Ashitanari matayetaimironempaityaarika pinkovakotenari pimpairyayetainarika. ²⁴Tema pamanapiintayetzirira Ashitanari pikovakoyetziri opaiyetarika, pikampiminthavaitashitakari. Irooma iroñaaka aririka pinkovakoyetairi, ontzimatyepimpairyapiintaina naaka. Arira pinkantya pinkovakotapiintairi, aritake irimatakemiro, irootake pinkimoshiretziitantaiyaari.”

Noitsinampaakero naaka osavisato

²⁵“Noshiyakaaventatziimiro maaroni irokapayeeni noñaaventakemiri. Iro kantacha irootaintsi omonkaratya eero nooshiyakaaventayetaimiro, aña koñaaroini noñaaventaimiri Ashitairi. ²⁶Apaata, ari piñaayetairo eerokaite pimpairyagaina pinkovakoyetairirika Ashitanari. Tera naaka kampilakoyetaimine. ²⁷Tema iriitajaantake Ashitairi etakoyetaami eerokaite. Iro jetakoyetantaamiri, tema eerokaite petakoyetaana naaka, tema pikempisantaiyakena ari nopoñaakari naaka Pavaki. ²⁸Noshitovanake Ashitairiki okanta nopokantanakari jaka kipatsiki. Iroñaaka nookaventanairo kipatsi iro nompiye Ashitairiki.”

²⁹Ipoña ikantaiyanakeni iriyotaane: “Iroñaakara koñaatanake piñaavaitziri, te poshiyakaaventavaitero. ³⁰Noñaayetakemi iroñaaka piyotziri maaroni tsikarika opaiyeta, te

onkovajaantya intzime impaitya osampitemine, aña piyotziro opaiyetarika ikinkishireyetari. Irootakera nokempisantantari omapero pipoñaaka Pavaki.”³¹ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Arima, kempisantayetaimima iroñaaka?³² Monkarapaitetzimatapaaka. Iroñaakara, piñaayetero aparopayeeni eerokaite poivaraiya pinkenayete tsikarika, ari pookaventanakena apaniroini. Iro kantacha temaita nosaike apaniro, aña Ashitanari tsipatanari.”³³ Nokamantayetzimiro maaroni iroka onkantya piñaantyaarori kameetha pisaike pintsipatyaana naaka. Jaka osaviki, osheki piñaayetero eerokaite piñaashivaityaaro. Iro kantacha, pishintsishireyete. Tema noitsinampaataikero naaka osavisato.”

Jesús jamanakotziri iriyotaane

17 Ikanta ithonkakero ikan-tayetakero irokapayeeni, amenanake Jesús inkiteki, ikantanake: “Ashitanari, monkarapaitetapaaka. Poñaakantayetairo iroñaaka irovaneenkaro pitomi, ari onkantya iroñaakantantyaarori pitomi eejatzi povaneenkaro eeroka.”² Eerokatake ovakeriri okanta ipinkathariventantakariri maaroiteni atziri, ari onkantya inkañaaneyetakaantyaariri ikaratzi pashitakaakariri.”³ Aririka iriyoyeetaimi apaniro Pipavaperotzi eeroka, iriyoyeetairi Jesucristo itzimi potyaantakeri, arira inkañaanetakaayetairi.”⁴ Noñaakantakemiro povaneenkaro jaka kipatsiki, nothotyaakemirora pikantakenari nantero.”⁵ Pishinetena nontsipatayeaami iroñaaka, Ashitanarí, ari ankarate añaayetairo avaneenkaro akempitara pairani tekeramintha oveysikero kipatsi.

⁶ Irikaite piyoshiitairi pashitakaanari, niyotaayetairi niinkarika eeroka.

Eerokatake ashitzitakariri, ipoña pashitakaayetanaari naaka. Nokempisantakaayetaimiri piñaane.”⁷ Ikinkishireyeta iroñaaka, okaratzi niyotanetari naaka, eerokatake iyotakaayetanarori.”⁸ Niyotaayetairi okaratzi piyotakaayetaanari, ikempisantayetanakero irikaite. Ipampithashiretanaa kyaaryoo nokaratzi eeroa, ikempisantayetanai eerokatake otyaantakenari.”⁹ Naakatake kampitakoventziri irikaite. Tera iri nonkampitakovente nampitashivaitarori kipatsiki, aña nokampitakoventatziiri itzimi pashitakaanari.”¹⁰ Maaroni nashitari naaka irijatzi pashitari eeroa. Ikaratzi pashitari eeroa irijatzi nashitari naaka. Tema iriyyetake oñaakantayetairori novaneenkaro.”¹¹ Eero nosaikanaai jaka osaviki, niyaataira naaka nonkaratapaimi eeroa, irooma irikaite eekero irisaikanaatyete. Ashitanarí Tasorentsi, pinkempoyaaventeri onkantya impairyaaapiintantyaamiri, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari eejatzi, akempitavakara aaka.”¹² Eenirora notsipayetari jaka osaviki, naamaakoventayetairi, nokempoyaaventayetziri okanta ipairyaaapiintantamiri. Eerora itzimayetai peyashivaitaachaneri, apatziro inkantakaiyaaro ipaiyeetziri ‘Otomí peyashivaitaantsi,’ tema ari onkantya omonkaratantyaari oñaaventakeri Osankinajanorentsi.”¹³ Iroñaaka niyaatai pisaikinta eeroka. Irootake nokantantayetarori irokapayeeni eenirora nosaiki jaka osaviki, onkantya inkempitantaanari naaka inkimoshiretaiyeni kameethaini irikaite.”¹⁴ Niyotaayetakeri piñaane, iro kantacha osheki ikisaneentaitanakeri, tema te ikempitanaari osavisatziite, nokempitara naaka te osavisatzi nonatye.”¹⁵ Te nonkovakotemi

paayetairi isaikira jaka osaviki, intaani pinkempoyaaventayetairi ikaariperotakaitzirikari. ¹⁶Nokempitara naaka te osavisatzi nonatye, eejatzi irikaite te iroshiyaniyaari osavisatziite. ¹⁷Pintasorentsishiretakairi irakoventantyaarori kyaaryoori. Tema kyaaryoori onatzi piñaanetari eeroka. ¹⁸Pikempitaakena naaka potyaantakena nosaikimoyeteri osavisatziite, ari nonkempitzityaariri naaka notyaantayeteri irisaikimoyeteri. ¹⁹Okovaperotatya ironaaka nontasorentsishiretai noshineventaiyaarira irikaite, ari onkantya intasorentsishireperotantaiyaari eejatzi irirori.

²⁰Tera intaani nonkampitakoventeri irikaite, aña nokampitakoventzitari eejatzi inkarate kempisantainane aririka inkinkithatakaayetairi irikaite. ²¹Namanakoventziri maaroni irikaite onkantya irovithaavakaantaiyaari, aparoni inkantaiya irovithaanaiyami eeroka. Ashitanarí, akempitara aaka ovithaavakaiyani, ari inkempiyetaiyaari eejatzi irovithaavakaaperotaiya, onkantya inkempisantantaiyaari osavisatziite eerokatake otyaantakenari. ²²Iroka novaneenkaro, okaratzi poñaakayetakenari, irojatzzi nomatairi naaka noñaakayetairi iriroriite. Arira onkantya irovithaavakaantaperotyaari, akempitavakaara aaka. ²³Tema pitsipashiretana eeroka, ari nonkempitzitakyaari eejatzi naaka nontsipashiretaiyaari iriroriite, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari. Iro inkinkishiretantayetyaari osavisatziite eerokatake otyaantakena, iniroite petakoyetakari pikempitaakenara naaka iniroite petakotakana. ²⁴Ashitanarí, eerokatake ashitakaayetakanariri irikaite, nokovi intsipayetaiyaana tsika janta nosaikai naaka, onkantya iriñaantaiyaarori novaneenkaro.

Eerokatake ovaneenkatakaakanari, tema petakotzitaikakana tekeramintha ovetsikyaata kipatsi. ²⁵Ashitanarí tampatzikashireri, te iriyotaiyemine osavisatziite. Iro kantacha naaka niyotzimi, eejatzi ikempiyetaka irikaite jiyotzi eerokatake otyaantakenari. ²⁶Niyotaayetairi niinkama eeroka, eekerora niyaatakaatyero niyotairi, tema nontsipashiretaiyaari, netakoyetaiyaari pikempitaakenara naaka petakotakana.”

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr.

14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 Aritake ithonkanakero ikantayetakero iroka, shitovanake Jesús itsipatanaari iriyotaane iriyaatero intatsikeronta ovaryeenkaari ipaiyeetziro “Cedrón.” Ari otzimiri pankirentsishashi, tsika janta isaikapaake Jesús itsipayetakari iriyotaane. ²Jiñiitaro eejatzi irika Judas itzimi pithokashitantachane, tema ari isaikaapiintziriri Jesús iriyotaane janta. ³Ari jareetapaaka Judas itsipatapaakari ovayiriite, ikonovakari kempoyaaventaneri jotyaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, irotyaantane eejatzi Fariseo-payeeni. Joirikayetapaakero irovantamento, jamake eejatzi irootamento. ⁴Iro kantacha Jesús jiyotzitaro maaroni avishimoterine, ishitovashitanakeri, josampitavakeri: “¿Ipaitama pikokovatziri?” ⁵Ikantaiyini irikaite: “Nokokovatziri Jesús Nazaret-satzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakatake.” Irika Judas itzimi pithokashitakariri, ari ikaratakeri irikaite. ⁶Jiñaavaitanakera Jesús, ipiyaponthotaiyanakani itaapiiki, tyeyanakeni. ⁷Japiitanakeri Jesús, josampitziri: “¿Ipaitama pikokovatziri?” Japiitaiyanakero irirori, ikantzi: “Nokokovatziri Jesús

Nazaret-satzi.”⁸ Ari japiitanakeri Jesús, ikantziri: “Aritake nokantakemi naakatake. Naakarika pikokovataiyini, potyaantairi irikaite notsipayetakari, iriyaayetaita.”⁹ Ari omonkaratari ikantzitajaantakarari Jesús: “Ashitanarí, ikaratzi pashitakaakanari, eero ipeyakaantavaita aparoni.”¹⁰ Ikanta Simón Pedro, otzimimotziri irirori irosataamento, jinoshikanakero, itotzitakeri iyempitaperonampi aparoni paitachari Malco, inampirera omperatasorentsijanori.¹¹ Ipoña Jesús, ikantanakeri Pedro: “Povairo posataamento. Aña iri Ashitanari shinetakanari nonkemaantsivaityaaro iroka, ¿eeroma okantzi nomonkarayeneri?”^{¶¶}

Jaayeetanakeri Jesús omperatasorentsijanoriki

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ikanta ovayiriite itsipatakari ijevare, eejatzi ijevare kempoyaaventaneri irotyaantane judío-payeeni, joirikanakeri Jesús, joosotanakeri.¹³ Ari jetapaintaro ikenakaanakeri ipankoki Anás. Tema iriitake irikonkiri Caifás itzimi omperatasorentsijanotatsiri.¹⁴ Irika Caifás iriitajaantakera kantakeriranki judío-payeeni: “Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkamimentayetai.”

Pedro ikyaake iniyankiirentsiste Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, joyaatakoventakeri Jesús. Irika pashine iyotaari, iñaapiintane jinatzi omperatasorentsijanori, irootake ikyaantapaakari joyaatakoventakeri Jesús.¹⁶ Iriima Pedro ari ikatziyapaakari jantakironta

otantontsiki. Irootake irika iyotaari iñaatapiintane omperatasorentsijanori, ikinkithavaitakaantakarori aamaventarori ashitakorontsi, iro ominkyaantakariri eejatzi Pedro.¹⁷ Okanta aamaventarori ashitakorontsi, osampitakeri Pedro: “¿Kaarima eeroa aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Tera naaka.”¹⁸ Tema okatsinkaityaatziira, irikaite onampitaari itsipayetakari kempoyaaventaneri jovaampataiyakeni paampari. Ari isaiki jakitsitaiyani. Ari itsipataiyakarini eejatzi Pedro irikaite, jakitsitaiyarini paampari.

Anás josampitziri Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Ikanta omperatasorentsijanori jetanakari Jesús josampitakoventziniri iriyotaanepayeeni, ipoña okaratzi jiyotaantayetakeri.²⁰ Ari ikantanake Jesús: “Nokinkithatakaapiintakeri maaroiteni atziriite. Niyotaantapiintake japatotapiintaita eejatzi janta tasorentsipankoki, tsika japatotapiintaiyani maaroni judío-payeeni. Tetya nomanakaiyaaro okaratzi nokinkithayetziri.²¹ ¿Opaitama posampitantanari naaka? Posampitayeteri ikaratzi kemayetakenari. Iriiyetake iyotzirori okaratzi nokantayetakeriri.”²² Ikantakerora Jesús iroka, aparoni kempoyaaventaneri ipasavorotanakeri, ikantziri: “¿Arima pinkanteri pakeri omperatasorentsijanori?”²³ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsirika kaariperori noñaavaitakeri, pinkantenaro tsika otzimi. Aña okaratzi noñaavaitakeri kameetha onatzi. ¿Opaitama pipasavorotantanari?”²⁴ Ikanta Anás

¶¶18:11 Jiroka ikantakotakeri jaka Jesús: “Iri Ashitanari shinetakanarori nomiretyaaro kepishaari.” Tema iro oshiyakaaventacha aririka inkemaantsivaitaitya, okempivaitaro jimireyetaaro kepishaari.

jotyaaantakeri janta Caifás-ki itzimi omperatasorensijanotatsiri, joosotaka.

Ikantzi Pedro: Te noñeeri naaka Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Irojatzia ikatziyaka Pedro jakitsivaita paampariki. Ari josampiitakeriri: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tera naaka.” ²⁶ Ikanta osamaniityaake josampitairi eejatzi aparoni inampire omperatasorensijanori, iriitakera isheninkathori itotzitakeri inkaaranki Pedro iyempita, ikantziri: “¿Kaarima eeroka noñaake itsipatami janta pankirentsimashiki?” ²⁷ Ari japiitanakero Pedro jotekañaanetantzi, aripaitera jiñaanake tyoopi.

Jaayeetanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5, 13-25)

²⁸ Tema aritake kitaitzimatake, jomishitovaitanairi Jesús ipankokira Caifás, jaayeetanakeri isaikinta Pilato ijevarite Roma-satzi. Te inkyeeyapaakeni judío ipankoki Pilato, tema aririka inkyaavankotakeri ipiyathatakaro lkantakaantaitane ikitevathatantaitari, eerora okantzi iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi. ²⁹ Irootake ishitovantapaakari Pilato, ikinkithavaitakairi, ikantziri: “¿Opaitakama jantakeri irika shirampari?” ³⁰ Ikantaiyini irirori: “Eeromi ikaariperotzimi irika, eerotya namirimi jaka.” ³¹ Ari ikantzi Pilato: “Paanairi eerokaite, povasankitairi tsika okantzira ikantakaantaitzimiri.” Ikantaiyanakeni judío-payeeni: “Aña te pishinetapiintaiyena noverinosheninkaite.” ³² Ari omonkaratakari ikantzitajaantakeri Jesús tsika onkantya irovamaayeeteri.

³³ Ipoña ipiyanaka Pilato ikyaapaintzi inthomoi ipankoki, ikaimapaakeri Jesús, josampitakeri: “¿Eerokatakema Ivinkatharite judío-payeeni?” ³⁴ Ari ikantzi Jesús: “¿Piyotashitaroma iroka posampitanari? Kempitaka tzimatsi ipaita kantakemiri niinkarika naaka.” ³⁵ Jakanake Pilato: “¿Naakama judío? Aña iri pisheninkaite amakemiri jaka itsipayetakari ijevare omperatasorentsitaari. ¿Ipaikama pantakeri?” ³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Te nompinkathariventante naaka jaka osaaviki. Ari onkantyaami, aritakemi piñaakemi osheki novayirite kisakoventyaanari, eero jaakaanantana judío-payeeni. Iro kantacha tera ari nompinkathariventante jaka.” ³⁷ Japiitanakeri Pilato josampitanakeri: “¿Arima, eerokatake Pinkathari?” Ari ikantzi Jesús: “Eerokatake kantaintsiri. Irootake notzimantakeri, irootake nopokantakeri jaka kipatsiki noñaaventairo kyaaryoori. Tema ikarayetzi kamaitanaarori kyaaryoori, ikempisantavaanteyetana.” ³⁸ Ari ikantzi Pilato: “Irojatzitaveetacha, kyaaryoori.” Ikantanakerira, shitovanake ipiyotaiyakani judío-payeeni, ikantapairi: “Tetya noñeero ompaitya inkenakaashityaari irika shirampari.

³⁹ Poimoshirenkapaitetapiintziro Anankoryaantsi, pametapiintaiyarori nomishitove aparoni jaakaan-taitziri. ¿Nomishitovakaantairima ipaiyeetziri ‘Pivinkatharite?’” ⁴⁰ Ari ikaimaiyanakeni maaroiteni, ikantaiyini: “¡Eero pomishitoviri irika! ¡Iri pomishitove Barrabás!” Irooma irika Barrabás, koshintzi jinatzi.

19 Ikanta Pilato ipasatakaantakeri Jesús. ² Ikanta ovayiriite jampitapatotake kitochee ikempitakaantakero amathairentsi, jamathaitakaakari Jesús. Ipoña ikithaatantakeri jonkeromaitatsiri

kithaarentsi.^{§§} ³ Ipoña ipiyotzimentapaakari, ishirontzimentavaitari ikantaiyirini: “¡Jirikataa Ivinkatharite judío-payeeni!” Ipasavorotzimaitari. ⁴ Eejatzi ishitovapai Pilato, ikantapairi judío-payeeni: “Pameneri, jirika nomishitovakeri onkantya piyotantyaari te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁵ Ari ishitovakaapaakero Jesús jamathaitayeetantakari kitocheetapo itoki, ikithaayeetantakari eejatzi jonkeromaitatsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “¡Jirika shiramparika!” ⁶ Ikanta jiñaavakerira ijevare omperatasorentsitaari ipoña kempoyaaventaneriite, ikaimaiyanakeni, ikantaiyini: “¡Pimpaikakotakaanteri! ¡Pimpaikakotakaanteri!” Ipoña ikantzi Pilato: “Jirika paanakeri eerokaite pimpaikakoteri, tema naaka te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁷ Jakaiyanakeni judío-payeeni: “Tzimatsi naakaite Ikantakaantaitanari, ontzimatyte irovamagaiteri irika, tema ikempitakaantashivaitaka Itomi Pava.” ⁸ Ikemavakera Pilato ikantaiyakeni ikempitakaanta Itomi Pava jinatzi, osheki itharovanake. ⁹ Eejatzi ipiyanaa inthomointa ipankoki, josampitapaakeri Jesús: “¿Tsikama pipoñaajaantaka eeroka?” Iro kantacha Jesús te irakeri. ¹⁰ Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ¿Tema piyote pinkathariperori nonatzi naaka, ari onkantake nompaiakotakaantemi, ari onkantake eejatzi nomishitovakaantaimi?” ¹¹ Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: “Eeromi ishinetakemiromi Jenokisatzi, eerotyta pipinkathariventaperotaajatanami. Irootakera nokantantari naaka, iriitake maperotainchari ikaariperotake itzimi amakenari jaka, anaanakero piyaariperonka eeroka.”

¹² Aripaite ikokovavetanaka Pilato iromishitovakaantairimi Jesús, iro kantacha eekero ikaimakotaiyatziirini judío-payeeni ikantaiyirini: “¡Aririka pomishitovakaantairi irika, tera paapatziyari pivinkathajanorite César! ¡Tema itzimirika kempitakyaarine irika, ikempitakaantashivaitaka pinkatharimi irinatye, ikisaneentatziiri César!” ¹³ Ikanta ikemavakera Pilato, jamakaantakeri Jesús, jagaitanakeri ipiyotzimentaitakari, jomisaikapaakeri tsika jamenakoyeetapiintziri iyakoven-taari, ipaiyeetziro “Mapipankaa,” iro ipaiyeetziri eejatzi iñaaneki hebreo “Gabata.” ¹⁴ Ikanta jovetsikaventapaitetarora Anankoryaantsi iroimoshirenkayeetantyaarori, ari tampatzikatapaake ooryaatsiri. Ikantziri Pilato irikapayeeni judío: “¡Jirika Pivinkatharite!” ¹⁵ Iro kantacha irikaite ikaimaiyini, ikantzi: “¡Inkame! ¡Inkame! ¡Pimpaikakotakaanteri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Kantatsima nompaiakotakaanteri pivinkatharite?” Ari jakaiyanakeni ijevare omperatasorentsitaari, ikantaiyini: “¡Intaanira César novinkathariteteta, tekatsi pashine!” ¹⁶ Ikanta Pilato, joipiyeeri Jesús iraanairi judío-payeeni impaiakoteri. Ari jaanakeriri.

**Ipaikakoyeetakeri Jesús
irojatzi ikamantakari**

(Mt. 27.32-50; Mr.

15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷ Ikanta Jesús irijatzi anatanakero inchakota impaiakotantyaari, iriyaate ipaiyeetziro “Atziriitoni,” irojatzi ipaiyeetziri iñaaneki hebreo “Gólgota.” ¹⁸ Ari ipaikakoyeetakeriri, itsipataitakeri apite atziri, aparoni jovatzikakoitake irakoperoriki,

§§19:2 Tema irootake jameyetaapiintaiyarini pinkathariite jamathaiyetaro porryaayetatsiri, ikithaayetaro eejatzi kithaarentsi jonkeromaitatsiri.

jovatzikakoitakeri pashine irampateki. ¹⁹Ikanta Pilato jontarekakotakaantake ipaikakoyeetakeri Jesús aparoni osankinarentsi, kantatsiri: “JESÚS NAZARET-SATZI, IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI.” ²⁰Osheki judío-payeeni ñaanatakerori iroka osankinarentsi, tema te intainaperote osaiki nampitsi, tsika ipaikakoyeetakeri Jesús. Tema josankinayeetakero iroka osankinarentsi iñaaneki hebreo, iñaaneki griego, iñaaneki Roma-satzi. ²¹Irootakera ikantantakariri Pilato irikaite ijevare omperatasorentsitaariite, ikantziri: “Eero posankinatziro: ‘Ivinkatharite judío-payeeni.’ Aña onkantatyeeemi posankinatakaante: ‘Kempitakaantashivaitachari ivinkatharite judío-payeeni.’” ²²Iro kantacha Pilato, ikantanakeri: “Okaratzi nosankinatakeri, aritake ashi ovatyeeero osankinataka.”

²³Ipoña ovayiriite aritakera ipaikakotakeri Jesús, jayitanakeri imanthaki, itotakero 4-kotate ipavakaayetakaro aparopayeeni. Ipoña jayitakeri eejatzi iithaare, tera ovavikotatya, aparoni okanta jontyeeetziro irojatzí osaviki. ²⁴Ari ikantavakaiyani ovayiriite: “Eero athatyaavaitziro iroka, intaani añaareventyaaro, ari añaero intzime ayerone.” Arira omonkaratari Osankinajanorensi, kantatsiri: Ipavakaayeetakaro nomanthaki. Iñaareventayeetakaro noithaare.

Irootakera jimataiyakerini ovayiriite. ²⁵Okanta janta ipaikakoyeetakerira Jesús ari osaikitakari iriniro otsipatakaro irirento, María iinara Cleofas, ipoña María Magdalena. ²⁶Ikanta Jesús jiñaakero iriniro, otsipatakari okatziyaka iriyotaane itzimi jetakoperotari, ikantanakero iriniro: “Tsinané, iriitakera pintomintaiyaari

irika.” ²⁷Ipoña ikantanakeri iriyotaane: “Irootakera pinirontaiyaari iroka.” Aripaitera osaikavankotanakeri irika iyotaari.

²⁸Okanta avisayetakera maaroni iroka, iyotake Jesús aritake jimonkaratakero, ikaimanake: “¡Nomirevé!” Ari omonkaratari oñaaventakotakeriri Osankinajanorensi. ²⁹Ari othointakotakari kepishaari janta chomoki. Jaayee-tanake inchateva, jankoviitaitake atsimiyaaterone kepishaari, jovaankakoitakeneri ipaantekira Jesús.* ³⁰Jatsimiyaavakero Jesús iroka kepishaari, ipoña ikantanake: “Othotyaapaaka maaroni.” Ari ithamenkotanaka, jatashinenkatanake.

Josataamerekitaitakeri Jesús

³¹Ari monkarapaitetapaaka jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari. Irootake kaari ikovantaiyani judío-payeeni inkatziyakote ipaikakoyeetakeri kitaiteriki jimakoryaantaitari, tema iroka kitaite iro jiñaapinkathaperoyeetziro. Irootake ikovakotantakariri Pilato inkaraaporitakaanteri paikakotaari inkamantanakyaari thaankiini, irovatzikaryaakoyetairiita eejatzi.

³²Ikanta jiyataiyanakeni ovayiriite, ikaraaporitapaakeri aparoni ikaratakeri Jesús ipaikakoitziri, ipoña jimatakeri pashine. ³³Ari ipithokashivetanakari Jesús, jiñaatzi aritake kamake. Irootake kaari ikaraaporitantaaitari irirori. ³⁴Iro kantacha, aparoni ovayiri josa-taamerekitantanakari irosataamento, ari iyovanakeri iriraane okonovakero jiña. ³⁵Itzimi kinkithatziro iroka, iriitakera ñaajaantakerori. Omaperotaajatyaara ikamantzimiri ari onkantya pinkempisantantayetyaari

*19:29 Kantakotachari jaka “inchateva,” irojatzí ikantayeetziro pairani “isopo.”

eejatzii eerokaite. ³⁶Tema iro avisantayetakari irokapayeeni onkantya omonkaratantyaari okantzitakari Osankinajanorentsi: Eerora ikaraavaitaitziniri aparoni itonki irirori. ³⁷Okantzitaka eejatzii Osankinajanorentsi: Ari iramenakoyeetakeri irosataamerekitaiteri.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸Ikanta okaratapaake iroka, José Arimatea-satzi, ikampitairi Pilato, ikantziri: “Pishinetenari naanairi Jesús.” Irika José irijatzii kempisantakeriri Jesús, iromananeekiini ikempisantzi itharovakaarira judío-payeeni. Ikanta Pilato ishinetaakeneri. Jatake José, jaanairi. ³⁹Ari ipokitapaakari eejatzii Nicodemo, itzimi jatashitakeriranki Jesús tsireni, jamakotapaake ikonovaataitziro kasankaari, osheki otenanka iroka.[†] ⁴⁰Ipoña José itsipatakari Nicodemo jaanairi Jesús, iponatantakari manthakintsi jashetantakaro kasankaari. Iro jametaiyarini judío-payeeni ikitapiintziri iyaminkarite. ⁴¹Janta tsika ipaikakoyeetakeri Jesús, ari otzimiri pankirentsimashi, ari janta osaikiri ovakerari omorona tsika ikitaitziri kaminkari, tekera inkitayeetantyaaro. ⁴²Ari jovayeetakeriri Jesús, tema okaarikiini osaikira iroka omorona, tema irootzimataapaake kitaite jimakoryaantapiintaiyarini judío-payeeni.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 Okanta avisanakera kitaite jimakoryaantaitari, eenirora otsireñeenkatzi, ananenkanaka María Magdalena iyaate omoronaki jovayeetakerira Jesús. Oñaapaatziro otanampyaaka mapi jashiyeetantakarori omorona. ²Ipoña opiyanaka iroori oshiyaperotanakitya iyaatashiteri Simón Pedro itsipatakari pashine iyotaari, iretakoperotane Jesús, okantapaakeri: “¡Jagaitakeri Avinkatharite, te ayote tsikarika jovayeetairi!” ³Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, jatanake kitataariki. ⁴Ishiyanakitya jiyaataiyanake apiteroite. Iro kantacha pashine ishiyaperotanakitya jookanakeri Pedro, iri etapaakaro jareetaka kitataariki. ⁵Jinetapitapaake omoronakira, jiñaapaakitziro onoryaamaitaka iponayeetantakariri, temaita inkyaapaake inthomoi. ⁶Ari jareetapaakari Simón Pedro, ikyapaake inthomointa, jiñaapaakero eejatzii irirori onoryaamaitaka iponayeetantakariri. ⁷Jiñiitapaakaro manthakintsi jankoviyeetantavakariri iitoki, inashita jovayeetanakero te ontsipatyaro iponayeetantakariri, kameetha jotzipiyeetanairo. ⁸Ipoña ikyapaake eejatzii pashine iyotaari itzimi etapaakarori jareetaka kitataariki. Jiñaapaakero okaratzi kantainchari, ari opoña ikempisantaperotanake. ⁹Tekeramaita inkemathatero okantziri Osankinajanorentsi, aritake irañagai Jesús. ¹⁰Ipoña ipiyeeyaani ipankoki irika apite iyotaari.

[†]19:39 Iroka kasankaari, ikonovayeetakerori mirra, ovaaki inchashi ipaiyeetziri aloe. Osheki otenanka okaratzi 100 libra, irojatzii ikantayeetairi ironaaka 30 kilo.

Joñaakaaro Jesús María Magdalena*(Mr. 16.9-11)*

¹¹ Ari osaiki María opatzimoroki iraaavaita. Okanta iraaavaitaka, ari onetapitzi inthomointa omoronaki, ¹² oñaatziiri apite maninkari okitamarkitake iithaare, isaikiyakeni tsika jonoryaaveetakari Jesús. Aparoni isaikake jitooveetakari, isaikake pashine jiiitziiveetakari. ¹³ Ikanta maninkariite, josampitakero ikantziro: “Tsinané, ¿opaitama piraantari?” Akanakeri iroori, okantzi: “Tema jaayeetakenari Novinkatharite, te niyote tsika janta jovayeetakeri.” ¹⁴ Iro okantakitziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, iro kantamaitacha te iyotavairi iriitakera. ¹⁵ Ari josampitanakero Jesús, ikantziro: “¿Ipaitama piraantari tsinané? ¿Ipaitama pikokovatziri?” Oñaajaantzi iroori iri ñaanatziroori aamaventarori pankirentsimashi, okantanakeri: “Pinkatharí, eerokarika aakeri, pinkamantena tsika janta povakeri, niyaateeta naaka namenairi.” ¹⁶ Ari jiñaanatanakero Jesús, ikantziro: “¿María!” Ari amenanakeri iroori, okantzi: “¿Raboni!” (iro ikantaitziri iñaaneke hebreo “Iyotaaneri.”) ¹⁷ Ikantziro Jesús: “Eero poirikana, tema tekera niyaataita nontsipatapaiaari Ashitanari. Iro kantacha piyaate pinkamantenari iyekiite, iroora niyaatai nonkaratapai Ashitanari tsika itzimi Ashitzitamiri eejatzi eerokaite. Iri Novavanetari naaka, irijatzi Pivavanetzitari eerokaite.” ¹⁸ Okanta iyaatanake María Magdalena, okamantapaakeri maaroni iyotaari oñeeri Avinkatharite, okamantapaakeri eejatzi okaratzi ikantakerori.

Joñaakaari Jesús iriyotaaneete*(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)*

¹⁹ Okanta otsirenitanake avisanakera jimakoryaantaitari kitaite, apato-taiyakani iyotaari jashitakotaiyakani shintsiini itharovakaaira judíopayeeni. Ari ikyapaakeri Jesús, ikatziyimotapaakeri, jovethatapaari ikantapai: “¿Pisaikayetai kameetha eerokaite!” ²⁰ Ari jovethatapaakarira, joñaakapaakeri irako, eejatzi imereki. Ikimoshireyetaianake irikaite jiñaavairira Avinkatharite. ²¹ Ipoña japiitanakero Jesús, ikantziro: “¿Pisaikayetai kameetha eerokaite! Ikempitaakenara jotyaaantakena naaka Ashitanari, ari nonkempitzityaamiri eejatzi eerokaite notyaantayetatyeeemi.” ²² Ari itasonkiri iyotaariite, ikantziro: “Isaikashiretantyaamiita Tasorentsinkantsi.” ²³ Inkarate pimpeyakoyetairi eeroka jaka, aritakera ipeyakoyetairi janta. Iriima kaari pimpeyakoyetai eeroka jaka, tera impeyakoyetairi eejatzi.”

Iisoshirenkatané Tomás

²⁴ Ikanta Tomás ikaratapiintziri 12 iyotaari, itzimi ipaiyeetziri “Tsipari,” te isaiké irirori jareetantapaakeri Jesús. ²⁵ Ipoña pashinepayeeni iyotaari ikamantairi, ikantziro: “Noñeeri Avinkatharite.” Iro kantacha Tomás jakanakeri, ikantziro: “Eerorika noñeeri naaka tsika ipaikavakoyetakari, eerorika nokyaantavakotari irakoki, eerorika nokyaantamerekitari eejatzi, eero nokempisantziri.”

²⁶ Okanta avisanake 8 kitaite, japiitairo iyotaari japatotaiyani. Arira isaikitakari eejatzi Tomás irirori. Jashitaiyakeroni shintsiini

‡20:24 Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzi ipaiyeetziri pairani “Dídimo.”

ashitakorontsi, iro kantacha Jesús kyaapaake, ikatziyimotapaari, jovethatapaari ikantapairi: “¡Kameetha pisaikaiyeni eerokaite!”²⁷ Ipoña ikantapaakeri Tomás: “Jiroka nako, pinkyaantavakotyaaana, pinkyaantamerekityaana eejatzi. Eero pikisoshirevaitzi, ¡Pinkempisante!”²⁸ Ari ikaimanake Tomás, ikantanake: “¡Novinkatharite, Novavane!”²⁹ Ikantzi Jesús: “Aña iro pikempisantantamatsitanakari piñaakena. ¡Kimoshirera irinayetai inkarate kempisantaatsine kaari ñaayetaajatenane!”

Opaita josankinayeetantarori iroka

³⁰ Osheki japiipiitakero Jesús itasonkaventzimotakeri iriyotaaneete, te osankinatakoyetya jaka. ³¹ Iroomaitaka osankinayetantakari irokapayeeni onkantya pinkempisantantayetyaari, irika Jesús iriitake Cristo, Itomi Pava. Aririka pimpairyaapiintanairi pinkempisantanairi, aritake inkañaanetakaayetaimi.

Joñaakari Jesús 7 Iriyotaane

21 Ikanta okaratapaake iroka, japiitakero Jesús joñaakari iriyotaane, inkaarethapyaaiki ipaitayeetzi Tiberias. Jiroka okantaka. ² Ari itsipatavakaiyani isaiki Simón Pedro, Tomás, ipaitayeetzi eejatzi “Tsipari,” Natanael, poñaachari Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, itomipayeeni Zebedeo, ipoña apite pashine iyotaari.^f ³ Ipoñaashita ikantzi Simón Pedro: “Niyaataye noshimaatya.” Ikantaiyini pashine: “Ari ankarataiyanakemi.” Jataiyanakani, otetaiyapaakani pitotsiki. Iro kantacha, tekatsimaita iraye ishimaavetaiyakani tsireni.

⁴ Okanta okitaitzimatake, katziyapaaka Jesús oparaiteki inkaare. Iro kantacha iriyotaaneete te iriyotavairi iriitakera. ⁵ Ikaimakotapaakeri, ikantziri: “Evankariite, ¿Tekatsima pagaiyeni?” Ari jakaiyanakani iriroriite: “¡Tetaavé!” ⁶ Ikantzi Jesús: “Poviinkero pakoperoriki piithamento, ari paake.” Ari jimataiyakeroni ikantaitakeriri. Tema jaakera osheki shima, tera iravvyagairo irinoshikairo iithamento. ⁷ Ikanta iyotaari iretakoperotane Jesús, ikantanakeri Pedro: “¡Iriitakera Avinkatharite irinta!” Ikemavakera Simón Pedro, ikithaatanaka, ookaatanaka inkaareki. ⁸ Iriima pashinepayeeni iyotaari pitotsiki ikenakoyetanai jinoshikaatakotairi ishimane, irojatzi jaatakotantapaari oparaiteki. Tema isaikakotakitziira niyankyaakiini.⁸

⁹ Ikanta jayiitaiyapaakani, jiñaapaakitzi joisaka paampari, ari itashitakari shima, itsipataitakeri tanta. ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: “Pamake shima ovakera paakeri.” ¹¹ Ikanta Simón Pedro, joosoryaakotakeri ishimane, jinoshikakotakeri irojatzi oparaiteki. Antaripayeeni ikantayeta shima, ikaratzi 153. Temaita ontzimpeshe iithamento. ¹² Ari ikantzi Jesús: “Thame oya.” Tekatsira aparoni iyotaari osampiterine niinkarika, tema jiyoperotaiyakeri iriitake Avinkatharite. ¹³ Jaapaakero Jesús tanta, ipayetakeri aparopayeeni, ari ikempitaakeri eejatzi shima. ¹⁴ Irootakera mavatanaintsiri joñaakari Jesús iriyotaaneete jañagaira.

Paamakoventaiyaanari noishate

¹⁵ Ithonkanakero jovaiyani, josampitanakeri Jesús irika Simón

^f21:2 Ikantakoyeetzi jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetzi pairani “Dídimo.”

§21:8 Kantakotachari “niyankyaakiini,” okaratzi osanthatzi “200 akonaki,” irojatzi ikantayeetairi iroñaaka “100 metro.”

Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Petakoperotanama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventyaanarira nokempitakaantaari noishate.”¹⁶ Japiitakeri josampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventapi-intyaanari nokempitakaantaari noishate.”¹⁷ Iro mavatanaintsiri josampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿paapatziyanama?” Ari jovashiretanaka Pedro, tema mavasatzi josampiminthatakeri, ari jakanakeri: “Pinkatharí, eerokatake iyotziro maaroni, piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventyaanari nokempitakaantaari noishate.”¹⁸ Tema eenirora pevankariperovetani, pikithaatapiintayeta ikeni piyaatayetzi tsika pinintakaaro. Irooma aririka pantarikonatapaake, intaani povaanakavakotaiya, pashine kithaataimine, iraaheetaimi tsika te pikovavetaro piyaate. Omaperora.”¹⁹ Ikantantakarori Jesús iroka, ikovatzi inkemathayeetero tsika inkantya inkamai apaata Pedro iñaapinkathatairira Pava. Ipoña ikantanakeri eejatzi: “¡Poyaatena!”

Iyotaari iretakoperotane

²⁰ Ikanta ipithokanaka Pedro, jiñaatzi-iri joyaatakeri iyotaari iretakoperotane

Jesús, irijatzi apitetzitariri Jesús jovaiyaniranki, itzimi osampitakeriri, ikantziriranki: “¿Pinkatharí, itzimikama pithokashityaamine?”²¹ Arira jiñaavakeri Pedro irika impoitapaintsiri, josampitanakeri Jesús: “Pinkatharí, irikasa, ¿ipaitama avishimoterine?”²² Ikantzi Jesús: “Arimi nonkovemi aritake onkantake irañe irika, irojatzi nompiyantakyaari apaata, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka? Poshiretyaana eeroka.”²³ Okanta apaata ithonka oivaraakotanaka iroka ikantakeri Jesús, ikemayetakero maaroni iyekiite, iñaajaantayetanake eero ikamita irika iyotaari. Iro kantacha, tera inkantatye: “Ari nokovi...” aña ikantatzi: “Arimi nonkovemi, aritakemi onkantake irañe irika, irojatzi nompiyantapaakyaari, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka?”

²⁴ Naakatajaantakera ñaaventakotainchari nokantakera “irika iyotaari,” tema naaka osankinatajaantakerori iroka osankinarentsi. Irootakera ayoperotantari omaperotatya iroka.

²⁵ Tera noñaaventero maaroni jantayetakeri Jesús, tema osheki onatzi. Arimi osankinatakoyetyaami maaroni, kempivaitaka arimi anaanakero maaroni kipatsi ompiyotya osankinarentsi-payeeni. Ari onkantyaari.

Jantayetakeri Otyaantajanoriite

Ishinetakaantaitziri Tasorentsinkantsi

1 Teófilo, pairani ovakera netantanakarori notyaantzimiro nosankinare, ari noñaaventakemiro maaroni jantayetakeri Jesús, noñaaventakemiro eejatzi okaratzi jetanakari jiyotaantziri, ²irojatzi omonkaratantapaakari jovajenokaa inkiteki. Tekera irovajenokaiyaata, jiyoshiitakeri Irotyaantajanorite, ikantakaakarira Tasorentsinkantsi, jiyotakaakeri ompaitya irantayeteri. ³Ikanta ikamavetakara, jiñeetavairi koñaaroini, ari jiyotaiyini iriyotaane añagai. Okaratzi 40 kitaite joñaakapanaatari iriyotaane, jiyotaapanaatziri tsika ikanta ipinkathariventantzi Pava. ⁴Eenirora itsipayetari Irotyaantajanorite, ikantzitakari irojatzitara isaikayetavake Jerusalén-ki, ikantakeri: “Arira poy-aaventavakyaaro omonkaratya okaratzi ishinetaakemiri Ashitanari, tsika otzimi noñaaventzitakamiri. ⁵Tema omapero Juan joviinkaantantakaro jiña, iro kantacha eero osamanitzimaita piñaayetantyaariri Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaami kempivaitakami roviinkaayeetantyaamirimi.”

Jovajenokantaari Jesús

⁶Ikanta irikaite tsipatakariri Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿Irootaintsima pintsiparyaakoventairi nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite?” ⁷Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Te onkovajaantya piyotero eerokaite tsikapaite, apaniro jiyotzi Ashitanari tsikapaiterika,

iriitajaantake otzimimotozi ishintsinka irantantyaarori. ⁸Iro kantacha aririka impokake Tasorentsinkantsi irinampishireyetantyaami eerokaite, iriitake aavyaashiretakaimine, impoña piyaayetanaake piñaaventaina naaka, Jerusalén-ki, maaroni janta Judea-ki ipoña Samaria-ki, irojatzi intaina tsika overaapaa kipatsi.” ⁹Ithonkara iñaavaitakero iroka, jamenaminthaitziri iriyotaane, jovajenokayeetari Jesús, irojatzi ipeyantapaakari menkoriki, tera iriñeetanairi. ¹⁰Jamenaminthaitzi tsika ikanta Jesús jovajenoka inkitekinta, apite shirampari katziyimotapaakari okitamaraanikitake iithaare, ¹¹ikantapaakeri: “Galilea-satzi, ¿Opaitama pipampoyiiri inkiteki? Piñaakeri tsika ikanta Jesús jovajenokaa jiyaatai, arira inkantajaantaiya eejatzi apaata aririka impiye.”

Jiyoyeetake pashine impoyaatyaarine Judas

¹²Ikanta ipiyeeyaani iyotaari janta Jerusalén-ki ipoñagaaro otzishiki ipaiyeetziri Olivos, te intainatajaante, oshinetaantsitzi iraniitayeete kitaiteriki jimakoryaantaitari. ¹³Ikanta jareetaiyaani nampitsiki, ataitaiypaini jenokinta pankotsi tsika jimaapiintaiyini. Jirika ikarataiyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón ipaiyeetziri “Kisakotaneri,” ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. ¹⁴Maaroni irikaite ari ikantaitapiintatya japatotaiyani jiñaañaataiyini itsipayetakari irirentzi Jesús, itsipataro María irinirora, ipoña pashinepayeeni tsinaneeete.

¹⁵Ikanta japatotaiyanira kempisantzinkariite, ikarataiyini 120 atziriite. Ari jiñaavaitanakeri Pedro,

ikantanake:** 16 “Iyekiite, monkarataka okaratzi josankinataakaakeriri Tasorentsinkantsi pairani David-ni, jiñaaventakeri Judas itzimi jevatapaintsiri jaakaantziri Jesús. 17 Irika Judas iri atsipatapiintakari, ari akaravetari antavaireki. 18 Iro kantacha jaakeri kireeki ipinaveetakariri iyaariperonka, jamanantantaka aparoni kipatsi. Ari iparyaakeri janta Judas, jovatziitotanaka, ithonka itankavaitapaake, ookaporentha-keerekivaitapaaka isheeto. 19 Ikanta ikemaiyakeni Jerusalén-satzi, ipaitakero kipatsika ‘Iraantsipatha,’ ikantziro iñaaneki irikaite ‘Acéldama.’ 20 Tema osankinarentsiki Salmo-ki, ikantaitake: Kaankithaantevetya onkantya ipanko, Tekatsi nampitantaiyaarone. Ikantaitake eejatzi: Intzime pashine impoyaataiyaarine irantavaireki.

21 Tzimatsira jaka shirampariite itzimi tsipatapiintakairi eenirora itsipavetai Avinkatharite Jesús, 22 itzimi akaratzitakari ovakera joviinkaataka Jesús irojatzi jovajenokantaari inkiteki. Okovatya amenai aparoni ankaratairi itzimi ñiitakariri eejatzi Jesús jañagaira.” 23 Ipoña jookoitake apite: José, ipaiyeetziri Barsabás, irijatzi ipaiyeetzitari Justo, ipoñaapaaka Matías. 24 Ari jiñaañaatakoventanakeri, ikantzi: “Pinkatharí, eeroka iyoshiretziriri maaroiteni, jirika apite nookotakeri, poñaakenari aparoni tsika itzimi pikoyaakeri eeroka, 25 iriitake nonkaratairi notyaantajanoritzi nantavaitaimi, irimpoyaataiyaari Judas-ni opeyaashitakaakarira iyaariperonka irirori. Tema Judas, jatake irirori tsika iriyaatera.” 26 Ipoña ikempitakaanakaro irikaite

jiñaaretaita, jiñaatzi iriitake Matías. Iriitakera karatanairiri irikaite 11 Otyaantajanoriite.

Ipokantakari Tasorentsinkantsi

2 Okanta omonkarataa joimoshirenkaitziro kitaiteri “Aavataantsi.” Japatotaiyaani maaroni iriyotaane Jesús.†† 2 Ari omapokashitataitakari iniroite poimpatapaintsiri oshiyavetapaakaro antaro tampyaa, okenapaake jenoki inkiteki, ookantapaakaro pankotsi tsika japatotaiyakani. 3 Iñaashitataika paampashithakeerekitapaintsiri, jookantapaakari aparopayeeni ikaratzi apatotainchari. 4 Maaroitenera inamp-ishiretantapaakari Tasorentsinkantsi. Ari jetanakaro iñaavaiyetanakero pashinetatsiri ñaantsi, iriitakera Tasorentsinkantsi ñaavaitakaanakeriri.

5 Okanta janta Jerusalén-ki, ari isaikayetziri Judío-payeeni poñaayetachari intaina pashineki nampitsi. Iriiyetakera ñaapinkathata-sorentsitaneriite. 6 Ikanta ikemaitakero poimpatapaintsiri, ipokaiyapaakeni osheki atziri, te iriyotavakero opaita kantachari, tema ikemathatakero aparopayeeni ñaantsi okaratzi jiñaavaiyeetziri, irootake iñaane. 7 Ipampoyaavakaanaka, ikan-tavakaiyani: “¿Tema Galilea-satzi inatzi ikaratzi ñaavaiyetakerori pashineyetatsiri ñaantsi? 8 ¿Tsikama ikantakeroka akemantariri jiñaavaitziro añaanepayeeni aaka? 9 Tema akarayetakeri jaka Parto-satzi, Medo-satzi, Elam-satzi, Mesopotamia-satzi, Judea-satzi, Capadocia-satzi, Ponto-satzi, Asia-satzi, 10 Frigia-satzi, Panfilia-satzi, Egipto-satzi, ipoña Africa-satzi okarikitapaira Cirene. Tema

** 1:15 Ikantayeetziri jaka kempisantzinkariite, irijatzi ipaiyeetzirira “iyekiite.”

†† 2:1 Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzi ikantayeetzitari “Pentecostés.”

akaratakeri eejatzi poñaayetchari Roma, Judío-tatsiri ipoña kaari Judío-vetacha pairani. ¹¹ Eejatzi Creta-satzi, ipoña Arabia-satzi. Ari akaratakeri maaroni irirori akemayetakeri iñaavaitantayetakaro añaanepayeeni, ikinkithatakotziri Pava itasonkaventantzi.” ¹² Ipampoyaavakaiyanakani atziripayeeni, te iriyote opaita jiñiiri. Ikantavakaiyani: “¿Opaitama iroka?” ¹³ Iro kantacha tzimatsi eejatzi atziri thainkantaneri, ikantayetzi irirori: “¡Aña ishinkitaiyatyaani irikaite!”

Etanakarori ikinkithatanakeri Pedro

¹⁴ Ipoña ikatziyanaka Pedro irirori, itsipatakarira 11 Otyaantajanoriite, iñaavaitanake shintsiini, ikantzi: “¡Asheninká! ¡Jerusalén-satziite! Pinkempisantavakena onkantya piyotantyaari. ¹⁵ Piñaajaantakema eerokaite ishinkitaya irikapayeeni. Tera, tema ovakera ijenokiityaapaake ooryaa. ¹⁶ Aña omonkarataya okaratzi josankinatakeri pairani kamantaneri, Joel-ni, ikantake:

¹⁷ Ikantzi Pava:

Tzimatsi avisatsine ovekaraanta-paakyaarone kitaite.

Ari notyaantakeri atziriite Notasorenka okempivaitakaro irisakoperotaitayeenerimi.

Ari ikinkithatakoyetanaina itomipayeeni eejatzi irishintopayeeni.

Ari iriñaavyayetakya evankariite,

Ari imishiyetake antarikonayetaintsiri.

¹⁸ Ari nonkempitaakeri evankari-payeeni jotzikayeetari, eejatzi evankaropayeeni.

Notyaantaineri Notasorenka apaata, ari ikinkithayetai.

¹⁹ Ari iriñeetake inkiteki kaari iriñaapiintaite.

Iriñeetero kipatsikika iraansti, paampari, antaro kachaareenka.

²⁰ Ompoña iriñeeteri ooryaatsiri intsivakimate,

Iriñeeteri eejatzi kashiri inkempityaaro iraansti,

Irootaatsira omonkarataiya kitaite impokantaiyaari Pinkathari.

Tema antaro irovaneenkaro onkantaiya.

²¹ Inkarate pairyaanairine Pinkathari, javentaayetaari, iriyetakera avisakoshiretaatsine.

²² ¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaite!

Pinkemaiyeni nonkante. Piñeeyakerini eeroka, irikaranki Jesús Nazaret-satzi, iriitakera jotyaantakerimi Pava. Itasonkaventayetakemi,

joñaakayetakemiro okaratzi kaari piñaayevetaiyani pairani. ²³ Iro kantamaitacha, jamayeetapaakemiriranki irika, povamaakaantakeri eerokaite ipaikakotantakariri kaariperoshireriite, ari omonkaratakari onkarate avishimoterine, tema irootake ikinkishiretzitakari Pava. ²⁴ Ikanta joviriintairiranki Pava ikamavetakara, tera irishinetanairi inkemaantsivaitaiya. Tema te aavyaajateri kaamanetaantsi.

²⁵ Tema iri josankinatakotakeri eejatzi pairani David-ni, ikantake:

Noñaapiintziri Novinkatharite itsipatana.

Tema isaikatziira irirori nakoperoriki, tekatsira impaitya kitsirinkenane.

²⁶ Irootake nokimoshiretantari, Kamenivaante nokanta notharomentari. Iriitakera noyaakoperotaiyaari, naventagaiyaarira.

²⁷ Tema eero pookaventanaro noshire sarinkaveniki aririka nonkamavetakya.

Eero pishinetziro eejatzi novatha om-pathaye, pitasorensite nonatziira.

††2:15 Kantakotachari jaka “ijenokiityaapaake ooryaa,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 3.” Okaratzi jametari judío-payeeni irirori, te ishinkineta ovakera onkitaityaamanake.

²⁸ Piyotaakenaro tsika nonkantya nañaashiretai.

Osheki poimoshirenkaina aririka nontsipataiyaami.

²⁹ Iyeekiite, ayotaiyini aaka tera iri acharineete David-ni ñaaventachane jaka, aña kamataike pairani irirori, ikitaitakeri, irojatzi isaiki iroñaaka.

³⁰ Tema Kamantanteneri jinake irirori, jiyotataitake pairani tzimatsi ishinetakeneriri Pava, ari impinkatharitakairi aparoni incharinentyaari.[¶]

³¹ Tema okempivaitakaro iriñaakityeeromi David-ni, jiñaaventakero iriñaagai Cristo, ikinkithatakotakeri eero isaiki irika sarinkaveniki, eero opathayi eejatzi ivatha. ³² Iriitakera jovañagairi Pava irika Jesús. Omaperotatya, maaroni noñeeyavairini naaka.

³³ Aritake ovajenokaa, isaikimotapairi irakojanoriki Pava ipinkathariventantapai. Ari omonkaratari okaratzi ishinetzitakariri pairani Ashitariri, aritake irotyaantakeneri Tasorensinkantsi okempivaitakaro irisakoperotaitayeenerimi. Irootajaanakera piñaayetakeri iroñaaka. ³⁴ Tema kaarira David-ni ovajenokaachane inkiteki, aña iriitaitake ñaavaitakerori pairani iroka, ikantake:

Ñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite: Pisaikapai nakojanoriki ampinkathariventante.

³⁵ Irojatzi apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentakemiri, ari paatzikairiri pinkempitakaantairi pimakoryaakiitamento.

³⁶ ¡Asheninká! iro kameethatatsi ayotaiyeroni iroka maaroni aakaite icharineyetaira Israel-ni. Irika Jesús itzimi pipaikakotakaantakeri eerokaite, iri Ipinkatharitakaakeri Pava, irijatziita Cristo.”

³⁷ Ikanta ikemaiyavakera ikaratzi apatotainchari, antaro oimeraashiretanakeri, josampitanakeri Pedro, eejatzi pashinepayeeni otyaantajanori, ikantaitanakeri: “Iyeekiite, ¿tsikatya nonkantaiyaaka naaka?”

³⁸ Ari jakanakeri Pedro: “Pimpiyashireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Jesucristo, pimpairyaayetanairi. Iro iriyotantaityaari impyakotaimiro Pava pikaariperovetaka, ari inampishiretantaiyaami Tasorensinkantsi. ³⁹ Irootake ishinetaitamemiri eejatzi eeroka, irojatzi ishinetzitaitakariri pitomipayeeni, ipoña ikaratzi nampiyetarori intaina. Tema maaroni ikaimashireyetairi iriitakera ishinetziyeetakaniri eejatzi irirori.”

⁴⁰ Osheki okaratzi iñaaventakeneriri Pedro, ishintsithatantakari eejatzi, ikantayetakeri: “¡Povavisaakoshiretya! ¡Pintainaryeeyaari irika atziriite kenashivaiyetainchari!”

⁴¹ Irojatzi ikempisantantanakari osheki atziri oviinkaayetanaka, aamaaka ikaratzi 3,000 atziri kempisantaantsiri. ⁴² Oisokero jovanakero okaratzi jiyotaayetakeriri Otyaantajanori, kameetha jaapatziyavakaana. Ari ipetoryaapiintaiyironi tanta, jaakoventanakaro eejatzi jiñaañaatyiini.^{§§}

[¶]2:30 Tzimatsi osankinarentsi pairiyiriri Cristo isaikimotairi Pava tsika ipinkathariventantzi irirori.

^{§§}2:42 Kantakotachari jaka “ipetoryiirori tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryiirori tanta, jovaiyani, jiraiyini eejatzi imire. Tema jimatakoatziiri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera jiñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “Pimpetoryeero tanta.”

Irañaantare etayetanakarori ikempisantzinkaritz

⁴³ Ipampoyaanakero jiñaakero itasonkaventantayetake Otyaantajanori, jantayetakero kaari iñaayeetapiintzi. ⁴⁴ Osheki jaapatziyavakaanaka ikaratzi kempisantanaatsiri, jantetaavakaanaro okaratzi tzimimoyetziriri. ⁴⁵ Ipimantayetziro tzimimoyetziriri. Jayira kireeki itsiparyaayetziniri pashinepayeeni kempisantanaatsiri ikaratzi ashinonkaayetachari. ⁴⁶ Ari ikantaitanaatya kitaiteriki jaapatziyavakaana japatotaiyanira tasorentsipankoki. Te irovashaantanakero ikaimavakaiyani ipankoki irovaiyaani, ari ipetoryiirori tanta. Kimoshire ikanta ikempiyavakaiyani, itsinampashireyetanaira. ⁴⁷ Itharomentapiintanakari Pava. Iroora onimoyetakeriri atzirriite jiñaayetakero tsikara ikantayetanaa. Arira okantaitanaatya kitaiteriki joshekyaanairi Avinkatharite kempisantzinkariite inkarate avisakoshireyetaatsine.

Jovashinchagaitziri kisoporokiri

3 Okanta pashine kitaite, aritake sheetyaake jiñaañaatapiintaitantari. Ari itonkaanakeri Pedro itsipatanakari Juan, iriyaatero tasorentsipankoki.* ² Ari jomonthaakotantaka jamaitziri aparoni shirampari kisoporokitatsiri. Ari ikantzitatya ovakera itzimapaake. Maaroni kitaite jamaitapiintziri omorokira tasorentsipanko ipaiyeetziro “Ovaneenkaanto.” Ari isaikapiintziri onkantya impashiyetantyaariri kireeki ikampiyetzirira ikaratzi kyaayetatsiri. ³ Ikanta irika jiñaavakeri Pedro itsipatakari Juan, iro inkyaantapaakyaarimi tasorentsipankoki, ikampitavakeri impashitanakyaari

kireeki. ⁴ Ari ipampoyaanakeri. Ikantziri: “¡Pamenena!” ⁵ Ikempisantatzi shiramparika, iñaajaantake impatyeeeri tsika ompaitya. ⁶ Iro kantacha Pedro, ikantanakeri: “Te intzime noireekite, te intzime eejatzi oro, iro kantacha tzimatsi nantzimotemiri. ¡Pintzinaye! ¡Paniitai! Nompairyemiri Jesucristo Nazaret-satzi, iriitakera antemirone.” ⁷ Jakotashitanakeri, jakathatakeri, jovatziyakeri. Omapokashitanaka ishintsitanai iitziki eejatzi ishoonkitziki. ⁸ Ari jimitaanaka ikatziyanakara, aniitanake. Ari itsipatanakari irikaite ikyapaake tasorentsipankoki, aniiniivaitanai, mitaamitaavaitanaa, itharomentanaari Pava. ⁹ Ithonkara jiñeetakeri janiitanaira, ikemakeri eejatzi itharomentanaara. ¹⁰ Ipampoyaatziitaitanakeri jiñaakerora avisaintsiri, te inkompiyeetavakyaari irika shirampari, iriitake kampitantapiintatsiri impashiyeeetyaari janta omorokira tasorentsipanko, ipaiyeetziri “Ovaneenkaanto.”

Ikinkithatakaantzi Pedro ikyaapiintaitzi tasorentsipankoki

¹¹ Ikanta kisoporokivetachari, te irookane jovanakeri Pedro itsipatakari Juan. Ipampoyaatziitanakeri atzirriite, thaankiperoini ipiyotzimentapaakari avisatapeshitakera tasorentsipankoki ipaiyeetziro “Irashi Salomón.” ¹² Ikanta jiñaavakeri Pedro, ikantavakeri: “¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaite! ¿Opaitama pipampoyaaaminthatantanari naaka? Eerora pikinkishiretashivaita naakara ashitaro noshintsinka, naakara tasorentsi nomatantariri naniitakagairi irika. ¹³ Aña Ivavane Abraham-ni, Isaac-ni, Jacob-ni, ivavanetanakari eejatzi acharineete, iriitakera matakero iroka, ari

*3:1 Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

onkantya iriñaapinkathayeetantyaariri Itomi Jesús, tsika itzimi paakaantakeri eerokaite janta jevariiteki. Ikovavetaka Pilato irirori iromishitovakaantairimi, te pikovimaita eerokaite. ¹⁴Iriitakemira pomishitovakaantaimi Tasorentsitsisiri, matzirori itampatzikashiretzi, aña intaani pomishitovantashitaari ovantzinkari. ¹⁵Ari okanta eerokaite povamaantakariri ovañaashiretaneri. Iro kantacha Pava jovañagairi. Noñeeyakerini naakaite jañagai. ¹⁶Okaratzi ovashinchagairiri irika shirampari piñaapiintziri eerokaite, iroora matakaakeriri javentaashiretanaaro nopairyakenerira Jesús. Irootakera piñaantaiyakariri iroñaaka jeshitakotai kyaaryooperoini. ¹⁷Iyekiite, niyotzi naaka, tera piyoperotero okaratzi pantayetakeri, ari ikempitakariri eejatzi pijevarepayeeni. ¹⁸Iro kantacha Pava, ari ikenakairori jimonkarairo okaratzi ikinkithatakaayetakeriri maaroni kamantaneriite, ikantake: ‘Aritake inkemaantsitakaitakyaari Cristo apaata.’ ¹⁹Irootakera, pimpiyashitantaiyaariri eerokaite Pava, povashaantayetairo piyaariperonka, onkempivaitakyaaromi iroshetakotaatyeeeromi irirori pikaariperovetaka. Ari piñagairo intsipashiretaiyaami Avinkatharite, irovatsinaryaakoyetaimira. ²⁰Aritake irotyaantairi Pava eejatzi Jesucristo, tema ishinetzitakamiro pairani aritake impiye. ²¹Onkantavetakya iroñaaka, ontzimatyete isaike Jesucristo inkiteki irojatziri irinintapaitetantakyaari Pava irovakeratakagairo maaroni okempiyevetara pairani. Tema iro ikinkithatakaayetakeriri Tasorentsishireri kamantantaneriite. ²²Irootakera jiñaaventakeri pairani Moisés-ni, ikantake: Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaakyaanaro

naaka jotyaaantakenara. Asheninka irinatye. Maaroni inkamantayetapaakairi, ontzimatyete ankempisantero.

²³Tema maaroni kaari kempisanterine irika kamantantaneri, ari iraperoyeetakeri, eero jiñeeri isheninkapayeeni.

²⁴Ari ikempitzitakariri eejatzi Samuel-ni, iñaaventakotakero okaratzi añaayetakeri iroñaaka, irojatzira iñaaventayetakeri eejatzi maaroni pashinepayeeni Kamantaneriite.

²⁵Eerokayetakera ñeerone okaratzi ishinetaantakeri Pava otzimi ikinkithatakoyetakeri kamantantaneriite. Eerokayetakera ñeerone eejatzi okaratzi jantzimotavakaakari pairani Pava itsipatakari acharineete. Tema Pava ikantakeri Abraham-ni:

Iriira picharine tasonkaventaairine maaroni sheninkatavakaachari tsikarikapayeeni janta kipatsikinta.

²⁶Ikanta jovañagairi Pava itomi, ari jetakariri jotyaaantakemiri eerokaiteki, onkantya intasonkaventantyaamiri, ari onkantya maaroni eerokaite povashaantantaiyaaromi piyaariperonka.”

Pedro ipoña Juan jaayetanakeri jevariiteki

4 Eenirotatsi Pedro itsipatakari Juan ikinkithatakaayetziri atziriite, areetaiyapaakani omperatsoresntsitaari, itsipatapaakari ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ipoña Saduceo-payeeni. ²Ikisaiyatyaani,

tema Pedro ipoña Juan jiyotaatziri atziripayeeni, ikantayetziri: “Omapero irañaayetai kamavetachari, iriitakera Jesús oñaakantapaintzirori.”

³Joirikaiyapaakeri, jashitakotakaantakeri irojatziri onkitaitamanai, tema aritake sheetyaake. ⁴Iro kantacha osheki ikaratzi kemayetavakerori

kinkitharensi, ikempisantayetanake. Jiroka ikaratzi tzmanaintsiri kempisantzinkariite, ikarataiyini 5,000 shirampariite.

⁵Okanta okitaitamanai, japatotaiyakani Jerusalén-ki maaroni ijevarite judío-payeeni, antarikonaite, ipoña iyotzinkariite. ⁶Ari isaikakeri eejatzi Anás omperatasorentsijanori, Caifás, Juan, Alejandro, ipoñaapaaka isheninkamirinkaite omperatasorentsijanoriite. ⁷Ikaimatakaantakeri iramayeetakeri Pedro ipoña Juan. Josatekaitavakeri niyanki japatotaiyakani, josampitakeri: “¿Niinkama shintsitakaimiri okanta pimatantakarori iroka? ¿Niinkama pipairyaakeri?”

⁸Ipoña jakanake Pedro, ikantakaatzitakarira Tasorentsinkantsi, ikantanake: “Pinkathariite, Antarikonaite. ⁹¿Iriima piñaatsikoventaiyanari mantsiyari novashinchagairi? ¿Pikovatziima piyotaiyeni tsika ikanta jeshitakotantaari? ¹⁰Ari nonkamantaiyakemiro, onkantya iriyotantyaari maaroitene Israel-mirinkaite. Irika shirampari atsipataiyakari jaka, iriira Jesucristo ovashinchaakeriri, ipaiyeetziri Nazaret-satzi. Iriitakera nopairyaakeri, irijatziira pipaikkotokaantakeri eerokaite. Iro kantamaitacha jovañagairi Pava. ¹¹Irika Jesús iri oshiyakarori mapi pimanintakerira eerokaite, pikempitakovaitakari ovetsikirori pankotsi. Iro kantacha jovatziyeetairo pankotsinampiki ikempitaaro iroorikami tzinkamintsi.† ¹²Tera intzime pashine kempityaarine Jesús jovavisaakotantzi. Tekatsi ampairyagai jaka osaviki kipatsi, apaniro ikantakaaro Jesús.”

¹³Ipampoyaitanakeri Pedro, eejatzi Juan, ikantaiyanakeni piyotzimentakariri: “Piñeeri irika,

te iriyotaapiintaperoveetyaari, iro kantamaitacha ñaapinkathañaane jovayeetziri. ¿Iriima iyotaakeriri Jesús itsipatakari pairani?” ¹⁴Irojatzi itsipatakari Pedro ipoña Juan irika atziri jovashinchagairi. Tera ontzime ompaitya inkantakotanakeriri. ¹⁵Ipoña jomishitovakaantairi japatotaiyanira, ari isaikaiyanakeni irirori iñaanatavakaiyani. ¹⁶Ikantzi: “¿Tsikama ankanterika irikaite shirampari? Maaroitene Jerusalén-satzi jiyotaiyakeni itasonkaventantake. Eero amatairo omanakoteri. ¹⁷Thame asaryiimatashityaari, ari onkantya eero jiyaatakaantaro iriñaaventeriri Jesucristo, impairyaaapiintairi.” ¹⁸Ipoña ikaimairi eejatzi. Ikantaiyakeri: “Aritapaakera piñaaventakeri Jesús, eero papiitairo piyotaantakoyetairi, pimpairyaaayetairi.” ¹⁹Iro kantacha jakanakeri Pedro ipoña Juan, ikantanakeri: “¿Aritatsima nompiyathatyaari Pava, onkantya nonkempisantantyaamiri eerokaite? Intsityaa pinkantena. ²⁰Eerora okantzi novashaantairo noñaaventayetero okaratzi noñaajaantakeri, nokemajaantakeri eejatzi.” ²¹Ikanta jasaryiimavaivetakarira jevariite, japakagairi. Tema maaroni atziriite itharomentanakari Pava jiñaayetakero avisayetaintsiri, tera ontzimatye ompaitya irovasankitaamenteneriri. ²²Irika shirampari itzimi jovashinchaayeetairi, anaaneentanakero 40 tzimatsiri irosarentsise.

**Jamanaiyini kempisantzinkariite
iraventaashireperotantyaari
eero itharovantaiyani**

²³Ikanta Pedro ipoña Juan, aritakera japakagaitairi, jatake japatotaiyani ikarataiyini, ikamantakeri okaratzi

†4:11 Pamenero Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6–8.

ikantakeriri ijevare omperata-
sorentsitaari ipoña antarikonaite.
²⁴ Aritakera ikemaiyakeroni, maaroiteni
jiñaañaataiyakeri Pava, ikantziri:
“Pinkatharijanori, eerokatake
ovetsikakero inkite, kipatsi, inkaare,
ipoña okaratzi tzimantayetarori.
²⁵ Eerokatake kinkithataakaeri pairani
pinampire David-ni, ikantake:

¿Ipaitema ikiñaaneventaiyirini atziriite?
¿Ipaitema ikinkishirevaitashitantakari?

²⁶ Apatotaiyakani pinkathariventantat-
siri jaka kipatsiki,
Ipiyotayetaka jevariite,
Irimaimanetantyaariri Pinkathari, ee-
jatzi iriyoshiitaneka Cristo.

²⁷ Arimaitaka jimatakero Herodes
ipoña Poncio Pilato japatotaiyakani
nampitsikika, eejatzi Israel-mirinkaite
ipiyotaiyakani itsipatakari pashinesatzi
atziriite, imaimanetakeri Jesús,
pitasorentsita Pitomi, piyoshiitane.

²⁸ Ari okantaka, jimatakero irikaite
okaratzi pikinkishiretakari tsika
onkantya. ²⁹ Iroñaaka, Pinkathari,
pamenero eeroka jasaryiimatakana,
pishinetainaro pinampiyetaanara eero
notharovavaitanta nonkamantantairo
piñaane. ³⁰ Iroora pishintsinka
povashinchaantayetantyaariri
mantsiyayetatsiri. Iroora pin-
tasonkaventakaantakyaanariri
nompairyeeeri Tasorentsi Pitomi
Jesús.” ³¹ Ikanta ikaratakerora
jiñaañaataiyakeri, ontziñaanaka
janta tsika japatotaiyakani. Ikan-
takaantziitanakarira Tasorentsinkantsi
iñaaventanakero iñaane Pava, tekatsi
intharovakaanakya.

Maaroni tzimimoyetziriri ari ikaratzi jashitaiyaroni

³² Oshekitanakera kempisantanaatsiri.
Aparoni okantanaa ipampithashire-
tanaari. Te imashitavakaiyaaro
opaitarika, ipayetavakaaro okaratzi

kovityiimoyetariri. ³³ Irikaite
Otyaantajanori eekero jiyaatatzi
ikinkithatakotziro tsika okanta
jañaantaari Pinkathari Jesús.
Iniroitera ikaminthaayetakeri Pava
maaroiteni. ³⁴ Te intzimavaite aparoni
kovityaaneentavaitatsine, tema
itzimirika tzimatsine iipatsite, ipanko,
ipimantayetziro. Iraakeri kireeki,
³⁵ impakeri Otyaantajanori, iriitake
antetaariri maaroite jaantayetari
aparopayeeni opaita ikoviri. ³⁶ Iroora
jimatakari aparoni Leví-mirinkaite
ipaiyeetziri José, Chipre-satzi jinatzi,
iri ipaitakeri Otyaantajanoriite irirori,
Bernabé. (Oshiyakaaventachari
iroka vairontsi Bernabé: “Itomi
poshenkanteneri.”) ³⁷ Irika shirampari
tzimatsi iipatsite, ipoña ipimantakero.
Jaanakeri ovinaro iipatsite, ipapaakeri
Otyaantajanoriite.

Ananías opoña Safira

5 Iro kantacha tzimatsi pashine
atziri ipaita Ananías, itsipatakaro
iina opaita Safira, ipimantakero
irirori iipatsite. ² Irika shirampari
jaapatziyakaro iina, jomanakaarantake
ovinaro iipatsite. Jamakeriya
tzmakaarantapaintsiri, ipapaakeri
Otyaantajanoriite. ³ Ikantavakeri Pedro:
“Ananías, ¿ipaitama pishinetantakariri
Satanás inthaiyakaiyaami, iro pikovan-
tari pamataviteri Tasorentsinkantsi,
pomanakaarantantakariri ovinaro
piipatsite?” ⁴ “¿Kaarima eeroka
ashivetyaarone kipatsika? ¿Kaarima
eeroka ashityaarine ovinaro?
¿Opaitama pikinkishiretzentantakarori
pantero iroka? Tera iri atziriite
pamatavite, aña iriira Pava
pikovavetaka pamataviterimi.” ⁵ Ikanta
ikemavakera Ananías, tyaanake,
kamanake. Iniroitera itharovaiyanakeni
ikaratzi kemayetaintsiri. ⁶ Ipoñaanaka

evankariite, iponatapaakeri, jaanakeri, ikitatakeri.

⁷Tekera osamanite, ari okyaapaake iina Ananías, te iyote iroori opaita avisaintsiri.[‡]

⁸Josampitavakero Pedro, ikantziro: “Pinkantena, ¿Arima ikaratzi ovinaro?” Akanake iroori: “Jee, ari ikaratzi.” ⁹Ikantziro Pedro: “¿Opaitama paapatziyavakaantakeri pikovi piñaantyaari Itasorenka Pinkathari? Jirika ipiyeeyakani aanakeriri piime ikitatziri, iroñaaka irayitanakyaami eejatzi eeroka.”

¹⁰Apathakerora okantanaka Safira otyaanake ikatziyakara Pedro, kamanake. Ikanta ikyeeyapaakeni evankariite, jiñaapaatziro kamake. Jaanakero, itsipatagairo oime ikitatakara irirori.

¹¹Ikanta jiñeetakero avisaintsiri, iniroite itharovaiyanakeni kempisantzinkariite, eejatzi ikempitayetanakeri ikaratzi kemakoyetakerori avisaintsiri.

Osheki itasonkaventantayeetake

¹²Eekero jiyaataakanakitziro Otyaantajanoriite japatotapiin-taiyanakani janta avisatapeshitakera tasorentsipanko ipaiyeetziro “Irashi Salomón.” Eekero itasonkaventanta-yetanakitzi atzirimashiki. ¹³Ipinkanera jovayetanakeri pashineete, te inkovayetanai intsipatanaiyaari. Iro kantamaitachari tzimataitatsira osheki tharomentaperoventanakariri.

¹⁴Eekero ipokanakitzi shirampariite eejatzi tsineete, oshekitanake ikaratzi kempisantanairiri Pinkathari.

¹⁵Jamakoyetapaakeri atziri imantsiyarite jonoryaakoyetapaakeri ishitashiki tsika inkenapaake Pedro. Ikantayetzi: “Inkenapaakerika Pedro jaka, aririka intsimankantanakyaari

kapicheeni iraaampare, aritake ireshitakotai.” ¹⁶Ari ikempiyetapaakeri atziriite poñaayetainchari nampitsiki saikanampitzirori Jerusalén, jamayetake osheki mantsiyariite eejatzi osheki jaakayetziri peyari, jovashinchaayetavakeri maaroiteni.

Ikisaneentaitanakeri Pedro ipoña Juan

¹⁷Ikanta omperatasorentsijanori, itsipatakari ikaratzi aapatziyakariri, irikaite Saduceo-payeeni, ikisaneentaiyanakani. ¹⁸Jaakaantakeri

Otyaantajanoriite, jashitakotakaantakeri. ¹⁹Iro kantacha otsirenivetanakara, pokake imaninkarite Pinkathari, jashitaryaakotairi, jomishitovayetairi, ikantavairi: ²⁰“Piyaate tasorentsipankoki, piñaaventaineri atziriite tsika okantakota ovakerari añaantarentsi.”

²¹Okanta kapichekitaite, areetaiypaakani tasorentsipankoki, jetapaakaro ikinkithatakantaapaake. Tetya iriyotaa-jataiyeni irirori omperatasorentsijanori, apatotaiyachani itsipayetakari irapatziyane, eejatzi maaroni irantarikonaite Israel-mirinkaite. Ipoña jotyaantake iramayetakeri Otyaantajanoriite jashitakoveetakarira.

²²Ikanta jiyaatashivetanakari irashitakotane, te iriñaapairi. Piyapaaka, ²³ikantapaakeri:

“Tera añaagairi. Irojatziri okanta noñaavetapaakaro ashita kameethaini, irojatziri ikatziyayeveta aamaventariri. Iro kantacha nashitaryaakovetapaakeri, te noñaapairi.” ²⁴Ikanta ikemavakera omperatasorentsijanori, ipoña ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ipoña ijevare omperatasorentsitaari, josampitavakaiyanakani ompaityaarika avisatsineri. ²⁵Ariya jareetapaakeri

[‡]5:7 Kantakotachari jaka “tekera osamanite,” iroora ikantayeeztitari eejatzi “3 horas.”

itzimi kamantapaakeriri: “Irikaite pashitakotakaantavetakari eerokaite, isaikaiyini janta tasorentsipankoki ikinkithatakaayetziri atzirite.”²⁶ Irojatzji jiyaaantanakari ijevere aamaventaneriite, jaanake osheki iratzirite, jamairi eejatzji. Iro kantacha te irakotashivaiteri. Tema intharovakaayetyaari atziriite intsitokantyaari mapi.

²⁷ Ikanta jareetakaapaakari, jovvisaapaakari tsika japatoyiakani jeveriite. Ikanta omperatasorentsijanori josampitavakeri, ²⁸ ikantziri: “¿Tema pikemi nokantzi chapinki: ‘Aritapaake piñaaventakeri Jesús?’ Eekero piyotaatziri maaroni Jerusalén-satzi. Pikantakotakena eejatzji naaka, pikantzi: ‘Iri ovamaakaantakeriri Jesús.’” ²⁹ Ari jakanake Pedro ipoña pashineete Otyaantajanoriite, ikantanake: “Iriira Pava nonkempisantaperote, eerora nokempisantashivaitari atziri. ³⁰ Tema omapero povamaakaantakeri eeroka Jesús, pipaikakotakaantakeri. Iro kantacha jovañagairi Pava itzimajaantzi ikempisantakeri pairani acharineni. ³¹ Jovajenokairi Pava, jomisaikairi irakojanoriki, itsipataari ipinkathariventantzi. Iriira ovavisaakotagaineri eejatzji. Ikovake ampiyashireyeshitairi maaroni aakaite Israel-mirinkaite, ari onkantya impeyakotantairori akaariperoshireyevetaka. ³² Naakara ñaakero okaratzi jantayetakeri Jesús, ontzimatyete noñaaventero. Irijatzjira Tasorentsinkantsi matakainarone, tema iriitakera jotyaaantakenari Pava inampishireyetaantaiyaana naakaite nokempisantaairi.”

³³ Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisanaka, ikovanake iroverimi. ³⁴ Iro kantacha ari ikatziiyanaka aparoni janta, paitachari Gamaliel. Fariseo inatzi irirori, irijatzjira iyotaantzirori

Ikantakaantaitane. Ñaapinkatha joviri maaroni atziri. Ikantanake: “Asheninká, intsityaa amishitovavakeri kapicheeni irikaite.” ³⁵ Ipoña ikantzi: “¿Shirampariite! ¿Israel-mirinkaite! ontzimatyete pinkinkishiretavakya kameetha tsikarika pinkanteri irika shirampariite. ³⁶ Pinkinkishiretakoteri paitachari Teudas, ikantakaaperovaitaka irirori. Japatotake pairani 400 atziri. Iro kantamaitachari jovamacheetakeri Teudas, ithonka itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁷ Eejatzji okempitaka pairani josankinatakotantari maaroni atziri, itzimaveta pashine paitachari Judas, Galilea-satzi inatzi. Japatotake atziri. Iro kantacha jovamaitakeri eejatzji irirori. Ipoña itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁸ Pinkeme nonkantemi naaka: Eero pimaimanetziri irika, piñaashiminthatavakyaari. Iriirika antashivaitaro inintakaanekiini, ari impeyashitaiya apaniro, inkempitayetyaari apiteroka noñaaventakotakeri. ³⁹ Iro kantamaitacha, iriirika Pava matakaayetziriri okaratzi jantayetziri, eerora pimatziri eerokaite poitsinampayeri. Paamaventya pimaimanetzirikari Pava.”

⁴⁰ Onimotanakerira maaroni kemaintsiri. Ikaimairi eejatzji Otyaantajanori, ipasatakaantakeri, ikantakeri: “Aritapaake piñaaventakotziri Jesús.” Irojatzji japakaantaariri. ⁴¹ Ipoña ishitovaiyanaini Otyaantajanori japatoventaitakari. Tharomenta ikantaiyanakani, ikantaiyini: “Piñaataitero ikempitakaantayeetairi apantaperoyetachari jovasankitaaventaitakairira Jesús, apairiyiri.” ⁴² Ari ikantapiintanaatya jiyotaantzi maaroni kitaite, ikinkithatakaantzi tasorentsipankoki, ikantzi: “Cristo inatziira irikaranki Jesús.” Arira

ikempitaayetakerori eejatzi janta pankotsipayeeniki.

Jiyoyeetake 7 ampitakotaneri

6 Ikanta joshekiperotanakera iriyotaane, ñaavaiyetanake griego-thatatsiri, ikantzi: “Pameneri jantapiintayetakeri hebreo-thatatsiri, ipapiintayetzirora ovaritentsi kamaimetzinkaro, jamaakiyetziro kaari isheninkatajaantayeta iriroriite.”

² Ipoñaashitaka 12 Otyaantajanoriite, japatotakeri maaroni iriyotaane, ikantakeri: “Tera arite nookero noñaaventanairi Pava naaka, nompapiintayetantyaamiri poyaari.

³ Iyekiite ontzimaty pamene jaka akarataiyini, inkarate 7 atziri, iriitakera amenakaantapiinterone iroka. Pinkoye kameethashiretzimotakemiri, iyotanetachari, inampishiretziitantari Tasorentsinkantsi.

⁴ Ari onkantya naakoventantyaarori naakaite noñaañaayete, nonkinkithatakaante, niyotaantayete eejatzi.” ⁵ Ikanta maaroni apatotainchari, onimotanakeri okaratzi ikantakeriri. Ari ikoyeetakeriri Esteban, aventaariri kameetha Pava, inampishiretziitantakari Tasorentsinkantsi.

Ikoyeetakeri eejatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, ipoñaapaaka Nicolás Antioquía-satzi, tsika itzimi kempitakotaariri judío-payeeni, tema irika kaari isheninka judío pairani. ⁶ Ipoña jaayeetanakeri irika 7 janta isaikakera Otyaantajanori, ari jiñaañaatakotavakeri, itasonkaventayetakeri jotzimikapatzii toyetantakari irako.

⁷ Eekerora oivaraanakitya iñaane Pava. Eekero joshekiperotanakitzi eejatzi iriyotaane janta Jerusalén-ki. Ari jimatzitanakaro ikempisantayetanake osheki omperatasorentsitaariite. Jaakaantantaitakariri Esteban

⁸ Ikanta Esteban osheki itasonkaventantayetake janta atzirimashiki, tema Pava neshinonkatarakari, ipakeri ishintsinka. ⁹ Iro kantamaitacha, tzimayetatsi judío ikaratzi apatotapiintachari itzimi paitachari “Jotzikaveetari.” Iriiyetake poñaayetainchari Cirene-ki, Alejandría-ki, Cilicia-ki ipoña Asia-ki. Ari iñaanaminthatanakeri Esteban. ¹⁰ Iro kantamaitacha te inkitsirinkeri, tema omapero Esteban jiyotanetakaakari Tasorentsinkantsi.

¹¹ Irootakera ikantantakariri iromananeiki isheninka: “Nokovi pinthaiyakotyaari Esteban. Pinkante: ‘Nokemakeri Esteban ithainkimavaitziri Moisés-ni, ari ikempitakeriri Pava eejatzi.’”

¹² Iroora ovatsimaaperotanakeriri atziriite ikisaneentanakeri Esteban, ari ikempitanakari antarikonaite, eejatzi iyotzinkariite. Jaakaantaitakeri, jaayeetanakeri japatotaiyani jevariite.

¹³ Arira jamaitapaakeri thaiyakotakariri Esteban, ikantapaake: “Irika shirampari osheki ithainkakero tasorentsipanko, ithainkakero Ikantakaantaitane eejatzi.

¹⁴ Nokemakeri ikantake: ‘Ari imporokakero tasorentsipanko Jesús ipaiyeetziri Nazaret-satzi, ipoña irovashiñaayetairo ameyetari aakaite jiyotaayetairi Moisés-ni.’”

¹⁵ Ikanta jevariite apatotainchari, ipampoyaanakeri Esteban, iñaatziiri iporoki ikempitanakari maninkari.

Joipyanakeneri ñaantsi Esteban irojatzii jovyeeetantakariri

7 Ikanta omperatasorentsijanori josampitakeri Esteban, ikantziri: “¿Omaperoma ikantakoitzimiri?” ² Ari jakanake irirori, ikantzi: “¡Iyekiite! ¡Ashitaanitachari! Pinkeme nonkan-temi. Pairani isaikavetantakari acharine Abraham-ni janta Mesopotamia-ki, joñaakakari ovaneenkatachari Pava,

tekeraminthara iriyaatanakeeta
 irinampityaaro Harán-ki. ³Ikantakeri:
 ‘Pookanairo pinampitsite, pookanairi
 pisheninkamirinkaite, piyaate pashineki
 kipatsi noñaakemiri naaka.’ ⁴Ikanta
 Abraham-ni, jookanairo inampitsite
 paitachari Caldea. Irojatzi ipokantaari
 inampitaaro Harán-ki. Ikanta ikamaira
 iriri, irojatzi jotyaaantakariri Pava
 jaka, tsika anampitaro iroñaaka
 aakapayeeni. ⁵Iro kantamaitacha, tera
 irashitakaaperotyaari, tekachaajaini
 irashitakaiyaari kapicheeni.
 Ishinetzimaitakaniri imperi apaata,
 aririka inkamake. Iriira ashitaiyaarone
 inkarate charinetaiyaarine. Irootakera
 ikantakeriri okantavetaka Abraham-ni
 tekeramintha intzime irovaiyane. ⁶Iro
 kantacha ikantakeri eejatzi: ‘Iriñeero
 pincharineyetyaari irinampityaaro
 iipatsiteki pashine atziri. Onkarate
 400 osarentsi inkemaantsivaitya
 iromperavaitaityaari janta. ⁷Impoña
 novasankitaakeri naaka inkarate
 omperavaitakyaarine. Iriima
 pincharineyetyaari namairi maaroni
 jaka nampitsiki, ari irantavaitainari
 naaka.’ ⁸Ipoña ikantakeri Pava eejatzi
 pairani Abraham-ni: ‘Ontzimatyē
 pintomeshitaanitya, tema tzimatsi antz-
 imotavakaiyaari.’ Jimatakero pairani
 Abraham-ni. Eejatzi ikempitaakeriri
 itomi irirori, iro jimaakotapaakitziini
 8 kitaite, itomeshitaanitakeri. Ari
 ikempitaakerori Isaac itzimakeranki
 Jacob-ni. Ari ikempitaakeriri eejatzi
 Jacob-ni 12 itomipayeeni, itzimi
 acharineyetanakari aakaite. ⁹Ikanta
 irikaite, itzimi acharineyetaari
 aakaite, ikisaneentakeri irirentzi
 José, ipimantakeri. Ari okanta
 jareetantakariri inampiki Egipto-satzi.
 Iro kantacha, arira itsipatapiin-
 takari Pava, ¹⁰jovavisaakotairi

okaratzi ikemaantsivaivetaka.
 Ipakeri iyotanetaantsi, irootake
 jaakameethatantakariri ivinkatharite
 Egipto-satzi paitachari Faraón. Irojatzi
 ipinkathariventantakariri irirori
 maaroni Egipto-satzi, eejatzi maaroni
 isheninkamirinkaite irirori Faraón.
¹¹Ipoña areetaka antaro tashetsi
 janta. Osheki ikovityaaneentaivyakeni
 Egipto-satzi. Ari okempitakariri eejatzi
 janta inampiki Canaán-satzi. Te
 iriñeero pairani acharineni ompaitya
 irovayetaiyaari. ¹²Ari ikemakeri Jacob
 eenirotatsi ovaritentsi janta Egipto-ki.
 Jotyaaantakeri itomiite iramanantakite.[¶]
¹³Ikanta japiitakero jiyaataiyini, ari
 jiyotakagaari José irirentzipayeeni. Ari
 okanta jiyotantakariri Faraón tsika itzimi
 isheninkamirinkaitetari José. ¹⁴Ipoña
 José, ikaimakaantairi iriri Jacob, eejatzi
 maaroni isheninka, aamaaka ikaratzi 75
 atziri jataintsiri Egipto-ki. ¹⁵Ari okanta
 jareetantakariri Jacob Egipto-ki. Ari
 ikamairi irirori janta. Ari ikempitakariri
 eejatzi ikaratzi acharineyetanakari.
¹⁶Ipoñaashitaka jaatonkiyeetanairi
 Siquem-ki, jotypeetairi janta, otzimi
 pairani Abraham-ni jamanantakeneriri
 itomipayeeni Hamor.

¹⁷Okanta omonkaratzimataka
 okaratzi ikantakeriri pairani Pava
 acharine Abraham-ni. Tzimanakera
 osheki ireentsite asheninkapayeeni
 janta Egipto-ki, ¹⁸irojatzi itzimantakariri
 pashine pinkathari janta Egipto-ki,
 kaari iyotakoterine José. ¹⁹Ikanta
 irika pinkathari, osheki jamatavitakeri
 asheninka, jovashinonkaavaitakeri.
 Ishintsiventakeri irookaventeriri ireen-
 chaanikite, onkantya inkamantyaari,
 eero joshekitanta. ²⁰Aripaitera
 itzimakeri Moisés irirori. Iriitakera irika
 eentsi ookimotakariri Pava. Ikaratzi
 mava kashiri jomanavetakari ipankoki

[¶]7:12 Kantakotachari jaka “ovaritentsi,” irootakera ikantayeetziri eejatzi “trigo.”

ashitariri. ²¹ Okanta omonkarapaiteta-paaka irookaventantyaariri inkamemi, oñaakeri irishinto Faraón, aakeri, opiraanitaari okempitakaantakeri iriirikami ovaiyane iroori. ²² Ari ikantakariri Moisés-ni jiyotantakarori okaratzi jiyotanetari Egipto-satzi. Iriiperori shirampari jinake, irooperori okantayetaka jantayetakeri.

²³ Ikanta otzimakera 40 irosarentsite Moisés-ni, ikovake irareetyaari isheninkapayeeni, Israel-mirinkaite.

²⁴ Iro kantacha iñaapaake aparoni Egipto-satzi jovasankitairi aparoni isheninka. Iksakoventapaakari Moisés isheninka, jovakeri Egipto-satzi.

²⁵ Iñaajaantake Moisés-ni ari ikinkishiretaiyakeni isheninkapayeeni, iriitakera jotyaaantakeri Pava intsiparyaakoventayetairi. Iro kantamaitacha irikaite te iriyotakotaiyeri. ²⁶ Okanta okitaitamanai, iñaake jantavakaiyani isheninka. Ari ikovavetaka Moisés irookakairimi, ikantavetapaakari:

‘Eero povashinonkaavakaiyani pantavaka, pisheninka povavakaiyani.’

²⁷ Ipoñaanaka irika antziriri isheninka, jotatsinkavakeri Moisés. Ikantziri: ‘¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite? ¿Pikovatziima eeroka piyakoventena?’ ²⁸ ¿Pikovatziima poveni naaka pikempitaakeri chapinki povantakariri Egipto-satzi?’ ²⁹ Ikanta ikemavakera Moisés ikantakeriri isheninka, ari ishiyanaka. Jatake iipatsiteki Madián-satzi. Ari isaikakeri janta nampitsinentsiki, irojatzi itzimantakariri apite itomi.

³⁰ Okanta avisake okaratzi 40 osarentsi. Janta tsika te inampiitaro, okaakitapaira otzishi paitachari Sinaí, ari joñaakakariri aparoni imaninkarite Pava, ipaampatakaairo kitocheemaishi.

³¹ Ipampoyaaminthananakero Moisés iñaakeri. Ikovajaantzi

iramenero okarikiini, ari ikemakeriri Pinkathari iñaanatziiri, ikantziri: ³² ‘Pava nonatzi naaka, naakatake iñaapinkathatake picharine, Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.’ Ari itharovanakeri Moisés, okavaitanaka, tera inkove iramenanairo. ³³ Ipoña ikantanakeri eejatzi: ‘Pi-zapato-ryeeya, tema pikatziyantatyaaro iroñaaka kipatsi notasorentsipathatakaakeri. ³⁴ Noñaakeri janta Egipto-ki nokoyaakeri pisheninkapayeeni, osheki jashinonkaavaitaka. Nokemakeri jatekashirevaitaiyakani. Irootake nopokantakariri nontsiparyaakoventaimi. Eerokatake notyaante janta Egipto-ki pantero.’

³⁵ Tema pairani imanintaveetakari Moisés-ni, ikantaitakeri: ‘¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite?’ Iriitajaantakera jotyaaantakeri Pava iroñaaka impinkathariventairi isheninkapayeeni, iri intsiparyaakoventairi eejatzi. Iriitakera matakairine imaninkarite Pava iñaakeri ipaampatakaairo kitocheemaishi.

³⁶ Irijatzira Moisés-ni omishitovairiri pairani asheninkapayeeni Egipto-ki, osheki itasonkaventantzi janta. Arira ikempitaakerori eejatzi janta inkaareki ipaiyeetziri ‘Kityonkaari,’ eejatzi okempitaka isaikavaivetantakariri okaratzi 40 osarentsi tsika te inampiitaro.

³⁷ Irijatzira Moisés-ni kantakeriri pairani asheninkapayeeni: ‘Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaakyaanaro naaka jotyaaantakenara. Asheninka irinatye.’

³⁸ Irijatzira Moisés-ni apatotakeriri pairani asheninkapayeeni janta tsika te inampiitaro, ikinkithavaitakaakeri maninkari janta otzishiki Sinaí, itsipayetakari asheninkapayeeni. Iriitake ajaantakero ovañaantaneri ñaantsi, irojatzi jovavisaantakariri aakaite. ³⁹ Iro kantacha te inkove

okaratzi jiyotaayevetakairi maninkari, iro kantacha osheki pipiyathataka.”

⁵⁴Ikanta ikemaiyavakera apato-tainchari, antaro ikisanakeri Esteban, jatsikaikitashitanakari.

⁵⁵Iriima Esteban inampishiretziitantakarira Tasorentsinkantsi, jamenanake inkiteki, iñaakero irovaneenkaro Pava, iñaakeri eejatzi Jesús ikatziyaka irakojanoki Pava. ⁵⁶Ipoña ikantanake: “¡Pamene! Noñaakero inkite ashitaryaanaka, noñaakeri Itomi Atziri ikatziyaka irakojanoki Pava.” ⁵⁷Ari joshepiyempitanakari irikaite. Ikaimaiyanakeni shintsiini, ishiyashitapaakari Esteban. Joirikapaaakari. ⁵⁸Ipoña jaayeeatanakeri othapitapaa nampitsi. Ari jetapaakari itsitokantari mapi, isapokaiyanakero iithaare, jookanakeneri aparoni evankari paitachari Saulo, ikantakeri: “Pamenavakenaro noithaare, nontsitokavakeriita.”

⁵⁹Ikanta itsitokaitzirira Esteban, iñaañaatanakeri irirori Pava, ikantziri: “Novinkatharite Jesús, jatashinenkatakenera noñaapaimi.” ⁶⁰Ari jotziverokanakari, iñaavaitanake shintsiini, ikantanake: “Novinkatharite, eerora poipiyiniri iroka kaariperonkantsi.” Ikaratakerora iñaavaitakero iroka, makoryaanake.

Ipatzimaminthatziri Saulo kempisantzinkariite

8 Ikanta Saulo jamenakotakeri Esteban itsitokaitziri, ikantanake irirori: “Arivé, kamake Esteban.” Aripaitera etanakaro ipatzimaminthataitziri kempisantzinkariite janta Jerusalén-ki. Irootakera ishiyayetantanakari maarointeni Judea-ki, ikenayetanake eejatzi nampitsiki Samaria. Eeniromaita isaikanake Otyaantajanori iriroriite. ²Ikanta ñaapinkathatasorentsitaneriite ikitatakeri Esteban, iniroitera jiraakovaitakari. ³Iriima Saulo ikovavetaka irirori iraperoterimi kempisantanantsiri.

Jiyaatapiintashiyetakeri ipankoki, jinoshikayetziri shirampari, tsinane, maaroni. Jominkyaaakaanayetakeri.

Ikinkithayeetziro Kameethari Ñaantsi nampitsiki Samaria

⁴Iro kantacha maaroni shiyayetanaichari, jatayetanae pashineki nampitsi. Ikinkithatakoyetakero Kameethari Ñaantsi janta. ⁵Ikanta Felipe, iriitakera aparoni shiyanaichari eejatzi, areetaka nampitsi Samaria-ki. Ikinkithatakotapaakari Cristo.

⁶Ari japatotaiyanakani maaroni atziripayeeni, jovayempitatakero ikinkithatziri Felipe, tema iñaayetakero itasonkaventantapaake eejatzi. ⁷Jovashinchaayetai osheki atziri jaakavetari peyari. Antaro ikaimayetzi peyari ishiyayetara. Eejatzi okempitakari, osheki atziri kisoporokivetachari, kaari kameethavetachane iitzi, jovashinchaayetairi maaroni. ⁸Irootake ikimoshiretantakari maaroni nampitarori janta nampitsiki.

⁹Iro kantacha tzimatsi janta paitachari Simón. Sheripiyari inavetaka pairani. Jamatavitake osheki atziri nampitachari Samaria-ki. Osheki ikantakaaperovaitaka.

¹⁰Iñaapinkathatzivetakari atziriite, jevariite, maaroni, ikantayetzi: “Thame ankempisanteri, tema irika Simón imatakero iñaavyatari Pava.” ¹¹Ikempisantaitziri Simón maaroni ikantayetziri. Oshekira osarentsi ipampoyaaaminthataitakeri isheripiyarinkakiini. ¹²Iro kantacha jareetapaakara Felipe, ikinkithatapaakero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, ñaaventakotziri eejatzi Pava tsika inkantaiya impinkathariventantai. Joviinkaayetanaka shirampariite, eejatzi tsinanepayeeni. ¹³Ari jimatzitanakaro eejatzi Simón irirori, ikempisantavetanaa, oviinkaavetaka

eejatzi. Te irookane itsipatanakari Felipe, iñaakerira itasonkaventantayetzi. Ipampoyaaaminthatanakeri.

¹⁴Ikanta Otyaantajanoriite saikatsiri Jerusalén-ki, ikemakotakeri Samariatsatzi ikempisantayetairo iñaane Pava. Irootakera jotyaantantakariri Pedro ipoña Juan. ¹⁵Ikanta jareetaiyakara Samaria-ki, jiñaañaatakotapaakeri kempisantzinkariite, onkantya irinampishiretantaiyaariri iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁶Tema intaani joviinkaayeetakeri ipairyetakeri Avinkatharite Jesús. Tekeramintha inampishiretantyaari iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁷Ikanta Pedro ipoña Juan, jotzimikapatzitoyetantakariri irako aparopayeeni. Arira inampishireyetantanakari Tasorentsinkantsi. ¹⁸Jiñaakerira Simón jantakeri Otyaantajanori, ikaratzi jotzimikapatzitotantakariri irako atziri, inampishiretantaari Tasorentsinkantsi, ipinavetanakari irirori Otyaantajanori, ¹⁹ikantanakeri: “Jirika kireeki, pimpena eejatzi naaka pishintsinka, nonkempitantaamiri eeroka, onkantya nonampishiretakaantyaariri Tasorentsinkantsi nosheninka, notzimikapatzitotantyaarira nako.” ²⁰Ari jakanakeri Pedro, ikantziri: “¡Arira pinkarataveetairi piireekite pimpeyashitaiya! ¿Piñaajaantakema ari pamanantantakyaaro piireekite ipashitantari Pava? ²¹Eerora pimataajatziro pinkempitakotyaanaro naaka, tema jiñaakemi Pava te pintampatzikashirete. ²²Povashaantairo piyaariperonka, pinkovakotairi Pava, añaamatsite ari impeyakotaimiro pikinkishirevetakariri. ²³Niyotakemi naaka, osheki pikisashirevaitaka. Arira pikantapiintatya pikaariper-

oshirevaitzi.” ²⁴Ipoña jakanake Simón, ikantanake: “Pamanakotaina eeroka Pinkathariki, onkantya eero avishimotantana okaratzi pikantakenari.”

²⁵Ikanta Pedro ipoña Juan, ikaratakero ikinkithatakotakeri Pava. Ipoña ikenayetanake pashine nampitsiki okaratzi saikatsiri janta Samaria-ki, ikinkithatakero janta Kameethari Ñaantsi. Arira ipiyeeyaani Jerusalén-ki.

Felipe ipoña Etiopía-satzi

²⁶Ikanta imaninkarite Pava, iñaanatakeri Felipe, ikantziri: “Piyaate nampitsiki paitachari Gaza, iro pimpampithatanake avotsi poñaachari Jerusalén-ki irojatziri janta.” Tema iroka avotsi irootake kenachari tsika te inampiitaro. ²⁷Jatake Felipe. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakari Etiopía-satzi. Iriiperori inatzi. Iriitake kempoyiiri kireeki janta Etiopía-ki tsika opinkathariventantzi tsinane paitachari Candace. Ipoñagaatyaaro irirori Jerusalén-ki iñaapinkathatziri Pava.[§] ²⁸Iroora iriyaatairo irirori inampiki, isaikantakero ishiyakomento, jiñaanavaitziro irosankinare Kamantan-neri Isaías-ni. ²⁹Iñaanashiretanakeri Tasorentsinkantsi irika Felipe, ikantziri: “Piyaate, pokarikityaari shiyakotainchari.” ³⁰Ikanta ipokashitapaakeri Felipe, ikemazziiri Etiopía-satzi iñaanatziro irosankinare Isaías-ni. Ari ikantziri: “¿Pikemathatziro piñaanatziri?” ³¹Ari ikantzi Etiopía-satzi: “¿Tsika inkene nonkemathatero, tera intzime impaitya iyotainarone? Pimpoke eeroka, pintsipatyaana.” ³²Jiokara Osankinarentsi iñaanatziri: Ikempitakaayeetakariri jaayetziri oisha irovayeeteri.

§8:27 Kantakotachari jaka “Iriiperori inatzi,” Totaanikiri inatzi. Tema iro jametaiyarini pairani ikaratzi saikavankoyetziriri pinkathari, itotaanikiyeetziri, onkantya eero joviyantakaaantantayeta ipankoki pinkathari.

Ikempitakari oisha te inkaimavaite irameeyeeteri,

Ari ikempitakari eejatzi irirori, maire ikantaka.

³³Tsinampashirera ikantakaayeetakari, te ontampatzikate okaratzi ikantakoveetakari.

Ari jovamaayeetakari, temaita intzime irovaiyanepayeeni irirori.

³⁴Ikanta irika iriiperori Etiopía-satzi, josampitanakeri Felipe: “Pinkantena. ¿Niinkama iñaaventziri Kamantan-taneri? ¿Iriijatzi iñaaventacha? ¿Pashinema iñaaventzi?” ³⁵Ari jentanakaro Felipe ikinkithatakanakeri irosankinareki Isaiás-ni, iñaaventanakeneri Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesús. ³⁶Okanta osamaniityaake, ikenimotapaakero jiña, ikantzi Etiopía-satzi: “Jiroka jiña. ¿Eeroma okantzi noviinkatya naaka?” ³⁷Jakanakeri Felipe, ikantziri: “Pikempisantaperotanairika, ari onkantake.” Ikantzi Etiopía-satzi: “Nokempisanti, iriitake Jesucristo Itomi Pava.” ³⁸Ari jovatziyakaantaapaakero ishiyakomento Etiopía-satzi. Ayiitanake apiteroite, jatanake jiñaaki. Ari joviinkaatakariri. ³⁹Ikanta itonkaanai jiñaaki, jaanairi Felipe Tasorensinkantsi. Irika iriiperori Etiopía-satzi, tera iriñaanairi tsika ikenanake. Iro kantacha irika atziri kimoshire ikanta jiyaatai irirori. ⁴⁰Iriima Felipe jiñaashitaaro irirori isaikapai Azoto-ki. Ipoña javisayetanake pashineki nampitsi ikamantantayetziro Kameethari Ñaantsi, irojatziri jareetantaari Cesarea-ki.

Pashineshiretai Saulo

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 Ikanta irirori Saulo, te irovashaantero jasaryiimayetari irovamayeri iriyotaane Pinkathari. Irootake jiyatashitantakari omper-

atasorensijanori Judío, ²ikantakeri: “Posankinateneri omperatasorensitaari saikatsiri nampitsiki Damasco, pinkanteri: ‘Pishineteri Saulo irayeteri karatanairiri ipaiyeetziri ‘Avotsi.’” Inkyaayete japatoyeetapiinta, iroosoyeteri shirampari eejatzi tsinane, iramakeri jaka Jerusalén-ki.” ³Iro jareetzimataka nampitsiki Damasco, ari jomapokakeri morekanaintsiri inkiteki, joorentapaaka ikatziyakara Saulo. ⁴Tyaanake Saulo. Ikematzi ñaantsi inkiteki, ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatantani?” ⁵Jakanake Saulo, ikantzi: “¿Niinkama eeroka Pinkathari?” Ari ikantaitanakeri: “Naakatakera Jesús itzimi pipatzimaminthatakeri. Eerokatakera ovasankitaavaitacha apaniro, okempivaitakaro pimpatziminthataty-eeyaromi thoyempithovari.” ⁶Ikanta Saulo, okavaitanaka itharovanakera, ikantanake: “Pinkathari, ipaita pikoviri nantairi naaka.” Ari ikantanakeri Avinkatharite: “Pintzinaye, piyaate nampitsiki. Arira inkamantayeetemiro ompaitya panteri.” ⁷Osheki itharovanake ikaratzi oyaatakeriri Saulo, tema ikemavakero eejatzi irirori ñaantsi, te iriñaamaityaari ñaavaitatsiri. ⁸Ipoña ikatziyavetanaa Saulo. Ikovaveta irokiryanaani, te onkante iramenanaani. Irootakera jakathatantanaariri itsipayetakari, jaanakeri nampitsiki Damasco. ⁹Ari isaikeri janta okaratzi mava kitaite, te onkante iramenavaitai, te irovaiya, te irirai eejatzi imire.

¹⁰Okanta janta Damasco, ari isaiki aparoni iyotaari ipaita Ananías. Iriitake iñaanatakeri Avinkatharite imishireki, ikantziri: “¡Ananías!” Ari jakanakeri irirori: “¿Ipaita, Pinkathari? Jaka nosaiki.” ¹¹Ikantziri: “Piyaate janta avotsiki ipaiyeetziri ‘Tampatzikari.’” Ari osaiki ipanko paitachari Judas,

ari posampitakoventeri aparoni shirampari ipaita Saulo, iri poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori iñaañaatzí. ¹²Nomishitakaakeri irirori. Jiñaakemi pikyaashitapaakeri, potzimikapatziitotantakari pako, irojatzi jamenavaitantanaari.” ¹³Ikanta ikemavakera Ananías, ikantanake: “Pinkathari, osheki nokemi iñaaventayeetziri irika shirampari, koveenka okanta jantayetakeri Jerusalén-ki jovasankitaayetziri pitasorentsitakaane.” ¹⁴“Iro ipokantari iroñaaka jaka, tema jotyaaantatziiri omperatasorentsijanori iraaeyeeteri pairyimirí javentaanaami.” ¹⁵Ikantzi Pinkathari: “Piyaate. Tema irika shirampari iriitake nokoyaakeri naaka iñaaventaina maaroni nampitsiki. Inkinkithatakairi Israel-mirinkaite isheninkatari irirori, eejatzi pashinesatzi atziri kaari isheninkata, eejatzi ivinkatharite. ¹⁶Ari noñaakakeri eejatzi tsika onkarate inkemaantsiventyaana naaka.” ¹⁷Ipoña jyaatake Ananías pankotsiki isaikake Saulo. Kyaapaake, jotzimikapatzi-itotantapaakari irako. Ikantziri: “Iyeki, jotyaaantakena Avinkatharite Jesús, tsika itzimi oñaakakamiri avotsiki pikenapaakeranki. Iro jotyaaantantanari onkantya pokiryaaantaiyaari, onkantya inampishiretantyaamiri eejatzi Tasorentsinkantsi.” ¹⁸Arira oparyaanake irookiki kempitavetariri shimapentaki, amenanai kameetha. Ipoña ikatziyanaka, jatanake iroviinkaataiteri. ¹⁹Arira jovavaitanaa, irojatzi ishintsitantaari kameetha. Kapichera isaikimovaitapaintziri kempisantzinkariite nampitarori Damasco.

Ikinkithatzi Saulo Damasco-ki

²⁰Arira jetanakaro Saulo ikinkithatakaantanake japatotapi-

intayeta judío-payeeni, ikantzi: “Iriitakera Itomi Pava paitachari Jesús.” ²¹Ipampoyaaaminthatanakeri ikaratzi kemiriri, ikantavaka: “¿Tema iriitake irika kisaneentziri Jerusalén-ki ikaratzi pairyimirí Jesús? ¿Tema irijatzi pokaintsiri jaka irayeri kempisantzinkari janta omperatasorentsijanoriki?” ²²Iro kantacha Saulo eekero ishintsitatzi ikinkithatakaantzi tekatsi intharovakaiya. Te iriyote opaita inkantayeteri judío-payeeni nampitarori Damasco-ki, ikemirira Saulo ikantzi: “Irikaranki Jesús Cristo inatzi.”

Saulo ishiyapithatari Judío-payeeni

²³Okanta avisanake osheki kitaite, ikantavakaaka Judío-payeeni: “Thame overi Saulo.” ²⁴Tema kitaiteriki eejatzi tsireniriki joyaaventakari ishitovapiintaitzira nampitsiki, inkene iroveri. Iro kantacha Saulo jiyotake ikovatzi irovamairi. ²⁵Ikanta kempisantzinkariite, jotetakeri antaroki kantziri, jovaniiryaakotakeri tsirenipaite jakakiroki janta jotantoyeetziro nampitsi. Ari okanta ishiyantakari Saulo.

Areetaa Saulo Jerusalén-ki

²⁶Ikanta jareetaa Saulo Jerusalén-ki, ikovavetaka intsipatapaiyaarimi iriyotaane Pinkathari. Iro kantacha osheki itharovakaakari, iñaajaantzi te ikempisantaperotai irirori. ²⁷Iro kantacha tzimatsi kempisantzinkari paitachari Bernabé, jaapatziyanakari Saulo, jatake iroñaakantairi ipiyotara Otyaaantajanori. Ikantapaakeri: “Irika Saulo iñagairi Avinkatharite janta avotsiki jatachari Damasco-ki, ari ikinkithavaitakaakeri. Ari jetanakaro Saulo janta nampitsiki Damasco iñaaventanairi ivairo Jesús. Tekatsi intharovakaanakya.” ²⁸Ari ikantakari Saulo isaikantapaari Jerusalén-ki,

itsipayetapaari irikaite Otyaantajanori.
²⁹ In̄aaventakeri ivairo Jesús Pinkathari, tekatsi intharovakaiya. Arira ikinkithatakaayetziri judfo-payeeni Griego-thatatsiri. Iro kantacha ikovake iroveri irikapayeeni. ³⁰ Ikanta jiyotaiyakeni kempisantzinkariite, jaanakeri Saulo janta Cesarea-ki. Ipoña jotyaaantairi Tarso-ki.

³¹ Ikanta kempisantzinkariite, nampiyetarori Judea-ki, Galilea-ki ipoña Samaria-ki, kameetha ikanta isaikavaitaiyini, eekero jantakishireperotanakitzi, ñaapinkatha jovapiintanakeri Pinkathari, jookakoventakerira Tasorentsinkantsi. Eekerora jiyaatatzi joshekiperotanake.

Jovashinchagaitairi Eneas

³² Ikanta jareetantayetaka Pedro nampitsiite, irojatzii jareetantaka Lida-ki inampiyetarora itasorentsishiretakaitairi. ³³ Ari jiñaapaakeriri paitachari Eneas, kisoporokiri inatzi, tzimakotake 8 osarentsi jonoryaavaitaka. ³⁴ Jiñaanatapaakeri, ikantziri: “¡Eneas, irovashinchagaimi Jesucristo. Pinkatziye, paanairo ponoryaamento!” Arira ikatziyanakari Eneas. ³⁵ Ikaratzi nampitarori Lida-ki eejatzi Sarón-ki, jiñaayetairira ikatziyavaita Eneas, iroora ikempisantantanakariri Avinkatharite.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Jope, tzimatsi aparoni iyotaaro opaita Tabita, iñaaneki griego ikantaitziro “Dorcas.” Iroka tsinane okaminthaantapiintake, oneshinonkatantapiintake. ³⁷ Ipoña aparoni kitaite, omantsiyatake Dorcas, kamake. Jaayeetakero, ikaataitakero, jonoryeetapaintziro jenoki opankoki. ³⁸ Okanta janta Jope-ki te intainaperote

osaiki nampitsi Lida, tsikara jareetaka Pedro. Ikanta ikemaiyakeni iyotaariite ari isaikiri Pedro janta, jotyaaantake apite shirampari inkamantakeri: “Pimpokanake thaankiperoini Jope-ki.” ³⁹ Jatanake Pedro. Ikanta jareetapaaka janta, jaayeetanakeri jenoki tsika jonoryeetakero. Otapotapaakeri maaroiteni kamaimetzinkaro, iragaiyapaakani, oñaakayetapaakeri kithaarentsi oshirikapiintane Dorcas. ⁴⁰ Ipoña Pedro jomishitovakero maaroiteni, ari jotyeeerovanaka, ñaañaatanake. Ipoña ipithokashitanaaro kaminkaro, ikantzii: “¡Tabita, pintzinaye!” Ari okiryaaanai iroori, oñaatziiri Pedro, thointanaa. ⁴¹ Jakathavakotakero irirori, jovatziyakero. Ipoña ikaimayetakero kamaimetzinkaroite eejatzi ikaratzi itasorentsitakaitane, jiñaayetairo añagai. ⁴² Ikanta ikemakoyeetakero nampitsiki Jope, osheki kempisantanakeriri Pinkathari. ⁴³ Oshekira kitaite isaikavaitanake Pedro nampitsikika, iri isaikimotake shirampari paitachari Simón “Meshinantsipakori.”

Pedro ipoña Cornelio

10 Tzimatsi Cesarea-ki aparoni shirampari paitachari Cornelio, iriitake ijevarite ovayiriite Roma-satzi ipaiyeetziri “Italia-satziite.” ² Irika shirampari ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinatzi, ari ikaramirinkatziri isheninkaite iñaapinkathatziri Pava. Ipapiintziri ashinonkainkari osheki iireekite okantavetaka te isheninkatari. Jiñaañaatapiintakeri Pava irirori. ³ Okanta aparoni kitaite, aritake sheetyaake, tankaperotake ooryaa, ari jomapokakeriri imaninkarite Pava ikyaaashitapaakeri isaikakera irirori, iñaavakeri koñaaroini,

ikantapaakeri: “¡Cornelio!”**

⁴Ipampoyaaminthatavakeri Cornelio, itharonkakiini josampitanakeri, ikantziri: “¿Pinkathari, ipaitama piko-vakotanari?” Ikantanakeri maninkari: “Ikemakemiro Pava piñaañaatane, jiñaakemi pineshinonkayetantapiintaka. ⁵Potyaante potzikanatane nampitsiki Jope onkantya iramantyaariri Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. ⁶Ari jimayimotziriri pashine Simón, ‘Meshinantsipakori’ saikathapyaatzirori inkaare. Iriira kamantemineri opaita pantairi.” ⁷Ikanta ishitovanai maninkari, ikaimake Cornelio apite inampire. Ikaimake eejatzi aparoni ovayiri, iraventaane joviri, ñaapinkathatasorensivaitaneri jinayetatzi irirori. ⁸Ikamantakeri okaratzi ikantaitakeriri. Jotyaantakeri Jope-ki.

⁹Okanta okitaitamanai, joveraaka tampatzika ooryaa, irootaintsi irareetzimataiyaani Jope-ki jotyaantakeri. Ari jaitanake irirori Pedro iriñaañaate jenoki pankotsipankaki. ¹⁰Ikemaminthatakero itashe, ikovake iroya, iro kantacha ovakera jonkotsiyeetzi iroyaari, ari jiñaavyatakari. ¹¹Jiñaakero ashitaryaanaka inkite, jovayiiyeetakero kempivetarori antaro manthakintsi-maanka, ithatoyeetakero opatziki. ¹²Okanta janta manthakintsi-maankaki tzimatsi osheki kantashivaiyetachari piratsi, ipoña ikaratzi kamathayetsiri kipatsiki, ipoñaapaaka tsimeripayeeni. ¹³Ipoñaashita ikemake ñaanatakeriri, ikantziri: “Pedro, pintzinaye, povamayeri irikapayeeni, poyari.” ¹⁴Ari jakanake Pedro: “Eero Pinkathari. Te novapiintari naaka irikapayeeni ipinkayeetziri.” ¹⁵Japiiyeetanakeri

Pedro iñaanaitziri, ikantziri: “Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka ‘Ipinkayeetziri.’” ¹⁶Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeetanairo manthakintsi-maanka inkiteki.

¹⁷Antaro okantzimoshirevaitanakeri Pedro, ipampithashirevaita opaita oshiyakaaventachari okaratzi jiñaakeri. Arira jareetaiyapaakani irotyaantane Cornelio, josasampiventakotapaakero ipanko Simón. ¹⁸Jareetapaakara pankotsiki, ikaimaiyapaakitziini josampitantapaake, ikantzi: “¿Ari jimayiri jaka Simón, ipaiyeetzi eejatzi Pedro?” ¹⁹Ipampithashire-takominthaitaro Pedro jiñaakeri, jiñaanashiretakeri Tasorensinkantsi, ikantziri: “Pamene, areetapaakara mava shirampari amemenatzimiri. ²⁰Pinkatziye, payiite. Eerora pikisoshirevaitzi, pintsipatyaari, tema naakatake otyaantakeriri.” ²¹Arira jayiitapaake Pedro, ikantapaakeri shirampariite: “Naakatake pikokovatzi. ¿Ipaitama pipokantari?” ²²Ikantaiyanakeni irirori: “Nopoki jotyaantana Cornelio, ijevare ovayiriite. Tampatzikashireri jinatzi, ñaapinkathatasorensivaitaneri jini, iri irakameethatapiintane pisheninkapayeeni judfo. Tema chapinki ipokashitakeri imaninkarite Pava, ikantakeri: ‘Pinkaimakaanteri Pedro, onkantya impokantyaari pipankoki, ari pinkemero onkarate inkamantemiri.’” ²³Ikanta Pedro ikyaakaanakeri pankotsiki, ari jimagaiyapaakeni. Okanta okitaitamanake, jatake Pedro joyaataiyanakeri pokashitakeriri, arira itsipatanakeri eejatzi Jope-satzi, “iyekiite” inatzi.

** 10:3 Kantakotachari jaka “itainkaperotanake ooryaa,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

²⁴ Okanta pashine kitaite areetaiyakani Cesarea-ki. Arira jyoaaventakari Cornelio itsi-payetakari isheninkamirinkaite, eejatzi irapaatziyaminthatane ikaratzi ikaimayetakeri irirori. ²⁵ Jareetapaakara Pedro pankotsiki, ishitovashitanakeri Cornelio, jotypeerovashitavakari, iriñaapinkathatavakerimi. ²⁶ Iro kantacha Pedro jovatziyakeri, ikantziri:

“Pinkatziye, atziri nonatzi eejatzi naaka, arira nokempitami eeroka.”

²⁷ Ikanta jiñaanatzirira Cornelio, ikyaakaapaakeri, jiñaapaakitzi osheki atziri apatotainchari. ²⁸ Ikantanake Pedro: “Piyotaiyini eeroka, naakaite judío-payeeni te ishinetaitana nonkempiyaami eerokaite kaari nosheninkata, te aritaajate nonkyaavankotemi. Iro kantacha ovakeraini jiyotaakena naaka Pava, te arite nonkantayetemi: ‘Novinkane pinatzi.’ ²⁹ Irootakera kaari noshenkaantanaka nopokanake pikaimakaantakena. Iroñaaka nokovi niyote opaita pikaimakaantantanari.”

³⁰ Ikantanake Cornelio: “Chapinki, aritake tzimake 4 kitaite, ari ikaratajaantake iroñaaka ooryaatsiri, itainkakera. Nosaiki naaka jaka nopankoki notziventavaita, noñaañaatzi osheetyaakera, ari ikoñaatzimotakena aparani shirampari, shipakiryaa okantapaaka iithaare.”

³¹ Ikantapaakena: ‘Cornelio, ikemakemi Pava piñaañaatziri, ikinkishiretakero pineshinonkatantapiintake. ³² Potyaante nampitsiki Jope amerine Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. Ari jimayimotziriri pashine Simón, meshinantsipakori nampitarori inkaarethapyaaiki.’ ³³ Ari notyaantakeri thaankipaiteeni iriñeetemi, pimatakero eeroka pipokanake thaankipaiteeni.

Jirikayetakena iroñaaka ipiyotakaakana Pava. Intsityaa pinkantenaro okaratzi ikantakemiri Avinkatharite.”

³⁴ Ipoña ikantanake Pedro: “Arira niyotataitziri iroñaaka omaperotatya Pava te iramaakitaneeteri atziri, ³⁵ aña jaakameethayetziri ñaapinkathatanairiri, tampatzikashiretatsiri, okantavetaka tsikarika inampiyetaro, kaari nosheninkaveta.

³⁶ Tema iroka Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, okaratzi jatakotaintsiri nosheninkaki Israel-mirinkaite, iriitakera Pava kantakaarori nokinkithatakotantaariri irika. Tema iriitake pinkathariventaineri maaroiteni, iriitakera saikakaayetaineri eejatzi kameetha. ³⁷ Piyoperotaiyironi eerokaite okaratzi avisaintsiri noipatsiteki. Tema pikemakoventakero jiñaaventakeroranki Juan-ni okantakota oviinkaataantsi. Irojatziri opoñaantanakeri Galilea-ki,

³⁸ jiñeetakeri Jesús Nazaret-satzi. Iriira Pava ipakeri ishintsinka eejatzi Itasorenka. Ipoña ikekenayetanake irirori jineshinonkatantayeta, jovavisakoyetake osheki jaakayetziri peyari. Iroora jimatantakarori iroka tema Pava tsipatakari. ³⁹ Naakayetake ñaayetajaantakeri maaroni jantayetakeri Jesús janta Judea-ki ipoña Jerusalén-ki. Ipoñaashitaka jovamaitakeri, ipaikakoyeetakerira.

⁴⁰ Iro kantacha omonkaratakara mava kitaite jovañagairi Pava, ikantakaakarora irirori noñaayetairi naakaite. ⁴¹ Tera iroñaakapanaatyaari maaroiteni atziri, intaani naakaite, ikaratzi jiyoshiiyetakeri pairani Pava iriñaayetairi. Aritakera jañagai, notsipatavaari novaiyani eejatzi niravaitaiyini. ⁴² Iriitakera

††10:30 Kantakotachari jaka “itainkakera,” irootakera ikantayeetziri pairani “ooryaa 9.”

otyaantaiyakenari nonkamantayetairi atziriite, nonkantairi: ‘Iriira Jesús jovakeri Pava iriyakoventairine maaroni añaayetatsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi.’⁴³ Irijatzira Jesús jiñaaventakotzitariki pairani Kamantanteriite, ikantake: ‘Inkarate kempisantairine irika impairyayetairira, aritake impeyakotaineri iyaariperonka.’”

⁴⁴ Jiñaavaiminthatzi Pedro, arira inampishiretantapaakari Tasorensinkantsi maaroiteni kempisantakeriri ikinkithatzi. ⁴⁵ Ipampoyaaminthataiyakerini ikaratzi oyaatakeriri Pedro, jiñaakerora inampishireyetantapaakari Tasorensinkantsi kaari isheninkata, okempivaitakaro irisakoperotaitayeenerimi,^{‡‡} ⁴⁶ ikemaiyakeri jiñaavaiyetantanakaro pashineyetatsiri ñaantsi, itharomentanakari Pava. ⁴⁷ Ipoña ikantanake Pedro: “¿Kantatsima ompetapithatyaari iroviinkayetya irikaite atziri, kempiyetanakairi aakaite inampishiretantayetaari Tasorensinkantsi?” ⁴⁸ Ari jotyaantake iroviinkaayeeteri irikaite impairyeteeri Jesucristo. Ipoñaashitaka irikaite ikantanakeri Pedro: “Pisaikimovaitanakena.”

Ikamantapairiri Pedro kempisantzinkariite Jerusalén-ki

11 Ipoña ikemaiyakeni pashine Otyaantajanoriite ipoña iyekiite nampitarori Judea-ki, ikantaitzi: “Ikemayetairora Iñaane Pava kaari asheninkata, ikempisantayetai irirori.”² Iro kantacha jareevetaara irirori Pedro Jerusalén-ki, jiñaanaminthatavairi judío kempisantayetaatsiri.^{¶¶}

³ Ikantavairi: “¿Opaitama pareetantariki kaari asheninkata, payooyetakeri eejatzi?”^{§§} ⁴ Ari ikamantanakeri Pedro tsika okantajaanta opoñaantakeri. Ikantanakeri: ⁵ “Nosaiki naaka nampitsiki Jope, noñaañaaminthatzira, ari noñaavyatakari. Noñaake kempitavetarori iniroite manthakintsi-maanka, ithatoyeetakero opatziki, jovaniiryetakero okenapaakero inkiteki irojatzi tsika nosaikakera naaka. ⁶ Ari namenaperotanakero, noñaake osheki katsimari piratsi, noñaake ikaratzi kamathayetatsiri kipatsiki, ipoña tsimeripayeeni. ⁷ Ipoña nokemake ñaanatakenari, ikantana: ‘Pedro, pintzinaye, povamairi irikapayeeni, poyaari.’ ⁸ Ari nakanake: ‘Eero Pinkatharí, tema te namonkotaajatapiinteri naaka irikapayeeni ipinkayeetziri.’ ⁹ Japiyeetanakena iñaanaitana, ikantaitana: ‘Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka “Ipinkayeetziri.”’ ¹⁰ Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeetanairo inkiteki okaratzi noñaakeri. ¹¹ Arira jareetaiyapaakani mava shirampari kokovatanari, jotyaantaitakeri ipoñaakaro Cesarea-ki. ¹² Jiñaanashiretanakena Tasorensinkantsi, ikantakena: ‘Poyaatanakeri irikaite, eerora pikisoshirevaitanake.’ Irootakera nomatakeri. Jirikara 6 iyekiite notsipatanakari. Iriira nokaratakeri nokyaavankotakeri aparoni shirampari kaari asheninkata. ¹³ Ikamantavakena, ikantana: ‘Chapinki, noñaake maninkari ikatziyapaaka jaka nopankoki, ikantakena: “Potyaante jatatsineri nampitsiki Jope onkantya iramantyaariri Simón,

^{‡‡}10:45 Irikaite “oyaatakeriri Pedro,” irijatzira ipaiyeetzitari “Totameshitaaniri.”

^{¶¶}11:2 Kantakotachari jaka “judío,” irijatzira ipaiyeetzitari “Totameshitaaniri.”

^{§§}11:3 Kantakotachari jaka “kaari asheninkata,” irijatzitara ipaiyeetziri “kaari totameshitaaniri.”

ipaiyeetziri eejatzi Pedro. ¹⁴ Iriitakera kamantemirone tsika pinkantya pavisakoshiretantaiyaari, pinkaratairi maaroiteni pisheninkamirinkaite.” ’
¹⁵ Ikanta nokinkithavaitakaapaakeri, arira omapokashitatainakari inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi iriroriite, iroovaitakeranki inampishiretantakairi aakaite ovakeraini.
¹⁶ Arira nokinkishiretanakero ikantakeriranki Avinkatharite: ‘Omapero Juan joviinkaantantaro jiña, iro kantacha ari piñaayetakero eerokaite irinampishiretantyaami Tasorentsinkantsi kempivaitakami iroviinkaayeetantyaamirimi.’ ¹⁷ Tema iriitajaantakera Pava neshinonkataririri eejatzi iriroriite ikempitaayetaira aakaite akempisantayetairira Pinkathari Jesucristo. ¿Niinkama naaka nonkovantyaari nomaimaneteri Pava?’
¹⁸ Ikanta ikemaiyavakera iyekiite nampitarori Jerusalén-ki, tekatsi inkantaiyanakeni. Itharomentaiyanakarini Pava, ikantaiyanakeni: “¡Arira okantari! ¡Ineshinonkatariri Pava kaari asheninkata! ¡Kantatsira iriroriite irovashaantairo eejatzi iyaariperonka, onkantya irañaashireyantaiyaari!”

Kempisantaatsiri Antioquía-ki

¹⁹ Aritakera jovamayitzitaitakari Esteban, jetaitantanakarori ipatzimaminthayetziri kempisantzinkariite. Iroora opoñaantanakari ishiyayetzitanaka tsikarika ikaratzi kempisantzinkariite janta Fenicia-ki, Chipre-ki ipoña Antioquía-ki. Ari ikinkithatakaayetakeriri judío-payeeni tsika okantakota Kameethari Ñaantsi, temaita inkinkithatakairi kaari isheninkata. ²⁰ Iro kantamaitachari, ari jareetaiyakani Antioquía-ki, kempisantaatsiri poñaachari Chipre-ki ipoña Cirene-ki. Ikinkithatakaayetaapaakeri eejatzi kaari isheninkata,

jiñaaventakeneri Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, Avinkathariteera.

²¹ Okantakaatziitakarira ishintsinka Avinkatharite irikaite, jovashaantakaakeri pashinesatzi atziri jametashivaiyevetakari. Oshekira kempisantanairiri Avinkatharite.

²² Ikanta kempisantayetaatsiri

Jerusalén-ki, ikemakotaiyakerini,

jotyantakeri Bernabé janta Antioquía-ki.

²³ Jareetakara Bernabé, iñaapaakeri

tsika ikanta Pava ineshinonkayetakari

irikaite, iniroite ikimoshiretapaake.

Ikaminaayetapaakeri maaroiteni ari

onkantya iroisokeroshireyantyaari

Avinkatharite. ²⁴ Tema irika

Bernabé neshinonkataneri jinatzi,

javentaashiretziitari Avinkatharite, in-

ampishiretziitantari Tasorentsinkantsi.

Irootakera joshekiperotantanakari

kempisantanairiri Avinkatharite.

²⁵ Ipoñaaka Bernabé, jatake

Tarso-ki iriñeeri Saulo. ²⁶ Ikanta

iñaapairi, jamairi Antioquía-ki. Ari

isaikimovaitakeri iriyotaaneete aponi

osarentsi, jiyotaayetake osheki atziri.

Arira etanakaro janta Antioquía-ki

ipaiyeetziri “Cristo-veriite.”

²⁷ Okanta aponi kitaite,

jareetaiyakani Antioquía-ki kamantan-

taneriite ipoñaanakaro Jerusalén-ki.

²⁸ Ipoñaashitaka, aponi kamantanta-

neri paitachari Agabo, ikatziyanaka

japatotaiyani, ikantanake: “Arira

iriñeetake iniroite tashetsi maaroni

nampitsiki.” Iriira Tasorentsinkantsi

ñaanashiretakeriri jiyotantakarori.

Irootakera monkaratainchari pairani

ipinkathariventantakari Claudio.

²⁹ Irootakera ikinkishiretantaiyakari

Antioquía-satzi irineshinonkatyaari

Judea-satzi irotyaanteneri iyekiite

okaratzi iravyaayeteri. ³⁰ Iroora

jimataiyakerini, ipairyetakeri Bernabé

itsipatakari Saulo iri amenakaanterone.

Jotyaantakeri antarikonaite janta Judea-ki.

**Jovamaitantakariri Jacobo,
ipoña jashitakoitakeri Pedro**

12 Ikanta pinkathari Herodes ipatz-imaminthatake tsikarika ikaratzi kempisantzinkari. ²Ikantakaantake inthatzinkaiteri Jacobo, irirentzira Juan. ³Ikanta jiñaakerora Herodes kameetha onimoyetakeri judío-payeeni, joirikakaantakeri eejatzi Pedro. Arira avisayetakeri iroka joimoshirenkayeeta jovantayeetapiintairori tantaponka. ⁴Aritakera joirikakaantakeri Pedro, jashitakotakaantakeri. Jovayetake ikaratzi 16 ovayiriite aamaventapiintayetyaarine. Ikinkishirevetaka Herodes iroñaakanterimi atziriteki onkaratak-erika joimoshirenkaitaro kitaite Anankoryaantsi. ⁵Jashitakominthaitziri Pedro, ñañaataiyatsini kempisantzinkariite japatoventakarira Pava.

Jomishitovaitairi Pedro

⁶Okanta omonkaratzimatapaaka iraanntaariri Herodes irika Pedro iroñaakanterimi atziriteki. Jimayira Pedro tsireni josatekakeri apite ovayiri, joosoyeetantakeri apite ashirotha. Saikaiyatsini pashine ovayiriite ikyaapiintayeetzi jaamaakoventari. ⁷Ari jomapokashitakeri ipokake imaninkarite Avinkatharite, kitaisaante ikantakaapaakaro. Jotzinkamerekita-paakeri Pedro, jovakiryaaakeri, ikantziri: “¡Pintzinaanake!” Oparyaashivaitanaka ashirotha joosoyeetantakariri irakoki. ⁸Japiitakeri maninkari, ikantziri: “Pinkithaatya, pi-zapato-tya.” Ari ikantakero Pedro. Eekero ikantatzi maninkari: “Pinkyaantyaaro pive-viryaaakoro, poyaatenaa.” ⁹Shitovanake Pedro joyaatanakeri maninkari. Tera iriyote omaperorika okaratzi jantziri

maninkari. Aña okempitzimovaitakeri iriñaavyatatyeyyaami. ¹⁰Iro kantacha javisanake aparoni aamaventariri, ipoña javisanakeri pashine. Iro irishitovimate, jareetapaakaro ashirotsisiri ashitakorontsi, ashitaryaashivaitanaka apaniro. Shitovaiyanake. Ikanta janiitakera, iro itaponeentanaka, ari jookanairi maninkari apaniro. ¹¹Arira ikinkishiretanakari Pedro, ikantanake: “Arira niyotziri iroñaaka omaperotatya jotyaantakeri Pinkathari imaninkarite, intsiparyaakoventakena Herodes-ki, itsiparyaakoventakena eejatzi tsika inkantavaitenami judío-payeeni.”

¹²Ikanta jiyotanakerora Pedro iroka, jatanake opankoki María, irinirora Juan, ipaiyeetziri eejatzi Marcos, tsika janta japatotaita iñaañaataitzi. ¹³Kaimapaake ikyaapiintaitzi. Okanta aparoni evankaro paitachari Rode, jatanake ameneri niinkarika. ¹⁴Ari iyovaantetavairi Pedro jinatzi, iniroitera okimoshiretanake, te ashitaryaajatanakeri inkyaanta-paakyaari, opiyatainaka inthomointa okamantantzi, okantapaake: “Pedro inatziira kaimatsiri.” ¹⁵Ari ikantay-eetavakero: “¡Te pishinkiventatya!” Iro kantacha eekero oshintsitatziri iroori, okantzi: “Omaperotatya.” Ikantaiyini irirori: “Aama imaninkarite jinatzi, kaarira Pedro.” ¹⁶Eekero ishintsitatziri Pedro ikaimi. Ikanta jashitaryaakeneri, iñaatziiri Pedro inatzi, ikitakitziitaiyanakeni. ¹⁷Ari jovaankanakero irako Pedro, onkantya imairetantaiyaarini. Ipoñaashitaka ikinkithatakotanakero tsika ikantakero Avinkatharite jomishitovantaariri. Eekero ikantanakitzi Pedro: “Pinkamanterira iroka Jacobo eejatzi pashine iyekiite.” Ari ishitovanai, jatanake pashineki nampitsi.

¹⁸Okanta okitaitamanake, osheki okantzimoshiretaiyarini aamaventave-

takariri, tema te iriyotaiyeni tsika ikenake Pedro. ¹⁹Ikantakaantake Herodes inkokovayeetairi, iro kantacha tera iriñeetairi. Irootakera jookoyeetantanakariri aamaventavetakariri, jovamaakaantaitakeri. Ikanta avisake iroka, shitovai Herodes Judea-ki, jatake irinampitapaintyaaro Cesarea-ki.

Ikamantakariri Herodes

²⁰Arira ikantzitaya Herodes imaimaneminthavaitakeri nampitarori Tiro-ki eejatzi Sidón-ki. Ikanta ikinkishiretaiyakani imaimaneminthatane irakameethayetairi, tema aritake jiyomparitapiintaiyani. Jotyaantaiyake jatashiyeterine Herodes irapatziyeeyaari. Ikanta saikavankotziriri Herodes, iraventaaperotane, paitachari Blasto, jaakameethayetavakeri pokashitakeriri. Ikantakoventakeri Herodes-ki tsikapate inkinkithavaitakaantyaariri.

²¹Monkaratapaaka kitaite ikaimakaan-takeri Herodes inkinkithavaitakairi. Ari ikyaantanakaro ovaneenkaro iithaare ikinkithavaitakaantapiintantari, thointapaaka isaikamentoki japatoiyakani, ikinkithavaitanake.

²²Ari ikaimakotaiyirini atzirite, ikantzi: “¡Irinta ñaavaitaintsiri, Pava jinatzi, kaarira atziri!”

²³Tetya onkantzimovaitaajatyaaari Herodes ikempitakaantaitakeri Pava itharomentaitakeri. Irootakera omapokashitantanakariri jomantsiyaakeri imaninkarite Avinkatharite, kenivaitanake, kamake.

²⁴Iro kantacha, eekero iyaatakotanakitzi iñanera Avinkatharite, eekero joshekiperotanakitzi kempisantzinkariite.

²⁵Ikanta Bernabé ipoña Saulo jimonkaratakero jantakero jotyaantan-

taitakariri Jerusalén-ki, piyeeyaani Antioquía-ki, ari itsipataari Juan ipaiyeetziri eejatzi Marcos.

Jetanakaro ikinkithatakaantzi Bernabé ipoña Saulo

13 Tzimayetatsi kamantantaneriite janta Antioquía-ki japato-tapiintaiyanira kempisantzinkariite, tzimayetatsi eejatzi iyotaantaneriite. Jirika ikarataiyini: Bernabé, Simón ipaiyeetziri eejatzi Kisaakiri, Lucio poñaachari Cirene-ki, Manaén ikaratakero pairani Herodes joimonkaiyakani, ipoñaapaaka Saulo.* ²Okanta japatoventaiyarinira Avinkatharite, itziventaiyarini, jiñaanashiretakeri Tasorentsinkantsi, ikantakeri: “Pimpairyeenari Bernabé pintsipataakenari Saulo onkantya nantavaitakaantyaariri.” ³Ikanta ithonkatakeri jiñaañaataiyakani, itziventaiyani, jotzimikapatzitoyetantakari irako irikaite, jotyaantaiyakerini.

Ikinkithataiyini Otyaantajanori Chipre-ki

⁴Ikanta irotyaantanera Tasorentsinkantsi, jataiyananeni Seleucia-ki, ari jotetaiyananeni iriyaatero Chipre-ki. ⁵Aatakoiyapaakeni Salamina-ki. Jetapaakaro ikamantantapaakero iñane Pava japatotapiintaiyani judío-payeeni. Arira jiyaatzitanakari eejatzi irirori Juan irampitakovaiteri. ⁶Jaathakiryaaanakero othampishi, irojatziri jareetantakari Pafos-ki. Ari jiñaakeri aparoni sheripiyari judío, thairi kamantantaneri jinatzi, ipaita Barjesús. ⁷Irika sheripiyari irapatziyane inatzi janta pinkathari Sergio Paulo. Iyotaneri inatzi irika pinkathari, ikaimakaan-takeri

* 13:1 Irika “Herodes,” iriitakera pinkathariventantatsiri pairani Galilea-ki.

Bernabé ipoña Saulo, tema ikovatzí inkemero iñaane Pava. ⁸Iro kantacha sheripiyarika paitachari iñaaneke griego Elimas, ikovavetaka irotzikatzikateri pinkathari eero ikempisantanta. ⁹Ikanta Saulo, ipaiyeetziri eejatzi Pablo, ipampoyaanakeri irika, ikantakaatziitakarira Tasorensinkantsi, ¹⁰ikantanakeri: “¡Thairí! Kaariperori pinatzi. Itomi kamaari pinatzi. Pimanintakero kameethari. ¿Eeroma povashaantaajatairo potzitzikayeziro okaratzi tampatzikatzimotziriri Novinkatharite? ¹¹Iroñaaka irovasankitaaveetemi, osamani pinkantya pimavityaakite.” Apathakerora ikantanaka, te irokichaatanai. Ikokovavaitzi akathavakotairine. ¹²Ikanta jiñaakerora pinkathari avisaintsiri, ikempisantanake. Ipampoy-aaminthatanakero iñaaventayeetzirira Avinkatharite.

Areetaka Pablo ipoña Bernabé Antioquía-ki saikatsiri Pisidia-ki

¹³Ikanta ishitovanaira Pablo janta Pafos-ki itsipayetakari ikarataiyini otetanaka iriyaatero Perge-ki saikatsiri janta Panfilia-ki. Iro kantacha Juan, te iroyaatanairi, piyanaka irirori Jerusalén-ki. ¹⁴Ikanta jareetaka Perge-ki avisanake pashineke nampitsi Antioquía saikatsiri janta Pisidia-ki. Ikanta janta, ikyeeyakeni japatotapiinta judío-payeeni kitaiteki jimakoryaan-taitari, thointaiyapaakani. ¹⁵Aritakera ithonkaitakero iñaanayeetziro irosankinare Kamantantaneriite, Ikantakaantaitane eejatzi, ikantake jevatakaantatsiri japatotapiintaita: “Iyekiite, kempitaka tzimatsi pinkanteri iroñaaka onkantya intharomentayetyaari atzirite.” ¹⁶Ipoña ikatziyanaka Pablo, jakovakotanake onkantya irimairerantayetyaari, ikantanake: “¡Shirampariite!

¡Israel-mirinkaite! ¡Maaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathatairiri Pava!

¹⁷Iriitakera Pava iyoshiitakeriri pairani avaisatziite, Israel-mirinkaite. Iriitakera oshekyaaakeriri. Ipoña joñaakantakero ishintsinka itsiparyaakoventairira Egipto-ki.

¹⁸Ipoña ipiyathavaitakari Pava janta tsika te inampiitaro okaratzi 40 osarentsi. Iro kantacha Pava jamavetakero ipiyathayetakari.

¹⁹Ipoña japerotake Pava ikaratzi 7 isheninkamirinkatavakaa janta Canaán-ki, irootakera iipatsite-takaayetaariri avaisatziite. ²⁰Maaroni iroka noñaaventakemiri avisakera 450 osarentsi okaratzi osamanitake. Ipoña ipairyaakeneri jevariite amenakoyeterine, irojatzi jovekaraantantapaakarori Samuel-ni, kamantantaneri.

²¹Iro kantamaitacha ikovavetaka aparoni ivinkathariteperotyari. Irootakera Pava ipairyaantakaniriri Saúl-ni, itomi Cis, isheninkamirinka Benjamín.

Iriira pinkathariventakeriri okaratzi 40 osarentsi. ²²Iro kantacha Pava jovinkatharyaaakeri Saúl-ni, jimpoayaatantaari David-ni. Tema iri David-ni jiñaaventakeranki Pava, ikantzi:

Noñaakeri David itomi Isaí, onimotakena,

Iriitake materone irantero nokoviri naaka.

²³Ikanta itzimakera Jesús, icharine-mirinkatakari David-ni. Iriitakera ishinetakari Pava irotyaanteri irovav-isaakoyetai aakaite Israel-mirinkaite.

²⁴Tekeratsitara impokeeta Jesús, ikinkithakotzitakari Juan-ni, ikantake: ‘Ontzimatyepimpiyashireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Pava.’

²⁵Ikanta Juan-ni jimonkaratzimatakero irantavaitane, ikantanake: ‘¿Piñaajaan-takema naakatake irika? Tera naaka. Aña aatsikitakera noñaapinkathap-

erotzitari naaka, te aritaajate inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapato-ryaantyaariri.’

²⁶ ;Iyekiite! ;Abraham-mirinkaite! ;Maaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathatairiri Pava! Aakatajaantakera jotyaantayeetakai iroka Ñaantsi avisaakoyentaiyaari. ²⁷ Tema ikaratzi nampiyetarori Jerusalén-ki ipoña ijewarepayeeni, tera iriyotaiyavakerini Jesús, aña jiyakoventaiyakeri. Arira okanta kaari jiyotantaajatavakaro imonkaratakaantyaarora okaratzi josankinatakoyetakeri kamantantaneriite, okantaveta japiipitziivetakaro iñaanatapiintziro japatotapiintaiyanira kitaiteriki jimakoryaantaitari.

²⁸ Ipoña ikovakotakeri Pilato irovakaanteri Jesús, okantavetaka tekatsi inkenakaashitapaintya irirori.

²⁹ Ikanta ithonkakero jantayetakero okaratzi jimonkaratakaayetakari josankinatakoyetakeriri pairani, jovatzikaryaakotakeri ipaikakotakeri, ikitakeri. ³⁰ Iro kantacha Pava joviriintairi. ³¹ Arira jetanakaro Jesús joñaakapanaatari ikaratzi tsipatakariri pairani ipoñaantakari Galilea-ki irojatzji Jerusalén-ki. Oshekira okaratzi kitaite joñaakapanaatari. Iriitajaantakera ñaaventayetairiri iroñaaka tsikarikapayeeni isaikayetzi atziri. ³² Irijatziitara noñaaventzitamiri iroñaaka eerokaite, noñaaventzimirora Kameethari Ñaantsi tsika okantakota ishinetakeneriri Pava avaisatziite.

³³ Arira jimonkaratakero Pava okaratzi ishinetakeneriri, tema joviriintairira Jesús joñaakayetairi aakaite, tema icharineete anaiyatziini. Irootakera osankinatakotachari Salmo-ki, okantzi: Notomi novimi eeroka. Naakatake pirintana iroñaaka.†

³⁴ Aritakera iñaaventzitikari Pava iroviriintairi Jesús, eero oshitzivaitanta ivatha. Ikantake iñaavaitake:

Ari nomonkaratakeneri David-ni okaratzi noshinetaajaantakeneriri.

³⁵ Pashineki Salmo okoñaatakoperotzi iroka, okantzi:

Eerora pishinetziri oshitzivaite ivatha pitasorentsise.

³⁶ Omaperora, kaarira David-ni oñaaventakote jaka, tema jañaavaitakaapaintziri Pava irika David-ni, ipoña imakoryaake, itsipataari ivaisatziite ikitayetaa, arira oshitzitairi ivatha. ³⁷ Irooma ivatha irika joviriintairi Pava, tera iriñeero oshitzivaite ivatha irirori.

³⁸ Iyekiite, ontzimatyeeera piyotayetai eerokaite, iriira noñaaventzi Jesús, tema iri matairori ipeyakotaimiro piyaariperonka. ³⁹ Eekerorika paakoventatyeyaaaro Ikantakaantane Moisés-ni, eerora ipeyakotaitzimiro piyaariperonka. Irooma aririka pinkempisantanairi Jesús, ari imepyakotaimiro irirori. ⁴⁰ Paamaventaiyaani eerokaite, papeshitarokari josankinatakotakeri kamantantaneriite, ikantake:

⁴¹ Pinkemaiyeni manintzirori kyaaryoori, Ari pinkitakitziitapainte, irojatzji pimpeyantakyaari. Tema ontzimavetakya apaata ompaitya nantzimotaimiri, Eeromaita pikempisanziro, intzimavetakya ooñaarontemirone.”

⁴² Ikanta ishitovimatanaaira Pablo japatotapiintaita, ikovakotaiyakerini kaari isheninkata, ikantziri: “Pimpiyeera pashineki kitaite jimakoryaantaitari, papiitero pinkinkithatakainaro iroka ñaantsi.”

⁴³ Ikanta jiyaatayeenira judío-payeeni

†13:33 Kantakotachari jaka “Salmos,” irojatzjira ikantayeetzitari “apitetanantsiri.” Tema panthaantsi onayetatzji ikantayeetziri Salmos. Oshekira onatzi, iroora apitetanantsiri josankinayeetakero pairani iroka.

eejatzi kaari isheninkata japatotaiyani, tzimatsira osheki oyaatanakeriri Pablo ipoña Bernabé. Ari ikaminaathayetakeri onkantya irosokerotantyaarori ikaminthaayetairira Pava.

⁴⁴ Okanta areetapaa pashine kitaite jimakoryaantapiintaitari, ipiyotaiyakani osheki atziri inkempisantero iñaane Pava. ⁴⁵ Iro kantacha jiñaakerira judío-payeeni ipiyotaiyapaakani atziriite, ikisashiretaiyanakani, jetanakaro imaimanevaitanakeri Pablo, ithainkimavaitanakeri. ⁴⁶ Tera intharovanake Pablo itsipatakari Bernabé, ikantakeri irirori: “Iro arivetachari netavakyaami nonkamantayetemiromi eerokaite iñaane Pava, tema judío pinayetzi. Irooma pimanintaiyakerora, eero piñeero irañaashiretakaayeetaimi. Irootakera nonkinkithatakaantyaariri ironaaka kaari asheninkata. ⁴⁷ Tema ari okanta jotyaantakena Novinkatharite, ikantakena:

Eeroka nopairyaake pinki-tainkatakoyetairi kaari pisheninkata,

Ari onkantya piñaaventantaiyaaniriri avisakotaantsi.

Pothotyero maaroni kipatsi.”

⁴⁸ Ikanta ikemaiyavakera kaari isheninkaveta, ikimoshiretaiyanakani, ikantaiyanakani: “Osheki okameethatataitzi iñaane Pinkathari.” Tema ithonka ikempisantaiyeeni ikaratzi jiyoshiiyeetakeri irañaashireyetai. ⁴⁹ Ithonka ikinkithatakoeyetanakero iñaane Avinkatharite nampitsipayeeniki.

⁵⁰ Iro kantacha judío-payeeni, ikinkithavaitakaake iriiperoriite jevatakaantatsiri nampitsiki, tsinaneete ñaapinkathataaro, tsipatapiintavetakari judío-payeeni japatotaiyani, jiminthatakaakari impatzimaminthateri Pablo ipoña

Bernabé, jomishitovairi inampitsitekira. ⁵¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé jotekanairo iipatsikiite onkantya iriyotantayeetyaari te inkempisantaiteri Pava janta. Ari jiyaataiyanake pashineki nampitsi Iconio-ki. ⁵² Iro kantacha kimoshire ikantaiyakani iriyotaa-neete, inampishiretziitantanakari Tasorentsinkantsi.

Jiyaatake Pablo itsipatakari Bernabé Iconio-ki

14 Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé, ikyeeyakani japatotapiintaiyani judío janta Iconio-ki. Ikinkithatakaapaakeri, ari ikempisantaiyanake osheki judío-payeeni ipoña kaari isheninkata. ² Iro kantamaitacha, tzi mayetatsi kisoshireri judío, ikaminaakeri kaari isheninkata irimaimaneteri kempisanta kaantapaintsiri. ³ Irootakera, isaikantapaakari osamani janta. Eekero jiñaaventanakitziri Avinkatharite te intharovaiyeni. Itasonkaventakaa yetakeri, ari okanta jiyoyeetantari omaperotatya iñaaventziro iyaminthaanka Avinkatharite. ⁴ Iro kantacha jimaimanetavakaanaka ikaratzi nampitarori janta. Tzimatsi aapatziyanakariri judío-payeeni, tzi-matsi pashinepayeeni aapatziyanakariri Otyaantajanoriite. ⁵ Ipoñaashitaka judío-payeeni itsipayetakari kaari isheninkata, ikinkithavaitakaakeri jevariite irovasankitaavaaiteri impoña intsitokakaantantyaari mapi. ⁶ Iro kantacha iriroriite, jiyotake okaratzi irantaiteri, shiyaka ikenaiyake Litra-ki ipoña Derbe-ki, iro nampitsiite saikayetatsiri janta Licaonia-ki. Ipoña jiyaayetana ke eejatzi pashineki nampitsi okaratzi tzi mayetatsiri janta. ⁷ Ari ikinkithayetakero eejatzi Kameethari Ñaantsi janta.

Itsitokaveetakari Pablo Listra-ki

⁸Okanta janta Listra-ki tzimatsi aparoni shirampari kisoporokiri, te iraniivaitanete, tema ari ikantatya ovakera itzimapaake. Ari ithointaka irika shirampari, ⁹ikempisantziri Pablo. Ipoñaashitaka Pablo ipampoyaanakeri shiramparika, jiyotakeri osheki javentaashiretziivaitaka, kantatsi irovashinchagairi. ¹⁰Iñaanatanakeri shintsiini, ikantanakeri: “¡Pinkatziye, pintampatzikatero piitzi!” Apathakerora jimitaanaka shiramparika katziyanaka, aniitanai. ¹¹Ikanta iñeetakero jantakeri Pablo, ikaimaiyanakeni atziriite iñaaneki Licaonia-satzi, ikantaiyini: “¡Janiiryimoyetakai pava joshiyakari atzirivé!” ¹²Ikempitakaanakeri Bernabé iriimi ivavane paitachari “Júpiter,” iriima Pablo ikempitakaanakeri iriimi ivavane paitachari “Mercurio,” tema iriitakera ñaavaitatsi. ¹³Ikanta iromperatasorentsitate Júpiter, saikatsiri itasorentsipankote tsika ikyaapiintaitziro nampitsiki, jamake ipirapayeeni, inchateyapayeeni. Itsipayetakari atziriite ikovavetaiyani iriñaapinkathateri Otyaantajanoriite, irovamayeneri ipiraite, impometeneri.[‡] ¹⁴Iro kantacha Bernabé itsipatakari Pablo jiyotake irirori ikoviri irantaiyeri, isaperyaanakero iithaare, josatekantanakeri atziriite, ikaimanake, ¹⁵ikantzi: “¿Opaitama pantantyaarori iroka? Atziri nonayetatzii naaka, ari nokempitami eerokaite. Irootakera nopokantakari nonkamantayetaimi povashaantayetairo pametashitapiintakari. Aña ontzimatyepinkempisantairi Pava Kañaanetsiri, ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi maaroiite tziymayetantarori. ¹⁶Irijatzira shineyeteriri pairani

pivaisatziite jantapiintayetantakarori inevetashiyetari iriroriite. ¹⁷Iro kanta-maitacha tera iromanapithaperotyaaari onkantya eero jiyotantaajata añaatsira irirori. Tema iri Pava neshinonkatapi-intakairi aakaite, jovyariiro inkane, okithoyetantari avankirepayeeni, iri payetairori maaroni ovayetari, ari okanta akimoshireyetantari.” ¹⁸Okantavetaka ikantayevetakari atziriite iroka, osheki opomerentsitaka irovashaantakaantyaariri irovamayeneri ipirapayeeni impometeneri.

¹⁹Ariya jareetaiyapaakani judfo poñechari Antioquia-ki eejatzi Iconio-ki. Ikaminaayetapaakeri atziriite. Irootake itsitokantavetakari Pablo. Jinoshikanakeri jookakeri nampitsithapiki, iñaajaantake aritake jovamaakeri. ²⁰Ipoña iriyotaaneete Pablo japatoventapaakari, ari ipiriintanaari eejatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitaitamanake jatake Derbe-ki itsipatanaari Bernabé.

²¹Ikanta ikamantantapaakero Kameethari Ñaantsi janta Derbe-ki, ikempisantakaake osheki atziri. Ipoñaashitaka ipiyaaro Listra-ki, Iconio-ki irojatzii Antioquia-ki.

²²Ari ikinkithatakaayetanairi iriyotaaneete, ikaminaayetanairi onkantya iroisokeroyetantyaariri javentaashireyetanakari, ikantayetziri: “Ontzimatyeeera añaero osheki ankemaantsivaityaari onkantya ankyaantaiyaari tsika ipinkathariventantai Pava.” ²³Jiyoyaanake tsikarika ikaratzi antarikonaite jevaterine kempisantzinkariite tsikarika japatotapiintaiyani. Ipoña jiñaañaatakoventakeri, itziventayetakari, ikantapiintake: “Novinkatharite, paamakoventaiyaari irikaite aventaayetanaamiri.”

[‡]14:13 Kantakotachari jaka “ipirapayeeni,” iriira toro-payeeni.

Piyaa janta Antioquía-ki saikatsiri Siria-ki

²⁴Ipoña ikenapairo Pablo janta Pisidia-ki, irojatzi Panfilia-ki. ²⁵Ikinkithatakaantanake janta Perge-ki, ipoña javisanake irojatzi janta Atalia-ki. ²⁶Arira jotetanaa irojatzi Antioquía-ki, tsika janta jiyoyeetakeriranki iriyaatantyaari inkamantantero okantakota ikaminthaantai Pava. Irootakera jimonkaratakeri iroñaaka jantayetakeri. ²⁷Ikanta jareetaa Antioquía-ki, japatoyetapairi kempisantanzinkariite, ikamantapairi okaratzi jantakaayetakeriri Pava, tsika ikanta Avinkatharite javentaashiretakaayetaari kaari isheninkata. ²⁸Ari isaikapairi Pablo itsipatakari Bernabé itsipayetapaari iriyotaaneete.

Japatoyeeta Jerusalén-ki

15 Ipoña jareeyetaka Antioquía-ki, tsikarika ikaratzi shirampariite ipoñaayetakarok Judea-ki, jiyotaantayetapaake, ikantantapaake: “Iyekiite, eerorika pimonkarayetziro Ikantakaantane Moisés-ni, pintomeshitaanitaiya, eerora pavisakoshireyetai.” ²Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé osheki iñaanaminthatakeri irikaite areeta-painchari. Irootakera ikovayeetantakeri irotyaantaiteri Pablo, Bernabé ipoña pashinepayeeni, iriyaate Jerusalén-ki iriñeeri Otyaantajanoriite ipoña antarikonaita, inkinkithavaitakotero kantainchari. ³Ipoña jotyaaantakeri ikenanake Fenicia-ki irojatzi Samaria-ki, ikamantantayetanake tsika ikantayetaa ikempisantayetai kaari isheninkata. Ikimoshiretaiyanakeni iyekiite ikemavakera. ⁴Ipoña jareetaiyakani Jerusalén-ki. Kameethara jaavakeri kempisantanzinkariite, Otyaantajanoriite ipoña antarikonaita. Ikamantapaakeri iriroriite jantakaayetakeriri Pava.

⁵Iro kantacha tsikarika ikaratzi Fariseo-payeeni kempisantaatsiri, ikatziyanaka iriroriite, ikantanake: “Ikaratzi kempisantayetaatsiri kaari asheninkata, okovaperotatya imonkarayetairo Ikantakaantane Moisés-ni, intomeshitaanitaiya.”

⁶Arira japatoyiakani Otyaantajanoriite itsipayetakari antarikonaita iriñaanatakotero tsika okantakota iroka. ⁷Ikanta osamanitake jiñaanatavakaaventakarok, ikatziyanaka Pedro, ikantanake: “Iyekiite, pinkinkishiretaiyeroni eerokaite tzimatsi jantzimotayetakairi Pava pairani. Jotyaaantakena naaka nokinkithatakaayetaari Kameethari Ñaantsi kaari asheninkata, ari okanta ikempisantantayetaari iriroriite.

⁸Tema Pava jiyotake tsika ikanta ishireki, ari joñaakayetairori ikovi irirori inampishiretantayetaiyaaari Tasorentsinkantsi kaari asheninkata ikempitaayetakairanki aakaite.

⁹Tema jaakameethatairi Pava irikaite ikempitakaira eejatzi aakaite, joiten-tashireyetairi javentaashiretaarira.

¹⁰¿Aritatsima piñaantavaiyaari iroñaaka Pava? ¿Opaitama piñaatenatakaantavaiyaariri ayotaane? Tema pishintsiventavaitakeri irimonkarayero kaari aavyaajatzi aakaite, kaari iravyaajate eejatzi avaisatziite. ¹¹Irootakera iyaminthaanka Avinkatharite Jesús ovavisaakoshireyetairi aakaite. Arira inkempitziyetaiyaaari eejatzi iriroriite.”

¹²Ari jimairetaiyanakeni maaroiteni, ikempisantanakeri Bernabé ipoña Pablo ikinkithatakotziro okaratzi jantakaayetakeriri Pava janta pashinesatziki atziriite, itasonkaventaakaayetaakeri. ¹³Ikanta ithonkakero ikamantantake, ikantanake Jacobo: “Iyekiite, pinkempisantavakena:

¹⁴Ikamantakairo Simón tsika

ikanta Pava jetantanakarori jiyoyaayetake pashinesatzi atziriite, onkantya inkempisantantaiyaariri, impairyaa yetairi. ¹⁵ Arira omonkaratari iroñaaka josankinatakotakeri pairani kamantantaneriite, ikantake:

¹⁶ Aririka onkaratapaake iroka, ari nompie.

Novatziyeero ipanko David tyagaintsiri. Nompinkatharitakairi incharinetyaari ari inkempitaiyaari tsika ikanta irirori nopinkatharitakaakeri.

¹⁷ Ari onkantya inkokovatantyaanari pashinesatzi atziri, inkantayetaina: ‘Novinkatharite,’

Ari onkantya nashiyetantaiyaariri kaari pisheninkata, impairyaa yetainara.

¹⁸ Arira ikantake jiñaavaitake Avinkatharite, oñaakantzirori ikinkishiretzitakari ovakeraini etantanakarori.

¹⁹ Irootakera nonkantantyaari naaka, eero aritzi añaakaayetyaari kaari asheninkata ikaratzi kempisantayetairiri Pava. ²⁰ Intaani otyaanteneri osankinarentsi ashintsiventero eero jovayetantari vathatsi jashitakaitariri ivavanetashiyeetari, eero jimayempivaiyetanta, eero jovakoyetantaro iriraane piratsipayeeni. ²¹ Tema irooyetake iroka irosankinareni Moisés iñaaventakoyetapiintaitziri tsikarikapayeeni japatotapiintayetara judío kitaiteriki jimakoryaantaitari. Irootake jetanakari pairani. Irootakera irovashaantantyaarori irokapayeeni eero ikantzimoshiretakaantari asheninkapayeeni.”

²² Ikanta Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite, itsipayetakari kempisantzinkariite, jiyoyaake irotyaanteri Antioquía-ki intsipatyaaari Pablo ipoña Bernabé. Jirika ikaratzi jiyoyaakeri: Judas itzimi ipaiyeetziri eejatzi Barsabás, ipoña Silas. Iriiyetakera jevatakaayetakariri iyekiite

janta. ²³ Iriiyetakera aanakerone osankinarentsi. Jiroka okantzi osankinata: “Iyekiite, naakaite Otyaantajanoriite, antarikonaite.

Novethataiyami eerokaite kaari nosheninkamirinkata nampiyetarori Antioquía-ki, Siria, ipoña Cilicia-ki. ²⁴ Niyotaiyake tzimatsi poñaayetanainchari jaka, iri oñaashirenkakemiri janta, ikovi pimonkarayetairo Ikantakaantaitane, pintomeshitaanitaiya. Kaarira notyaantane naakaite. ²⁵ Irootakera nokinkithavaitantakari jaka, ari niyoyaake tsika ikaratzi akarataiyirini, onkantya iriyaatantyaari iriñeemi intsipatanakyaari etakokitane Pablo ipoña Bernabé. ²⁶ Iriiyetakera apeshiventakariri Avinkatharite Jesucristo. ²⁷ Jirika notyaantakemiri iroñaaka: Judas ipoña Silas. Iriiitake kinkithavaitakaapaakemineri janta inkamantapaakemiro maaroni iroka.

²⁸ Tera arite noñaakaavaityaami eerokaite, tema iro kameethatzimotakeriri Tasorentsinkantsi, eejatzi naakaite. Aña intaani pimayetanaairo okaratzi kovajaantachari. Jirokara: ²⁹ Eerora povayetari vathatsi jashitakaitariri ivavanetashiyeetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitzi. Aririka pimonkarayetanakero iroka, kameethatake. Ari okaratzi.”

³⁰ Ikanta jotyaaantaitakeri, jatake Antioquía-ki. Ari japatotapaakeri kempisantzinkariite, ipapaakeri osankinarentsi. ³¹ Ikanta jiñaanatavakero, ikimoshiretziitaiyanakeni. ³² Tema kamantannerira jinayetzi Judas ipoña Silas, itharomentakaapaakeri iyekiite irosokerotyaaari Pava, ikinkithavaitakaapaakerira. ³³ Okanta osamanitakera isaikimovaitakeri kameetha, jotyaaantairi tsika ipoñaakaro pairani. ³⁴ Iro kantacha Silas okameethatzimotakeri irirori irisaikanake. ³⁵ Eejatzi Pablo

itsipatakaru Bernabé irojatzi isaikanake iriroriite Antioquía-ki, ikarayetakeri osheki pashinepayeeni, eekerora jiyotaantanakitzi, ikamantantziro iñaane Avinkatharite.

Pablo itsiparyaari Bernabé, japiitakero jiyaatzi ikinkithatzi

³⁶ Ikanta osamanitake, ikantairi Pablo irika Bernabé: “Thame apiitero areetyaari inampiiteki iyekiite tsika akamantantakero iñaane Avinkatharite. Amenairi tsika ikantayeta.” ³⁷ Ari ikovavetaka Bernabé iraanakerimi Juan, ipaiyeetzitari eejatzi Marcos. ³⁸ Iro kantacha te onimoteri Pablo iraanairi, tema Marcos jookaventakeri janta Panfilia-ki, te irothotyero intsipatyaaari tsika ikenayetake ikinkithatakaantzi. ³⁹ Arira iñaanaminthatavakaiyakani. Aripaitera itsiparyaavakaanakari. Jaanakeri Bernabé irika Marcos, otetanaka ikenanake Chipre-ki. ⁴⁰ Iriima Pablo, jiyoyaakeri Silas. Ipoña jiñaañaatakotavakeri iyekiite, ikantaiyini: “Novinkatharite, naven-taami eeroka, aritake pinkaminthaakeri irika.” Ari jiyataiyanakani. ⁴¹ Ikanta ikenanake Siria-ki, ipoña Cilicia-ki, iminthashiretakaayetakari ikaratzi kempisantayetaatsiri.

Timoteo itsipataru Pablo ipoña Silas

16 Ikanta jareetaka Pablo janta Derbe-ki itsipatakaru Silas irojatzi jareetantakarui Listra-ki. Arira jiñaake aparoni iriyotaane Avinkatharite ipaita Timoteo, otomi judío kempisantatsiri, griego-thari jirintari. ² Ikanta irika Timoteo kameetha iñaaventaiyirini kempisantzinkariite nampitarori Listra-ki eejatzi Iconio-ki. ³ Ari ikovakeri Pablo inkarateri Timoteo. Iro kantacha jetavakari itomeshitaanitakeri onkantya eero ikisavaitanta judío-payeeni

nampitarori janta, tema jiyotaiyini maaroitenu griego-thari jinatzi jirintari Timoteo. ⁴ Ikanta ikenayetanakera nampitsiiteki, ikamantayetanakeri kempisantzinkariite imonkarayetairo josankinatakeriranki Otyaantajanoriite itsipatakaru antarikonaite janta Jerusalén-ki. ⁵ Ari okanta ikyaaryooyetantanakari kempisantzinkariite javentaayetanaka, eekero jiyataanakitzi kitaiteriki joshekiperotanake. Jomishimpyaakeri Pablo aparoni Macedonia-satzi.

⁶ Ikanta Pablo joshinampitanakero Frigia ipoña Galacia, tema te ishinetairi Tasorentsinkantsi inkinkithatakaante janta Asia-ki. ⁷ Irojatzi jareetantakarui Misia-ki. Ari ikinkishirevetakarui iriyaatero Bitinia-ki, iro kantacha te ishinetairi Itasorenka Jesús. ⁸ Avisanake janta Misia-ki, oirinkaiyapaakani nampitsiki Troas. ⁹ Arira janta jimishivaitakeri Pablo tsireniki, jimishitake aparoni Macedonia-satzi, ikantziri: “Pareetyaana nonampiki, pinkaminthaayetaina naakaite.” ¹⁰ Ikanta jimishivaitakera Pablo, arira novetsikaiyanakani niyaataiyeni Macedonia-ki, tema niyotanake iriira Pava kaimashireyetakenari janta noñaaventero Kameethari Ñaantsi.

Jashitakoyeetakeri Filipos-ki

¹¹ Ari notetaiyanakani Troas-ki, apatziro novanakero niyaatziro Samotracia-ki. Okanta okitaitamanake irojatzi naatakotantapaakari nampitsiki Neápolis. ¹² Ipoña navisanake irojatzi Filipos-ki, inampiyetarora poñaayetainchari Roma-ki, otzinkami nampitsi onatzi janta Macedonia-ki. Ari nosaikavaitapaakeri janta. ¹³ Okanta aparoni kitaite jimakoryaantapi-intari judío-payeeni, niyaataake jiñaathapyaaiki, tema nokinkishire-taiyakani ari iñaañaatapiintaiyani. Ari

noñaapaakeri tsinane apatotaiyakani, nothointaiyapaakani noñaaventziniro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Okanta aparoni tsinane apatotainchari opaita Lidia, opoñaaro iroori nampitsiki Tiatira. Opoki iyomparivaita manthakintsi jonkeromaiyetatsiri. Tema oñaapinkathatapiintakeri Pava iroka tsinane, okemaminthatakeri ikinkithatzi Pablo, jiminthashiretakaanakaro Avinkatharite. ¹⁵ Oviinkataka, otsipatakari ikaratzi saikavankotzirori. Ipoñaashitaka okantaiyanakena: “Piyotzirika eerokaite nokyaaryoventairi Avinkatharite, pimpokaiyemi pimaye nopankoki.” Ari nomataiyakeroni, tema irootake shintsiventakenari.

¹⁶ Ipoñaashitaka aparoni kitaite, niyaataiyini noñaañaate, nomonthaaka aparoni evankaro otzikataaro. Jaakashiretzirora peyari, jiyotakaayetziro opaitarika avishimoterine atziri. Irootakera ipinayeetantari osheki onampitarori. ¹⁷ Iroka evankaro etanakaro oyaatanakeri Pablo, oyaataiyanakena eejatzi naakaite, okantzi okaimi: “¡Irika shirampariite inampire jinatzi Pava Jenokisatzi, iriitakera kamantemirone eerokaite pavisakoshiretantaiyaari!” ¹⁸ Ari okantapiintatya iroka kitaiteriki, irojatzi ovatsimashiretantakariri Pablo, ipithokashitanakaro, jiñaanatanakeri peyari aakashiretakerori, ikantziri: “Piyaapithatairo evankaroka, iri Jesucristo matakaimirone nopairyaakerira.” Apathakero ikantanaka peyari jiyaapithatairo.

¹⁹ Ikanta jiñaakero omperatarori, jiyotanake eerora jaantaaro osheki kireeki. Joirikakeri Pablo itsipataakeri Silas, jaanakeri jevariiteki, irojatzi janta ipiyotzimentapiintantayeeta. ²⁰ Ikan-tapaakeri amenakotaniite: “Irikaite judío jinatzi. Ichapishiryayetakeri atziriite jaka anampiki, ²¹ jiyotayetak-

eri kaari ashineyetzi irantayeetero, tema asheninkamirinkaite inayetatzi Roma-satzi.” ²² Arira ipithokashitaitanakariri Pablo ipoña Silas, ikantake amenakotaniite: “Pisapokayeteri, pimpasavaiteri.” ²³ Aritakera ipasavaitakeri osheki, jashitakotakaantakeri. Ikantanake: “Paamaakoventaperotatyeeayarira.”

²⁴ Ikemakera aamaakoventaneri ikantaitakeri, jominkyaaperotakeri inthomointa, javikiitantakari inchakota.

²⁵ Okanta niyankiite tsireni, jiñaañaatzi ipoña ipanthagaiyini Pablo itsipatakari Silas, kemaiyatsini pashine ashitakotaari. ²⁶ Omapokashitanaka onikanaka, eevokapaakero jashitakoitakeri.

Apathakero ashitaryaayetana ashitakorontsi, javitaryaakovaishitanaka ashitakotaari ithatakoveetantakariri ashirotha. ²⁷ Ipoña ikakitanake aamaakoventaneri, jiñaatzi-iro ashitaryaaka jashitakoveetakari, ari jinoshikanakero irovathaamento ikovi irosataiya, jiñaajaantake shiyayetaka ashitakotaariite. ²⁸ Iro kantacha Pablo ikaimitakotanakakeri, ikantziri: “¡Eero povashinonkaavaitashita, eenirotatsi nosaikaiyini maaroiiteni jaka!”

²⁹ Ipoñaashitaka irika aamaakotaneri ikaimatakantake ootamentotsi, ishiyaperotanakitya ikyaapaake, okavaitanaka itharovanakera, jotyeerovashitapaakari Pablo ipoña Silas. ³⁰ Ipoña jomishitovanakeri, josampitakeri, ikantziri: “Pinkathari, ¿Ipaitama nanteri naaka navisakoshiretantaiyaari?” ³¹ Ikantanakeri irirori: “Pinkempisantairi Pinkathari Jesús, aritake pavisakoshiretai eeroka eejatzi ikaratzi saikavankotzimiri.”

³² Jiñaaventanakeneri tsika ikantakota Avinkatharite eejatzi ikaratzi saikavankotakeriri. ³³ Ipoñaanaka eeniro niyankiite tsireni irika aamaakotantaneri ikivanakeneri

jaavyaavaitakerira ipasayeetakeri. Ipoña joviinkaayetaka irika itsipayetakari isheninkamirinkatari. ³⁴Ari jaanakeri ipankoki, ipapaakeri irovarite. Kimoshirera ikantanaka irika ikempisantairira Pava itsipayetaari ikaratzi saikavankotakeriri.

³⁵Okanta okitaitamanake, irikaite amenakotanerite ikantakaantakeri aamaakotanteneri, ikantake: “Pomishitovakaantairi irikaite.” ³⁶Ipoña aamaakotanteneri, ikantakeri Pablo: “Ikantakaantakena amenakotanerite nomishitovayetaimi. Kantatsi iroñaaka piyaatayetai kameetha.” ³⁷Iro kantacha Pablo ikantanake irirori: “Irosankinatakotajaantanera Roma-satzi nonatzi naaka, iro kantacha ipasavaitakena janta ipiyotzimentapiintaitanta, te iramenavakero tzimatsirika noke-nakaashitane. Jashitakotakaantakena. ¿Iroñaakama ikovi iromanakaiyaana iromishitovayetaina? ¡Te nonkovero! Pinkanteri impokajaantanake irirori iromishitovayetaina.” ³⁸Ikanta irika aamaakotanteneri, ikamantakeri amenakotanerite. Ikemavakera irosankinatakotane inatzi Roma-satzi, iniroitera itharovaiyanakeni. ³⁹Jatanake amenakotanerite, ikantapaakeri Pablo ipoña Silas: “Pimpeyakotaina novasankitaakaanavaitakemi.” Ari jomishitovakaantairi, ikantavairi: “Piyaataityaami.” ⁴⁰Ari jiyaataiyeeni opankoki Lidia. Ikinkithatakaayetanairi kempisanzinkariite, itharomentashire-takaayetanaari, jataiyeeni.

Imaimanetaitantake Tesalónica-ki

17 Ikanta jareetantayetara Pablo ipoña Silas ikenayetanake Anffópolis-ki, Apolonia-ki irojatz jareetantakariki Tesalónica-ki, ari otzimiri janta japatotapiintaiyani judío-payeeni. ²Tema iro jametapi-

intakari Pablo aririka irareetya pashineki nampitsi, ikyaapiintzi tsikarika japatotapiinta judío-payeeni, ikinkithatzi. Irootakera jimatapaakeri iroñaaka. Ipoña japiitairo pashineki kitaite jimakoryaantaitari, japiitairo eejatzi. Ari iñaanaminthatapiintakeriri judío. ³Jookoyetatziiinirira Osankinajanorentsiki tsika iñaaventakota Cristo inkamimotante, impoñaashitakya irañagai eejatzi. Ikantayetziri: “Irika Jesús noñaaventakemiri, iriitakera Cristo.” ⁴Arira ikempisantanakeri tsika ikaratzi judío, ikempiyanakari Pablo ipoña Silas. Ikempisantaiyanake eejatzi osheki griego-thatatsiri ñaapinkathata-sorentsitaneri, ari okempitzitakeri eejatzi ñaapinkathataaro tsinaneete. ⁵Iro kantacha judío-payeeni kaari kempisantsine, te onimoshiretanakeri. Japatotake kaariperoshireriite. Jotyaaantakeri irimaimanetante nampitsiki. Jimaimanevankotakeri eejatzi Jasón, ikokovatziri Pablo ipoña Silas. ⁶Tera iriñaashityaari janta, jinoshikanakeri Jasón itsipataayetanakeri pashine kempisanzinkariite, jaanakeri isaikira jevatakaantzirori nampitsi, ikantaiyapaakeni: “¡Tzimatsira shirampariite ochapishiryaaantaintsiri nampitsiite, pokake iroñaaka jaka. ⁷Jirika Jasón omisaikavakeriri ipankoki! Ithainkayetakerora irikaite ikantakaantane pinkatharitsiri Roma-ki, ikantaiyakeni: “Tzimatsi pashine pinkathari, ipaita Jesús.” ⁸Ikanta ikemayeetavakero iroka, te onimotaiyanakeri atziriite eejatzi jevariite. ⁹Ikovakoyeetakerira Jasón impinaventya itsipayetakari pashinepayeeni, ari onkantya irapakaantayeetapaintyaariri.

Jatake Pablo ipoña Silas Berea-ki

¹⁰Ikanta kempisanzinkariite, jotyaaantairi tsirenipaite Pablo ipoña

Silas, iriyaatai Berea-ki. Ikanta jareetaiyakani janta, jataiyakani japatotapiintaiyani judío. ¹¹ Irikaite judío, nethaantaneri jinayetaiyini te inkempityaari Tesalónica-satzi, kameethara ikempisantavakero ñaantsi. Jaakoventanakaro kitaiteriki jiñaananakero Osankinajanorensi iriñaantyaarori omaperotatyaarika ikamantayeetziriri. ¹² Osheki judío-payeeni kempisantanaintsiri, ari ikempitzitakari eejatzi griego-thatsiri ñaapinkathataari, eejatzi tsinaneete. ¹³ Iro kantacha judío-payeeni nampitarori Tesalónica-ki, ikemakotakeri ikinkithatakaantatzi Pablo janta Berea-ki, pokaiyanakeni, imaimaneminthavaitapaakeri atziriite. ¹⁴ Iro kantacha kempisantzinkariite apathakerora jaanakeri Pablo inkaarethapyaaiki. Iriima Silas ipoña Timoteo ari isaikanake irirori. ¹⁵ Ipoña javisakaitanakeri Pablo irojatz jareetantakari Atenas-ki. Ikanta ipiyeyyaani Berea-ki, ikantapairi Silas ipoña Timoteo: “Ikaimakaantaimi Pablo, piyaatai thaankiperoini.”

Isaiki Pablo Atenas-ki

¹⁶ Ikanta Pablo joyaaventari Atenas-ki Silas ipoña Timoteo, osheki oñaashirenkakeri irirori iñaayetziri Atenas-satzi iñaapinkathatziri oshiyakaantsipayeeni. ¹⁷ Irootakera ikinkithavaitakaantakariri judío-payeeni, eejatzi pashinepayeeni ñaapinkathatasorensitaneri janta

japatotapiintaiyani. Oshekira ikinkithavaitakaapiintake eejatzi kitaiteriki tsikarika ipiyotapiintaiyani atziriite janta nampitsiki. ¹⁸ Iñaanaminthayetziri eejatzi iyotaneriite janta nampitsiki. Tzimatsi kantayetatsiri: “¿Ipaítamatsita jiñaaventziri irika kiñaaneri?” Ikantaiyini pashine: “Kempitaka jiñaaventatzi pashinetatsiri pava.” Iro ikantayetantakari tema Pablo ikamantantatziiro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, ipoña jañaantaari eejatzi. ¹⁹ Ipoña jomiyaanakeri otzishiki paitachari “Areópago,” tsika japatotapiintaiyani. Josampitakeri: “Intsityaa piñaaventenaro ovakeratatsiri piyotaantziri jaka nonampiki. ²⁰ Tema piñaaventakenaro eeroka kaari nokemapiintaiyini. Nokovaiyini niyote opaita kantakotachari.” ²¹ (Tema okaratzi itzimaventziri Atenas-satziite ipoña aretzinkariite janta, ikempisantayetziro ovakerayetatsiri ñaantsi, irovaakimaityaaro.)

²² Ikatziyanaka Pablo ipiyotzimantakari, ikantanake: “Atenas-satziite, noñaakemi naaka, tzimatsi osheki pivavaneyetari, piñaapinkathatapiintayetakeri. ²³ Nokenayetzira pinampiki, noñaayetakero pipomepirinimento. Tzimatsi aparoni josankinataka, okantzi: ‘PAVA KAARI JIYOYEETZI.’ Irijatzitara noñaaventakotzimiri naaka. ²⁴ Iriira ovetsikakerori kipatsi ipoña maaroiteni ikaratzi tzimantayetarori, iriijatzi Pinkathariventzirori inkite

^{17:16} Iroka nampitsi Atenas otzinkami onatzi nampitsi, ari inampitarori osheki iyotaneriite Griego-thayetatsiri.

^{17:18} Ipaíyeetziri jaka “iyotaneriite,” iriiyetakera kempisantayetzirori okaratzi jiyotaantayetziri paitachari “Epicuro,” ikantzi: “Iro kovaperotachari ankimoshirevaite.” Tzimatsi eejatzi pashine ipaíyeetziri jaka “iyotaneriite,” ipaita “Stoa-satziite.” Ikempisantaiyironi iriroriite okaratzi jiyotaantakeri pairani paitachari “Zenón,” ikantake: “Ontzimatye añaakoperotanetya.” Iroora ipaiyetantari “Stoa-satziite,” tema japatotapiintaiyani janta ipaiyetziro iñaaneeki iriroriite “Stoa,” ovaankiityaantsi onatzi, pothoporoki ikantayetziro.

eejatzi kipatsi. Te isaikantaro tasorentsipanko irovetsikane atziriite. ²⁵Te inkovityeero irirori irovetsikayeeteneri tsikarika ompaitya. Tema iriitake añaakaayetairi maaroni aakaite, irijatzi ovineenkatakaayetairi, ipayetairo maaroni tsikarika opaiyetairika. ²⁶Iriitake ovetsikakeriri etarori shirampari, joshekyaaakeri, joivaraakeri irinampitanyaaero maaroni kipatsiki. Ipampithashiretztitaka tsikarika onkarate osamanite irinampiyetyaaero tsikarikapayeeni. ²⁷Iroora jantantayetakarori iroka, onkantya inkokovayeetantaiyaariri. Kempivaitakami impapampivaitatyeeemi ikokovayeetzirira. Ari iriñaayetairi. Tema te intaina isaiki Pava ari itsipayetai maaroni aakaite. ²⁸Tema iri añaakaayetairi iroñaaka, ishevatakaayetai, iri tzimakaayetairi. Irojatzira ikantayetzitari pisheninkaite eeroka, kinkitharyaantzi, ikantake: ‘Jashiyetai Pava.’ ²⁹Tema jashiyetai Pava, te arite ankinkishiretakovaityaari ari ikempitari oshiyakaantsi irovetsikane atziriite, jovetsikayetzirira oro, kireeki, mapi. ³⁰Tema pairani osheki jamavetakero Pava okaratzi jantashivaitakari imasontzinkakiini. Iro kantacha iroñaaka ikantayetairi maaroni tsikarikapayeeni inampiy-eetaro, ikantairi: ‘Povashaantairo kaariperori pametashiyetai.’ ³¹Tema Pava aritakera jiyoshiitake aparoni shirampari, iriitakera irotyaantairi iramenakoyetairo okaratzi antayetakari. Aritakera jiyotajaantakero irirori Pava tsikapaiterika irimatairo. Tema joñaakantakeri shiramparika joviriintairira ikamavetaka.”

³²Ikanta ikemavakera iñaaventakeri kaminkari ipiriintaa, ishirontaventaianakari. Tzimamaitacha pashine kantanakeriri: “Ari apiitero apaata nonkememi piñaaventero iroka.”

³³Jiyaapithatanairi Pablo. ³⁴Iro kantacha joyaatanakeri tsikarika ikaratzi, kempisantayetai irirori. Jirika ikaratziri kempisantaatsiri Dionisio, irijatziira aparoni karavetariri ipiyotapiinta Areópago-ki. Ipoñaapaaka aparoni tsinane paitachari Dámaris, tzimayetatsi pashine.

Areetaka Pablo Corinto-ki

18 Ikanta okaratapaake iroka, ishitovanake Pablo janta Atenas-ki, jatake Corinto-ki. ²Arira iñaakeri aparoni judío paitachari Aquila, Ponto-satzi jinatzi irika. Irovakera jareetaka Aquila itsipatakaro iina Priscila ipoñaakaro Italia-ki, tema pinkathari Claudio ikantakaantake janta Roma-ki irishitovayete maaroni judío-payeeni. Jatake Pablo jareetari Aquila. ³Ari isaikapaake Pablo intsipatyaaari. Tema okaratzi jantavaitapiintakeri irika, ishirikayetziro tontamaitatsiri manthakintsi, impankoyeetyaaero. Irojatzira jantavaitzitari pairani Pablo irirori. ⁴Arira ikantapiintatya Pablo jiyaatzi japatotapiintaita kitaiteriki jimakoryaantaitari, ikinkithatakaantayetake onkantya inkitsirinkantyaariri judío-payeeni inkempisantakaayetairi, eejatzi griego-thatatsiri.

⁵Ikanta Silas ipoña Timoteo areetaiyapaakani ipoñaagaaro Macedonia-ki. Arira jaakoventanakaro Pablo ikinkithatakaantanake. Ikantayetakari judío-payeeni: “Irika Jesús, Cristo jinatzi.” ⁶Iro kantacha te onimoteri judío-payeeni, ikisaneentanaka, ikaviyavaitanakeri. Ari jotekanairo iithaare Pablo onkantya iriyotayeetantyaari te inkempisantaiyerine, ikantanakeri: “Eerokayetakera kantashityaarone pimpeyashitantaiyaari, tera naaka kantashityaarone. Iroñaaka nomp-

ithokashityaari kaari asheninkata.”
 7 Shitovanake japatotapiintaita. Jatake ipankoki aparoni shirampari paitachari Justo, ñaapinkathatasorensitaneri jinatzi. Isaikanampitziro irirori japatotapiintaiyani judío-payeeni.
 8 Ikanta Crispo, jevatatsiri japatotapiinta judío, ikempisantanakeri Avinkatharite, ari ikempitaakerori eejatzi ikaratzi saikavankotziriri. Eejatzi ikempitaanakari osheki Corinto-satzi, ikemayetakerora ñaantsi, kempisantayetanake, joviinkaayeetakeri. 9 Ikanta Pablo, jomishimpyaakeri Avinkatharite tsirenipaite, ikantakeri: “Eero pitharovi. Piyaatakaairo pinkamantanero ñaantsi jaka, eero pimairetzi.” 10 “Tema ari notsipatami naaka, eerora jovatsinaavaitaitzimi jaka, tema tzimatsi osheki nashiyetaari naaka jaka nampitsiki.” 11 Iroora isaikantanakeri Pablo Corinto-ki, anaaneentanakero aparoni osarentsi. Jiyotaayetantziro iñaane Pava.**

12 Okanta ijevatantari Galión janta Acaya-ki, jetanakaro judío-payeeni imaimanetanakeri Pablo. Ipoña jaanakeri janta jevariki.
 13 Ikantapaakeri: “Irika shirampari ikenakaashitakarora jiyotaayetziri atzirite iñaapinkathatairi Pava, ipiyathatakarro ikantakaantayeetairi.”
 14 Iro iriñaavaitanakemi Pablo, ikantanake Galión jiñaanatanakeri judío-payeeni: “Iroorika piñaaventzi ikenakaashitakari irika shirampari, jovantake, aritake nonkemakemi pinkantayetenari. 15 Aña kempitaka pikantavakaamentashitaro okaratzi piñaavaiminthatashitari, okaratzi pipairyaaminthavaitashitari, okaratzi pipaitashivaitari: ‘Ikantakaantaitanari.’

Piyotaiyeroni eerokaite tsika pinkantero, te nomeraaventavaitaro naaka.” 16 Jomishitovavetaiyakarini.
 17 Ikanta griego-thatatsiri, joirikanakeri paitachari Sóstenes, iri jevatzitachari japatotapiinta judío. Ipasavaitanakeri. Iro kantamaitachari Galión, te irimatziivaityaaro irirori.

18 Oshekira kitaite isaikavaitanai Pablo janta Corinto-ki. Ipoña jiyaatai itsipatanaaro Priscila ipoña Aquila, iriyaatairo Siria-ki. Ikanta janta Cencrea-ki, teker a irotetanaiaaata, jameetanakero iishi, ari irimonkarayerori okaratzi ishinetantakeri. 19 Ikanta jareetaka Efeso-ki, jatake Pablo japatotapiintaita, ari ikinkithatakaayetapaakeriri judío-payeeni. Ari jookanairiri Aquila ipoña Priscila. 20 Ikovakovetavaari judío-payeeni osamani irisaikanake, iro kantacha Pablo te inkove. 21 Ikantanairi jiyaatzimatanaira: “Ontzimaty nareetaiya Jerusalén-ki joimoshirenkaitara. Iriirika Pava kovatsine, ari nompiye noñaayetaatemi.” Ipoñaashitaka jotetana Pablo, jatai.

Piyaa Pablo Antioquía-ki ipoña ipiyanaaro ikinkithatzi

22 Ikanta jareeta Cesarea-ki, avisapai Jerusalén-ki irovetthayetapaiyaari kempisanzinkariite. Ipoña javisanai Antioquía-ki. 23 Ikanta osamanitake, japiitairo eejatzi jareetantayeta aparopayeeni nampitsi tzimatsiri janta Galacia-ki ipoña Frigia-ki, iminhashiretakaayetari iriyotaane.

Ikinkithatzi Apolos janta Efeso-ki

24 Okanta janta Efeso-ki, areetaka aparoni judío paitachari Apolos, Alejandría-satzi jinatzi. Kameetha

** 18:11 Kantakotachari jaka “anaaneentanakero aparoni osarentsi,” irojatzira ikan-tayeetziri aparoni osarentsi ipoña 6 kashiri.

ikinkithatzi, jiyotakotajaantziro Osankinajanorentsi. ²⁵Tzimatsira ñaaventzitananiriri Juan-ni ovi-inkaatananeri, ñaaventziyeetakaniri eejatzi okaratzi ikamantantakeri Juan-ni ikantakotara Jesús. Arira overaa jiyotakotziro irirori. Iro kantacha, kameetha ikanta jooñaarontavetaro ñaaventzirira Jesús. ²⁶Ari ikinkithatakaantapaake Apolos japatotapiintaita. Ikanta okemakeri Priscila ipoña Aquila, jaanakeri Apolos, jiyotaakeri tsika ikantakotajaantaka Jesús. ²⁷Ikovake Apolos iravishe Acaya-ki. Ari ipavakeriri kempisantanzinkariite Efeso-satzi aparoni osankinarentsi irakameethatan-tavakyaariri Acaya-satzi. Ikanta jareetaka Acaya-ki, osheki itharomentakaapaakeri kempisantanzinkariite ikaratzi ikaminthaayetairi Pava. ²⁸Imatatziri Apolos ikitsirinkayetakeri judío-payeeni, joñaakayetziri Osankinajanorentsi ñaaventakoitziri Cristo, ari okanta jiyotakotantanakariri Jesús, iriitakera Cristo.

Areetaa Pablo Efeso-ki

19 Ikanta Apolos isaikira Corinto-ki, anonkanake Pablo otzishimashi, areetaka Efeso-ki. Ñaapaake kempisantaavetaachari. ²Josampitapaakeri: “¿Inampishiretantakamima Tasorentsinkantsi ovakera ikempisantaayaetakemi?” Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Tetya. ¿Opaitama kankotachari iroka? ¿Ipaitama ikantaitziri Tasorentsinkantsi?” ³Ari ikantzi Pablo: “¿Niinkama poviinkaatzimentakeri pikempisantaavetaara?” Ikantaiyini iriroriite: “Iro noviinkaatzimenta okaratzi jiyotaantakeri Juan-ni.” ⁴Ipoña Pablo jiyotaanakeri, ikantayetziri: “Joviinkaatananzira Juan-ni, oshiyakaaventamatsityaara

jovashaantayeetairo kaariperori. Iro kantamaitacha ikantzitakara Juan-ni: ‘Pinkempisantaari aatsikitaintsiri, iriira impoyaatapaaakyaananeri.’ Iriitakera Jesucristo ñaaventakotakeri jaka.” ⁵Ikanta ikemaiyavakera irikaite, joviinkaatzimentanakeri Avinkatharite Jesús, ipairyaayeetaineri irirori. ⁶Ipoña Pablo jotzimikapatziioteyantakeri irako, ari inampishireyentantakeri eejatzi iriroriite Tasorentsinkantsi. Jiñaavaiyetantanakarori pashineyetsiri ñaantsi. Ikamantantayetanakero ñaantsi jiyotakaayetanairiri Pava. ⁷Ikarataiyini 12.

⁸Ipoña javisake Pablo japatotapiintaiyani judío, arira ikinkithatakaantapaakeri ikaratzi mava kashiri. Tekatsi intharovakaiya, ikovi iriyotakaayetairi atziriite tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. ⁹Iro kantacha tzimatsi tsika ikaratzi kisoshirevaitatsiri, te inkove inkempisantaiyeni, ikishimavaitakeri karatanairiri ipaiyeetziri “Avotsi.” Ikanta Pablo, jintainaryaanakeri irikaite. Jomiyaanakeri iriyotaaneete iparaavateki ipaiyeetziri “Tiranno.” Ari jiyotapiintakeri maaroni kitaite. ¹⁰Ari ikantapiintanakitziro, tzimakotake apite osarentsi. Ikemakoyetairora ñaane Pava nampiyetarori Asia-ki, judío-payeeni, griego-thatatsiri, maaroni.

¹¹Oshekira itasonkaventantayetake Pablo janta ikantakaakarira Pava. ¹²Matataitachara eejatzi ovashinchaantanake imanthakiyetari Pablo. Aririka irayaeyetero tsikarikapayeeni, irotziriyeetantantakyaari mantsiyari, aritake ireshitakotai. Aritake onkantake eejatzi ireshitakoyetai jaakashireyetziri peyari. ¹³Ikanta tsikarika ikaratzi judío kenakenavaitatsiri janta jovashinchaayetziri jaakashireyetziri peyari, ikovavetaiyaka iriroriite

irovashinchaante impairyeeri Jesús. Ikantavetari peyariite jiñaanatziri: “¡Piyaapithateri, tema nompairyemiri Jesús, jiñaaventakotziri Pablo!”¹⁴ Irootakera jimavetaiyakarini 7 itomiite aparoni judío paitachari Esceva, jevavetariri omperatasorensitaneriite janta.¹⁵ Iro kantacha jakakeri peyariite, ikantakeri: “Noñiiri Jesús, niyotakotziri Pablo. Irooma eerokaite, te niyotakotemi.”¹⁶ Ikanta jaakashiretziri peyari joirikanakeri irikaite, iniroitera iñaashintsitanakari joitsinampaakeri maaroiteni, jomishiyeeeri ipanko isapokamerekitakeri, antaro jovatsinaavaitakeri ivathaki.¹⁷ Ikemaiyakeni nampitarori Efeso-ki, judío-payeeni ipoña griego-thatatsiri, maaroni. Osheki itharovaiyanakeni. Arira okanta iñaapinkathatantayeetanakariri Avinkatharite Jesús.¹⁸ Ari ipokayetanakeri eejatzi osheki kempisantayetaatsineri, ithavetakoyetapaakero iyaariperonka.¹⁹ Jamayetapaakero sheripiyarive-tachari tsika jiñaanatakotapiintziro, itaayetapaakero. Ikanta jame-nayeetakero tsikarika okaratzi opinatari itaayeetakeri, areetaka ikaratzi: 50,000 ikitho kireeki.²⁰ Eekerora ikemakoperoyeetanakitziiri Avinkatharite.²¹ Okanta okaratapaake irokapayeeni, jiminthataka Pablo irareetantya Macedonia-ki ipoña Acaya-ki. Impoña iravisanake irojatziri Jerusalén-ki. Ikantzitaka eejatzi: “Aririka niyaatake Jerusalén-ki impoña niyaatake Roma-ki.”²² Ipoña jotyaantake Macedonia-ki apite ampitakotapiintakeriri, Timoteo ipoña Erasto, eenirotatsi isaikanake irirori Asia-ki.

Imainanetantaitzi Efeso-ki

²³ Okanta janta Efeso-ki iniroitera ikantavakaamentaitakari karatanairiri

ipaiyeetziri “Avotsi.”²⁴ Iriira poñaakaantakarori paitachari Demetrio, kireepakori. Tzimayetatsi eejatzi kempitakariri irirori jovetsikayetziro iryaani oshiyakaantaro otasorensi-pankote ivavanetashiitari ipaiyeetziri “Diana.” Iriira jaantayetari osheki kireeki.²⁵ Japatotaiyakani maaroni kireepakoriite. Ikantake Demetrio: “¡Shirampariite! Tema iro añaantaiyani aakaite iroka antavaire.”²⁶ Iro kantacha, aritake pikemakotaiyakeri ipaiyeetziri Pablo, ikitsirinkake osheki atziriite, ikantayetziri: ‘Irovetsikane atziriite tera impavate.’ Tera intaani ikantakero anampitsiteki Efeso, aña jimatzitataikaro maaroni jaka Asia-ki.²⁷ Tera intaani onkantzimoshireyetai eero jamanantaperoyeetanairi ovetsikane, iroora kantzimoshireperotairi, arira ompeyakotakya ikemakoyeetziro iniroite avavane Diana maaroni jaka Asia-ki, arira irovashaantayeetanakero ipokayeezti otasorensipankoteki.”

²⁸ Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisaiyanakani, ikaimaiyanakeni: “¡Iniroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!”²⁹ Eekero jakivaaminthavaitashitanakitya irikaite. Ipoñaashitaka joirikaiyanakeri Gayo ipoña Aristarco, jaanakeri tsika japatotaiyapiinta atziriite. Irika jaayee-tanakeri iriyyetakera itsipatapiintari Pablo jareetantayeta, Macedonia-satzi jinaiyini.³⁰ Ikovavetaka Pablo inkyaapaakemi irirori, temaita ishineteri iriyotaaneete.³¹ Ari ikempitzitakari eejatzi tsikarika ikaratzi jevariite irapatziyane Pablo, ikantakaantakeri: “Eerora pimatztitaro eeroka janta.”³² Ikanta janta japatotaiyakani, eekero ichecheraataiyatziini, tera oshiyavakaa okaratzi icheraavetaiyakarini. Tema irikaite atziriite te iriyoperotaiyeni opaita japatoventaiyarini, ikaikaimavaitashitaiyani.³³ Iro

kantacha tsikarika ikaratzi judío, iñaakeri Alejandro josatekaka janta ipiyotaiyakani, ishintsiventanakeri iriñaaventeri. Ikanta Alejandro jakotanake irimairetantayeetavakyaari, ikinkithavaitakaavetakari.³⁴ Iro kantacha jiyotaiyakani atziriite judío jinatzi irika Alejandro, eekero japiitanakiziiro ikaimaiyini, osamani ikantaka ikaimi, ikantaiyini: “¡Iniroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!”††³⁵ Ipoña ikatziyanaka osankinaryaantzi, joimairentakeri, ikantakeri: “Efeso-satzi, jiyotaitzi maaroni, aakaitera kempoyaaventarori otasorentsipankote avavane Diana, eejatzi oshiyakaane poñeenchari inkiteki.³⁶ Irootakera pinkinkishiretantavakyaari kameetha, eero pimaimaneminthatantashivaita.³⁷ Tema irikaite shirampari pamayetakeri, te irovaariperotero tasorentsipanko, te inkishimaminthatero eejatzi avavane.³⁸ Ikovirika iriyakoventante Demetrio itsipayetakari ikarayetziri, iraanakera ajevariki iramenakoteneri, iri ovsikayeterine okaratzi kantzi-moshiretariri.³⁹ Irooma okovatyaaarika ayotakotero maaroni aakaite, kempitaka kantatsi apatoteri maaroni jeveriite, iramenakotantyaarori.⁴⁰ Okaratzi avisayetaintsiri iroñaaka, kempitakara aritake irovasankitaaventaitakairo amaimanetantake. Eerora otzimi ompaitya ankanteri ampiyakoventantyaari.”⁴¹ Ikanta ithonkakerora iñaavaiyetakero iroka, jotyaantayetairi atziriite.

Jiyaatzi Pablo Macedonia-ki ipoña Grecia-ki

20 Ikanta othonkakara jaki-vaaminthataita, japatotakeri

Pablo iyotaaneete ikaminaayetanairi. Ipoñaashitaka jovethayetanaari, jatake Macedonia-ki.² Ari jareetayetanaari maaroni nampitsi tsika isaikayetzi iyekiite, ikaminaayetanairi. Irojatzira jareetantakeri Grecia-ki.³ Ari isaikavaitapaakeri ikaratzi mava kashiri. Iro irotetanaiyaami iriyaatantyaari Siria-ki, ari ikemakari irovamaatyeeemi judío-payeeni irareetakyaarika janta. Irootakera ipiyantanaari Macedonia-ki.⁴ Ari itsipatanaari Sópater Berea-satzi inatzi irirori itomi Pirro. Ipoñaapaaka Aristarco, ipoñaapaaka Segundo, Tesalónica-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Gayo, Derbe-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Timoteo, eejatzi Tíquico ipoña Trófimo, Asia-satzi inayetatziri irika.⁵ Ari jeevataiyanakeni irikaite iyekiite, jonyaaventapaakena naaka Troas-ki notsipatakari Pablo.⁶ Okanta avisanakera kitaite jovapiintayeetantarori tantaponka, ari notetanaari Filipos-ki. Avisakera 5 kitaite, noñaayetapairi iriroriite janta Troas-ki, ari nosaikaiyapaakeni okaratzi 7 kitaite.

Jareetantaka Pablo Troas-ki

⁷ Okanta areetapaa kitaite japatotantapiintaitari, ari napatotaaiyakani nompetyeero tanta, ikinkithatakaantayetakeri Pablo. Tema navisatyeeera onkitaitemanake, eekero jiyaatakaanakiziiro ikinkithatzi

††19:34 Kantakotachari jaka “osamani ikantaka ikaimi,” apite okanta hora osamanitake.

niyankiitetakotakena.^{‡‡} ^{¶¶8} Ari napatotaiyani jenoki pankotsi, osheki ootamentotsi joisayeetake. ⁹ Ikanta aparoni evankari paitachari Eutico ithointaka opatzimoroki pankotsi. Tema osamanitakera ikinkithatake Pablo, ayimatakerira ivochokini evankarika, paryaanake osaaviki, kamapaake.^{§§} ¹⁰ Ipoña jayiitapaake Pablo, joyootashitapaakari evankari, javithanotapaakeri. Ikantanake: “Eero pitharovaiyini, añagai.” ¹¹ Ipoña ipiyanaa Pablo jenoki, ipetoryaapaakero tanta, ovaiyakani. Eekero ikinkithatanakitzi, irojatzi okitaitantanakari. Ipoña navisaiyanakeni. ¹² Iriima evankarika, jaayeetanairi jañagaira. Irootakera tharomentashireperotakaanakariri.

Javisanake Troas-ki irojatzi Mileto-ki

¹³ Ari neevataiyanakeni naakaite, notetaiyanakani irojatzi Aso-ki, ari nokinkishiretakari naanairi Pablo, tema ikovakitziira irirori inkenanake kipatsiki. ¹⁴ Ikanta noñaapairira Pablo janta Aso-ki, ari jotetanaari, jataiyakena Mitilene-ki. ¹⁵ Ipoña navisaiyakani janta, nokitaitakotapaake janta Quío-ki, ipoña namaatakotanai aparoni kitaite areetakana Samos-ki, ari naatakotapaintzi janta Trogilio-ki. Ipoña navisanake pashine kitaite, areetaiyakana Mileto-ki. ¹⁶ Ari okanta navisantanakarori Efeso te

naatakotapainte, tema Pablo te inkove iriyaatapainte janta, onkantya eero josamaniperovaitanta Asia-ki. Ikovatzi irareetzitaiya Jerusalén-ki, tekera iroimoshirenkaitanakeri kitaiteri “Aavataantsi.”*

Inkinkithatakeri Pablo irantarikonaite Efeso-satzi

¹⁷ Ikanta nareetakara Mileto-ki, ikaimakaantapaakeri Pablo irantarikonaite kempisantzinkariite Efeso-satzi. ¹⁸ Ikanta ipokaiyakani, ikantavakeri: “Piyotaiyini eerokaite tsika nokanta nosaikimotaiyakemi ovakera nareetantakari Asia-ki. ¹⁹ Ari nokantapiintatya nantavaitziniri Avinkatharite, tsinampashire nokanta, osheki niraavaitaka noñaayetakero ikovavetaiyakani judío-payeeni irimaimanevaitena. ²⁰ Iro kantacha te novashaantanakero nokinkithatakaayetzimiro onkarate panintaavaityaari, niyotaaetapi-intakemi pipankoiteki, eejatzi tsikarika ipiyotapiintaiyani atziiriite. ²¹ Nokinkithatakaayetakari nosheninkapayeeni judío ipoña griego-thatatsiri, nokantayetziri: Pimpiyashiyetairi Pava, paventagaiyaari Avinkatharite Jesucristo. ²² Iroñaaka niyaatatyera Jerusalén-ki, Tasorentsinkantsi minthashiretakaanari, te niyotzimaitya ompaityaarika avishimotenari janta. ²³ Iro kantacha tsikarika niyaatayetzi,

^{‡‡}20:7 Kantakotachari jaka “japatotantapiintaitari,” irojatzi ikantayeetzitari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.”

^{¶¶}20:7 Kantakotachari jaka “impetoryeerori tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryihiro tanta, jovaiyani, jiraiyini eejatzi imire. Tema jimatako-taatziri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera iñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “impetoryeetero tanta.”

^{§§}20:9 Kantakotachari jaka “paryaanake osaaviki,” irootakera ikantakoitziri aparoni pankotsi, mava okanta oveviryaa jovetsikayeetziro. Arira ipoñaakari iparyaake evankarika irojatzi osaaviki.

*20:16 Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzi ikantayeetzitari “Pentecostés.”

jiyoshiretakaana Tasorentsinkantsi, ikantashiretana: 'Oshékira piñaashiv-aitayetyaaro irashitakovaitaitemi.'²⁴ Iro kantamaitacha naaka, tekatsira ompaitzimotaajatyana onkarate nonkemaantsivaiyaari, te nonkaminthaatzitanakya. Iro kovaperotacha nonkimoshireventero nonkempitakaantanakero irootaintsimi nomatakero noyiishitanti nareetya janta tsika overaa noshiye. Tema irootaintsi nothoyeero ikantakenari Avinkatharite Jesús nonkamantantairo Kameethari Ñaantsi okantakota ikaminthaayetaira Pava.²⁵ Nokinkithatakaayetakemi eejatzi eerokaite tsika okantakota ipinkathariventantai Pava. Eeromaita papiitairo piñaayetaina.²⁶ Irootake nokovantari nonkantayetemi iroñaaka tera naaka kantakaashityaarone intzimayetantaiyaari peyashitaachaneri,²⁷ tema noñaaventakemiro maaroni ikinkishiretzitakari Pava iranteri, tekatsi aparoni nomanimotemi.²⁸ Pinkempoyaayetaiya, ari pinkempitakaayetaiyaariri eejatzi piyotapiintayetchari janta tsikara jovayetakeri Tasorentsinkantsi. Pinkempitaiyaari aamakoventaneri onkantya paamaventantyaariri kempisantayetairiri Avinkatharite, tema iriitake ikapathainkatzimentairi ipinaventayetairira.²⁹ Niyotzi naaka aririka niyaatai ari impokapaake pashineete, inkempitapaakyaari katsimari piratsi, inkovapaake iraperoteri kempisantzinkariite.³⁰ Arira intzinaanake pikarataiyakeni eerokaite iramatavitanakeri kempisantzinkariite, irovashaantakaanakeri ikempisantavetari.³¹ Pinkinkishiretero eerokaite, mavara osarentsi nosaikimovaitapaintzimi, te novashaantapainteru nokaminaayetzimira maaroitni, niraakovaitataikami.

³²Naventaari naaka Pava iroñaaka iyekiite, iriitake aamaventyaamine, iriitake kaminthayemiri tema irootake ikantayetakairi. Ari itharomentashiretakaayetaiyaami, aritake iriñaakaayetaimiro okaratzi ishineyetakeriri maaroni itasorentsitakaane.³³ Te noñeero naaka nonevetakotantyaari, kireeki, oro, eejatzi ikithaayeetari.³⁴ Piyotaiyini eerokaite, naakata-jaantake antavaiventaincha okanta naantari kovityiimoyetanari, ari nokempitzitakaakariri eejatzi ikaratzi tsipayetakanari.³⁵ Arira nokenakairori niyotaantakamirori tsika ankantero antavaiperotapiintai, aneshinonkayetantyaariri kovityaaneentavaitatsiri. Ari nokinkishiretakaimirori iñaaventapaintziri Avinkatharite Jesús, ikantake: 'Kimoshireperoventaari inatzi neshinonkataneri, tera ari inkantajaantaiteri ipashitaitari.'³⁶ Ikanta ithonkanakero Pablo ikantakero iroka, jotyeerovanaka jiñaañaatakaanakeri maaroitni piyotainchari.³⁷ Maaroitni jiragaiyakani, javithanotavakaayetaka, ari jovethatavaari Pablo iriyaaitaira.³⁸ Ovashire ikantaiyanakani, tema ikantakerira eerora jiñagairi. Ipoña joyaataiyanakeri irojatzji jotetantanaari Pablo.

Jiyaatantaari Pablo Jerusalén-ki

21 Ikanta nookanairi iyekiite, otetaiyanaana, tampatzika novanakero niyaatake Cos-ki, okitaitamanake areetakana janta Roda-ki, ipoña navisanake irojatzji Pátara-ki.² Ari noñaapaakeri janta antaro pitotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notetaiyanakani.³ Ikanta namaatakotzira, namenakotanakero nampateki othampishi Chipre, nokenakotanake naakaite nakoperoiniki

irojatzi Siria-ki. Tema tzimatsira ovaakarontsi irookayeetanakeri janta Tiro-ki, ari naatakotaiyapaake. ⁴Noñaapaatziiri kempisantzinkariite, ari nosaikimovaitanakeri okaratzi 7 kitaite. Ikantavakeri Pablo: “Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki.” Iro ikantantakeri, tema jiyoshire-takaayetakitziiri Tasorentsinkantsi. ⁵Iro kantacha avisanakera 7 kitaite, iro navishimatantanakyaarimi. Ari joyaataiyakenani maaroiteni iyekiite, itsipayetakaro iinaite, eejatzi ireentsite. Irojatzi othapikitapaa nampitsi, ari notyeerovaiyapaakani janta impanekiite, noñañaataiyakeni. ⁶Ipoña novethatavakaayetanaa, otetanaana naakaite, piyeeyanaani iriroriite ipankoiteki.

⁷Ipoña namaatakotanai irojatzi Tolemaida-ki, ari novethayetapaari iyekiite, aparoni kitaite nosaikimovaitanakeri iriroriite. ⁸Okanta okitaitamanake avisakotanakena, areetakana Cesarea-ki. Ipoña nokenanake ipankoki Felipe kinkithatakaneri, ari nosaikapaakeri. Irika Felipe iriitakera aparoni karatatsiranki 7 ipairyeketakeri irampitakoyeteri otyaantajanoriite. ⁹Tzimatsi Felipe 4 evankaro irishinto, kamantantanero onayetatzi. ¹⁰Aritake oshekitake kitaite nosaikapaake janta, ari jareetakari aparoni kamantantaneri ipoñaakaro Judea-ki, ipaita Agabo. ¹¹Ikanta iñaayetapaakena naakaite jaapaakeri irovathakiro Pablo, joosotakari irakoki eejatzi iitziiki ipoña iñaavaitanake, ikantzi: “Arira inkantyaari ashitakariri irika ovathakironsi iroosoteri judío-payeeni janta Jerusalén-ki, impoña irakaantakeri janta kaari asheninkata. Irootakera jiyotakaakenari naaka Tasorentsinkantsi.” ¹²Ikanta nokemaiyavakeroni iroka, nokakantave-tanakari Pablo: “Eerora piyaatzi janta

Jerusalén-ki.” Arira ikantzitavetakariri eejatzi Cesarea-satziite. ¹³Iro kantacha ikantanake irirori: “¿Opaitama piraan-taiyarini, ovana povashiretakaakana? Aña minthatakana naaka. Aririka onkantya iroosoyeetena irojatzi nonkamimentantyaariri Avinkatharite Jesús janta Jerusalén-ki, omavaityaata.” ¹⁴Tera nonkitsirinkatyeeri, intaani nokantanakeri: “Omatyaata ikoviri Avinkatharite.”

¹⁵Ikanta okaratapaake iroka, ovetsikaiyanaana, jataiyakena Jerusalén-ki. ¹⁶Ari joyaataiyakenana tsika ikaratzi Cesarea-satzi iyotaariite inatzi. Iriitakera aayetanakenari ipankoki aparoni shirampari Chipre-satzi paitachari Mnasón, pairanitake jiyotaaritziri irika, iriitakera nomayimotaiyerini.

Joirikayeetakeri Pablo tasorentsipankoki

¹⁷Ikanta nareetaiyapaakani Jerusalén-ki, kimoshire ikantaiyani iyekiite iñaavakena. ¹⁸Okanta okitaitamanake, jaayetanakena Pablo nareetyaari Jacobo, ari isaikitakari eejatzi maaroitemi antarikonaite. ¹⁹Jovethatapaakari Pablo, ipoña ikamantapaakeri maaroni opaiyeta jantakaayetakeriri Pava janta inampiiteki pashinesatzi atziriite. ²⁰Ikanta ikemaiyavakeni, itharomentanakari Pava. Ipoñaashitaka ikantaitanakeri Pablo: “Iyekí, ompero joshekitake jaka asheninka judío-payeeni kempisantayetanaintsiri eejatzi, eeniromaita ishintsiventayetziri kempisantzinkariite irimonkarayetero Ikantakaantane Moisés-ni. ²¹Ike-makoventakemi eeroka piyotayetakeri asheninka nampiyetarori pashineki nampitsi, pinkantayeterimi: “Te onkovajaantya pinkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni, te

onkovajaantya pintomeshitaaniyetairi pitomiite, te onkovajaantaiya eejatzi antayetairo okaratzi ameyetari pairani.’²² ¿Tsikama ankantyaaka? Arira iriyoyetake iroñaaka asheninka, areetaami jaka.²³ Iro kameethatatsi pantero iroka: Tzimayetatsira akarataiyakeni jaka, ikaratzi 4 shirampari intzime monkaraterone ishinetaantziri.²⁴ Pintsipatanakyaari irikaite, pantero onkarate kitevathatak-agaimineri. Eerokara pinakoventerine inkarate impometayeteri, aririka irameetaitakeneri iishi. Ari onkantya iriyoyeetantyaari thaiyaantsi onatzi okaratzi ikantakoyeetakemiri eeroka, aña pimatzitaitaro eeroka pimonkarayiro Ikantakaantaitane.²⁵ Irooma naakaite, niyotaiyini ikenakaashitakaro asheninkapayeeni shintsishintsitashivaivetachari irimonkaratakaanteromi Ikantakaantaitane. Tema ikaratzi kaari asheninkayeta kempisantayetaatsiri, aritakera notyaantakeneri pairani osankinarentsi okaratzi nopampithashiretaiyakarini jaka, nokantakeri: ‘Eerora povayetari vathatsi ipometaitziniriri ivavane-tashiyeetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitzi.’ Intaanimacheenira irantayetairo iroka.”²⁶ Ipoña Pablo jaanakeri 4 shirampari. Okanta okitaitamanake itsipayetakari inkitevathayetakaitairi, ikyaaake tasorentsipankoki inkamantante tsika onkarate kitaite onthonkantyaari ishinetakaanakeri, iñaaventakotakero tsikapaiterika iramayetantyaariri aparopayeeni irashitakaiyaariri Pava.²⁷ Ikanta omonkaratzimatapaaka 7 kitaite, tsikarika ikaratzi judío poñaayetachari Asia-ki, iñaakeri Pablo janta tasorentsipankoki. Japatotake atziriite, impokashiteri Pablo iroiikeri,²⁸ ikaimaiyini, ikantzi:

“;Shirampariite! ;Israel-mirinkaitel
;Pampitakotena! Iriitakera irika
shirampari kenekenayetatsiri
tsikarikapayeeni jiyotaayetziri atziriite
pithokashitariri asheninkapayeeni,
pithokashitarori Ikantakaantane
Moisés-ni, pithokashitarori eejatzi
iroka tasorentsipanko. Iro ovatsipero-
tainchari, ikyaaakaakeri iroñaaka kaari
asheninkata janta tasorentsipankoki,
ithainkatasorentsivaitakero.”²⁹ Iro
ikantantarori iroka tema iñaakitziiri
Pablo janta Jerusalén-ki itsipatakari
Trófimo poñaachari Efeso-ki,
iñaajaantaiyakeni ikyaaakaakitziiri
tasorentsipankoki.³⁰ Apatotaiyapaakani
osheki atziriite, shiyeyapaakani,
joirikapaakeri Pablo, jinoshikanakeri
jomishitovakeri jakakiroki
tasorentsipankoki, jashitaitanakero.
³¹ Iroovetaincha iroverimi, ari
ikamantaitakeri ijevare ovayiriite
poñaachari Roma-ki, ikantaitakeri: “Ji-
maimanetavakaatyaara janta.”³² Ikanta
jevarika japatotanakeri irovayirite,
ishiyeyanakani ipiyotaiyakani atziri.
Ikanta iñeeyavakerini ipokakera,
jovashaantanakeri ipasavaitziri Pablo.
³³ Joirikaitapaakeri Pablo, ikantanakeri
irovayirite: “Poosotantyaari apite
ashirotha.” Ipoña josampitanakeri
atziriite: “¿Niinka irika, opaita
jantakeri?”³⁴ Tzimayetatsi cheraacher-
aatanaintsiri, temaita oshiyavakaa
okaratzi icheraavetaiyakarini. Tera
onkante iriyotero irika jevari opaita
avisatsiri. Jotyaantakeri irovayirite
iraanakeri Pablo janta jimaapiintaiyini.
³⁵ Ikanta joirinkakaaveetarira
Pablo, eekero ishintsitatziri atziriite
ikovi impasavaiteri, irootakera
janatantatainakariri ovayiriite inkene
irotzikaaventereri.³⁶ Tema maaroiteni
joyaatakoventaitakeri, ikaimaiyini:
“;Povamayerivé!”

Iñaaventakotari Pablo

³⁷Irootzimatake irominkyeeteri jimaapiintzi ovayiriite, josampitanakeri Pablo jevarika, ikantziri: “¿Kantatsima nonkinkithavaitakaimi kapicheeni?” Ari ikantanake jevari: “¿Tsika piyotziroka noñaane!” ³⁸Tetya Egipto-satzi pinatzi eeroka poñaakaantakarori chapinkipaite maimanetaantsi, kenapaintsiri tsika te jinampiitaro, jamake 4,000 ovayiriite.” ³⁹Ikantziri Pablo: “Judío nonatzi naaka, nopoñaaro Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami onatzi nonampi, nokovi pishinetena eeroka nokinkithavaitakairi nosheninka.” ⁴⁰Ishinetakeri. Katziyanaka Pablo pavitsiki, itzinaavakotanaka irimairetantavakyaari isheninkapayeeni. Ari jimairetaiyanakeni. Kinkithavaitanake hebreo-ki iñaanekira iriroriite, ikantanakeri:

22 “Iyekiite, Ashitaanirí, pinkeme noñaaventakotyaari.”

²Ikanta ikemaiyavakeri hebreo-ki iñaanekira iriroriite, ari jimaireperotaiyanake. Eekero ikantanakitzi Pablo:

³“Judío nonatzi naaka. Notzimake Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki, iro kantacha jaka Jerusalén-ki nokimotatake, iriyotaane nonatzi Gamaliel, niyoperokitziro ikantakaantane avaisatziite. Nokovapiintavetaka naaka noshireperotyaaari Pava, pikempiyetara eerokaite iroñaaka. ⁴Pairani nopatzimaminthavaitakeri tsipatanaariri ipaiyeetziri ‘Avotsi’ novamaayeri. Osheki nonoshikayetake shirampari, tsinane, maaroni, nashitakotakaantayetakeri. ⁵Iñaayetakena nantayetakero iroka maaroite ijevare omperatasorentsitaari eejatzi antarikonaite. Iriiyetake payetakenari osankinarentsi

ipakaantziri asheninka judío janta Damasco-ki. Ipoña niyaatake janta nokokovayetziri irikaite, namayeri jaka Jerusalén-ki irovasankitaayeri.”

Ikamantakota Pablo ikempisantantaari

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶“Ikanta naniitzi avotsiki, irootzimatake nareetya Damasco, joveraaka tampatzika ooryaatsiri, ari jomapokakenari morekanaintsiri inkiteki, joorentakotapaakena nokatziyakara, ⁷ari notyaanakeri kipatsiki. Nokematzi ñaanatanari, ikantana: ‘¿Saulo! ¿Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatananari?’

⁸Nosampitanakeri naaka: ¿Niinkama eeroka Pinkatharí? Ari jakaitanakena: ‘Naakatakera Jesús Nazaret-satzi itzimi pipatzimaminthavaitakeri.’ ⁹Ikaratzi tsipataiyakanari iñeeyakeri oorentapainchari, iniroite itharovaianakeni, temaita inkemathataiyeroni iriroriite iñaanataitakenara. ¹⁰Ipoña nosampitanakeri, nokantziri: ‘Pinkatharí. ¿Ipaitama pikoviri nantairi naaka?’ Ari ikantanakena Pinkathari: ‘Pintzinaye, piyaate nampitsiki Damasco. Arira inkamantayeetemiropampitya pantayeri.’ ¹¹Tema mavityaaki jovanakena oorentakenari, jakathashitanaana notsipayetakari irojatzi Damasco-ki.

¹²Ari isaikeri janta aparoni shirampari ipaita Ananías, ñaapinkathatasorentsitaneri jinatzi, jimonkarayetziro Ikantakaantane Moisés-ni. Ñaapinkatha joviri maaroiteni judío nampitayetarori Damasco-ki. ¹³Pokake Ananías iriñeena. Ikanta jareetapaaka, ikantapaakena: ‘Iyeki Saulo, pokiryagai.’ Apathakero nokantanaka nokiryaaanai, amenavaitanaana. ¹⁴Eekero ikantanakityaana Ananías: ‘Eerokara iriyoyaane Ivavane

avaisatziite. Jiyoyaakemi onkantya piyotantaiyaarori ikovakaimiri irirori, ari piñaakeriri Cristo tampatzikatatsiri, ari pikemañaanetakeriri eejatzi. ¹⁵Eerokatake kamantakotairine maaroni atziriki. Piñaaventayetairo okaratzi piñaakeri, okaratzi pikemakeri. ¹⁶Iroñaakatake, tekatsi poyaaventanake. Pintzinaye, poviinkatya, pimpairiyagairi Avinkatharite pinkovakotairi onkantya impeyakotantaiyaamirori piyaariperonka.”

Ikamantantziro Pablo jotyaantaitziri inkinkithatakayeri pashinesatzi atziri

¹⁷“Ikanta nopiyapaaka Jerusalén-ki, niyaatake tasorentsipankoki noñañaate, ari noñaavyavaitakari janta. ¹⁸Noñaakeri Avinkatharite, ikantakena: ‘Pishintsitanake, pishitove Jerusalén-ki, tema eero ikempisantayeetzimi piñaaventena jaka.’ ¹⁹Ari nokantanakeri naaka: ‘Pinkatharí, jiyotaiyini maaroiteni niyaatapiintake tsika japatotapiintaita, nominkyaakaantayetakeri ikaratzi kempisantayetzimiri eeroka, osheki nopasatakaantavaitakeri. ²⁰Tema jovamaayetakeriranki pinampire Esteban, ñaaventakotzimiri eeroka, ari nokaratzitakari eejatzi naaka janta, naapatziyakotakari ovamaakeriri, naamaventakaniri eejatzi iithaarepayeeni.’ ²¹Iro kantacha ikantanakena Pava: ‘Piyaate, tema naakatake otyaantemine intaina isaikayetzira kaari pisheninkata.”

Isaikimotakeri Pablo ijevarite ovayiriite

²²Ikanta ikemavakerora atziririite iroka, japiitaiyanairo ikaimaiyini ikantzi: “¡Irika shirampari te arite irañe! ¡Pashiryeeyaari!” ²³Eekerora ishintsitatzi ikaimaiyini, jotekakotaiyani iithaareki.† ²⁴Ikanta jevari, ikantakeri irovayirite: “Paanakeri inthomointa irika, ampasavaitavakeri onkantya inkamantantairori opaita iñaavaitakeri okanta jovatsimaantakariri isheninkapayeeni.” ²⁵Aritakera joosotayeetakeri impasavaitantaityaariri, josampitanakeri Pablo pashine jevari, ikantziri: “Irosankinatakotane Roma-satzi nonatzi naaka. ¿Shinetaantsitatsima impasavaitaitena, tekeraatara iramenakoyeetavakenaro opaita nokenakaashitakari?” ²⁶Ikanta ikemavakera irika, ipiyashitanaari ijevajanore irirori, ikantapairi: “Novinkatharite, ¿Piyotakema opaita antakeri? Iriitakera irika, irosankinatakotane Avinkatharijanorite saikatsiri Roma-ki.” ²⁷Ikanta ikemavakera, ipokashitapaakeri Pablo, josampitapaakeri: “¿Omaperotatyaama posankinatakojanota eeroka?” Ari jakanake Pablo, ikantzi: “Jee.” ²⁸Ikantzi jevari: “Oshekira nopinakoventakari naaka onkantya nosankinatakotantyaari.” Ikantzi Pablo: “Tetya naaka, josankinatakotzitaikanara ovakera notzimapaake.” ²⁹Ikemaiyavakera ikantake, apathakero ikantanaka joosoryaakotanakeri. Itharovakaanakaro jevari, joosotakaantakerira osankinatakotachari Roma-ki.

†22:23 Ikantaitzi eejatzi, jookavanetzitaka kipatsi tsika ipiyotaiyakani, tema ikisaiyatyaani.

**Jaayetanairi Pablo
japatoyetapiintaiyani
ijevare judío-payeeni**

³⁰ Okanta okitaitamanake, ikovi iriyotajaante jevari opaita jimaimaneminthatantariri judío-payeeni irika Pablo. Japatotakaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, ipoña ijevajanore judío-payeeni. Jomishitovakaantakeri Pablo, jomisaikakeri tsikara japatotaiyani.

23 Jamenaminthatapaakeri Pablo jevajanoriite apatotainchari, ipoña ikantanakeri: “Iyeekiite, naamaakoventapiintaka naaka eero otzimanta nantzimoteriri Pava.” ² Ikanta Ananías, omperatasorentsijanori, ipasavaantetakaantakeri Pablo. ³ Iro kantacha Pablo, ikantanakeri: “¡Kamatavirí, Pavara pasatemine eeroka! Saikavetakami jaka pamenakotantyaa-naro Ikantakaantaitane, ¿Tema pipiyathataro pipasatakaantakenara?”[‡]

⁴ Ikanta apatotainchari, ikantanakeri Pablo: “¿Arima pinkanteri pinkaviyeri iromperatasorentsijanore Pava?”

⁵ Ikantzi Pablo: “Iyeekiite, te niyoveta naaka omperatasorentsijanori jinatzi, tema okantzi Osankinajanorentsiki: ‘Eero pikaviyiri jevatakaantatsiri.’”

⁶ Jiyotzi Pablo tsikarika ikaratzi jevajanoriite apatotainchari, Saduceo jinayetatzi iriima pashinepayeeni Fariseo jinatzi, ikantanake: “Iyeekiite, Fariseo nonatzi naaka, eejatzi nosheninkamirinkaite. Iroora jiyakoventantaitanari iroñaaka tema nokempisantaatziiro irañaayetai kamayetatsiri.” ⁷ Ikantakera Pablo, ari iñaanaminthatavakaanakari Fariseo-payeeni ipoña Saduceo-payeeni. ⁸ Tema ikantapiintaiyani Saduceo-payeeni:

“Eero jañaayetai kamayetatsiri, te intzimanete maninkariite, te intzimanete eejatzi shiretsi.” Iriima Fariseo-payeeni, ikempisantayetzi irirori omaperoyetatya irokapayeeni. ⁹ Ari ichecheraataiyini maaroiteni. Ikanta iyotzinkariite Fariseo, ikatziyayetanaka, ikantanake: “Irika shirampari te ontzime ikenakaashitane. Kempitakara maninkariitsi ñaanashiretakeriri, aamaashityarika shiretsi.” ¹⁰ Eenirora ishintsitayetatzi ichecheraataiyini, itharovanake ijevare ovayiriite ari irovatsinaavaitaitakeri Pablo, ikaimakaantake irovayirite iromishitovairiita janta, iraanairi jimaapiintaiyani.

¹¹ Okanta otsirenitanai, joñaakagaari eejatzi Avinkatharite, ikantairi: “Pablo, eero pitharovi, arira piñaaventakena janta Roma-ki pikempitaakerora jaka Jerusalén-ki.”

Ikinkithashireeta irovaiteri Pablo

¹² Okanta okitaitamanake, ikinkithatavakaiyakani tsikarika ikaratzi judío, ikantavakaiyani: “Thame amashekaventaierine Pablo irojatzi ovantakyaariri.” ¹³ Anaanakero 40 ikarataiyinira shirampariite kantaintsiri. ¹⁴ Ipoña jiyaatashitanakeri ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi antarikonaite, ikantaiyakerini: “Nokantaiyakeni nomashekaventaierine Pablo irojatzi novantakyaariri. ¹⁵ Intsityaa pintsipatavakaiyaani eerokaite pikaratzi papatotapiintaiyani, pinkampitairi ijevare ovayiriite, pinkantairi: ‘Pamainari Pablo onkitaitamanake namenakoperotaineri ikenakaashitakeri.’ Impoña naakaite aamaventa nonkantaiyakya novavakeri tekera irareetapaakyaata jaka.”

[‡]23:3 Kantakotachari jaka kamataviriri, iriiyetakero omperatasorentsitaneriite, kempitarori okitamaroveta jovantaitariri kaminkari. Pamenero Mt. 23.27.

¹⁶ Kemake itzineri Pablo, jatanake imaapiintaiyini ovayiriite inkamantapaakeri. ¹⁷ Ipoña Pablo ikaimake aparoni ovayiri, ikantakeri: “Paanakeri irika evankari janta pijevariteki, tzimatsi opaita inkamanteriri.” ¹⁸ Ikanta ovayirika jaanakeri ijevariteki, ikantapaakeri: “Jevarí, ikovakotakena Pablo namakemiri irika evankari, tzimatsi ikoviri inkamantemiri.” ¹⁹ Ipoña jevarika, jaanakeri evankarika jantyaatziini, josampitakeri: “¿Opaita pinkamanteneri?” ²⁰ Ikantanake evankari: “Ikinkithashiretaiyakani judío-payeeni inkovakotemi onkitaitamanai paanairi Pablo janta japatotapiintaiyani jevajanoriite, iramenakoprotero ikenakaashitane. ²¹ Eerora pikempisanziri, tema omanaiyakani 40 shirampariite. Ikantaiyake: ‘Thame amashekaventaierine Pablo irojatzí ovantakyaariri.’ Aritakera ovetsikaiyakani iroñaaka, joyaaventaiani tsika pinkante eeroka.” ²² Ipoña jevarika jotyaantairi evankari, ikantavairi: “Eerora pikamantantziro iroka.”

Jovavisaitakeri Pablo janta pinkathariki Félix

²³ Ikanta jevarika ikaimake apite pashine ijevarite ovayiriite, ikantakeri: “Papatote 200 povayirite, pintsipataakeri 70 ovayiriite kyaakotachaneri moraki, eejatzí pashine 200 aatsineri irovathaamento. Paanakeri tsirenipaite Cesarea-ki. ²⁴ Impoña povetsikake mora inkyakotanakyaari Pablo, pinkempoyaaventerira kameetha. Paanakeri pinkathariki Félix.” ²⁵ Ari josankinatakerori irotyaanteneriri pinkathari, okantzí: ²⁶ “Irosankinare Claudio Lisias jotyaantziniri pinkathari Félix: Osheki novethatami. ²⁷ Irika shiramparika notyaantakemiri, joirikakaantavetakari

judío-payeeni jaka, iroovetainchami iroverimi. Ikanta niyotake irosankinatakotane ajevajanorite Roma-ki jinatzí, naanake novayirite, nookaventakeri. ²⁸ Nokovatzíira niyote opaita ikenakaashitakeri irika jimaimanetantaitariri, naanakeri japatotapiintaiyani ijevajanorite, ²⁹ noñaatzi imaimaneventashiitari Ikantakaantaitane jashiyetari iriroriite. Tekatsi ompaitya irovantaityaariri, te arite eejatzí irashitakovaitaiteri. ³⁰ Tema nokemakera ikovaiyatziini judío-payeeni iroveri, irootakera notyaantantakamiriri iroñaaka eeroka. Nokantzitakeri eejatzí irikaite maimanevaitziriri inkamantemiro eeroka opaita itzimaventantariri irika.” ³¹ Jimonkaratakero ovayiriite. Jaanakeri tsirenipaite Pablo janta Antípatris-ki. ³² Okanta okitaitamanake, piyeeyaani ovayiriite aniitashitanainchari. Iriima ikaratzi kyaakotanainchari eekero joyaatanakitziiri Pablo. ³³ Ikanta jareetakaakari Cesarea-ki, ipapaakeri osankinarentsi pinkatharika, ipoña ikantapaakeri: “Pinkatharí, jirikara Pablo.” ³⁴ Arira ithonkakero pinkathari iñaanatavakero osankinarentsi, josampitanakeri Pablo, ikantzí: “¿Tsika pipoñaaka?” Ikantzí Pablo: “Nopoñaaro Cilicia-ki.” ³⁵ Ikantanake: “Ari nonkemakemi apaata aririka irareetapaakya ikaratzi maimanetzimiri.” Ipoña ikantakaantake iraaheetanakeri ipankoki Herodes, ari iraaaventayeetyaariri.

Iñaaventakotari Pablo janta Félix

24 Okanta avisanake 5 kitaite, areetapaaka Cesarea-ki, Ananías omperatasorentsijanori itsipayetakari antarikonaite ipoña iyakoventaneri ipaita Tértulo. Javisashitapaakeri pinkathari irimaimanetakaanteri Pablo. ² Ikanta jamayeetapaakeri

Pablo, ñaavaitanake Tértulo, ikantanakeri Félix: “Paasoonke eeroka, pinkathari, noñeeyironi kameetha nosaiki, paasoonke piyotaneta osheki pantakeri kameethatatsiri nosheninka. ³Okaratakera iroka noñaapinkathaperojanorite Félix, oshekira ipaasoonketapiintaiyakemi maaroiteni nosheninka. ⁴Iro kantacha eero osamanitanta, nokovatziki pinkempisantavakena kapicheeni nonkantemiri. ⁵Noñaakeri naaka, irika shirampari ovaariperotaneri jinatzi. Ithonka ikekenayetake nampitsiki, tera intaani imaimanetakeri nosheninka nokaratzi no-judío-tzi, irijatzi jevatakaanairiri ikaratzi paitashivaitachari ‘Oshiretanaariri Nazaret-satzi.’ ⁶Ikovake eejatzi irovaariperoteromi notasorentsi-pankote, irootake noirikakaantakariri, nokovaiyavetaka namenakotantyaarimi Ikantakaantaitanari naakaite. ⁷Iro kantacha, ipokapaake jevari Lisias, jaapithatanakeri, jovatsinaavaitanakena. ⁸Ikantanakena: ‘Ontzimatyepiyaataiyeni janta pinkathariki irovetsikemiro kantainchari.’ Intsitya posampitajaanteri eeroka ayotantyaarori kyaaryoori okanta nomaimaneminthatantakariri.”

⁹Irojatzira ikantzitaiyarini eejatzi judío-payeeni ikaratzi pokaintsiri.

¹⁰Ari itzinaavakotanaka pinkathari onkantya iriñaavaitantyaari Pablo. Ipoña ikantanake Pablo: “Osheki nokimoshireventakemi eerokatakera kemenane noñaaventakotyaaara, tema niyotzi eerokatake ovetsikapi-intakeneriri nosheninkapayeeni imaimanetavakaa.

¹¹Kantatsi posampitakoventero eeroka, ovakera nareetaa naaka Jerusalén-ki okaratzi 12 kitaite, nokovaveta noñaapinkathatapairimi Pava. ¹²Tera noñaaminthatantavaite,

te nomaimaneteri atziripayeeni tasorentsi-pankoki, eejatzi nokempitakari jantapayeeni nampitsiki, tekatsira nomaimaneyete japatotapiintaita.

¹³Irikaite kamantakotakenari iroñaaka jaka, eerora iñeetziro omaperotatyaara ikantakotanari. ¹⁴Ari okantavetakari notsipataari naaka ikaratzi ipaiyeetziri ‘Avotsi.’ Irootakera ikantayetakeri iroñaaka irikaite iyakoventaneri nokempisantashivaitane onatzi. Aña ari nokenakairori naaka noñaapinkathatziri Pava ikempisantziri pairani novaisatziite. Nokempisantziro lkantakaantane, eejatzi irosank-inarepayeeni Kamantanerite. ¹⁵Ari noshiyayetari iriroriite, joyaaventari Pava irovañaayetairi kamayetaintsiri, tera intaani iriñaayetai kameethashireri aña irimatziitaiyaaro kaariperoshireri.

¹⁶Irootake nokovantapiintakariri eero otzimi ompaitya nantzimoteri Pava, eejatzi atziriite irirori. ¹⁷Avisakera osheki osarentsi nokekenavaitake, nopiyaa nonampiki namai nompashitapaiyaariri nosheninka kovityaavaitatsiri, nokovavetapaa eejatzi nompometapainerimi Pava.

¹⁸Irootakera nantziri tasorentsi-pankoki, aritake nameetakero noishi onkantya nonkitevathatantaiyaari, tetya osheki nonkarataiyeni, tekatsitya nomaimanevaite janta. Aripaitera iñaayetapaakenari tsikarika ikaratzi judío poñeenchari Asia-ki. ¹⁹Iriiyetakemi pokatsine jaka inkinkithatakotena opaitarika iñaakotakenari. ²⁰Tera impokaiyatyeeni irirori. Jirikatzimaitaka pokaintsiri jaka apatoventzitananari, intsityaa inkantemiita tzimatsirika iñaakotajaan-takenari janta nokenakaashitzitakariri.

²¹Aama iro ikantakotanari nokantaiyakeri japatoventantanari, chapinkipaite, nokantakeri: ‘Iroora jiyakoventantaitanari iroñaaka tema

nokempisantaatziro irañaayetai kamayetatsiri.”

²² Tema pinkathari Félix jiyotakoperotzitarira ipaiyeetziri “Avotsiveri,” irootakera jovashaantantanakarori, ikantanakeri: “Aririka impokake jevari Lisias, ari inkamantaperotapaakenaro iroka.”
²³ Ipoña ikantakeri ijevare ovayiriite: “Eekerora paamaventatyeeyaari Pablo, pishinetzimaityaari iraretyaari irapatziyane impantavakyaariri kovityiimotariri.”

²⁴ Okanta pashine kitaite, aritakera piyaara Félix, itsipatakaro iina Drusila, judío onatzi iroori. Ikanta ikaimakaantapairi Pablo inkemavakeri iriñaaventeneri tsika okantakota javentaashiretantaariri Jesucristo. ²⁵ Iro kantacha Pablo jetanakaro iñaaventanakeneri tampatzikashiretaantsi, ñaakoshiretaantsi, irovasankitaantay-eetai apaata. Ari itharovanakeri Félix, ikantanakeri: “¡Aritapaake, piyaata! Ari napiitairo nonkaimakaantaimi apaata nosaikashivaityaarika.”

²⁶ Tema joyaaventavetatyá Félix impinaterimi Pablo, onkantya irovashaantakaantantaiyaariri.

Irootake japiipiitantavetakariri ikaimakaantziri inkinkithavaitakairi.

²⁷ Avisakera okaratzi apite osarentsi. Ari okaratapaakeri ipinkatharitzí Félix. Ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, jashitakotakaanakeri Pablo. Arira jimpoyaatapaariri pashine pinkathari paitachari Porcio Festo.

Ikovake Pablo iriitajaantake amenakoterine César

25 Aritake ipairyetakeri Festo impinkathariventante. Iro avisanake mava kitaite jatake

Jerusalén-ki ipoñaanakaro Cesarea-ki.

² Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari iriiperoriite judío-payeeni, ikamantakotavakeri Pablo.

³ Ikovakotakeri irotyaantairi Pablo Jerusalén-ki. Ikinkishiretaiyakani

iriroriite irovakaanteri niyankithakineki avotsi. ⁴ Ari ikantanake Festo: “Aritake jashitakoyeetakeri Pablo janta

Cesarea-ki, irootzimatake niyaatai janta. ⁵ Intsityaa iroyaataianakenani

pijearite, tzimatsirika ikenakaashitane irika shirampari, ari piyakoventeriri

janta.”

⁶ Tera osamaniperote isaikavaita-painte Festo janta Jerusalén-ki, piyaa Cesarea-ki. Okanta okitaitamanake,

ithointapaa isaikamentoki ipinkathariventantzira,

ikaimakaantakeri Pablo.[¶] ⁷ Ikanta ikyaapaake Pablo, ari ipokaiyapaakeni

judío-payeeni poñaayetainchari Jerusalén-ki,

ikantakovaitapaakeri osheki kaariperori, okantaveta te

iriñaayevetyaaro omaperotatyaarika okaratzi ikantakoyetziriri. ⁸ Iriima

Pablo ñaaventakotanaka irirori, ikantake: “Tekatsi kaariperori nantake

naaka, te nompiyathatyaaro Ikan-takaanaitakeneriri nosheninkapayeeni,

te novaariperotero tasorentsipanko, te nonkaviyavaiteri eejatzi César ijevajanorera Roma-satzi.”

⁹ Iro kantacha pinkathari Festo ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni,

josampitanakeri Pablo: “¿Pikovi piyaate Jerusalén-ki, namenakotantyamiri

janta?” ¹⁰ Ikantanake Pablo: “Iroora tampatzikatatsi nosaika naaka jaka

pamenakotena, tema eerokatake jovake César ijevajanore Roma-satzi. Aritake

piyotaiyakani tekatsi kaariperori nantzimoyeteriri nosheninkapayeeni

¶25:6 Kantakotachari jaka “tera osamaniperote,” irojatzira ikantakoyeetzitari 8 terika 10 kitaite isaikavaitapaintzi.

judío. ¹¹ Ontzimatyeeerikami nokenakaashiperotane, aritatsimi irovamaayeetenami. Irooma tekatsira nonkenakaashitakya, te aritzi potyaantena janta. Nokovatziiira iriitajaantake pinkathari César amenakotenane.” ¹² Ipoña Festo ikinkithavaitakaakeri ikarataiyini ipinkatharitzi. Ari ikantanakeri: “Pikovatziiira iramenakotemi César, arira piyaateri janta.”

Jaayeevanakeri Pablo pinkathariki Agripa

¹³ Ipoña pinkathari Agripa itsipatakaro iina Berenice pokaiyakeni Cesarea-ki, irovethatyaari Festo.[§] ¹⁴ Ikanta isaikavaitapaintzira janta, ikinkithavaitakaakeri Festo ikantakotara Pablo, ikantakeri: “Tzimatsi jaka aparoni shirampari jookanairi pinkathari Félix jashitakoyeetakeri. ¹⁵ Tema niyaatakera chapinkipaite Jerusalén-ki, osheki ikantakovaitavakeriri ijevare omperatasorentsitaariite itsipayetakari antarikonaite, ikovakotakena novakaanteri. ¹⁶ Ari nokantanakeri naaka: ‘Jiroka nametaiyarini naakaite Roma-satzi: Ontzimatyee irapatotaiyaani ikaratzi maimanetavakaachari, onkantya iriñaaventakotantyaari iyakoventaari. Omaperorika otzimi ikenakaashitane, aritake onkantake irovayeeteri.’ ¹⁷ Irootakera nomatakeri ipokaiyakera iriroriite, te noshenkaapaake, jatakana nosaikamentoki, nokaimakaanakeri shiramparika. ¹⁸ Iro kantamaitacha okaratzi ikantayevetapaakari iyakoventavetakariri, te noñeero onkantaperoty okaratzi nokinkishiretakovetakariri. ¹⁹ Intaani iñaaventashiyetakaro ikempisantashivaiyetari, iñaaventakeri eejatzi ipaiyeetziri Jesús jovamaayeetakeri,

iriitakeya ikantziri Pablo eeniro jañi. ²⁰ Temaita niyotero naaka tsika nonkantero iroka, nosampitakeri Pablo ikovirika iriyaate Jerusalén-ki onkantya iramenakoyeetantyaariri janta. ²¹ Iriima Pablo ikovake iriitajaantake amenakoterine César Augusto avinkatharijanorite Roma-ki. Irootakera nokantantakeri irashitakoyeetavakeri irojatzi notyaantantakyaariri.” ²² Ipoña Agripa, ikantanakeri Festo: “Nokovira nonkemeru naaka irika shirampari.” Ari ikantzi Festo: “Aritake pinkemajaanakeri onkitaitamanake.”

²³ Okanta okitaitamanake, ikyaake janta Agripa itsipatakaro Berenice ovaneenka ikantayetaka. Itsipayetakari eejatzi ijevare ovayiriite, ipoña iriiperoriite atziri saikayetatsiri janta. Ikantakaanake Festo iramayeeteri Pablo. ²⁴ Ari iñaavaitanakeri Festo, ikantzi: “Pinkathari Agripa, ñaapinkathataariite ikaratzi apatotainchari jaka, jirikatake irika shirampari. Osheki jiyakoventavaitakeri judío-payeeni janta Jerusalén-ki eejatzi jaka Cesarea-ki. Ichecheraatapiintaiyini ikovi irovamaayeeteri. ²⁵ Noñaamaitakaro naaka tekatsi inkenakaashitya irika irovamaayeetantyaariri. Iro kantamaitachari, iriitajaantakera kovaintsiri iramenakoteri Augusto, iroora okovantataitakeri notyaanteri janta. ²⁶ Iro kantacha tera noñaatye naaka ompaitya nosankinateneriri pinkatharijanori tsika ikantakota irika, irootake namakaanantakariri piñeeyerine eerokaite, eerokatajaantakera pinkathari Agripa namakeneri, onkantya aririka pinkaratero posampiminthateri, tzimataikera nosankinateri. ²⁷ Tema te onkameethatzimotena naaka notyaante

[§]25:13 Irika Agripa, ipaitaitziri eejatzi Herodes.

aparoni ashitakotaari, eerorika otzimajaantzi tsika osankinatakoty okaratzi ikenakaashitakari.”

Iñaaventakota Pablo Agripa-ki

26 Ipoña Agripa ikantanakeri Pablo: “Kantatsi piñaavaite eeroka.” Ari itzinaavakotanaka Pablo, ñaavaitanake, ikantzi: ²“Pinkatharí Agripa, ovanaa nokimoshiretake nonkinkithavaitakaimi iroñaaka, nokovi noñaaventero okaratzi ikantakovaiyetakenari judío-payeeni. ³Tema piyoperotziro eeroka okaratzi jameyeteri asheninkapayeeni judío. Irootakera nokovantari pinkempisantavakena nonkantemiri.”

Irañaantare Pablo tekerá inkempisantanakeeta

⁴“Jiyotaiyinira nosheninkapayeeni judío tsika nokanta eeniro nevankarita-papaake, nosaikimoyetantakariri janta Jerusalén-ki, ⁵naakatapiintakera monkaravaitaneri Fariseo, te nompiyathanetyaaro Ikantakaanaitane. Inkovayeterikami, kantatsira inkinkithatakotena. ⁶Irootajaantakera nosaikantari iroñaaka jaka, tema noñaaventakitziro okaratzi ishinetakeneriri Pava pairani avaisatziite, tsika otzimi oyaakoneentaiyakarini aakaite. ⁷Pinkatharí Agripa, irojatzira noyaakoneentzitakari naaka, irootake ikantakoyetakenari iroñaaka asheninkapayeeni. Irojatzira joyaakoneentzitakari maaroni asheninkaite itzimi icharineyetaari ¹² itomiiteni Israel-ni. Irootake iñaashintsiventashivaitapiintayetakari jantavaitaineri Pava onkantya iriñaantayetaiyaarori. ⁸¿Opaitama kaari pikempisantantayeta eerokaite jovañiirira Pava kamavetainchari?”

Ipatzimaminthavetakari Pablo kempisantzinkariite

⁹“Nomatzitavetakarora naaka pairani noñaashintsivaitashitaka, nokinkishirevaivetaka nantayetemi osheki tsika ompaitya onkantya nomaimanetantyaariri ikaratzi pairyaanairiri Jesús Nazaret-satzi. ¹⁰Irootakera nantakeri Jerusalén-ki. Ishinetakenaro ijevare omperatasorentsitaari, osheki nashitakotakaantakeri irikaite itasorentsitakaitairi. Ikanta noñaayetziri jovamaayetziri onimotana. ¹¹Tzimatsi osheki novasankitaayevetakari onkantya irovashaantantyaarori ikempisanti. Ari nokantapiintayetakariri tsika japatotapiintaita. Osheki nokisaneentakitakeri irikaite, nopatzimaminthavaitakeri, ari nomatzitakari saikayetatsiri pashineki nampitsi.”

Japiitziro Pablo ikinkithatakota ikempisantaari

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²“Iroora niyaatantakari nampitsiki Damasco, jotyaantakenara ijevare omperatasorentsitaariite. ¹³Iro kantacha niyankithakineki avotsi, joveraaka tampatzika ooryaatsiri noñaake oorentanainchari inkiteki, janaanakeri ishikipakiryane ooryaa, joorentakotapaakena nokatziyaka naaka, eejatzi ikaratzi tsipatakanari. ¹⁴Notyeyanakeni maaroiteni kipatsiki. Nokematzi iñaanayeetanakena noñaaneki hebreo-thatatsiri, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatantanari? Eerokatakera ovasankitaavaitacha apaniro, okempivaitakaro pimpatziminthatatyeyearomi thoyempithovari.’ ¹⁵Ipoña nakanakeri naaka: ‘¿Niinkama eeroka Pinkathari?’ Ari jakanakena Novinkatharite: ‘Naakatakera Jesús,

itzimi pipatzimaminthatakeri. ¹⁶ ¡Pintzi-naye! Iroora noñaakantamiri iroñaaka pantavaitantanakyaanari. Ari onkantya pinkinkithatantanakyaarori okaratzí piñaakeri iroñaaka, onkarate piñeeri eejatzi apaata nantakaimiri. ¹⁷ Aritakera piñeero nontsiparyaakoventaimi pisheninkaki, eejatzira janta kaari pisheninkata tsika notyaantemira iroñaaka. ¹⁸ Onkempivaitaiyaaro pokiryaakaayetairimi. Aritapaake ikenashivaitaka tsirenikiriki, aña iraniiyetai kitainkariki. Aritapaake ipinkathariventakeri Satanás, aña iri Pava pinkathariventairine. Ari onkantya nompeyakotantaiyaariri iyaariperonka, notasorensitakaayetairi aventaashiretaiyaanari naaka. Tema irootake ishinetyeetakeneriri.”

Te impiyathavaitanakya Pablo joñaakayeetakerira

¹⁹ “Pinkatharí Agripa, tera nopiyathatanaka joñaakayeetakenarora inkiteki, ²⁰ aña netanakaro nokinkithatakanakeri Damasco-satzi, Jerusalén-satzi, ipoña maaroiteni nampiyetarori Judea-ki eejatzi ikaratzi kaari asheninkata, nokantayetziri: ‘Pimpiyashiyetairi Pava, pantayetairo oñaakanterone povashaantairo piyaariperonka.’ ²¹ Irootakera kantakaantzirori, joirikakaantavetakanari nosheninkapayeeni tasorensipankoki, ikovavetaiyakani irovena. ²² Iro kantacha jineshinonkatakana Pava eekero niyaatakaatziro noñaaventziri iroñaaka. Noñaaventaineri maaroiteni, iriiperorite ipoña kaari iriiperoyetatsine. Okaratzira nokinkithatapiintake, tera notekapainteró okaratzí josankinayetak-eri Moisés-ni, ipoña Kamantaneriite. Tema josankinatakoyetakero onkarate avisayetatsineri, ikantayetakeranki: ²³ Ontzimatyé inkame Cristo, iro kantacha aririka inkamavetakya iri

etakaantyaarone irañagai eejatzi. Ari onkantya iriñaaventantayeetyaaniriri avisakotaantsi asheninkapayeeni, ipoña iriñaaventayeetaineri eejatzi kaari asheninkata.”

Ikovi Pablo inkempisantakairi Agripa

²⁴ Ikantayetakerora Pablo iroka, ikaimanake Festo: “¡Pablo, pishinkiventatya! Okantakaami paakoventakaro piñaanavaitzi.” ²⁵ Ari jakanakeri Pablo: “Pinkatharí Festo. Te noshinkiventya, okaratzí nokantayetak-eri omaperotatya. ²⁶ Jiyotakoperotzirori pinkathari Agripa iroka, irootake nokantantayetakarori irokapayeeni. Niyotzi naaka jiyotakotziro maaroni, tera omanakoyetya iroka. ²⁷ Pinkatharí Agripa, ¿tema pinkempisantero okaratzí josankinayetzitakari Kamantaneriite? Niyotzi naaka pikempisantziro.” ²⁸ Ari jakanakeri Agripa: “¿Piñaamatsitakema pikantakena kapicheeni ari pinkempisantakaakena, nokempitantaiyaariri ‘Cristo-veriite?’” ²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantavetaka kapicheeni nokantakemiri, terika, oshekirika nokantakemiri, onkamintha iri Pava kantakaiyaarone, tera intaani eeroka pinkatharí, aña eejatzi maaroiteni pikaratzí pikemaiyakenani iroñaaka, pinkempitakotaiyaanaro nokantakara naaka, onkantavetya eero joosoyeetantamiro ashirothaka.”

³⁰ Ipoña ikatziyanaka pinkathari Agripa itsipatakaró Berenice, eejatzi ikempitanakari pashine pinkathari Festo, ipoñaanaka maaroiteni ikaratzi thointainchari, ³¹ jataiyakaneni jantyaatziini ikinkithavaitakotziro iroka. Ikantantavakaiyani: “Eeromi jashitakovaitaajatzirimi irika shirampari, tekatsi inkenakaashitya onkantya irovamaayeetantyaariri.” ³² Ipoña Agripa ikantanakeri Festo: “Aritakemi apakagairimi irika shirampari, eeromi

ikovajaantakemi irirori iramenakoteri César avinkatharijanorite Roma-ki.”

Jotyaaantakeri Pablo Roma-ki

27 Ikanta ikovaiyakeni irotyaanteri Pablo janta Italia-ki, intsipataitakeri pashinepayeeni ashitakotaari, arira niyaatzitanakyaari eejatzi naaka. Jovayeetakeri paitachari Julio jevatziriri irovayiriite pinkatharijanori Augusto, iritakera aanakerine. ²Arira notetakotanakari Adramitio-satzi niyaatero Asia-ki. Nokaratanakeri Aristarco Tesalónica-satzi saikatsiri Macedonia-ki. ³Okanta okitaitamanake areetakana Sidón-ki, ari jariperotapaakari Julio irika Pablo, ishinetakeri irareetapaintyaari irapatziyanepayeeni impantavakyaariri kovityiimotariri. ⁴Ipoña navisanakera Sidón-ki, ari omonthaakotakanari tampyaa, te onkante namaatakote, iro noke-nakotantanakari othampishiki Chipre. ⁵Naathakiryaaanakeri inkaare irojatzji janta Cilicia-ki ipoña Panfilia-ki. Ari nareetakari Mira-ki, nampitsi saikatsiri janta Licia-ki. ⁶Ari jiñeetapaake pashine notetantanaiyaari poñaachari Alejandria-ki iyaatero Italia-ki, ari jotetaiyakenari jevari. ⁷Osheki kitaite namatsinkakota namaatakotzi. Osheki nopomerentsivaitaka nareetantakari Gnido-ki. Eenirora omonthaakotatyana tampyaa, nomontyaakotanaka Salmón-ki, noshinampitanakero othampishi Creta. ⁸Osheki opomerentsitaka namaatakotzi, irojatzji nareetantakari nampitsi ikantaitziro “Avochaaki” okarikitapai nampitsi Lasea.

⁹Avisake osheki kitaite namaatakotake, aritake kyaarontsitzimatapai, koveenkatanake namaatakote. Irootake ikantantanakari Pablo:**

¹⁰“Pinkempisantaiyavakena, kempitaka akoveenkatakotatzji amaatakote, aritake ampeyakero amaatakomentotsi, eejatzira povaakaropayeeni, aritake ankamakaarantayetake eejatzji.”

¹¹Iro kantacha ijevare ovayiriite te inkempisanteri Pablo, iri ikempisantake ashitarori amaatakomentotsi ipoña antakotzirori. ¹²Tera onkameethataty irovavisairo kyaarontsi tsika jaatakove-taka, ikovaiyakeni iriyaaneentaiyeni Fenice-ki saikitachari janta Creta-ki, ari onkantya eero oñaashirenkantari tampyaa kenayetatsiri kirinka eejatzji katonko. Arira ikovaiyakeni irovavisairo kyaarontsi.

Itampyaaatakotzi inkaareki

¹³Ikinkishiretaiyani ari onkantake iramaatakote tema ovakera etapaakaro otampyaaatzi kapicheeni. Ari namaatakotaiyanakeni othapyaaki Creta. ¹⁴Iro osamanitake kapicheeni antarotapaake tampyaa, ipaitapi-intaiyirini iriroriite “Euroclidón,” ookantapaakaro amaatakomentotsi, ¹⁵onoshikakotanakena. Te iriñe tsika inkantanairo iramaatakomento, ishinetakeri onoshikakotena tampyaa. ¹⁶Osheki nopomerentsitakaro pitotsi thatainchari amaatakomentotsiki. Nokenakotanakera othampishi paitachari Clauda te ontampyaaaperote janta. ¹⁷Ari noteyetakerori pitotsika janta amaatakomentotsiki. Tema itharovakaatyaro notzitakoty impa-nemashiki eentatzira inkaare ipaiyeetziro “Sirte,” joosoyetakero onampinaki amaatakomentotsi eero okotaanta. Ishinetanakero onoshikakovaitena tampyaa. ¹⁸Ikanta okitaitamanake, eekero oshintsitatzji otampyaaatzi, ari jetanakaro joviinkakaantanake

**27:9 Kantakotachari jaka “kyaarontsitzimatapai,” irojatzira ikantakoyeetziri “ikaratapiintakero itzivaitaiyani.”

irovaakaro. ¹⁹Okanta pashine kitaite, joviinkayetanakero eejatzi okaratzi ashitajaantari amaatakomentotsi. ²⁰Osheki kitaite avisaintsiri te noñaayetairi ooryaa eejatzi impokiro. Iniroitera notampyaatakote te niyotaiyeni aririka navisakoyetai.

²¹Tema avisakera osheki kitaite te novaiyaani, ikantanake Pablo: “Pinkempisantavakena, okameethaveta arimi pinkempisantakenami irojatzzi asaikakemi Creta-ki. Eeromi añaayetziro okaratzi ovaariperoyetakairi. ²²Iro kantamaitacha iroñaaka, eero okantzimoneentami, tema eero pikamakaantavaitzi aparoni, onkantavetakya ompeya iroka amaatakomentotsi. ²³Inkaaranki tsireni, noñaake maninkari, irotyaantane Pava Ashitanari, nantavaitziniri, ²⁴ikantakena: ‘Pablo, eero pitharovi, tema ontzimatye pareetya iriñeemi César pinkatharijanori Roma-ki. Irineshinonkatemi Pava eeroka pavisakotakaantayetaiyaariri pikaratak-erira jaka amaatakomentotsiki.’ ²⁵Ari ikantakenari. Irootakera pintharomentashiretantayetyaari, tema naventaashiretakari naaka Pava, niyotake aritake omatataikyia okaratzi ikamantakenari maninkari. ²⁶Iro kantacha ontzimatye omposakotya aparoniki othampishi.”

²⁷Okanta aparoni tsireni, aritake avisanake 14 kitaite, areetakana inkaareki Adriático onoshikakovaitakena tampyaa. Niyankiityaake tsireni, ari ikaimaiyanakeni antakotzirori aamatakomentotsi ikinkishiretaiyani iro nareetaiya

kipatsiki. ²⁸Ari jimonkarataiyakero tsika overaa osaankanaatzzi, iñaatziro te osaankanaaperote, ipoña japiitakero eejatzi, iñaatzi kapicheeni osaankanaatapai.^{††} ²⁹Itharovaiyini nomposakotya, joviinkake 4 ayeenterone amaatakomentotsi ooopaki, ari iñaañaataiyananeni onkitaitetanyaari thaankiperoini. ³⁰Iro kantacha ikaratzi antakotzirori ikinkishiretaiyakani irishiye, irotetantanakyaaromi pitotsi thatayetainchari, jamamenatanakero iroviinkaiyeroni ayeenterone othovaki amaatakomentotsi. ³¹Iro kantacha Pablo ikamantakeri jevari, ipoña irovayirite, ikantakeri: “Aririka irishiyayetake irikaite, eerora pavisakoyetai eerokaite.” ³²Ari itotakotanakerori ovayiriite pitotsi, jovamaatakero.

³³Irootaintsi onkitaitzimate, ikantantake Pablo: “Aritake avisake 14 kitaite oyaaventa ompaitya avisatsine, te povayetaiya eerokaite. ³⁴Okovaperotatya iroñaaka poya onkantya pañaantayetyaari, tema tekatsi kamakaantatsine aparoni.”^{‡‡} ³⁵Ikantakera Pablo, jayimotakeri tanta, ipaasonketakeri Pava. Ipetoryaakero, ovanaka. ³⁶Ipoña jiminthataiyananeni maaroni, ovaiyanakani eejatzi. ³⁷Jiroka nokarataiyini notetaiyani 276 atziri. ³⁸Aritakera ithonkakero jovaiyakani, joviinkakoyetanake ovaritentsi onthomakaneentantyaari tenari.

Otsitsiyake

³⁹Okanta okitaitamanake, irikaite antakotzirori, okompitzimotapaakari kipatsika, iñaapaake eejatzi oparaite.

^{††}27:28 Kantakotachari jaka “te osaankanaaperote,” irojatzzira ikantayeetziri pairani 20 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 36 metro. Kantakotachari eejatzi “kapicheeni osaankanaatapai,” irojatzzira ikantayeetziri pairani 15 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 27 metro.

^{‡‡}27:34 Kantakotachari jaka “tekatsi kamakaantatsine aparoni,” iroora oshiyarori ikantaitzi eejatzi “eero opeyakaantavaita aparoni kishitsi.”

Ari ikovaiyanakeni iraatakotaiyeni janta. ⁴⁰ Itotakoyetanakero oosotantari aayeentzirori amaatakomentotsi, jookanakero, itzinaakoyetanairo iniroite manthakintsi, jovetsikaiyanairo iyomaro impoopatantyaari inkene iraatakote oparaiteki. ⁴¹ Iro kantacha ayeentakotaiyapaakani othovaki eentaatzi inkaare, te onkantanai noshevatakotanai. Tankatainake oopopaki ookantaperotapaakarora otamakaane inkaare. ⁴² Ari ikovaiyanakeni ovayiriite irovanakerimi ashitakotaariite, eero jamaayetanta irishiyayete. ⁴³ Iro kantacha ijevare ovayiriite, ikovatziiira irovavisaakoteri Pablo, te irishineteri irovamaayeeteri, intaani ikantayetanakeri: “Ikaratzi iyotziro jamaatzi, iramaateeta kipatsiki.” ⁴⁴ “Iriima pashinepayeeni irontarekayetya inchakotaki inkene iramaayete.” Arira okantari navisakotantaari maaroite.

Isaikake Pablo othapishiki paitachari Malta

28 Ikanta navisakoyetaira maaroiteni, ari niyotaiyake iroka othampishi opaita Malta. ² Ari jaakameethaiyavakena maaroiteni nampiyetarori janta. Tema oparyaatzi inkane, katsinkaite okantaka, jovaampatake paampari, ari ikaimaiyakena. ³ Ari jiyaaanake eejatzi Pablo iraye irirori tsitsi, iro ipiyavetapaaka irovapairo itsima, shitovanake maranke, jatsikakeri irakoki. ⁴ Ikanta inaaayetakeri nampitarori janta jovikantapaakari, ikantavakaiyanakani: “Irika shirampari ovantzinkari jinatzi, okantavetaka

javisakovetaka impiinkemi, temaita ishinetaiteri irañee.” ⁵ Iro kantacha Pablo jotekanakeri maranke paampariki. Tekatsi avishimoterine. ⁶ Joyaaventaiyani ireeniyakairi irojatzi inkamantanakyaari. Ikanta osamanitakera inaaayetakeri tekatsi avishimoterine, ikantayetanai: “Pava jinatziira irika shirampari.”

⁷ Tzimatsiya janta jevari nampitarori othampishiki paitachari Publio. Otzimimotziri okarikiini irovane. Jaakameethayetakena maaroiteni jaanakena janta. Mavara kitaite nosaikimovaitakeri. ⁸ Ariya nokemakotakeri iriri Publio ikatsirinkavaitatzi, ishaavaitatya. Ikyashitanakeri Pablo. Ikanta inaañaaakoventakeri, jantantakari kapicheeni irako, apathakero ikantanaka, shintsitanai. ⁹ Jantakerora iroka, pokayetanake maaroni mantsiyariite ikaratzi nampitarori janta othampishiki, jovashinchaayetakeri. ¹⁰ Ari ipashiyetanakairi osheki tsikarika opaiyetarika. Ikanta notetanaara niyaatantaiyaari, ipayetavaana naayetanairi.

Areetaka Pablo Roma-ki

¹¹ Ikanta nosaikakera mava kashiri janta othampishiki, ari notetanaari pashineki amaatakomentotsiki, otzimi ovavisaakerori eejatzi janta kyaaronsi. Opoñaaro eejatzi iroka amaatakomentotsi janta Alejandría-ki. Jovetsikayeetakeri othovaki iroshiyakaantaro “Tsipantsi” ivavanetashivaitaitari.* ¹² Ari nareetaiyakani janta Siracusa-ki, mava kitaite nosaikanaake janta. ¹³ Ipoña navisanake

⁴⁰27:40 Kantakotachari jaka “itzinaakoyetanairo iniroite manthakintsi,” irootakera ookantari tampyaa inkene irishiyakoyete otetantayetarori amaatakomentotsi.

⁵28:4 Irootake ikantakeri, tema inaaajaantzi atziriite iri Pava otyaantakeneriri maranke, irovasankitairi.

*28:11 Ipaitaitziri jaka “Tsipantsi,” iriyyetakera apite itomipayeeni ivavanetashivaitaitari paitachari “Júpiter,” Cástor ipoña Pólux.

janta irojatzi nareetantakari Regio-ki. Ikanta okitaitamanake, okamintha otasonkakotakena tampyaa kenatsiri katonko, irojatzi nareetantakari Puteoli-ki pashine kitaite. ¹⁴ Ari noñaapaake tsikarika ikaratzi iyekiite, ikantavakena nosaikavaitanake. Iroora nosaikimovaitantanakariri onkarate 7 kitaite. Arira nopoñaanaari irojatzi nareetantyaari Roma-ki. ¹⁵ Ikanta ikemakotaiyakena iyekiite nampitarori Roma-ki, jomonthaavakana avotsiki ipaiyeetziro “Apio” tsika jiyomparivaitaitapiinta. Okanta janta ipaiyeetziro “Mavapankori,” ari joyaaventakanari pashine. Ikanta Pablo iñaayetapaakerira iyekiite, ipaasonketanakeri Pava, tharomentashire ikantanaka. ¹⁶ Arira nareetapaaka Roma-ki. Ikanta ijevare ovayiriite jovvisaapaakeneri ashitakotaariite pashine jevari. Iriima Pablo ishinetakeri isaikavaitapaake tsikarika ikoviro, aparoni ovayiri aamaventakotariri.

Ikinkithatakaantzi Pablo janta Roma-ki

¹⁷ Ikanta avisanakera mava kitaite nareetapaakara, japatotapaakeri Pablo iriiperoriite judío-payeeni nampitarori Roma-ki. Ikantakeri: “Iyekiite, pairanitake jaakaantavaitakena asheninkapayeeni janta Jerusalén-ki, ipoña jovvisaakaantakena ijevareki Roma-satziite. Irootake jantayetakeri, okantavetaka tekatsi nantzi-moyevetyaariri, te nomaimanevetyaaro okaratzi jameyetari pairani avaisatziite. ¹⁸ Josampisampivetakari ijeviriite Roma-satzi janta, tera iriñaashitya nonkenakaashityaari onkantya irovamaantantyaanari, ikovavetaka irapakaakaantainami. ¹⁹ Iro kantacha asheninkapayeeni judío te inkovaiyeni, ontzimatyte nonkovakoteri iriitajaantake

amenakotenaneri César, okantavetaka tekatsi niyakoventayete naaka asheninkapayeeni. ²⁰ Irootakera napatotantamiri iroñaaka eerokaite nonkamantayetemiro. Noñaaventakotapiintairira itzimi oyaakoneentayetari maaroiteni Israel-mirinkaite, irootakera piñaantakanari jaka joosoyetantanaro ashirotha.” ²¹ Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Tera noñe naakaite irosankinatakotaitemi poñaachaneri Judea-ki. Tekatsi nonkemakotemiri eejatzi jareeyetara asheninkapayeeni jaka. ²² Intaani nokemakoventakeri iñaaventakoyeetakeri kempisantashivaitaachari. Nokovaiyini nonkememi tsika pikantzi eeroka.”

²³ Ikinkishiretaiyakani irapatoty pashine kitaite. Arira japatoven-taiyakarini osheki atziri jimaapiintzira Pablo. Iñaaventakeneri tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, joñaakayetakeri tsika josankinatakoyeetzitakari Jesús, jetanakaro irosankinareki Moisés-ni irojatzi irosankinayetaneki Kamantaneriite. Tema jetanakarora okitaityaamanake irojatzira sheeteeni. ²⁴ Tzimatsira tsika ikaratzi kempisantavakeriri, iriima pashinepayeeni temacheeni. ²⁵ Tera irapatziyavakaatyeyyaani, aparopayeeni jiyaatayetanai. Joveraantavaari Pablo ikantavairi: “Jirokara ikantzitaitakariri pairani pivaisatziite, iñaavaitakaakeri Tasorentsinkantsi Kamantaneri Isaías-ni, ikantakeri: ²⁶ Piyaate, pinkanteri irika atziriite: Pinkemaiyavetakya, eeromaita pikemathataiyavakero. Pamenaiyavetya, eeromaita piñagaiyironi. ²⁷ Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite. Matayempi jinaiyake. Mavityaaki jinaiyake eejatzi. Irootake kaari iñaantaiyaroni. Kaari ikemantaiyani,

Kaari ipampithashiretantaiyani,
Tera inkempisantaiyeni, eero
novavisaakotairi.

²⁸ Piyotaiyeroni eerokaite iroka, ari-
takera irovavisaakoyetairi Pava kaari
asheninkata. Aritake inkempisantayetai
iriroriite.” ²⁹ Ikantakerora Pablo iroka
ñaantsi, jataiyanakeni judfo-payeeni, os-
heki iñaanaminthatavakaanaka.

³⁰ Arira isaikapairi Pablo okaratzi
apite osarentsi. Ari jaakameethayetapi-
intakeriri ikaratzi areetayetariri. ³¹ Ari
iñaaventapiintakerori ipinkathariven-
tantai Pava, jiyotaantapiintakotairi
eejatzi Avinkatharite Jesucristo.
Tekatsira oñaashirenkavaiterine.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Roma-Satziite

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori, iromperatane Jesucristo nonatzi, tema iriitake kaimashiretakenari notyaantajanorite, irijatzi pairyaakena nonkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava. ²Iroka Kameethari Ñaantsi iroora ishinetaantakeri Pava, otzimi jiñaaventakeri pairani kamantantanerite Osankinatasorensiki, ³tsika ikantakota Itomi, Avinkatharite Jesucristo, itzimi kempitapaakari eenchaaniki itzimakera icharinetavakari David-ni. ⁴Ikanta jañagairanki, aripaitera joñaakantakari Itomi Pava jinatzi otzimimotziri ishintsinka, tasorensishireri jinatzi. ⁵Ikamintha Cristo okanta ikaminthaantaanari Pava. Iri pairyaakenari notyaantajanoritari, nonkamantayetairi pashinesatzi atziri kaari asheninkata, inkempisantayetaita iriroriite. ⁶Eejatzira eerokaite Roma-satzi ari akaratzitaka ikaimashiretai Jesucristo. ⁷Ikaimashireyetaimi pintasorensishiretai pikaratzi pinampitaro Roma-ki. Iretakotane Pava pinayetzi. Onkamintha ineshinonkavaitaimi Ashitairi Pava, eejatzi inkempitayemi Avinkatharite Jesucristo, piñaayetero kameetha pisaikayete.

Ikovi Pablo irareetyaari Roma-satziite

⁸Jiroka netavakyaari nonkante: Nopaasoonketziri Pava, okantakaaantziro okaratzi jantziri Jesucristo. Nopaasoonketakoventzimi eerokaite, tema ithonka ikemakoyeetakemi tsikarikapayeeni tsika pikantayetanaa pikempisantayetai. ⁹Ari nokantapiin-

tanaatya noñaañaatakoventzimi. Iriira Pava iyotatsi, itzimi nantavaishintstaineri noñaaventanairo Kameethari Ñaantsi tsika jiñaaventakotara Itomi. ¹⁰Aririka noñaañaateri, nokovakotziri ishinetainaata niyaate pisaikaiyini eerokaite, iroorika inkovakaakenari naaka. ¹¹Tema nokovatziiitaita noñaayetemi. Nokovi nonkaminthaashireyetaimi onkantya paavyaashireyetaantyaari. ¹²Ari onkantya nontharomentakaantyaamiri eeroka, piñaakenarika naaka tsika nokanta naventaashiretari Cristo. Ari pintharomentakaiyaanari naaka, noñaakemiri eejatzi eerokaite tsika pikanta paventaashiretari.

¹³Iyeekiite, nokovi piyotaiyeni iro nokinkishiretapiintaka niyaate pisaikaiyini eerokaite onkantya noñaantayetyaamiri povapyaayetaiya, nokempitaakerira pashinesatziite atziri. Iro kantacha, osheki otzitzikapiintakenari. ¹⁴Iro kantacha ontzimatyete niyaatashiyetairi Griego-thataintsiri, kaari griego-thatatsine, iyovaiyetanaatsiri, eejatzi kaari iyovaiyetatsine. ¹⁵Irootakera, nokovantari noñaaventairo eejatzi Kameethari Ñaantsi janta pinampiyetaro eerokaite Roma-satziite.

Itasorenka Pava ovavisaakotantatsi

¹⁶Tema te nompashiventakonetyaaro naaka noñaaventero Kameethari Ñaantsi. Tema iro oshiyajaantakarori iroomi itasorenka Pava, iro ovavisaakoshireyetairine maaroni kempisantayetaatsine. Nokempitaakerora naakaite no-judío-yetzi, naakatake etanakaro nokempisantanake, ipoña jimpoyetapaake griego-thataintsiri. ¹⁷Tema iro Kameethari Ñaantsi kamantakotziriri Pava tsika ikanta itampatzikashiretakairi atziriite. Arira ikantakaanta irirori iraventaashirey-

eetanakyaaririka. Tema irootake josankinayeetantakarori, kantatsiri: Tampatzikashire irinaatyeero aventaashireri, ari iriñeero irañaantaiyaaro.

Kaariperoshireriite inatzi atziririite

¹⁸Iriima atziririite kaari tampatzikashireyetatsine, thainkatasorentsitsatsiri, ikisaneentaperotaitakeri Pava, jñaakantataikero iyatsimanka janta inkiteki. Tema irikaite kaariperoshiretapiintatsiri, kempitavaitaka irotzikayetatyeeroomi kyaaryoori eero jiyotakoyeetantarori. ¹⁹Tema jiyotakovetari iriroriite Pava. Iri Pava kantakaarori jiyotakovetantakarori. ²⁰Tema ovakera jetanakaro Pava jovetsikakero kipatsi, ari iriyotemi atziririite tzimatsi Pava, jñaayetakerora irovetsikane. Ari onkantya inkinkishiretantyaarimi otzimimotziri Pava ishintsinka, kañaaneri jinatzi irirori. Tekatsira otekañaanetachane ironaaka, inkantayevetaiya: “Tera niyotero.” ²¹Aña jiyotakovetaiyarini Pava, temaita iñaapinkathatapiintairi, te impaasoonketapiintairi eejatzi. Intaani ipampithashiretakotapiintashivaitanakaro kaariperotatsiri, irojatzi kaari ikinkishiretantanaa kameetha. ²²Ikantayevetaiyani: “Iyotaneri nonatzi,” iro kantacha aña masontzishireri jinayetana. ²³Iro opoñaantari jovashaantziro iñaapinkathavetari Pava, itzimi kañaanetsatsiri. Ari jetayetanakaro iñaapinkathayetziro oveysikaantsi iroshiyakaaro atziri, tsimeri, piratsi, eejatzi ikaratzi kamathayetsatsiri kipatsiki.

²⁴Irootakera ishinetantakariri Pava irikaite ayimaneenteri iyaariperonka. Irootake jantantapiintakarori okaratzi impashiventaventyaarimi. ²⁵Jovashaantaminthatashitana-karo

ikempisantavaantetziri Pava otzimi kyaaryootatsiri, intaani ikempisantayetanakero thaiyaantsi. Jñaapinkathayetanakero jovetsikayetziri, oshiyavaitakaro iroomi omperatyaarinemi. Temaita iñaapinkathatanairi Pava itzimi oveysikayetakerori maaroiteni iroka, tsika itzimi añaapinkathatapiintziri aakaite. Ari onkantyaari.

²⁶Irootakera ishinetantakariri Pava irikaite ayimaneenteri inevetashivaitane. Irootake jantapiintantakarori okaratzi impashiventaventyaarimi. Ari etanakarori tsikarika okaratzi tsinaneete opaantashivaitantayeta. ²⁷Ari ikempiyetanakari eejatzi tsikarika ikaratzi shirampariite, ipaantashivaitantanaka, iro inevekiperoyetaka impaantavakaiya ishiramparinkakiini, jantayetanakero impashiventaventyaarimi. Irijatzimaitaka ovasankitaavaitaincha okantakaantziro ikenakaashivaitakari.

²⁸Iro opoñaantari ishinetayetziri Pava irikaite ayimaneentavaiyeteri iyaariperonka, iroora jantantayetakarori kaari aritatsine. Tema te inkinkishiretakotapiintanairi Pava. ²⁹Iro jantapiintayetanake kaari tampatzikatatsine, imayempivaitzi, ipaantavaitanta, jineveperokivaiyeteri kireeki, jantayetziro kamaaroyetsatsiri, jinevetantakovaita, jovantavaiyetake, jimaimanetavakaavaiyeta, jamatavitantavaiyetzzi, ikaviyantavaiyetzzi, ³⁰ikishimatantavaitzi, ithaiyakotavakaavaita, ikisaneentavaitziri Pava, ikaviyavorotantavaitzi, ikantakaaperovaita, jñaaperovaiyeta, jiyotashivaiyetero kaariperotatsiri, ipiyathavaiyeteri ashitariri, ³¹imasontzishirevaiyetake, te irimonkaravainetzzi, te irinethaantaneyete, te irariperotantayete, te irineshionkatantayete. ³²Jiyovetaiyaroni irikaite okaratzi ikantakaantakeri Pava,

ikantake: “Ikaratzi matayetakerone iroka inkamayetai.” Iro kantacha, eekero jantapiintayetanakitziro, joininthatakaayetakari pashineete irimayetero.

Tampatzika jinatzi Pava aririka iriyakoventante

2 Kempitaka pikantashirevaitaiyini eeroka, “Ontzimatyee irovasankitaayeeteri irikaite ikaariperotake.” Eero pikantavaitziro iroka. Tema aririka piyakoventavaiteri pashine atziri, eerokatakera iyakoventashivaitaincha. ¿Tema pantapiintero eeroka kaariperori? ² Iro kantacha ayotaiyini tampatzikashire jinatzi Pava aririka iriyakoventante. Iri ovasankitaayetziri ikaratzi matayetakerori iroka. ³ Eerokaite patzirkakiini, pikantapiintaiyinira, “Ontzimatyee irovasankitaayeeteri irikaite ikaariperotake,” ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaimi eeroka Pava? ⁴ ¿Pimanintatziirima irika neshinonkatziitakamiri, itzimi oyaakoneentamiri, itzimi amatsinkaventamiri eejatzi? ¿Tema piyotakotero iroora jamatsinkaventantakamiri onkantya irovashaantakaantyaamirori piyaariperonka? ⁵ Eeromi pikovi povashaantairo piyaariperonka, arira piñeero papeshitaiyaaro iyatsimanka Pava. Tema apaata, aririka iroñaakantapaitetairo iyatsimanka, iramenakoyetairorika maaroitene, tampatzikara inkantya irovasankitaantayetai. ⁶ Onkempivaityaaro impinayetairimi maaroitene okaratzi jantayeetakeri. ⁷ Iri Pava añaakaayetairine ikaratzi kamaitanakarori kameethari, irootakera jiñaamampyaantakarori irovaneenkaro, jiñaamampyaaro iñaapinkathayeetairi, jiñaamampyaaro inkantaitatyeeni irañaanetai. ⁸ Iro

kantacha, katsimakira inkantaiya Pava irovasankitaayetairi ikaratzi kamaitapiintanakarori inevetashivaitari, itzimi piyathavaitakariri, imanintavaitakero kyaaryootatsiri. ⁹ Inkemaantsivaitaiya, irovashiretziitaiya maaroitene kamaitapiintakarori kaariperori. Iriira etanakyaarone iriñeero nosheninkapayeeni judío, impoña irimpoyetapaake griego-thatatsiri. ¹⁰ Iriima kamaitapiintakarori kameethari, ari irovaneenkayetaiya, iriñaapinkathayeetairi, kameetha isaikayetai. Iriira etanakyaarone iriñeero nosheninkapayeeni judío, impoña irimpoyetapaake griego-thatatsiri. ¹¹ Tema tekatsi atziri iramaakinete Pava.

¹² Maaroitene kaari kemakoterone Ikantakaantaitane, ari ompyakaashitaiyaari iyaariperonka, tema eero jamenakoyeetairi jimonkarataakerorika Ikan-takaantaitane. Iriima ikaratzi kemakovetakarori, ari iramenakoyeetairi jimonkarataakerorika. ¹³ Tema ikaratzi kemakovetaajatarori Ikantakaantaitane, kaarira irika tampatzikashiretziimoterine Pava, aña iri tampatzikashiretziimotakeriri itzimi monkarayetakerori. ¹⁴ Irikaite kaari nosheninkayeta, kaari kemakovetyaarone Ikantakaantane Moisés-ni, kaari ñaayevetyaarone tsika osankinata, iro kantacha jimonkaminthavaitashitakarori tsikarika okaratzi. Okempivaitakarora ontzimatyeeeni pashine ikantakaantaitane irashitaiyaarimi iriroriite. ¹⁵ Okempivaitakarora iroka Ikantakaantaitane osankinashiretantakyaarimi, tema jiyotayetziro ompaitya irantayeeteri. Aririka irimonkaratairo, kimoshire inkantya. Eerorika jimonkarayetziro, okempivaitakaro apaniromi iriyakoventavaitakya,

tema jiyotakero ikaariperovaitake. ¹⁶Irootajaantakera irantayetairi apaata aririka inkantairi Pava irika Jesucristo: “Pamenakoyetairo maaroiteni jantayetakeri iromananeikiini atzirriite.” Irootakera nokantakotapiintakeri noñaaventzirora Kameethari Ñaantsi.

Judío-payeeni ipoña Ikantakaantaitane

¹⁷Iroñaaka nonkantayetemi eerokaite judío nosheninkayetane. Kempitaka pikantaiyake eerokaite: “Niyotakotziro Ikantakaantaitane. Niyotziri Pava. ¹⁸Niyotziro okaratzi ikoviri. Niyotziro tampatzikatatsiri, tema jiyotaayetakenaro Ikantakaantaitane. ¹⁹Ari onkantake niyotayeri kaari iyoterone, kempitainchari irimav-ityaakitatyemi, nonkempitakaantero nonkitainkatakotatyeerimi saikayetatsiri otsirenikitzi. ²⁰Ari niyotaayetairi masontzishireri. Kantatsi niyotairi kaari iyovaitatsine, kempivaitariri eenchaaniki. Tema otzimimotana naaka Ikantakaantaitane. Irootake matzirori iyotaneperotakaanta.” ²¹Aririkami okantaka piñaavaitake piyotaayeteri pashine, ¿Piyomatsitakema eeroka? Tema pikantapiintzi eeroka: “Eero pikoshitzi.” ¿Tema pinkoshinete eeroka? ²²Pikantapiintzi: “Eero pimayempitzi.” ¿Tema pimayempinete eeroka? Pikantapiintzi: “Eero piñaapinkathatziri oshiyakaantsi.” ¿Tema pinkoshitasorentsitanete eeroka? ²³Pikantakaaperovaitaka eeroka piyotakotziro Ikantakaantaitane. ¿Tema pipiyathataro eeroka, ari okanta pithainkantakariri Pava? ²⁴Tema ari okanta josankinayeetakero, kantatsiri: Eerokaite kantakaantakerori, iro ithainkatasorentsitanetakarori pashinesatzi atzirriite ipairyaminthavaitashitakarori Pava.

²⁵Ikaratzi monkarayetzirori Ikantakaantaitane, arivetacha itomeshitaanitaka, tema irootake oshiyakaaventzirori jashiyetari Pava. Iro kantacha terika irotho-tyeero irimonkarayetero maaroni Ikantakaantaitane, amenaashiv-aitakara itomeshitaanita. ²⁶Iriima pashinesatzi kaari asheninkata, kaari tomeshitaanitachane, aririka irimonkaraminthatashitakyaaro Ikantakaantaitane, iriitakera kempiperotanaiyaarinemi tomeshitaaniri, tema jashiperotatyaari Pava. ²⁷Impoña irika kaari tomeshitaaniri monkaraminthatashitakarori Ikantakaantaitane, iriira amenakotaimineri apaata kyaaryoorika pimonkarayiro okaratzi piyotakotziri, pipiyathatakarorika, iri iyakoventemine, irovasankitagaitemi, okantavetaka tomeshitaaniri pinavetaka eeroka. ²⁸Tsikara akantayeta koñaaroini avathaki, tera iro kantakaantajaan-terone ipaitantayeetairi “Judío.” Ari okempitari atominthavaitashitapiintaka avathaki, tera iro kantakaantajaan-terone apaiyetantakarori “tomeshitaari.” ²⁹Aña opoñaantari a-judío-yetzi iroora kantakaantzirori tsikara akantashireyeta. Ari okempitzitari eejatzi añaantakarori atomeshitaka, iroora kantakaantajaanakerori ashiretakari. Tera iro amonkaraminthavaitashitantaarori osankinatachari, onkantya intharomentaventantairi asheninkapayeeni, aña ashiretakarira Pava, ari intharomentaventayetai irirori.

3 Kempitaka pinkantake eerokaite: ¿Tekatsima apantaine aakaite a-judío-tzi? ¿Opaitama atomeshitaar-itantari? ²Nokantzi naaka: Oshekira apantairi aakaite. Jiroka etanakarori, iriira avaisatziite etakarori jiñaanatakeri Pava. ³Tema tzimatsi tsika ikaratzi avaisatziite te iroisokeroyetyaari

Pava, ¿Irooma ompoñaantyaari Pava irovashaantero joisokeroyetanta?

⁴Te ari onkantya. Aña okantavetaka ithaiyanevetaka maaroiteni atzirite, Pava irirori te inthaiyanetya. Ari okantzi josankinayeetakeri, kantatsiri: Ari pikantatya eeroka, tam-patzikañaaneri pinatzi, Eerokami iramenakoyeetaimi, ari panaakotantakemi.

⁵Tema antapiintayetzirora kaariper-onkantsi, oñaakantziro tampatzikashire jinatzi Pava. Kempivaitaka ari ankantakemi: Iroora noyaariper-oshirenka oñaakantzirovi ovana ikameethaperotataike Pava, ¿Opaitama irovasankitaamentantyaanarori okaratzi oñaakantzirovi ikameethaperotataizira irirori? Kaarira tampatzikashireri. (Arira okanta akinkishirevaitari aakaite atzirinkakiini.) ⁶Tera ari onkantzi-maitya. Kaarimi tampatzikashireri Pava, eerotya jamenakovaiyetairimi osavisatziite, irovasankitaavaitairi.

⁷Kempitaka akantzi: ¿Opaitama irovasankitaantyaanari Pava nothaiyaka, tema nothaiyapiintakara iro kantakaantakarori jiñaapinkathay-eetantari Pava tera ithaiyaneta irirori? ⁸Kempitaka akantake eejatzi: ¡Thame ankaariperote! tema iro oñaakanterone kameethari. (Irojatzira jiyakoventaitakenari naaka noñaaventakero kempitakarori iroka, omaperotatya.) Iro kantamaitacha irootake aritatsi irovasankitaayeeteri ikaratzi ñaavaitzirovi iroka.

Tekatsira tampatzikashireri

⁹¿Irooma kantakotacha jaka, a-judío-yetzira aakaite te apantaperotai, eero okantzi anaakoyeteri pashinesatziite? Ari okantari, tema aritake nokantzitaka maaroiteni akarataiyakeni, kempivaitakami ompeyakaashivaitakaimi ayaariperonka, okantavetaka a-judío-tzi

eejatzi kaari judío-tatsine. ¹⁰Tema aritake osankinakotaka, kantatsiri: Tekatsira tampatzikashireri, te intzimaajate aparoni.

¹¹Te intzime kemathavaitaneri. Tekatsira kovakovatairine iriyotairi Pava.

¹²Ithonka ipiyashiretaiyakani, tekatsi apantyaarine.

Te intzime impaitya matapiintairone kameethashireri.

Te intzimaajate aparoni.

¹³Kaariperoñaanevaitake, okempivaitakaro ithano iroomi omorona tsika ikitayeetziri kaminkari.

Amenenetaka ithaiya, Kepiyavaantevaitake joshiyakari ikanta maranke.

¹⁴Tema ikishimavaitantapiintake, ikaviyantayetzi.

¹⁵Amekiitaka jiyaayetzi irovamaante, ikovi inkapathainkatakaante.

¹⁶Ipampithavokitapiintakero tsika ikenayeetzi japerotantaitzi, ikovi inkemaantsitakaantavaite.

¹⁷Te impampithavookitapiintairo jatachari tsika isaikayeetai kameetha.

¹⁸Te iñaapinkathaakitairi Pava.

¹⁹Ayotzimaita iriyakoventairi Pava maaroiteni pankiventavaitakarori irimonkarayeteromi Ikantakaantaitane. Eero okantai irotekañaanetaiya inkante: “Tetya namaakivaitero.”

²⁰Tema te intzime impaitya matakaronerone irimonkarayero Ikantakaantaitane, ari onkantya inkantantyaariri Pava: “Tampatzikashire nonatzi.” Aña aririka ayotakoperotanairo Ikantakaantaitane, arira ayoperotzirovi ovana akaariperokitake.

Pava ovatampatzikashiretai, aririka aventaashiretanaiyaari

²¹Iro kantamaitacha, ovakera iroñaaka, joñaakairo Pava tsika okanta antampatzikashiretantaiyaari. Te

oshiyaro pairani, apankiventashiv-aitakarora Ikantakaantaitane onkantya antampatzikashiretantaiyaarimi. Irootakera josankinatakoyetakeri kamantantaneriite, irojatzira josankinatakotajaantaitakeri Ikantakaantaitane. ²²Iriira Pava ovatampatzikashiretaineri, aririka aventaashiretanaiyaari Jesucristo, ankempisantanairi irirori. Iroñaaka tera anashiyetaiya tsikara ikantayeta pashineete, ²³aña maaroiteni akaariperoshiretake. Irootakera eero aritanta añaayetairo irovaneenkaro Pava. ²⁴Iro kantamaitacha, Pava, jovatampatzikashireyetai, jineshinonkatziitantara irirori jotyaantairi Cristo Jesús ipinaventayetaira aakaite. ²⁵Irootake jotyaantantakariri Pava inkapathainkatzimentai Cristo jovamaitakeri, ari onkantya irotsimariyaantaiyaariri Pava aventaashiretaiyaaririka Cristo. Iro jimatantakarori Pava iroka, iriñaantayeetyaariri ari ikantaitatyaani itampatzikashiretzi irirori. Pairani Pava osheki ikisashivetakaro iyaariperonka atziriite, amaaki ikantapiintakero. ²⁶Irooma iroñaaka, okempivaitaaro iroshepithatakiromi ayaariperonka, jovatampatzikashireyetai. Ari okanta itampatzikashiretantari irirori, ari okantzitari eejatzi itampatzikashiretakaantariri ikaratzi aventaashiretanaariri Jesús. ²⁷¿Tzimatsima iroñaaka ankantakaaperoventaiyaari? Tekatsira. ¿Opaitakama? ¿Irooma kantakaantzirori tera intzime impaitya monkaratajaanterone Ikantakaantaitane? Kaarira, aña iro kantakaantzirori aventaashirenka. ²⁸Eerora okantzi inkantakaaperovaitya tampatzikashireri, tema tera inkitsirinkero ipankinaventavaivetakaro irimonkarayeteromi Ikantakaantaitane.

Aña intaani jimatataikero javentaashiretarira Cristo. ²⁹¿Intaanima aakaite a-judío-yetzi jantzimoyetairo Pava? Tera. Aña ari akaratairi kaari asheninkayeta, jantzimoyetairo maaroiteni. ³⁰Tema Pava aparoni ikanta, tsika ikantajaantayetaira aakaite jovatampatzikashireyetaira, arira inkempitaayetairira eejatzi kaari tomeshitaaritachane. ³¹¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaantaitane noñaaventakotakerora aventaashirenkantsi? ¡Tera ari onkantya! Aña apantaro iroka.

Joshiyakaaventantzi Abraham

4 Thame ankinkishiretakotavakeri charinetanakairi Abraham-ni. ¿Tsikama ikantaitakeriri irirori itampatzikashiretantaari? ²Iroomi ipankiventane Abraham-ni tampatzikashiretakairinemi, aritakemi inkantakaaperovaitakyaami irirori. Eeromaita ikantakaaperoventaaarimi Pava. ³Jiroka okantziri Osankinajanorentsi: Javentaanakarira Pava irika Abraham, irootakera ikempitakaantaariri itampatzikashiretane.

⁴Thame oshiyakaaventavakero: Aririkami irantavaite aparoni atziri, ipinayeetzi. Tera jineshinonkatashiy-eetakari, aña ipinayeetziiri jireevetayeetakeri jantavaitake. ⁵Iriima kaari antavaitatsine, impoña iriñeero impinatashiyeetyaari, jineshinonkayee-tatyaari irika. Arira ikantzitaari atziri thainkatasorentsivaitatsiri pairani, javentaashiretarira Pava, aritake iriñeero irovatampatzikashiretairi. Ari jineshinonkataariri javentaashire-taarira, te impankiventavaitaiyaaro jimatantaarori. ⁶Eejatzi David-ni jiñaaventzitakaro inkimoshire-takaayetairi Pava itampatzikashiretane,

inkarate kaari ñaayerone
iriñaashintsivaiventyaaro, ikantake:

⁷ Kimoshirera inkantaiya atziri itzimi
ipeyakoyeetairi ikaariperovetaka,
Okempivaitaaro iromanakoyeetaaty-
eenerimi iyaariperonka.

⁸ Kimoshirera inkantaiya atziri,
itzimi ipeyakoperotaineri Pava
iyaariperonka.

⁹ Irikaite intzime kimoshireyetaatsine,
¿Intaanima aakaite akaratzí ipaiyeetai
“tomeshitaari?” Kempitaka tera, aña
ari joshiyayetai eejatzi aakaite kaari
tomeshitachane. Pinkinkishiretero
akantakeri:

Javentaanakara Abraham, irootak-
era ikempitakaantaitaariri
tampatzikashiretaneri.

¹⁰ ¿Tskapaitema ikempitakaantaari
Pava irika Abraham-ni itam-
patzikashiretane? ¿Aripaitema

jimatakero itomeshitaaritakara? ¿Tera!
Aña tekeramintha. ¹¹ Iroora jimpyo-
aavaita Abraham-ni itomeshitaarita.
Tema iroka tomeshtaaritaantsi aririka
ompiromatsitanake iro jiyoyeetantari
javentaayeetari Pava. Iro kantacha
Abraham-ni javentaitzitavaitakari Pava,
aritake jovatampatzikashiretzitaitakari
tekeramintha intomeshitaarite. Arira
ikantaka Abraham-ni jetantakarori
itampatzikashiretakaitziri. Irootake
ikempitakaantaitakariri iriitakemi
charinentyaaririmi maaroitani tam-
patzikashireriite, te onkovajaantaiya
intomeshitaarite. ¹² Omaperovetaty
aakaite ipaiyeetai “tomeshitaari”

aakatake icharineperotane
Abraham-ni, akaratziri eejatzi
atomeshitaarita. Iro kantacha
tera iro ankempitajaantantyaari
ikantara irirori itomeshitaarita,
aña aventaashiretanaarira Pava,
ikempitaakerora irirori Abraham-ni,
javentaashiretzitakari tekeramintha
intomeshitaarite.

Iro aventaashirenka añaantaiyaarori ishineyetakairi

¹³ Tema ishinepaitetakeneri Pava
irika Abraham-ni itsipataakerira
inkarate charinentyaarine,
ishinetzitataikaniri tekeramintha
osankinatya Ikantakaantaitane.
Intaanira javentaashirematsitanakara
Abraham-ni. ¹⁴ Tema inkarate
ñaayetairone ishinetane Pava, kaarira
irikaite pankiventaventashivaitarori
irimonkarayero Ikantakaantaitane.
Arimi onkantyaami, amenaashiv-
aityaami aventaashiretari Pava,
tekatsira apantyaarone ishinetaakairi.

¹⁵ Itzimirika pankiventavaitarori
irimonkatero Ikantakaantaitane, intaani
iriñeero irovatsimayeri Pava tera
inkitsirinkero. Tema eeromi otzimakemi
Ikantakaantaitane, eero otzimimi
eejatzi ikenakaashiitane.

¹⁶ Irootakera, itzimi ñaayetairone
ishinetane Pava, iriyyetakera ikaratzí
aventaashireyetaariri jineshinonkatzi-
itanta irirori. Ari onkantya maaroitani
icharineyetaari iriñaayetairo,
tera intaani añaayetairo aakaite
judío, itzimi ipayetajaantaitakeri
Ikantakaantaitane, aña maaroitani
inkarate aventaashiretaiyaarine
Pava, oshiyakotaariri Abraham-ni.
Ari oshiyavaitaaro incharineyetaimi
Abraham-ni maaroni aakaite.
¹⁷ Irootakera josankinayeetantakarori,
kantatsiri:

Aritake noshekyagaimiri chari-
nentyamine, eero okantaajatai
isheninkamirinkatavakagaiya.

Iroora iroka ishinetane Pava. Irootake
javentaashiretantanakariri Abraham-ni.
Omaperotaty irimonkaratairo
Pava iroka, tema kantatsi irirori
irañaakaayetairi kamayetatsiri,
irijatzi ovetsikayetakerori kaari
tzimayevetachane pairani. ¹⁸ Jirokatak

ikantakeriri Abraham-ni: “Aritake noshekyaaagimiri charinetyaamine.” Iroora ikempisantantakari Abraham-ni, okantavetaka osheki opomerentsizimovetakari inkempisantantayariri.¹⁹ Tera irovashaantapaintero kapiche javentaashiretanakara. Eekero ipampithashiretakotapiintanakitayaro iroka, ikantzi: “¿Tsikama onkantaajatyaa iroka? Aña tzimataike naaka 100 nosarentsite. Irootzimatake nonkamake. Iroka notsipa, Sara, te ovaiyantane.”²⁰ Ari okantavetaka ikinkishirevaitakaro iroka, te inkisoshireventero okaratzi ishinetakerriri Pava, te okantzimoneentavaityaari javentaashiretakarira. Aña eekero jimaperotanakitziro javentaashiretziitanakari, ari ikantapiintanakitziro itharomentapiintanakari.²¹ Jiyoperovaitake Abraham-ni ari irimatakero Pava okaratzi ishinetakerriri.²² Irootakera ikempitakaantaariri itampatzikashiretane.²³ Iroora josankinatakaantantakarori Pava tsika okantakota iroka. Tera irosankinaminthatakaantashityaaro onkantya añaapinkathatantyaariri Abraham-ni.²⁴ Aña iro josankinatakaantantakarori onkantya ayoyetantaiyaari inkempitakaantaitampatzikashiretane eejatzi aakaite, aririka aventaashiretanaiyaari itzimi ovañagairiri Avinkatharite Jesucristo ikamavetaka.²⁵ Tema iri Cristo itzimi kamimentayetairi aakaite, okantakaantziro akaariperovaitake. Irijatzira Cristo añaagaatsi okanta itampatzikashiretakaantayetairi.

Opoñaantari itampatzikashiretakaitai

5 Jiroka okantakari. Iroora aventaashirenka tam-patzikashiretakaayetairi. Irootakera ariperotantaariri Pava. Iriitakera Jesucristo matakaayetairori iroka.

² Tema aventaashireyetaarira Jesucristo, jiyotakaayetairo iroñaaka iyaminthaane Pava anayetai. Kimoshirera akantayetaa añaayetairora apaata irovaneenkaro Pava.³ Iro kantamaitacha tera intaani ankimoshirevente iroka, aña ankimoshireventziyaaro eejatzi avishimoyetaineri. Tema ayotaiyini aririka añaayetero ankemaantsivaitya, iroora ompoñaantyaari ankamaitanetya.⁴ Aririka ankamaitapiintanetanakya, ari añaayetakero aavyaashireyatanete. Aririka aavyaashirevaitapiintanakitye, ari añaayetairo aventaaperotanaiyaari oyaakoneentane.⁵ Eerora jame-naakaashivaitai oyaakoneentane. Tema aritake añaataikero okaratzi jetakoperotakai Pava, jotyaantakairi Itasorenka okempivaitakaro irisakoperotaitatyenerimi.

⁶ Okanta ikovapaitetakera Pava, aripaitera ikamimentajaantayetakai Cristo, okantavetaka athainkatasorentsivaivetaka, tera aavyaavaitanete.⁷ Tekatsira matapiintaajaterone inkamimentereri pashine atziri. Okantavetaka kantatsi añee kamimenterine aparoni atziri kameethashireri.⁸ Iro kantacha okantavetaka aakaite kaariperoshireri anayevetaka, ikamimentakai Cristo. Osheki jetakotziiyetakai Pava, jotyaantakeri Cristo inkamimentayetai.⁹ Jotyaantakeri Cristo inkapathainkatzimentai onkantya intampatzikashiretakaantayetairi. Arira jimataikero iroka eenirora akaariperoshirevaitaiyini, ¿Aritatsima iroñaaka antharovakaavaiyaari iraperoyetai aritakera jovatampatzikashireyetaira?¹⁰ Tema eeniropaiteranki akisaneentavaitziri Pava, jotyaantakairi Itomi inkamimentayetai, ari okanta ariperotantaariri. Ari okanta eejatzi ayoperotantaari aritake avisakoshireyetai, tema jañaamentai Cristo.¹¹ Ari okantakari, ikimoshiretziitakaayetai

Pava, tema iri Avinkatharite Jesucristo ariperotakaayetairiri.

Adán ipoña Cristo

¹² Pairani aparonimacheeni shirampari etakaanakarori ikaariperotake. Iro ovasankitagaantsi jiñaakeri, ikaamaneyetai. Irojatzira antetanainchari maaroiteni ichari-neeteki, ikaariperoyetanake maaroiteni osavisatziite, ikaamaneyetanake. ¹³ Iroora avisaintsiri tekeramintha irosankinayeetero Ikantakaantaitane. Tema irikaite añaayetaintsiri pairani tekeramintha irosankinatayeetero Ikantakaantaitane, onashitya onkarate iriyakoventayeetairi. Iriima irikaite impoiyeetatsiri itzimayetai ikaratzi piyathatarori Ikantakaantaitane onashiyetaira eejatzi iriyakoventayeetairi. ¹⁴ Iro kantacha ikamakitzi Adán, ikamiyetaka eejatzi charinetajaantanakariri irirori okantavetaka onashiyetaka iyaariperonka. Iroora jatakotanaintsiri irojatzitzi itzimapaitetantakarori Moisés-ni. Iriira Adán oshiyakaaventakariri pashine shirampari pokaintsiri osamanitakera, ¹⁵ iriitakera Jesucristo irika. Jiroka okanta joshiyakaaventaitakeri: Atzirimacheeni jinake Adán, ikaariperovaitake, iriitake kantakaantakerori ikamayetantakarori osheki atziriite. Eejatzi ikempitzitakarori Jesucristo, atziri jinake irirori, ikamimentantake, iri kantakaantakerori jañaashireyetantaari osheki pashine atziriite, ikantakaantakero Pava jineshinonkatantzi. ¹⁶ Iro kantacha Pava jinashivaitakero jineshinonkantan-taka irirori, te iroshiyakotyaaari etakaanakarori ikaariperovaitake. Tema iyaariperonka aparonitatsiri atziri, iroora kantakaantakerori jovasankitayeetantaari osheki

atziriite. Iroora ineshinonka Pava iroora kantakaantakerori jovatampatzikashireyeetantaari oshekitatsiri ikaariperovaitakera. ¹⁷ Tema ikaariperopaitetakeranki Adán, kempivaitanakami atziri-tanakityeemi “Kaamanetaantsi” iro otzikavaitakyaarimi atziriite. Iroora jineshinonkayetantaara Jesucristo, okempivaitanakaro atziritanakityeemi “Añaantar-entsi,” iro onampiyetanaiyaarimi tampatzikashireyetaatsiri.

¹⁸ Jiroka okaratzi noshiyakaaven-takotziri: Aparoni shirampari kaariperotaintsi, iri kantakaantakerori jovasankitayeetantakarori osheki atziriite. Ipoña aparoni pashine kameethashireri shirampari, iri kantakaantakerori irav-isakoshireyetantaiyaari osheki atziriite, iriñaashireyetaira. ¹⁹ Aparoni atziri piyathari, iri kantakaantakerori ikaariperoshiretantanakari osheki atziriite. Ipoña aparoni atziri kempisantaneri, iri kantakaantakerori itampatzikashireyetantaari osheki atziriite. ²⁰ Iroora opoñaantari josank-inatakaantaitziro Ikantakaantaitane, ari onkantya iriyotantayetaiyaari atziriite kaariperori jinayetatzitzi. Okantavetaka iniroite ipiyathayeetaka, iniroitejanora jineshinonkataari Pava. ²¹ Pairani kempivaitaka atziritakityeemi “Kaariperonkaantsi,” iro onampiyetakyaarimi atziriite, irojatzitzi ovamaantayetakariri. Iro kantacha iroñaaka kempivaitaka atziritakityeemi “Neshinonkataantsi,” iro pinkathariventayetantaachanemi. Tema aritake jineshinonkayetai Avinkatharite Jesucristo, itampatzikashiretakaayetaira onkantya ankantaitantyaarori añaayetai.

Ikamapithayeetakero kaariperonkantsi

6 ¿Aritatsima ankante: Thame ankaariperotapiintayetai onkantya ineshinonkaperotantairi Pava? ² ¡Tera ari onkantya! Aña okempivaitanaatyaaro ankamapithatakityeeromi aakaite ayaariperonka. ¿Kantatsima aparoni kaminkari iriyaatakaairo inkaariperote iyaamanenkakiini? ³ Aamaashitya eerokaite pipeyakotakaro oviinkaatzimentayetakarira Cristo Jesús, akempitakovaitanakityaari tsika ikanta jovamaayeetakeri irirori. ⁴ Iroora oshiyakaaventacha ankamakityeemi atzirinkakiini tsikara akantaveta pairani. Ikitayeetakai. Ipoñaashitaka apiriintaa eejatzi, akempitakotaari Cristo. Tema irovaneenkaro Pava oviriintairiri Cristo, ari okanta ikempitakaantayetairi aakaite ovakerarimi atziri añaayetaatsinemi.

⁵ Tema oshiyakotaarira irirori, kempitavaitakami ankamayetakityeemi, aritake eejatzi ampiriintayetai ikempitaakerora irirori. ⁶ Kempivaitaka atzirinkakiini tsikara akantayetara pairani, arimi intsipataitakairimi Cristo impaikakoyeetaimi. Ari okanta akamapithatantakarori akaariperovaiavetaka. Irootakera kaari oshiyayetantaari onampiyetane “Kaariperonkantsi.” ⁷ Tema aparoni kaminkari tekatsira irantayetai ompaityaarika iyaamanenkakiini, te inkaariperotai. ⁸ Tema aritakera atsipayetaari Cristo jovamaayeetai, aventaashire akantayetaa antsi-payetaiyaari jañaashireyetaira eejatzi. ⁹ Tema ayotaiyeeni eero japiitairo Cristo inkamimentantai. Aparosatzi okanta ikamake, añaagai. Okempivaitaaro iroñaaka te onampivaitaiyaarimi irirori “Kaamanetaantsi.” ¹⁰ Aparosatziira okantaka ikamimentakeri irirori

kaariperoshireriite. Irooma iroñaaka jañaamentairi Pava. ¹¹ Ari pinkempitajaantayetaiyaari eerokaite, pinkempitakaantaiya pinkamapithayetakityeeromi piyaariperonka, iri Cristo Jesús kantakaantakerori iroñaaka pañaamentantaariri Pava.

¹² Irootake, eero pishinetanta ompeyakaashivaityaami piyaariperonka. Aña poitsinampayero pinevetane. ¹³ Tema aritake kempitavaitakami pinkamakityeemi, piriintaami eejatzi, pinkempitakaantero aritakemi jatakemi Pavaki, pinkantapairimi: “Jiroka novatha, nantantapiintaarori kameethatatsiri.” Aritapaake pikempitakaantavaitakaro pivatha iro pikaariperovaitantapiintakariri. ¹⁴ Aritapaake pikempitakaantaro “Kaariperonkantsi” atziritakityeemi, irootake omperavaityaamine. Tera pañi-imotairo eeroka Ikantakaantaitane, aña iroora pañiimoyetai neshinonkataantsi.

Onampiyetaari tampatzikashiretaantsi

¹⁵ ¿Aritatsima ankantayete iroñaaka: “Thame ankaariperoshireyete, onkantya eero añaanimotantaaro Ikantakaantaitane, aña iro añaanimotayetai neshinonkataantsi?” ¡Tera ari onkantya! ¹⁶ ¿Tema piyotzi aririka ironampitaityaami, ontzimatyete pinkempisantapiinteri onampitamiri? Pinkempitakaanteromi atziritakityeemi piyaariperonka, iro onampivaitakyaamine, aritake pinkamashiretai. Irooma pinkempitakaantanairo iri Pava pinkempisantapiintai, aritake pintampatzikashiretai. ¹⁷ Tema pairani, pikempitakaantavetakaro iroomi “Piyaariperonka” onampiyetyaamine. Irooma iroñaaka poisokerotaaro pikempisantanairo okaratzi jiyotaayetzitatakamiri. ¹⁸ Iroñaaka

te onampitaami “Piyaariperonka,”
 aña “Tampatzikashirenkantsi” omper-
 ataamiri. ¹⁹Noshiyakaaventatziimirora
 tsika okanta ayotakoperotapiintaiyironi
 aakaite aririka ironampiyetai, ari
 onkanta ankemathatantyaarori
 okaratzi kompitzimovaitairi aakaite.
 Tema pairani pikempitakaantavaitakaro
 atziritakityeemi “Kamaaroyetsiri”
 iro onampivaiyetakyaanemi,
 ari okempitavetakamiri eejatzi
 “Piyathataantsi,” tema osheki
 pipiyathatapiintaka. Iro kantamaitacha
 iroñaaka iroora onampiyetaiyaamine
 “Tampatzikashiretaantsi,” tema
 ari onkanta piñaantaiyaarori
 pintasorentsishireyetai.

²⁰Eeniroranki okempivaitaro iroomi
 onampityaaminemi “Kamaarotatsiri,”
 ari pisaikaminthavaitashitari, tekatsi
 shintsiventemine pintampatzikashirete.
²¹Iro kantacha piyotai iroñaaka
 tekatsi apantyaarone iroka. Aña
 iro aritatsi pimpashiventakotairo
 iroñaaka tsika pikantavetara
 pairani. Piyotai eejatzi itzimirika
 antayetziro irokapayeeni aritake
 inkamashireyetai. ²²Iro kantamaitacha
 tera onkempitakaantaimi eerokami
 onampitane “Piyaariperonka.” Aña
 iri Pava onampitaamiri. Irootake
 apantaperotzimotaamiri. Tema aritake
 pimatairo pintasorentsishireyetai, arira
 pinkantaitaayeero pañaanetai. ²³Iroka
 “Kaamanetaantsi” okempivaitakaro
 iroomi impinayeetantyaarimi
 itzimi antavaitapiintakenerori
 kaariperotatsiri, kempitavaitaka iriimi
 onampitane. Irooma “Kañaanetaantsi”
 okempivaitakaro iroomi ineshi-
 nonkatane Pava impashiyetaiyaarimi
 ikaratzi tspashireyetaariri Jesucristo,
 Avinkatharite.

Joshiyakaaventayeetziro aavakaantsi

7 Iyeekiite, eerokaite noñaanayetzi
 pikaratzi piyotakoyetziro
 Ikantakaantaitane. ¿Tema piyotaiyeroni
 aririka inkame aparoni atziri,
 ikamapithatakerora Ikantakaantaitane?
²Ikempivaitakaro aparoni tsinane
 tzimatsiri oime. Eenirora jañiimotziro
 oime, ontzimatyee ontsipatapiintyaari.
 Irooma aririka inkamapithatakerora,
 aripaitera osaikashivaitaiya ³Irooma
 ari oñeeri pashine shirampari eenirora
 jañiimotziro oime, omayempitake.
 Irooma inkamakerika, arira
 osaikashivaitaari, kantatsi oimentaiya
 pashine, eerora ikempitakaantayeetaro
 mayempiro.

⁴Iyeekiite, okaratzi oshiyakaaven-
 tachari jaka kempivaitakara
 atziritakityeemi “Ikantakaantaitane,”
 iroomi piimentavetakyaarimi pairani.
 Iro kantacha pikamapithatakerora
 iroka, pikaratairira Cristo jovamaayee-
 takeriranki. Okempivaitaarora iroñaaka
 pisaikashivaitaiyaami piimentayetaarira
 pashine, itzimiranki jañaakaayeetairi.
 Iroora aritantaari eerokaite
 pantavaitaineri Pava iroñaaka.
⁵Tekeraminthara añeero oshiyakaaven-
 tainchari “Kaamanetaantsi,” osheki
 apiyathatapiintakaro Ikantakaantaitane,
 amatapiintakero kamaarotatsiri.
 Irootakera ovamaashiretaineri. ⁶Irooma
 iroñaaka okempivaitaarora ankamap-
 ithatakityeeromi, asaikashivaiyetaa.
 Añaayetairira iroñaaka ovakerari,
 iriitakera Tasorentsinkantsi, tsika itzimi
 kantakaantaarori antavaitantaaniriri
 Pava. Te okempitaiyaaro pairani,
 apankiventavaitaro amonkarayero
 paisatori josankinayeetakeri.

Kaariperonkantsi saikashiretantanari

⁷¿Aritatsima ankante: “Tekatsira
 apantyaarone Ikantakaantaitane?”

¡Tera! Aña irootataike iyotakagaanarori nokaariperotapiintzi. Tema jiroka Ikantakaantaitane, kantatsiri: Eero pineveshirevaineta.

Iro kantacha, eeromi niyotakotairomi iroka, eerotya niyotaaajataimi tzimataitatsira nokenakaashitakari noneveshirevaitapiintara.

⁸Irooma niyotakotairora iroka Ikantakaantaitane, te onkantai namavevainetai, osheki nonevevaitapiintaka. Eeromi niyotakotairomi iroka ikantakaantaitane, eerotyaami okaariperovaitzimi nantayetziri.

⁹Pairani te niyotavetya kaariperori onatzi aririka noneveshiryaaavaiya nokinkishiretaneki. Nosaikashivaitapiinta, tekatsi shintsiventenane. Irooma niyotakotairora Ikantakaantaitane, arira niyotanake nokaariperovaitaneta. Niyotanai eejatzi aritake nonkamashiretai.

¹⁰Irootakera ovamaashiretaanari iroka ikantakaantaitane. Iro opoñaan-tajaantavetari josankinayeetziro iroka Ikantakaantaitane, irootake kantakaan-teronemi inkañaanetanayeetyaarimi.

¹¹Nokempitakaantavaitaaro naaka atziritanakityeemi “noyaariperonka,” iroomi ampovaityaananemi netanakarora niyotakotanakero Ikantakaantaitane. Amatavivaitakena, irojatzi ovamaantakanari. ¹²Iro kantamaitachari iroka Ikantakaantaitane tasorensi onatzi, tampatzikari onatzi, kameethari.

¹³¿Irootakema ovameethanka, kantakaarori nonkamantaiyaari? ¡Tera ari onkantya! Kaarira Ikantakaantaitane ovamayenari, aña iroora noyaariperonka ovamayenari. Intaanira iyotakaamatsitakenaro noyaariperonka iroka Ikantakaantaitane. ¹⁴Ayotaiyini iroora ashire oñaaventakotziri Ikantakaantaitane. Iro kantamaitacha, kempitavaitakara impimantayeetakityeeromi avatha

romperanavaitaityaaro, iroomi “Kaariperonkantsi” kempitaiyaaronemi onampitaneri. ¹⁵Iroora kaari niyotanta opaita nokaariperoshiretantari. Tera naaka kovaminthavaitashitachane. Otsimaashirevaitana.

¹⁶Tera onimovaitaajatenara okaratzi nomatapiintakeri, ari niyotziri naaka kameethari onatzi Ikantakaantaitane. ¹⁷Irootake okempivaitantakarori tera naaka antashivaitaarone, aña “Kaariperonkantsi” onatzi tsika otzimi atzirintantakanari, irootake shintsiventanari nomatantarori.

¹⁸Okantavetaka nokovi nanteromi kameethari, te nomatero. Okempivaitakaro irootajaantakemi novatha kaari kameethatatsine. ¹⁹Te nonkitsirinkero nomatero kameethari nokovavetakari. Irooya nomatapiintake kaariperori kaari nonevetari.

²⁰Irootakera okempivaitantakari atziritakityeemi “Kaariperonkantsi” tsika otzimi atzirintantakanari, irootake antakaapiintakenarori kaariperori.

²¹Iroora shintsiventapiintakenari nonkaariperoshirevaite, okantavetaka naaka kovavetajaantacha nantemi kameethari. ²²Aña noshirekira, nokantashiretzi: “Omaperora

Ikantakaantane Pava.” ²³Irooma jaka novathara koñaaroini, okempivaitakaro oñaashintsivaitatyeeyaaromi noshire. Okempivaitakaromi eejatzi iroka novatha ashitakotakaantatyeeromi noshire, ari oshintsiventavaiteromi onkaariperoshirevaite.

²⁴¡Ikantamacheetana! ¿Niinkama matairone iromishitovakaantairo noshire ominkyakaantavaitakero novatha?

²⁵Iriitakera Avinkatharite Jesucristo itzimi matairone. Nopaasoonketairi Pava itzimi otyaantakeriri jimatantarori. Iroora noshire nothotyaantarori nokempisanziro Ikantakaantane Pava. Irooma novatha koñaaroini iroora

nomatantapiintantari okantakaantane
“Kaariperonkantsi.”

**Ikinkishiretakotapiintaitari
Tasorentsinkantsi**

8 Aritakera atsipashireyetaari
Cristo Jesús, eerora añeero
irovasankitaayeetai. ²Tema te
añiimotairo Ikantakaantaitane okaratzi
ñaaventakotzirori kaariperonkantsi,
tsika otzimi kantakaantzirori
akamashiretantari. Aña añiimotaatziro
iroñaaka pashine ikantakaantaitane
okaratzi ñaaventakotzirori
añaashireyetaari atsipashireyetaari
Cristo Jesús. ³Tekatsira kitsirinkerone
intampatzikashirete ipankiven-
tavaivetakaro irimonkarayero
Ikantakaantaitane, tema maaroni
aakaite atzirinkakiini otzimimoyetai
avatha kaari aavyaavaitatsine.
Iriima Pava iriira kitsirinkairori
itampatzikashiretakaayetairi atzirite,
jotyaaantapaitetakerira Itomijanori
iratziritzimotante, otzimimovetakari
eejatzi irirori ivatha okempitara avatha
aaka. Iriitakera jovasankitaamentake
iyaariperonka maaroni atzirite.
⁴Irootakera aavyaantayetaarori
iroñaaka atampatzikashireperoyetai,
tema iroojanotakera ikantakaan-
taitakeri. Irootakera amayetaapiintai
iroñaaka okaratzi jimatakaayetairi
Tasorentsinkantsi. Tera amapiintashiv-
aitanaiyaaro okaratzi anevetashivaitari
aakaite. ⁵Ikaratzi kinkishire-
takovaitashitarori irantayetero
inevetashivaitari, okempivaitakarora
atziritakityeemi “Nevetaantsi,”
iroomi omperavaityaarinemi. Iriima
ikaratzi kinkishiretakovaitapiintakarori
inkempisanteri Tasorentsinkantsi,
iriyetakera ijevatakeri. ⁶Ikaratzi kink-
ishiretakovaitashitarori irantayetero
inevetashivaitari, eerora ishenkaa
iriñaantayearori inkamashireyete. Iriima

itzimi kinkishiretakotapiintanakariri
Tasorentsinkantsi, kameetha
irañaayetai. ⁷Ikaratzi kinkishire-
takovaitashitarori irantayetero
inevetashivaitari, eerora ishenka
iriñaantayetyaarori inkisaneenteri
Pava, tema eero ikempisantairo
okaratzi ikantakaantzirori Pava, eero
jaavyaajatziro inkempisantai.
⁸Ikaratzi matakeroiro iroka eerora
okantzi irinimotakairi Pava.

⁹Irooma eerokaite te pimayetairo
iroka, aña iro pikinkishiretako-
tapiintaka okaratzi ikovakayimiri
Tasorentsinkantsi, tema iri
saikashiretantakamiri. Ikaratzi
kaari iyotairine Itasorenka Cristo,
temacheeni jashitaari Cristo. ¹⁰Okan-
tavetaka pikaamanevathavetaka,
okantakaantziro piyaariperonka,
aritakera isaikashiretantaamira Cristo,
añaashiretairi, okantakaantakerora
jovatampatzikashiretairi. ¹¹Aritakera
isaikashiretantakami Tasorentsinkantsi,
irijatzitakera añaavathatakagaimineri
eejatzi, tema aritake ikempitagairiri
Cristo Jesús, jovañaavathatairi.

¹²Ari okantari iyekiite, te
arite antapiintashiyetyaaro
okaratzi anevetashivaitari. ¹³Tema
iroorika pantapiintakeri, aritake
pinkamashireyetai. Irooma aririka
pinkinkishiretakotapiintanairo okaratzi
ikovakaimiri Tasorentsinkantsi,
okempivaitanakaro atziritanakityeemi
“Pinevenka,” iroomi povamaakemi,
aritakera pañaashiretai. ¹⁴Ikaratzi
antanairori ikoviri Tasorentsinkantsi,
aritake intomiyetaiyaari Pava. ¹⁵Tema
irika Tasorentsinkantsi jotyaaantakeri
Pava, eero jookaventairi onkantya eero
papiiantaaro pinkempitakotaiyaari
nampirentsi itharovavaitzi. Aña
iri kantakaanterone onantyaari
intomityaami Pava. Irootake ariper-
otantaiyaariri Pava, ankantairi: “Apá,

Ashitanari.” ¹⁶ Iriira Tasorensinkantsi iyotakaajaantairori aakaitera itomi Pava. ¹⁷ Tema itomira Pava anayetai, arira atsipataari Cristo ashiyetaaro maaroni jashitari irirori. Tema atsipatakarira Cristo akemaantsivaitaka, arira antsipataiyaari eejatzi janta tsika otzimapai irovaneenkaro.

¹⁸ Nokinkishireta naaka kapiche onatzi akemaantsivaita iroñaaka, tekatsi ompaitamaitya iroka aririka añaagairo apaata irovaneenkaro. ¹⁹ Maaroni irovetsikane Pava joyaaneentataike irapatopaitetairi itomiite Pava. ²⁰ Jamenaashivaiyetaka iroñaaka irovetsikane, te iravyeero okaratzi ikovayevetari, tema Pava kantakaarori okantantapaintari. Iro kantacha irikaite oyaaventacha ²¹ iriñaayetairo irovaneenkaro, aririka isaikashivaiyetaiya itomiyetaarira Pava. Arira onkaratapaake okempivaitakaro atziritanakityeemi “Shitzitaantsi,” iroomi onampitantachanemi. ²² Kempitaka iroñaaka maaroni jovetsikayeetakeri jatekavaitaiyatyaaani, ikempivaitakaro tsinane ontzimaanite. ²³ Eejatzi aakaite, okantavetaka añaavetakari Tasorensinkantsi itsipashireyetai, kempivaitaka eeniromi atekavaitaiyenimi akovi avisakote eero akemaantsivaitanta, akokovayetziro tsikapaite intomiperoyetai Pava. ²⁴ Iroora oyaakoneentane kantakaantzirori avisakoshireyetaiyaari, okantavetaka tekera añaayetero iroka. Arimi añaayetakeromi, ¿Eekeroma oyaakoneentatyeeero? ²⁵ Arira okantari oyaakoneentane, ontzimatyee amatsinkashirenetya, oyaakotero okaratzi kaari añaari.

²⁶ Tema tera aavyaashiretanete, Tasorensinkantsi neshinonkayetaine. Tema te ayoyete tsika ankantya amanayete. Iro kantacha iriira Tasorensinkantsi amanakoventaine,

okempivaitakaro iratekimentatyeeemi. ²⁷ Ikemathatziirira Pava irika Tasorensinkantsi jamanakoventaira. Tema iriitake iyotakoperotziiriri Pava opaita ikovakayiriri ikaratzi itasorensitakaitairi.

Aritake ankitsirinkayetakero maaroni

²⁸ Ayotzi eejatzi tsikarika ompaiyetya avishimoyetaineri, aritake inkantakaakyaaro Pava onkameethatziimoyetai. Tema iro ikaimashireyetzitantairi onkantya anteneri ikovakaakairi. ²⁹ Ikaratzi jiyotzitakari Pava aritake inkempisantairi, iriyyetakera inkempitakaantayetairi itomijanori. Irootakera irika Itomira, iri kempitanakarori ireevatane itomitari, ari jimpoiyyetapaakeri pashine osheki iyekiite. ³⁰ Irikaite ikaratzi itomiyetaari Pava, iriyyetakera ikaimashireyetairi, jovatampatzikashireyetairi, ari onkantya iriñaantayetaiyaarori irovaneenkaro.

³¹ ¿Tsikama ankantakoteroka iroñaaka iroka? Aritakera jinethaatziyyetakaira Pava, ¿arima intzimajaantai impaitya kitsirinkaineri? ³² Tema Pava te inthañaaneentakyaari itomijanori, aña ishinetataikeri irovayeeteri okanta ikamimentantakairi aakaite. Aritakera jantzimoyetakairo Pava iroka, ¿eeroma jantzimoyetai tsikarika ompaiyetyaari kovityiimotaine?

³³ Aritakera añaayetairo jovatampatzikashiretai, ¿arima intzimajaantake impaitya iyakoventavaitaineri, iriitajaantakera Pava iyoshiitayetakairi? ³⁴ Iriitake Jesucristo kamimentayetairi, ipiriintaa eejatzi, isaikai iroñaaka irakojanoriki Pava itsipataari ipinkathariventantzi, iriitake kantakoventayetairi aakaite. Aritakera okanta, ¿arima intzimai impaitya ovasankitaavaitaineri? ³⁵ ¿Tzimatsima impaitya materone

intsiparyaakairi Cristo, onkantya irovashaantantyaarori jetakoyetai? Okantavetaka añaa yetziro opomereentsitzimovai vetakai, eekero jiyaatatzi jetakoyetai. Ari inkempitayerori eejatzi aririka ontzimimoyetai ovashinonkaavaiyevetaineri, inkovaite irimaimanevaitaite, antasheneentavaite, ankoviyaaneentavaite ankithaayaaari, ankoveenkatakovaite, irapathakeroryeetai. ³⁶Ari okanta osankinatakotaka, kantatsiri:

Ari okantaitatyaani jovamaakaantayee-tana naventaajatamira eeroka.

Ikempitakaantayee takenari piratsi jovamaa yetziri.†

³⁷Okantavetaka añaa yetero irokapayeeni, aritake ankitsirinkayetakero maaroni iroka, tema Pava jetakoyetai, aritake imatakaakairo ankitsirinkero.

³⁸Jiroka naventaakari naaka: Onkantavetakya añaa yetakyaaro tsikarika ompaiyetya: kaamanetaantsi, añaaantarensi, maninkariite, pinkathariite, avishimotantatsiri iroñaaka, avishimotantatsineri apaata, tzimatsiri ishintsinka, ³⁹jenokisato, osavisato, tsikarika opaiyetari jovetsikayeetziri, tekatsira aparoni impaitya ovashaantakairine Pava onkantya eero añaa taaro iretakoyetai okantakaantakero jantzimoyetakairi Avinkatharite Jesucristo.

Jiyoshiitakeri Israel-mirinkaite

9 Jiyotziro Cristo kyaaryoori onatzi nonkantemiri. Tema iriitake Tasorensinkantsi itzimi pinkathariventashiretanari, iri iyotakaanari te nothaiyavaita, nonkantemiro iroka: ²Novashireperovaiventatyaari nosheninkapayeeni judío kaari kempisantatsine, osheki okatsitzimoshiretakena. ³Osheki

nonkovataikemi iravisakoshireyetaimi nosheninkamirinkaite, aritakera nonkovataikemi nonkamaventairimi onkantya iravisakotantaiyaari. Aritake onkantaajatakemi eejatzi nonkove irovashaantainami Cristo, arimi niyotakemi iroora kantakaanteromi iravisakoshireyetai yaari nosheninkamirinkaite, ⁴icharineyetairi Israel-ni. Tema iri yetake itomivetakari Pava irikaite, joñaakayevetakari irovaneenkaro, tzimatsi irantzimotavakaiyaari, josankinayevetakaniri lkantakaantaitane, janintaavaivetaka itharomentapiintakari, tzimatsi ishineta yetakeneriri. ⁵Iri yetake isheninkamirinkaitetakari avaisatziite. Irijatzi isheninkamirinkaitetakari Cristo, itzimi Pavatatsiri anaayetziriri maaroni, ari inkantaityaani intharomentaityaari. Ari okantari.

⁶Okantavetaka irikaite te inkempisantaiyerine, ¿aritatsima ankante eero omonkarata ishineta ntakeri Pava? ¡Tera ari onkantya! Tema inkarate impaiyetairi iroñaaka “Israel-mirinkaite,” pashinesatzi itera irinatye, kaarira icharinejanoriite Israel-ni. ⁷Ari okempitaaro avishimotakeriri Abraham-ni. Te inkempitakaantaiteri isheninkamirinkaite apitetatsiri irovaiyane, añaa intaani aparoni. Iriitakera jiñaaventayee tziri jaka, ikantaitake:

Iri Isaac irovaiyanejanori.

⁸Ari ikempitzitakari Pava te inkempitakaantairi iriimi itomijanori maaroiteni jovaiyantakaantakeri Abraham-ni, intaani itomitakaari itzimi ishineta keneriri incharinemirinkaitetyaari. ⁹Jiroka okaratzi ishineta keneriri, ikantakeri: Pashineki osarensi onkempipaite-taiyaaro iroñaaka, arira napiitero

†8:36 Ikantakoyee tziri jaka “piratsi,” iriira kantakotachari “oisha.”

nonkivantaimi, intzimakera otomi Sara.

¹⁰Ari okempitakari avishimotakerori Rebeca, itsipaanitakaantakarori acharineni Isaac. ¹¹Tekera intzimayete irikaite, tekeramintha irantayete kameethari eejatzi kaariperori, aritake tzimake ikovakeri Pava ompaitya iranteri. Ari omonkaratari onkarate irantayeteri. Tera iri kovashivaityaarone irantero, aña Pava kantakaarori jantayetantarori opaita, ikaimashireyetairira. ¹²Jiroka ikantaitakerori Rebeca:

Iri iyaapitsi omperatyaarine irantarite.

¹³Jiroka josankinayeetakeri eejatzi:

Netakotakari naaka Jacob, iriima Esau nokisaneentakeri.

¹⁴¿Irooma ankantantyaari: “Te intampatzikashirete Pava, aparoni jetakotashita, iriima pashine ikisaneentashitakeri? ¿Tera ari onkantya!” ¹⁵Tema Pava ikantakeri Moisés-ni:

Itzimirika nokoviri noneshinonkatyaari, aritake noneshinonkatakyaaari.

Itzimirika nokoviri nonkaminthayeri, aritake nonkaminthaakeri.

¹⁶Ñakero, kaarira atziriite kovashivaityaarone irantayetero opaiyetarika, aña iri Pava kantakaarori jantayetantarori opaiyetarika ikaratzi ikaminthaayetairi irirori. ¹⁷Ari ikantayeetakeriri eejatzi Faraón, jiroka josankinatakoyeetakeriri, ikantakeri:

Irootajaantakera nopinkathar-itakaantakamiri onkantya iriñaantayeetyaarori noshintsinka onkarate natsipetakaiyaamiri eeroka. Irootakera iriñaaventayeetantaityaanari maaroni kipatsi impairyayeetaina.

¹⁸Ari ikantari Pava, ikaminthayiri itzimirika ikoviri irirori. Irijatzi kantakaarori okanta ikisoshireyentantari itzimirika ikoviri irirori.

¹⁹Kempitaka ari pinkantayetaina: ¿Opaitama jovasankitaantariri Pava ikaariperotakaayetziri, eeroma okantaajatai irovashiñagairo irika ikovakaakeri Pava irantero? ²⁰Iro kantacha, nonkantemi naaka: Tekatsira piyomatsite eeroka patzirinkakiini onkantya pinkantantyaari. Tera piñaapinkathateri Pava. Intsityaa pinkinkishiretakoteri ovetsikayetzirori kovitzi. ¿Kantatsima oñaanateri iyovite, onkanteri: Te apantaajatyaaan povetsikakena? ²¹¿Tema arite irovetsike aparoni ovaneenkatachane,

impoña irovetsikake pashine eero apantaperotaro iroori? Aña aritatsi, tema iriitake ashitarori iyovite.

²²Ari ikempitzitari eejatzi Pava irirori, jovetsikayetakeri ikaratzi oshiyayetakarori kovitzi. Tzimatsi tsikarika ikaratzi jovetsikajaantakeri iriñaayetairo iratsipetaiyyaaro iyatsimanka, iratsipetaiyyaaro ishintsinka iraperotantaiyyaari. Iro kantamaitacha Pava, amavera ikantaventapaintakari irikaite. ²³Jovetsikayetantakariri Pava irikaite kaari apantari, onkantya irimonkatziyantaiyyaariri pashine irovetsikane itzimi ikovakeri irirori inkaminthaayetairi, itzimi jiyoshi-itayetzitakariri pairani iriñaayetairo irovaneenkaro. ²⁴Aakayetakera itzimi jiyoshiiyetataikeri ikaimashireyetaira. Tera intaani aakaite a-judío-tzi, arira akaratayetairi pashinesatziite kaari asheninkata. ²⁵Irootakera jiñaavaitakaakeriri Pava pairani Oseas-ni, ikantake:

Irika atziri kaari nosheninkaveta, nonkempitakaantairi,

“Nosheninka.”

Ikaratzi kaari netakoyeveta pairani, nonkempitakaantairi,

“Netakotane.”

²⁶Irooma janta, tsika ikantayeevetaka, “Te pisheninkatyaana eerokaite,”

Arira ikantayeetai, “Itomiite pinayetzi Pava, Kañaaneri.”

²⁷ Jirokara ikantzitakari Isaías-ni jiñaaventayetziri incharineyetyaari Israel-ni:

Okantavetakya osheki irinake incharinetyaari, inkempivaive-takyaaro oshekitzi impane jiñaathapyaaki, Eepiyokiinira inkarate avisakoyetaatsine.

²⁸ Tema iromapokairi Pinkathari maaroni kipatsisatziite, tampatzika inkantya irovasankitaakaantayetaari.

²⁹ Ikantake eejatzi Isaías-ni:

Eeromi ikyaryooyetakemi avaisatziite, ikaratzi ikempoyaaventakari pinkathariventatziitaneri,

Arira añayetairomi okaratzi jiñaataikeri pairani Sodoma-satzi, ipoña Gomorra-satzi.

Jovatampatzikashireyetaari javentaamatsitantaitaara

³⁰ ¿Irooma ankantantyaari: “Te inkokovavetaajatyaaaro irika kaari asheninkata, iro kantacha jimatzi-maitaaro jovatampatzikashireyetaari javentaamatsitantaara iriroriite?

³¹ Irooma aakaite icharinejanoyetari Israel-ni, te ankitsirinkaajatero añayetero, okantavetaka apankiventavetakaro Ikantakaantaitane.”

³² ¿Opaitama kaari ikitsirinkantaro? Iroora kaari ikitsirinkantaro tema ikinkishiretakovaitatyaaaro ipankiventashivaitakari irirori. Te inkinkishiretakotaajatero ikovakayiriri Pava itzimi javentaashiretari. Okempivaitakaro irantzivavaitakityaami mapiki. ³³ Ari oshiyavaitakaro okaratzi josankinayeetzitakari, kantatsiri:

Novakero mapi ikovaperoitane janta otzishiki Sion. Ovaryaantzi iroka mapi aririka irantzivayeetakyaaro.

Inkarate aventaashiretaiyaarine kempitakarori mapi, eerora jamenaashivaitaa apaata.

10 Iyekiite, nokoviri naaka iravisakoshireyetai nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite. Irootake namanantariri Pava. ² Niyoperotzi naaka itharomentaventashivaitatyaaari Pava irikaite, jantashivaitaro te inkemathaperotzimaityaaro.

³ Tema te iriyotaiyeni ikovatzi Pava irovatampatzikashiretairi, te inkempisantero, añã ikokovatashitaro intampatzikashiretantyaaro ipankiventashivaitari apaniro. ⁴ Tema iroñaaka Cristo jothotyaakero irirori okantakota Ikantakaantaitane, iriitakera tampatzikashiretakairiri ikaratzi aventaashireyetaanaariri.

⁵ Jiroka okaratzi josankinavetakari Moisés-ni okantakota jimonkarayeetaro Ikantakaantaitane intampatzikashireyetaantyaarimi, ikantake:

Inkaraterika monkaratairone, iriitake ñeerone irañaashireyetai.

⁶ Tera omonkatziyaaro okantakota aventaashirenkantsi otzimi ovatampatzikashiretantatsiri. Tema te onkovaperotajaantya ipankiventashivaitaitya irimonkarayeetero tsikarika ompaitya. ¿Kantatsima irikaite pankiventashivaitachari iriyaate inkiteki ishintsiventairi Cristo irovavisaakoshiretante?

⁷ ¿Kantatsima iriyaate irikaite sarinkaveniki iroviriintairi Cristo ikamavetapaintara?

⁸ Aña jiroka ikantayeetake:

Aritake piyoshiretakero ñaantsi, aritake piyothatakero eejatzi.

Okaratzi kantakotachari jaka “ñaantsi,” irootakera noñaaventapiintakemiri aventaashiretaarira Cristo. Jiroka okanta: ⁹ Aririka piñaanethataiyaaro pinkante, “Novinkatharite inatzi Jesús,” aririka paventaashiretanakyaari Pava

iri oviriintairi ikamavetakara, aritakera pavisakoshiretai. ¹⁰Tema aritakera paventaashiretaari iro kantakaan-takerori irovatampatzikashireyetantairi. Aritakera añaanethataaro iroka, iroora kantakaanterone irovav-isaakoshireyetantairi. ¹¹Tema ari okantzi Osankinajanorensi: Inkarate aventaashiretaiyaarine, eerora jamenaashivaitaa.

¹²Onkantavetakya aakarika judío, aakarika griego-thatatsiri, iriitakera Cristo Avinkathariteta maaroiteni. Intzimerika ñañaatairine aritake ineshinonkaperotakeri. ¹³Tema jiroka ikantaitake:

Intzimerika ñañaatairine Pinkathari, impairyagairi, aritake iravisakotai.

¹⁴¿Kantatsima iñaañaayeetairi Pava tera javentaashireyeetari? ¿Kantatsima iraventaashireyeetyaari Pava, tera inkemakotaiteri? ¿Kantatsima inkemakotaiteri, tera intzime kinkithatakantatsine?

¹⁵¿Kantatsima inkinkithatakotaiteri, tera intzime otyaantantatsine? Irootake josankinayeetantakarori, kantatsiri:

¡Oshekira inkameethatziitaitera amerone kameethari ñaantsi isaikantaitari kameetha!

¹⁶Iro kantamaitacha, tera maaroiteni inkempisantaiteero Kameethari Ñaantsi. Irootake ikantantakarori Isaías-ni:

Pinkathari, kempitaka te inkempisan-taitero nokinkithatziri.

¹⁷Okovajaantatyaara iretaitavakyaaro inkemayeetavakero iñaane Pava onantyaari iraventaashireyeetantyaari.

¹⁸Nokantzi naaka, “¿Aritakema ikemayeetakero?” Aritakera, tema jiroka josankinayeetakero kantatsiri: Jiñaaventayeetakero nampitsiiteki, Ikemayeetakero tsikarika isaikayeetake jaka kipatsikika.

¹⁹Napiitero nonkante, “Irikaite icharineyetakarori Israel-ni, ¿Ikemath-

aperotakeroma?” Aña iriira Moisés-ni oñaarontakerori irosankinareki, ikantake:

Ari nonkantakaakyaaro pisama-neentyaari pashinesatzi atziiriite kaari sheninkatavakaacheri.

Osheki pinkishireteri ikaratzi pipaiyetziri “masontzishireeriite.”

²⁰Irojatziri ikantakeri Isaías-ni irirori:

Jiñaayetaana kaaryaajaini kovakovatenane.

Noñaakayetaari kaari amemenatenane.

²¹Iro kantacha jiroka jiñaaventakeri Isaías-ni ikantakota Israel-mirinkaite, ikantake:

Novaankavakotapiintashivetakarori, iro kantamaitachari te inkempisantaিয়েনানি, piyathari jinaiyakeni.

Tzimayetatsi Israel-mirinkaite kitsirinkakerori

11 ¿Nokantatziima jimanintziri Pava irika Israel-mirinkaite jashiyetari? ¡Tera ari nonkante!

Tema naakatztitaka karatziriri Israel-mirinkaite, icharine Abraham-ni nonatzi, icharine nonatzi eejatzi Benjamín-ni. ²Tema te jimanintana Pava, iriitake iyoshiitakenari. Pinkinkishiretero Osankinajanorensi, tsika jiñaaventakota Elías-ni jiñaañaatakoventziri isheninkapayeeni, ikantake:

³Pinkathari, jovamaayeetakeri kamantaneriite,

Iporokayeetakero pomepirinimentotsi.

Naakatake kapatapainchari, ikovaitatzi eejatzi irovamaayeetena naaka.

⁴Jiroka ikantzi Pava jakanakeri:

Tera eeroka kapatapainchane. Aña nokempoyaaventataikeri pashine ikaratzi 7,000 shirampariite itzi-mayetzi kaari otyeerovashityaarine iriñaapinkathateri Baal.

⁵ Arira okantakari iroñaaka, tzimataitatsi kapicheeni nosheninka itzimi jiyoshiitakeri Pava irineshionkatyaari. ⁶ Tera iro kantakaanterone ipankiventashivaitane okanta jineshinonkayetaariri Pava, aña Pava neshinonkatashitaariri. Arira okantakotari neshinonkataantsi.

⁷ Ari okantari, tera inkitsirinkero maaroiteni Israel-mirinkaite okaratzi ikovavetaiyarini. Iro kantacha tzimayetatsi kitsirinkakerori, ari ikempiyetakari itzimi jiyoshiiyetakeri Pava. Iriima pashineete ikisoshiretakaayetakeri Pava. ⁸ Irootakera josankinayeetantakarori iroka, kantatsiri:

Iri Pava kantakaarori jeempashireyeetantari.

Tzimavetacha irooki temaita iriñaantayete.

Tzimavetacha iyempita temaita inkemayete.

Irojatziki kantzimaitaro iroñaaka.

⁹ Jiroka josankinatakotakeri eejatziki David-ni, ikantake:

¡Onkamintha irayeetataiteri tsika joreyeetakeri!

¡Onkamintha irantzivatataitya!

¡Onkamintha irovasankitaayeetataiteri!

¹⁰ ¡Onkamintha irimavityaakitataite!

¡Onkamintha intsinkamitziyetataite!

Iravisakoshireyetai pashinesatzi atziri

¹¹ Tema ikantai “Onkamintha irantzivatavakaayetya” nosheninkapayeeni, ¿irooma oshiyakaaventachari iraperoyeetairi? ¡Kaarira! Iroora oshiyakaaventachari ikenakaashiyetapaintarira, irovavisaakominthatairira Pava pashinesatzi atziriite, iroora jimatantataikarori Pava iroka onkantya iriñaatyaariri nosheninkapayeeni irikaite, iro inkovantaperotaiyarini iriroriite iravisakoyetai. ¹² Tema

ikenashivaiyetakara iroora kantakaanterori jineshinonkayeeetaariri pashinesatzi atziri nampitarori maaroni kipatsi. Iroora kameethaperotataitsine aririka irapiyeetairo ineshinonkayeetairi apaata nosheninkapayeeni.

¹³ Iroñaaka nonkantemi eerokaite kaari nosheninkayeta. Naakatake jovayeetake notyaantajanorite nonkinkithatakaayetaimi eerokaite pikaratzi kaari nosheninkata pipashinesatzi. Shirethara nonkantaiventapiintanakyaro nantavaire.

¹⁴ Iroora nokokovatataitzirira isamaneentayetaiyami nosheninkapayeeni, ari onkantya iravisakoshireyetaityaari tsikarika ikaratzi irirori.

¹⁵ Tema jimanintaiyakerira irirori Pava, iroora opoñaantataikari jariperoyetaari Pava maaroni osavisatzi. Irooma apaata aririka irariperoshireyetaiyaaari Pava nosheninkapayeeni, onkempivaityaarora impiriintaayeeemi ikamayeetaka. ¹⁶ Intsityaa

noshiyakaaventavakemiro:

Tema okanta aparoni pathatsi, arira okantzitari eejatziki opitha.

Jirokara oshiyakaaventachari:

Tema iriyeetaka etayetakarori

novaisatziite itasorentsishiretake, arira

inkempitayetaiyaaari apaata inkarate

incharinetaiyaari. Inkempitaiyaaro

eejatziki tsikarika okanta inchaparitha,

arira okantzitari eejatziki oteva.

¹⁷ Jiroka oshiyakaaventari

iroñaaka inchaparitha, iriyyetakera

novaisatziite etayetakarori pairani.

Oshiyakaaventachari oteva, iriyyetakera

nosheninkapayeeni judío tzimayetaat-

siri iroñaaka. Tema kempivaitaka

inchekayeetakeromi iroka oteva,

onkantya oshookatevatantyaari pashine

oteva jontsirekayeetakeri, kameetha

onkantya oshooke okantakaarora

oparitha. Ikaratziki oshiyakaaventziri

oteva jontarekayeetakeri, iriiyetakera atziriite kaari nosheninkata.[‡]
¹⁸Irootakera eero aritanta pasagaaventashivaitaiya. Pinkinkishiretero, eerokatakera oteva inchato, eerokatake añaakaayetzi oparitha. ¹⁹Kempitaka ari pakakemi eerokaite, pinkantaiyeni: “Aña ichekayeetakeri oteva okanta noshokatevatantaari naaka.” ²⁰Ari okantavetari, iro kantamaitachari pinkinkishiretero kempivaitaka iriimi nosheninkapayeeni judfo inchekatevayeetakemi okantakaantziro tera inkempisante. Irooma eerokaite kaari nosheninkata, eerokayetake impoyaatapakariri okantakaantziro paventaashiretaa. Tera arite piriiperovaitashitya, aña piñaapinkathateri Pava. ²¹Tema Pava iri chekakerori etayetarori oteva, paamaventyara jimataimikari eejatzi eerokaite. ²²Ari piñiuro katsima jinatzi Pava, iro kantacha neshinonkateri jinatzi eejatzi. Ikaratzi antzivashireyetainchari jiñaayetakeri ovana ikatsimatzi Pava. Irooma eerokaite, ari piñaapiintatyero irineshinonkayetemi eekerorika poisokerotatyeeeri Pava. Irooma eeorika poisokerotari, ari inkempitakaantakemi oteva ichekayeetakeri. ²³Ikaratzi ichekatevayeetakeri pairani, aritake irontsirekayeetairi eejatzi, aririka irovashaantairo ithainkavaitziri Pava. Tema Pava kantatsi irimatero. ²⁴Eerokaitera kempitakarori oteva pankirentsiniro jontarekayeetakeri pankirentsiiperoriki. Oshekira ariperotataite iroorika irontsirekayeetai otevaporeri oponkitzijanoriki iroori.

Impiyashiretakaitairi Israel-mirinkaite

²⁵Iyeekiite, nokovi piyotero kaari ikemathayeezi pairani onkarate iranteri Pava. Eero pikinkishirevaitashita aritakera piyotakero maaroni. Añaayetakeri iroñaaka irikaite nosheninka Israel-mirinkaite, tzimatsira kisoshiretakaayetakeriri. Iro kantacha, onapaintatziira iroka irojatzi irimonkaratantakyaari inkarate avisakoshireyetaatsineri kaari nosheninkata. ²⁶Impoña, iravisakoshireyetai eejatzi Israel-mirinkaite. Arira okanta josankinatakoyeetakeri, kantatsiri:

Arira impoñeeya Sion-ki
 tsiparyakoventaneri,
 Iriira kantakaiyarone irovashaantantyaarori icharineete Jacob
 ithainkatasorentsivaitzi.

²⁷Ari onkantya othotyaaantyaari okaratzi antzimotavakaantsi,
 Naakatakera aperotaironeri
 iyaariperonka.

²⁸Tema irikaite nosheninka judfo jimanintakero Kameethari Naantsi, ikempitakaantari iroñaaka Pava iri iisaneentane, ari okanta ineshinonkayetantaamiri Pava eerokaite. Iro kantacha Pava jiyoshiitizitakityaari nosheninkapayeeni, eekerora iriyaatatyete iretakoyetyaari, ari onkantya iriñaantyaarori tsika okanta ishinetakeneriri etayetanakarori novaisatziite. ²⁹Tema aririka inkaimashiretante Pava, jineshinonkayetantzi. Eerora jovashaantziro.

³⁰Pipiyathayetzitakarira pairani eerokaite Pava. Ipoñaanaka nosheninkapayeeni ipiyathanakariri, iroora opoñaantataikari jineshinonkayetaami

[‡]11:17 Ñaaventakotachari jaka pankirentsi ashitarori oparitha, ashitarori oteva, irootakera ikantayeeztari “Olivos.”

eerokaite. ³¹Irikaite piyathavaive-tachari iroñaaka, aritake iriñaayetairo apaata ineshinonkayeetairi ikempitaayeetzimira eerokaite iroñaaka. ³²Arira okantakari, joñaakantakero Pava maaroitenera apiyathavaiyetaka, arira ikenakaakerori joñaakantantaarori ovana jineshinonkayetataikai maaroiteni.

³³Ovana nopampoyaataikeri Pava jiyotanetziitaitaika, ikemathatziro maaroni. Tekatsira iyoperoterone irantayeteri irirori, tsikarika inkantayetero. ³⁴Jiroka josankinatakoyeetakeriri, ikantaitake:

¿Tzimatsima iyotzirori ikinkishiretari Pinkathari?

¿Tzimatsima impaitya materone inkaminayeri?

³⁵¿Tzimatsima impaitya omapokakerine impanakerimi irirori, aña iriitatakera etakarori ipayetantataike?

³⁶Iriitakera Pava kantakaantarori otzimayetantari tsikarika opaiyetari, iriitakera poñaakaantayetarori, iriitake ashitarori. Arira irashi irovaitaateeroni iñaapinkathayeetairi. Ari onkantaari.

Onkarate irantayeteri kempisantzinkariite

12 Iyekiite, aritakera jineshinonkatakami Pava, nokovakotzimi pishineventaiyaari eeroka, pinkempitaiyaarimi ikantara piratsi ipometayeetziniriri. Tera poshiyakotajaantyaari piratsi, aña pañaapiintayetai eerokaite pintasorentsishireyetai, irootakera onimotziriri Pava. Tema arira okantataitara ikoviri Pava añaapinkathayetairi. ²Eero pikempitakovaitashitari osavisatziite. Aña iri Pava pishinete

irovakerashiretakaimi. Ari onkanta piyotantaiyaarori ikovakayimiri, kameethatzimotziriri, onimotziriri, othotyaanetachari okameethatzi.

³Iriira Pava neshinonkataanari naaka okanta niyotaayetantaamiri, irootakera nokantantamiri: Eero pikempitakaantashivaita eerokatake iriiperori. Aña pinkinkishiretakotya kameetha eeroka. Ari onkanta pimatantyaarori ikovakayimiri Pava eekero piyaataty pavantaanakaari.

⁴Pinkinkishiretakotero tsika akantayetara avathaki. Tema tsikara akantavathayetara, iroora antakaayetarori opaiyetarika.[¶]

⁵Aakayetakera joshiyakaaventayeetzi aventaashiretaarira Cristo. Akempivaiyetaa aakami ivatha Cristo. Okantavetaka anashitaiyavetaka aparopayeeni, iro kantacha aparoni akantaa, kempivaitaka ovithaavakaayetaatyaami.

⁶Maaroni aakaite itasonkaventayeetakai onkanta amonkaratantyaarori antayetairi. Tzimatsirika aparoni kamantantaneritanaatsiri, irantayetero ikovakairiri Pava, eekerora iraventaaperotanakiyeeyaari. ⁷Tzimatsirika aparoni ampitakotantanaatsiri, irimonkarayero irirori. Tzimatsirika aparoni iyotaanetantanaatsiri, irimonkarayero irirori. ⁸Tzimatsirika aparoni minthatanetakaantachari, irimonkarayero irirori. Tzimatsirika aparoni pashitantanetachari, ipantaperotai osheki. Tzimatsirika aparoni jevatakaantanaatsiri, irishirethaventyaaro irantavaire. Tzimatsirika aparoni neshinonkantananaatsiri, kimoshirera inkantya imonkarayetairo.

[¶]12:4 Okempitaty okitsi irootake jamenayeetantari, irooma kempitantsi irootake ikemayeetantari, irooma paantentsi irootake jovayeetantari, irooma akotsi irootake joiirkayeetantari, irooma kitzitsi irootake janiyeetantari.

⁹Ontzimatyete petakotantaiya kameetha, eero pamamenavaita. Samaneenta povairo kaariperori, irooma kameethari kiso povanaero. ¹⁰Pinkamaityaaro petakoyetantya, pinkempitakaantero petakotyaarimi pirentzi okarikiini. Piñaapinkathayeteri pashine. ¹¹Shiretha pinkantayetya, eero piperavaita pantavaitaineri Avinkatharite. ¹²Kimoshire pinkantya poyaakoneenteri Cristo. Amavevaitane pinkantayetya aririka piñaayetero pomerentsitzimotyaaamine. Piñaañaatapiintai. ¹³Ontzimatyete pimpashiyetaiyaari okovityiimovaitari itasorentsitaikaitari. Poimaanatapiintayetai pipankoki.

¹⁴Pamanakoyetairi ovatsinaavaitzimiri onkantya irineshinonkayeetantaiyaariri irirori. Eero pipiyatari. ¹⁵Pintsipatyaari pinkimoshirete ikaratzi kimoshirevaitatsiri. Pintsipatyaari piraavaitya ikaratzi iravaitachari. ¹⁶Aapatziya pinkantavakaayetaiya. Eero pimanintantavaitzi, aña ontzimatyete pintsipayetyaari kovityaavaitatsiri. Eero pikempitakaanashivaita iyotaneri pinatzi. ¹⁷Tzimatsirika aparoni ovaariperovaitemiri, eero pipiyatari. Poñaakantero eeroka tampatzikatzimoterine atzirite.

¹⁸Pinkyaaryooventapiintairo pisaikayetantaiyaari kameethaini. ¹⁹Netakotané, eero pipiyakoventashivaita eeroka, aña pashitakaiyaari Pava iri piyakoventyaamineri. Tema jiroka josankinayeetakeri, ikantaitake: Ikantzi Avinkatharite:

Naakatakera ovasankitaantatsine, Naakatakera piyakoventantachaneri.

²⁰Aririka intasheneente piisaneentane, pimperi irovarite. Aririka irimireneente,

pimperi imire. Aririka pimatayetanairo iroka, oshekira impashiventanakya irika iriñaakerorika pantakeri.[§] ²¹Paamaventyaara oitsinampaimikari kaariperonkantsi. Aña iro aritatsi pimatapiintanairo kameethari onkantya pinkitsirinkantyaarori kaariperori.

13 Ontzimatyete pinkempisasantayetairi eerokaite pinkathariventzimiri pinampiki. Tera impinkatharensivaitashitya irirori, aña Pava kantakaarori okanta ipinkatharensitantari. ²Intzimerika aparoni kovatsineri irimaimanevaiteri pinkatharensi, okempivaitakarora iriimi Pava imaimanevaitake, irootakera irovasankitaantaiyaariri. ³Ikaratzi antayetzirori kameethari, tekatsira ompaitya intharovakaantavaitaari pinkatharensi. Iriima antayetzirori kaariperori, iriira tharovakaavaityaarine. Ari okantari, pantzirorika eeroka kameethari, eero pitharovakaavaitashitari pinkatharensi, aña iriitajaantake tharomentaiyaamine. ⁴Tema iri Pava kantakaarori ipinkathariventantari irikaite onkantya inkempoyaaventantyaamiri. Aririka pantero eeroka kaariperori, ontzimatyete pintharove, tema te amenaashivaita otzimimoyetziri irosataamento. Tema iriitakera Pava kantakaarori ipinkathariyetantari irikaite, irijatzira Pava kantakaiyaarone irovasankitaantaariri kaariperoshirerite. ⁵Irootake pinkempisantantyaariri irikaite. Iro kantacha tera intaani pintharovakaiyaari jimashirenkata. Aña irootataike tampatzikatatsiri pimayetairo iroka. ⁶Irootakera pimpinatantyaariri ikovakoyetzimiri jevaventzimiri pinampiki, iro iriñaantyaari irirori, tema

[§]12:20 Kantakotachari jaka “oshekira impashiventanakya” iroora oshiyarori ikan-taitzi eejatzi “povaampateneri iitoki osheki paampari.”

jimonkaratatziiro ikoviri Pava.
⁷Ontzimatyē pimpinayetairi maaroitēni
pinkatharijanorentsi, eejatzi ikaratzi
kempoyaaventantatsiri nampitsi.
Ontzimatyē pinkempisantayeteri,
ñaapinkatha poveri.

⁸Eero piñaashintsiventavaitaro
preevetante, ãña piñaashintsiven-
taiyaaro petakotavakaayetaiya.

Tema itzimirika etakotantachari,
imonkaratatziiro Ikantakaantaitane.

⁹Jiroka josankinayeetakeri
Ikantakaantaitane, kantatsiri:

Eero pimayempitzi. Eero povantzi. Eero
pikoshitzi. Eero pithaiyakotanta.
Eero pineveshivaitaneta.

Tzimayetatsira eejatzi oshēki
pashine ikantakaantaitakeri. Iro
kantamaitachari jirokara irooper-
otajaantatsiri ikantakaantaitakeri,
kantatsiri:

Petakotaiyaari pisheninka pinkem-
pitakaantyaari petakotapiinta
eerokara.

¹⁰Opoñaantari irooperotajaantzi
iroka ikantakaantaitane, irootakera
apatotzirori maaroni ikantakaantay-
eetakeri. Tema itzimirika etakotaariri
isheninka, tera irovaariperovaitairi.

¹¹Ontzimatyēera amatapiintairo
iroka, tema irootaatsi avisakoshireyetai.
Okempivaitakarora iroñaaka
amaayetatyeemi, iro kantacha
ontzimatyē ankakiyetai.

¹²Tema irootaintsi onthonkaiya tsirenikiri,
iro onkitainkatai. Irootake ovashaan-
tantaarori antayetziro kaariperori,
okaratzi jantapiintayeetziri tsireniriki.
Aña iro aritatsi ankempitakaantairo
ankithaatakotatyēyaaromi

ampiyakoventantyaari, ¹³onkantya
antayetantyaarori kameethari
okaratzi jantayetapiintaitziri
okitainkatzi. Ari onkantya eero
aniyavaitanta, eero ashinkivaitanta,
eero amayempivaitanta, eero

antantayetaro kamaaroyetatsiri,
eero amaimanevaitavakaanta,
eero asamavakaantavaita.

¹⁴Poshiyakotaiyaari Avinkatharite
Jesucristo, pinkempitakaanteri
iriimi pinkithaatakotaiya.

Eero pantashivaitaro okaratzi
pinevetashivaitari.

Eentashiretaneri

14 Ontzimatyē paakameethayetairi
eentashireyetaatsiri. Eerora
pamamenavaitaro iroka onkantya
piñaanaminthatashivaitantyaariri.

²Okempitatyā, tzimayetatsi kemp-
isantzinkari kinkishiretachari kantatsi
irovayetyaaro tsikarika opaiyetarika. Iro
kantacha tzimatsi pashine eentashireri,
intaani jovayetaro pankirentsi.

³Irika kempisantzinkari ovayetarori tsikarika
opaiyetarika, eero imanintavaitziri
pashine kaari ovayetyaarone. Ari
inkempitzityaari kaari ovayetyaarone
eero imanintziri pashine ovayetarori,
tema Pava te irimaninteri irirori.

⁴¿Kantatsima inkisathayeeteri
nampirentsinentsi? Eerora, tema iri
kisathatajaanterine itzimi onampitariri,
irijatzi tharomentyaarine. Ari okantari,
tema Pava iri onampiyetariri maaroitēni
ovayetarori tsikarika opaiyetarika,
irijatzi tharomentyaarine.

⁵Jiroka oshiyarori, tzimayetatsi
kempisantzinkari omairentantarori
kitaite. Tzimayetatsi pashine kaari
ompashinetzimoteri kitaite. Ontzimatyē
inkinkishiretakoyetaiya maaroni,
te arite irotzitzikayeteri pashine
opaitarika ikinkishiretari.

⁶Itzimi ñaapinkathatzirori aparoni kitaite,
iriitajaantakera Avinkatharite
iñaapinkathatzi. Ari okempitzitari
eejatzi, itzimirika ovayetarori maaroni
tsikarika opaiyetarika, iri Avinkatharite
iñaapinkathatzi jovayetantarori, tema
ipaasoonketapiintatziiri. Ari ikempitari

itzimi pinkayetzirori ovaritentsi, iri Avinkatharite iñaapinkathatzitaka ipaasonketapiintzirira.

⁷Tera añaaminthavaitashitya aakaite, tera ankamaminthavaitashitya eejatzi.

⁸Eenirora añaayetzi, iriitakera Avinkatharite añaayetzi.

Aririka ankamake, iriitakera eejatzi Avinkatharite ankamimote.

Arira okantari, iriitake Avinkatharite ashitapiintairi eenirora añaayetzi, ari okempitzitari eejatzi aririka ankamayetake.

⁹Tema irootake itzi-majaantakari Cristo, ikamimotantake, ari okanta jashitapiintairi eenirora añaayetzi, aririka ankamayetake eejatzi.

¹⁰¿Opaitama pikishimatantariri pisheninka? ¿Opaitama pimanintantariri eeroka? Aña iriira Cristo intzime amenakoyetantaatsine maaroni apaata.

¹¹Tema iro josankinatakoyeetakeri, kantatsiri:

Jiroka ikantakeri Avinkatharite: “Maaroi tenira irotyeerovayeetai iñaapinkathayeetaina. Omaperora.”

Aritakera intharomentayetairi maaroi teni Pava.

¹²Aripaitera ankinkithatakotaiyaari maaroi teni aakaite janta Pavaki.

¹³Irootake ovashaantantyaarori akishimatavakaayeta. Aña ontzimatye ankantashireyete: “Eero nokantzimoneentakaavaitari pashine ‘nirentzitari,’ notzikashirevaitzirikari.”

¹⁴Niyotzi naaka tera inthañaapithatantyaaro Pava ovayetyaaro opaiyetarika. Iro kantacha, tzi matsirika kinkishirevaitachane aritatsi impinkavaitayeete, irimatero impinkavaite irirori. ¹⁵Aririka poñaakyaari pashine kempisantzinkari povayetyaaro otzimi ipinkiri irirori, tera petakoshiretyaari. ¿Aritatsima pinkantzimoneentakaiyaari pashine okantakaantziro povamat-sitaro ovaritentsi? ¿Pikovatziima povaariperoshiretai iri irika? Irijatzira

irika kempisantaneri, ikamimentakeri Cristo eejatzi. ¹⁶Arira okantari, te

arite poñaakaayeteri povayetari pikinkishiretai eeroka kameethari onatzi, impoña inkantayetemi:

“Jantakero irika kaariperori.” ¹⁷Aakaite akarayetzi ipinkathariventayetai

Pava, te iro kovaperotajantachane okaratzi avayetari, okaratzi amireyetari eejatzi.

Aña iro kovaperotataitachari antampatzikashireyetai, asaikayetai kameetha,

ankimoshireyetai, tema iriitake kantakaantakerori Tasorentsinkantsi.

¹⁸Itzimirika matanairori iroka jantavaitaineri

Cristo, aritake irinimotakaakeri Pava, ari inkempitayeriri eejatzi atziriite ari iriakameethatakeri.

¹⁹Ari okantari, ontzimatye pantapiintayetairo kantakaantzirori isaikantayeetari kameetha,

kantakaanterone intharomentashiretavakaantay-eetyaari. ²⁰Aririka pinkokovavaite povayetyaaro opaiyetarika,

paamaventya paparatzirokari okaratzi jimonkaratakeneriri Pava pashineete kempisantzinkari.

Tema te onthañaantsitya ovayetari. Iro kantacha itzimirika ovayetarori opaiyetarika impoña inkantzimoneentakaakyaari

pashine, jantakero kaariperori irika. ²¹Tera apantyaaro pinkantzimoneentakaavaityaari “pirentzitari,”

okantakaantziro povayetari vathatsi, pimireyetao kachori, pantayetziro opaiyetarika.

²²Iroora apantaperotarori piyotakoshiretai eeroka, intaanira Pava iyotakotaimirone iroka.

Intzimirika kaari eentashireventavaitairone iroka, aritakera irimatairo inkimoshireyetai.

²³Iro kantacha itzimirika eentashirevaitatsine, aririka irovakyaaro opaiyetarika, ari onkempitzimotaiyaari jantakero kaariperori. Tema tera irantairo

okaratzi jiyotakoshirevetaari,
kaariperora onake iroka.

15 Aakaite kempisantzinkari
aavyaashireriite, ontzimaty
antsinampashiretzimoyetairi
eentashireyetsiri, tera intaani
antayetero okaratzi onimoyetairi
aakaite. ²Ontzimaty antayetairo
okaratzi onimoyeterine asheninka,
onkarate minthashiretakaiyaarine
irantayetairo kameethari. ³Irootakera
jantakeri Cristo, te inkovakovatero
otzimi onimoterine apaniro irirori.
Tema josankinayeetakero, kantatsiri:
Ikaratzi kaviyavaitemiri eeroka,
irijatzira kaviyitakanari naaka.

⁴Tema maaroite osankinatakotainchari
pairani, kempitakarori iroka,
josankinayeetakero iriyotaayeetairo.
Ari okanta iroka Osankinajanorentsi,
iro kantakaarori añaantarori
atsinampashirevaitzi, iro tharomen-
tashiretakairi oyaakoneentantari.
⁵Iriitajaantake Pava kantakaarori
añaantarori atsinampashirevaitzi, iri-
jatziri tharomentashiretakaineri. Osheki
nokovakotapiintakeri inkantakaiyaaro
onkantya paakameethataavakaantyaari,
maaroiteni pinkempitakotaiyaari ikan-
tara Cristo Jesús. ⁶Onkempivaityaaro
arimi pintsipatavakaiya maaroiteni
eeroakaite pimpanthaaventero Pava,
itzimi ashitariri Avinkatharite
Jesucristo.

**Ikinkithayeetaineri Kameethari
Ñaantsi kaari judío-tatsine**

⁷Tema osheki jaakameethayetai
Cristo aakaite, eejatzi pinkempitaiya
eeroakaite, paakameethayetairi
pashine atziri, tema ari onkantya
iriñaapinkathayeetantyaariri Pava.
⁸Irootake nokantapiintakeri: Iri Cristo
jotyaaantaitakeri irantavaaventero

nosheninkapayeeni judío. Iro
jimatantakarori iroka onkantya
iriñaantayeetyaaro omaperotatya
okaratzi ishinetakeriri Pava pairani
avaisatziite.** ⁹Irojatzira jantakeneriri
ikaratzi kaari nosheninkata, ari okanta
jiñaapinkathayetantaariri iriroriite,
jineshinonkayetairi Pava. Jiroka
josankinayeetakeri, kantatsiri:
Notharomentaventaimi janta isaikayetzi
kaari nosheninka.

Nompairyaayetaimi
nompanthaaventaimira.
¹⁰Jiroka ikantzitaitakari eejatzi:
Pashinesatziite, pintharomentaina
eeroakaite pintsipayetaiyaari
jashiyetaari Pava.

¹¹Ikantaitake eejatzi:
Pashinesatziite, pintharomentaiyaari
Avinkatharite.
¡Maaroiteni atziriite
pintharomentaiyaari!

¹²Ipoña ikantake eejatzi Isafas-ni:
Ari intzimake incharinentyaari Isaf.
Iriitake pinkathariventairine pashine-
satzi atziriite.
Iriitakera iroyaakoneentairi kaari
asheninkata.

¹³¡Iri Pava tharomentakaiyaamine,
iri kameetha saikakaayetemine pikemp-
isantairira! Tema iri kantakaiyaarone
oyaakoneentantyaariri. ¡Iri
Tasorentsinkantsi kantakaiyaamirone
onkantya poyaakoperotantyaariri!

¹⁴Iyekiiite. Niyotzi naaka omapero
pineshinonkayetavaka eeroakaite,
iyotaneperori pinayetzi, pimatakero
piyotaavakaayetaka. ¹⁵Iro kantacha,
nosankinatziimiro iroka noshintsithatz-
imiro onkantya eero pipeyakotantaro.
Tema ikaminthaayeperotaimira Pava,
¹⁶jotyaaantaana noñaaventaineri Jesu-
cristo ikaratzi kaari nosheninkayeta.
Nokinkithatainerira Kameethari Ñaantsi

**15:8 Iri ikantakoyetzi jaka “judío-payeeni” itzimi ipaiyeetzi “tomeshitaari.”

ñaaventakotziriri Pava, okempivaitaaro naakami omperatasorentsitaari. Iriima kaari nosheninkata, iriyyetakera kempivaitakarorimi jashitakaayeetariri Pava, namayetainerira Pava iroora ookimotaariri. Iriitakera Tasorentsinkantsi materone irovatampatzikashireyetairi.¹⁷ Okaratzí jantakaanari Cristo Jesús, kantavetachara nonkantakaaper-
 oventyaaromi naaka, noñaaventero okaratzí nantavaitaineri Pava.¹⁸ Iro kantamaitacha, intaani noñaaventairo okaratzí jimatakaayetakenari irirori Cristo. Tema noñaayetakeri kaari nosheninkata ikempisantayetairo okaratzí noñaaventayetakeneriri, okaratzí nantavaitzimotakeri.¹⁹ Iri Tasorentsinkantsi pakenarori shintsinkantsi okanta notasonkaventantakarori, iro nomayetantakarori kaari iñaapiintayeetzi pairani. Ari okanta nomatantakarori nokinkithatairo Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Cristo netanakaro Jerusalén-ki, ipoña nokenayetanake irojatzi Ilírico-ki.²⁰ Ari okanta nokovantakarori noñaaventero Kameethari Ñaantsi janta tsika te inkemakoyeetero ivairo Cristo. Tera intaani nonkove niyaatero tsika janta jimayeetakero ikinkithatakaantaitzi.²¹ Tema jiroka josankinayeetakeri, ikantaitake:
 Ari iriñeeri nampiyetarori janta tsika te iriñaaventaiteiri irika.
 Ikaratzí kaari kemakoyeterine, ari inkemathatakotairi.

Ikovake Pablo iriyaatero Roma-ki

²² Irootake kaari okantanta niyaate pisaikaiyini eerokaite, okantavetaka osheki nokovapiintavetaka.²³ Iro kantacha ironaaka aritake nomatakero, tema tekatsi nantayetanairi jaka nampit-siiteki, aritake oshekitaake osarentsi nokovapiintavetara nareetyaamimi.²⁴ Aririka niyaaminthatakeri

España-ki, arira nokoviri nareetanakyaamiri pinampiki. Aririka nosaikimovaitanakemi janta, nokovi pampitakotena potyaantena España-ki.²⁵ Iro kantacha, netapaintyaaro niyaate Jerusalén-ki nampitakoyeteri janta itasorentsitakaitaire.²⁶ Tema irikaite Macedonia-satzi, ipoña Acaya-satzi, jotyaantaiyakena iriroriite kireeki onkanya nompantyaariri kempisantzinkariite ashinonkainkari nampiyetarori janta Jerusalén-ki.²⁷ Iriyyetakera kovashiyetaicha impashitantayetya, tekatsira shintsiventerine. Okempivaitakaro irikaite impinakoventatyeeyaami ikempisantakaakeri irika kaari isheninkata.²⁸ Aririka nomonkaratakero nompayetakeri Jerusalén-satzi ikaratzí jotyaantayeetakeneriri, aripaitera navisanakeri pinampiyetarora eerokaite niyaatera janta España-ki.²⁹ Niyotzi iri Cristo tasonkaventatziitaineri aririka nareetkyaami janta.

³⁰ Iyekiite, nokovakotzimi piñaañaatakoyetapiintena eerokaite, pinkempitakotyaanaro tsika nokantapi-intziro naaka. Iro nokovakotzimiri, niyotzira piñaapinkathatziri eerokaite Avinkatharite Jesu-cristo, iri Tasorentsinkantsi kantakaamirori petakotantakanari.³¹ Pamanakotena eero jaakaantantana thainkashireri nampiyetarori Judea-ki. Pamanakoyetena onkanya iraaavakoyeetantyaanarori kameethaini ipakaantayeetziriri itasorentsitakaitane Jerusalén-satzi, iro onimoyetantyaariri iriroriite.³² Ari onkanya nonkimoshiretantyaari niyaatera pisaikaiyini eerokaite, irirorika Pava kovakaakenarone. Arira nomakoryiimovaitaiyemine eerokaite.³³ ¡Onkamintha iri Pava tsipashiretyaamine, iri kameetha saikakaayetemine! Ari onkantyaari.

Jovethayeetari atzirite

16 Iroora Febe aanakerone
iroka osankinarentsi.
Iro nokempitakaanataa iroomi
notsiro. Osheki antavaitake iroori
japatotapiintayeetaka janta Cencrea-ki.
² Paakameethatavakero iroori, irootake
jashitaari eejatzi Avinkatharite,
aritzi paakameethatero pikempi-
tapiintziri paakameethatziri pashine
itasorentsitakaitairi. Pampitakoyetero
ompaityaarika onkovityaayete. Tema
osheki ampitakoyetake iroori. Ari
okempitakenari naaka eejatzi osheki
ampitakoyetakena.

³ Povethatyaanaro Priscila ipoña
Aquila. Irooyetake tsipayetakanari
nantavaitziniri Cristo Jesús, ⁴ irootake
shineventakanari ovavisaakotakena.
Osheki nopaasoonketakero irokaite,
ari ikempitaayetakero pashinesatzi
kaari nosheninkayeta ikaratzi
apatoyetapiintachari pashineki
nampitsi. ⁵ Povethatyaanari eejatzi
ikaratzi apatoyetapiintachari opankoki.
Povethatyaanari eejatzi netakotane
Epeneto, tema iri etanakarori
nokempisantakairi Cristo janta
Acaya-ki. ⁶ Povethatyaanaro María,
otzimi antavaiventakemiri osheki
eeroakaite. ⁷ Povethatyaanari Andrónico,
ipoña Junias nosheninkapayeeni jinatzi,
iri tsipayetakanari jashitakoyeetana.
Iriiyetake etakaro ikempisanzitaka
tekeramintha naaka, irijatzi
jiñaapinkathayetakeri otyaantajanori-
ite. ⁸ Povethatyaanari netakotane
Amplias, itzimi jashitaari Avinkatharite.
⁹ Povethatyaanari Urbano, itzimi
karatapiintakenari nantavaitziniri
Cristo Jesús. Povethatyaanari
netakotane Estaquis. ¹⁰ Povethatyaanari
Apeles, itzimi jaakameethatakeri
Cristo. Povethatyaanari maaroiteni
itzimi saikavankotziriri Aristóbulu.

¹¹ Povethatyaanari nosheninka
Herodión. Povethatyaanari
saikavankotziriri Narciso, ikaratzi
inampishiretantaari Avinkatharite.
¹² Povethatyaanaro Trifena, opoña
Trifosa. Irootake tsipatakanari
nantavaitziniri Avinkatharite.
Povethatyaanaro netakotane Pérsida.
Irojatzi notsipatakariri nantavaitziniri
Avinkatharite. ¹³ Povethatyaanari
Rufo, itzimi jiyoshiitairi Avinkatharite.
Povethatyaanaro eejatzi iriniro,
otzimi nokempitakaanari naaka
iroomi noniro. ¹⁴ Povethatyaanari
Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas,
Hermes, ipoña ikaratapiintayetziri
iriroriite, itzimi apaiyetziri iyekiite.
¹⁵ Povethatyaanari Filólogo,
Julia, Nereo ipoña iritsiro,
Olimpas, ipoña maaroiteni ikaratzi
tsipayetariri iriroriite apaiyetziri
itasorentsitakaitane. ¹⁶ Etakora
pinkantya povethatavakaanaiya.
Jovethayetami eeroakaite maaroiteni
itzimi apatoventapiintakariri Cristo
jaka.
¹⁷ Iyekiite, jiroka noko-
vakotzimiri: Paamaventyaari
ñaanaminthatavakaachari itzimi
otzitzikamentavakaarori jiy-
otaayeetakemiri pairani. Eerora
pikempiyayetari eeroakaite. ¹⁸ Aña
okempivaitakaro atziritanaki-
tyeemi “Inevvaitashitane,” iro
omperatanakyaarinemi. Tema
kaarira Avinkatharite Jesucristo
omperayetanaaiyaarine. Iriiyetakera
nintathayetashitariri eentashireriite
jamatavivaitzirira. ¹⁹ Nokemake
naakaite kameetha pikantaiyani
eeroakaite, te pipiyathavaita, irootake
oimoshirenkakenari. Nokovi naaka
pinkameethashireperote, onkempi-
vaityaaromi te piyoyetaajateromi
okantakota kaariperori. ²⁰ Iriira
Pava saikakaayetaimineri kameetha,

irootaintsira inkantakaiyaaro
 pinkitsirinkantyaariri Satanás,
 onkempivaityaaro povichoryaaty-
 eerimi paatzikakeri. ¡Onkamintha
 ineshinonketaimi Avinkatharite
 Jesucristo!

²¹ Jovethatami Timoteo, itzimi
 tsipatanari nantavaitzí, eejatzi
 nosheninkapayeeni Lucio, Jasón, ipoña
 Sosípater.

²² Naakatakera Tercio itzimi osanki-
 nayetziniriri Pablo. Naakatake eejatzi
 ovethatami, naaka jashitayeta eejatzi
 Avinkatharite.

²³ Jovethatami Gayo. Arira nosaikiri
 iroñaaka ipankoki. Jovethayetami
 eejatzi ikaratzi nampiyetarori jaka.
 Jovethatami Erasto, itzimi oviriri
 kireeki ashitari nampitsi. Jovethatami
 eejatzi Cuarto, itzimi apaiyetairi iyeki.

²⁴ ¡Onkamintha ineshinonkayetaimi
 maaroiteni Avinkatharite Jesucristo!
 Ari onkantyaari.

Ovekaraantaro tharomentaantsi

²⁵ Thame antharomentaiyaari
 iroñaaka matzirori inkempoy-
 aaventayetakemi, ari onkantya
 pinkyaaryooventapiintantyaarori

Kameethari Ñaantsi okaratzi ñaaven-
 takotziriri Jesucristo, tsika otzimi kaari
 ikemathatapiintayeetataka pairani.

²⁶ Iro kantacha, joñaakayeetantaa
 iroñaaka jiyotaantayeetakera
 maaroiteni nampitsiki, onkantya
 inkempisantayeetantyaari eejatzi

janta. Irootajaantakera josanki-
 natakaayetakeriri kamantantneriite
 irika Pava, Kañaaneri. ²⁷ Thame

antharomentaiyaari apanirotatsiri
 Pava, Iyotaneri. Tema iriira Jesucristo
 kantakaiyaarone ankantaitantyaarori
 antharomentaiyaari. ¡Ari onkantyaari!

Jetakari Josankinatziniri Pablo Corinto-Satziite

Ovethataantsi

1 Naakara Pablo otyaantzimirori iroka osankinarentsi. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema iri Pava kovakaakenarori, ikaimashiretakena. Ari notsipatakari Sóstenes nosankinatzi-imi. Iriitake nokempitakaantairi iyeki. ²Eerokara nosankinayetzini pikaratzi papatoventaari Pava janta Corinto-ki, pikaratzi jovatampatzikashireyetaimi Cristo Jesús. Iriira kaimashireyetaimi pitasorentsishireyetaantairi, pikempitaari pashineete nampiyetarori tsikarika janta, pairyaapiintayetairiri Avinkatharite Jesucristo, tema irijatzi Pinkathariventairi eejatzi irirori. ³Onkamintha ineshi-nonkayetaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitz-ityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Ipaasoonketakaitziri Pablo itasonkaventantaitzi

⁴Nopaasoonketapiintzirira naaka Pava, tema iniroite ikaminthaayetaimi, itsipashiretakagaamiri Cristo. ⁵Irijatzi kantakaarori piñaaventapiintantaariri, okanta piyotakoperotantaariri eejatzi. ⁶Irootakera poisokeroyetantarori okaratzi netakari noñaaventakemiri Cristo. ⁷Pikantakara poyaaventari impiye Avinkatharite Jesucristo, tekatsi kovityiimotemine itasonkaventzimira onkantya pantavaitantyaaniriri irirori. ⁸Iriira kantakaiyaarone pinkyaaryoventantyaariri irojatzii impiyantakyaari, ari onkantya eero otzimanta ompaitya iriyakoventapaimiri irirori. ⁹Oisokero jovimi Pava, iriitake kaimashireyetaimi

okanta paapatziyantaariri Itomi, Avinkatharitera Jesucristo.

¿Itsiparyaatyaamaranki irirori Cristo?

¹⁰Iyekiite, noshintsithatemi nompairyeeeri Avinkatharite Jesucristo. Nokovakotzimi paapatziyavakaayetaiyi, onkempivaityaaro aparonimi onkantyaami pikinkishiretaneete, eero pikantavakaamentavaitaro ompaiyetyaarika. ¹¹Tema nokemakeri isheninkamirinkaite Cloé ikantapaakena te paapatziyavakaa kameetha. ¹²Tzimatsi pitsipayetari janta kantatsiri: “Nokempisantziri naaka Pablo.” Pashine kantayetatsi: “Iri nokempisantziri naaka Apolos.” Pashine kantatsi: “Iri nokempisantziri naaka Pedro.” Tzimatsi pashine kantayetanaintsiri: “Nokempisantziri naaka Cristo.” ¹³¿Itsiparyaatyaamaranki irirori Cristo? ¿Naakatakema paikakotzimentakamiri? Tema poviinkaayetakaranki eerokaite, ¿Naakama ipairyeeetake, inkantaite: “Poviinkatzimentaari Pablo?” ¹⁴Iroora nopaasoonketantariri Pava okamintha te naaka oviinkaayetemine. Intaani noviinkaamatsitakeriranki Crispo, itsipatakari Gayo. ¹⁵Iroora eero itzimanta janta kantashivaitachaneri iroñaaka: “Noviinkatzimentakari Pablo.” ¹⁶¡Jaa! Irijatzira noviinkaatzitakariranki Estéfanos, notsipataakeri isheninkamirinkaite. Tera nonkinkishiretero tzimatsirika pashine noviinkaatakeri janta. ¹⁷Tera iro irotyaantantyaanari Cristo noviinkaantante, año jotyaaantakena nonkamantantairo Kameethari Ñaantsi. Tera nonkempitakotapaakyaari iyotaneri noñaaventayetzirora. Tema te nonkove amenaashivaityaaro irooperotataitzira ipaikakoyeetakeri Cristo.

**Iri Cristo, ishintsinka
Pava, iriyotane eejatzi**

¹⁸ Tema aririka
ankinkithatakaavetyaari kaari
oshiretachane tsika ikanta
ipaikakoitakeri Cristo, ikempitakaantai
masontzishireri anatyeeemi. Irooma
aakaite avisakoshiretaari anai,
ayoyetai omaperotatya joñaakantakero
ishintsinka. ¹⁹ Tema josankinatakoy-
eetzitakari kaari oshiretachane,
ikantaitake:

Naapithateri iriyotane ikaratzi
iyotanevetachari.

Nompeyapithateri ikinkishiretane
ikaratzi kinkishiryaavetachari.

²⁰ ¿Tsikama inkantaiyaarika
iyotaneri? ¿Tsikama inkantaiyaarika
iyotzinkari ikaratzi iyotaantashiv-
aitarori irooperotzimotziriri iroñaaka
iriroriite? Aña Pava jimasontyaayetairi
iroñaaka irika osavisatziite, ikaratzi
iyotanevetachari pairani. ²¹ Tema
irikaite iyotanevaitashitachari, tera iri-
matanetero iriyotairi Pava. Irooma Pava
matanetzirori jiyotaneta, onimotakeri
irirori jovavisaakoshireyetairi ikaratzi
kempisantañaanetairiri, okantavetaka
itzimayetzi okempitzimovetakari
masontzishirenkantsi onatzi iñaaneka
Pava. ²² Aririka iriñeero nosheninka-
payeeni judío intasonkaventantayeete,
iroora inkempisantantayetyaari
iriroriite. Iriima griego-thatatsiri,
aririka inkemayeteri ikempitakaantari
iriroriite iyotaneri inatzi, iriitakera
inkempisantayeteri. ²³ Irooma naaka,
nokinkithatakotanairi Cristo tsikara
ikanta ipaikakotzimentantaka.
Irootake okompitzimotantakariri
nosheninkapayeeni. Iriima

griego-thatatsiri ikempitakaantakena
nomasontzishirevaitatyeeemi. ²⁴ Iro
kantamaitachari aakaite, ayotaiyini
joñaakantairo Cristo Itasorenka Pava,

eejatzi iriyotane. Irojatzzi jiyoyetairi
maaroni ikaimashireyetairi Pava,
onkantavetakya Judío-rika inatzi,
kaaririka Judío, maaroni. ²⁵ Tema
Pava janayiri jiyotanevaitashitari
atziriite, okantavetaka irika atziriite
okempitzimovetakari masontzinkantsi
onatzi ikantayetakeri Pava. Tema
Pava janayiri atziriite otzimimotziriri
ishintsinka, okantavetaka irika atziriite
okempitzimotakari te aavyaantanete
okaratzi ikantavetakari Pava.

²⁶ Iyekiite, ontzimatyee pikink-
ishiryaaakotavakero tsikarika
pikantaiyani eeroka pairani tekera
inkaimashiretaitemiita. Tera

intzimaperote iyotaneri pikarataiyini, te
intzimaperote pijevarite, te intzimaperote
erote iriiperori pinkathariventzimiri.

²⁷ Iro kantacha Pava jiyoshiiyetairi
ikempitakaantavetakari atziriite
masontzi jinatzi, ari onkantya
irovashiventaantaiyaariri apaata
iyotanevaitashitaneri. Jiyoshiitayetairi
eejatzi ikempitakaantayeevetakari
kaari aavyaavaitaneri, ari onkantya
irovashiventaantaiyaariri apaata
iriiperoriite. ²⁸ Arira ikenakaakerori

Pava jiyoshiiyetantaariri iman-
intaminthatane atziriite kaari
iriiperotzimoyeterine. Arira okanta
opoñaantaari iroñaaka ineveyeetaaro
okaratzi imanintaveetakari. ²⁹ Ari
ikenakairori Pava eero itzimanta
impaitya asagaaventavaitachaneri.

³⁰ Iriira Pava tsipashiretakagaamiri
Cristo Jesús, tsika itzimi jotyaantairi
irirori iriyotanetakaayetaiyaami,
irovatampatzikashireyetaimi,
irovameethashireyetaimi. Iri

pinakoventaimi pisaikashivaiyetantaari.
³¹ Irootakera josankinatziyeetantakarori
pairani, kantatsiri:

Tema tekatsi apantyaarone irasagaaven-
tashivaitaitya apaniro. Iroora apan-

taperotarori asagaaventaiyaaro jantayetziri Avinkatharite.

**Iñaaventayeetairi
Cristo ipaikakoyeetakeri**

2 Iyeekiite, niyaapaitetakeranki naaka nareetami noñaaventantyaamiriri Pava, nana nonkempitakotapaakyaari iyotanevaitashitaneri, te nonin-tathavaitashitapaakyaami. ² Aña intaani nokovakitatainakero noñaaventapiintanaimiri Jesucristo, ipaikakoyeetakeri. ³ Te noñero onimotena kameetha nosaikimoyetakemi, aña tharovashire nokantaka. ⁴ Ari okanta te okitsirinkantaperotantami noñaaneyetakari, te oshiyaro iñaane iyotanevaitashitaneri. Iro kantacha okaratzi noñaaneyetakari, omatakero oñaakantakeri Tasorentsinkantsi, oñaakantakero ishintsinka. ⁵ Arira okantakari, iroora ishintsinka Pava ikempisantakaantakamiri, kaarira iriyotane atziriite matakayemirone.

**Itasorenkara Pava
oñaakantayetzirori**

⁶ Iro kantamaitacha, aririka ankinkithatakaayeteri antakishiretaneri, arira aritziri añaaventakoteneri iyotanetaantsi. Iro kantacha iroka iyotanetaantsi, tera oshiyaro okaratzi jiyotanevaitashitari osavisatzi, okaratzi jiyotanevaitashitari pinkathariyevetachari iroñaaka. Tema ero ikantaitatyaani irikaite. ⁷ Aña iroka iyotanetaantsi noñaaventziri naaka, tera iriyotakoperoyeetero pairani. Okempivaitakaro iromanayee-tatyeeromi. Irootakera ikovitataikari Pava, ari onkantya añaayetantaiyaarori apaata irovaneenkaro. ⁸ Irikaite pinkathariyevetachari iroñaaka, tekatsira aparoni iyotakoperoterone iroka iyotanetaantsi. Arimi iriyotakeromi, eeromi ipaikakotakaantzimiri

Avinkatharite, otzimimoperotataitziri irovaneenkaro. ⁹ Iro kantamaitachari, iroora josankinatakoyeetzitakari pairani, ikantaitake:

Okaratzi ishinetakeneriri Pava etakoyetaariri irirori, Anaaperotataitziro jokitapiintaitari, ikemapiintaitziri, Anaaperotataitziro okaratzi añaamampyaavetakari.

¹⁰ Iroora aakaite, jotyaantakairi Itasorenka Pava onkantya iriyotakaan-tairori. Arira ikantari Tasorentsinkantsi, jiyotakaaperotakagairi Pava. ¹¹ Tema tekatsi materone iriyoteneri ikinkishiretane pashine atziri, apaniro jiyotziri ishireki irirori. Ari ikempitari eejatzi Pava, tekatsi iyoteneriri ikinkishiretane, aña apaniro jiyotziri irirori ishireki. Irika Tasorentsinkantsitatsiri, ishirera Pava jinatzi. ¹² Irootakera omatantari jinampishiretakairi Pava Itasorenka ashireki, onkantya ayoperoyetan-taiyaarori okaratzi ishineyetakairi aakaite akempisantayetairi. Irootakera kaari kantaajatatsine iroka iriyotairo osavisatziite, ¹³ ikaratzi iyotaantapi-intakerori jiyotashiminthavaitari irirori. Aña okaratzi añaaventakeri aakaite irootakera jiyotakaayetairi Tasorentsinkantsi. Irootakera akinkithatakaayetairiri antakishiretaneri tsika okantakotajaanta ashireka.

¹⁴ Iriima ikaratzi kaari antakishiretatsine, te inkempisantero iriroriite jiyotakaantavetakari Tasorentsinkantsi, aña okempitzimovaitakari masontzishirenkantsi. Te onkantaajate iriyotakotairo irirori, tema te inampishiretantari Tasorentsinkantsi iyotakaantayetyaariri. ¹⁵ Iroora

aakaite antakishiretaneri, aritake amayetairo ayotajaantairo maaroni tsikarika opaiyeta. Aritake okantari, okantavetaka te inkemathaperoyetai os-

avisatziite tsika akantayetanaa aakaite.
¹⁶Irootakera josankinatakotziyeetakari
 jaka, kantatsiri:

¿Tzimatsima impaitya iyotakoper-
 otairine ikinkishiretane
 Avinkatharite?

¿Tzimatsima impaitya materine iriy-
 otairi? Irooma aakaite, jiyotakaay-
 eetairora tsika okantakota ikink-
 ishiretane Cristo.

Antavaitanaineriri Pava

3 Iyeekiite, tetya nomataajatero
 nonkinkithatakaayetemi
 nokempitayirira nokinkithatakairi
 antakishiretaneri. Aña kempivaitakami
 ovakerami petanakyaaro paventa-
 gaiyaari Cristo. Kempivaitakami
 eeniromi peenchaanikite, ²eeniromi
 ithotaayeetzimi, tepera impayeetemiro
 tatsinaayetatsiri ovaritentsi. Tema
 te onkante pinkemathayetairo
 okaratzi niyotaavetakamiri, eeniro
 pikantayeta irojatzi iroñaaka.

³Tekeraatara pantakishiretanete.
 Okaratzira piñaanaminthataavaayeta
 pikisakoneentavaita. ¿Kaarima iroka
 jimatayetapiintakeri osavisatziite?
⁴Tema tzimayetatsi janta, kantatsiri:
 “Nokempisantziri naaka Pablo.” Pashine
 kantayetatsi: “Iri nokempisantsi naaka
 Apolos.” ¿Kaarima iroka kempitakarori
 iñaanaminthatavakaayeta osavisatziite?

⁵¿Niinkama naaka? ¿Niinkama
 Apolos? Naakamatsitake apiteroite
 iromperatane Pava, jotyaaantakena
 nonkinkithatakaayetaimi onkantya
 pinkempisantantayetaiyaari eerokaite.

⁶Tema naaka joshiyakaaventayeetake
 itzimi pankitaintsiri. Iriima Apolos
 iri joshiyakaaventayeetakari itzimi
 oyaatapaakenari ithamaitakotziro
 nopankitakeri. Iriima Pava
 iriitakera matajaantzirori jantak-
 itakaayetziro pankirentsi. ⁷Te

iririiperotajaante pankitakerori,

ari ikempitari thamaitakotakerori.
 Aña iriira iriiperotajaantatsiri
 Pava, irantakishiretakaayetaimi.
⁸Kempivaitaka intzimerikami
 irantavaitakaitane. Irotyaantaitakeri
 impankivaite, irotyaantaitake pashine
 inthamaitakotero. Intaani impinamat-
 siyeetairi okaratzi jantavaimatsitake,
 iroipiyeetairi inampiki, tema te
 inkovaperotajaantya iriroriite. ⁹Arira
 nokantayani naakaite, kempitavaitaka
 naakami antavaitziniriri Pava. Irooma
 eerokaite, pikempivaitakaro eerokami
 pankirentsimashi. Pikempivaitakaro
 eejatzi eerokaite, eerokami pankotsi.

¹⁰Naaka kempivaitakariri iyotzirori
 jovetsikiro. Naakara etakaantanakaro
 novetsikakero pankotsika, iriira Pava
 neshinonkatakanari okanta netanta-
 nakarori novetsikiro. Ipoña ipokapaake
 pashine thonkaterone irovetsikero.
 Iro kantacha ontzimatyete ira-
 matsinkaventyaaro inthonkantyaarori
 kameetha. ¹¹Iriitakera Jesucristo
 oshiyaventakarori etapiintarori
 jaayeetziri jovetsikayeetantaro
 pankotsi. Eerora okantzi ontzime
 irimpoyaayeetantyaariri. ¹²Aririka

irovayeetakero etapiintarori, kantatsira
 iroñaaka inthonkayeetairo pankotsika.
 Irovetsikayeetantyaaro oro, kireeki,
 mapipayeeni poreryaayetatsiri. Ari
 onkantake eejatzi irovetsikayee-
 tantyaaro inchakota, tsipanapayeeni.
¹³Iro kantacha, aririka ontaiya
 pankotsiyetatsiri, arira iriñeetero
 opaitarika jovetsikantayeetakarori
 pankotsiyetatsiri. ¹⁴Okempitaty,

iroorika irovetsikayeetantakya
 mapipayeeni, eerora aperoyeta
 ontaayetya, omapero okisotanetake
 okaratzi jovetsikayeetantakarori. Oshekira
 ipinaperoyeetakari ovetsikakerori
 pankotsika. Arira inkempitayeetairiri
 eejatzi joshiyakaaventayeetakari
 ovetsikiro pankotsi, impinaperoyeetairi

eejatzi. ¹⁵Irooma, tzimatsirika ovetsikantakarori pankotsi kaari shenkaatsine ontaayetya, kapichera ipinayeetairi irika. Arira inkempitayee-tairiri eejatzi joshiyakaaventayeetakeri ovetsikakerori iroka pankotsi, kapichera inkantaiya iravisakoshiretantaiyaari, iroshiyakovaitaiyaari avisakotatsiri intaavetyaami.

¹⁶¿Tema piyotaiyeroni eerokaite, eerokayetakera oshiyakaaventari pankotsika? Tema kempivaitakami eerokami intasorensipankotetyaami Pava, eerokatake inampishiretantaka Tasorensinkantsi. ¹⁷Aririka

intzime ovaariperominthateriri oshiyakaaventari itasorensipankote Pava, arira irovaariperotairi Pava irirori, tema tasorensi onatzi ipanko. Arira okanta joshiyakaaventayeetzimi eejatzi eerokaite.

¹⁸Paamaiya jamataviitzimikari. Kempitaka tziyametsi janta kantatsiri: “Iyotaneri nonatzi.” Aña iro arivetachari irikaite inkinkishiretakoperotairomi okaratzi kempitzimovetakariri osavisatzi masontzishirenkantsi onatzi. Tema iroka, irootake kantakaiyaarone iriyotanetantaiyaari.

¹⁹Tema Pava te apantzimotyaari okaratzi ikempitakaantashitapiintakari osavisatziite iyotanetaantsi onatzi. Irootakera josankinatakotziyeetakari pairani, ikantaitake:

Tema iri Pava oirikayetakeriri iyotanevaitashitachari, iriyotashinenkakiini.

²⁰Josankinatziyeetaka eejatzi kantatsiri: Jiyotzitakaro Pava ikinkishiretashiv-aiyetakari iyotanevaitashitaneri.

²¹Irootakera, eero jasagaaventavaitan-taro atziriite okaratzi jiyomatsivetari iriroriite. Irooma eerokaite, aritake onkantake piyotakoyetairo maaroni:

²²Okaratzi niyotaayetakemiri naaka, jiyotaayetakemiri Apolos, jiyotaayetakemiri Pedro, okantakota kipatsisato, añaantarentsi, kaamane-taantsi, avisayetatsiri iroñaaka, avisayetatsineri apaata. Aritake onkantake piyotakoyetairo eerokaite maaroni iroka, kempivaitaka eerokami ashityaaronemi maaroni,^{††} ²³tema eerokaite jashitayetaa Cristo, iriima Cristo jashitari irirori Pava.

Irantavaire otyaantajanoriite

4 Arira okantari, ontzimatyé inkempitakaantayeetaina iromperatane Cristo, naakaite jovake niyotaantayetairo kaari jiyotakoveeta pairani. ²Iro kantacha itzimirika jovayeetake irantayetairo ompaityaarika, ontzimatyé irika inkyaaaryoovetairo irimatantaiyaarori kameethaini. ³Niyotzi naaka pimontkatziyantatyaanari nokarataiyinira. Tekatsi ompaitzimotyana pikovirika pamenakotenaro nantakerorika kameethaini. Tekatsi ompaitzimotaa-jatyaana inkoverika iramenakoyetenaro jevayetatsiri nampitsiki. Tema te nonkinkishiretakotapiintaajatyaa-ro naaka nomontkatziyayetyaari nokarataiyirini. ⁴Aririkami

namenakotyana naaka, kempitakatya te ontzimimotaa-jatena nokenakaashitane. Iro kantacha tera naaka amenakovaitachane, aña iriitakera Avinkatharite amenakojanotainaneri tzimatsirika. ⁵Irootakera eero pimatantaro eerokaite pimontkatziyayetairi impaityaarika. Aña iri Avinkatharite amenakoyetairine maaroiteni impiyapaitetapaakerika. Iriitakera oñaakantapairone okaratzi antayetakeri omanaantsikiini. Ari iroñaakantapairo eejatzi okaratzi akinkishirevetari antayeterimi.

^{††}3:22 Ipaitaitziri jaka “Pedro,” irijatzi ipaiyeetziri “Cefas.”

Arira inkantaiyaari Avinkatharite tharomentaineri apaata.

⁶ Okaratzí noñaaventakemiri jaka, noshiyakaaventatyaara naaka notsipatakari Apolos. Iroora nokantantamirori onkantya poisokerotantyaarori Osankinajanorentsi, tema irootake ikantaitapiintakeri: “Eero povanaatzitziro osankinatainchari.” Aritaima povashaantairo iroñaaka okaratzí pimonkatziyavakaapiintakana, pasagaaventapiintayetakana pinkantaiyeni, “Iriira irika anayiriri pashine.” ⁷ Pikantayetakera ¿Piñaajaantakema eeroka panaakoyetairi pashineete? ¿Piyotashitakaroma apaniro okaratzí kaari jiyotaayeeztimi? ¿Opaitakama pasagaaventantari pinkempitakaantavaita apanirora piyotanetashitaa?

⁸ Pasagaaventavaitaiyakani eerokaite pikempitakoyetakari pinkatharite, ashaarantaneeriite, ikaratzí aashiryaaneentavaitziri irovarite. Kempitavaitakami te niyotaayetemimi naakaite. Onkaminthaajatyaaami pimpinkathariperoventantayetemi, ari onkantya nonkaratantyaamiri naaka tsika pipinkathariventantzi.

⁹ Tema naakaite Otyaantajanoriite tera nonkempitaajatyaaari pinkathariite, te niriiperotaiyeni. Aña okempivaitakaro iroñaaka irovamaakaanakenami Pava, maaroiteni jamenakoventayeetakena tsika ikantaitakana jovamaayeeetana, jamenakoyetakana atzirriite eejatzí ikempitayetakari maninkariite.

¹⁰ Ikinkishiretakoyeetakena tekatsi apantyaanane nokinkithatakotzirira Cristo. Irooma eerokaite pikinkishiretakoyeta iyotaneri pinayetatzí pikinkithatakotyetairira irirori. Irooma naakaite ikinkishiretakoyeetakena te naavyaashireperovainete. Irooma

eerokaite ikinkishiretakoyeetakemi aavyaashirevaitaneri pinatzí. Osheki iñaapinkathayeetakemi eerokaite, irooma naakaite, temacheeni.

¹¹ Eekerora niyaatatzí noñaashivaitakaro, irojatzi nokantziro iroñaaka, notasheneentavaitzi, nomireneentavaitzi, thonkaneeronkatakotakana, jovatsinaavaitaitana, te ontzimimotena nopanko, ¹² osheki nantavaitake, naakajaantake antavaiiventacha. Itzimirika impaitya kisaneentavaitanari, noneshinonkayetari naakaite. Aririka irovatsinaavaitakena, amave nokantaiyani. ¹³ Aririka inkaviyavaitaitena, nokokovayetzíro nontsimaryaakaayetyaari. Ikempitakaantayetakena tekatsimi apantyaanane kaarashimi nonayetatyé. Eeni-ro ikantayeetana irojatzi iroñaaka.

¹⁴ Tera iro nosankinatantarori iroka nokovi novashikyaaayetemi, aña nokovatzi nonkaminaayetemi, nokempitakotari ashitaaniri ikaminayiri iretakotane itomi. ¹⁵ Kempitaka

tzimavetaka osheki kovavetaainchari iriyotayemimi eerokaite, iro kantacha te niyote tzimavetakarika kovavetainchane irakameethatemi iroshiyaari ashitamiri. Irootakera noshiyakaaventakeri naaka, kempivaitaka iriimi Jesucristo matakakaanarone noshiyakotyaari ashitamiri, nokinkithatakaapaakemiroranki Kameethari Ñaantsi.††

¹⁶ Irootakera nosankinatantamirori iroka: Pinkempitakotaiyaanaro naaka.

¹⁷ Irootakera notyaantantakamiriri iroñaaka Timoteo, tsika itzimi nokempitakaantziri eejatzí iriimi netakotane notomi, iriitake kyaaryoventakeri Avinkatharite. Iriitakera kinkishiretakaapaimirone tsika ikantakaakana Cristo, tsika nokanta

††4:15 Kantakotachari jaka “osheki,” ikaratzí 10,000.

niyotaayetairi kempisantzinkariite tsikarikapayeeni isaikayetzi. ¹⁸ Tzimayetatsi pikarataiyirini janta ñaaperovaitachari, ikovaiyini pinkempisanteri irirori. Ñaajaantzi eerora napiitairo nareetayaami. ¹⁹ Iro kantacha thaankipaitera nompiyitapaakya, iriirika Pava kovaintsineri. Ari onkantya noñaantyaarori omaperorika jaavyaashirevaitanetzi ikaratzi ñaaperovaitainchari janta. Aamaashitya ñaavaiminthavaitashitaka. ²⁰ Tema ikaratzi ipinkathariperovetairi Pava, iriitakera oñaakanterone jaavyaashirevaitanetzi. Tera iriñaavaiminthavaitashitya. ²¹ ¿Arima onimotakemi nareetyaami novasankitaavaitapaakemi? Aña iro pinkovataike noneshinonkayetapaakemi, eero noshintsiventavaitapaakemi.

Jiyakoventayeeztiri antayetzirori kamaaroyetatsiri

5 Tema nokemake tzimatsi janta aparoni pikaratziri, jimayempivaitapiintake. Jimatataikero jantajaantakerori kaariperokitatsiri kaari ikemakoyeetzi kempityaarone irantayetero kaari kempisantatsine. Tema ipaantavaitaro irinirothori, iinatari iriri. ² ¿Opaitama piñaaperovaiyetantari itzimataitzira pikaratziri janta matakakerori iroka? Tetya povashiretakovaityaari piñaakeri jantakero. Aña iro arivetacha pomishitovakaanterimi irika shirampari.

³ Okantavetaka te nosaikimotemi pinampiki, iro kantacha nokinkishiretakotapiintakami kempivaitaka arimi ankaratemi asaike janta. Irootakera pinkempitakaanantyaarori iroñaaka arimi ankarate janta, niyakoventakeri irika shiramparika. ⁴ Ontzimatyeeera papatotaiya, pimpairyeeeri Avinkatharite Jesús, pinkempitakaanteromi aririkami

nonkaratajaantemimi janta. Pimaterora iroñaaka okaratzi ikantakemiri Avinkatharite, ⁵ pomishitoveri shiramparika, irovasankitaavaiteriita Satanás. Aamaashitya aritake onkantai iravisakoshiretai apaata impiyeerika Avinkatharite Jesús.

⁶ Tera apantaro pasagaaventavaiya. ¿Tema piyotero okaratzi ikantayeeetakeri: “Kapicheeni onavetaka shineyakairori tanta, iro kantacha oshineyakairo maaroni tantapatha?” ⁷ Pinkempitakaanairo eeroka posokatyeeromi shineyapathatakairori tanta, posheyetairo kameetha. Irootakera pimayeteri, pomishitoveri matapiintakerori kamaaroyetatsiri, ari onkantya eero jantetaantaro. Aña ontzimatyeeera pinkempitaiyaaro tanta kaari shineyatsine, jova-piintaitari joimoshirenkaitzirora kitaite “Anankoryaantsi.” Tema ikamimentayetakai Cristo joshiyakaaventari oisha jovayeeetari joimoshirenkayeetzirora Anankoryaantsi. ⁸ Iroora amayetantaiyaarori okaratzi joshiyakaaventayeetakeri. Ontzimatyeeera ovashaantayetairo kamaaroyetatsiri, kaariperoyetatsiri, oshiyakaaventakari shineyakairori tanta. Aña ontzimatyeeera ankameethashiretai, añaavaiyetairo kyaaryootatsiri, oshiyakaaventakari tanta kaari shineyatsine.

⁹ Aritake nosankinatztikami pairani, nokantakemi: “Eerora paapatziyaminthatari ikaratzi matapiintakerori kamaaroyetatsiri.”

¹⁰ Nokantayetakemirora iroka, tera iri nonkantakote ikaratzi kaari kempisantayetatsine, antayetzirori kamaaroyetatsiri, kisakovaitaneri, amatavitaneri, ñaapinkathatashivaitariri oshiyakaarontsi. Iriimi nonkantakoyetemi, eerotyaka okantaajataimi pisaikayetaimi

kipsatikika. ¹¹Iriira nokantakotzi
ikaratzi paitashiminthavaitachari
“Iyeikiite.” Iriiyetakera eero
paapatziyaminthayetaari, iriirika
matapiintakerone kamaaroyetatsiri,
kisakovaitaneri, iñaapinkathatashiv-
aitakari oshiyakaaronsi,
ikaviyantavaitake, ishinkivaitapiinta,
jamavitantapiintake. Tera aritaajate
payootayetairi irikaite. ¹²Tema te
irovayetai aakaite iyakoventayetairi
ikaratzi kaari kempisantayetaatsine.
Aña iroora aritatsi iyakoventayetairi
kempisantayetatsiri akaratapiintairi,
irantayerorika kaariperotatsiri.
¹³Irootakera pookantyaariri irika
shirampari matapiintakerori iroka
kaariperori. Irooma Pava iriira
amenakoyetairine ikaratzi kaari
kempisantayetatsine.

**Te arite iramenakotairo
amaimanetavakaane
kaari kempisantatsine**

6 Aririka pimaimanetavakaiya
pikaratzi pikempisantzinkaritzi
janta, te arite piyaate iramenakotemiro
jevayetatsiri nampitsiki, kaari
kempisantzinkaritatsine. Aña
iro aritatsi piyaatashitavakaiya
pikarataiyini itasorentsishiretakaitaimi.
²¿Tema piyotaiyeni eerokayetake
amenakoyetairine apaata maaroni
osavisatziite? ¿Eeroma pimatziro povet-
sikayetero pomerentsitzimoyetamiri
kapicheeni eerokaite? ³Tema
aakatataike amenakoyetairine eejatzi
maninkariite. ¿Eeroma okantzi ame-
nakotantero okaratzi añaakotantayetzi
iroñaaka? ⁴¿Opaitama pishinetantariri
iramenakoyetaimi atziriite kaari
pikaratapiintziri papatoveityaari Pava?
⁵Aña ontzimatyeeemi pimpashiven-
takotyaaero iroka. ¿Tekatsima iyotaneri
pikarataiyini, ovetsikemironeri?
⁶Aña jiroka pikantapiintaiyaka,

piyaatashiyetakeri jevari kaari
kempisantatsine, pikovakotakeri
irovetsikayetemiro pimaimanetavakaa,
okantavetaka pikantavakaiyavetaa
“iyekiite.”

⁷Iroora oñaakantziroori eenirotatsi
pikenashivaiyeta, piyakoventavaitakeri
pikarataiyini janta. ¿Opaitama kaari
pamavetantaajataro inkaviyavaitaitemi,
iramatavivaitaitemi? ⁸Iroora
pimayeterimi iroka. Aña eerokatajaan-
taiyakenira kanzimoneentavakaacha,
pamatavitavakaiyakani okantavetaka
pikantavakaiyaveta “iyekiite.”

⁹¿Tema piyotaiyeni, eerora
iñaayetairo apaata impinkathariventairi
Pava ikaratzi kaariperoyetatsiri?
Paamaventaiaara, otzimikari
pikenakaashitane. Arira ikantayetari
ikaratzi antapiintayetziroori ka-
maaroyetatsiri, ñaapinkathayetakeriri
oshiyakaaronsi, mayempiriite, paan-
tavakaayetachari ishiramparinkakiini,
¹⁰koshintzipayeeni, kisakovaitaneri,
shinkiryaaantzi, kaviyantaneri,
amatavitaneri. Eerora iñaayetairo
impinkathariventairi Pava irikaite.
¹¹Pairani, ari pikantayevetakari
tsikarika pikaratzi eerokaite. Irooma
iroñaaka okempivaitakaro inkivay-
eetaimi, itasorentsishiretakaitaimi,
jovatampatzikashireyeetaimi, tema
pipairyaapiintairi Avinkatharite
Jesucristo. Iriitakera Tasorentsinkantsi
kantakayetaamiri.

**Piñaapinkathatantaiyaari Pava,
tsikarika ompaiyeta pantayetairi**

¹²Tzimatsi kantayetatsiri:
“Ishineyeeanaro nantayetero tsikarika
ompaiyetya.” Iro kantacha tera
apantaro maaroni irantayeetero.
Aritake okantaveta, ishineyetairo
antayetero tsikarika ompaiyetya.
Iro kantacha tera ankovataitero
atzirintantayetai ompaiyetyaarika

ishineyeetairi. ¹³Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi: “Iroora otzimantari ovaritentsi onimoneentatziitantairi amotziki. Iroora otzimantari amotzi, ankematziitantyaarori ovaritentsi.” Ari okantavetari, iro kantacha Pava irapiteroryaayetairo iroka, iraperotairo. Irootakera eero pikantavaitashitanta eero: “Iroora otzimantari avatha añaathatavakaantyaari.” Tera ari onkantyaari. Aña iro otzimantari avatha añaapinkathatantaiyaari Avinkatharite. Iroora itzimantari Avinkatharite animotakaantayetaiyaari avathaka. ¹⁴Tema Pava, eero japerotajaantairo avathaka, aña ari iroviriintayetai, iroñaakantayetairo ishintsinka, ankempitaiyaari tsikara ikantaa ipiriintaaranki irirori Avinkatharite. ¹⁵¿Tema piyotaiyeni iri Cristo ashiyetaaro pivathaka? ¿Kantatsima aapithayetairi jashiyetaari irirori, ashinevaitairo avatha amayempivaitantyaaro? ¿Tera ari onkantya! ¹⁶¿Tema piyotaiyeni ikaratzi mayempivaitatsiri, kempitavaitanaka irovithaanakyaaromi iroka, aponi ikantanaa ivathaki? Iro okantziri josankinayeetakeri: Aponira inkantayetaiya ivathaki jaavakaanaara.

¹⁷Iriima itzimi karatanairi Avinkatharite, jovithaashiretanaatyaarira, kempitavaitaka aponi ikantakaanaari. ¹⁸Ontzimatyepishishiyapithatero ñaathataantsitatsiri. Okarayetzira kantashivaiyetachari kaariperori jantayeetziri, kaarira atziri ovashinonkaajaantachaneri irirori, aña pashinera atziri jovashinonkaavaitakeri. Irooma iro irantake ñaathataantsiyetatsiri, iriira ovashinonkaavaitajaantaincha apaniro ivathaki. ¹⁹¿Tema piyotaiyeni iroora pivatha oshiyakarori pankotsi isaikantari Tasorentsinkantsi? Iriira

Pava omperayetamiri. Tera eeroka añaashivaitachane apaniro, ²⁰aña iri Pava pinakoventaperotaimiri onantaari jashiyetaami. Irootakera piñaapinkathatantaiyaariri Pava, tsikarika opaiyeta pantayetairi, okaratzi pikinkishiretari eejatzi.

Imaimanetavakaiya aavakaachari

7 Iroñaaka nakemiro okaratzi posampitanari posankinareki: Iroora arivetacha eero jiinanta aponi shirampari. ²Iro kantacha, ontzimatyepiinantayetaiya, pimayempitzikari. Ari onkempitayetaiyaari eejatzi tsinaneete, ontzimatyepoimentayetaiya. ³Arira aritziri piñaavakaayetapiintaiya paavakaayetara. ⁴Okaratzi jiinataitari, tera apaniro ashitaaro ovatha, aña irijatzi ashitaaro oimetari. Ari okempitari eejatzi, ikaratzi jiimetaitari, tera apaniro jashitaaro ivatha, aña irojatziki ashitaaro iinatakari. ⁵Irootakera, te aritanta poshitaaventyaaro piñaavakaapiintayetaiya paavakaayetara. Iro kantacha, kantatsiya pinkinkithavaitakaavakaiya onkantya pintziventapaitetantyaarori piñaañaatane. Impona petanaiyaaro piñaavakaayetanaiya, ari onkantya eero jampotantami Satanás, tera piñaakotanetajaantyaara eeroakaite. ⁶Irooyetakera iroka noshinetantziri, iro kantacha tera noshintsiventantatyemaarointeni imonkarayetairo irokapayeeni. ⁷Aña nonkovataavetyanaaka maarointeni shirampariite inkempitakotaiyaanaromi tsikanokanta naaka. Iro kantacha eerora omata iroka. Tema Pava jinashitakaro itasonkaventayetakai maaroni aakaite. Ari ikanta Pava itasonkaventantakari tsikarika ikaratzi kaari otzimayetanta itsipatari, iriima pashinepayeeni ontzimayete itsipatari.

⁸ Ikaratzi kaari aavakaachaneriita, nokantziri: Iro aritatsi pisaikashivaitaiya eero otzimi pitsipitari, nokempitara naaka. Irojatzira nokantayetzitariri ikaratzi kamayetatsiri itsipari. ⁹ Irooma terika pimatero piñaakotanetya, ontzimatyepintsipatayetai. Tema iro aritatsi pintsipatai, ari onkantya eero piñaantaro ayimavaitemi.

¹⁰ Okaratzi jiiinataitakari, aavakainchari, nokantziro: Te arite pookavakaayetai. Tera naaka kanterone iroka, aña iriitakera Avinkatharite. ¹¹ Aririka pookavakaiya, iro aritatsi pisaikashivaitya apaniro eero pitsipataa. Irooma eerorika, kantatsi pimpiyashitairi piimejanori. Eerokaite jiiimetaitari, te arite pookayetero piinatakari.

¹² Nokantayetziri pashineete: Iyekiite, tzimatsirika piinatari kaari kempisantatsine, ontzimatyepoisokerotyaa, aapatziyakotakamirorika iroori. Ari nokantziri naaka, iro kantacha tera iri Avinkatharite shintsiventajaantemirone.

¹³ Ari okempitzitari, aparoni tsinane oimetariri kaari kempisantatsine, ontzimatyepoisokerotyaa irirori, jaapatziyakotakarorika. ¹⁴ Tema

okantavetaka te inkempisanzinkarite oime, itasorentsishiretakaitairi irirori, iroora kantakaantakerori iinaka. Ari ikempitzitari, aparoni shirampari kempisantaneri, iinantarori kaari kempisantatsine, itasorentsishiretakaitairo iroori, iriira kantakaantakerori oimeka. Irooma aririka irookavakaakya, kempitakara eero javisakoshiyetai irovaiane. Irooma itsipatavakaara, intasorentsishiretakayetairi eejatzi irovaiane. ¹⁵ Iro kantamaitacha, inkoverika irookavakaiya, kaari kempisantatsine, kantatsi irimatero. Tekatsimaita shintsiventerine eero jookavakaa, akantayetairi “Iyekiite,” eejatzi akantayetairi

“Chookiite,” aayetziriri kaari kempisantatsine. Irooma kantatsirika aapatziyavakaiya kameethaini, iroora ikoviri Pava. ¹⁶ Eeroka jiiinataitakari, tera piyotero, kempitaka eerokatakera kantakaanterone iravisakoshiretantaiyaari piime. Eeroka jiiimetaitakari, tera piyotero, kempitaka eerokatakera kantakaanterone avisakoshiretantaiyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Tsikara akantayeta asaikayetzi, eerora athavaavaitaro ovashiñeero tsika akantapiinta. Iroora ikovakairi Avinkatharite, tema ari akantayetzitari ikaimashireyetantairi Pava. Irootake nokantantapiintakeri naaka irantayeetero naretayetarira kempisanzinkariite tsikarika japatotaiyani. ¹⁸ Thame oshiyakaaventavakero, aparoni shirampari itzimi totameshitainchari, irashi irovyeyerora tsika ikantaka. Terika intomeshitaanitya jetantanakarori ikempisantaanari,

tekatsi ompaitya intomeshitaaniantaiyaari iroñaaka. ¹⁹ Tekatsira ompaitya aakarika totameshitaaniri, terika antomeshitaanitya. Iro kovajanotachari antayetairo ikantairi Pava amayetairo. ²⁰ Arira ankantayetai yaari maaroiteni, eerora athavaavaitaro ovashiñeero tsikarika akantayeta ovakera ikaimashireyetantairi Pava. ²¹ Ari okempitari eejatzi. Eerokarika omperanataari ikaimashireyetantakamiri Pava, eero okantzimoshirevaitami. Irooma aririka irothataakaapaintyaaro omperatamiri pishitovai, pimatero. ²² Ikarayetzi omperavaitaari ikaimashireyetairi Avinkatharite, ontzimatyepinkishiretya isaikakaashivaitaarira. Ikarayetzi kaari jomperanayeetari ikaimashiretantairiri, okempivaitaarora iroñaaka iromperatanemi irinaatyete Cristo. ²³ Tema Pava pinakoventap-erotaimi onantari jashiyetaami, iro aritatsi eero pikempitakotaari iroñaaka

omperanataari, ishintsiventavaitaitziri irimonkaratero ikovakaashitariri pashine atziri. ²⁴Iyekiite, ontzimatyee maaroiteni eerora athavaavaitaro tsikara akantayetara ikaimashiretantairi Pava okanta atsipashireyetantaariri.

²⁵Iroñaaka nakayeteri ikaratzi osampitakoventzirori evankaroite. Tera ontzime ikantakaantairi Avinkatharite okantakota iroka, iro kantacha nonkantemi naaka okaratzi nokinkishiretakotarori. Iriira Avinkatharite neshinokataanari okanta paventaayetantaanari naaka. ²⁶Jiroka okaratzi nokinkishiretakotarori: Tema asaikimopaitetyetaziiroira iroñaaka tsika jashinonkaavaiyetaita, iro aritatsi pashi povayetairo tsika pikantayetara pisaikayetzira iroñaaka.

²⁷Thame oshiyakaaventavakero, otzimirika eeroka piina, te aritzi pintsiparyeeyaaero. Terika ontzime piina, eero pikokovatzi pintsipatyaa. ²⁸Irooma aririka pintsipatakya, tera pantero kaariperori. Ari okempitzitari aririka ontsipatyaa evankaro otzimi ikampitantaitakeri aantyaariri shirampari, tera antero kaariperori. Iro kantacha ikaratzi aavakaayetachari, aritake iriñaayetake pomerentsitzi-motyaaerine. Intaanira nokantashitami naaka onkantya eero piñaantayetaro pomerentsitzi-movaiyetyaamiri

eerokaite. ²⁹Iyekiite, kempitaka irootaintsi omonkarapaitetyaa. Ari etanakyaaero iroñaaka, ikaratzi tzimayetatsiri iinaite, ontzimatyee inkempitakaantairo terikami ontzi-mayete. ³⁰Ikarayetzi iraavaiyetachari, ontzimatyee inkempitakaantairo tekatsi ompaitya iriraavaitantyaari. Ikaratzi kimoshirevaiyetatsiri, ontzimatyee inkempitakaan-

tayetairo tekatsi ompaitya inkimoshirevaitantyaari. Ikarayetzi amanantayetatsiri opaiyetarika, ontzimatyee inkempitakaantairo te iriimi ashiyetyaarone. ³¹Itzimirika otzimimoyetziri opaiyetarika jaka, ontzimatyee inkempitakaantairo, te apantaperotajaantyaari. Tema irootzimatake ompeyashivaiyetaiya okaratzi tzimayetatsiri kipatsiki, okaratzi antapiintayevetakari.

³²Irootakera nokovakoyetaimiri eerokaite eero pikinkishiretakovaitantaro maaroni iroka. Ikaratzi kaari tsipayetachane, inkamaityaaero irantanairo ikoviri Avinkatharite, tsika onkantya irinimotakaantyaariri. ³³Iriima ikaratzi aavakainchari, ontzimatyee irinimotakaayetairo itsipatari, ontzimatyee inkinkishiretakotapiintairo tzimayetatsiri jaka kipatsiki. ³⁴Ñaakero, apitera onkantya iroshiretakotapiintaiyaari. Ari

okempitzitari eejatzi tsinane kaari tsipatachane, eejatzi evankaro, kantatsi onkamaityaaero ikoviri Avinkatharite, tsikarika opaiyetari antayetzi eejatzi okaratzi okinkishireyetari. Irooma okaratzi tsipayetainchari, ontzimatyee onimotakairi oime, onkinkishiretakotairo eejatzi tzimayetatsiri jaka kipatsiki. ³⁵Tera noshintsiventatyeeemi nokantantayetamirori iroka. Aña iro aritatsi nonkantayetemiro onkantya nominthatakaan-tayetyaamiri pantayetairo onkarate kameethatzi-motemine, ari onkantya pinkamaiperotantaiyaariri Avinkatharite.

³⁶Tzimatsirika ashityaarone irevankarote antarokitaintsiri, iriñaakerorika aritatsi ontsipatyaa, kantatsi omatero, te onkaariperote.

Aavakaavaiya.[¶] ³⁷Iriima ashitarori evankaro, kaari kovatsine ontsipatyá, kameethatake eejatzi okaratzi jantakeri, tema iro ikovakeri iranteri irirori. ³⁸Ari okantari. Aririka aavakaakya irevankarote, jantakero kameethari irika. Irooma eerorika itsipatakaaro, jantajaantakerora kameethatajaantsiri.

³⁹Aparoni iinaitari, okovaperotatyá ontsipatapiintyaari oime eenirora aavakaa. Irooma aririka inkami-motakero, osaikashivaitaara iroori, kantatsi agai pashine oime, iro kantacha ontzimatyé inkempisantzinkarite eejatzi irirori. ⁴⁰Iro kantacha tzimatsi nokinkishiretari naaka, arira onkimoshireperoteri iroka osaikashivaitaiya, eerorika agai pashine. Kempitakara Itasorenka Pava ñaavaitakaanarori iroka.

Ovaritensi jashitakaitariri oshiyakaaronsi

8 Iroñaaka nakayeri osampi-takoventzirori ovaritensi jashitakaayeetariri oshiyakaaronsi. Tzimatsi opaiyeta ayotakotayetzirori irokapayeeni, kaari jiyotayetzi pashine kempisantzinkariite, arira onkantakemi asagaaventzimotyaaari. Eerora amatziro iroka, aña iro aritatsi etakoyetaiyaari irikaite, ankokovayetairo antharomentashiretakaantyaariri. ²Arira okanta itzimayetantari asagaaventavaitachari, kantatsiri: “Naaka iyoperotaneri.” Iro kantacha tekeraatara iriyotanetya ikaratzi kantayetsiri. ³Iriima Pava jiyoyetziri irirori ikaratzi etakotaariri.

⁴Nakavakeri iroñaaka os-ampitakoventzirori ovaritensi jashitakaayeetariri oshiyakaaronsi. Tema ayotaiyini aakaite ipaitarika

ikantayeetziri oshiyakaaronsi, te ontzimimotaaajateri irañaantare. Tera intzimayete pashine pavatatsine, aña apatziro ikanta Pavajanori. ⁵Niyotzi tzimayetatsi jaka kipatsiki oshiyakaaronsi ivavanetashiitakari, eejatzi ikaratzi tzimayetatsiri inkiteki ivavanetashivaitakari. Iriiyetakera ipaitashivaitapiintakari, ikantaitzi: “pava,” pashine ikantaitzi “novinkatharite.” ⁶Irooma aakaite, aparoni ikanta apaitziri “Pava.” Iriitake ashitairi, itzimi ovetsikayetakero maaroni. Iriira kantakaarori atzimayetantari. Ari okempitari eejatzi, aparonira apaitziri “Novinkatharite.” Iriitakera Jesucristo, itzimi jovetsikakaayeetakeri maaroni. Iriira kantakaarori okanta añaantayetaari.

⁷Iro kantacha tzimatsi osheki kaari iyotakoterone iroka. Irootake itzimayetantari ametapiintakarori jashitakaari ovaritensi oshiyakaaronsi, irovimaityaarooya ovaritentsika. Irikaite atziriite, ikaratzi matapiintavetakarori, okantavetaa ikempisantayetai, eentashirera ikantayetaka iroñaaka. Aririka irovayetaiyaaro ovaritentsika onkempitzimotyaaari jantakero kaariperori. ⁸Iro kantacha tera iro ovayetari matakairone irakameethatantairi Pava. Tema ontzimerika ovaritensi apinkapiintane, te antero kaariperori. Aririka antzivavetakyaaaromi iroka, tera ovameethashiretai eejatzi. ⁹Iro kantacha ontzimatyé paamaventayetya, potzikashirevaitzirikari eentashireriite, pinkantayete: “Nosaikashivaita naaka, kantatsi novayetyaari ipaiyetarika.” ¹⁰Pinkinkishiretakotero opaita avisatsineri irokityaami irikaite eentashiretaneri. Okempitatyá iriñeemi povavaiya janta jashitakaayeetari

[¶]7:36 Kantakotachari jaka “ashitarori irevankarote,” irijatzira kantakotachari kampilantakerori iinantyaaro evankaroka.

ovaritentsi oshiyakaarontsi. Okantave-taka pikantapiintayevetaka eerokaite: “Niyotzi naaka, te ontzimajaante irañaaantare irika oshiyakaarontsi,” aamaashityaara kantatsi irimatanakero iroyaari irirori. ¹¹ Arira onkantya irika eentashireri, irantantanakyaarori irirori kaariperotzimotziriri. Eerokatakera kantakaashitakyaarone. ¿Tema pipaitayevetaari “Iyekiite?” ¿Tema ikamimentayetaari irirori Cristo? ¹² Arira pikenakaakerori eeroka okanta pikaariperotakaantakariri irikaite. Povatsiperotakerira, peentashireperotakaakeri. Aña pikaariperotzimomaitakari eejatzi eeroka Cristo. ¹³ Irootakera eeromi novantapiintataitaarimi naaka vathatsi, ari onkantya eero noitzipinaashiretantari ikaratzi nopaiyetairi “Iyekiite.”

Irimonkarayeeteneriri Otyaantajanoriite

9 ¿Eeroma okantzi naaka nosaikashivaitya? ¿Kaarima naaka Otyaantajanori ñaajaantakeriri Jesús, Avinkatharite? ¿Kaarima naaka kempisantakaajaantaimiriri Avinkatharite? ² Kempitaka tzimayetatsi pashine kaari iyotenane naakara Otyaantajanori. Irooma eerokaite piyotaiyini, tema eerokayetake ikempisantakaayetai Avinkatharite nokinkithatakoyetaimirira, iroora oñaakantzirori naakatakera Otyaantajanori.

³ Jiroka nonkanteriri ikaratzi ñaaventavaitanari: ⁴ ¿Tema aritzi intziyeetena naakaite? ⁵ ¿Eeroma aritzi naaka ontzime notsipatari, kempisantsiriri eejatzi? Aririka ontzime, ¿eeroma aritzi nontsipatanakyaaro

janta pisaikaiyini eerokaite? Iroora jimatapiintakeri pashine Otyaantajanoriite, iro jimatapiintzitari ikaratzi jirentzitari Avinkatharite, eejatzi Cefas. ⁶ Piyotaiyini eerokaite eekero nantavaitatzi naaka, onkantya naantyaari nañaantyaari, irojatzizantzi Bernabé. ¿Intaanima nokantakaayetakaro naakaite te ishineyeetenaro novashaantero nantavaire nonkinkithatakaantyaari? ⁷ Pinkinkishiretakoteri tsika ikanta ovayiri tzimatsiri ijevare. ¿Aritatsima impinateri ijevare impantyaariri irovarite? Ari ikempitzitari pankivaitatsiri, ¿Eeroma aritzi irovaiyaaro ivankire? Eejatzi ikempitzitari piravaitachari, ¿eeroma aritzi iranintaiyaari ipira?*

⁸ ¿Pikinkishiretama eerokaite okaratzi nokantayetakemiri iroora jametashimatsitaiyarini atzirriite? Aña irojatzira oñaaventakotzitatitakariri Ikantakaantaitane. ⁹ Tema josankinatzitakaranki Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka pantavaitakairi aparoni piratsi, te arite intasheneentavaite.

¿Pikinkishiretama intaanira piratsi joshiretakotaka Pava ikantantakariri?

¹⁰ ¡Tera! Aña aakayetataike joshiyakaaventaitakeri. Irojatzira joshiyakaaventzityeetakairi ikantaitake:

Tzimatsirika pankivaitaneri, tzimatsirika otekakivaitaneri, iro jimatantarori iroka onkantya irovantaiyaarori.

¹¹ Ari okempitzitari, tema naakaite aventaashiretakaayetaamiri, ¿Eeroma aritzi pimpayetaina nañaantyaari?

¹² Iroora pantapiintakeneriri

§§9:5 Ikantayeetzi jaka “Cefas,” iriitakera Pedro.

*9:7 Kantakotachari jaka “ipira,” iriira cabra-payeeni, tsika itzimi jirayeetapiintziri ichochone.

pashinepayeeni janta. ¿Eeroma aritzi pimatataitenaro naakaite? Iro kantacha, tera noshintsiventapiintemi nonkantemiro iroka. Aña amave nokantaiyakero. Tema te nonkovaiyeni nomanonkemi eerokaite petanakarora pikempisantairora Kameethari Ñaantsi noñaaventayetaimirira Cristo.

¹³ ¿Tema piyotaiyeni jovapiintaro omperatasorentsitaari tzimakaan-tatsiri okaratzí jashitakaitarori tasorentsipankoki? ¿Tema piyotaiyeni íkaratzí piratsi jashitakaitariri Pava pomepirinimentotsiki, oshinetaantsitzi írovayetyaari omperatasorentsitaari?

¹⁴ Arira okempitzitari eejatzí okaratzí íkantakaantanari Avinkatharite nokinkithayetairora Kameethari Ñaantsi, ontzimatyé ímpinayeetaina nantantyaarori.

¹⁵ Tera noshintsiventemi pairani nosaikimotantakamiri pimayetenaro. Tera noshintsiventemi eejatzí íroñaaka okaratzí nosankinatantamiri. Aña íro nokovataike nonkamemi naaka, tekera intzimanakeeta ímpaitya kantatsineri: “Tera kyaaryoo onatyé okaratzí jasagaaventavaítakari Pablo.”

¹⁶ Tera nasagaaventavaityaaro naaka nokinkithatakaayetaimiro Kameethari Ñaantsi. Aña kempívaitakara iriira Pava shintsiventanari nantairo, okantavetaka te naaka minthatashiv-aityaarone. Eerorika nomatairo iroka. ¡Ikantamacheetana naaka!

¹⁷ Naakami kovashívaitakyaarone nomatero, ari nonkovovatakeromi ímpinayeetena. Aña Pava ovataikenari nomayetairo iroka. ¹⁸ Arira okantaka, tekatsira ompaitya noyaaventantyaari pímpinayetaína eerokaite. Tema nokempitakaantaro íroomi ímpinayeetenarimi okaratzí noñeero nokimoshiretai. Tema íroora nokimoshiretantaari íroñaaka tera nonkovakotaimiro okaratzí nokinkithatakaayetaimiro Kameethari

Ñaantsi. ¹⁹ Arira nokenakairo nosaikashívaitantaari, tekatsí ímpaitya shintsiventavaitenari ípinatanara. Iro kantacha naakatajaantake kempitakaantacha onampitaari. Tema ari onkantya navisakoshire-takaantaiyaari oshékí atziri. ²⁰ Arira nokantzitaro eejatzí nontsipatyaaririka noshenínkapayeeni judío, nomatzí-tarora okaratzí jameyetari íriroríite, ari onkantya íravisakoshireyetan-taiyaari. Írojatzíra nomatzitari nonkempíyaari pankíventarori Íkantakaantaitane, nomonkaratzíro naaka eejatzí, okantavetaka níyovetaka tekatsí shintsiventenane nompankíventyaaro, tema ari onkantya íravisakoshireyetantaiyaari.

²¹ Ari okantzitari, aririka nonkarateri kaari kemakotaajaterone Íkantakaantaitane, nokempítakotari íriroríite, ari onkantya íravisakoshireyetantaiyaari. Íro kantacha tera nompíyathatajaantyaari Pava, tema ontzimatyé nomonkarayero íkantanari Cristo nantero. ²² Ari okempítzitari, aririka nonkarateri eentashírevaitaneri, nokempítakotari jantayetzíri íriroríite, ari onkantya íravisakoshireyetantaiyaari. Ari

nokempítayetzírii maaroiteni nashíyetachari atzíríite, ari onkantya íravisakoshireyetantaiyaari tsíkaríka ínkárate íriroríite. ²³ Íro nomayetantaro maaroni íroka onkantya nonkinkithatakaantantyaarori Kameethari Ñaantsi, ari onkantya nonkarayetantaiyaari eejatzí naaka, ítasonkaventyeetaanara.

²⁴ ¿Tema pínkínkíshíretero tsíka íkanta monkatzíyavakaaachari íshíyeyani onkantya íríñeetantyaaríri íntzíme etyaarone írareetya? Aparoníra ínkantya etyaarone írareetya, íríitakera ímpinayeeteri. Arira pínkempítayetaiyyaari eerokaite. ²⁵ Íkaratzí ñaantapiíntakarori

onkantya irimonkatziyavakaantyaari, ontzimatyeeera inkempoyaavainetya, iriñaashivaityaaro intzitaryetyaro okaratzinevevetari. Iroora jimatantayetarori iroka onkantya impinayeetantyaariri, iramathaiyeetantaityaari shivithatapo. Iro kantamaitacha sampiyanetatsi iroka. Irooma aakaite, okaratzoshiyakaaventachari impinayeetairi, eerora othonkaneta. ²⁶Irootakera noshiyakaaventantapiintarori naaka okempivaitaro noshiyatyeemi, te nontempaavaiya. Nokempitakaantaro noñaashintsivaityaaromi nonkaposante, te nonkaposashivaityaaro tampyeenka. ²⁷Okaratzinoñaashivaitakaro notziventavaitaka, nokempitakaantavaitakero novathanomperatatyeeaaromi. Irootakera nomatantakarori, ari onkantya eero ikempitakaantyeetantaanari joyiishitayeetziri, eero amenaashivaitanta nokinkithatakaantapiintakera.

Ikaminaaventaitziro okaratziniñaapinkathatashiyeetari

10 Iyekiite, eero apeyakotaro tsika okanta iñaayetakeri avaisatziite. Iro ipampithatake aparoni menkori janta tsika te inampiitaro. Jimontyaayetakaro inkaare, joviryaaaitapaintakeneri. ²Arira joñaakantakero javentaashiretakari Moisés-ni, ipampithatakeromenkori, jimontyaakaro inkaare.† ³Jovaiyakaroni eejatzi avaisatziite

okaratzitasonkaventayeetakeri. ⁴Jimiretaiyakaroni jiña itasonkaventayeetakeri oshitovaatzimotakeri shirantaaki. Tema iriitajaantakera Cristo tsipashireyetakariri, iri oñaakakeriri jiña shirantaaki. Aña iri Cristo kempivaitakarori iroka shirantaa. ⁵Iro kantacha, tzimatsi osheki iriroriite kaari irinimote Pava, irootakera ikamakaantantayetakariri tsika te inampiitaro.

⁶Okaratziavisaintsiri, tzimatsira oshiyakaaventakairi, ari onkantya eero akempitantari iriroriite, anevetyaaro antero kaariperori. ⁷Iroora eero aritanta aakaite ankempiyaari pashineete itharomentavaita iñaapinkathatashivaitari oshiyakaarontsi. Tema irootake jimayetakeri avaisatziite pairani, jiroka ikinkithatakiyeetakeriri: Ithointaiyakani atziri, jovavaitaiyani, jiravaitaiyini.

Ari ikatziyeeyanakani itharomentashivaitaiyanakani.‡

⁸Ari okempitari eejatzi, te arite antayetero kamaarotatsiri. Irojatzijantayetakeri avaisatziite, irootakera iñaantayetakarori ikamakaantake aparoni kitaite 23,000 atziri.¶

⁹Ari okempitzitakari eejatzi te aritzi ovatsimayeri Pava. Irojatzijimayetakeri pairani iriroriite, irootakera jatsikayetantakariri maranke.§ ¹⁰Ari okempitzitari eejatzi te aritzi ankiñaanevaite. Irojatzira jimayetzitakari. Iroora

†**10:2** Iroora jimayetakeri kempitakarori oviinkaantaantsi iroñaaka, tema aririka iroviinkaantayeetya, joñaakantairo tzimatsi javentaashiretanari.

‡**10:7** Okaratzii kantakoyeetziri jaka “itharomentashivaita,” iro jantakeri pairani ivaisatziite judío-payeeni jovetsikake oshiyakaarontsi kempivaitariri iryaami vaca, iri joimoshirenkaventaiyarini, iñaapinkathavaitziri irika oshiyakaarontsi. Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Naantsipayeeni” tsika okantakota “Ikantakaantaitane.”

¶**10:8** Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Balaam.”

§**10:9** Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Moisés.”

iñaantayetakarori japerotakeri ipaiyeetziri “Aperotantaneri.”** 11 Maaroni irokapayeeni avisayetaintsiri, irootakera joshiyakaaventayeetakairi, josankinatakoyeetakero onkantya iriyotaayetantairori iroñaaka aakaite, tema asaikapaitetantayaaro othonkimataara kipatsi. 12 Paamaventayetaiya eerokaite. Eero pikantayetzi, “Eerora nomatataitziro naaka iroka,” omapokashitakari pimatanakero eejatzi eeroka. 13 Iro kantacha piñaakerorika pinevetashirevaityaaro, pinkinkishiretero tera apaniro pikantaka eeroka, aña jimatataikero ikitsirinkayetakero pashine atziriite. Kinataneri jinatzi Pava, eero ishinetzimi irirori irineveshireperotakaityaamiro kaari pinkitsirinke. Aririka piñaakero pinevetashirevaitya, iriitajaantakera Pava oñaakemirone tsika pinkantya pinkitsirinkantyaarori, onkempivaitanakyaaro pishiyapithatatyeeeromi.

14 Netakotaneete, irootakera pinkempitakaantantyaarori pishiyapithatatyeeeromi, piñaayeririka pashineete iroimoshirenkero iñaapinkathavaitziri oshiyakaarontsi. 15 Iroñaaka tzimatsi nonkantayetemiri, nonkempitakaantatyeeemi iyotaneri pinatyeeemi nonkantemirora. Pinkinkishiretakoyeterora. 16 Tema apatotapiintaiyanira iravaitaiyini, akinkithashiretakotziro iñaañaaventakeriranki Cristo, imiretaiyakarini iriyotaaneete, ¿Kaarima iroka ovithaavakaantsi, apatoyetaara oimoshirenkiri Cristo ikapathainkatzi-mentakai? Aririka ampetoryeero tanta, ¿Kaarima iroka ovithaavakaantsi, oimoshirenkirora ivatha Cristo, akinkishiretakotziro ikamimentayetakai? 17 Ari okanta, aririka ovayetakyaaro,

intzimayevetakya osheki akarataiyini apatotaiyani, maaroni ovaiyaroni tanta jovetsikayeetakeri apatharoini. Ari akantayetaari aakaite, akempitayetaaro apathatatsiri. 18 Ari ikempitayetari eejatzi nosheninkapayeeni Israelmirinkaite, jovithaavakaayeta eejatzi iriroriite, itaayetairo jashitakariri Pava janta pomepirinimentotsiki. 19 Irootakera kempitataikarori okaratzi jantapiintayetakari pashinesatzi atziriite ipometayetziniri ivavanevaitashitari. ¿Piñaajaantakema nokantatziira añaanetatsira ikaratzi ivavanevaitashitakari? 20 ¿Tera! Iro kantzimaitacha tzimataitsira peyari amamenavaitachari, iri ikempitakaantakeri ivavane, iriitake jashitakaantapiintayetakari irovarite. Aña kaarira Pava irashitakaayetya irovarite. Irootakera kaari nokovakaayetzimiri eerokaite pinkempiyayetyaari povayetaiyaaro okaratzi jashitakaavaitashitariri peyariite, povithagaarikari iriroriite. 21 Tera aritzi pimiretyaaro otzimi amiretapiintari akinkishiretakotziri Avinkatharite, pimatakerorika pimiretapiintakero okaratzi jashitakaayeetariri peyari. Ari okempitzitari, tera aritzi poyaaro otzimi ovapiintari akinkishiretakotziri Avinkatharite, pimatakerorika povapiintakero okaratzi jashitakaayeetariri peyari. 22 ¿Akovatziima ovatsimayeri Avinkatharite? ¿Anayirima otzimira irirori ishintsinka?

¿Arima notzikashirevaitantake iñaapinkathashireyetaari Pava?

23 Jiroka ikantayeetzi: “Ishiney-eetanaro nantayetero tsikarika ompaiyetya.” Iro kantacha tera apantaro maaroni irantayeetero. Aritake

** 10:10 Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Coré.”

okantavetaka, ishineyetairo antayetero tsikarika ompaiyetya. Iro kantacha tzimayetatsira opaita antayetziri kaari minthatakaiyaarine pashinepayeeni irantayetairo kameethari. ²⁴Tera aritzi intaani ankinkishiretakovaityaaro akovayetziri aakaite, aña iro aritatsi añaashintsiventaiyaaro kameethatzimoterine pashinepayeeni. ²⁵Aririka pamanantzimate vathatsi, eero posampitakoventavaitziri, pinkante: “¿Ipoñaatyaama irika vathatsi janta ipomeyeetziniri oshiyakaantsi?” Aña pamanateri, poyaari. ²⁶Tema iri Avinkatharite, ashitari ikaratzi tzimayetatsiri kipatsiki. ²⁷Ari okempitzitari, aririka inkaimemi payooteri kaari kempisantatsine, payooteri pikovirika. Eero posampitakoventavaitziri pinkante: “¿Ipoñaatyaama irika vathatsi janta ipomeyeetziniri oshiyakaantsi?” Aña poyaari. ²⁸Irooma tzimatsirika kamantemineri, inkantemi: “Irika vathatsi ipoñaatya janta ipomeyeetziniri oshiyakaantsi,” eerora povari. Iroora pimatantakarori iroka pikinkishiretakotanakari kantakemiri, pikinkishiretanaka eejatzi kantatsi irovaariperoshiretante. ²⁹Tema nokantakemira “kantatsi irovaariperoshiretante,” te iro nonkantakote irovaariperoshiretemi eeroka, aña iri nokantakotzi itzimi kamantakemiri, kantatsira irovaariperoshireteri irirori. Kempitaka ari posampitanakena naaka, pinkante: “¿Opaitama nontzitanavaityaariri naaka intaanimacheeni ikinkishiretakotana pashineka atziri?” ³⁰Tema nopaasoonkeventziri Pava noñaayetziro novari, ¿opaitama

nonkinkishiretakotantyaarori onkarate inkishimaitenari?”

³¹Jiroka nakemiro: Aririka povavaiyetya, pinkinkishiretakoterora, pinkantashirete: “Tzimatsirika ñaayetenaneri novavaiyeta, ¿arima notzikashirevaitakeri irika iñaapinkathashiretai Pava?” Arira pinkempitzityaarori pimirevaiyeta, eejatzi pantayetairo tsikarika opaiyetarika. ³²Ontzimatyee paa-maventaia eero poitzipinashiretantari Judío-yetatsiri, kaari judío-yetatsine, ikaratzi pikaratapiintziri papatoventari Pava, maaroni. ³³Irootakera nantziri naaka, nopankiventaro nonimotakaantayetyaari maaroni atziriite okaratzi nantayetziri. Tera intaani nantero kameethatzimotanari naaka, aña iro nantzi onkarate kameethatzimoterine pashinepayeeni, ari onkantya iravisakoshiretantaiyaari.

11 Pinkempitakotaiyaanaro naaka. Iroora nomatziri naaka, nokempitakotari Cristo.

Ovashikainaro tsinaneete

²Notharomentaiyami iroñaaka, tema pikamaitakaro okaratzi nametakaakamiri, okaratzi niyotaakemiri. ³Iro kantacha, jiroka nokoviri piyotero: Iriira Cristo ijevartari shirampariite. Iriima shirampariite iriira ojevartari tsinaneete. Iriima Pava iriira ijevartari Cristo.†† ⁴Okaratzi ametapiintakari ashiramparitzika, te apashikainata aririka añañaate, aririka ankinkithatakaante. Aririkami ampashikainatzimotantakyaami,

††11:3 Kantakotachari jaka “ijevaritari,” irojazira kantakotachari “iitoitari.” Tema iroovaitake okaratzi saikantairi aitoki otzimi kinkishiretakairi, akovantayetari antayetero akovayetziri, kempitavaitaka iroomi aito jevatainemi antayetero opaiyetarika. Kantatsira ankante: “Aitotari Cristo.” Irojatzii kempitakarori aririka ankante: “Ijevatai Cristo.”

ovinkatharyaakero aito.[‡] ⁵Irooma tsinaneete kaari pashikainatachane oñaañaatayetzira, okinkithatakaantayetzi, ovinkatharyaantakera. Okempitakovaitakaro tsinanepayeeni ameezirori oishi. ⁶Aparoni tsinane kaari kovatsine ompashikainatya, ameeperotaiterotya oishi. Tema maaroni jiyotayeetzi pashiven-taantsira onatzi, ontzimatyera ompashikainatya. ⁷Iriima shirampariite eero ipashikainavaita irirori, tema ikempitakoyetari Pava, iriira Pava ovaneenkatakarori. Irooma tsinane, iri shirampari ovaneenkatakarori. ⁸Tema pairani ovakera jovetsikantakarori Pava etanakarori tsinane, iroora jaake ivatha shirampari jovetsikantakarori. Irooma ovakera jovetsikantakarori Pava etanakarori shirampari, tera iro irake ovatha tsinane. ⁹Ari okempitzitakari, ovakera Pava jovetsikantakarori tsinane iriira jovetsikajaantakeneri shirampari, tema tekatsi intsipavaitya. Iriima shirampari, tera iro irovetsikaitene tsinane. ¹⁰Irootakera ompashikainatantyaari tsinane onkanta oñaakantantyaarori tzimatsira oñaapinkathatane iroori, ari onkanta onimotakaantyaariri eejatzi maninkariite. ¹¹Te ontzimashitya tsinane, te intzimashitya shirampari, aña apiteroite jashitari Avinkatharite, ikovityaavakaa apitero. ¹²Tema etanakarori tsinane ivatha shirampari jovetsikayeetake. Iro kantacha eejatzi, ikaratzi shiramparitaatsiri iroñaaka, iro tsinane ovaiyantayetairiri. Tema apiteroka iriira Pava kantakaarori itzimayetantari. ¹³¿Ipaitama pikinkishiretakotarori iroñaaka okaratzi

nokantayetakemiri? ¿Aritatsima tsinanepayeeni oñaañaateri Pava eero opashikainata? ¹⁴Aakaite ashiramparitzika iroñaaka, tera ametaro osanthaayero aishi, aritake ampashiventakya. ¹⁵Irooma tsinaneete, irootake ovaneenkatakarori. Kempivaitaka iroomi oishi oshiyanyakyaarone ovashikainaro. ¹⁶Tzimatsirika janta kovatsiri inkisakoshiretyaaro, jiroka nonkanteriri: Irootajaantakera nametapiintakari naaka niyotaantziro. Irojatziki kantapiintayetziri apatoventariri Pava tsikarikapayeeni janta.

**Amenaashivaitara
joimoshirenkaitziro
irayootane Avinkatharite**

¹⁷Iro kantamaitacha, tzimatsira pashine nonkantakotemiri, eerora notharomentakotamiro. Tema te onkameethatzimotena pantapiintakeri papatotaiyani. Onkaratemi kameethatzimotemine, irojatzitaitakera jovasankitaaventaitakemiri. ¹⁸Tema nokemake ikamantayeetakena pinashiyetavakaaka janta papatotapiintaiyani. Iro nonkempisanterimi, ¹⁹tema iro avisapiintatsineri iroka. Kempitaka tzimayetatsi kovashivaitachaneri inkantakotaiteri “Iriira iriiperori irika.” ²⁰Arira okempitapiintari papatotaiyani eeroakaite payootavakaiyani, amenaashivaitara poimoshirenkiro apaiyetziri “Irayootane Avinkatharite.” ²¹Tema povapiintakaro thaankiperoini pashitari. Tasheneenta ikantayeta pashinepayeeni. Tzimatsi pashine shinkivaiyetachari. ²²¿Arima onkantaari? ¿Tekatsima pipanko-

[‡]11:4 Kantakotachari jaka “ovinkatharyaakero aito.” Tera ayotakoperotajaantero opaita kantakotachari “aito.” Tema tzimayetatsi kantayetatsiri iri Cristo oshiyakaaventari “aito.” Tzimatsi pashine kantayetatsiri iroora kantakotachari “aito-janori.” Tema aririka ampashikainatya añaañaate, akempitakotakarora tsinane. Ovinkatharyaayetakera pashinepayeeni.

payeeni tsika povapiintayetyaaro pashitari, tsika piravaitapiinte? ¿Pimanintatziirima ikarlatzi apototapiintachari iñaapinkathayetzirira Pava? ¿Pithainkavaitatziirima kovityaavaitatsiri? ¿Pikinkishiretama ari nontharomentakyaamiro? Eerora.

Opoñaantanakari irayootane Avinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr.
14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okarlatzi niyotaakemiri pairani okantakota opoñaantanakari “Irayootane Avinkatharite,” iriitakera Avinkatharite iyotaakenarori. Jirokatakera: Okantaranki tsireni teker a impithokashitaityaari Avinkatharite Jesús, jaakero tanta, ²⁴ ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipoña ikantake: “Poyaaro, novatha onatzi, tema iro kamimentemine. Irootakera pinkinkishiretantapiintyaanari.” ²⁵ Ari ikempitaakero eejatzi ikaratakero jovaiyani, jaakotakero imiretairi, ikantzi: “Niraane onatzi, irootakera shitovaatatsine onkantya iravisakoshiretantaiyaari osheki atziri. Irootakera pimatapiintairi aririka pimiretyaaro, aririka pinkinkishiretakotapiintena.” ²⁶ Arira povapiintaiyaaro, pimiretapiintaiyaaro eeroka, ari onkantya piyotakaantaiyaariri atziriite ikamimentayetai Avinkatharite. Irootakera pimatapiintayetairi irojatzii mpiyantaiyaari Avinkatharite.

Ovaminthavaitashitakyaarone irayootane Avinkatharite

²⁷ Tzimatsirika ovaminthavaitashitakyaarone, iraminthavaitashitakyaarone, kempivaitakara iriitajaantakemi Avinkatharite inthainkavathatake, ithainkakero eejatzi iriraane. ²⁸ Aña iro aritatsi, teker a oyaaro, teker a

irero, ontzimatyera ankinkishiretakotavakya kameethashiretakairika. ²⁹ Tzimatsirika ovashivaitakyaarone, irashivaitakyaarone kaari pampithashiretakoperoterone oshiyakaaventachari “ivatha,” arira irovasankitaitakeri. ³⁰ Irootakera itzimantayetairi shipetavaitatsiri, mantsiyavaitatsiri, tzymayetatsi makoryaayetatsiri. ³¹ Irooma akinkishireperotanakarika teker a ovanakyaaro, eerora añaajaantziro irovasankitai Pava. ³² Iro kantacha aririka irovasankitaavaitakai, iñaantakaavaitatyeeerora inkempitakaantaty aakatakemi itomijanori. Ari onkantya eero jovasankitaaperotantai apaata, ikempitakaantayetairi tsikara inkantayetairi osavisatziite.

³³ Iyeekiite, irootakera okovantari poyaakotavakayetaiya eerokaite, eero posasatekavaita aririka papatotaiyaani payootavakaiyani. ³⁴ Pitashaatziirika, povanakya pipankoki teker a piyaatanakeeta, ari onkantya eero iñaakaantaitami papatotakya. Aririka naretakya nonkivantemi, ari nothotyakemiro niyotaaetemiro irokapayeeni.

Tasonkaventashiretaantsi

12 Iroñaaka nonkantemiro tsika okantakota tasonkaventashiretaantsi. Iyeekiite, te nonkove onkompitzimotyami. ² Piyotaiyini eeroka, pairani teker a pinkempisantayetanake, tzimapiintatsi pikenakaashitane, iminhashiretakaapiintashiitami piyaatashiteri oshiyakaarontsi kaari ñaavaitaajatatsine. ³ Irootakera nonkamantantyaamirori iroka: Intzimerika janta kinkithatakaantatsine, inkantapaake “¡Kamaarivé Jesús!” kaarira Itasorenka Pava ñaavaitakairine irika. Irooma aririka inkante,

“Avinkatharite inatzi Jesús,” iriira Tasorensinkantsi ñaavaitakairiri.

⁴Aparoni inatzi Tasorensinkantsi, iro kantacha tzimatsi osheki tsika ikenakayiro itasonkaventayetakai onkantya amatantyaarori. ⁵Aparoni inatzi Avinkatharite, iro kantacha tzimatsi osheki tsika ankenakayero antavaitaineri irirori. ⁶Aparoni ikanta Pava, iro kantacha tzimatsi osheki tsika okanta opoñaantakari jimatakaayetairo opaiyetarika. ⁷Maaroni aakaite, tzimayetatsi opaiyeta jimatakaayetairi Tasorensinkantsi ari onkantya aminthatakaantayetaiyariri pashine kempisantzinkariite irantayetairo irirori kameethari. Arira ikenakairori irirori Tasorensinkantsi joñaakanta, jimatakaayetairora opaiyetarika.

⁸Thame oshiyakaaventavakero, tzimayetatsi itzimi itasonkaventake Tasorensinkantsi ari okanta jiyotanetantari. Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventake Tasorensinkantsi ari okanta ikinkithatakotantarori okaratzi ipampithashiretanaari. ⁹Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventajaantake Tasorensinkantsi ari okanta javentaashiretziitantaari. Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventake Tasorensinkantsi ari okanta itekatsitakaantantari. ¹⁰Tzimatsi pashine itzimi jimatakaakeri irirori intasonkaventante, pashine itzimi jimatakaakeri irirori inkamantantannerite, pashine itzimi jimatakaakeri irapiitakotairo okaratzi ikamantantakeri kamantantanneri, onkantya iriñaantyaarori iriirika Tasorensinkantsi matakaakeri inkamantantero. Tzimatsi pashine itzimi jimatakaake iriñaavaiyetero pashineyetatsiri ñaantsi, tzimatsi pashine itzimi jimatakaake irovaakañaanetairo okaratzi iñaaventayeetakeri. ¹¹Maaroni iroka irootakera itasonkaventantayetakeri

Tasorensinkantsi, jimatakaantakero tsikarika opaiyetarika. Aparoni ikanta Tasorensinkantsi. Iriitajaantake matzirori itasonkaventayetakai aakaite, jimatakaayetairo okaratzi ikoviri irirori.

¹²Arira okantari ovithaavakaantayetaari, joshiyakaantayeetairo aakami ivatha Cristo. Tema tsikara akantavathayetara, irootakera matakaayetairori opaiyetarika. Arira akempitzitayetaari eejatzi aakaite, onashiyeta amayetairo opaiyetarika. ¹³Tema aparoni ikanta Tasorensinkantsi itzimi oviinkaatakaayetairi, ari okanta ovithaavakaantaari, onkantavetakya aakarika judío-payeeni, griego-thatatsiri, omperataari, saikashivaitaari, maaroni. Okempivaitaaro maaroni antsipatavakagaiya aakaite arapiintayetairo jiña añaakaashiretantatsiri, oshiyakaaventakeri Tasorensinkantsi.

¹⁴Pinkinkishiretakotero tsika okanta avatha. Aparoni akanta avathaki, iro kantacha tzimatsi osheki onashiyeta opaiyetarika amayeteri. ¹⁵¿Kantatsima oñaavaite aitzii, oñaanatero ako, onkantero: “Te nirooperote naaka, te nonkempityaami eeroka pimatziro porikayetziro opaiyetarika?”

¿Tema irooperote eejatzi aitzika? ¹⁶¿Kantatsima oñaavaite oyempita, oñaanatero oki, onkantero: “Te nirooperote naaka, te nonkempityaami eeroka piñaayetziro opaiyetarika?”

¿Tema irooperote eejatzi ayempita? ¹⁷Iroomi iyoshiitachanemi oki avathaki, ¿arima onkantakemi ankeme? Iroomi iyoshiitachanemi ayempita, ¿arima onkantakemi ankemantyaaromi osankaane? ¹⁸Ari okantari avatha. Tema iriira Pava matakakerori jovetsikakero, tsikara okantajaanta ikovake irovetsikero, ari onkantya onashiyetantyaari ompaityaarika omayeteri. ¹⁹Arimi oshiyavakaiyaami

maaroni tsikara okantayetara avatha, eeroty avathataromi. ²⁰ Arira okantari aparoni onatzi avatha, iro kantacha tzimatsi osheki onashiyeta opaiyetarika amatantayetyaaroni. ²¹ ¿Kantatsima oñaavaite oki, oñaanatero ako, onkanterero: “Naaka kovaperotajaantacha, irooma eeroka, tera?” ¿Kantatsima oñaavaite aito, onkempitakotyaaaro okaratzi oñaavaaitakeri aitzí? ²² ¿Eerora omatziro! Aña okaratzi tzimatsiri avathaki kaari kempitzimotainemi iroopero onaty, irootakera kovaperotajaantachari. ²³ Iroora akithaantapiintari, omanayiro avathapayeeni, akempitakaantaro ñaapinkatharensi onayetatzí janta. Okaratzi omanakoyetziri avathaki, akempitakaantaro irooperokimi onayetzi. ²⁴ Irooma okaratzi kaari omanayetapiintziri avathaki otzimi iñaayeetapiintziri, tera ontzime tsikarika ompaitya antayetenerori iroori. Ari ikempitzitari Pava jovetsikakerora avatha, ontzimatyeeera anethaayetairo kempitzimovetakairi kaari kovaperotajaantachane. ²⁵ Eerora okantzi ampitharyeero okaratzi avathatari. Aña iro aritatsi, anethaatziietairo maaroni avathatari. ²⁶ Aririka ovatsinaavaitya kapicheeni avathaki, kempivaitakara ovatsinaakyaami maaroitleniki avatha. Aririka ovaneenkavaitya kapicheeni avathaki, kimoshirera ankantya maaroitleniki avatha.

²⁷ Arira akantayetaari aakaite akaratzi aventaashireyetaari Cristo, kempitavaitaka aakaite ivathami anayetaimi Cristo. ²⁸ Jirokara tsika ikantakaayetaari Pava ikaratzi kempisantayeetaatsiri: Etanakaro, tzimatsi Otyaantajanori. Apitetanaintsiri, tzimatsi kamantantereniite. Mavatanaintsiri, tzimatsi iyotaantantereniite. Ipoñaapaaka

itzimayetanake tasonkaventanteri, tekatsitakaantanteri, ampitakotanteri, jevatakaantanteri, ñaavaiyetziri pashineyetatsiri ñaantsi. ²⁹ ¿Maaronima Otyaantajanoritzi? ¿Maaronima akamantanteritzi? ¿Maaronima ayotaantanteritzi? ¿Maaronima atasonkaventanteritzi? ³⁰ ¿Maaronima atekatsitakaantanteritzi? ¿Maaronima añaavaiyetziro pashineyetatsiri ñaantsi? ¿Maaronima ovaakañaanetanetzi? ³¹ Aña iro aritatsi, pinkovatziiyete intasonkaventayeetaimi pimayetantyaaroni kovaperotajaantachari. Iro kantamaitacha, tzimatsira opaita otzimi anayirori iroka. Aritake nonkamantemiro iroñaaka.

Iroora kovaperotajaantachari etakotanka

13 Thame ankantashitavakya kantatsi noñaavaiteero naaka pashineyetatsiri ñaantsi iñaavaiyetziri pashine atziri, nomatzitakyaaromi okaratzi iñaavaitziri maninkariite. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika nomatero netakotantya nantantarori iroka, nokameniminthavaitashitakara.

² Ari okempitzitari eejatzi, thame ankantashitavakya kamantanteri nonatzi naaka, niyotakotziro okaratzi kaari jiyotakoveeta pairani, naventaatziitari Pava ari onkantakemi iroshirinkenaro otzishi irovatziyeero tsikarika janta. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika netakotantya nantantarori iroka, tekatsimacheeni nomonkaraye. ³ Eejatzi okempitari, thame ankantashitavakya arimi nompashitantyaaro maaroni tzimimotanari onkantya ontzimantyaari iroyaari kovityaavaitatsiri. Ankantashitavakya osheki natsipeventakari impaityaarika, notaaventavaikari. ¿Tema kameethavaivetaka iroka?

Iro kantacha terika netakotantya nomatantarori iroka, tekatsira nanintagaiya.

⁴ Itzimira etakotantachari, tsinampari jinatzi, kaminthaantaneri, te inkisakovaitanetya, te irasagaavainetya, te iñaaperovainetya. ⁵ Itzimira etakotantachari te inkaariperovaantenete, te inthañaavainetya, te inkisanetya, te irovapithaantatziityaaro inkisaneentante. ⁶ Itzimira etakotantachari te inkimoshireventero jantakerorika kaariperori, aña iro ikimoshireventzi irirori iriyotakoyeetairo kyaaryoori. ⁷ Itzimira etakotantachari amavevaitapiintaneri inatzi, ikempisantapiintanetzi, tzimatsi iroyaakotapiintane, joisokerotapiintaneta.

⁸ Eero othonkaneta etakotanka. Irooma pashinepayeeni aritake onthonkanetaiya, okempitaty, iroka kamantantaneritaantsi, iñaavaiyeetantaitaro pashinetatsiri ñaantsi, jiyotayeetairo opaiyetarika.

⁹ Tema tekera jiyotayeetziro maaroni, tekera ikamantantayeetziro okantakoyeta maaroni tziyayetsiri.

¹⁰ Irooma aririka onkaratapaake otzimi monkaratachane, eerora akovanairo maaroni onkarate peyayetaachane.

¹¹ Iroovaitake akempiyetara atzirizika. Eenirorika eenchaanitzi, akempitayetari eenchaani, tsika ikantziro iñaavaitzi, tsika ikantziro ikinkishireyeta, tsika okanta ipampithashiryaari. Irooma aririka antaritapaake, eero akempitakotanaari tsika ikantayetara irirori.

¹² Kantatsi oshiyakaantero eejatzi tsika akantara amenaatyaaero ashirota. Eero akoñaatzi kameethaperoini, eero ayotajaantzi tsika akantavaita. Irooma apaata ari ayotakoperoyetairo tsika ikanta Pava, ari ankempitaiyaari irirori jiyoyetaira aakaite. ¹³ Jirokara karatatsiri mava kantaitapiintaachane osaike, eerora

othonkanetaa: aventaashirenka, oyaakoventanka, etakotanka. Iroora kovaperotajaantachari iroka etakotanka.

Iriñaavaitayeetantyaaro pashinetatsiri ñaantsi

14 Pinkyaaryoovero onkantya petakoyetantantyaari.

Pinkokovaperomaitaiyaaro eejatzi intasonkaventayeetaimi onkantya pimayetantyaarori tsikarika opaiyetarika. Okempitaitaayaaro

iroka pinkamantantaneritai.

² Aririka apatotaiyaani ankarateri kempisantzinkariite, tzimatsirika

intasonkaventayeetake iriñaavaitanankyaaro pashinethatatsiri ñaantsi,

eero akemathatziro, eero ayotziro opaita ikantziro. Tera iro iñaavaitantari irika

ankemathatantyaariri aakaite, aña iriira Pava kemathaterine. ³ Irooma

intzimerika intasonkaventayeetakeri inkamantante, iriira kinkithatakaineri

maaroni aakaite, onkantya irovetsikashiretakaantayetairo,

intharomentakaantayetairo, imposhenkashiretantari. ⁴ Ikaratzi

ñaavaitziro pashinethatatsiri ñaantsi, apanirora itharomentashirevaita.

Iriima kamantantaneritaintsiri, iriira tharomentashiretakaayerari

maaroiteni kempisantzinkariite ikaratzi apatoyetachari. ⁵ Osheki onimovetyaana

maaronirika eerokaite pimatero piñaavaitantyaaromi pashinethatatsiri

ñaantsi. Iroora onimoperotataitenari maaronimi eerokaite pimateromi

pinkamantantanerite. Irootakera anayirori pashine. Iro kantacha tzi-

matzirika materone irovaakakoñaaneteri ñaavaitziro pashinethatatsiri ñaantsi,

iriitakera tharomentakaayerarinne kempisantzinkariite

ikaratzi apatoyetachari.

⁶Iyeekiite, thame ankantashitavakya, niyaatake nareetami janta, intaani noñaavaitantapaakaro pashinethatatsiri ñaantsi. ¿Notharomentashiretakaakemima? Thame ankantashitavakya eejatzi niyaatake janta, nokinkithatakotakemiro ikemathatakagaanari Pava, nopampithashiretakaami, nokamantayetaimiro, niyotaayetaimiro eejatzi. Iroora opoñaantatainakari pitharomentashiretanaa. ⁷Intsiyaa noshiyakaaventavakemiro eejatzi, okempitakaro aririka ashovirivaite, aririka ampiyompivaite. Eerorika anashitaro oyameninka, irojatzi apiipiite, tekatsira iyoterone opaitarika akoviri ampanthayeri. ⁸Ari okempitari eejatzi aririka antyoote. Eerorika okameñeenkatzi kameetha, tekatsira iyotatsine akaimatziiri ovayiritya. ⁹Ari pinkempitayetyaari eejatzi eerokaite. Eerorika piñaavaithatantaro inkemathayeeteri, piñaavaiminthavaitashitakara. ¹⁰Kempitaka jaka kipatsikira osheki nashiyetachari ñaantsi iñaavaityeetziri. Tzimayetatsira osheki opaiyetarika ikantayeetziri iñaavaityeetziri. ¹¹Tzimatsirika ñaanatantantarori pashinethatatsiri ñaantsi kaari nokemathatziri, nokempitakaantari pashinesatzi inatzi, ari ikempitzitanari eejatzi irirori. Tera nosheninkamirinkatari kameethaini. ¹²Niyotzi naaka, pikovaperotaiyakeroni eerokaite intasonkaventayeetemi janta. Iro kantacha ontzimatyeeera pinkokovaperoyetairo pintharomentashiretakaayetyaari maaroiteni apatotapiintayetachari janta.

¹³Tzimatsirika ñaavaitzirori pashinethatatsiri ñaantsi, ontzimatyeera inkovakotairi Pava

onkantya irimatakaantaiyaariri irovaakakoñaanetairo iñaavaiyetziri. ¹⁴Aririka noñaañaantantyaaro naaka pashinethatatsiri ñaantsi kaari nokemathatziri noñaavaiziro, kempitaka notharomentaventashitakaro, okantavetaka te nokemathatero okaratzi noñaañaatziri. ¹⁵Aña iro kameethatataitatsi noñaañaantantyaaro ñaantsi nokemathatziri, onkarate tharomentakaiyaanari eejatzi. Arira nonkanterori eejatzi nompanthaaventeririka Pava. ¹⁶Thame ankantashitavakya, tzimatsi piyotainchari japatotaiyani, ari petanakaro eeroka pipaasoonketziri Pava, iro kantacha apaniro eeroka pitharomentavaitaka, iriima pikarataiyirini te intasonkaventayeeteri inkemathatantyaarori piñaavaiyetakeri. ¿Arima iranintaavaitakyaaro irirori pinkantayetakeri? Te iriyotaajatzitya eejatzi kameetharika inkantaiyeni “¡Ari onkantyaari!” ¹⁷Arivetaka pipaasoonketake eeroka. Iriima pashinepayeeni janta temacheeni povetsikashiretakaayetyaari. ¹⁸Osheki nopaasoonketapiintakeri naaka Pava iñaañaatakaanaro pashinethatatsiri ñaantsi, kempivaitakami nanaakemi pimatapiintzirora eerokaite. ¹⁹Iroora aririka nonkarateri napatoty pashinepayeeni kempisantzinkariite te nomatero. Irootyaami nonkovaperotataitemi naaka noñaavaitemi kapicheeni onkantya inkemathatantyaanari, tetyaami nonkovaajatero noñaavaiperotataite kaari inkemathataitenari. Irootakera nomatairi okanta niyotaantantaari kameethaini.”[¶]

²⁰Iyeekiite, eero poshiyari ipampithashireta eenchaani, aña iro aritatsi

¶14:19 Ikantakotakeri jaka Pablo “noñaavaitemi kapicheeni,” iroora oshiyarori inkante “nokovataike noñaavaite 5 ñaanchaaniki okaratzi inkemathateri, te nonkovaajatero noñaavaite 10,000 ñaantsi kaari inkemathataitenari.”

otero, osampiteri oime janta opankoki. Te aritzi oñaavaite tsinane aririka irapatoyeetya. ³⁶ ¿Pikinkishiretaiyan-ima eerokaitera omapokakaantakerori pikinkithatakaantziro iñaane Pava? ¿Eeroma onimotzimi pimayetapiintairo okaratzi jimayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni?

³⁷ Tzimsisirika janta kantatsiri “Naaka kamantanteneri, naaka antakishire nokanta,” ontzimatyeeera iriyotemi irika iriira Avinkatharite kantakaarori nosankinatantamirori iroka. ³⁸ Terika inkempisantayete irika, eerotyá pikempisantaatiziri eejatzi irirori. ³⁹ Iyekiite, ontzimatyeeera pinkokovaperotairo irimatakaitaimiro pinkamantantayetai. Eeromaita pimaperotziro potzitzikayetairi ñaavaiyetzirori pashinethatsiri ñaantsi. ⁴⁰ Irooma pimayetairora irokapayeeni, ñaakotanera pinkantaventyaaro, santzikoiteeni pinkantya.

Irañaantayetaiyaari kamayetatsiri

15 Iyekiite, nokovi iroñaaka nonkinkishiretakaimiro tsika okantakoveta Kameethari Ñaantsi okaratzi noñaaventakemiri, poisokerotanaarira pikempisantai. ² Irojatzira ovavisaakoshiretamineri, eekerorika poisokerotanakityeeyaaro noñaaventayetakemiri. ¿Amenaashiv-aitakama pikempisantayetanai?

³ Jirokara kovaperoyetachari, iroora ikamantaitakenari naaka, ipoñaaka nokamantakemiro eejatzi eerokaite: Ikamimentakaira Cristo okantakaantziro akaariperovaitake, jimatajaantakero jimonkaratatakaakaro okaratzi iñaaventakotzitatakariri Osankinajanorentsiki. ⁴ Ipoñaashitaka

ikitataitakeri, iro avisavetaka mava kitaite, joviriintaitairi. Irojatzira iñaaventakotziyeetakari Osankinajanorentsiki.

⁵ Ipoña joñaakaari Cefas, joñaakaari eejatzi maaroiteni 12 iriyotaane. ⁶ Ipoñaaka joñaakapanaatari eejatzi osheki apaiyetairi iroñaaka “Iyekiite,” 500 ikarataiyini. Eenirotatsi jañaayetziri osheki irikaite, arimaitaka makoryaayetake tsikarika ikaratzi. ⁷ Ipoña joñaakaari Jacobo, ipoña joñaakaari eejatzi maaroiteni Otyaantajanori.*

⁸ Naaka overaantapaakaro joñaakaana eejatzi, kempivaitaka naakami impoivaitziitatsinemi nontzimake.

⁹ Tema naakavetaka Otyaantajanori, janaayetanara maaroitete pashine. Tetya apantaajatyaaaromi nompaitya “Otyaantajanori,” tema novasankitaavaitakeri kempisantanairiri Pava, apatoventanaariri tsikarikapayeeni. ¹⁰ Iro kantamaitacha, tera amenaavaitashitya jineshinonkatziitaana Pava, tema iriitake kantakaakarori Notyaantajan-

otantaari iroñaaka. Naakamaitakara antavaiperotaatsiri iroñaaka nanayiri pashinepayeeni, irootajaantakera kantakaantzirori nantashivaivetakari pairani. Tera naaka matashityaarone apaniroini irokapayeeni, aña Pavara neshinonkataanari nomatantaarori.

¹¹ Irootakera nosankinatantakamirori okaratzi nokinkithatapiintakeri, irojatzira ikinkithatapiintakeri eejatzi pashine Otyaantajanoriite. Irootakera pikempisantayetairi eerokaite.

¹² Aritakera nokinkithayetaimiro joviriintayeetairira Cristo, jovamaaveetakarira, ¿Opaitama pikantantari: “Eerora añaajaantayetai ankamakerika?” ¹³ ¿Pikinkishiretatyaaama te iroviriintajaantayeetairi

§§15:5 Ikantaitziri “Cefas,” irootakera pashine ivairo Pedro.

*15:7 Ikantaitziri “Jacobo,” irootakera pashine ivairo Santiago, irirentzira Jesús.

Cristo? ¹⁴ Aririka onkantyaami, namenaashivaitakara nokinkithatake, pamenaashivaitakara eerokaite pikempisantaiyakeni. ¹⁵ Tema kempivaitakara nothaiyakami noñaaventakotapiintakeri Pava, nonkantantapiintayetake: “Pava oviriintairi Cristo, ari inkempitayetairi eejatzi aakaite.” ¹⁶ Arimi onkantyaami, eero ipiriintayetaa kamayetaintsiri, tera ipiriintzita eejatzi Cristo irirori. ¹⁷ Terikami iroviriintayeetairi Cristo, pamenaashivaivetakara eerokaite pikempisantayetai. Eekerora pinkaariperoyetatyemira tekatsira peyakotaiminemi. ¹⁸ Aritakemira peyaperovaitakami eejatzi ikaratzi makoryaayetaintsiri, amenaashivaivetakara javentaanaarira Cristo. ¹⁹ ¡Inkantamacheetaimi aakaite! Amenaashivaitakamira aventaanakari Cristo, amenaashivaitakamira okaratzi oyaakoneentavetaari, añaaminthavaitashitakara kapicheeni iroñaaka. Maperokitziivaitakaimi.

²⁰ Iro kantacha te ari onkantya. Joviriintayeetairiitsi Cristo ikamavetakara. Iriitakera matakakerori jetakaantaro jañagai tsikara inkantayetaiya apaata ikaratzi makoryaayetaintsiri. ²¹ Jiroka okantakota iroka: Pairani, okaratzi jantakeri aparoni atziri iro poñaakaantakarori akaamaneyetzi maaroiteni. Iro kantacha iriira eejatzi aparoni atziri poñaakaantaarori ampiriintayetai maaroiteni akamayevetaka. ²² Tema iro akaamaneyetantaari maaroiteni okantakaantziro asheninkamirinkaitetari Adán-ni. Iro kantacha ari añaayetai maaroiteni okantakaantziro asheninkashiretaari iroñaaka Cristo. ²³ Jirokara tsika okantakota iroka: Iri Cristo etaarori ipiriintaa. Impoña impiyeerika apaata, ari iroviriintayetaipairi ikaratzi jashiyetaari irirori. ²⁴ Ompoñaashitakya onthonkaiya maaroni, iraperotairi

Cristo ikaratzi pinkathariventashivaitachari, ikaratzi otzimimovaitashitari ishintsinka. Iriira Cristo matakagairone aakaite onkantya irashitantairi Pava, matzirori Ipinkatharijanoritzi. ²⁵ Tema jetzineeronkatatyaaro iroñaaka Cristo ipinkathariventantzi, irojatzi apaata omonkaraantapaakyaari inkitsirinkajaantairi iisaneentayetane, iraatzikantaiyaari iitzi. ²⁶ Ovekaraantapaakyaarone iisaneentane inkitsirinkairi irootakera “Kaamanetaantsi,” inkempitakaantairo atzirimi onaty e iraperotairo. ²⁷ Tema aritake iñaaventakotziyeetakari Cristo, ikantaitake:

Itzimi matakakerori ikitsirinkairi maaroiteni, jimatakeri jaatzikantaari iitzi.

Iro kantamaitacha ikaratzi ikantakoyeetziri jaka “maaroiteni,” tera inkantayeetatye irijatzira Pava inkitsirinkayetairi, aña iri Pava kantakagaiyaarone irimayetantyaarori maaroni. ²⁸ Aririka impinkathariventairo Itomi maaroni, iriira Pava pinkathariventairine eejatzi irirori, tema ari ikenakairori irirori Pava impinkathariventantaiyaarori maaroni tziimayetsiri.

²⁹ Eerorikami jañaayetaimi ikaratzi kamayetaintsiri, ¿opaitama joviinkaatzimentantayeetariri kamaintsiri? ³⁰ Eejatzi okempitzitari, eerorikami ipiriintayeetaami, ¿opaitama añaantapiintayetakarori aakaite ipatzimaminthavaitayeetai? ³¹ Iyekiite, ¿Pithainkatyaanama? ¿Kaarima naaka tharomentaventaamiri nokempisantakaayetaimiri Avinkatharite Jesucristo? Aña omaperotatitayara iroka, okantaitatyaami kitaiteriki ikovayeetzi irovamaitena. ³² Ari okempitzitakari eejatzi jaka nosaikira Efeso-ki, imaimanevaitakena katsimavaiyetatsiri.

Eerorikami apiriintayetaami,
nonkaratataiterityaami iriroriite,
nonkantavaitashitakyaami:
Thame anintaavaitavakya, avavaitya,
aravaite, oimoshirenkavaitya. Aa-
maashiminthatya iro ankame.

³³ Irootakera paamaventantyaarori
iroka otzimikari pikenakaashitane.
“Eerora pitsipaminthatari kaariperori,
pimatzirokari eeroka.” ³⁴ Pimpamp-
ithashiretaiya kameethaini. Ero
pitzipinavaitashita. Kempitaka
tzimayetatsi tsikarika pikaratzi
eerokaite te piyotakotaajateri Pava.
‡Pashiventaantsiitake!

³⁵ Kempitakara tzimayetatsi
janta kantashiretatsine: “¿Tsikama
inkantyaaka impiriintai tonkitsiporoki?
¿Tsikama onkantaajatya iriñeetairo
ivatha?” ³⁶ ‡Masontzi! Kantatsi
oshiyakaantero okantaranki okitho
pankirentsi. Aparoni okitho sampiiki-
tatsineri, ikitakiyeetziri, arira oshookai.
³⁷ Iroka okitho pipankitapiintziri
apakithoroini okantaveta, iro
kantacha oshookanakerika iroka
pashine onkantavaitanakya. Tema te
pimpankitapiintero oshookimatakera
pankirentsi.† ³⁸ Aña iri Pava
shookakaayetzirori otzimayetantari
ovatha okaratzi ikoviri irirori.
Iriitakera nashitakaayerarori
ishookakaayetziro, okaratzi tzimayetat-
siri pashineyetatsiri pankirentsi.

³⁹ Maarointeni akaratzi otzimayetzi
avatha, tera ari oshiyavakaiyani. Thame
oshiyakaanavakero, aakaite atziritzi
anashiyeta avathaki, onashiyeta
ivatha piratsiite, tsimeriite, eejatzi
shimapayeeni. ⁴⁰ Eejatzi ikempiyeta
inkiteveri te iroshiyayetai akantayetara
aakaite osaviveri. Otzimimotziri
inkiteveri irovaneenkaro, te okempitaro
ovaneenkaro aakaite. ⁴¹ Tema

onashita eejatzi irovaneenkaro
ooryaa, irovaneenkaro kashiri,
eejatzi irashi impokiropayeeni.
Tzimayetatsi tsika ikaratzi impokiro
kaari kempitayetyaarine pashine.

⁴² Arira ankantayetaiyara
aakaite ampiriintayetairika. Tema
ikitatapiintayeetziro iroñaaka avatha,
ari oshitzitziri, iro kantacha aririka
iroviriintayeetairo, pashine onkan-
tayetanaiya eero oshitzivaitai. ⁴³ Aririka
inkitayeetero avatha manintaaro onatzi,
iro kantacha ari iroviriintayeetairo
onkantya ovaneenkayetantaiyaari.
Te aavyaavaitanete iroñaaka avatha,
iro kantacha ari iroviriintayeetairo
ontzimantaiyaari oshintsinka.

⁴⁴ Okaratzi ikitayeetziri avatha
tzimavetachara oshire. Iro kantacha
aririka iroviriintayeetairo avatha,
arira ontzimayetai atasorenka. Ari
ikantayetari maaroni añaayetziri
iroñaaka otzimi ishire, iroora
ayotantayetari tzimatsi eejatzi pashine
avatha tzimaatsine atasorenka.

⁴⁵ Ari okanta josankinatakoyeetakeri
etanakarori shirampari, Adán,
ikantaitzi:

Iro etanakarori jañaanake, ipoña otzi-
manake ishire.

Iriima irika oyaatapaakerine kempita-
paakyaarine, otzimimotziri irirori ita-
sorenka, iriitakera añaashiretakaantat-
sine. ⁴⁶ Arira akantayetari. Te otzimi-
movetai atasorenka ovakeraini. Aña iro
etanakaro otzimavetaka ashire, impoña
ontzimayetai atasorenka. ⁴⁷ Tema irika
etanakarori shirampari, kipatsira jaay-
eetake, jovetsikapithayeetakeri. Iriima
apitetanaintsiri shirampari, inkitekira
ipoñaakaro irirori. ⁴⁸ Tsikara ikanta-
jaantara jovetsikayeetakeri kipatsipitha
irika etakarori, iriira akempiyetakari
aakaite. Iriima ikaratzi inkiteveriite,

†15:37 Kantakotachari jaka “pankirentsi,” iroora trigo, okarayetzi oshiyayetarori.

iriira kempitakariri irika poñeenchari inkiteki. ⁴⁹ Arira ankantayetaiyaari eejatzi aakaite. Tema oshiyavevetakari atzimayetake irika jovetsikapithayeetakeri kipatsi, aritakera oshiyayetaiyaari eejatzi irika poñeenchari inkiteki. ⁵⁰ Iyekiite, jiroka okantakota okaratzi nokantakeri: Eero okantzi isaikayetai tsika ipinkathariventantzi Pava ikaratzi tzi-mayetatsiri ivatha, iriraane, shitzitaatsine ivatha. Aña iriiyetakera saikayetaatsine janta inkarate kaari shitziyetaatsine ivatha.

⁵¹ Pinkeme, nonkamantemiro kaari jiyotakoyeetzi pairani. Jirokara: Arira impashinetakaayeetai maaroni aakaite. Iro kantacha eerora añaayetziro maaroiteni aakaite amakoryaayete.

⁵² Apaata ovekaraantapaakyaarone kitaite, omapokashitaiyaara intyoooyeetai. Apathakero onkantapaintya iroovaitake amachookapainte. Arira iroviriintayeetairi kamayetaintsiri, onkantya irañaantayetantaiyaarori vathatsi kaari shitzitanetaatsine. Irooma maaroiteni aakaite añaayetatsiri impashinetakaayeetai. ⁵³ Okaratzi avathatari iroñaaka shitzitanetatsiri, impashinetakaayeetairo eero oshitzivaitantaa.

Akarayetzi akaamanevaitanetzi iroñaaka ari impashinetakaayeetai, kañaneri ankantayetaiya. ⁵⁴ Aririka omonkarapaitetaiya iroka, arira omonkarataiyaari okaratzi joshiyakaaventaitakero “Kaamanetaantsi,” okempitakotari atziri, ikantaitake:

Irika ipaiyeetakeri “Kitsirinkaneri,” japerotairo ipaitayeetzi “Kaamanetaantsi.”

⁵⁵ ¡Kaamanetaantsi! ¿Kantatsima pinkitsirinkantai eeroka iroñaaka?

¡Kaamanetaantsi! ¿Eenirotatsima iroñaaka pithoyene?

⁵⁶ Okaratzi oshiyakaaventachari jaka othoyene, irootakera kaariperonkantsi. Irootakera Ikantakaantaitane iyotakairi tzimataitatsira akenakaashitane.

⁵⁷ Iro kantacha nopaasoonketziri Pava, tema iri matakagairori aakaite oitsinampaantaarori, jotyaantairira Jesucristo ikitsirinkantaarori “Kaamanetaantsi.”

⁵⁸ Iyekiite, ontzimatyeeera pinkyaaryootapiintayetai, pantavaitapiintaineri Avinkatharite. Tema aritake piyotayetai te pamenaavaitashitya, iriitakera Avinkatharite matakaimirori.

Kireeki jotyaantaitziniriri itasorentsitakaitairi

16 Iroñaaka nosankinatakoteri apiyotziri kireeki otyaanteneriri ikaratzi itasorentsitakaitairi.

Nonkantayetaimiro okaratzi nokantayetakeriri Galacia-satzi.

² Aririka papatotapiintaiyaani, ontzimatyeeera pookayete kapiche eeroakaite tzimimotzimiri. Ari onkantya eero nopankiventantapaakaro naaka, nareetapaakyaamirika janta. ³ Aririka nareetakyaami kantatsira pimpairyee aanakerine kireeki janta Jerusalén-ki intsipataanakero nosankinarepayeeni.

⁴ Arira nonkaratanakeri naaka niyaate janta, añaamatsitavake ari nonkantakero.

Ikinkishiretari iranteri Pablo

⁵ Eerora nareetzitami, aña netapaintyaaro niyaate Macedonia-ki, impoña nimpoitapaakero janta pinampiki. ⁶ Aririka nareetakyaami, amaashitya osamani nosaikimotanakemi, kempitaka ari nonkyaarontsitakoteri.

³16:2 Kantakotachari jaka “papatotapiintaiyaani,” irojatzira ikantayeetziari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.”

Impoñaashitakya potyaantaina tsikarika nokoviro niyaatai. ⁷Tera nonkovero naaka kapicheeni onkantya nonkivantapaintemi. Aña nokovatzí osamani nosaikimovaitapaintemi, iriirika Avinkatharite shinetainarone. ⁸Irojatziitara nosaikavake jaka Efeso-ki, irojatzi areetantakya kitaite joimoshirenkayeetziro “Aavataantsi.”[¶] ⁹Iroora nomatantyaarori iroka eenirotatsi iroñaaka jaka osheki nantavaitavaineri Avinkatharite, kameetha okanta noñaakero. Tzimake osheki maimaneminthatakenari.

¹⁰Aririka irareetakyaami Timoteo, paakameethatavakeri, tema irijatzi antavaitaineriri Avinkatharite, ari joshiyana naaka. ¹¹Te arite intzimayete janta manintavaiterine. Iro aritatsi paapatziyavakyaari, irojatzi iravisantakyaari impiyeera naakaki. Tema oyaaventa novakeri impoke intsipayetakyaari pashinepayeeni iyekiite.

¹²Iriima Iyeki Apolos, nokantakeri intsipayetanakyaari ikaratzi notyaantaimiri eerokaite. Iro kantacha te inkove iriyaate irirori. Añaamatsitavake ari iri-matakeri apaata.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹³Paamaventaiaani eerokaite, poisokerotyaaro pikempisantanakeri, shirampari pinkantanakya, pishintsishireyete. ¹⁴Etakotane pinkantavakaayetaiya, pantz-imotavakaiyaarika tsikarika ompaiyetya.

¹⁵Iyekiite, piyotaiyirini eerokaite saikavankotziriri Estéfnas, iriiyetake etanakarori ikempisantayetanake pinampiki Acaya. Ikamaiyetanaaro iriroriite jantavaiventanairi itasorentsitakaitairi. ¹⁶Noshintsithatemi eerokaite pinkempisantairi iriroriite, ari pinkempitzityairi eejatzi kempitakariri ikaratakeri jantavaitaiyini, kamaitanaarori. ¹⁷Osheki nokimoshiretake noñaakero jareetakana Estéfnas, itsipatapaakari Fortunato, eejatzi Acaico. Iriitakera ovakoventapaakemiri eerokaite tera onkante pareetaiyaani jaka, ¹⁸potapishiretantyaanari. Iriiyetakera otapishireyetaamiri eejatzi eerokaite janta. Piñaapinkathayetavairi.

¹⁹Jovethayetamira apatoven-tapiintakariri Pava jaka Asia-ki. Jovethatziitami eejatzi Aquila opoña Priscila. Arira ikempitzitakamiri eejatzi ikaratzi apatoventapiintakariri Pava ipankoki. ²⁰Jovethatziitami eejatzi pashine iyekiite. Etakora pinkantya povethatavakaayetanaiya.

²¹Irooma iroka, iroora nosankinata-jaantzimiri nakoki naaka, novethatami. Naakatakera Pablo. ²²Irovasanki-taaveetapaiyaari kaari etakotaiyaarine Avinkatharite. Impiyitziitaitaiaata thaankiperoini Avinkatharite. ²³¡Onkamintha ineshinonkayetaimi Avinkatharite Jesucristo! ²⁴Netakotami maaroiteni eerokaite, iriira Cristo Jesús matakainarone. Arira onkantyaari.

[¶]16:8 Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatziro ikantayeetziro “Pentecostés.”

Apitetanaintsiri Josankinatziniri Pablo Corinto-Satziite

Ovethataantsi

1 Naakara Pablo osankinatzimirori iroka, Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakaakenari Pava. Arira nokaratziri iyeki Timoteo nosankinatziro. Eerokayetakera nosankinatziini pikaratzii papatoventaari Pava janta nampitsiki Corinto, irijatziira nosankinayetziniri ikaratzii itasorentsitaakaitairi janta kipatsiki Acaya. ² Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Ikemaantsiyetakari Pablo

³ Thame antharomentaiyaari Pava, jirintari Avinkatharite Jesucristo. Iriitakera Ashitairi, neshinonkateri. Iriitake Pava, poshenkateri inatzi. ⁴ Aririka ontzime pomerentsitzimovaitaineri, iriira Pava poshenkaineri, iroora amatantaaarori aaka amposhenkayetaari pashinepayeeni opomerentsitzimoyetari. Irojatzira amateri aakaite okaratzii jantzimotakairi Pava. ⁵ Irojatzira matachaneri, aririka añaayetero ankemaantsiperotziivaitya ikempitapaintzirora Cristo, arira añaityaaro eejatzi imposhenkaperotziityeetai. ⁶ Aritakera okantakari, irootakera nokemaantsivaitantakari naaka, iro niyotantaaarori tsika nonkantya nomposhenkayetaami eerokaite, ari onkantya pavisakoshireyetantaiyaari. Irootakera iposhenkantayeetakanari eejatzi naaka, ari onkantya niyotantaaarori tsika nonkantero

nomposhenkayetaami eerokaite aririka piñaayetairo okaratzii nokemaantsivaitakari naaka. ⁷ Iroora niyotajaantantakari aritake imposhenkayeetaiyaami eerokaite ikempitayeetakenara naaka, aririka pimatanairo pinkemaantsivaitya nokempitaakerora naaka.

⁸ Iyekiite, nokovi piyotaiyero okaratzii noñaakeri naaka pomerentsitzimoyetakanari nosaikantapaintari Asia-ki. Osheki jovatsinaavaitaitakena noñaajaantake ari nonkamakemi. ⁹ Nokinkishiretakotaro iroñaaka, iroora ishinetantakanarori Pava noñaakero nokamimavetaka, onkantya niyotajaantantaaari naventaashiretaiyaari Pava, te arimatsite naventaatzi-itashivaitya naaka. ¹⁰ Iro kantacha Pava jimatakero jovavisaakotaana nonkamemi, eekero iriyaataakayeeero. Aventaashire novakeri eekerora inkempoyaaventatyeena apaata. ¹¹ Eejatzira pinkempiyetanaiyaari eerokaite pinkarataina naaka, piñaañaatairi Pava inkempoyaaventantaaanari. Ari onkantya impaasoonketziiyetantaiyaariri Pava inkarate kemakoyetainaneri jimatakero Pava ikempoyaaventaana.

Opoñaantari Pablo irareetya Corinto-satzi

¹² Niyotzira naaka notampatzikatziimotantake tsikarika nosaikimoyetantake. Iriira Pava iyotatsi tekatsi namatavite, tekatsi ompaitya nompashiventakovaitaari. Tsikara nokantaka niyotaaayetakemi eerokaite, te noñaaventapaintero ikempitakaantavetari osavisatzi iyotanetaantsi onatzi, aña intaani noñaaventapiintakero tsika ikanta Pava ikaminthaantzi. ¹³ Tema okaratzii nosankinayetakemiri tekatsira nomanapithatemi,

onkarate pomerentsivaitachaneri inkemathayeetero. Okamintha pinkemathatapiintairo okaratzi nosankinayetzimiri. ¹⁴Kempitaka aritake pikemathayetakena kapicheeni, kantake pinkimoshireventaina apaata impiyeerika Avinkatharite Jesús. Ari nonkempitzityaari eejatzi naaka, kimoshire nonkantaventaiaami eerokaite apaata.

¹⁵Irootakera nominthatantakarori napiitairo nonkivantemi janta, onkantya pinkimoshiretziitantaari naretaiaamira. ¹⁶Ari noko-vavetakari nonkivantanakemimi niyaatantaarimi Macedonia-ki, impoña napiitanairomi eejatzi nonpiyeerikami. Ari onkantyaami pampitakotantavaiyaanarimi potyaantaina Judea-ki. ¹⁷Iro kantacha noipithokakero nokinkishirevetakari nanterimi. ¿Piñaajaantakema eerokaite osheki namatavitapiintakemi? ¿Pikinkishiretama noñaavaitashivaitaka nonintakaaneki, nokantapiintake “¡Ari! Nonkivantakemi?” ¿Piñaajaantzima niyotataavetakaro eerora nomatziro nonkivantemi? ¹⁸Tema Pava kaari thaiyanetacha, jiyotzi irirori te nothaiyavaita naaka nokantzira “¡Ari!” ¹⁹Ari ikempitzitari eejatzi Itomi, Jesucristo, tsika itzimi netapaakari noñaaventakotapaakemiri notsipatantakariri Silvano ipoña Timoteo. Tema Jesucristo te inkantanete irirori “¡Ari!” iriyotakerika eero jantziro ompaityaarika. Tema okaratzi jantapiintakeri Jesucristo okempivaitakaro iriimi Pava kantapi-intaintsine “¡Ari!” ²⁰Iriira Jesucristo iyotakaajaantayetairi ari omonkarataia okaratzi ishinetantakeri Pava. Irootakera ankantantayetaiaari aakaite aventaashireyetaarira “¡Arivé!” Irootak-

era iriñaapinkathayeetantaiyaariri Pava. ²¹Okempivaitakarora iri Pava ovithaakaayetakairiri Cristo, irijatzi saipatziitoyetaineri, ²²okempivaitakaro impothoyetayeemi jashiyetaira. Tema aña irora jotyaaantakairi Tasorentsinkantsi inampishiretantai, ari ayotziri omapero Pava irothotyero okaratzi ishinetakairi.

²³Omaperotatyaara, jiyotzi Pava te namatavitemi nokantzimira iroñaaka: Kantakaantzirori kaari nokivantantami Corinto-ki, ari onkantya eero nokisavaitantapaakami. ²⁴Tera nonkantatye naakara omperatamiri onkantya pinkempisantayetantaanari. Tema oisokero pikantaventanakaro okaratzi pikempisantanairi. Iro kantacha kantatsira nonkami-naayetaimi pantayetantaiyaarori oimoshirenkayetaimineri.

2 Jirokara nokinkishiretakari: Eerora napiitairo nonkivantaimi, iroorika ovashiretakaavaityaamine nokivantzimi. ²Aririkami novashiretakaavaityaami janta, ¿niinkama tharomentashiretakaiyaanane naaka? ³Irootakera notyaantantakamiri pairani nosankinare, te nonkove niyaatashitemi onkantya povashiretakaantavaityaanari. Aña eerokavetaiyakani tharomentashiretakainane. Irootake nokantashirevetantakeri: “Eerora niyaatzita, nonkemakotavairiita tzimatsirika tharomentashiretakaiyaanane. Ari onkantya nonkimoshiretakaantavaityaariri eejatzi iriroriite.” ⁴Notyaantakemiroranki nosankinare, novashirevaitatyaara nosankinatakemiro. Tera iro notyaantantakamirori onkantya nonkantzimoneentakaantyamiri. Aña nokovavetatya piyote osheki netakoperotatakami.

Ipeyakotziri Pablo kantzimoneentakaaneri

⁵Nokovi iroñaaka noñaaverteri irinta shirampari ovashiretakaavaitakanari. Tera naaka inkantzimoneentakaavaitakya, aña kempitaka maaroni eerokaite ikantzimoneentakaayetakami. (Nokantantarori “kempitaka,” tema te nonkove novanaatziivaitero.)
⁶Tema tzimatsi osheki pikarataiyakeni eerokaite, aritake povasankitaavaitakeri. Iro kantacha iroñaaka aritapaake povasankitaakeri.
⁷Pimpeyakotairi iroñaaka, pimposhenkaiyaari, ayimavaizirikari irovashirenka.
⁸Nokovakotaiyimi pinkantairi irika shirampari: “Netakotaami.”
⁹Pairani, nosankinatakemiranki nokantakemi: “Povasankitayeri.”
Noñaanzitatyaaamira noñaantyaamiri omaperorika pikempisantana.
¹⁰Iro kantacha iroñaaka ikovi Cristo pimpeyakotairi irika shirampari. Irootakera nantairi naaka tema irootake kameethatzimotaimineri maaroiteni eeroka. Itzimirika pimpeyakoyetairi iroñaaka eerokaite, aritake nompeyakotantai eejatzi naaka.
¹¹Irootakera antayetairi onkantya eero ikitsirinkantai Satanás. Tema ayotaiyironi okaratzi ikoviri iranteri irirori Satanás.

Kantzimoshirevaitakariri Pablo Troas-ki

¹²Chapinkipaite, areetakana naaka nampitsiki Troas niyaatantakariri nokinkithatakaantziro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. Arira noñaataikero nokempisantakaantataike ikantakaantakerora Avinkatharite.
¹³Iro kantacha te onimotajaantena janta, tema te noñaapaakeri iyeki Tito. Irootakera navisantanakari jaka Macedonia-ki.

Iriira Cristo oitsinampaakaaneri

¹⁴Iro kantacha, onkantavetya tsikarika ankenayete, kantatsi ampaasoonketairi Pava. Tema okempivaitakaro oyaampoiritayeerimi Cristo, ipiyaara irirori nampitsiki joitsinampaantakera jovayirita. Oshiyakoyetatyaro eejatzi oivarainkata kasankari maaroni nampitsiki. Arira ankantayetyaari aaka aatayete tsikarikapayeeni ankamantayetairi atziri tsika ikantakota Cristo.
¹⁵Akempivaitakaro kasankari itayiri Cristo irinimotakaantyaariri Pava. Iroka kasankainkari kantatsi inkemainkayetairo inkarate avisakoshiyetaatsine, eejatzi inkarate peyashivaitaachane.
¹⁶Tema tzimayetatsira, okempitzimovaitari iroka kasankainkari ovamaantanero onatzi. Iriima pashinepayeeni okempitzimovaitari kasankainkari iro ovañaashiretairine. ¿Niinkama aritaitatsiri iroshiyakaaventayeetairi iroka kasankainkari? ¹⁷Kaarira irikaite kinkithatashivaitarori iñaane Pava ikovi irantashivaityaaro kireeki. Aña iriyetataikera irika maperotanairori ikinkitharyaantziti. Irootakera nomatanairi naaka eejatzi. Iri Pava otyaantakenari nonkinkithatakaante, nantavaitaineri Cristo, iriira Pava pampoyaanari nantayetziroa.

Antavaiventzirori ovakerari antzimotavakaantsi

3 ¿Pikinkishiretama nasagaaventavai-tatya naaka? ¿Noshiyakotatyaaarima amayetzimirori irosankinare, ikantzi: “Paakameethatavakena?”
¿Noshiyakotatyaaarima kovirori posankinateneri iroka osankinarentsi, irayetzimaityaaro tsika ikenayetzi?
²Aña eerokaite kempivaitajaantakarori osankinarentsi jaakameethatantaitari,

iroora josankinashireyetantaitakanari naaka. Tema aririka iriñaayetaimi atziriite tsika pikantayetanaa iroñaaka, arira iriyotayetairo okaratzi nantzi-motayetakemiri, okempivaitanakaro iriñaanayetatyeeeromi okaratzi josankinatakoyeetakenari. ³Arira añiirori eerokatake oshiyavaitakarori osankinarentsi josankinatajaantakeri Cristo. Iro kantacha tera noñaaventatyeeero osankinarentsi koñaatatsiri, kempitarori aririka irosankinayeetero mapikota, aña noñaaventatziro ipashineshoretakaayetaimira Itasorenka Pava Kañaaneri.

⁴Noñaaventantarori iroka, tema iriira Cristo kantakaakarori aventaashireyetaariri Pava. ⁵Tera aaka aavyaashityaarone apaniro, aña iri Pava matakaayetairori. ⁶Iriitakera Pava matakaakenarori noñaaventairo ovakerari antzimotavakaantsi. Iroka ovakerari antzimotavakaantsi kaarimacheenira osankinarentsi kempityaarone paisatori antzimotavakaantsi kaamanetakaantatsiri. Aña iriira kantakotachari Tasorentsinkantsi añaashiretakaantatsiri.

⁷Pairani josankinatantaitakarori Ikantakaantaitane mapikotaki, okoñaatapaintzi irovaneenkaro Pava, ipoña opeyanaka. Ikanta iñaakerora Moisés-ni, shipakiryaporo ikantanaka, te onkantaajate iramenavorotairi Israel-mirinkaite. Iro kantamaitachari iroka Osankinarentsi osheki okaamanetakaantake, okantavetaka otzimimotziro ovaneenkaro. ⁸Irooma okaratzi jimayetairi Tasorentsinkantsi iroñaaka, iroora ovaneenkaperotataitachari. ⁹Tema ovaneenka okantavetaka okaratzi ovasankitaakaantatsiri, iroora maperokitaiterone ovaneenkatyatampatzikashiretakaantatsiri.

¹⁰Iroka ovaneenkaperotaachari

iroñaaka anaatziitaitzirora tzimavetachari pairani ovaneenkaro. ¹¹Aritakera karatataipaake ovaneenkavetapainchari. Irooma ovaneenkaperotaachaneri iroora kantaitaachaneri iroñaaka.

¹²Tema tzimataikera iroñaaka minthashiretakagaiyaanari, tontashirera nonkantanaiya nonkinkithatakaantai.

¹³Te nonkempitavetyaari Moisés-ni ipashikavorotaka eero iñaantari Israel-mirinkaite opeyara ishikakiryavorovetaka. ¹⁴Tema kisoshire

inaiyakeni pairani Israel-mirinkaite, irojatzi ikantayetari iroñaaka ikaratzi icharineyetaari. Tema aririka inkemero iriñaanayeetero paisatori antzimotavakaantsi, eerora ikemathatziro kempivaitaka impashikaitatyeeerimi ikinkishiretane, intaanira Cristo matairone inkemathatakaayetairi kempivaitaka impashikaryaakotaatyeeeromi ikinkishiretane. ¹⁵Eeniropaitetatsi iroñaaka, aririka inkemero iriñaanayeetero Ikantakaantane Moisés-ni, pashikashire ikantayetaka. ¹⁶Irooma intzimerika piyashiretashitairine Avinkatharite, aritake impashiryakoshiretaiya.

¹⁷Ikantakoyeetziri jaka "Avinkatharite" irijatzira Tasorentsinkantsi, itzimi saikashivaitakaantaachari. ¹⁸Irooma

aakaite aventaashiretaarira Cristo, oshiyayetanaarira Avinkatharite. Tema okempitavaitaaro iroñaaka amenaatyeeerimi Avinkatharite joorentamatsitakara ashivotaki. Tema amenavorotakoyetzirira ashivotaki iroñaaka, tera akempitari Moisés-ni ipashikavorovaitaka pairani irirori. Irooma apaata aririka añaaperotajaantairo irovaneenkaro, aripaitera ankempitagaiyaari irirori. Iriitakera matakairone irika Avinkatharite, Tasorentsinkantsi.

4 Iriira Pava neshinonkataanari okanta nantavaitantaaniriri irirori. Irootakera kaari okantzi-moneentavaitantana. ²Novashaantairo ovashiventaavaitenanemi, temacheeni nomanakaavaityaaro niyotaante onkantya namatavitantantyaari, temacheeni nonthaiyakovaityaaro iñaane Pava. Aña okaratzi noñaaventanairi kyaaryoori onatzi, ari okanta iñaantarori Pava kameetha okantzimoyetaari atziri okaratzi nokinkithatakantayetai. ³Tzimatsirika kaari kemathaterone tsika okantakota Kameethari Ñaantsi nokinkithatziri, tera naaka omanapithavaiterine, aña tzimatsi kantakaarori kaari ikemathatantaro okempivaitakaromi impashikapithataitatyeerimi ikinkishiretane, iriitakera peyashivaitaachaneri. ⁴Okempivaitakaro imavityaakitakaitatyeerimi irikaite kisoshireri. Iriira kamaari ipaiyeetziri “ivavane osavisatzi,” mavityaakitakaakeriri, ari okanta kaari ikemathatantaro Kameethari Ñaantsi. Kempivaitakate iriñaayetairomi kitainkari oshiyakaaventachari irovaneenkaro Cristo, oshiyajaantakariri Pava. ⁵Iritakera Jesucristo noñaaventakotairi, nokantzira: “Avinkatharite jinatzi.” Tera naaka ñaaventavaitachane. Intanimacheeni naaka jovakena Jesús pomperavaitaiyaana eerokaite. ⁶Tema ikantake Pava: “Onkitainkataka tsirenikiri.” Irootakera oshiyakaaventacha ikitainkashiretaana naaka, ari okanta nonkitaitakotantaiyaariri eejatzi pashinepayeeni niyotakaayetairira Pava, onkempitzimotantaiyaariri irirorite iriñaagaatyeeeromi irovaneenkaro Pava oshipakiryaae iporoki Cristo.

Aventaashire ankantayetaiya

⁷Okempivaitakaro impaityaami ovapithaantavaiyaaronemi

pinaperotachari kovitziki. Iriira oshiyakaaventachari jaka Pava ipasavyaayetairo itasorenka avathaki, iroora avatha oshiyakaaventakari kovitzi. Iro jimatantarori onkantya iriñeetantyaarori iriitake otzimimoperotziri itasorenka, temacheeni ontzimimotai aakaite. ⁸Tema nokemaantsivaiveta, temaita novashireneentavaiya. Notharokyaavaiveta, temaita ayimavaineentena. ⁹Ipatzimaminthavaitaitakena, temaita irookaventayeetena. Jovatsinaavaitaitakena, temaita impeyakaashiityaana. ¹⁰Oshékira jovamayimavetaidakana ikempitaitakeriranki Jesús, arira iriñaayeetairori iriñaantare Jesús. ¹¹Jiroka kantakotachari, osheki noñaapiintavetakaro nonkamimatzimoveromi nokinkithatakotakeri Jesús, ari onkantya iriñaayetakenarika atziri, iriyoyetai tsika ikanta Jesús jañi irirori. ¹²Iroora nokamimatantakarori naaka, onkantya pañaashiretantayetaiyaari eerokaite.

¹³Iroora nomatakeri naaka okaratzi josankinatajaantakotaiyeetakari pairani, kantatsiri: Nokempisantanai naaka, irootake noñaavaitantari.

Irootakera nomatanairi naaka, nokempisantanai, irootake noñaavaitantari. ¹⁴Tema niyotzi naaka joviriintairi Pava irika Avinkatharite Jesús, aritake iroviriintaina eejatzi naaka, intsipatakagaiyaanari Jesús, ari pintsipayetaiyaana eejatzi eerokaite. ¹⁵Nomatantarori nokinkithatayetai ari onkantya panintaavaitantaiyaari eerokaite. Tema eekerorika poshekiperotanakitye eerokaite ineshinonkayetaari Pava, ari iroshekiperotai paasoonkeyetapiintairine, iñaapinkathatairira.

¹⁶Irootakera kaari okantzimoneen-tavaitantana naaka, okantavetaka jovamayimavaitaitakena. Aña tharomentashire nokantapiintanaa. ¹⁷Okaratzí nokemaantsivaitaka iroñaaka kapicheeni onatzi, eero okantaitatyaani. Irootakera noñaantaiyaarori apaata iniroite ovaneenkatachari kaari thonkatanetaachaneri. Iro anagairone okaratzí nokemaantsivaivetakari, eerora okantaajatai nomonkatziyantaiyaaro ompaityaarika. ¹⁸Tema noña-mampyaatyaaro naaka kaari iñaayetzi iroñaaka, eeromaita othonkatanetaa iroka. Te onkovaperotajaantaiya okaratzí koñaayetatsiri iroñaaka kaari kisotanetatsine.

5 Onkantavetya irovaariperoyeet-zitairo apanko jaka kipatsiki, iro kantacha ayotzi tzimatsi pashine apanko kaari thonkanetaachane janta inkiteki, tema iri Pava ovetsikakero, kaarira atziri ovetsikerone. ²Ari okempitzitari eejatzi avatha iroñaaka, osheki okemaantsitakaavaitakai. Akovataike ontzimimotai pashine avatha añaantaiyaari inkiteki. ³Tema aritake onkantyaari, okaratzí ashireka iroñaaka ari ontzimai ovakerari avatha apaata. ⁴Eenirora añaantayetaro avathaka iroñaaka, atekavaita akemaantsivaitara. Iro kantamaitacha tera ankovajaantataitero ampeyashivaitaiya. Aña akovataitatzira ontzimimoyetai pashinetatsineri avatha, akovairo kantaitachaneri añaantarentsi impoyaataiyaarone iroka añaantare kaari kisotanetatsine. ⁵Iriitakera Pava matakaayetairone tsika ankantayetaiya. Tema añaarora jotyaantakairi Tasorentsinkantsi inampishiretantai, ari ayotziri omapero imonkaratairo Pava okaratzí ishinetakairi.

⁶Irootakera shintsishiretakairi. Tema ayotaiyini eekerotatsira añaayetzi iroñaaka avathaki, tekeraatara

antsipatajaantyaariita Avinkatharite. ⁷Aventaashire oviri eeniroka añaika, okantavetaka te añaavetyaari. ⁸Aritake nokantake, shintsishire akantaka, akovayetake ookaventayetero avathaka, antsiapatantaiyaariri Avinkatharite. ⁹Akovapiintakero antayetero okaratzí onimotziriri irirori, etanakyaaro iroñaaka, ari onkempitzitaiyaari apaata aririka antsiapatajaantaiyaari. ¹⁰Tema maaroite aakaite ari ankatziyimoyetairi apaata irirori, aririka irisaikai iramenakoyetairi maaroiteni, iriñaantaiyaariri ikaratzí antayetakerori kaariperori eenirora jañaaveta, iriitakera irovasanki-taayetairi. Iramenakoyetairi eejatzi ikaratzí antayetakerori kameethari, iriitakera inkempitakaantayetairi impinayetaatyeerimi.

Amatakaayetairi pashine irariperotaiyaari Pava

¹¹Nokinkithatakaantapiintzira naaka, arira nokenakairori iriñaantayeetyaarori omapero noñaapinkathatairi Pava. Jiyotziro irirori, onkamintha piyotaiyeroni eejatzi eerokaite. ¹²¿Pikinkishiretama nasagaaventavaitatya napiipiitantarori? Tera ari onkantya. Aña nokovatzi piyote tsika nokantataitari naaka, ari onkantya piyotantyaarori eeroka tsika pinkanteri pakayeteri kameethaini ikaratzí asagaaventavaitachari janta, kantavaitashitachari: “Kameethari nonatzi naaka,” temaita inkovaa-jataiyeni inkameethashiretaiyeni. ¹³¿Nokempitzimotatyaaamirima shinkiventavaitachari nokantanta-yetamiri? Tekatsira ompaitya, aña nokamaiperoverentanaatyaari Pava. Irooma nokempitzimotamirika atziri tekatsitatsiri, nokovatziira nanintaashiretakaayetyaami nokantayetantamiri. ¹⁴Okaratzira

nantayetziri, iroora nantantayetarori jetakotaanara Cristo. Tema ikamimentayetaira maaroiteni aaka, okempivaitanakaro maaroitentani aakaite ankamayetakemi eejatzi. ¹⁵Jirokara opoñaanteri ikamimentantakairi maaroiteni ipoña jañagai eejatzi, onkantya antapiintayetantaiyaarori ikoviri irirori, eero antashivaitaro okaratzi anevetashivaitari aakaite.

¹⁶Irootakera, eero okantzimovaitantari aparoni atziri tsika ikanta ñeetziri ivathaki. Aña omaperovetatya otzimimotakeri ivatha eejatzi Cristo isaikimotantapaintairi. Iro kantachate añaa yetzimaityaaro iroñaaka. ¹⁷Irootakera nokantantamiri, ikaratzi ovithaashiretanaariri iroñaaka Cristo, ovakerashirera ikantataitanaa, te inkempitanaiya tsika ikantavetara pairani, aña othotyaa maaroni ovakeratzimotanairi. ¹⁸Iriitakera

Pava matakaantzirori maaroni iroka. Irijatzira kantakaakarori okanta ariperotantaariri irirori okantakaantakero jantzimoyetairi Cristo. Ikantayetai iroñaaka irojatzira antayetairi aakaite, amatakaayetairi eejatzi pashinepayeeni irariperoyetaiyaari Pava. ¹⁹Irootajaantakera jotyaa tantakariri Pava jaka kipatsiki irika Cristo, onkantya irariperotantaiyaariri osavisatziite, eero jovasankitaaventantaari iyaariperonka. Irojatzira jotyaa tantayetantakanari naakaite nonkinkithatakaayetairi atziriite irariperoyetaiyaari Pava.

²⁰Iroora nomatanairi naaka, jotyaa tantaitakena noñaaventairi Cristo. Okempivaitakaro iriitajaantakemi Pava apiipiitakaapiintakenarori, nokantzi: "Pariperotaiyaari Pava. Irootake ikovairi Cristo." ²¹Tera irantanetero Cristo kaariperori. Iro kantacha Pava ikemaantsitakaavaitakari okempivaitakaro irantatyeeromi kaariperori. Arira inkenakaakerori

Cristo, jovatampatzikashireyetantairi, ikempitakaayetai ikantara irirori.

6 Naakatakera karataimiri antavaitaineri Pava, noshintsithatzimi eero pimanintavaitziro okaratzi ikaminthagaimi Pava, amenaashivaitakari. ²Tema jiroka ikantakeri irirori:

Niyotakera kameetha omatya, aripaitera nokemakemiro pikovakotanari.

Omonkarapaitetapaakara

"Kitaite Avisakotaantsi,"
noneshinonkatakami.

Iroora apiipaitetaachari iroñaaka, iroka "Kitaite Avisakotaantsi."

³Tera nonkovero intzime impaitya notzitzikavaiteri iravisakoshiretai, ari onkantya eero ithainkimavaitaitantano nantavaitane. ⁴Aña nokovatzi noñaakantairo kameetha inampitane

Pava nonatzi, oisokero nonkantanteya, aririka avishimotena tsikarika ompaitayetya: inkemaantsitakaaveetyaana, impomerentsitakaaveetyaana, irovasankitaaveetyaana, ⁵impasataveetyaana, irashitakovaiveetyaana, irovatsinaavaiveetyaana, nantavaiperokivetakya, ayimavaivetakyaana novochokini, ayimavaivetakyaana notashe, ⁶kiteshire nonkantaiya, iyotane nonkantaiya, aakameetha nonkantantai, nethaantane nonkantantai, nampishire irovaina Tasorentsinkantsi, etakoperotane nonkantantai, ⁷nonkantapiintairo kyaaryoori, intasonkaventakaantaina

Pava, nantapiintairo tampatzikashiretakainane nonkempitakaantanakero novayirityaami, notzikaaventaka ipoña nopiyakoventa. ⁸Onkantavetakya inthainkimavaitaitena, ompoña ñaapinkathataaririka nonatye.

Onkantavetakya inkaviyaveetakyaana, ompoña intharomentayeetyaana. Onkantavetya nonkantapiintavetyaaro kyaaryoori, ipaitapiintayeetakena

“thairi.”⁹ Onkantavetakya eero itzimaveta kaari ñaayetenaneri naaka, tzimamaitacha pashine iyoperoyetanari. Nonkamimavetakya, eeniromaita ñaani. Irovasankitaaveetakyaana, tekeramaita jovamaayeetana.¹⁰ Ovashire nonkantavetakya, eekeromaitatya nontharomvetatyeeya. Nonkovityaanentavaivetakya naaka, iro kantachananintaakaayetaiyari pashinepayeeni. Tekatsi tzimimovaivetyaanane naaka, iro kantamaitacha nanintayetaaro kovaperotajaantachari.

¹¹ Corinto-satziite, nokantapero-tatziimirora irokapayeeni, tekatsira nomanimovaitemiri.¹² Tekeraatarika aventaashiretavakaiyaata, eerokaitera kantashitarori, tera naaka.¹³ Intsityaa paakameethataina naaka nonkempitaimira eeroka, tekatsi nomanimovaitemi. (Nokantzimirora iroka, kempitavaitakara eentsimi noñaanate.)

Oshiyayetaaro itasorentsipankote Pava Kañaneri

¹⁴ Eero povithaajaantanaari kaari kempisantatsine. ¿Kantatsima aparoni kameethashireri irapatziyaari irantavaite aparoni kaariperoshireri? ¿Kantatsima eejatzi ontsirenite tsika janta okitainkatzi?¹⁵ ¿Kantatsima Cristo irakakoteneri ikoviri kamaari? ¿Kantatsima kempisantzinkari intsipatyaari kaari kempisantatsine irashityaaro tsikarika ompaitya?⁸ ¹⁶ ¿Kantatsima ankempitakaantero itasorentsipankote Pava tsika janta iñaapinkathataitzi oshiyakaarontsi? Tema aakaite akaratzii akempisantzinkariyetai akempitayetaatyaaro aakami tasorentsipanko tsika inampitaro Pava Kañaneri. Tema jiroka ikantake Pava:

Ari nonampishireyetantaiyaari, nonkaratairi naniiyetai.

Naakatake inkempitakaanai Ivavane, Iriiyetake nashitaiyaari Naaka.

¹⁷ Iroora ikantantari eejatzi Avinkatharite:

Pintainaryaapithatyaari pashinesatzi atziri, eero pikaraminthatziri irikaite.

Eero pantapiintanetairo nopinkakaimiri. Arira naapatziyeeyaami,

¹⁸ Arira pinkempitakaanaina naakami piri,

Nonkempitakaanaimi naaka eerokayetakemi notomiite, eerokayetakemi nishintoite.

Arira ikantziri Avinkatharite, Shintsikiperotatsiri.

7 Netakotané, tema aritakera ishinetakairora Pava, ontzimatyeeera ankiteshiretai, ovashaantairo maaroni kaariperori, okaratzii antayetziri, okaratzii apampithashireyetari eejatzi. Aña ontzimatyee oñaakan-tairo añaapinkathatziri Pava, itasorentsishiretakaira.

Ikimoshiretake Pablo jovashaantairo Corinto-satzi kaariperori

² Paakameethataina naaka. Tera nonkantzimoneentakaavaiyaami eerokaite, te novaariperotakaan-tavaitemi, te nampovaitami eejatzi.³ Tera iro nokantantarori iroka nothavetakotatzii. Aña napiitavaimiro nokantzitakamiri: “Netakoperotataitami.” Irootakera nonkantapiintemiri eeniroka akarataiyini añaika iroñaaka, ari nonkempitzityaarori eejatzi ankaratairika ankamavetakya.⁴ Oshiki naventaashireyetakami eerokaite. Nasagaaventayetakami. Aririka nompampithashiretakoyetyaami,

⁸6:15 Jiroka pashine ivairo kamaari ikantayeetziri “Belial.”

pitharomentashiretakaana, kimoshire nokanta, okantavetaka osheki imaimanevetaitakana jaka.

⁵Tema nareetakara Macedonia-ki te onkante nomakoryaapaake tema osheki pomerentsitzimotakanari. Tzimayetatsi ñaanaminthavaitashitakanari, irootake kantzimoshirevaitakanari.

⁶Iro kantacha Pava iposhenkapiintari ikaratzi okantzimoneentavaiyetari, arira ikempitzitakanari naaka, jareetakaapaakarira Tito nosaikira.

⁷Oshekira notharomentashiretanaka noñaavakeri. Iroora notharomentashireperotantanakari

ikamantapaakenara tsika pikantaiyani eerokaite. Tema ikantapaakena: “Jaakameethatavakena Corinto-satziite, ikovaiyakeni iriñeemi, osheki okatsitzimoshiretakeri okaratzi jantzimotakemiri, iriniroite jetakoyetaami.”

Arira ikantapaanari, iroora oimoshirenkaperotakenari. ⁸Pairani, nosankinatzitantakamiri, noñaajaan-tavetaka osheki ovashiretakaavaiyaami okaratzi nokantayetakemiri.

Aritakera notyaantataikemiroranki, nokantashirevaitanake: “Eeroty notyaantaajatzinirimi.” Iro kanta-maitacha niyotzi iroñaaka kapichera povashirevaivetapainta eerokaite.

⁹Irootakera nokimoshireventantarori iroñaaka notyaantakemirora. Tera nonkantatye iro nokimoshireventziri novashiretakaavaitakami.

Aña iroora nokimoshireventairi povashaantayetaiora kaariperori. Arira pikenakaakero eerokaite pinimotakaan-taariri Pava poitsinampaayetakero povashiretane, tera novaariperovaita-jaantemi naaka.

¹⁰Tema aririka irovashiretakaantya Pava, ikovatziiira irovashaantakaantayetairo kaariperori, onkantya iravisakoshireyeetantaiyaari.

Irootakera eero okantzimoshirevaitantai iroka. Iroora aririka irovashiretakaantashivaiya osavisatziite, arira iriñaayeetakero inkamashireyeete.

¹¹Tema okaratzi opoñaantakari jovashiretakaavaitakami Pava, irootakera pampithashiretakaanaamiri kameethaperoini, pikisakoventanaana, ovatsimaanakemi, tharovashire pikantanaka, petakoperotanaana, povasankitaakeri kantakaantzirori.

Ari pikenakaakerori poñaakantan-takarori kiteshire pikantayetanaa.

¹²Jiroka opoñaantajaantzitakari nosankinatantakamirori pairani, iro iriyotakaantaiyaamiri Pava tsika pinkantya piñaashintsiventayetaiyaana naaka. Tera iro nosankinamatsitanyaarori irovasanki-taantaiyaari kantakaashitakarori, temacheeni nonkisakoventanyaarori jampovaitaitakari.

¹³Iroora notharomentashire-tantanakari. Osheki okimoshiretakaakena eejatzi nokemavakera paakameethatavakeri Tito, povvisaak-eneri okantzimoshirevaivetakari irirori.

¹⁴Tema aritake nokamantzitakari naaka Tito tsika pikantaiyani eerokaite, nokantakeri: “Kameethara jinaiyatziini Corinto-satziite.” Tera povashiventaantyaanaro okaratzi pantayetakeri, tema omaperotatya okaratzi nokantzitakariri Tito.

Arira okempitziyetakari eejatzi okaratzi nokantzimiri eeroka.

¹⁵Jetakotziiyetaamira Tito iroñaaka, aririka inkinkishiretakoyetyaami tsika pikantaiyakani paakameethatavak-eri, pikempisantavakeri, piñaapinkathatavakeri.

¹⁶Iniroitera nokimoshiretzitaka eejatzi naaka kantatsira naventaashireperoyetaiyaami iroñaaka.

Kireeki impashiyetaariri itasorensitakaitane

8 Iyeekiite, nokovi piyotakotaiyerini ikaratzi apatoventaariri Pava jaka Macedonia-ki, ikaminthaayetairi. ²Okantaveta iñaayevetakaro osheki pomerentsitzimovaitariri, kimoshirera ikantaiyani. Okantavetaka ikovityaaneentavaivetaka, osheki kireeki ipashitantayetakari. ³Ikovakaaneekiinira irirori jantayetakero iroka, ipantayetake okaratzi jaavyaayetzeri, janaantake ipashianta. ⁴Ikantakena naaka: “Thame ampashiyetaari kireeki pashine kempisantzinkariite, ikaratzi kovityaaneentavaitatsiri.” ⁵Imaperovaitakero okaratzi jantakeri anaavaitanakero nokinkishiretakove-takariri. Iri jaakoventajaantanaka Avinkatharite, ari ikempitaakenari eejatzi naakaite. Tema irootake ikovakaakeriri Pava. ⁶Irootakera noshintsithatantakariri Tito impiyanai onkanya iriminthashiretakaantyaamiri pimatayetairo eejatzi eerokaite. Iriitakera karatapaakemiri janta petantanakarori pipashitantayetaka. ⁷Eerokaitera anaantayetanaatsiri pantayetanakero osheki opaiyetarika. Kameetha pikempisantayetana, kameetha pikinkithatakantayetana, kameetha piyotayetana, tharomenta pikantayeta, iniroite petakotakana. Nokovi iroñaaka panaayetante pimpashitantayetaiya.

⁸Eerora noshintsiventzimi pimayetantyaarori. Intaani noñaaventakoyetemiri tsika ikantayetaka jaka iminthatayetaa irineshinonkatantya. Ari okantzimaitari eejatzi onkameethavaitemi poñaakantairo petakotziitantayeta. ⁹Kameethavaite pimayetairomi jantapaintzeri Avinkatharite Jesucristo, jineshinonkatziitantapainta. Otzimi-

motataavetari irirori pairani maaroni, ikempitavaitakari ashaarantakitaneri, iro kantacha ikempitakotapaintari kovityaaneentaneri.

Iroora jimatantakarori iroka onkanya panintaavaitantaiyaari onkempivaityaaromi pashaarantaiyaami inkiteki. ¹⁰Jirokara okaratzi nokinkishiretari naaka: Iroora aritatsi pothotyeeero okaratzi petanakari. Eerokaite etayetanakero avisanaintsiri osarentsi pikinkishiretaka pimpashitantayeta. Pimatakerori petanakaro. ¹¹Intsityaa pothotyeeero. Pinkempitakaantairo ovakera pitharomentaiyanakaniranki petantanakarori. Intsityaa pothotyaaantyaaro okaratzi tzimimotzimiri. ¹²Tera inkovakotajaantai Pava anaakairo ampashitantyaaro okaratzi tzimimotakairi. Intaani ampashitantaiyaaro okaratzi aavyiiri. Aritake onimotakeri Pava. ¹³Tera nonkovakotatyeeemi pimpashitantya iranintaavaitantyaari pipashitakari, ariya okanta pikovityaavaitantakari eerokaite okantakaantziro pipashitantaka. ¹⁴Aña iro aritatsi, pimpashityaari okovityiimovaitari iroñaaka otzimimoyetzimira eeroka, impoñaashitakya impashitaiyaami eeroka apaata aririka onkovityiimovaityaami. Arira onkanya pimonkaratavakaantyaari. ¹⁵Okempivaitakaro okaratzi josankinatakotzitaitakari, kantatsiri:

Itzimi aaperotaintsiri, te ontzimakaantavaite. Iriima againtsiri kapicheeni, te onkovityiimovaityaari.

¹⁶Nopaasoonketzeri Pava, tema iriitake kantakaakarori okanta jetakotantamiri Tito, ari ikempitakana naaka netakotamira. ¹⁷Tema nokantakeri:

“Tito, pimpiyanai Corinto-ki.” Aña minthatzitavaitaka. Iro iriyaate iroñaaka. ¹⁸Nontsipatamiri Tito pashine iyeki. Kameetha kinkitharyaantzi inatzi. Ñaapinkatha

jovayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni, ikemayetakerira iñaaventakotairo Kameethari Ñaantsi. ¹⁹Irijatzira iyoshiitakeriri jaka kempisantzinkariite, jovakeri intsipatanakyaana apaata naanakeneri kireeki pashine kempisantzinkariite kovityaavaitatsiri. Irootakera oñaakanterone omaperotatya etakoyetakari, iroora ompoñaatyaari iñaapinkathayetairi Pava. ²⁰Ari onkantya eero iñaaventakovaitaitantana tsika nonkantya nontsiparyaayeteri kireeki ipashitziantayeetari. ²¹Tema nokovatzi onkameethatzimoteri atziri nantayeteri, ari onkempitzimotyaariri eejatzi Pava. ²²Notyaanteri eejatzi pashine iyeki intsipayetanakyaari. Iri-itake nokitapiintakari, iminthakitakaro irampitakotante. Noñaaventakotakeneri tsika pikantaiyakani eerokaite, iroora iminthaperotantanakari irampitakoyetemi, tema iraventaap-erotane jovayetanakemi. ²³Irika Tito, notsipaminthare inatzi, iri nokaratapiintakeri nantavaiventakemi. Iriima pashine apiteka iyeki itzimi intsipatanakyaari, irotyaantane inatzi kempisantzinkariite saikayetatsiri jaka, iñaapinkathaperotziri Cristo. ²⁴Ontzimatyeeera paakameethatavakeri aririka irareetakya janta. Iro iriyotantyaari iyekiite kempisantsiri jaka omaperotatyaara okaratzi noñaaventakemi eerokaite jaka.

9 Niyotzi naaka te onkovajaantya nosankinatakotemiri piireekite inkarate potyaanteneriri pashinesatzi itasorentsitakaitairi. ²Tema niyotake ayimatapiintakemi eerokaite pantero. Aritake noñaaventakotakemi jaka Macedonia-satziki, nokantayetakeri: “Ikovitzitataikara Acaya-satzi impashitantayetya chapinki avisanaintsiri

osarentsi.” Noñaaventakotakemira eerokaite nominthatakaayetanakari eejatzi iriroriite.** ³Iro kantamaitacha, iroora notyaantzitantyaamiriri iyekiite onkantya inkamantzitantyaamiri, iri etapaakyaarone iriyoyaayeteri kireeki. Tema te nonkove amenaashivaitya okaratzi noñaaventakemiri eerokaite jaka. ⁴Tema nokovatzi thaankiini nonkivantanakemi navisanakerika janta. Kempitakara ari iroyaatanakena tsika inkarate Macedonia-satzi. Aririka noñaapaakero tekeramintha piyoyaayete kireeki, osheki nompashiventavaitya, tema aritake noñaaventakotzitakami jaka. Ari pinkempitzitakyaari eejatzi eerokaite pimpashiventavaitya. ⁵Irootakera notyaantzitantyaamiriri irika iyekiite, iri etapaakyaarone irareetyaami janta tekeramintha niyaateeta naaka. Iri-iyetake iyoyaakotapaakemirine kireeki ikaratzi pishinetantakeri eerokaite. Ovetsika pinkantakeri maaroni kireeki aririka nareetapaakya. Ari onkantya eero noshintsiventantavaitapaakami pantayetero.

⁶Intaanira pinkinkishiretero iroka: Ikaratzi pankitatsiri kapiche, eepichokini jaavatzii. Iriima ikaratzi pankiperotaintsiri, osheki iravateri.

⁷Maaroni eerokaite ontzimatyepimpashitantayetaiya okaratzi pikoviri. Eero pishintsiventantavaitzi impashitantaitya osheki terika inkovaite, ari onkantya eero okatsitzimoshirevaitantari ipashitantakara. Tema aparoni atziri kimoshireventatziitziroori okaratzi ipashitantari, iriiyetakera jetakotari Pava. ⁸Iriira Pava oshekyaaaperotaimirone okaratzi kovityiimovaitamiri. Aritakera ontzimakaantake onkarate pim-

**9:2 Ipatayetziri jaka “Acaya,” iroora kipatsi tsika janta osaiki nampitsi Corinto.

pashitantavaitaiyaari kameethaperoini eeroka. ⁹Okempivaitakaro okaratzi ñaaventachari Osankinajanorentsiki, kantatsiri:

Okaratzi tzimimotziriri Pava, irootakera jantetaaniriri ikaratzi kovityaaneentavaitatsiri.

Tema tampatzikashire inatzi irirori, arira inkantaitatyeeyaani.

¹⁰Iriira Pava kithokitakairori okaratzi pankiyetachari, irijatzi shookakairori, ari okanta jaavayeetantarori okaratzi jovayeetari. Arira inkempitayetaimiri eejatzi eerokaite impayetaimiro kovityiimotamiri, ari onkanta ontzimi-motantaiyaamiri pimpashiyetaiyariri pashinepayeeni, tampatzikashire pinkantya. ¹¹Irootakera impantaperotantyaamiri Pava onkanta pimpashitantapiintyaari. Ari onkanta impaasoonketantyaariri Pava, ikaratzi aayetzirori apashitantayetari. ¹²Ari okantari, okaratzi pipashitantayetari tera intaani pineshinonkatantyaariri kovityaavaitatsiri, aña iro om-poñaantyaari impaasoonkeperoyetairi Pava. ¹³Aririka iriñaayetakero okaratzi pipashiyetakariri, ari pikempitziyetakari eejatzi pashinepayeeni, oshekira iriñaapinkathatanakeri Pava. Tema iriñaayetero tera intaani piñaavaitashiyeta, pikantzi: “Nokempisantairi Cristo oñaaventakotairi Kameethari Ñaantsi.” Aña iriñaayetero eejatzi pantayetziro oñaakantzirori omapero pikempisantayetana. ¹⁴Iroora omponaantanakyaari iretakotziiyetanaiyaami, iriñañaatakoventanaimi, okantakaaro ikaminthagaimira Pava. ¹⁵Ari ankempitzitanaiyaari eejatzi aakaite ampaasoonketanairi Pava, tema ineshinonkatataikai aaka, iro maperokitataitzirori okameethatzi, eero okantzi othotyeero añaaventero.

Iñaaventakotziro Pablo okaratzi jantayetziro

10 Naakatakera Pablo, tzimatsira nokovakotzimiri. Tsinampashire nonkantya eero notsimaavaitami, nonkempitakotyaari Cristo. Tema niyotzi tzimatsira ikantakoyetakena: “Irika Pablo tsinampashireri jinatzi isaikimotapiintai, irooma isaikira intaina katsima ikanta.”

²Nokovakotzimi, eerora piyaatakairo povatsimaavaitena. Ari onkanta eero niyakoventavaitantapaakami aririka nareetapaakyaami. Tema niyotataike arira nonkantayetapaakeri ikaratzi saikimoyetakemiri janta kantayetaintsiri: “Tekatsi impaimatsitya Pablo, ari ikempitayetari pashine atziiriite te ontzimimoteri ishintsinka.”

³Omaperovetatya ari nokempitari pashine atziiriite, iro kantacha irika itzimi nomaimanetziri, tera onkempityaaro nomaimanetziri atziri.

⁴Tema aririka nomaimanetante naaka, tera noirikayetero omanamentotsi okaratzi jomanatantapiintayetari atziiriite, aña itasorenka Pava nomaimanetanta naaka. Arira okanta noitsinampaayetantariri ikaratzi ishintsitakaayevetakari noisaneentane.

⁵Arira okanta nokitsirinkantaariri naakaite maimanevaitaneri, nokitsirinkayetairi asagaaventavaitaneri otzitzikatantatsiri kaari jiyotakoyeetan-tari Pava. Nokempitakaantaaro eejatzi noirikaatyeeromi nokinkishiretashiv-aiyetari, noshintsiventaatyeeyaami nonkempisantairi Cristo. ⁶Aririka nonkemakoventaimi pipiyashitaari eerokaite pikempisantaperotairi eejatzi, aripaitera novetsikya novasankitayeri inkarate piyathayetachaneri.

⁷Paamaiyaara jovapyiimovaita-mikari. Tema tzimayetatsi pikarataiyirini kantayetatsiri:

“Jashitana naaka Cristo.” ¿Ikinkishiretaiyama te jashitzitana eejatzi naaka? Iroorika ikinkishireyetakari, ikenakaashitakarora, tema naaka jashiperotataika Cristo. ⁸Aamaashitya ari pinkantayetanake eerokaite: “Jetanakaro iroñaaka Pablo jasagaaventavaitaro okaratzi iñaaventayetziri.” Tera nompashiventakotyaaaro okaratzi inkantayeeteri, tema iriitake Avinkatharite ovakenari niyotaantayetai, tera irovena novaariperotantavaite. ⁹Irootakera kaari nokovanta onkempitzimotyaaami okaratzi nosankinatakemiri, nokovatziiira nomintharovavaitemi. ¹⁰Aamashitya tzi mayetatsi kantayetatsiri: “Tema jotyaaantapiintairora Pablo irosankinare, osheki ishintsithatapi-intakai, iñaaventapiintayetakairo pomerentsitzimotairi antayetero. Iro kantacha isaikimoyetaira jaka, kempivaitaka te irishintsitanete. Ikantara ikinkithayetake manintaari jinake.” ¹¹Jiroka nakayeteri ikaratzi kantayetatsiri, nokantziri: “Tsikara nokanta nosankinayetakemi, arira nokantzitakari eejatzi nosaikimoyetakemi.” ¹²Tera nonkarateri naaka pikaratziri pisaikaiyini janta, asagaaventavaitachari. Te iriyotaa-jataiyeni irirori. Tzimatsi tsika ikaratzi monkaratapiintavakaavaitachari, iñaajaantake janaavakaantayetarokaratzi kameethatzi movaitashiyetariri iriroriite. ¹³Irooma naaka tera nasagaaventashivaityaaaronononkaratero kameethatzi movaitashitanari naaka, intaanira noñaaventairo nononkaratakero ikantakenari Pava irirori nanteneri. Jirokara ikovakeri nanteneri, ontzimatyeno verairo nantavaiteneri janta tsika pisaikaiyini eerokaite. ¹⁴Irootakera noñaashintsitakoven-tantamiri iroñaaka eerokaite, tera

nanaakaatyero okaratzi ikantakenari Pava. Tema naakatataike etakarori noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. ¹⁵Irootakera kaari nokempitantari ikaratzi asagaaventashivaitarori imonkaratane, aña tzimataavetacha pashine itzimi etatainakarori jimonkaratakero. Iro kantacha iroñaaka, eekerorika pantakishirevaitanakitye, eerora nopankiventavaitanaami eerokaite, ¹⁶kantatsi niyaatayete pashineki nampitsi nonkinkithatakaantairo Kameethari Ñaantsi. Iroora nomateri, eerora nokenanake tsikarika jetayetakaro ikinkithatakaantzi pashine atziri, nasagaaventavaitarokari imonkaratane pashine. ¹⁷Tekatsira apantyaarone irasagaaventashivaitaitya apaniro. Iroora apantaperotarori asagaaventaiyaaro jantayetziri Avinkatharite. ¹⁸Tema tekatsi ompaimatsitya asagaaventavaitya apaniro antharomentavaitya. Iroora kovaperotachari intharomentatziiyetai Avinkatharite.

11 Nokovi eekero pamavetatyero okaratzi nosankinatzi miri jaka, onkantavetakya onkempitzimotyaaami jantziri aparoni masontzi. Nokovi eekero piyaataye piñaanayetero. ²Oshekira naamaakotakami eerokaite, iriira Pava kantakaakanarori. Tema naakatake etakaro nokinkithatakaakemi okanta jashitayetantaamiri Cristo. Nokempitakaantavaitaami eerokatakemi nishinto, tzi matsimi nokashiyakaakamiri pintsipatyaaari, aamaakoki novapiintanaimi eero pikaariperovaitanta irojatzipaavakaantaperotakyaari. Iriira oshiyakaaventachari Cristo, itzimi kempitakariri iriimi paayetairimi apaata. ³Tema notharovakaatyaaami intzime impaitya amatavitemine, inkempitakotakyaari maranke amatavitakeroriranki

Eva. Aritake iroitzipinatakemi, irovashaantakaimiro paventagaari Cristo, pikinatanaarira. ⁴Kempitaka eerokaite, te pishenkaashityaaro pakayeteri pashine ñaaventakotemirine Jesús, ari pakakeri onkantavetakya irinashitapaakyaaro okaratzi noñaaventakotemiri naaka Jesús, okaratzi noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi, okaratzi noñaaventakemiri Tasorensinkantsi. ⁵¿Pikinkishiretama eerokaite janaakoyetana naaka jotyaantajanoritz irikaite? ⁶Aamaashitya te nonkinkithate kameethaini naaka, iro kantacha iyotane nokanta. Irootake piñaakoyetapiintakenari. ⁷¿Noke-nakaashitakaroma tera nonkovakotemi kireeki, nokinkithatakaayetakemirora Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava? Aña tsinampashirera nokantaka nantavaiventakemi niyotaantayetakamirori, te nonkovakovaite. Arira okanta ikempitakaantayeetaamiri iroñaaka iriiperori pinayetzi. ⁸Okanta nokinkithatakaapaakemiranki, iriira pashinesatzi kempisantzinkariite payetakenari kireeki nañaantari. Okempivaitakaro nonkoshitayeerimi iriroriite okanta nantavaiventantakamiri eerokaite. ⁹Eeniroranki nosaikimotaiyimi, osheki nokovityaaneentavaitake. Temaita noñe pimpena ompaitya nañaantyaari. Ikamintha jareetaiyaka iyekiite Macedonia-satzi, iriira payetapaakenari. Ari okantakari kaari noñaantaro pimpayetena kireeki eerokaite. Arira nonkantapiintatyeeero eero nokampitzimi. ¹⁰Iniroitera nokimoshireventakero tera nonkovakoyetemi, arira nonkantapiintanakityeeero maaroni nampitsiiteki okaratzi saikatsiri Acaya-ki. Jiyotziro Cristo kyaaryoora nokantake. ¹¹¿Piñaajaantzima eerokaite iro nokantantarori iroka tera netakotami? Jiyotzira Pava netakotami.

¹²Eekerora niyaatakaatyeeero onkantya irikaite kinkithatakaaneri pasagaaventavaitakari eerokaiteki, eero ikantanta: “Ari nokempitakari Pablo.” ¹³Irikaite kinkithatakaaneri kaarira Otyaantajanori, amativitaneri jinayetatzi, apanirora ikempitakaantashivaitaka iriirikami irotyaantajanore Cristo. ¹⁴Tekatsi ompaitya iromapokakaaantairori iroka. Tema jimatzitaro eejatzi Satanás joshiyakotari ishipakiryi maninkari onkantya iramatavitantatyaari. ¹⁵Iroora eero jomapokantavaitai ikaratzi antavaiyetziniriri Satanás, irojatzira jimatzitari irirori. Inkempitakaantavaitya jantavaitatzi onkantya inkameethashiretakaantaiyaariri atzirriite. Arimaitaka irovasankitaaventayeetairi okaratzi jantayetzi.

Ikemaantsivaitaka Pablo Jotyaantajanoriitzirira

¹⁶Intsityaa napiitavakero nonkantemi, onkamintha eero nokempitzimotamiri masontzi. Irooma nokempitzimotakamiririka, pishinetavakena nasagaaventavakya kapicheeni. ¹⁷Okaratzi noñaavaitziri iroñaaka, tera onkempitajaantyaaro tsika onkantyaami iriñaavaiterimi Avinkatharite. Aña nokempitakotatyaari aparoni masontzi jasagaaventashivaita. ¹⁸Arira ikantapiintayetakari pashine atzirriite, ari nonkantyaari naaka eejatzi. ¹⁹Pikempitakaantavaitara eerokaite iyotaneri pinayetatzi, ¿opaitama pikovantaiyarini pinkempisantayetairi masontzi? ²⁰Irootajaantakera pantayetakeri eerokaite, pikempisantapiintakeri ikaratzi kempitakaantavaitakamiri irotzikatane, aapithavaiyetzimirori tzimimotzimiri, ampovaiyetakamiri, asagaaventavaitachari, pasavorovaiyetzimiri eejatzi. ²¹¿Piñaajaantzima

te naavyaavaitanete naaka nomatantyaarori kempitakarori? ¿Kantatsima nompashiventakotyaaero tera nomatataitero? Eerora. Iro kantacha aritake nantataitake kempityaarone okaratzi jantavetaiyakarini iriroriite, nasagaaventavaiya, onkantavetakya nonkempivetakyaari masontzi.

²² Iroorika jasagaaventavaitaka iñaavaitziro noñaane Hebreo-thatatsiri, eejatzira naaka. Iroorika jasagaaventavaitaka isheninkamirinkaitetari Israel-ni, eejatzira naaka. Iroorika jasagaaventavaitaka icharinemirinkaitetari Abraham-ni, eejatzira naaka.

²³ Iroorika jasagaaventavaitaka jantavaiyetaineri Cristo, eejatzira naaka. (Omaperotaajatatya

nokempitakari naaka iñaavaitzi masontzi.) Iro kantacha nasagaaventaro nanaakovaitairi irikaite nantavaitzi, nanaakovaitairi eejatzi noñaapiintakero jashitakovaitaitakena, ipasavaitaitakena, jovamayimavaitaitakana.

²⁴ Noñaakero okaratzi 5 japiitana ipasavaitana nosheninkapayeeni janta japatotapiintaita.††

²⁵ Mavasatzira okaratzi jomposavaitaitakena. Aparosatzi ipicheetakena. Mavasatzi nopitamenkakotaka. Aparoni tsireni nosaikakovaitake niyankyaaki inkaare, ari nokitaitakotakeri.

²⁶ Osheki nokivantantayetake. Nokenayetake okoveenkayetzi jiña.

Nokenimoyetakeri ipiyota koshintziite. Ikovayetake nosheninkapayeeni irovaariperovaitenami, eejatzi ikempitakari kaari nosheninkata. Nokoveenkatakovaitake nampitsiiteki eejatzi janta tsika te inampiitaro. Nokoveenkatakotake inkaareki. Osheki nopomerentsivaitakari paitashivaitachari “iyeki,” kaarimaita. ²⁷ Osheki nantavaitake, ayimavaivetakana nomakone. Ayimavaitakana novochoki, notashe, nomire, noyatsinkare. Tasheneenta nokantapiintaka. Nomaavaitake tsikarikapayeeni.

²⁸ Tzimatsi osheki avishimoyetakenari. Iroora kantzimoperotakanari irisaikayetai kameetha ikaratzi kempisantayetaatsiri tsikarikapayeeni.

²⁹ Tzimatsirika mantsiyataintsine, nokempitakaantaro naakami mantsiyataintsine. Tzimatsirika

inkaariperotakaitakeri, oshekira nonkisakoventavaiyaari.‡‡ ³⁰ Arira okantakari nasagaaventavaita naaka, noñaaventakotakerora tsika nokantaka kaari naavyaavaitanetanta. ³¹ Itzimi iyotatsiri te namatavitante, iriitakera Pava, Ashitariri Avinkatharite Jesu-

cristo. ¡Tharomenta irovapiintayeetairi! ³² Tema pairani nosaikantapaintari

Damasco-ki, ikempoyaaventakaanakero ijevatakaane Aretas maaroni nampitsi, eero noshitovanta, ari onkantya iraaakaanantyaanarimi.

††11:24 Oñaaventakota irosankinareki Moisés-ni, kantatsira irovasankitaite aparoni atziri aririka irovaariperotakeri pashine. Ontzimatyete irayeteri tsika japatotapiintayeeta, onkantya impasavaitantayeetyaariri. Eerorika okaariperotzi okaratzi ikenakaashitakari, eerora ipasaperoitziri. Irooma omaperorika okaariperotake okaratzi ikenakaashitakari, ontzimatyete irovasankitaaperoiteri. Iro kantacha tera oshineantaantsite iranaakaayeetero onkarate 40 impasavaitaiteri. Irootakera jametaitakari pairani impasataite onkarate 39 itzimirika kaariperovaariperotaintsiri, ari onkantya eero ipiyathatantaro Ikantakaanaitane, aririka iranaakaakero onkaratemi 40. Irootakera ipaiyetairi irikaite “Kovityaapaaka aparoni omonkaratantyaari 40.” Okaratzi ñaaventakotainchari jaka, arira ikantaitakeri Pablo, ipasavaitaitakeri irirori.

‡‡11:29 Okantzira jaka “mantsiyataintsine,” kempitakara tzimatsi kinkishiretakorari iriira ikantakoyeetzi aparoni shipetashirevaitatsiri javentaarira Cristo.

³³Iro kantacha jotetakena kantziriki nokarataiyirini, jovaniiryaaokotakena jantakironta nampitsi, ari okanta noshiyantaari.

**Kempivaitakarori
ovathaantemi kitochee**

12 Tera aritzi nasagaaventavaiya. Iro kantacha eekerora noñaaventatyero noñaavyatakari, okaratzi joñaakakenari Avinkatharite. ²Niyotakotziri irika shirampari jashitaari Cristo. Tzimakotake 14 osarensi irika shirampari jaayeetairi inkiteki, jiyaaperotatzi ojenokitajaantzi inkite. Kempitaka jiyaashinenkatatzi, te niyoperotzimaitya. Terika, jiyaatatziira koñaaroini ivathaki, te niyoperotero. ³Iriira Pava iyotatsiri jiyaashinenkatatziirika, jiyaatatziirika koñaaroini ivathaki. Intsityaa netapanaatyaro noñaaventakoteri irika shirampari. ⁴Jaayeetairira janta ikimoshireetapai. Ari ikemayetairori tsikarika opaiyetari kaari kantaajatatsine iriñaaventakoyeetero. ⁵Arivetaka irasagaaventyaaromi irika shirampari okaratzi iñaakeri. Iro kantacha eero nasagaaventavaita. Intaani noñaaventakotakero tsika nokantaka kaari naavyaavaitanta. ⁶Arimi nasagaaventakyaaromi okaratzi noñaayetakero, eeromi nomasontzishirevaitzimi. Aña aritakemi noñaavaiyetakeromi kyaaryoori. Iro kantacha tera nonkove irasagaaventashivaitapiintaiyaana. Intaani iñaapinkathaventaitenaro okaratzi nantayetakeri, okaratzi ikemakoyee-takenari. ⁷Okaratzi noñaavyatakari ovaneenka okantaka, jiyotake Pava

aritakemi nasagaaventavaitakyaami. Irootake ishinetantakanarori nonkemaantsivaiya onkantya eero nasagaaventavaita. Okaratzi noke-maantsivaitapiintaka okempivaitakero ovathaavaitatyeenami kitochee. Iriitakera kamaari kantakaarori okanta ikemaantsivaitakaantaitakanari.

⁸Mavasatzira nokovakotakeri Avinkatharite intsiparyaakoventaina ikemaantsitakaapiintaitana.

⁹Ikantakena irirori: “Tema aritake nokaminthaavaitakemi, tekatsira kovityiimovaiyaamine. Aña kantataitsira noñaakantaperotairo noshintsinka atziriki kaari aavyaavaitatsineri.” Ikanta noke-mavakerora, kimoshire nokantanaka, nominthatanakaro noñaaventayetairo tera naavyaavaitanete, tema ari onkantya aavyaavaitakaantaiyaanari ishintsinka Cristo. ¹⁰Irootake nokimoshiretantakari naaka okantavetaka te naavyaavaitanevetya, ikaviyavaitaitana, nokemaantsivaitaka, jovatsinaavaitaitana, opomerentsitzimovaitana, osheki noñaayetakeri nantavaitziniri Cristo. Niyopaitetairora te naavyaavaitanete apaniro, arira noñaataitzirori jimatakaatyaanaro naavyaavaishiretanetai.

¹¹Kempitaka masontzi nonake noñiirora nasagaaventavaitaka. Eerokamaitaka kantakaarori nomatantakarori. Iro arivetacha piñaaventayetaainami kameethaini. Okantavetaka te niriiperote naaka, te iranaakotzimaityaana irikaite paitashivaitachari “Iriiperori Otyaantajanori.” ¹²Tema nosaikimovaitakemiranki eerokaite, noñaakakemiro omapero

^{¶¶}12:2 Kantakotachari jaka “ojenokitajaantzi inkite,” iroojatzira ikantayeetzitari “mavatanaintsiri inkite.” Ari ikantayetapiintziri judfo-payeeni iñaaventziro. Ikan-taiyini: “Etanakarori inkite, ari osaikayetziri menkori. Apitetanaintsiri inkite, ari isaikayetziri kashiri, ooryaa, impokiropayeeni, maaroni. Irooma mavatanaintsiri ojenokitajaantzira inkite, arira inampitarori Pava.”

naaka Notyaantajanoritz. Osheki namatsinkavaiventakami. Osheki notasonkaventantake, te piñaapiintaiyeroni, irootake pikempoyaaminthatantakarori. ¹³ ¿Opaitama pikinkishirevaitantari iroñaaka nomanintavaitatziimi? ¿Tema naakameethatemi nokempitairira pashine kempisantzinkariite? ¿Irooma kantakaantarori tera noñe ompaitya pimphashityaanari? Tzimatsirika nokenakaashitakari, pimpeyakotendaro.

Iñaaventziro Pablo mavatanaintsine inkivantante

¹⁴ Nokinkishiretaka iroñaaka napiitairo niyaatashitemi, iroora mavatanaintsine nonkivantemi. Eerora nayiri inkarate pimpinatenari. Kaarira piireekite nonkove nashityaari, aña eerokatataike nokovaperotake nashityaami. ¿Aritatsima aparoni eenchaaniki impinakoventero ikovityiiri ashitariri? Tera, aña iri ashitaaniri pinakoventziri ireentsite. ¹⁵ Irootake nomateri naaka, onkempivaitaiyaaro naakami pirintari. Aritake nomatakero noshinetakoventyaami onkantya pavisakoshiretantyaari. Iniroite netakotakami. ¿Opaitama kaari petakotantana naaka? ¹⁶ Kempitaka tzimayetatsi eerokaite kantatsiri: “Kempitaka Pablo te inkovakoyetai aakaite, ovana jiyotzi, ari ikenakairo jamatavivaitakai.” ¹⁷ ¿Piñaajaantakema jamatavivaitakemi eejatzi ikaratz notyaantayetakemiri? ¹⁸ Notyaantakemiri Tito, eejatzi pashine iyeki. ¿Jamatavitakemima Tito? ¿Tema noshiyashiretavakaiyani maaroiteni naaka, naakameethayetaimira eerokaite? ¹⁹ ¿Piñaajaantakema eerokaite iro nokantantavaitakari nokovashitara notzikaaventatya? Tera ari onkantya, netakotaneete. Aña iri Cristo ñaavaitakaana, onkantya novetsikashiretakaantyaamiri. Iriira Pava iyotatsi. ²⁰ Okantzi-

movaitatyaanara naaka añeeyerone ankantaneentavakaavaitya aririka nareetapaakyaami. Okantzimovaitatyaanara eejatzi noñaapaakemi pintzimaventavakaavaitya, pinkisavakaavaitya, pinkisaneentavakaavaitya, eero paapatziyavakaavaita, pinkishimatavakaavaitya, pinkantakaaperovaitya, pimaimanetavakaavaitya. ²¹ Okantzimovaitatyaanara nompashiventakovaityaami Pavaki. Aamaashitya ari nonkantaneentakovaitapaakyaami pantayetakerorika kaariperori, te povashaantero pantayetziro kamaaroyetatsiri, pimayempitavaitzi, piñaathatashivaitantapiinta eejatzi.

13 Irootakera mavatatsine nonkivantemi. Arira namenakotanta-paakyaamiro, ikantajaantaitakeri: Intzimerika aparoni iyakoventaari, ontzimatyeeera intzime mava atziri, terika, apite ñaakotakerine okaratz ikenakaashitakari, aritatsira irovasankitaayeeteri.

² Arira nonkantapaakeri novasankitay-eri ikaratz antzitakarori kaariperori janta pisaikinta, arira nonkempitzi-tapaakyaari eejatzi pashinepayeeni antayetanaorori iroñaaka. Tema aritake nokamantzitakamiro napiitantakaroriranki nokivantzimi. Irojatzira nosankinatakotzimiri iroñaaka. ³ Aamashitya pikantaiyatziini eerokaite: “Kaarira Cristo otyaanterine Pablo inkinkithatakaante, kempitaka Pablo kaarira iriiperojanori.” Paamaventyaara, irika Cristo, kaarira atziri saikimotantamatsitapaintatsineri, aña otzimimoperotataitziiri ishintsinka irirori, kantatsira iriñaakaayetemiro tsikarika opaiyetari. ⁴ Ari okantavetaka, kempivaivetaka te iravaavaaitanete irika ipaikakoyeetantakariri. Iro kantamaitacha añaakagairira Ishintsinka Pava. Arira nokempitziitakarori eejatzi

naaka, tera naavyaavaitanete, iro kantacha irijatzira Pava shintsitakagaanari, kantatsira noñaakaayetaimiro tsikarika opaiyetari.

⁵Eerora pikinkishiretakovaitashitana tera niriiperojanorite naaka, aña pinkinkishiretakotavakya. ¿Iriiperojanorima pikantaka eeroka pikempisantai? ¿Tema piyotaiyeni inampishiretantami Cristo? Aritake okantari, terika, aamashitya te piriiperojanote eeroka. ⁶Niyoperotataitzira, aririka piñaavakena janta, eerora pikempitakaantavakena, te niriiperotzi naaka. ⁷Nokovakotziri Pava, ari onkantya eero noñaakotantapaakamiro pikenakaashitane. Tera iro nokantantamirori iroka nonkovashivaitapaakya nonkempitakotapaakyari iriiperojanori. Aña nokovaperotataitatzipantayetairo okaratzi tampatzikatatsiri. Irootake nokovakeri, onkantavetya otzikaavakename, eero noñaakantamiro noshintsinka novasankitaapaakemi, iroora niyotakaantaperotyamiri naakatake iriiperojanori. ⁸Tera nonkovero naaka noñaakantashivaityaaro noshintsinka, iro ovatsipero aririka nonkovemi namatavitantemi. Intaanira nokovi noñaakantataitero onkantya iriyotakoyeetantyaarori kyaaryoori. ⁹Aritakera nontharomentakya aririka noñaakemi

paavyaavaishiretanai, onkantavetakya eekero inkempitakaantaitatyeenami naaka kaari aavyaavaitaneri. Iroora noñaañaatakotapiintakeri, onkantya piñaantyaarori eerokaite pothotyeeero paavyaavaishireperotanete.

¹⁰Irootakera notyaantantamirori osankinarentsi, tera nosaikimoyetatyeeemi eerokaite janta, ari onkantya eero notsimaavaitantapaakami apaata. Tema iri Avinkatharite ovakenari onkantya novetsikashiretakaantantyaari, tera irovena novaariperoshirevaitante.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹¹Iyekiiite, jiroka ovekaraantarori nonkantemi: Pinkimoshiretaiyeni. Pothotyayetairo paavyaashirevaiyetai. Pintharomentashireyetai. Paapatziyavakaayetaiya. Kameetha pisaikayetai. ¿Iriira Pava nampishireyetyaamine, etakotantaneri jinatzi, iri kameetha saikakaantatsiri! ¹²Etakora pinkantya povethatavakaanaiya janta. ¹³Jovethatzitami eejatzi itasorentsitakaitairi nampitarori jaka. ¹⁴¿Onkamintha ineshinonkavaitaimi Avinkatharite Jesucristo! ¿Onkamintha iretakovaitaiyaami Pava! ¿Onkamintha inkantakaiyaaro Tasorentsinkantsi paapatziyavakaantaiyaari! Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaaantzini Galacia-Satziite

Ovethataantsi

1 Naakatake Pablo otyaantzimorori iroka osankinarentsi. Otyaantajanori nonatzi naaka. Kaarira atziripayeeni otyaantenane, aña Jesucristo otyaantakenari itsipatakari Ashitairi Pava oviriintaiririranki ikamavetaka. ²Arira nokaratziri maaroni iyekiite kempisantanaatsiri jaka nosankinatzi iroka. Eerokaite notyaantzini pikaratzii pikempisantai janta Galacia-ki. ³Onkamintha ineshinonkayetaiyaaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. ⁴Tema iro ikovakeri Ashitairi Pava irishinetakovoventai Cristo, ikamimentayetakai akaariperoshireyevetaka, ari onkantya eero akempitakotantaari ikaratzii kaariperovaitatsiri iroñaaka, okempivaitakaromi intsi-paryaakoventaatyeeemi. ⁵Onkamintha iñaapinkathatapiintayeetairi Pava. Ari onkantaitatyeeyaani.

Tekatsi pashine Kameethari Ñaantsi ovavisaakoshiretantatsine

⁶Pomapokantanaroro pikatzimataka povashaantanakero pikempisantayevetanakari Pava. Tema iriitake iyoshiiyevetaami, iniroite jetakoyetami irootake jotyaaantantakamiriri Cristo. ¿Opaitama pikempisantsitantakarori pashine kaari kempityaarone Kameethari Ñaantsi?. ⁷Tema kyaaryoo nonkante naaka, tekatsira pashine ñaantsi ovavisaakoshiretantatsineri. Kempitaka tzimatsi ovashaantakaakemirori, ikovatzi iroitzipinaashiretemi, irootake

jovashiñaantayetakarori tsika okanta iñaaventakoyeetziri Cristo. ⁸Aririkami novashiñaayetaimiromi naaka okaratzii nokamantziyetakamiri pairani, irovasankitaitenaata. Ari okempitari eejatzi, aririkami impokaaajatemii maninkariite poñaachane inkiteki, iriñaaventapaakero pashine ñaantsi kaari kempityaarone nokamantziyakamiri pairani, irovasankitayeeteriita irirori. ⁹Aritake nokantziyakamii pairani, irootake napiitemiri iroñaaka nonkante: Tzimatsirika ovashiñaakerone nokinkithatakotapaakeriri Cristo pairani, irovasankitaataveeteriita.

¹⁰¿Irooma nokokovatzi iroñaaka ookimoyetashityaarine atziriite? Aña te, nokokovatziiro ookimoyetariri Pava. Iroorikami nonkokovatemi ookimoyetashityaarine atziriite, tera iromperatane nonatyee Jesucristo.

Irantavaire Pablo

¹¹Pinkeme iyekiite, okaratzii nokamantakemiri Kameethari Ñaantsi, kaarira atziri iyotakayenarori. ¹²Aña iri Jesucristo iyotaakenarori maaroni, tema kaari atziri ashityaarone. ¹³Pikemakotaiyakena tsika nokantaveta pairani eeniro nomonkarayevetaro jameyetari nosheninkapayeeni Judfo. Pikemakotaiyakena eejatzi osheki nokisaneentayevetakari kempisantayetanairiri Pava, novasankitaakaantavetaka osheki, nokovaveta novashaantakairimii ikempisantayetanai. ¹⁴Tema nomaperovetanakityaaro naaka nomonkarayevetakaro jameyetari pairani nosheninkapayeeni, tekatsira nokarayevetakari anaakotenane nokantavetakara. ¹⁵Iro kantamaitacha pairani tekeramintha nontzimaajateeta naaka, jiyoshiitziakana Pava. Iniroitera jetakotziakana irootake jovavisaakoshiretantaanari. ¹⁶Joñaakaanari

Itomi, niyotakotairi. Ikovake noñaaventaineri kaari judío-tatsine tsika okantakota javisakoshiretantaitari. Tekatsira atziri nosampitanake nonkanteri: ¿Opaitama nanteri? ¹⁷Te noshiyashiyetapaintari noñaapainteritayetakarori jotyaaantajanoritzi janta Jerusalén-ki. Aña apatziro novanakero niyaatanake Arabia-ki, ipoña nopiyapaaka irojatzi Damasco-ki.

¹⁸Okanta avisakeranki mava osarentsi, ari niyaatashitakeriri Pedro noñeeri isaiki irirori Jerusalén-ki, intaani nosaikimovaitapaintziri okaratzzi 15 kitaite. ¹⁹Iro kantacha tera noñaapaake pashine otyaantajanori, intaani noñaapaakeri Jacobo irirentzi Avinkatharite.^{§§} ²⁰Omaperotaty okaratzzi nosankinatzimiri, te namatavitzimi, jiyotzi irirori Pava. ²¹Ipoña niyaatake nampitsiki Siria eejatzi janta Cilicia-ki. ²²Tekera iriñaayetenaata Judea-satzi ikaratzzi kempisantayetanairiri Cristo, ²³intaani ikemakoyetashitakana ikantaitzi: “Irikeranki maimanetairi pairani ikisaneentai, kovavetachari iraperotai, ikinkithatakotairo irirori tsika ikantaita ikempisantaitzi.” ²⁴Irootakera iñaapinkathayetantakariri iroñaaka Pava ikemakoyetakena.

2 Okanta avisakeranki 14 osarentsi, ari niyaatairi eejatzi Jerusalén notsipatanakari Bernabé ipoña Tito. ²Iro niyaatantakariri tema Pava oiminthashiryaaakenari. Okanta naretakaranki janta, niyoshiitapaakeri napatotapaakeri jevayetziriri kempisantzinkari, nokamantapaakeri okaratzzi nokinkithatakaayetairi kaari nosheninkata Kameethari Ñaantsi. Iro napatotantapaakariri onkantya eero amenaashivaitanta okaratzzi nantayetak-eri. ³Te noñeero irishintsiventaitavakeri

notsipatakari Tito irimatairo intomeshi-taanitya, okantaveta griego-thari jinatzzi irirori, kaari nosheninka. ⁴Tema ari josatekashivaitakari kashaavaitatsiri inkempisantemi, iriyetake kovayevetacha intomeshi-taanityetakaantya. Te onimoyeteri irirori isaikashivaitaiya kempisantayetatsiri, onkempivaityaaromi intsiptyaakoven-tayetaatyeeeri Jesucristo. Iro ikovaperotaiyini inkempitakotaityaari ikantaranki aparoni omperataari. ⁵Iro kantacha te noshinetakaantero inkempitakoyetyaari, iro nokovaperotake iriyotakotero Kameethari Ñaantsi avisakoshirentaityaari. ⁶Ikanta nokinkithavaitakaapaakeri jevari iñaapinkathayetziri kempisantanaatsiri, onimotanakeri, tekatsi pashine ñaantsi inkantanakeri. (Kempitaka nokenashineentaka nokantake “jevare iñaapinkathataitzi jinatzzi,” aña tekatsi atziri iramaakite Pava.) ⁷Iro kaari otzimanta inkantavakenari, tema jiyotanake omaperotaty jotyaaantakena Pava noñaaventaineri Kameethari Ñaantsi kaari totameshitaanitachane. Ikempitaakerira Pedro jotyaaantakeri irirori inkinkithatakaayetairi nokaratzzi notomeshitaaniyeta. ⁸Tema iriitakera Pava otyaantakeriri Pedro inkinkithatakaayetairi totameshitaanitaari. Irijatzzi otyaantakenari naaka nonkinkithatakaayetairi kaari nosheninkata. ⁹Ikanta Jacobo, Pedro ipoña Juan, etayetakarori ijevatziri kempisantzinkari, jiyotanake iri Pava etakotaanari, iri shinetaakenarori nantayetakari. Aripaitera jaakameethatanakena, ari ikempitaavakeri eejatzi Bernabé, ari onkantya niyaataakaantyaarori nonkinkithatakaayetairi kaari nosheninkata. Ari inkempitanakyaari

§§1:19 Jacobo, irijatzzi ikantaitziri eejatzi Santiago.

irirori inkinkithatakaayetairi
 ikaratzi totameshitaanitachari.*
¹⁰Ipoña ikantanakena: “Aririka
 piyaayetake tsikarika, ontzimatyē
 petakoyetaiyaari ashinonkainkariite.”
 Aritake nomatzitaiakaro netakoyetakari,
 irootake nantapiintayetakari.

Ikisathaitziri Pedro Antioquía-ki

¹¹Ikanta jiyaatakeranki Pedro
 Antioquía-ki, tzimatsi ikenakaashitakari
 irirori, ari nokisathatakeriri. ¹²Tema
 ovakera jiyaatakeranki Antioquía-ki,
 jimavetapaakaro kameethari,
 jayootapaakerira kaari isheninkata.
 Iro kantacha jareetaiyakaniranki
 irotyaantane Jacobo, ari otzimanakeri
 ikenashitane Pedro, jovashaantanakero
 jayoovetari kaari isheninkata. Iniroite
 itharovakaari areeyetapainchari
 ameyetarori itomeshitaanita.
¹³Imatziyetanakaro pashine
 judío-payeeni kempisantavetainchari,
 ari ikempitzitanakariri eejatzi
 Bernabé irirori, jimatakotanakeri
 irikaite. ¹⁴Ikanta noñaakeri Pedro te
 irimonkarayero kyaaryoori Kameethari
 Ŋaantsi, ari napatotakeri ikaratzi
 kempisantayetatsiri, iñeeyakena
 maaroni nokantakeri Pedro: “Judío
 pinatzi eeroka, povashaantairo
 ameyetari pairani, pikempitakotari
 kaari asheninkata. ¿Opaitama
 pishintsiventantari atziriite
 kaari judío-tatsine iroshiyakotairo
 akempiyeta aaka? ¹⁵Omaperovetatyā,
 a-judío-tzi aakaite, te ankempi-
 takovetyaari kaari asheninkata
 ikantaitapiintavetari ‘kaariperoshireri.’
¹⁶Iro kantacha, ayotzi iroñaaka
 tekatsira materone intampatzikashirete
 imonkaravetyaaromi Ikantakaantaitane,
 aña apaniro jimatziro Jesucristo
 jovatampatzikashiretakai aventaashire-

taari. Irootake aventaantaariri aaka,
 antampatzikashiretata. Tema te
 omatero ovatampatzikashiretante
 Ikantakaantaitane.” ¹⁷Intsityaa nonkan-
 tavake: Aririka ankokovatanakero
 irovatampatzikashireyetai Jesucristo,
 ari okanta ovashaantanaaromi
 akokovavetaro amonkarayeromi
 Ikantakaantaitane. Impoña intzime
 kantatsine: Kaariperoshiretakemi
 povashaantairo Ikantakaantaitane.
 ¿Omaperoma ikaariperoshiretakaakai
 Jesucristo? Aña tera. ¹⁸Iroora ame-
 naashivaitachari ashintsiventavakaiya,
 ankante: “Thame amonkaraayetairo
 maaroni Ikantakaantaitane.” Iro kemp-
 vaitakarori naperoteromi nomporokero
 tsikarika opaita kaari ovetsikachane
 kameetha, impoña eejatzi napiitairomi
 novetsikairo tsika okantajaantara
 pairani. ¹⁹Tema okempivaitakarora
 nonkamapithatakityeeromi naaka
 Ikantakaantaitane, ari okaratapaake
 nopankiventaro nomonkaraayetairo.
 Intaani noñiuro nañagai nan-
 tayetaineri okaratzi ikovakaanari
 Pava. ²⁰Nokempitakaantanakero
 nontsipatanaatyeyearimi Cristo
 ikemaantsitakaitakariranki ipaikako-
 taitakeri. Tema nokempitanaatyari
 ikantaranki kaminkari, tekatsi
 irantanai, okaratzi nantayetanairi tera
 naaka nintakaashityaarone, Cristo
 antakaanarori. Naventaanaari Itomi
 Pava, tema iniroite jetakotaana,
 ikamimentaana. ²¹Te nonkove
 napaatero ikaminthagaanara Pava.
 Irootake kaari nokantanta: Ontzimatyē
 amonkarayero Ikantakaantaitane
 añaantyaarori ovavisaakoshireyetai.
 Tema aririkami nonkantemi,
 amenaashityaami ikamimentayetakai
 Cristo.

*2:9 Pedro, irijatzi ikantzitaitari eejatzi Cefas.

Inampishirentai Tasorensinkantsi aventaashiretyaaririka Cristo

3 Iyekiite nampiyetarori Galacia-ki, ¿tsikama okenakeka piyotane? ¿Ipaitema amatavitekemiri? Pairani osheki nokinkithatakaakemiro tsika ikantaitakeri Jesucristo ipaikakotaitakeri. ²Intaani nokovi nosampitemi tsika ikanta inampishiretantakamiriranki Tasorensinkantsi. ¿Irooma inampishiretantakamiri pimonkarayetziro Ikantakaantaitane? Aña tera. Iro kantakaantakerori paventaashireyetaanaarira Cristo. ³¿Pipeyakotakaroma ovatampatzikashiretakemiranki Tasorensinkantsi? ¿Irooma pipampithashiryaari piñaashintsivaitashitya apaniro pivathaki iroora othoty-eemineri ovatampatzikashiretemi? ⁴¿Amenaashityaama okaratzi pikemaantsiventakariranki? Kempitaka te amenaashivaitya. ⁵Tema Pava otyaantakemiriri Tasorensinkantsi, itasonkaventayetakemi, piñaayetakero opaiyeta kaari piñaapiintayeveta. ¿Irooma piñaantayetakarori okantakaantziro pimonkaraayetziro Ikantakaantaitane? Aña tera. Iro piñaantayetakarori paventaanaarira Jesucristo.

Jantzimotavakaari Pava itsipatari Abraham

⁶Tema pairani Abraham-ni javentaanakarira Pava, irootake ikempitakaantaariri itampatzikashiretane. ⁷Iro piyotaiyeerine eeroka, inkarate aventaashireyetaachaneri, iriitakera matakakerori ikempitakotaari Abraham-ni. ⁸Jiroka Osankinajanorentsi iñaavaitakeri Pava pairani iñaanziri Abraham-ni, tema jiyotzitataika aritake irovatampatzikashireyetaari pashinesatzi atziriite kaari judío-tatsine

aririka iraventaashireyetaari. Ikantakeranki: Tasonkaventaari pinatzi eeroka paventaashiretaana, ari nonkempitakaayetaari eejatzi pashinesatzi atziriite.

⁹Ari ikantamaitakeri Pava tasonkaventa jovayetaari aventaashireyetzinkari, ikempitakaantaari tsika ikantakeri pairani Abraham-ni javentaashiretakarira.

¹⁰Tema ikaratzi aventaarori ipankiventaro irimonkaraayetairomi Ikantakaantaitane, tera onkantatye irothotyero irimonkarayetero, ari irashinonkaayetaia. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Ari irashinonkaayetaia inkarate kaari othotyeeerone irimonkaraayetairo josankinaitakero Ikantakaantaitane.

¹¹Ari okantamaita, tema tekatsi materone intampatzikashiretzimoteri Pava imonkaraayetairomi Ikantakaantaitane. Irootake ikantantaitari osankinarentsiki:

Tampatzikashire irinaatye aventaashireri, ari iriñeero irañaantaiyaaro.

¹²Irooma Ikantakaantaitane te ari onkantya, tema josankinaitake kantatsiri:

Inkaraterika monkaratairone, iriitake ñeeroneri irañaashireyetai.

¹³Iro kantamaitacha ikamintha itsiparyaakoventai Cristo irovasankitaaventaaiteromi Ikantakaantaitane, aña iri jashitakaitaka apaniro jovasankitaitakeri. (Iriitake okantakotakeri osankinarentsi, ikantaitakeranki:

Ovasankitaari jinatzi ithataitziri inchakotaki.)

¹⁴Iro jimatantakarori iroka Jesucristo, tema irootake ishinetaikeneriri pairani Abraham-ni. Ari okanta iñaantayetaarori kaari judío-tatsi itasonkaventayeetaari, itsipashireyetai

maaroni Tasorentsinkantsi
aventaashireyetaarira.

¹⁵ Pinkeme iyekiite noñaaventemiro okaratzi ameyetari aaka. Ontzimerika ompaitya antzimotavakaiyaari, osankinatakotziro iro iriyotantaityaari tzimatsi ashinetaineriri asheninka. Aririka osankinatakotakya, tekatsira materone irovashiñagairo okaratzi osankinatainchari. ¹⁶ Ari ikempitaakerori pairani Pava, tzimatsi ishinetaakeneriri Abraham-ni imperiri intsipataakeri incharinetyaari. Piñaakero iyekiite, tera iriñaaventakoiteri jaka inkarate incharinentayetanakyaari Abraham-ni, intaani iñaaventakota aponi incharinetyaari, iriitakera Cristo. ¹⁷ Ñaakero, iriitake jetaka Pava pairani Abraham-ni ishinetaakeneri, ikantakeri: “Abraham, tzimatsi antzimotavakaiyaari.” Ipoña avisakeranki okaratzi 430 osarentsi, ari jimpoitairi Moisés-ni josankinayetairo Ikantakaantziri Pava. Iro kantamaitacha okaratzi josankinayetakeri Moisés-ni, tera ovashiñeero okaratzi ishinetzitakariri Pava pairani Abraham-ni irirori. ¹⁸ Tema iroorikami kovaperotachane amonkaraayetairomi Ikantakaantaitane añaantyaarori impayetairi Pava, amenaashityaamira okaratzi ishinetzitakaniriri pairani Abraham-ni. Tema pairani te otzimitaveta Ikantakaantaitane irimonkarayerimi Abraham-ni, intaani javentaashiretakari Pava, irootake ishinetaantakaniriri irovvisaakoshiretairi.

Ipaitama otzimantari ikantakaantaitziri

¹⁹ ¿Ipaitama otzimantakariri Ikantakaantaitane? Iro otzimantakariri oñaakantero ipiyathanka atziriite, irojatziri irareetantakyaari incharinetyaari Abraham-ni ishinetaakeneriri pairani. Iri jotyaaantake Pava maninkariite

irosankinatakairi Moisés-ni
Ikantakaantaitane. Iriira Moisés
kantakoventakeriri atziriite. ²⁰ Tema
osheki ikaratake kantakoventantaneri.
Iriima Pava aponi ikanta irirori.

²¹ ¿Ovashiñaakeroma Ikantakaantaitane okaratzi ishinetaakeneriri Pava pairani Abraham-ni? Aña te ovashiñeero. Iroorikami ovavisaakoshiretantatsinemi Ikantakaantaitane, aritakemi omatakeromi ontsiparyaakoventayetaimi onantyaari antampatzikashireyetai aririka amonkaraayetanairo. ²² Iro kantacha, ooñaarontakairo osankinarentsi omapero akaariperoshirevetaka. Ontzimatyte aventaashiretaiyaari Jesucristo, añaantyaarori ishinetaakairi pairani Pava.

²³ Tema pairani tekera aventaashiretanaiyaata, kempivaitaka ashitakotatyee mi Ikantakaantaitane, oyaaventa akanta omonkaratya aventaashiretantyaari, te añaavetaro asaikashivaitya antayetairo anintakaanekiini aaka. ²⁴ Tema pairani iyotaane ovayetai Ikantakaantaitane, okempitakaantakai jiyotaitziri aponi eentsi iriyotantyaarori ompaitya iranteri. Irootake iyotakairori eejatziri aventaashiretantaariri Cristo, ari okanta ovatampatzikashireyetaantairi aventaashiretaarira. ²⁵ Aritakera ayoyetairo aventaashireyetaari, te onkovanaiya iyotaayetai Ikantakaantaitane impaitya antayetairi.

²⁶ Tema aventaashirera povayetanairi Cristo, itomi jovayetanaimi Pava. ²⁷ Pikaratzira poviinkaatzimentaari Cristo, pikempitakaantanaatyaaro iriimi pinkithaatakotaiya. ²⁸ Tema pikaratzira paventaashiretanaari Jesucristo, tekatsi iramaakitanairi irirori, okantaveta: aakarika judío, terika a-judío-te, aakarika omperataari, terika omperataariite, aakarika

shirampari, iroorika kooya, tema tekatsi ompaiyetya iroka, ovithaavakaa ikantakaayetai maaroni. ²⁹Tema aventaashire povayetanairi Cristo, kempivaitajaanana eerokami incharinentayetyaami Abraham-ni, eerokatake ñeerone okaratzi ishinetaitekeneriri pairani irirori.

4 Pinkeme nonkante eejatzi. Ikempitakoitakari aparoni eenchaaniki jashitakaari iriri irovaakaro inkashiyakaiyaari apaata irantaritake. Okantavetaka iriivetaka ashitakaro irovaakaro, eenirora jeentsitzi, ikempitakotari ikantara aparoni otzikataari, ²tema tzimatsi kempoyiiniriri irovaakaro jashitakariri iriri. Apaata aririka irantaritake, omonkarataakya ikantakeri ashitariri, aripaite impaitairi jashitakaitariri pairani. ³Ari akantayevetakari aakaite pairani, akempitakotakari ikantaranki aparoni eentsi, akempivetakari eejatzi aparoni otzikataari, amonkaratashivaitakaro jameyetapiintari jaka osaaviki. ⁴Iro kantacha jinintapaite-tapaakera Pava, jotyaantakeri Itomi, itzimantapaakaro aparoni tsinane, ontzimatyete irimonkaratapaintero eejatzi irirori Ikantakaantaitane. ⁵Iro jotyaantantaitakariri onkantya isaikashivaitantaiyaari monkaraayevetarori Ikantakaantaitane. Iro añantaarori itomintayetai Pava. ⁶Tema itomi pinayetaatzi Pava, jotyaantakemiri Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaami. Iriitake ñaavaitakaayetairi aririka amanayete, akantzi: “¡Apá, Ashitanarí!” ⁷Ñaakero te pikempitakotaari ikantaranki otzikataari, itomi jovayetaimi Pava. Tema itomintaami, ikovake piñaayetairo okaratzi ikashiyakaakemiri.

Ampankiventyaarorika Ikantakaantaitane akempitanaatyaari pimantaari

⁸Tema pairani te piyovetari Pava, intaani pivavanetashiyetakaro irovetsikanepayeeni atziri, irootake ompereyetakamiri. Temaita ompavavetya iroka. ⁹Irooma iroñaaka piyotairi eeroka Pavaperotatsiri. Ankantakotero, añña iriitake Pava iyotzimiri eeroka, jaakameethataimi. ¿Opaitama pikovantari papiitairo pikantavetara pairani? Tera apantyaaro. ¿Pikovatziima pinkempitakotaiyaari pimantaari? ¹⁰Tema poimarentapiintantakaro kitaitepayeeni, kashiripayeeni, eejatzi osarentsipayeeni. ¹¹Te pinimotakaayetenaro iroñaaka. Kempitaka amenaashiyetaka okaratzi niyotaayevetakamiri.

¹²Iyekiiite, pinkeme nonkantemiri: Ontzimatyete pinkempitaiyaana naaka, tema novashaantairo nokantaveta pairani, nokempitakotaamiro pikantaiyani eerokaite pairani. Te pimanintashiretavakena ¹³nomantsiyavaivetatya, nosaikimotakemi, ari okanta netantapaakarori noñaaventzimiro Kameethari Naantsi. ¹⁴Añña te pimanintashiretavakena piñaavakenara nomantsiyavaitake, pinkempitakaantakena naakami imaninkarite Pava, paakameethataiyakena. Pikempitakaantakena eejatzi iriirikami paakameethatakemi Jesucristo. ¹⁵Pairani ovakera piñaavakena iniroite pikimoshireventavakena. Kempivaitakami aritake pantakenaromi aririkami nonkantemimi: “Iyekiiite, pinkithoryeenaro poki pimpenaro.” Iro pantantyaarori iroka tema iniroite petakotakana. ¿Tsikama opaita kaari pikimoshireventantaana iroñaaka? ¹⁶¿Piñaajaantakema nokisaneentatziimi okaratzi noñaaventziro kyaaryoori?

¹⁷ Iyeekiite, ikaratzi kovayetatsiri intzip-inashireyetakaiyaami, ikovayetatzira irirori pimpampithashiretakoteri kameethashire jinayetzi. Tera inkameethashireyete, aña ikovayetatzi pinthainkashireyeta naaka, iro paakameethayetantyaariri irirori. ¹⁸ Kameethara iyeekiite onkantaityeeyaani paakameethatapiintena, te onkovaajantya nosaikimotemi. ¹⁹ Notomiite, inroitera okatsizimotana nopampithashiretakoyetami, kempivaaitaka okatsitakotzi tsinane. Eenirora onkatsizimotatyena irojatzi pimmonkaratantakyaarori jinintakaakemiri Cristo. ²⁰ Tsika nonkantaajatyaka nosaikimotantyaamiri iroñaaka janta onkantya nonkinkithavaitakaantyaamiri kameetha. Tema te niyote opaita avishimotakemiri.

Oshiyakaaventantzi Sara ipoña Agar

²¹ Nokovi irakena ikaratzi kovayetatsiri imonkaraayetairo Ikan-takaantaitane. ¿Tema inkemakotero tsika okantakota? ²² Jiroka okantakota: Pairani itzimake apite itomi Abraham-ni. Etakarori itomi, iro ovaiyantakeri irotzikatane, iriima pashine itomi, iro ovaiyantakeri iinaperori, kaari jotzikata. ²³ Tema inintakaanekiini Abraham-ni jovaiyantakaakero irotzikatane, irootakera tasonkacha jovaiyantapiintaitziri eentsiite. Iriima ovaiyantakeri iinaperori, jinashitakara irirori, tema iriitake ishinetakenerori Pava. ²⁴ Tzimatsi ipaita oshiyakaaventakeri iroka apite tsinane, tema apite okaratzi antzimotavakaantsi. Tsinaneka paitachari Agar otzikataaro, irootake kempiyetakariri ikaratzi pankiventayetarori irimonkarayeromi Ikantakaantaitane josankinatakaantakeri pairani Pava otzishiki Sinaí. ²⁵ Iroka otzishi Sinaí saikatsiri Arabia-ki, ari ipaitaitzirori eejatzi Agar. Ikaratzi

otomiyetari Agar, ikempitakotaro tsika okanta jotzikataitaro iroori. Iriitakera oshiyakaaventari Jerusalén-satzi pankiventashivaitarori Ikantakaantaitane. ²⁶ Irooma pashine tsinane iinaperotari Abraham-ni kaari jotzikaitari, iroora oshiyakaaventakeriri anintaayetaachaneri pashineki nampitsi paitachari eejatzi Jerusalén saikatsiri inkiteki. ²⁷ Iro josankinatakoyeetakerori pairani ikantaitake:

Okantavetaka te povaiyante, maanirothaki pinavetaka, iro kantamaitacha iniroite piñeero pinkimoshiretai.

Te piñaavetaro pinkemaantsitya povaiyante, pintharomentaventya.

Tema osheki tzimaatsine povaiyane okantavetaka jimanintaveetakami, ari panaakotairo tzimavetachari oime.

²⁸ Iyeekiite, ari akempitaari Isaac otomira iinaperori Abraham-ni, tema tzimatsi ikashiyakaitakairi eejatzi aakaite. ²⁹ Ikempitaranki otomi tsinane otzikataaro tzimaintsiri inintakaanekiini Abraham-ni, iniroite ikisaneentakeri otomira iinaperori tzimaintsiri inintakaanekiini Tasorentsinkantsi. Irootakera tasonkachari eejatzi iroñaaka. ³⁰ Iro kantamaitacha ¿Opaitama ikantaitakeriri Abraham-ni osankinarentsiki? Tema ikantaitake:

Ontzimatyepomishitovero potzikatane, iyaataita, aanairiita otomi. Tema iri otomi piinaperori ashitaiyaarone okaratzi tzimimotzimiri.

³¹ Ari okantamaita iyeekiite, tera otomintayetai otzikataaro, aña akempitayee-taari otomi kaari otzikataaro.

Pinkyayoventairo piñeero pisaikashivaitaa

5 Tema iriitake Cristo tsiparyaaakoven-tairi, irootake añaantayetarori asaikavaiyetashitaa. Ontzimatyepo

ankyaaryoventayetairo, tema te arite apiitairo ankempitakoyetaiyaari ikantaranki otzikataari. ²Pinkeme nonkanteri. Naakatakera Pablo kamantzimirori iroka ñaantsi. Aririka pinkove pimonkarayero intomeshitaaniitemi, amenaashivaitakera pikempisantanaari Cristo. ³Nokovi napiitero nonkanteri ikarayetzi kovatsiri intomeshitaaniitya, ontzimatyeeera irothotyeeeromi maaroni Ikantakaantaitane. ⁴Tema ikaratzi kovanaatsiri irimonkarayeromi Ikantakaantaitane onkantya irovatampatzikashireyeeantyaarimi, itsiparyaapithaitakenerira Cristo, te iriñeero neshinonkaantsi. ⁵Irooma aakaite, ikantakaakaro Tasorentsinkantsi akempisantairi Cristo, oyaakoventashire oviri irovatampatzikashiretai. ⁶Tzimayetatsi tomeshitaanitachari, iriima pashine te jimatziro irirori. Te onkovanaiya iroka jashiyetaira Cristo. Iro kovaperotacha ankempisantaperotanairi ari onkantya etakoyetavakaantanaiyaari. ⁷Pairani kameetha pikanta pikempisantayetanake. ¿Ipaitama ovashaantakaakemirori kyaaryoori? ⁸Tera iri ovashaantakayemirone etajaantanakamiri jiyoshiiyevetakami. ⁹Tema ikantaitzi: “Kapicheeni onaveta shineyakaarori tanta, aritake omataker oshineyakairo maaroni tantapatha.” ¹⁰Naventaakari naaka Avinkatharite, iri pampithashiretakaimine eero poshiretantaro pashineyetsiri. Iro kantamaitacha, ari irovasankitaitakeri kovatsiri intzipinashireyetakaimi, onkantavetakya tsikarika intzime. ¹¹Iyekiite, te noshintsiventemiitsi pintomeshitaaniyetya. Arimi nonkantya, ¿Arima inkisaneentzimentaitakenaromi noñaaventziro ipaikakotaitakeri Cristo? ¹²Iro kantamaitacha, ikaratzi kovayetsiri

intzipinashireyetakaimi, nokovataike naaka iri pithokashitaitachanemi intotaaniya.

¹³Pinkeme nonkante iyekiite. Jiyoshiitayeetaimi okanta piñaantayetaaro pisaikashivaiyetaa. Iro kantamaitacha, te arite pantayetairo okaratzi pinintakaashiyetari eeroka. Aña iro kameethatatsi petakotavakaayetaiya. ¹⁴Osheki inaveta ñaantsi josankinayeetakeri Ikantakaantaneki, iro kantamaitachari, aaroni okanta kovaperotachari ayotairi, okantzi:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi petakotaro pivatha eeroka.

¹⁵Irooma aririka povatsi-maavakaayetya, impoña pinkisavakaayetya eejatzi, arira piñaakero pimpeyashiretavakaiya.

Jinevetashiyetari, ipoña ikovakaantziri Tasorentsinkantsi

¹⁶Pinkeme nonkanteri: Aririka pantapiintayetairo ikovakaimiri Tasorentsinkantsi, arira piñeero povashaantairo pinevetashiyetari.

¹⁷Tema tzimatsi pinevetashiyetari eeroka, tzimatsi eejatzi ikovakaimiri Tasorentsinkantsi. Tera oshiyavakaa iroka, aña onashiyeta. Ari okanta eero pantapiintantaro pinevetashiyetari.

¹⁸Tema iririka Tasorentsinkantsi antakaanaimirone jinintakaayetzimiri, tera pañiimotairo Ikantakaantaitane.

¹⁹Tera jomaanta antapiintayetzirori inevetashiyetari, jiroka ikantayeta: Te ikinayetaro itsipatari, imayempivaitzi, ipaantavakaavaita, ñaathatashivaitantaneri jinatzi, ²⁰jamanayetziri jovetsikayeetari, isheryaayeta, ikisaneentavakaavaita, iñaanaminthatavakaiyani, te iraventaavakaiya, ikatsimatavakaa, imaimanetavakaa, te jariper-

otavakaa, te jaapatziyavakaa, ²¹ ikisaneentakotavakaaro jashiyetari, jovavakaa, ishinkivaiyeta, in-evekitakaro iroimoshirenkavaitya irantantyaarori kaariperori, jantayetziro tsikarika opaiyetari. Tema irootake noshintsithatakemiri pairani eero pantantayetaro iroka. Tema aririka pantayetakero, eero piñeero impinkathariventaimi Pava. ²² Irooma okaratzi jantakaantziri Tasorensinkantsi, añiuro etakotantya, tharomenta ankantya, kameetha asaikanai, eero athaavakovaita, kaminthaa ovante, aakameetha ankantante, oshiretanaiya kameetha, ²³ tsinampashire ankantya, eero anevavaitashitaro opaiyetari. Tera onthañaapithatairo Ikantakaantaitziri amayetairo irokapayeeni. ²⁴ Iro kantacha, ikaratzi ovashaantairori kaariperori jashiyetaarira Cristo, kempivaitaka impaikakotaatyeeromi okaratzi inebetapiintashitari irantashiyetayarimi irirori.

²⁵ Tema inampishiretantaira Tasorensinkantsi, ontzimaty amayetapiintairo okaratzi ikovakaayetairi. ²⁶ Te onkameethate asagaaventavaiya, te onkameethate ankantzimoneentakaavaityaari asheninka, te onkameethate eejatzi ankisaneentakovaiteri jashiyetari pashine.

6 Iyeekiite, aririka piñe tzimatsine ikenakaashitane, tema antakishire pikantaka eeroka, pinkaminayeri. Paamaventya pikishirikari, otzimikari pikenakaashitane eeroka. ² Pampitakotavakaayetanaia, pinkempitakaantero povatsinaryaakotavakaatyeeyaami janayeetziro tenari. Tema ari onkantya pimonkaraantyaarori pantayetanairo ikovakayimiri Cristo. ³ Tzimatsirika pampithashirevaitachari, inkante: “Iripero nonatzi naaka.”

Apaniro jamatavivaitaka tema tekatsi impaitamatsitya irirori. ⁴ Aña ampampithashiretakotyaa maaroni, inkene ankimoshireventavaiya. Eero akantashirevaitashita: “Nanaakeri irinta.” ⁵ Tema maaroitani otzimayetzi amayeteri.

⁶ Ikaratzi ikinkithatakaapiintaitziri iñaane Pava, okameethatzi impinay-eeteri iyotayimiri, tema tzimatsi kovityiimoyetariri irirori.

⁷ Tekatsira materone iramataviteri Pava. Ikaratzi kovayevetachari iramataviterimi, apaniro jamatavivaitaka. Okempivaitakaro opaitarika impankiiterimi, aririka onkithotanake eero opashinetzi okitho irojatzi inkoyeetai tsika okanta ipankiitakeri.

⁸ Ari ikempitari ikaratzi antapiintakerori inebetashiyetari, kempitavaitaka iravataatyeeromi ovasankitagaantsi. Iriima ikaratzi antayetanairori ikovakaantziri Tasorensinkantsi, kempitavaita iri aavataironemi kañaanetaantsi.

⁹ Ontzimaty amaventya eero aperaventantaro antayetairo kameethayetsiri. Eekero aataakanakityeero eero okantzimoneentavaitai, iro añaantaiyaarori kempivetarori jaavataitakeri. ¹⁰ Irootake okovaperotantari aneshinonkayetaiyaari maaroni, aakara kyaaryooperotavakaachane akaratzi akempisantayetaira.

Itharomentaro Pablo ipaikakotzimentakari Cristo

¹¹ Iyeekiite, naakara osankinatajaantzimirori nakoki iroka, antaropayeeni nokantayetakemiro. ¹² Tema ikaratzi shintsiventakemiri pintomeshitaaniyetya, inintakaashivaitaro irirori, iro irinimotakaantashityaariri ikarataiyini. Ari onkantya eero imaimaneventaitantari iriñaaventeriri Cristo ipaikakoitakeri. ¹³ Tema

ikaratzi totameshitaanitainchari, tetya irimonkaragaajatero Ikantakaantaitane. Iro kantacha ishintsiventaiyakemi eeroka pintomeshitaanitaiyaani, ari onkantya irasagaaventantyaari aririka irimatakaakemiro ishintsiventzimiri.¹⁴ Irooma naaka te nonkove nasagaaventavaiya, aña iro nokovataike nontharomentaiyaaro ipaikakotaitakeri Avinkatharite Jesucristo. Tema ipaikakotzimentakanara naaka Cristo, okempivaitanaaromi onkamapithatatyeeenami osavisato, ari nokempitzimotakaro eejatzi naaka nokamapithatakero osavisato.¹⁵ Tekatsira ompaitzimotanaiyaari Cristo aakarika tomeshitaanitaari, terika antomeshitaanitya. Aña iro ko-

vaperotanaachari ikempitakaantayeetai ovakerami irovetsikayeetai.¹⁶ Inkarate kempisantayetairone nokantayetakeri, ari irisaikayetai kameetha, kamintha irovayeetairi. Arira inkantayetaiyaari ikaratzi jashiperoyetaari Pava iroñaaka, ikempitaavetakari pairani Israel-mirinkaite.

¹⁷ Ari okaratapaake iyekiite, te nonkove irimaimanevaitaitena. Tema oshekitake jovirontzimentaitakenari naaka Avinkatharite Jesús.

Overaantarori ovethataantsi

¹⁸ Iyekiite, onkamintha ineshi-nonkayetaiyaami Avinkatharite Jesucristo. Arira onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Efeso-Satziite

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo, irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakaakenari Pava. Eerokaite nosankinayetzini pikaratzi jashiyetaami Pava, pikinatanaari eejatzi Jesucristo paventaanaari janta Efeso-ki. ² Onkamintha ineshinonkataiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Itasonkashireventantzi Cristo

³ Thame antharomentaiyaari Pava, tsika itzimi jiritari Avinkatharite Jesucristo, iri tasonkashireventairi jotyaantakairi Cristo ipoñaakaro inkitekinta. ⁴ Iri iyoshiiyetakairi pairani tekeramintha irovetsikeroota kipatsi, jiyotzitaka ari irashiyetai Itomi, kiteshire ankantzimotaiyaari, intasorentsishiretakaayetaira. ⁵ Iniroite jetakoyetakai. Ari okanta jotyaantantakairiri Jesucristo, iro opoñaantari itomintayetai, tema ikovitataikaro irirori pairani irineshinonkayetai. ⁶ Irootake antharomentantapiintaiyaariri Pava, tema iniroite ikaminthaayetai, jaapatziyayetai, iro opoñaantari jotyaantakairi iretakoperotane. ⁷ Tema iniroitera jetakoyetai, ipinakoventayetai ikapathainkatzimentakairanki Itomi. Ari okanta ipeyakotantairori antayevetakaro kaariperori. ⁸ Ari ikenakaataikerori Pava, tema iyotaneri jinatzi, irooperori ipampithashiretane irirori. ⁹ Jiyotakaayeetairo okaratzi ipampithashiretzitakari irirori, tekatsi iyovetyaarone onkarate irantairi. ¹⁰ Tema okaratzi ipampi-

thashiretzitakari, ari onthotyaakya omonkarayetaiya. Aririka impiyee Cristo, ari inkarate impinkathariventapairi maaroni tzimayetatsiri inkiteki, eejatzi kipatsiki.

¹¹ Ipampithashiretzitakaro okaratzi jiyotakaayetairi iroñaaka. Irootake jiyoshiiyetantairi, tema ikashiyakaitzitakairi irotyaantaineri Itomi. Tema okaratzi jantayetakeri, iro ipampithashiretzitakari irirori. ¹² Irootake imayetantakarori iroka Pava, onkantya nontharomentantyaariri nokarataiyini netayetakaro naven-takari Cristo. ¹³ Ari pikempitayetakari eejatzi eerokaite, omapoka pikemakotavakeri Cristo, iñaaventaitapaakero Kameethari Ñaantsi, pikempisantanake. Tema ikashiyakaitakamiri pairani irotyaantemiri Tasorentsinkantsi, iri iyotakaimirone jashiyetaayetaami, ari inkantaitaayeeroni irinampishiretantaayetaami. ¹⁴ Tema añiirora te jookaventai Tasorentsinkantsi, ari ayotziri omapero Pava irothotyeero okaratzi ishinetakairi. Ari onkantayeeyaara irojatzintsi-paryaakoventantaitaiyaariri ikaratzi ipinakoventairi irirori jashiyetaari. Irootake intharomentaventantaitaiyaariri.

Iyoshiretakaantzirori ipoña oñaarontzirori

¹⁵ Tema nokemakotakemi tsika pikanta pikempisantanairi Avinkatharite Jesús, tsika pikanta petakoyetanaari ikaratzi itasorentsitaakaitairi, ¹⁶ te novashaantero nopaasoonketakoventzimi, noñaañaatakotapiintzimira. ¹⁷ Noñaañaatziri Ivavane Avinkatharite Jesucristo, itzimi ashiyetarori ovaneenkarontsi. Iro nokovakotantariri iriyoshiretakaimi, iroñaarontaperotaimiro tsika ikantakota irirori, ¹⁸ impampithashiretakaimi

onkantya piyotakotantyaarori jyoaakoneentari ikaimashireyeetairi, piyotakotantyaarori eejatzi ova-neenkatataika iroñaakayetairiri Pava jashiyetaari, ¹⁹piyotakotantyaarori eejatzi iniroite ishintsinka tekatsi kempityaarine. Osheki onkantakaayetai ishintsinka akaratzii akempisan-tayetairi. Tema irojatzii ishintsinka ²⁰joviriintantaariri pairani Cristo ikamavetakara, jaanairi inkiteki, jomisaikavairi irakojanoriki. ²¹Ari ikaratairi Pava ipinkathariventairi maaroni pinkathariyevetachari. Tera intaani impinkathariventairi ikaratzii tziyametsiri iroñaaka, ari ikaratzii impinkathariventairi tziyametaatsineri apaata. Omapero janaakotantake, tema pinkathariperori jinatzii. ²²Tema irijatzii Cristo jimatakairi Pava ijevatairo maaroni, ikempitakovaitakari aatzikiriri iisaneentane. Irijatzii Cristo ikempitakaanta Pava iriimi iri-itoyetapiintaineri kameethayetsiri, irootake ikovakaayetakairi pairani antayeteneri.

Jetakotai Pava iro avisakoshireyetantaari

2 Iriitakera Pava ovañaayetaimi eerokaite, tema pairani kempivaitaka ovamaayetyeemimi piyaariperoshiretane, ²iro pantayetapi-intakeri tsika ikanta piñaayetziri osavisatziite, pantashiyetakaro ikantakaantziri ovashinchiirori tampyeenka, irijatzii kantakaarori joshikitantari piyathariite. ³Ari akantavetakari pairani maaroni aakaite, antapiintakero anintakaashiyetari, anevetashiyetari eejatzi, irootake apampithashiretapiintakari. Ari akempitakovetakarori irovasankitaayetairi.

⁴Iro kanta-maitacha Pava neshinonkatantaneri, jetakoyetai iniroite, ⁵jañaakaayetai ovamaimavetakai kaariperori, jovañagairiranki Cristo. (Tema iniroite ikaminthagaimi Pava, irootake jovavisaakoshiretantaamiri eejatzi eeroka.) ⁶Tema jovañagairira Cristo, ari ikempitaayetairi eejatzi aakaite. Iri kantakaarori atsipashiretantaariri Cristo Jesús inkiteki. ⁷Iro jantayetantakarori maaroni irokapyeeni iriyoeyetan-taityaari iniroite ikaminthaantake, jotyaaantakairi Cristo Jesús irovavisaakoshireyetai. ⁸Irootakera piñaantaarori pavisakoshireyetai poshreyetaari. Aña iri Pava, itzimi kempitakaantaarori impashitaiyaamiro avisakoshiretaantsi, ⁹tera eeroka materone povavisaakoshiretya apaniro. Ari onkantya eero pasagaaventashivai-tanta. ¹⁰Tema iro jovetsikayetantakairi ankempisantairi Cristo Jesús antayetapiintaineri kameethayetsiri, irootake ikovakaayetakairi pairani antayeteneri.

Ariperotairi Cristo ipaikakoitakeri

¹¹Tema maaroni eerokaite te pi-judfo-tzi, ipaiyetzimi nosheninkapyeeni “Kaari tomeshitaaniri.” Iriima iriroriite ipaitavakaayeta “Tomeshitaaniri.” Tekatsi ompaitzimaitya, tema jantashiyetakaro koñaanetsiri avathaki. ¹²Pimpampithashiretakotya pairani tekera pinkempisanteriita Cristo, te pinkempiyavetyaari Israel-mirinkaite, pinashitaiyakani. Te piyotakovetaro irantzimotavakaityaari, te piyotakovetyaaro eejatzi ikashiyakaayetairi. Okantavetaka pisaiki kipatsiki, te piyotakoteri Pava, tekatsi poyaakoneente. ¹³Irooma iroñaaka pikempisantairi Cristo Jesús, paapatziyaatyaari Pava. Okantavetaka intaina povavetakari

pairani, iro kantacha ikapathainkatzi-
imentakemiranki Cristo, aripaitera
paapatziyaari Pava. ¹⁴Ari okanta
ikantakaakaro Cristo asaikantaari
kameetha. Iriitake kantakaakari judío
isheninkatantaariri kaari judío-tatsine,
jaakameethatavakaa. Tema pairani
iniroite ikisaneentavakaayetaka.
Irooma iroñaaka kempivaitaka
irotantoryaatyeeromi tantotsi
nashiyevetakariri. ¹⁵Kantakaantakerori
opoñaantari ikisaneentavakaa iniroite,
tema nosheninkapayeeni osheki ikisa-
neentapiintakeri kaari monkarayerone
Ikantakaantaitane. Iro kantacha
ikemaantsivaitakaroranki ivathaki
Cristo, ipeyapithatairi kantakaantzirori
ikisaneentavakaa, ari opoñaanaa
jaakameethatavakaaayetanaa,
okempivaitanakaro aparonimi atziri
ikantanaa iroñaaka. ¹⁶Tema ikamimen-
takairanki Cristo ipaikakotaitakeri,
ari okaratapaake akisaneentavakaapi-
intaka, akempitakaantanakero
ovamaakityeeromi. Tema aparoni
akantanaa avathaki ariperoyetaarira
Pava. ¹⁷Iro ikantzitantaitakari:

Ipokake, ikamantayetaimiro
Kameethari Ñaantsi onkantya
pisaikantaiyaari kameetha,
tema intaina pisaikayetake.
Ari ikempitaayetakeriri eejatzi
saikayetatsiri okarikiini.

¹⁸Tema iri Cristo kantakaakarori
añaantayetaarori akarayetairi
aventaari Pava, tema apintzi inatzi
Tasorentsinkantsi matakairori.
¹⁹Te piyotakovetari pairani Pava,
te pisheninkavetari eejatzi. Iro
kantamaitacha pikempitayetaari
iroñaaka ikaratzi kempisantayetziriri,
te pimpashinetzimotairi, tema
pisheninkayetaatyaari Pava. ²⁰Pikem-
pivaiyetanaaro eerokami mapipanko
irovetsikaitakemi. Iriima kamantan-
taniite ipoña otyaantajanoriite,

kempiyetakyaaronemi otziterone.
Iriima Cristo iri kempitakyaaronemi
mapi jovayeetakeri onampinaki
otzipankotzirori. ²¹Tema okaratzi
jovetsikantayeetakarori mapipanko,
kameetha ovevirikavakaayeta irojatz
ovetsikantakyaari itasorentsipankote
Avinkatharite. ²²Ari pikempiyetanaari
eeroakaite, pikempivaitakaro
okaratzi ovevirikayetainchari, ari
irinampishiretantaiyaami Pava.

Inkinkithatakairi Pablo kaari judío-tatsine

3 Irootake opoñaantari, naaka Pablo,
tema jashitakoyeetakena noñaaven-
taimiri Jesucristo eeroakaite kaari
nosheninkata, ²piyotaiyini iri Pava
pairyaakena nonkinkithatakaayetaimi,
tema iniroite ikaminthaakemi. ³Tema
aritake nosankinatakemiro kapicheeni
tsika okanta jiñaamampyaatakaitaanaro
kaari jiyotakoveeta pairani. ⁴Aririka
piñaanatakero, ari piyotairo okaratzi
naaka niyotakotairiri Cristo kaari
jiyotakoveeta pairani. ⁵Tema pairani
tekatsi atziri iyotakovetajaantyaarone
iranteri Pava. Iro kantamaitacha,
jiyotakaana Tasorentsinkantsi
nokratzi notyaantajanoritzi eejatzi
kamantantaneriite. ⁶Jiroka kaari
jiyotakoveeta: Aña iravisakoshiretzita-
jaantaiya kaari nosheninkaveta aririka
inkamantayeetairi Kameethari Ñaantsi
tsika ikantakota Cristo Jesús. Ari
iriñaakaayetairi ishinetaayeetakeneriri
Judío, tema isheninkayetavakaa.
⁷Irootake nomatantaarori iroñaaka
nokinkithayetairo, iriitake Pava
tasonkaventashiretanari nantantarori,
tema osheki ikaminthagaana,
otzimimotzirira ishintsinka irirori.

⁸Aña naaka iranaakotane
maaroni itasorentsitakairi Pava.
Iro kantamaitacha ikaminthagaana
naaka, ishinetaakena noñaaventaineri

Kameethari Ñaantsi kaari judío-tatsine, iro iriyoyetantaiyaari iniroite itasonkaventayetairi Cristo. ⁹Ishinetaakenaro nooñaarontaineri okaratzi omanakovetaka pairani iranteri Pava. Tema irijatzi ovetsikayetakerori maaroni añaayetairi iroñaaka. ¹⁰Iroora jantantakarori maaroni iroka, onkanta iriyotantayari inkiteveriite pinkathariyetatsiri, iyotaneri ikanta Pava, aririka iriñaayetai akaratzi akempisantairi. ¹¹Tema iro ipampithashiretapiintakari iranteri, irootake jotyaaantakariri Avinkatharite Cristo Jesus. ¹²Tema aventaari iroñaaka Cristo, aritake irakameethatai Pava, eero atharovashiretakaashivaitari. ¹³Irootake nokantantamiri: Ñaa okantzimoneentamikari okaratzi noñaashitakoyentayetakami. Aña iro onimoshiretakaayetemine eerokaite.

Iniroite etakotaantsi kaari irothoyeete iyotakoitero

¹⁴Irootake opoñaantari noty-eerovashitari Ashitariri Avinkatharite Jesucristo, ¹⁵tema iriira irintayeta Pava, ikempitakaantayetai aakayetai isheninka. Okantaveta aakarika inkitesatzi, aakarika kipatsisatzi. ¹⁶Nokovakotapiintakeri Ashitairi, otzimimotziri ovaneenkayetachari, iniroite intasonkaventayetemi, iravaaashiretakaiyaami Itasorenka. ¹⁷Nokovakotapiintakeri eejatzi Cristo irinampishiretantyaami, tema paventaayetanaari eerokaite. Pinkempitakotyaaoro pankirentsi parithatatsiri kameethaini, iro paapaikantanakya iretakonka. ¹⁸Iroora inkemathaperotantaiyaarori ikaratzi itasorentsitakaitairi, okempivaitakaro iniroite onatyeeemi iretakonka Cristo, santha onkaratemi, jenoki onkantyaami, inthomoi onatyeeemi. ¹⁹Irootake namanakotapiintantamiri pinkemath-

aperotairo iniroitera jetakotai Cristo, anayiro maaroni jiyotakoveetari, iro piñaantaiyaarori jothotyimi Pava isaikashireperotantaami.

²⁰Thame antharomentaiyaari Pava, tzimatsiri ishintsinka, iriitake ñaakaayetairone osheki anaanakero okaratzi akampitayetziriri. Eero athotyiro ampampithashiretakotero ishintsinka aririka añaayetero irantzimoshiretairi. ²¹Thame antharomentaiyaaro okaratzi jantakaakeriri Cristo Jesús, eejatzi okaratzi jantzimotziri aventaayetaariri. Ari inkempitaiyaari inkarate ancharineyetai yaari ari inkantaitaatyeeeni eejatzi intharomentaiyaari irirori. Ari onkantyaari.

Ovithaa ikantakaayetai Tasorentsinkantsi

4 Arira okantayetakari, tema jashitakoyeetakena eejatzi noñaaventziri Avinkatharite. Irootakera nonkantantyaamiri: Pantapiintaineri ikovakaayetaimiri, tema iyaimashiretane pinayetatzi. ²Tsinampashire pinkantaiya, aakameethashire pikantantai. Eero pisamavakaavaiyeta. Aña ontzimatyete petakotavakaayetaiya. ³Piñaashintsiyetai yaaro piyaatakaairo pisaiki kameetha, tema iri Tasorentsinkantsi ovithaavakaayetaamiri. ⁴Okempivaitakaro aparovatha akantanaa, tema aparoni ikanta Tasorentsinkantsi. Ari okempitari eejatzi aparonira okanta ikashiyakaayetaimiri Pava poyaakoneentairi. ⁵Aparoni ikanta Avinkatharite, aparoni ikanta akempisantairi, aparoni ikanta aviinkaatzimentaari. ⁶Aparoni ikanta Pava, iriitake Ashiyetairi maaroni. Iri pinkathariventayetairi maaroni, jothotyiro inampishireyetanta maaroni. ⁷Iro kantacha,

onashiyetakara jimatakaayetairi Cristo itasonkaventayetakai. Okempivaitakaro ompaityaami impashiyetakairimi. ⁸Irootake josankinatakoyeetakeri pairani kantatsiri:

Ovajenokaa, jeevayetairi joitsinampaakeri ovayirivetakariri.

Tema okaratzi jaapithatantakeri, ipashiyetaari irovayirite.

⁹¿Opaitama ikantantaitari: “Ovajenokaa?” Iroora ikantantaitari, tema ipokitapainta osaaviki jaka kipatsiki.

¹⁰Tema itzimi osaviinkainchari kipatsiki, irijatzi ovajenokaachari janaaperotanakero inkite, iro jothotyaaantaarori isaikantaaro maaroni tsikarikapayeeni ¹¹Iriira tasonkaventantayetaatsiri okanta

Otyaantajanoriyeetantaari tsikarika akarayetzi. Tzimatsi pashine kamantantaneritatsiri. Tzimatsi pashine kinkithatakaantayetanairori ñaantsi javisakoshiretantaitari. Tzimayetatsi eejatzi pashine jevayetanairiri kempisantzinkari, tzimayetatsi eejatzi iyotaanteneriite. ¹²Ari ikantayetaari maaroni irikaite, iriyyetakera iyotakaayetairine inkarate oshireyetaachari tsika inkantya irantavaitaineri Cristo, inkene irovetsikashiretakaayetaiyaari, inkempitantaarorimi ivatha Cristo jinatzi. ¹³Irojatzii añaantaiyaarori ayoperotakotairi Itomi Pava, onkempityaaromi avithaavakaaty-eeyaami akempisantayetaira. Iroora amatantyaarori aatakayero oshiyakotaiyaari Cristo, antakishiretanaatyee. ¹⁴Aritapaake akempitakari ikantaranki eentsi, ovanaa ipashineyetzii eekerora jiyaatatzi joimonka. Tema ari ikempiyetari kaari shenkaatsine iramataviyeeteri, iriyotaiterika kaari tampatzikatatsine. Iriyyetake kempitakarori arapanayetakairi tampyyaa, okenayetzii tsikarikapayeeni. ¹⁵Aña iro

añaaventayetai kyaaryooperotatsiri onkantakaakai etakoyetantaa. Ontzimatyee antakishireyetai, ankempitaiyaari tsika ikanta Cristo irirori. Tema iri Cristo kempitanaiyaaronemi aito, ¹⁶irooma maaroni aakaite akempitaro iroorikami ivatha. Aparoni atziri oimonkachari ivathaki kameetha ovithaavakaayeta jovavitonkiyeta, tema kameetha ikanta itekatsitzi ivathaki. Ari ankantayetaiyaari aakaite jivathayetaira Cristo, antavaitaineri kameetha irirori, ampitakotavakaayetanaiya, etakotavakaanaiya eejatzi.

Ovakerari añaantare ikantakaayetaaro Cristo

¹⁷Pinkeme nonkantemiro okaratzi jiyotakaakenari Avinkatharite:

Aritapaake pikempitakoyetakari osavisatziite, tema amenaashiyetaka jantayetzii irirori okaratzi ipampithashireyetai, ¹⁸okempitaavaitakaro ipampithashiretane tsirenikiiri.

Kisoshire ikantayetaka, te inkovaiyeni iriyotakotairi Pava, te iriñeero iranintaiyaaro inintakaavetakariri.

¹⁹Te impashiventaiya, iro ayimatakeri imayempinka, iyaariperoshirenka jametapiintaka, eejatzi imashithanka.

²⁰Irooma eerokaite, piyotakotairira Cristo, tera arite pantayetairo iroka.

²¹Tema omaperorika pikempisantaiiri, piyotanairo kyaaryoori onatzi okaratzi jiyotaantapaintziri irirori. ²²Tsikarika pikantayeveta pikaariperotzi pairani, ontzimatyee povashaantayetairo, tema amatavitakemi okaratzi pinevevaiyetari eeroka. ²³Aña ontzimatyee pinkempitakaantairo ovakerataatyeeemi pipampithashiryaane. ²⁴Ontzimatyee povakerashireyetai, iro jovetsikantakamiri Pava pairani pinkempitaiyaari irirori, tampatzikashirepero pinaatyee, tasorentsishireperori pinkantya.

²⁵Tera onkameethate pamataviyetanairi pisheninkapayeeni, iro kameethatatsi piñaaneyetaiyaaro kyaaryooyetatsiri. Tema okempitanaatyaaro ovithaavakaatyeyyaami. ²⁶Eejatzi okempitari, aririka pinkisha, pinkyaaryoote pikaariperoshiretzikari. Ontzimatyepiñaashintsityaaro povavisaantyaarori thaankiini pimashirenka, eero pimaakotziro irojatzipashine kitaite, ²⁷pishine-tairikari Kamaari irantakaimiro kaariperori. ²⁸Koshintzirika pinatzi, povashaantairo, ontzimatyepantavaitai. Pinkemaantsiventyaaro pantavaiventero pikovayetziri, onkantya piñaantyaarori ontzimimoyetemi, iro onantyaari pimpashiyetyaari ashinonkaayetachari. ²⁹Eejatzi okempitari, tera onkameethate piñaavaitashiyetyaaro kaariperori ñaantsi. Aña iro piñaavaitapiinte kameethari ñaantsi, onkantya povetsikashiretakaantyaariri kemayetzimiri. ³⁰Eerorika pantayetanairo kameethayetatsiri, ari irovashiretakotakyaami Tasorentsinkantsi poñaachari Pavaki. Tema iriitake kempoyaaventapiintakemiri irojatzipapaata pavisakoshiretantaiyaari. ³¹Povashaantero iroñaaka pikisashiretaka, aritapaaka pikisapiintaka, piñaakatsimatantzi, piñaanaminthatantayetziri, pikishimatantzi. Ontzimatyepovashaantairo pantayetakero kaariperoyetatsiri. ³²Aña ontzimatyepinkameethashiretai, pineshinonkatavakaayetaiya. Ontzimatyepimpeyakoyetairi ikaratzi ovaariperoshiretakemiri, ikempitagaimira Pava ipeyakotaimi irirori ikamimotaimira Cristo.

Tsika inkantaiya jashitaari kitainkari

5 Tema iretakoyetane pinatzi Pava itomiyetaamira, ontzimatyepinkempitakotaiyaari ikempitara irirori.

²Etakoshire pinkantante, pinkempitakotyaari Cristo jetakoyetakai, ishineventakai impaikakoiteri. Irootakera kempitakarori okasankainkatzi ipometayeetziniriri Pava, osheki ookimotakari.

³Tema itasorentsitakaimi Pava eerokaite, tera onkameethate pimayempiyete, omapero okoveenkatzi. Te aritaajate piñaaventayetairo. Ari okempiyetari pashine kaariperoyetatsiri, eejatzi okempita aririka pineveyetyaaro ashaakarontsi. ⁴Te arite piñaavaiyetero kaariperori, pintsinampaantayete, tekatsi apantyaarone irokapayeeni. Aña iro aritatsi pimpaasoonketairi Pava. ⁵Ari piyotaiyake eeroka eero jagaitairi ikaratzi mayempivaiyetatsiri tsika ipinkathariventantai Cristo itsipatari Pava. Ari inkempityaari eejatzi ikaratzi kaariperoshireyetatsiri, ikaratzi neveyetarori ashaakarontsi ikempitakaantaro ivavanemi onatyepiñaashiretakaantyaariri inkove iramataviyetemi, ari onkantya iroitzipinaashiretantyaamiri. Arira irovasankitaayetairi Pava inkarate piyathatachane. ⁷Te aritaajate eejatzi pintsipaminthatyaari irikaite. ⁸Tema pairani tekera pinkempisanteriita Avinkatharite, kempivaitaka pisaikatyeeemi otsirenikitzi, pantayetapiintakero kaariperori. Iro kantacha jashiyetaami Pava, kempivaitaa pisaikaatyeeemi okitainkatzi. Irootake pisaikantaiyaari kameetha pinkempitakaantanakero isaikaitzi okitainkatzi. ⁹Tema inampishiretantaami Tasorentsinkantsi, ari piñaayetairo pinkaminthaantai, pintampatzikashiretai, piñaavaitapiintairo kyaaryoori. ¹⁰Ontzimatyepantapiintayetanairo ookimotyaarine Avinkatharite. ¹¹Eero pitsipaminthatari kempitakariri saikayetatsiri otsirenikitzi. Aña pinkaminaathateri, tema te onkameethate jantayetziri,

amenaavaitaantsi onatzi. ¹²Tema iniroite ovashikyaantzi aririkami añaaventero okaratzi jantayetziri iromananeikiini. ¹³Iro kantacha aririka pinkaminaathatakeri, kempivaitaka pootatyeenerimi iyaariperonka. Aritakera impampithashireyetanaia, inkovanakero irirori inkameethashireyetai, tema okempitatyaaero irisaikanaatyeemi okitainkatzi. ¹⁴Irootake josankinayeetantakaripairani, ikantaitzi: Aritake pimaake, pinkakite, Pintzinagai pikempiyayetakari kaminkari, Iri ootaimine Cristo.

¹⁵Aamaventa pinkantaventaiaaero onkarate pantayeteri, eero poshiyakoyetari masontzishireri, aña iri pinkempitakotya ikantayeta iyotaneri. ¹⁶Eero pisaikavaitashita, tema tzimatsi osheki kaariperoshireriite ironaaka. ¹⁷Eero pimasontzishirevaitzi, aña pinkokovatero pinkemathatairo ikovakaimiri Avinkatharite. ¹⁸Eero pishinkivaita, tema osheki okoveenkatzi. Aña iro kovaperotacha isaikashiretantaiaaami Tasorentsinkantsi. ¹⁹Piñaaventavakaanaiyaaro Salmos, pamampaayetyaero onkarate iriyoshiretakaimine Tasorentsinkantsi, tharomenta pinkantaventaiaari Avinkatharite. ²⁰Paasoonke povapiintairi Ashitairi Pava piñaayetziro maaroni tsikarika opaiyeta, pimpairyaanairi Avinkatharite Jesucristo.

Piñaapinkathatavakaayetaiya

²¹Ontzimatye piñaapinkathatavakaayetaiya, tema ñaapinkatha povayetairi Pava. ²²Iinantaitari, piñaapinkathatairi piimeete, pinkempitakaanteri piñaapinkathatziri Avinkatharite.

²³Tema ikaratzi iimentaitari ijevatziro iina, ikempitakari Cristo ijevatziri kempisantzinkariite. Tema Cristo ikempitakaanteri kempisantzinkariite iriimi ivatha, iriimi Cristo iitotanaiaaami iriroriite. Irijatzi ovavisaakoshireyetairine. ²⁴Tema maaroni kempisantzinkariite ñaapinkatha jovairi Cristo, ari onkempiyetyaari tsinaneete oñaapinkathatapiintairi oimeete. ²⁵Iimentaitari, petakoyetyaaro piinaite, pinkempitakotyaari Cristo jetakoyetakari kempisantzinkariite, iriitajaantake shineventakari inkamentayetairi. ²⁶Iro jantantakarori iroka onkantya intasorentsitakaanterai. Ari omatanaari aririka iroviinkaataitya, ikantapiintzi: “Nokempisantairo Iñaane.” ²⁷Tema ikovatzi Cristo tasorentsishire inkantayetaiya ikaratzi kempisantairiri, kempitajaantakami te inkaariperoshiretemi kapicheeni. Joshiyakotari Cristo ikantaranki aatsine iina, te inkove iriñeero iinantaiaari ontsimetsivaite, ompitsiporokivaite, aña ovaneenka onkantya. ²⁸Iro irantayetairi iimentaitari, iretakotyaaro iinaite. Inkempitakaantero jetakotaro ivatha irirori, ari inkempitanairori eejatzi iinaite iretakotyaaro. ²⁹Tema te iriñeete aparoni kemaantsitakaavaityaarone ivatha, aña etakotziita ikanta. Ari ikempitagairiri eejatzi Cristo ikaratzi kempisantayetairiri. ³⁰Ikempitakaanayetaari iriirikami imeshina, iriirikami itonki, iriirikami maaroni ivathaki. ³¹Tema ikantaitzi: Ari irookaventairi shirampari ashitariri, iraye iina, aparoni inkantaiya ivathaki jaavakaanara. ³²Osheki okompivetaka pairani inkemathayeetero iroka. Aña iriira Cristo oshiyakaaventacha jaka, ipoña eejatzi kempisantayetairiri. ³³Ari okantari, ontzimatye petakoyetaiaaero piinaite, pikempitaara petakota eero.

Ari onkempiyetanaiyaari eejatzi inantaitari, oñaapinkathayetairi oime.

6 Eentsiite, pikempisantairi ashitamiri, tema irootake kameethatatsiri ikovakaimiri Avinkatharite. ² Osheki ikantakaantakeri pairani Pava. Iro kantacha ari osatekakari aparoni lkantakaantane otzimi etanakarori oñaaventziro ishinetairi Pava, ikantake: Piñaapinkathatairi ashitamiri,

³ Aritake piñaakero osamani pamenavaite jaka kipatsiki.

⁴ Irooma eerokaite ashitaaniri, te arite pinkisakaavaitashityaari povaiyane, aña iro aritatsi pintampatzikayeteri, pinkaminayeri tsika okanta ikoviro Avinkatharite.

⁵ Omperataari, pinkempisanteri eerokaite onkarate iromperatyamiri omperatamiri. Eero pamatavivaitziri. Ñaapinkatha poveri, pinkempitakaanteri piñaapinkathatziri Cristo. ⁶ Eero povakoventashivaita pantavaiteneri aririka iramenemi, iro pinimotakaantyaariri. Aña pashi povero pantavaitapiinteneri, tema iromperatane jovanaimi Cristo, pantero ikoviri Pava. ⁷ Shiretha pinkantavyaaro jomperayetamiri, pinkempitakaantero iriitajaantakemi Avinkatharite pantavaitene, kaarira atziri. ⁸ Tema ayotaiyakeni, iri Avinkatharite pinayetaine okarlatzi antayetakero kameethari, onkantavetakya aakarika omperataari, terika jomperayeetai. ⁹ Ari pinkempityaari otzikatanteneriite, ontzimatyepaakameethayeteri potzikatane, eero pasaryiimavaitari. Tema jomperatari Inkitesatzi pomperatane, ari ikempitzitamiri eejatzi eeroka, jomperatami, tekatsira iramaakinete irirori.

Ipiyaventashiretantari kempisantanatsiri

¹⁰ Iyeekiite, piñaashintsishiretya, tema iri Avinkatharite otapishiretantyaamirone ishintsinka.

¹¹ Pinkempitakaantero pinkithaatakotatyeyearomi jashitari Pava ipiyakoventantaitari. Iro piñaantyaarori pimpiyatyaari kamaari. ¹² Tema kaari atziriite koñaaroini antaminthayetaine, iriira antaminthatairi kaari koñaayetatsi.

Iriiyetake pinkatharitashiventavaitachari, tzimavetachari ishintsinka, tsireniveri jinayetzi omperaminthatariri osavisatzi, irijatzi antashivaitakarori kaariperori inkiteki. ¹³ Ikempitara aparoni ovayiri javentaaro iithaare ashivotatsiri, ari pinkempitanaiyaari eeroka paventaayetanaiyaari Pava. Aritake piñaakero pimpiyakoventya. Tema aririka piñaashintsishireperotanakya, tekatsira eevokashiretemine.

¹⁴ Pinkyaaryooyetai, pinkempitakotyaari tsika ikanta jovetsikaanta ovayiriite. Tema iro jetapiinta irosoothakiyetanakyaaro iithaare eero ipakoovaitanta. Ari pinkempitapiintanaiyaari eerokaite, pimpampithashiretakoyetanairo kyaaryoori, ari onkantya eero pipakooshirevaitanta. Ikithaataapiintaro ovayiriite ashivotaki ichopineeki, inkene otzikaaventeri. Ari pinkempitanaiyaari eerokaite tampatzikashire pinkantayetanaiya, tema iro otzikaaventashireyeteimine.

¹⁵ Ikyaanapiintari ovayiriite i-zapato-te, inkene iriyaayete tsikarika. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite aamaventa pinkantapiintaiya inkene piyaayete tsikarika piñaaventairo Kameethari Ñaantsi isaikantaitari kameetha. ¹⁶ Javentaatapiintaro ovayiriite irotzikaaventamento joirikayetziri eero okentantari

paampakiiyetaintsiri chekopi. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite paventaaperotanaiyaari Pava inkene potzikaaventashiretanaiya pimpiyatantyaari kamaari.¹⁷ Javentaatapiintaro ovayiriite ashironaki jamathaitari. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite paventaayetanaia irovavisaakoshiretaimi Pava. Ipiyakoventantapiintaro irovathaamento ovayiriite. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite pimpiyakoventantyaaro Iñaane Pava impampithashiretakaimiri Tasorentsinkantsi.¹⁸ Piñaañaatapi-intayetai, tema Itasorenka Pava pampithashiretakaiyaamine pinkovakoteriri. Kyaaryoora pinkantayetanaiya inkene pamanakoyetapiintanairi maaroni itasorentsitakaitairi.¹⁹ Impoña pamanakoyetakena naaka, iñaaperotakaantyaanari Pava niyotantyaari noñaaventanairo Kameethari Ñaantsikaari jiyotakoveeta pairani.²⁰ Tema iro aritatsi noñaaperoventyaaro nonkinkithatakaante. Irootakera

jominkyaaventaitakenari. Iro kantacha eekero niyaatakaatyero nonkinkithatakaante.

Ovekaraantarori ovethataantsi

²¹ Aririka irareetapaakya Tíquico janta pisaikaiyini, iriitakera kaman-tapaakemine tsikarika nokantaka, tsikarika opaita nantayetakeri jaka. Tema irika Tíquico iyeki inatzi, netakoperotakari. Iri kyaaryootaintsi jampitakotakena nokinkithatakaantake.²² Iro notyaantantyaariri, onkantya piyotantyaari tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Ari onkantya pintharomentashiretantyaari.

²³ Ari okantzimaita iyekiite. Onkamintha isaikakaayetaimi kameetha Ashitairi Pava, ari inkempitayemiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Ari onkantya petakotavakaantanaiyaari, aventaashire povanairi.²⁴ Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo, pikaratakera petakotziiyetaari! Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaaantziniri Filipos-Satziite

Ovethataantsi

1 Naakara Pablo otyaaantzinirori iroka osankinarentsi, ari notsipatakari Timoteo nosankinatzimiro. Tema iromperatane Jesucristo nonayetzi. Eeroka nosankinayetzini janta Filipos-ki pikaratzii itasorentsishireyetakaimi Cristo Jesús. Irijatzira nosankinatziini ikaratzii jevayetzimiri pinkempisantayetai. ² Onkamintha ineshinonkavaitaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi. Ari inkempitayemiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iñaañaatakoyetziri Pablo kempisantaneriite

³ Aririka nonkinkishiretakotapiintyaami, osheki nopaasoonketziri Pava. ⁴ Kimoshire nokantapiintaka aririka noñaañaatakoyetemi, ⁵ tema ari akarataiyakeni añaaventziro Kameethari Ñaantsi. Irojatzii pikantanakero pairani ovakera pikemavakena nokamantapaakemiro ñaantsi, te povashaantanakero irojatzii iroñaaka. ⁶ Niyotajaantzi naaka, osheki okameethatataike okaratzii paventaashireyetaari Pava, tema iriitake kameethashiretakaimine irojatzii impiyantakyaari Jesucristo. ⁷ Tema kameetha okanta nonkinkishiretakotapiintyaami, netakoyetane pinatzi. Okantavetaka jominkyeeetakena naaka, ari akaratzii jineshinonkayetai Pava. Ari okantari eejatzi jaayee-tanakenara pinkatharentsiki, tema noñaaventakero janta Kameethari Ñaantsi. ⁸ Iriira iyotatsi Pava osheki nokovityaataikemi noñaayetemi. Iroora iretakonka Jesucristo kantakaarori.

⁹ Namanakotapiintakemi petakoperotziitantantyaari, iyotane pinkantya, pinkemathatairo maaroni, ¹⁰ onantyaari pantapiintayetairo kameethari. Ari onkantya pinkiteshoretantyaari eero otzimanta inthavetakotaitemiri apaata impiyakerika Cristo. ¹¹ Ikamintha jovatampatzikashiretaimi Jesucristo okanta pantayetaarori kameethari. Iroora iriñaapinkathayeetantyaariri Pava, intharomentapiintantaityaariri.

Nañaantaari Cristo

¹² Iyekiite, nokovi piyotakotero avishimotakenari. Tera othataashivaitya avishimotena irokapayeeni, aña iro oivaraantyaari Kameethari Ñaantsi javisakoyeetantari. ¹³ Ari matamaitaka, tema ikaratzii saikavankotziriri pinkathari, ovayiriite itzimi kempoyaaventanari, jiyotaiyeeni maaroiteni jominkyaaaventashiitanari Cristo. ¹⁴ Tema jiñeetakena iyekiite jominkyaaaventaitanari Cristo, te intharovaiyanake, eekero ikinkithayetanakitzi, javentaaperoyetanakari Avinkatharite.

¹⁵ Tzimatsira tsika ikaratzii jaka kashaavaitatsiri iñaaventziri Cristo, osheki ikovake iranaina iriñaapinkathayeeteri onkantya inkisaneentantaityaanari naaka. Iro kantacha tzimatsi pashine etakotajaantanari, kameethaperoini ikinkithayetanake irirori. ¹⁶ Irikaite ikaratzii kisaneentakenari, te ishineteri atziripayeeni inkempisantena, apaniro ikovi inkempisantaiteeri onkantya iranaantyaanari naaka, irootake ikashaavaitantari iñaaventakotziri Cristo. Ikovatzi irikaite inkemaantsitakaaperoyeetyaana jominkyeeetakena. ¹⁷ Iriima ikaratzii etakotajaantanari, jiyotaiyini irirori Pava kantakaarori jominkyeeetantanari onkantya noñaaventantyaarori janta Kameethari

Ñaantsi. ¹⁸ Tekatsi ompaitamaitya itzimi kisaneentanari, iro kovaperotacha irijatzi Cristo iñaaventakoyetzi. Irootake oimoshirenkakenari. Ari omaperoty a nonkimoshirete,

¹⁹ tema niyotzi irootzimatake iromishitovayeetaina. Okantakaantziro pamanakoyetapiintakena, jineshi-nonkatapiintakena Itasorenka Jesucristo. ²⁰ Iro nokovaperotziri iroñaaka noñaaventairi Jesucristo, tekatsi nontharovakaiya. Te nonkove irovashiventaaeyeetaina apaata. Aririka irovayeetakena, irooma eerorika, ari nonkantaitatyeya nantayetero kameethari, irootake iriñaapinkathayeetapiintantyaariri

Cristo. ²¹ Tema iri Cristo nañaantaari naaka. Irooma aririka irovayeetakena kameethatake eejatzi. ²² Irojatzirika nañe eekero niyaatakaatyero nantaneri Avinkatharite ikovakaayetanari. Te niyotzimaitya iroñaaka ontzime niyoyeeri. ²³ Apiteroite nokoviro. Kameethavaitake irovayeetena niyaaita nontsipatapaiyaari Cristo. Iroora kameethaperotzimotakenari. ²⁴ Iro kantacha onkovaperoty eejatzi nañe, ari onkantya nosaikimotantyaamiri eerokaite. ²⁵ Niyotake eero nokamita, osamani nosaikimoyetanaimi eerokaite, ari onkantya nontharomentakaantyaamiri paventaaniyaari Cristo. ²⁶ Tema aririka nareetapaiyaami eerokaite, osheki pinkimoshireventavaina, piyotanake iri kantakaarori Jesucristo omatantari.

²⁷ Jiroka pinkantayetaniyaari: Pantapiintanairo kameethari ookimotariri Cristo. Irootake pantapiintanairi, tema aririka niyaatake nareetyaami, kameetha noñaapaakemi pisaikaiyeni. Irooma eerorika nomatziro nareetyaami, nokovi nonkemakotemi kameetha paapatziyavakaayeta, piñaashintsishireventanairo Kameethari

Ñaantsi akempisantanairi. ²⁸ Eero pitharovakaavaishitari kisaneentzimiri. Tema irikaite ari impampithashire-takaiyaari Pava iraperoyeetaatyeeeri. Ari inkempitzityaamiri eejatzi eerokaite pikempisantairi, iriyotakaayetaimi omapero pavisakoshireyetai. ²⁹ Tema te intaani ikovakaakemiro Cristo pinkempisantairi, aña ontzimatyepiñaashitakoventaiyaari eejatzi. ³⁰ Arira akarataiyakeni iroñaaka añaashitakoventakari. Tema piñeeyakena pairani osheki noñaashitakoventakari janta. Irojatziri nokantziro iroñaaka pikemakoventana osheki noñaashitakoventakari jaka.

Itsinampashirenka ipoña iririiperonka Cristo

2 Tema ari iposhenkaami Cristo, tema jetakotakami, tema isaikashiretantakami Itasorenka, tema piyotairo pineshinonkatavakaiyani, ² ontzimatyepaapatziyavakaayetaiya, petakotavakaayetaiya, onkempivaityaaro aparonimi onkantaiya pikinkishiretaneete. Irootakera oimoshirenkanari. ³ Aririka ontzime ompaitya pantayeteri, eero pikisavakaamentaro, tsinampashire pinkantya, eero pasagaaventavaitaro. Te apantaro pinkantante: Naaka kameethaperotatsi, te apantyaari irinta. Aña iro aritatsi pinkante: Iri kameethaperotataitatsi irinta, janaakovaitana naaka. ⁴ Te intaani arite pinkaminthaatziitya eeroka, aña ontzimatyepinkaminthaayetairi eejatzi pashineete. ⁵ Poshiyakotyaari tsika ikantapainta Jesucristo, ⁶ Pavaperori jinake irirori, temaita ishintsishintsite iroisokerotyaaero ikempitarira Pava. ⁷ Aña jovashaantanakero ipinkatharitziri, joshiyakotanakari otzikataari, itzimake, ikempitakotapaakari ikantayeta atziriite. ⁸ Ikempitapaakarira atziriite,

te impinkatharitanai ikempivetara. Aña shiretha ikantapainta irojatziki kamantakari ipaikakoitakeri. ⁹Irootake opoñaantari Pava jiriiperotziitakairi Cristo, ipinkathariventaperotzi, janaanakeri ikaratzi jovetsikayeetakeri. ¹⁰Ikovi Pava maaroite iriñaapinkathaperoyetaiteri Jesús, onkantavetya tsikarika janta irinampiyeetyaaro, inkiteki, kipatsikinta, eejatzi otapinaki kipatsi. ¹¹Maaroite inkantayeetai: Pinkathariperori jinatzi Jesucristo. Aripaitera iñaapinkathayeetairi Pava Ashitairi.

**Ikempitari ootamentotsi
kempisantzinkariite**

¹²Ari onkantamaityaari netakotane iyekiite. Tema pairani nosaikimotakemiriranki janta, osheki pikempisantapiintakena. Ari pinkempitanairori eejatzi nosaikira intaina, pantapiintairo okaratzi nonkantemiri. Pinkamaiventanaiyaari Pava jovavisaakoshireyetaimi, ñaapinkatha panteneri okaratzi ikovakaayetakemiri. ¹³Tema Pava iriitake kovashiretakaantatsiri, okanta pantapiintantarori kameethari. Irijatzira Pava antakaayetemirone.

¹⁴Pantaineri Pava maaroni kameethari, eero pikisavakaamentaro, ¹⁵ari onkantya eero itzimanta impaitya iyakoventemine. Tema itomi Pava pinayetatzi, povashaantero kaariperori, kameetha pisaikimoyetairi kenashivaitainchari. Pinkempitakotyaari kitainkatakairori tsireni. ¹⁶Pinkyaaaryooventanairo pikemakotakero ñaantsi, iro pañaashiretantaiyaari. Aririka pinkyaaryooventakero, antarora nontharomentemi impiyakerika Cristo, tema te natsipetashivaityaaro noñaaventakemiro iñaane Pava. ¹⁷Onkantavetya irovamaaventaitenaro nokempisantakayetakemi,

osheki nonkimoshirete, ari pinkempiyetanakyaari eerokaite, pinkimoshireventaiyena. Aririka irovamaitakena, oshiyakaro nañaantare japarayeetziro jimireyeetari isaitaitziri piratsi ipomeyeetziniriri Pava. ¹⁸Irootake pinkimoshireventantyaanari eejatzi eerokaite iroñaaka.

Timoteo ipoña Epafrodito

¹⁹Iriirika kovaintsine Avinkatharite Jesús, ari piñaakero thaankiini notyaantemiri Timoteo. Tema aririka impiyake, inkamantapaina tsika pikanta pisaikaiyini janta, ari onkantya nonkimoshiretantyaari. ²⁰Tema te intzime oshiyaananeri naaka ikempitakara Timoteo, osheki ikovake ineshinonkataiyemine. ²¹Tzimayeve-tacha pashine, intaani joshireyetao iriroriite opaiyetarika ikoviri, te iroshiretakotyaaro ikovakaantziri Cristo Jesús. ²²Iro kantacha, piyotaiyini eeroka kameetha ikanta isaikimotakena Timoteo, iri kyaaryootaintsi itsipatakana noñaaventziro Kameethari Ñaantsi. Osheki jampitakotakena, kempivaitaka iriimi notomi. ²³Iriitakera nokovakeri notyaantemiri janta, aririka niyotake tsika inkantaitena. ²⁴Aama novakeri Avinkatharite thaankira inkantakaiyaaro, naakara jatashitajaantemiri janta.

²⁵Iriira netavakya notyaantaimiri iyeki Epafrodito, itzimi potyaantakenari pairani. Osheki ineshinonkatapaakena. Jimaperotatziirora ikempisantanake irirori, iriitake tsipatapiintakanari nokinkithatakaantzi. ²⁶Irika Epafrodito, osheki ipampithashiretakoyetakami, iniroite ikovake iriñaapaimi, tema jiyotake pikemakotaiyakerini jimantsiyavaitake. ²⁷Ari ikantavetaka jimantsiyatzi, iroovetaiacha inkamemi. Iro kantacha jineshinonkatakari Pava, jovashinchagairi. Tera apaniro

jineshinonkatakari irirori, aña jimatzitatakana eejatzi naaka, te inkovakainaro nomaperoty novashiretziitakotyari aririka inkamimotakena. ²⁸Irootake notyaantantaamiriri thaankiperoini janta, ari onkantya pinkimoshiretziitantaari aririka piñaavairi, ari onkantya eero novashiretziitanta naaka eejatzi. ²⁹Kimoshirera pinkantaventavaiyaari, tema pirentzitivakaanaatya pikempisantairi Avinkatharite. Piñaapinkathatapiintayetairi ikaratzi oshiyariri irirori. ³⁰Tema ikamavetaka irirori ikamaitanakaro jantayetziro ikovakairiri Cristo. Ishinetakoveentanakaro jampitakotakena, te inkaminthaatziivaitya irirori, okempivaitakaro eerokami ampitakotenami jaka.

Kovaperotajaantachari

3 Ari okantamaitari iyeikiite, tharomenta pinkantaventaiaari Avinkatharite. Tema eero nosamaro naaka napiipiitemiro okaratzi nosankinatakemiri pairani. Iro kameethatatsi onkantya piyoperotantyaari.

²Ontzimatyee paamaiyaari manintaneriite kempitakariri otsitzi, kaariperoshireriite, kovatsiri intomeshitaanitakaiyaami. ³Tema tomeshitaaniperori anayetai aakaite, inampishireyetantaira Tasorentsinkantsi, jiyotakaayetairo tsika ankantya añaapinkathayetairi Pava. Eero aventaashirevaitashitaro añaayetziri avathaki, aña iro antharomentaventya jashiyetaira Cristo Jesús. ⁴Ari onkantemi ovavisaakoshiretaimi añaayetziri avathaki, nomavaitakeromi naaka nanaakotantemi. ⁵Tema pairani ovakera notzimapaakeranki, okaratzi 8 kitaite nomaakotapaake, ari itomeshitaanitakenari. Naakatake Israel-mirinkaite, icharinetanakari

Benjamín-ni, Judío-perori nonatzi, noñaavaitzirora kameethaini iñaane nosheninkaite, nomonkarayiro okaratzi Ikantakaantaitane, tema Fariseo nonaveta. ⁶Noñaajaantake nokempisantaperotatziiri Pava, irootake nokisaneentantakariri kempisantanairiri Jesucristo. Tema nothotyaavetanakityaaro nomonkarayiro Ikantakaantaitane, te namaakitapainte aparoni. ⁷Iro kantacha maaroni iroka, okaratzi nasagaaventavaitakari pairani, tekatsi apantaiyaarone iroñaaka niyotakotairira Cristo. ⁸Omaperotatya, tekatsi apantaajatyaaarone iroka niyoperotairira Cristo. Novashaantanairo maaroni, nokempitakaantanakero jookapiintaitziro kaarashi. Iro nokovajaantanairi niyoperotairi Avinkatharite Cristo Jesús tema irootake kameethaperotatsiri. ⁹Iriitakera tsipashiretaanari iroñaaka. Te nopankiventanaaro nomonkarayero Ikantakaantaitane, tema te ovatampatzikashiretena. Irooma naventaanaarira iroñaaka Cristo, iriitajaantakera Pava ovatampatzikashiretaanari. ¹⁰Iroora nokovaperotanairi niyoperotairi Cristo, tema iriitake ashitaarori ishintsinka ipiriintaara ikamavetaka. Ari onkantya nonkempitakotantyaariri tsika ikanta ikemaantsitakoventantaka, tsika ikanta eejatzi ikamimotantake, ¹¹irootake iroviriintantaiyaanari naaka aririka nonkamavetakya. ¹²Tekeraatara nothotyaataitero nokantayetakemiri, tekeramintha noñeero nonkameethashireperote. Iro kantacha eekero niyaataty nonkokovatero irojatziri nothotyaaperotantakyaarori, tema niyotzi iri etapaintarori Cristo Jesús jovavisaakoshiretaana. ¹³Iyeikiite, tera nonkantatye naaka: Nomatataikeronothotyaakero nonkameethashireper-

ote. Aña jiroka nokantanaa: Maisanta novanairo nantayetakeri pairani te noshiretakotaaro, intaani nopampithashiretakotaro onkarate noñaayetairi apaata, ¹⁴ari onkantya noyiishitantantyaari, irojatzi noñaantaiyaarori apaata impinayetairi Pava ikaimashireyetaira intsipashiretai Cristo Jesús.† ¹⁵Irokapyeeni nokantayetakemiri, ontzimaty eoshiretakotyaaro maaroiteni akaratz antakishireyetaira. Terika poshiretakotyaaro, Pava oñaakemirone pinkempitakotantaiyaanari. ¹⁶Iro kantacha, ontzimaty ankyaa-ooventairo antayetantyaarori okaratz ayotakotajaantakeri.

¹⁷Iyeekiite, ontzimaty pinkempitaiyaana naaka. Ontzimaty eejatzi pamenayetairi pashine aririka joshiyakotaanaro naaka tsika nokanta piñaayetakena. ¹⁸Tema aritakeranki napiiitakemiro noñaaventzimiro, irojatzi napiitemiri iroñaaka nirayimankakiini nonkantemi: Tzimatsi osheki saikimotakemiri janta itzimi kisaneentziriri ikaratz ñaaventakotzirori tsika okanta ipaikakoyeetakeri Cristo. ¹⁹Irootaintsira iriñaayetero iraperoyeetairi. Itharomentashivaitakaro okaratz jovayetari ikempitakaantakero iroomi ivavanetyaami. Osheki ikantakaaperoventakaro okaratz jantayetakeri, te impashiventakotyaaro. Iro ipampithashiretakovaitashitapi-intaka osavisato. ²⁰Irooma aakaite, iro akovaperotanai anampitaiyaaro isaikinta Pava. Oyaaneenta akanta impiye Ovavisaakotantaneri Avinkatharite Jesucristo, ²¹tsika itzimi pashineyetaapaineri avathaki akaamanevaitzi, ari

ankempitakotaiyaari tsika ikanta irirori otzimi irovaneenkaro. Aritake irimatapairo, otzimimotziri ishintsinka ipinkathariventantarori maaroni opaiyetarika.

Pinkimoshireventapiintairi Avinkatharite

4 Iyeekiite, nokovataike naaka poisokerotanaiyaari eerokaite Avinkatharite. Tema netakotane pinayetatz, osheki nokovake noñaapaimi. Eerokayetake oimoshirenkanari, eerokatake kantakaanterone impinataitantyaanari apaata, onkempivaityaaromi namathaire pinatyee.

²Nonkantemiro Evodia eejatzi Síntique: Ontzimaty ariperotavakagaiya aventaashiretaarira Avinkatharite. ³Nonkantemi eejatzi eeroka notsipaminthare, pinkaminairo iroka apiteka tsinane ariperotavakaantaiyaari. Tema ari okaratakenaranki natsipeventaro Kameethari Ñaantsi noñaaventziro, ari otsipatakari Clemente ipoña pashinepayeeni ikaratz tsipayetakanari pairani. Tema maaroni irikaite, osankinatakoyetaka irañaashireyetai apaata.

⁴Kimoshirera pinkantaventiintaiyaari Avinkatharite. Napiitavakemiro: ¡Pinkimoshiretapiintaiyeni! ⁵Ontzimaty iriyoyetaimi maaroiteni neshinonkatanneri pinayetai. Tema aritake piyimataka Avinkatharite. ⁶Eero okantzimoshirevaitami, aña piñaañaatapiintairi Pava pinkovakoyeteri kovityiimotamiri. Pimpaasoonketapiintairi eejatzi. ⁷Ari onkantya piñaantyaarori isaikakaayetaimi kameetha Pava, kameethapero onatziira iroka,

†3:14 Kantakotachari jaka “noyiishitantyaari,” ikantaranki aparoni atziri oyiishitantatsirishiya tsika ipiyota amenaminthatziriri, ipayeeztziri ovinaro joiyiishitantake.

anayiro okaratzi akinkishireyetari aakaite. Tema iroka, saikaantsi kameetha, iro inimoshiretakaimine, eero okantzimoshirevaitantami tema itsipashiretaatyaaami Cristo Jesús.

Poshiretapiintaiyaaro kameethari

⁸Jiroka nonkantemiri iyeikiite. Poshiretapiintaiyaaro kyaaryoori, ñaapinkathankantsi, tam-patzikashirenkantsi, kiteshirenkantsi, onimotankantsi, ookimotankantsi, kameethashirenkantsi, tharomentankantsi. ⁹Pantanairo okaratzi piyoyetakeri, okaratzi nokamantakemiri. Piñaantayetyaaro okaratzi niyotaayetakemiri, okaratzi kameethari piñaakotakenari naaka nantayetakeri. Aririka pantayetanairo iroka, ari inimovaitakemi isaikakaimi Pava.

Ipashitantari

Filipos-satzi irashi Pablo

¹⁰Iniroite ikimoshiretakaakena Avinkatharite, noñaakero papiitairo pineshinonkataana. Niyotzi naaka te pimaisantana, aña iro kantakaantzirori te ontzime tsika pinkenakairo pineshinonkatantyaanari. ¹¹Tera iro nonkantantyaari, noñaatziiro nokovityaaneentavaitzi. Aña nametakaro nokimoshirevaitzi onkantavetakya tekatsi tzimimotenane. ¹²Niyotakero tsika okantavaita aririka ankovityaaneentavaite, aririka ontzimimoyetai osheki. Nothotyaakero nametakaro maaroni, aririka novatziitya, aririka nontashaaneentavaite. Nametakaro aririka ontzimimotena osheki, nametaro eejatzi noñaashivaitaro tekatsirika tzimimotenane. ¹³Ari onkantake nonkitsirinkero maaroni opaiyetakarika, tema iri Cristo aavyaashiretakaanarori iroñaaka.

¹⁴Iro kantacha, osheki okameethatake okaratzi pipashitakanari, tema piyotaiyakeni tzimatsi osheki pomerentsitzimotakanari. ¹⁵Pairani nokenantanakari Macedonia-ki, netantanakarori noñaaventziro Kameethari Ñaantsi, tekatsira neshinonkatyaanane, intaani eeroakaite Filipos-satziite, pipakaantakenari pipashitanari. ¹⁶Ari pikempitaakero eejatzi nosaikantakari Tesalónica-ki, papiipiitakero pipakaantakena pipashitanari, iri naantakari okaratzi kovityiimotapiintakenari. ¹⁷Tera intaani noshiretyaaro naaka pimpashitapiintyaanaro kovityiimotananari, nokovatziiira pantayetanairo eeroakaite kameethari, inkene impashiitaiyaami apaata eeroaka. ¹⁸Aritake naakero maaroni pipakaantakenari, ipapaakenaro Epafrodito, oshekitzimotapaakena tekatsi kovityiimotenane. Okaratzi pantakeri osheki ookimotakari Pava, okempitzimovaitakari aparoni kasankainkari. Okempivaitakaro eejatzi ookimotari aririka impomeyeteneri piratsi. ¹⁹Iriira Pava payetemine onkarate kovityiimoyetyaamine eeroaka, tema otzimimotziitzi irovaneenkaro Cristo Jesús. ²⁰¡Ankantaityaanira añaapinkathatairi Ashitairi Pava! Ari onkantyaari.

Ovekaraantarori ovethataantsi

²¹Povethatyaanari janta itasorentsitakaane Cristo Jesús. Jovethayetzitami iyeikiite ikaratzi tsipatakanari naaka jaka. ²²Jovethayetzitami eejatzi itasorentsitakaitane jaka, iri ovethatajaantamiri ikaratzi saikavankotziriri Pinkathari César. ²³Onkamintha ineshinonkatziitaimi Avinkatharite Jesucristo. Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaaantziniri Colosas-Satziite

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo otyaaantzimiro iroka osankinarensi. Tema irotyaaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakeri Pava. Iri notsipata iyeki Timoteo nosankinatzimiro. ²Eeroka nosankinayetziini pikaratzi itasorensitakaitaimi janta Colosas-ki, tema eerokaite iyekiite oisokerotanakari Cristo pikempisantanairi. Okamintha ineshinonkataiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayeetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Jamani Pablo onkantya iriyotanetantyaari kempisantzinkariite

³Ari nokantapiintatya noñañaatziri Pava Ashitariri Avinkatharite Jesucristo, nokantziri: Paasoonke Pava. ⁴Irootake nopaasoonketantariri, tema nokemakoventakemi tsika pikanta paventaashiretanaari Jesucristo, etakotane pikantanairi itasorensitakaane, ⁵okantakaakami pikempisantanairo kyaaryoori Kameethari Ñaantsi, piyotanairo tzimatsi poyaakoneentari inkitekinta. ⁶Okaratzi pikemakeri eerokaite, jatakotake maaroni nampitsiiteki. Ikempisantayetanai eejatzi pashinesatzi atziriite. Ikempitakami eerokaite ovakera pikemavakero ñaantsi, pikemathatanakero omapero ikaminthaayetaimi Pava. ⁷Tema iriitake iyeki Epafra yotaakemirori pairani janta. Netakotanera jinatzi Epafra, iri oisokerotakariri Cristo jantavaitziniri. ⁸Irijatzira kamantapaakenari osheki

petakoyetanta ikantakaakami tasorenkanssi.

⁹Tema ovakera nokemakoven-tavakemi tsika pikantana, ari nokantapiintanakitya namanakoyetzimi onkantya pinkemathatantyaarori ikoviri Pava. Iyotanshire pinkantayetaiya. ¹⁰Namanakotzimi eejatzi pantapiintantyaarori ookimotariri Avinkatharite, tema irootake ikoviri pantaineri, iroora piyaatakaantyaarori piyoperotanairi Pava. ¹¹Namanakotzimi onkantya otapishiretantyaamiri ishintsinka. Iro kyaaryoventakaimine irovaneenkaro, intsinampashireventakaimi eejatzi. ¹²Ari onkantya pintharomentantyaari pimpaasoonkeyetairi Ashitairi. Tema iriitake kantakaarori okanta añaantaarori jashiyetai, anintaapiintaiyaaro okaratzi ikashiyakaayetakairi ikitainkatakotairi itasorensitakaane. ¹³Tema pairani kempivaitaka asaikatyeemi otsirenikitzi. Iro kantacha jovavisaakoshiretai Pava, ipinkathariventayetai iroñaaka iretakotane Itomi, ¹⁴itzimi kapathainkatzimentakairi. Okempivaitakaro impinakoventatyeemi itsiparyaakoventayetaira, ari okanta ipeyakotantairori ayaariperonka.

Ikamimentaira Cristo ari jariperoyetairi Pava

¹⁵Tera inkoñaanete Pava, iro kantacha joñaakantapainta iponkitz-itajaantanakari Itomi, tzimitachari tekeramintha irovetsikayeetero tzimayetatsiri iroñaaka. ¹⁶Iriira Itomi ovetsikakaantakero tzimayetatsiri inkiteki eejatzi kipatsiki. Jovetsikake okiyetari, ipoña kaari koñaayetatsine. Jovetsikayetakeri maaroni maninkariite pinkathariventzirori tsikarika opaiyeta. Iriitakera jovetsikakaayeetake maaroni onkantya irashitantyaarori irirori. ¹⁷Iri etajaantanakaro Cristo

itzimi pairani. Irijatzi kantakaarori iroñaaka kaari onashiyetantaa okaratzji jovetsikayetakeri. ¹⁸Irijatzi Cristo akempitakaanta iriimi aitotyaami akempisantzinkaritaira. Irooma aakaite ivatha anayetaimi. Iriitake etakaantaarori ipiriintaa ikamavetaka. Irootake iretapiintaitantyaariri iñaapinkathayeetairi iroñaaka. ¹⁹Tema iriitakera Itomi ikovaperotajaantake Ashitairi irinampishireperotantyaari ipavatzira irirori. ²⁰Iriitake kamimotayetairi, kapathainka ikantapainta ipaikakoyeetakeri. Aripaitera jariperoyetai, onkantavetakya tsika asaike kipatsiki, terika, inkiteki.

²¹Pairani kisaneenta poviri Pava, te poshiretakotyaaro ikovakaayetzimiri, iro pantapiintashitaka kaariperori. Iro kantacha Pava, jariperoyetaimi. ²²Tema atziriperori jinapaintzi Jesucristo, iro aritantakari ikamimoyetakai maaroni. Iriitake aayetaine Pavakinta, inkantapairi: Jirikatake, notasorentsitakaane, kiteshirepero ikantayetaa, tekatsira kantakovaitairine. ²³Arira onkantyaari, aririka poisokerotanakyaaro paventaashiretyaari. Tema pairani ovakera pikemavakero Kameethari Ñaantsi, piyotanake tzimatsi poyaakoneentari. Ithonka ikemakoyeetanakeri maaroni nampitsiiteki. Irojatzira, naaka Pablo, ikinkithatakaayeetakenari eejatzji.

Jiyotaayetziri Pablo pashinesatzi atziri

²⁴Iniroite nokimoshiretzi iroñaaka noñiuro nokemaantsitakoventami. Tema nomonkaratatziiro ike-
maantsitakaitakari Cristo. Iriira nokemaantsitakoventa kempisantzinkariite, itzimi kempitanaarori iroorikami ivatha Jesucristo. ²⁵Iro nantavaire naaka nomonkarayetairo, tema iri Pava kantakenari: Piñaaventaineri atziriite noñaane,

ontzimatyepothotyero maaroni. ²⁶Tekatsi iyotaaajatatsine pairani opaita iranteri Pava, irojatzi okantzimaita iroñaaka. Iro kantacha aakaite ipaiyeetaira “itasorentsitakaane,” jiyotakaayetairo. ²⁷Tema iro ikovakeri Pava ayoyetairo. Jiroka jiyotakairi: Ineshinonkayetaimi eerokaite te nosheninkavetami, itsipashiretaami Cristo. Iro poyaakoneentantaarori piñeero irovaneenkaro. ²⁸Irootakera noñaaventantaariri naaka Cristo. Nokantayetziri atziriite: “Aritapaake pikaariperoshirevaitake.” Niyotaayetairi kameethaperoini, okempivaitakaro naayetaatyeerimi Pavakinta, nonkantairi Pava: Jirika kempisantairiri Cristo, iriyyetake othotyakerori. ²⁹Irootake noñaashintsiventakotantariri iroñaaka. Tema ishintsinka Cristo aavyaashiretakaakenarori nantayetantakarori maaroni.

2 Tema nokovatzi piyoyetai iniroite noñaashintsiventakami, eejatzji Laodicea-satzi ikaratzji kempisantairiri Cristo, noñaashintsiventakari. Ari nokempitaakeri maaroiteni kaari ñaavorotaajatenane. ²Iro noñaashintsiventantamiri onkantya pintharomentashiretantyaari, petakotavakaantyaari, piyotaneperokitantyaari, pinkemathatantyaarori irantayetairi Ashitairi Pava tera jiyotakoveetari pairani Cristo. ³Tema iriitake Cristo kantakaarori inkemathatakaantairo kaari jiyotakoveetari, okempivaitakaro aparoni ashaararontsi otzimi jomanayeevetari. ⁴Nokamantzitamiro iroñaaka iroka, eero piñaantaro iramataviyeetemi. ⁵Okantaveta te nosaikimotemi pinampiki, iro kantacha nompampithashiretakotapiintakemi kempivaitaka ari ankaratajaantemi asaike janta pinampiki. Iro nokimoshireperotan-

takari nokemakoventakemi aripero pikantavakaanaa, oisokero povanairi Cristo pavantaanaari.

⁶Tema tsika pikanta pikempisantanakeri pairani Avinkatharite Jesucristo, eekero piyaataye pintsipashiretyaari. ⁷Oisokero povaperotanakeri petanakari pikempisantziri, pinkempitakotyaaari parithatatsiri kameethaini, pinkempitakotyaaari eejatzi pankotsi jovetsikayeetziro, tema irootake jiyotakaayeetakemiri. Pimpaasoonketapiintairi Pava.

Isaiperoshiretantaami Cristo

⁸Pinkyaaryoote, tzimatsira kovatsiri iramatavitemi, paamaventya. Jimonkaraakaashitamirokari okaratzi jiyoyetziri, jiyotaayetziriri pairani ivaisatziite, iro jameyeetapiintari jaka kipatsiki. Tema kaari irashi Cristo. ⁹Tema Pava, iri othotyaaperotzirori inampivathatantari Jesucristo. ¹⁰Irijatzi othotyaaperotziro inampishiretantakami eerokaite, tema paventaashiretanaari Pava. Pinkathariperori jinatzi irirori, janayiri ikaratzi pinkathariyevetachari. ¹¹Tema paventaashiretanaarira Pava, kempivaitanaa pintomeshitaanitatyeeyaami. Tera koñaaro pintomeshitaanitya, iroora oshiyakaaventacha jovashaantakaayetaimiro Jesucristo piyaariperoshirenka, jovañaashireyetaimi eejatzi. Okempivaitanakaro intomeshitaanitatyeemimi. ¹²Tema poviinkaayetakara pairani, pikempitayaarira Cristo Jesús tsika ikanta ikamavetapainta irirori. Iroovaitanake arimi pinkaratakerimi pinkitaya, ikitaveetakari irirori. Ipoña pañagai, jañagaira irirori. Tema pavantaanaari iroñaaka Pava tsika

itzimi ashitaro ishintsinka ovañagaimiri. ¹³Pairani eerokaite, kempivaitaka pinkamayetatyeemi okantakaantziro piyaariperonka. Iro kantacha Pava jineshinonkataami, okantavetaka te pintomeshitaanidyetya. Tema jovañagairi Cristo, ari ikempiyetaimiri eeroka jovañaashiretaimi ipeyakoyetaimiro piyaariperonka. ¹⁴Tema pairani osheki ikovaveta nosheninkapayeeni irimonkarayeromi Ikantakaantaitane, temaita irimonkarayero. Irootake irovasankitaantavetyaarimi Pava. Tema kempivaitaka Pava irosankinatakotatyeeromi ayaariperonka. Ikanta ipaikakoyetakerira Jesucristo, ari ashiryaaakari josankinatakovetakai Pava, kempivaitaka arimi intsi-patanakyaaromi ipaikakoyeetakerira Cristo. ¹⁵Aripaitera joitsinampaayetakeri pinkathariventashivetachari, tera ontzimimotanairi ishintsinka irirori. Te irantero iromananeekiini irokapayeeni, joñaakantaperotakero onkantya iriyotakoyeetantyaarori.

¹⁶Te arite pinkantakotavakaiyaaro ovaritensi, eejatzi jimireyetaari. Te arite eejatzi pinkantakotavakaiyaaro joimoshirenkayetaari nosheninka, okempitaya osarentsi, ovakeracheeri kashiri, kitaite jimakoryaantaitari. ¹⁷Tema maaroni imonkarayetziri pairani nosheninkapayeeni, iroovaitake okanta aamparentsi. Kantakotachari jaka iriitakera Cristo.[‡] ¹⁸Paamaventyaari kovayetatsine iñaaventayetemi, ikovatzi poshiyakoyetaiyyaari tsika ikantayetara iriroriite. Irootake ikantantayetaimiri: “Thame antsinampashireyetai, onkantya añaapinkathayetantyaariri maninkariite.” Iro kantacha temaita iñaavoroteri maninkariite, intaani jaakoventaro ipampithashiretako-

[‡]2:17 Tema aparoni aamparentsi te onkoñaavaitashitya. Aririka añaero, ayotzi tzimatsi ashitarori iraampare. Ari okempitari eejatzi okaratzi imonkarayeetakeri pairani, aamparera onayetake okaratzi jantzimoyetaari Cristo.

vaitaro inevetashiyetari irirori, kantakaapero ikantaventayetaro. ¹⁹Te irovithaajatyaaari irikaite itzimi aitotanaari aakaite. Irika aitotaari, iriitake tharomentakaarori okimotayetzi avatha, irojatz i ovithaavakaantayetari. Tema Pava kantakaakarori.[¶]

²⁰Aparoni kaminkari tekatsi irante, eero okantzi irimonkarayetero itzitayeetari. Arira pikempiyetanaari eeroakaite pitsipashiretanaari Cristo, kempitajaantaka pinkamatyeemi. Te onkovajaantya pimonkarayetairo okaratzi itziyeetari. ¿Opaitama pamenaashivaitantari pantayetziro ikantayetziri atzirriite? ²¹Ikantzimi: Eero povayetaro iroka, eero pantayetziro iroka, eero poirikayetziro iroka. ²²Aña jiyotaashivaiyeetakamiro Ikantakaantaitane. Tema aririka oyaaro tsika ompaitya, eerora añiuro tsika onkantai, ari othonkari. ²³Tema aririka antziventavaitya, añajaantzi ashinonkaaventatyaari Pava akempisantanairi. Temaita, amenaashivaita iroka, tema te ovashaantakaantero anevetashivaitapiintari.

3 Aritake añagai Cristo, isaikimotapairi Pava irakojanoriki, ari ikaratapairi ipinkathariventantzi. Ari pikantayetanaari eeroakaite pitsipashiretaari Cristo, avisakoshireyetaimi. Pinkovapiintairo jashitari irirori. ²Eero pipampithashiretakoyetaaro osavisato, aña iro pimpampithashiretakoyete inkitesato. ³Kempivaitaka iroñaaka pinkamayetatyeerikami, tema pisaikimoshiretairi Pava pitsipashiretaari Cristo, okantavetaka

iroka kaari koñaaroini. ⁴Iro kantacha, aririka impiyake Cristo, aripaitera irovañaayetai maarosite, ovaneenkaki ankantaiya antsipatapaiyaari.

Te apantyaaro apiiyetairo antayevetakari pairani

⁵Te apantyaaro papiitairo pantayevetakari pairani. Pinkempitaiyaari kaminkari, te irantayetairo kaariperori. Te arite pimayempitanai, pinkaariperoshireyete, pinkamaaroshireyete, pineveshirevaitya, pinevevaityaari kireeki. Tema aririka pinevevaitakyaari, aritake pivavanetanakyaari. ⁶Irootakera jantapiintayetakeri atzirriite, iro irovasankitaaventairiri apaata Pava. ⁷Ari pikantayevetakari eejatzi pairani eeroakaite, pamekivetakaro. ⁸Iro kantacha, ontzimatyepovashaantayetairo eejatzi irokapayeeni, okempitayta: Pikisavakaavaita, piñaakatsimatavakaavaita, pikemaantsitavakaavaita, pikantzimataavakaavaita, pikaviyavakaavaita, ⁹pamatavivaitantzi eejatzi. Tema aritake povashaantayetairo tsika pikantayevetara pairani. ¹⁰Kameethashire pikantayetaa iroñaaka, tema iri Pava ovameethashiretaimi, pinkempitaiyaari ikantara irirori, tema iriitake ovetsikakemiri pairani. Irootake piyoperotantaiyaariri iroñaaka. ¹¹Ithonka inampishiretantai Cristo maaroitani, ikempitayta: Griego, Judío, totameshitaari, kaaririka totameshitaari, pashinesatzitatsiri, sheninkatantneri, kaari iyovaitaneri, pimantaari, maaroni.

[¶]2:19 Jiroka oshiyakaaventachari jaka: Te iriyotaajate iriira Cristo jevayetairi aaka, ikempivaitakaro iriimi aito. Irooma aakaite akempitakaro iroorikami ivatha. Tema aririka antharomentya ankimotata avathaki, maaronira avatha otharomenta okimotayetzi, kameetha okanta ovithaavakaayeta, irojatz i antarivathayetantakyaari. Irootakera aito jevatakaantatsiri okanta otharomentantari okimotayetzi kameetha avatha. Ari ikempitzitari eejatzi Cristo, iriira jevayetanaariri kempisantzinkariite, irojatz i irantarishireperotantakyaari kameethaperoini.

¹²Ineshinonkatane Pava pinayetzi, irootake jiyoshiitantayetaamiri onantyaari irashiperotaiyaami. Ikovi iroñaaka pintasorentsishireperoyetai. Pineshinonkayetantya, pinethaan-tanete, tsinampashire pinkantya, eero pisamavaitanta. ¹³Amave pinkantavakaayetanaiya, pimpeyakoteri ovaariperoshirevaitzimiri. Tema aritake ipeyakotaimiro eeroa Cristo piyaariperonka. Irootake pimatanairi eejatzir eeroa. ¹⁴Iroora kovajaantachari iroñaaka petakotavakaayetanaiya, onajaantantyaari pariperotavakaanaiya. ¹⁵Tema aparoni akantanaa akempiyetaaro aakami ivatha Cristo, iro añantaayarori kameetha asaikayetanai, ariperotavakaanaiya. Ontzimaty e ampaasoonkeyetairi Pava. ¹⁶Poshoretapiintanaiyaaro pikemakoyetakeriri Cristo. Jiroka piyotanetantyaari onkantya piyotaavakaantaperotyaari: Ontzimaty pamampaayetanaiyaaro onkarate iriyotakaayetemiri Tasorentsinkantsi, pimpanthaayetairo Salmo, pim-paasoonketairi Pava. Ari onkantya pintharomentashiretavakaanaiya. ¹⁷Ari pinkempityaari ontzimerika pantayeteri, ompaitya piñaavaiteri, pimpairyaapiintairi Avinkatharite Jesucristo, pimpaasoonketeri Ashitairi Pava.

Antayetairi akempisantayetai

¹⁸Iinantaitari, piñaapinkathatairi piimeete, tema iro pantayetanairi pikempisantairi Avinkatharite. ¹⁹Iimentaitari, petakoyetaiyoaro piinaite, eero piñaakatsimavaitaro. ²⁰Itomiitari, pinkempisantairi ashitamiri, tema irootake ookimotariri Avinkatharite. ²¹Ashitaaniri, te arite pinkisakaavaitashityaari povaiyane, ari onkantya eero okantzimoneentavaitan-

tari. ²²Omperataari, pinkempisanteri okaratzir inkantemiri omperatamiri jaka kipatsiki. Eero povakoventashivaita pantavaite aririka iramenemi onkantya pinimotakaanaiyaari, añã kameetha pantavaitapiintaineri, tema piñaapinkathataatziiri eeroa Pava. ²³Ari pinkempitairori maaroni pantayetanairi kameetha pishirethaventyaaro. Pinkempitakaan-tanakero iriimi omperatyaamine Avinkatharite Jesucristo, kaarira atziri omperataajatyamine. ²⁴Aritake piyotaiyakeni eeroakaite, Avinkatharite pinayetaimiri apaata. Tema iri Cristo omperatapiintayetaamiri iroñaaka. ²⁵Iriima ikaratzir antayetapiintanairori kaariperori, irovasankitaayeetairi irirori. Tema Pava, tekatsi iramaakinete irirori.

4 Otzikatantaneriite, paakameethateri potzikataneete, tampatzika pinkantaventyaari. Pinkinkishiretero, tzimatsira eeroa inkiteki ipaita Omperatamiri.

²Piñaañaatapiintayete, aamaven-tashire pinkantya piñaañaate pimpaasoonkete. ³Piñaañaatakotz-ityaana naaka, onkantya ishinetantayeetyaanarori noñaaven-takotanairo kaari jiyotakoveeta pairani. Tema irootake jominkyaavent-taitakenari. ⁴Piñaañaatakotena onkantya nomatantyaarori noñaaventero kameethaperoini, iro inkemathayeetantyaarori.

⁵Ontzimatyera pisaikayete kameetha pisaikimoyetzirira kaari kempisantatsine. Piyotayeri, eero pikempiyavaitashitari. ⁶Kameetha ooki-moyetyaari onkarate piñaaventeneriri, poshini onkantzimotyaaari. Ontzimaty piyotayete tsika pinkante pakayeteri aririka irosampiyetemi.

Overaantarori ovethataantsi

⁷Aririka irareetakya iyeki Tíquico pinampiki, iriitake kamantapaakemine tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Tema irika iyeki, iriitake ampitakoperotakenari jaka nantavaizini Avinkatharite.

⁸Iro notyaantantyaariri iriñeemi tsika pikantaiyani eerokaite janta, inkamantemiro tsika nokantaiyani jaka. Ari onkantya piñaantyaarori pintharomentashiretaiyeni.

⁹Ari notyaantemiri eejatzi iyeki Onésimo intsipatanakyaari Tíquico. Tema irika Onésimo iriitake poñeenchari pairani pinampiki. Kyaaryoo javantaanakari irirori Avinkatharite, netakotziitane jinatzi. Apitera inkarate kamantapaakemineri okaratzi nantayetakeri jaka.

¹⁰Arira itsipatakana Aristarco jashitakoyeetana jaka. Jovethatzi-taiyami eejatzi irirori. Jovethatami eejatzi Marcos itomithori Bernabé. Tema irika Marcos, iriitake noñaaventakemiri pairani nokantakemi: Aririka irareetakya pinampiki, paakameethatavakeri.

¹¹Jovethatayami Jesús, ipaitaitziri eejatzi Justo. Iriitaiyakenira karatakenari noñaaventakotziro tsika okanta ipinkathariventantai Pava. Osheki joimoshirenkana iriroriite, tema tekatsi pashine nosheninka kempityaarine itsipatakana irikaite.[§]

¹²Jovethatami eejatzi Epafras,

iriitake pashine poñeenchari pairani pinampiki. Irijatzi iromperatana Cristo. Osheki iñaañaatakotapiintakemi, onkantya pinkyaaryooshireyetantyaari, piyotakotantyaarori pantanairo kyaaryooperoini ikoviri Avinkatharite.

¹³Naakajaantake ñaakeri Epafras osheki ipampithashiretakoyetakami. Ari ikempitzitakariri eejatzi Laodicea-satzi, eejatzi Hierápolis-satziite.

¹⁴Jovethatami eejatzi Lucas aaventantaneri. Irijatzi netakotane. Jovethatziitami eejatzi Demas.

¹⁵Nokovi naaka povethatyaanari maaroni kempisantzinkariite janta Laodicea-ki. Povethatyaanaro

Ninfas, eejatzi pinkempitaakeri maaroni kempisantzinkariite ikaratzi apatoyetapiintachari opankoki.

¹⁶Piñaanateneri nosankinare ikaratzi kempisantzinkariite janta pisaikinta.

Impoña potyaantakeneri Laodicea-satzi iriñaanateneri kempisantayetatsiri janta. Ari pinkempityaari eejatzi eerokaite, piñaanatero nosankinatakeneriri iriroriite.

¹⁷Jirokara ñaantsi pinkanteriri Arquipo: Pantavaitaineri Avinkatharite tsika okantajaantara ikantakemiri, pimonkarayeneri.

¹⁸Naaka Pablo, jirokara nosankinatajaantzimiri nakoki novethatamira. Eero pipeyakotana jominkyetakena, piñaañaatakotapiintaina. Onkaminthara ineshinonkayetayaami Pava. Ari onkantya.

[§]4:11 Ikantakotziri Pablo jaka “nosheninka,” iriyyetakera ipaitayeeziri “tomeshitaaniri,” tema aritake ipaitayeeziriri judío-payeeni.

Jetakari Josankinatziniri Pablo Tesalónica-Satziite

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori iroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiite pikarataiyini jashiyetaami Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Onkamintha ineshi-nonkataimi, isaikakaayetai kameetha eejatzi.

Ikempitakoitari Tesalónica-satzi

² Aririka noñaañaatakoyetemi, iniroite nopaasoonketziri Pava. ³ Osheki nopampithashiretakotapiintakemi okaratzi pantayetanairi poshoretanaara, okaratzi jiñeetzimi petakoyetanta, ipoña okaratzi paakoventanaaro eejatzi poyaaventaari Avinkatharite Jesucristo. ⁴ Tema niyotaiyini iyekiite, jetakoyetaami Pava irijatzi iyoshiiyetaimi. ⁵ Piyotaiyini eerokaite te noñaaventashityaamiro Kameethari Ñaantsi nosaikimotantakamiri, aña Tasorensinkantsi ovashinchaashiretakenari, niyotantari kyaaryoori onatzi okaratzi nokamantayetzimiri. Piñeeyakena eejatzi tsika nokanta nosaikimoyetakemi, osheki nokovapiintake nonkaminthaayetemi. ⁶ Okantaveta osheki piñaashitakaro, iro kantamaitacha pikempisantayetana, tema Tasorensinkantsi oimoshirenkakemiri. Irojatz pimatantanaarori okaratzi nantakeri naaka eejatzi okaratzi jantakeri Avinkatharite. ⁷ Ari okanta ikempitantanaamiri ikaratzi kempisantayetanaatsiri nampiyetarori Macedonia-ki eejatzi Acaya-ki. ⁸ Te iri aparoni kemakoventaimine tsika pikantana pikempisantai Pava, aña ikemakoyetakemi eejatzi

tsikarikapayeeni. Tema nokovavetaka nonkamanterimi tsika pikanta pikempisantayetai eeroka, ⁹ iri etavakanaro ikamantavakena naaka tsika pikantayetaka paakameethatakena, tsika pikanta povashaantayetanairi pivavanevetari, iro pikovanake panteneri ikoviri Kañaaneri Pava Kyaaryoori. ¹⁰ Ikamantakenaro eejatzi tsika pikanta eeroka poyaaventari Jesús impiye inkenapairo inkiteki, tema iri Pava ashitari jovañagairi ikamavetaka. Iriitake materone irovavisaakoshiretai aririka omonkarapaitetaiya irovasankitaantayeetai.

Jantayetakeri Pablo Tesalónica-ki

2 Iyekiite, piyotaiyini eeroka te amenaashita okaratzi niyaatake nareetami. ² Pairani tekera niyaateeta pisaikaiyini eeroka, osheki ikisaneentaitakena Filipos-ki, jovasankitaavaitaitakena eejatzi. Iro kantamaitacha iri Pava shintsishiretakaakenari noñaaventantakamirori Kameethari Ñaantsi, okantavetaka ikisaneentaitana. ³ Tema te nokenakaashitaro okaratzi noñaaneyetakari, te nonkaariperoshirete noñaaventantamirori, te nonkove namatavitante. ⁴ Aña Pava ñaantashiretakanari naaka, iri otyaantakenari noñaaventaimiro Kameethari Ñaantsi, irootake kaari noñaaventantapaakamiro okaratzi ookimoyetariri atziri, intaani noñaaventakero ookimotariri Pava, tema iriitake iyotashiretantatsiri. ⁵ Tema piyotaiyini eeroka te nonintathatantyaamiro okaratzi noñaaventakemiri, iro noñaantyaari naye osheki kireeki. Iri iyotatsi Pava. ⁶ Tera iro nonkovaajate piñaapinkathatashityaana. Okantavetaka naakatake irotyaantajanore Cristo, ontzimatyeeemi iriñaapinkathayeetaina. ⁷ Iro kantamaitacha noyaminthaane

novakemi nokempitakaro aparoni iniroitari aririka aamaventyaari eenchaanikite. ⁸Te intaani noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi, aña iniroite netakoyetakami, irootake noñaashintsitakoyentakamiri.

⁹Tema pikinkithashiretaiyironi eeroka netantanakaroni noñaaventzimiro iñaane Pava, shintsiini nantavaitake, kitaite eejatzi tsireni. Ari okanta te piñaantaiyaroni eeroka pintziyena. ¹⁰Piyotaiyini eeroka tsika nokanta nosaikimotakemi eejatzi ikempitaka Pava jiyotzi irirori, tema kameethashire nokantaka, kiteshire nokantaka tekatsi impaitya kantakotenari. ¹¹Piyotzi eejatzi osheki nokaminthaayetaimi, nokempitakotaari ashitaanitachari ikaminairi irovaiyane, iposhenkari, ishintsithatziri. ¹²Ari nokempitaayetakemiri eeroka, inkene pantayetaineri ikovakaayetzimiri Pava, tema iriitake iyoshiiyetaimi, ari piñeero pisaikai ipinkathariventantai otzimira irovaneenkaro.

¹³Irootake niyaatakaantarori nopaasoonketanairi Pava. Tema pairani ovakera pikemavakena nokamantapaakemiro ñaantsi, piyotanake kaari iñaane atziri, irootake kyaaryoori iñaane Pava. Tema pikempisantanakero, antakaayetaimiro okaratziki kovakaimiri. ¹⁴Ari pikempitakotanaari eerokaite ikaratziki kempisantanairiri Jesucristo janta Judea-ki, tema iniroite jovasankitaayetakeri judío isheninka. Ari ikempitaitakamiri pisheninka eeroka jovasankitaayetakemi. ¹⁵Tema iriitake judío ovamaakeriranki Jesús, irijatzi ovamaayetakeriri pairani kamantantaneri. Iriitake omishitovayetakenari eejatzi naakapayeeni. Iniroite ikisaneentakeri atziripayeeni. Irootake kaari onimotziri Pava. ¹⁶Tema te inkovaiyeni noñaaventaineri ñaantsi kaari judío-tatsine, onkantya

iravisakoshireyetantaiyaari iriroriite. Ari okanta ikaariperoshiretaiyantakarini irikaite judío, ari iñaamaitaiyaaro irovasankitaayetairi Pava apaata.

Isaikantakari Pablo intaina

¹⁷Iyeekiite, osamani okantavetaka asaikimotavakaaka intaina, osheki nopampithashiretakotapiintaiyakemi. Iro kantamaitacha osheki nokovake iroñaaka apitairo añaavakaayetaiya. ¹⁸Ari nokovavetaka nareetyaami, iri kantacha Satanás osheki jotzikaakena. ¹⁹Iro kantamaitacha apaata aririka impiye Avinkatharite Jesucristo, eerokatake poshenkashiretaiyanane noñaantyaarori nonkimoshiretai. Tema eerokaite kantakaakarori impinataitantyaanari naaka. ²⁰Eerokataiyakeni kantakaiyaarone noñaantyaarori nonkantakaaperotaiya apaata nonkimoshiretai.

3 Iro nopampithashiretakariranki nosaike naaka Atenas-ki, ²iri notyaantemiri Timoteo pisaikaiyini eeroka. Tema irika Timoteo iyeki jinatzi, osheki jantayetakeriri Pava. Ari nokaratakeri noñaashintsitakaro noñaaventziro Kameethari Ñaantsi ikantakota Cristo. Tema aririka irareetakya pisaikaiyini eeroka, iri otzishiretapaakemine, imposhenkashiretapaaiyaami piyaatakaantyaarori pinkempisante. ³Tera nonkovatye onkantzimoneentyaami aririka irovasankitaayetakemi, tema aritake onkantyaari, iro avishimoyetaineri. ⁴Irootake nokantayetzitakamiri nosaikimotantamiri, iro piñaayetakeri okaratziki avishimoyetakemiri. ⁵Iro kantamaitacha te onkante namavetapairo naaka, nokovake niyote eekerorika pikempisantaiyini. Noñaajaantake tzimatsi ipaita kovaintsiri inkaariperoshiretakaimi,

ari amenaashivaityaami okaratzi nokamantayevetakamiri pairani.

⁶Iro kantacha jiyaatake Timoteo jareetami, piyaa nosaiki naaka. Ari ikamantapaana eekero piyaatatzi pikempisantaiyini, etakotane pikan-tavakaiyakani. Ikamantakena eejatzi osheki pinkinkishiretapiintaiyaana, pikovi piñeena, ari nokempitzitakari naaka nokovi noñeemi eeroka. ⁷Iyekiite, okantavetaka osheki noñiuro jaka jovasankitaavaitaitana, tharomentashire nokanta, tema niyotzi eekero piyaatakaanakitziro pikempisantaiyanakeni eeroka. ⁸Tema niyotake eekero piyaatatzi pikyaaryooventairi Avinkatharite, kameetha onimotana nosaiki. ⁹Iniroite nopaasoonketakeri Pava, tema eerokataiyakeni matakakerori pikimoshireperotakaana. ¹⁰Eekero naakoventatyaaro namani kitaite eejatzi tsireni, onkanta noñaantyaarori napiitero nareetyaami, ari novatampatzikatemirot zimizsirika pikenakaashitakari pikempisantanai.

¹¹Iri nokovakotzi Ashitairi, Pava, ipoña Avinkatharite Jesús, tampatzika novanakero niyaate pisaikaiyini eeroka. ¹²Nokovakotziri eejatzi iri kantakaiyaarone piñaantyaarori petakotavakaiyaani, ari pinkempitanairiri pashinesatzi atziri. Iro nokovi pinkempitakotyaanaro naaka tsika nokanta netakotaami eeroka. ¹³Iro iriñaantyaamiri Ashitairi, Pava, kiteshire pikantayetanaa, eero itzimi impaitya kantakotemine apaata aririka impiye Avinkatharite Jesús, intsipatyaarori ikaratzi kameethashireri.

Okaratzi onimotziriri Pava

4 Ari okantari iyekiite. Iri kantakaiyaarone Avinkatharite Jesús, nonkantantyaamirori iroka, shintsitha

nonkantemirot. Pairani niyotaakemirot pantayetairo okaratzi onimotziriri Pava. Ari pimatzimaitakaro. Iro kantacha nokovi eekero piyaatakaatyero irojatzi pothotyaaantaperotakyaarori. ²Aritake piyotaiyakeni eeroka, iriitake Avinkatharite Jesús matakaakenarori naaka okaratzi niyotaayetakemiri. ³Jiroka okaratzi ikoviri Pava onkanta irovameethashiretantyaamiri: eero pimayempitzi. ⁴Ontzimatyepiyoyetai pinkinatantya, inkene iñaapinkathayee-taimi pintampatzikashireyetaira. ⁵Eero piñaaposhinitaro mayempitaantsi. Iro jimatapiintayetakeri ikaratzi kaari kempisantayetairine Pava. ⁶Paamaventa-yetaiya pikanzimoneentakaantarikari irokapyeeni aparoni iyeki kempisantaatsiri. Tema nokamantakemirot, ari irovasankitaakeri Pava inkarate antakerone iroka. ⁷Te inkove Pava ankempitakotyaari mayempiri, iro ikovake irovameethashireyetai. ⁸Terika pinkempisante, tera naaka pinthainkake, aña iri Pava pithainkake. Tema iri Pava otyaantakemiri Tasorentsinkantsi.

⁹Iro noñaaventemi iroñaaka okantakota etakotaantsi. Onkantavetya te onkovya napiitaimiro eerokaite. Tema pimatakero petakotavakaayeta, ¹⁰pimatanakeri petakoyetanaari iyekiite ikaratzi nampiyetarori maaroni piipatsiteki Macedonia-ki. Iro kantacha ontzimatyepiyaatakaairo irojatzi pothotyaaantaperotakyaarori. ¹¹Iro pinkokovayete pisaikayetai kameetha. Kaari imaimanetantaitzi, pantero okaratzi pantavaireyetai eeroka. Tema iro niyotaayetakemiri pairani. ¹²Ari onkanta iriñaantyaamiri ikaratzi kaari kempisantayetatsine, tampatzikashire pikantayeta, tekatsi kovityiimotyamine.

Impiyeerika Avinkatharite

¹³Iyeekiite, nokovi noñaaventemiri tsika inkantaiya apaata ikaratzi kamayetaintsiri kempisantzinkari, iro piyotantyaari eero. Iro eero pikempitakotantari kaari kempisantatsine, iniroite jiraaneenta jovashirevaita. ¹⁴Tema ayotaiyini aaka ikamavetaka Jesús, iro kantamaitacha eejatzi jañagai. Ari inkempitaayetairiri Pava apaata ikaratzi kempisantayetaintsiri, ari irovañaayetairi aririka impiye Jesús. ¹⁵Jiroka okaratzi jiyotakairi Avinkatharite: Apaata aririka impiye, iri etanaiyaarone iriñaavairi ikaratzi kamayetaintsiri, aakaite impoivaitatsine añaayetzira. ¹⁶Ari inkemaitavairo inkaimapaake ijevare maninkariite, intyootakaantapaake Pava. Impoña ikaratzi kamayevetaintsiri, iri etyaarone intzinaanake, ¹⁷ampoñaapaakya aakaite kaari kamayetatsine, ari ankempiyaniyaari avajenokashitavaiyaari Avinkatharite, amonthaavaiyaari menkoriki. Ari ankantaityeeni antsipataiyaari Avinkatharite. ¹⁸Irootake iroka ñaantsi pimposhenkantavakaiyaari.

5 Iro kantamaitacha iroñaaka iyeekiite, te onkovajaantya nonkaman-temiro tsikapaite avisantayetyaari irokapayeeni. ²Ari piyotaiyakeni eero, te jiyotaitziro tsikapaite, tema omapokashitaiya, onkempitaiyaaro aririka irimapokaite inkoshitaite tsireni. ³Intzimayevetya kantatsineri: Iroñaaka asaikai kameetha, onimo pinkantya. Iro kantacha arira iromapokayeetairi iraperoyeetairi maaroni. Onkempitaiyaaro aparoni tsinane okemaantsivaita ontzimaanite, tekatsi inkenakaiteero avisashitantaari onkarate pokatsine. ⁴Iro kantamaitacha te ari pinkantayetyaari eero, ari iyeekiite, eero jomapokaitzimi,

ikempitaantziranki aparoni koshintzi. ⁵Tema piyotakoyetairo eero, te pinkempityaari aniyetapiintashitachari tsireniriki, inkene eero iñeetantari. Aña iri pikempitakoyeta aniyetapiintatsiri kitaite, okoñaatzi moyetairi. ⁶Ari okempitari, te arite ankempitakotyari ikanta maashitachari tsireni, aña aamaventa ankantayetya, ankempityaari kyoshireri. ⁷Tema tsireni jimaapiintaitzi, ari ishinkitaitari eejatzi. ⁸Iro kantamaitacha aaka ayoperotaiyini, iri akempitayetaari ikaratzi aniitapiintayetsiri kitaite. Ontzimaty avetsikaantya, ankempisantayetai, etakotantya. Ankempitakotyari jovetsikaanta ovayiri, ikithaataro ashiretatsiri iithaare. Ankempitakotyari eejatzi javentaaro ashironakitatsiri jamathaitaro, ari ankempityaari aaka aventaaniyaaro avisakoshiyetai. ⁹Tera iro inkoveri Pava irovasankitaayetai, aña ikovake avisakoshiyetai akempisantairi Avinkatharite Jesucristo. ¹⁰Iriitake kamimentakairi. Tekatsi ompaitya ankamavetya, aririka añaayetai, aritake añaayetairo asaikimoyetairi apaata aririka impiye. ¹¹Ontzimaty pimposhenkashiretavakaantyaaro iroka, ovetsikashire inkantayeetya.

Ishintsithatziri Pablo kempisantanaatsiri

¹²Iyeekiite, piñaapinkathayetairi ikaratzi iyotaayetaimiri, ari pinkempitayeriri ikaratzi jevayetzimiri pikempisantairi Avinkatharite. Tema osheki iñaashintsitakoventayetakami. ¹³Petakoyetaiyaari piñiirora okaratzi jantzimoyetakemiri. Ontzimaty pisaikayetanai kameetha. ¹⁴Pishintsithayetairi perantziite. Ari pinkempitairi kaari ñaaperoshireri, pimposhenkayetaiyaari, potzishireyetairi kaari aavyaashire-

vaitatsineri ikempisantzi. Eero pisamavaitari irikapayeeni. ¹⁵Te arite pimpiyatantya, iro pinkovapiinteri eeroka paakameethatavakaiya, ari pinkempitayeriri ikaratzi kaari pisheninkata. ¹⁶Pinkimoshiretapi-intaiyeeni. ¹⁷Eero povashaantziro piñaañaatayete. ¹⁸Ontzimerika avishimotemine, pimpaasoonketeri Pava. Tema irootake ikoviri irirori antayetairi akempisantairi Jesucristo. ¹⁹Eero pomanonkiro irantakaimiri Tasorentsinkantsi. ²⁰Te aritzi pimanintayero ikamantantayeetzi. ²¹Iro kantamaitacha ontzimatyepamenavakero kameethaini okaratakera. Impoña pinkyaaryoventanairo onkarate kameethashiretakaimine. ²²Okaratzi ipampithashiretari pashine atziri kaaripero onatzi, eero pantayetziro eejatzi eerokaite.

²³Nokovakotziri Pava eekero iriyaatakaatyero irovameethashireyetaimi, tema iriitake kantakaarori asaikantayetyaari kameetha. Nokovakotziri iraa-maakoventyaami maaroni, pivathaki, eejatzi pishireki. Ari onkantya eero otzimanta ompaitya ikantakoyeetaimiri apaata aririka impiye Avinkatharite Jesucristo. ²⁴Tema kyaaryooshireperora jinatzi irirori, aritake irimatakaairo.

Overaantarori ovethataantsi

²⁵Iyekiiite, pamanakoyetapiintaina naaka. ²⁶Povethatyaanari maaroni kempisantanaatsiri janta. ²⁷Nokovi piñaanateneri eejatzi iroka nosankinare, tema iro ikoviri Avinkatharite. ²⁸Onkamintha ineshinonkayetaimi Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

Apitetanaintsiri Josankinatziniri Pablo Tesalónica-Satziite

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimiro iroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiite pikarataiyini jashiyetaami Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. ² Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava, irisaikakaayetaimi kameetha. Ari inkempitaimiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iramenakotairi apaata Pava kaariperoshireri impiyeerika Cristo

³ Iyeikiite, okovaperotatya nompasoonketakotapiintaimi Ashitairi Pava, tema eekero piyaatakaanakitziro pikempisantayetanake. Eekerora piyaatakaanakitziro eejatzi petakoyetavakaanaka. ⁴ Irootake noshiretapiintantamiri aririka napatotaiyaani notsipayetari pashine iyeikiite, nokantaiyini: “Eekero jiyaatakaatziro ikempisantaiyini Tesalónica-satzi, okantavetaka iniroite ikemaantsivaitaiyani jovasankitaayetziri.”

⁵ Arira ooñaarontari tampatzika ikanta Pava jamenakotantzi. Okempivaitakaro irovetsikaantatyeeyaami Pava inkene impinkathariventemi. Irootake pikemaantsiventantayetakarori iroñaaka. ⁶ Iro tampatzikatatsiri eejatzi inkemaantsiyetakaiyaari Pava ikaratzi kemaantsiyetakaakamiri eeroka. ⁷ Irooma maaroni aakaite, akaratzi akemaantsineentayetakaro, otampatzikatzi impinayeetai apaata aririka impiye Avinkatharite Jesús, inkenapai inkiteki intsipayetaiyaari maninkariite tzimatsiri ishintsinka, ⁸ inkenan-

tapaakyaari ipaampaporentaatziri paampari. Ari irovasankitaayeetairi kaari iyotairine Pava, kaari kempisantairone Kameethari Ñaantsi tsika iñaaventakota Avinkatharite Jesucristo. ⁹ Iriitake atsipetaiyarone iraperoyeetairi, ari inkantaitaateeni impeyashitaiya, eero iñeero ishintsinka Avinkatharite. ¹⁰ Tema apaata aririka impiye, iñaapinkathatavairi kameethashireyetaintsiri, ipampoy-aaminthatavairi. Ari pinkempitakyaari eejatzi eeroka, tema pikempisantairo nokamantakemiri. ¹¹ Irootake namanakoyetapiintantamiri eerokaite. Nokovakotziri pimonkaraayetantyaariri tsika inkantayetya ikaratzi jiyoshiiyetairi. Nokovakotziri iravyaashiretakaayetemi pi-mayetantyaarori kameethayetatsiri pikempisantaira. ¹² Iro impairyee-tantyaariri Avinkatharite Jesucristo piñaapinkathatakaantairira, impoña iriñaapinkathatakaantanaimi irirori. Iriira Pava neshinonkayetaine aaka eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iriñaayetairi ovaariperoshiretantaneri

2 Iyeikiite, noñaaventemiro okantakota antsipataiyaari Pinkathari Jesucristo, aririka impiye apaata. ² Te nonkove pinkinkishire-tashivaitya piñaajaante aritake piyaa Avinkatharite. Kempitaka iro pipampithashiretaiyakarini piñaajaantzi iro noñaaventakemiri, piñaajaantzi iro nosankinatzimiri jiyotakaakenari Tasorentsinkantsi. ³ Aña te ari onkantya, ñaa jamatavtzimikari. Tema aririka impiye apaata, etanakyaaro irimaimaneeteri Pava, impoña iriñaayeete ovaariperoshiretantaneri iriñeete eejatzi ipaiyeetziri “Otomi peyashivaitaantsi.” ⁴ Kisaneentantaneri irinatye, inkove iranaantapaake

inkempitakaityaari iriñaapinkathayeeteri Pava janta tasorentsipankoki. Impoña inkante: “Pava nonatzi naaka.”⁵ Aritake nokamantayetakemiro iroka nosaikimotantapaintamiri. ⁶Piyotaiyini eeroka ipaita otzikaakeriri kaari ikoñaatzitanta ovaariperoshiretantaneri, intaani inkoñaate apaata aririka omonkarapaitetapaakyaarika. ⁷Aritake antavaitake iromananeekiini ovaariperoshiretantaneri. Iro kantamaitacha tzimatsi aparoni otzikaapiintakeriri, irojatzi apaata iroñaakantantakyaariri, ⁸aripaite iriñeeteri ovaariperoshiretantaneri. Tema aririka impiye Avinkatharite, ishintsinka iraperotantaiyaariri irovamaapairi, intaani intasonkakeri. ⁹Irika koñaatatsine apaata, inkempitakotapaakyaari Satanás. Ari ontzimake ishintsinka, osheki iramatavitante aririka intasonkaventantayete. ¹⁰Tzimatsi manintayetakerori inkempisantairomi kyaaryoori ñaantsi, iroovetaka iravisakoshiretantaiyaarimi. Iriiyetakera peyashitaachaneri iramatavitakeriri ovaariperotantaneri. ¹¹Iriitake kantakaiyaarone apaata Pava inkempisantantaityaariri ovaariperotantaneri. ¹²Irootake irovasankitaayetantyaariri inkarate thainkavaitatsineri, tema osheki itharomentakaro jantayeetakeri kaariperori.

Jiyoshiyeetakeri avisakoshiretaatsine

¹³Iyeekiite iretakotane Avinkatharite, eekero niyaatatzi naaka noñaañaatakoyetapiintaimi nopaasoonketzirira Pava. Tema pairani tekeramintha irovet-sikaitemi, aritake jiyoshiitakemi pavisakoshiretai, irootake pikempisantantaarori kyaaryoori, irootake

jovatasorentsishiretantaamiri Tasorentsinkantsi. ¹⁴Iriitake otyaantakenari naaka noñaaventantakamirori Kameethari Ñaantsi, inkene piñeero apaata eerokaite iñaapinkathayeetaimi inkempiitairira irirori Avinkatharite Jesucristo. ¹⁵Ari okanta iyeekiite, ontzimatyete pinkyaaryoventairo okaratzi niyotaakemiri nosaikimotantapaintamiri. Ari pinkempitairori eejatzi okaratzi nosankinatzimiri.

¹⁶Onkamintha iretakoyetai Avinkatharite Jesucristo, eejatzi Ashitairi Pava. Iri poshenkayetapi-intairi, irijatzi kaminthaayetairi ishinetaantairori okaratzi kameethayetatsiri. ¹⁷Onkamintha intharomentashiretakaapiintyaami, iri kyaaryooshiretakaimine eejatzi, iro piyaatakaantyaarori piñaaventayetanakero kameethari iro pantayetanairi eejatzi.

Iriñaapinkathayeetero iñaane Pava

3 Iyeekiite, pamanakoyetapiintaina naaka niyaatakaantyaarori noñaaveri Avinkatharite, ari onkantya iñaapinkathatantaiyaariri pashinesatzi atziriite, inkempitaiyaami eeroka. ²Pamanayetapiintai eero jovasankitaantana kaariperoshireri, tema te maaroni inkempitayetai aaka akempisantayetzi. ³Iro kantamaitacha kyaaryoori inatzi Avinkatharite, ari iravyaashiretakaayetaimi, iri kempoyaaventemine eero ikitsirinkantami ovaariperoshiretantaneri. ⁴Iri Avinkatharite iyotakaakenari ari piyaatakaatyeeero pantayetanairo niyotaayetakemiri, tema pikovaiyakeni pantero. ⁵Nokovakotziri Avinkatharite impampithashireperotakaimiro tsika okanta jetakotami Pava. Inkyaaryooshiretakaimi pinkempitakotantyaariri Cristo.

Ontzimatyé antavaiyetai

⁶Iyekiite, tzimatsi ikoviri Avinkatharite Jesucristo nonkantemiri: Te arite paapatziyaari aparoni peravaitapiintachari kempisantzinkari. Tera jimatziro okaratzi niyotaakemiriranki. ⁷Aña ontzimatyé inkempitaiyaanami naaka, tema te nomperavaitya nosaikimotantapaintamiri. ⁸Tekatsi nonkampitemiri pimpashityaana novarite, aña nopinatzimiro maaroni pipayetanari. Nantavaitake shintsiini, kitaite eejatzi tsireni. Ari okanta te piñaantaiyaroni eeroka pintziyena. ⁹Aña tampatzika inaveta pimpayetenami novarite, intaani nantavaitake shintsiini onkantya pamenayetantyaanari, iro pinkempitakotantyaanarori tsika nokantaka naaka. ¹⁰Tema iro nokantapiintakemiri nosaikimotantapaintamiri janta, nokantzi: “Inkarate kaari antavaitatsine, eero jovaatsi eejatzi.” ¹¹Ari nokemake ikantaitzi tzimatsi pikarataiyini janta perayetachari, te inkove irantavaite, intaani imaimanetantayetzi. ¹²Tzimatsi

eejatzi ikovakaanari Avinkatharite Jesucristo nonkantayeteriri irikaite: “Eero pimaimanetantzi, santzikoiteeni pantaventero povayetari.” ¹³Iyekiite, ari pashi povero pantapiintairo eeroka kameethayetatsiri.

¹⁴Tzimatsirika kaari kempisanterone iroka nosankinatakemiri, eero paapatziyanaari, iro iriñaantyaarori impashiventayetya. ¹⁵Iro kantamaitacha eero pikisaneentziri, pinkaminaayetairi pinkempitakaantyaari pirentzi.

Overaantarori tasonkaventaantsi

¹⁶Tema iri Pava kantakaarori asaikantayetyaari kameetha, nokovatziri iri inimotakaimirone pisaikaiyeni okantavetaka piñaayetero onkarate avishimoyetemiri. Nokovakotziri intsipatyaami.

¹⁷Jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki: Tema naaka Pablo ovethatamiri. Irootake nametapiintari aririka notyaante nosankinare. ¹⁸Onkamintha irineshinonkayetaimi maaroni Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

Jetakari Pablo Josankinatziniri Timoteo

Ovethataantsi

1 Naakatakera Pablo osankinatziro iroka. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema irootake ikantakaantziri ovavisaakotairi Pava itsipatari Jesucristo oyaakoneentane. ²Eeroka nosankinatzini Timoteo, nokempitakaantaami notomi novimi akempisantanaira. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Cristo Jesús, onkamintha iretakotyaaami, piñero pisaike kameetha.

Ikenakaashiitari jiyotaantaitzi

³Pairani niyaatantakari Macedonia-ki, noshintsithatanakemi pisaike Efeso-ki, ari onkantya piyotaantyaariri saikayetatsiri janta, irovashaantairo ikenakaashiyetakaro jiyotaantzi. ⁴Jiñaaventashiyetaro kinkitharentsi, jiñaaventashiyetaro eejatzi tsika ikantayeta pairani ivaisatziite. Te ooñaarontero irokapayeeni okaratzi jantakeri Pava onkantya ankempisantanaiyaariri, aña iro kantakaantakerori jiñaanaminthatavakaantari atziripayeeni. ⁵Aryaajaini aaka aririka ayotaante, añaaventziro tsika ikantaita jetakotavakaita. Tema aririka ankiteshiretanai, aririka ampampithashiretanairo tampatzikatatsiri, aririka ankempisantanaperotanai, arira amatzirori etakoyetanta. ⁶Ari itzipinayetakariri irikapayeeni, amenaashivaitaka okaratzi iñaaventayetziri. ⁷Ikovashivaitaka iriyotaantero Ikantakaantaitane. Okantavetaka ishintsithatantzi jiyotaantayetziri, iro kantamaitacha te ikemathatzitaro irirori okaratzi iñaaventziri.

⁸Irooma aakaite ayotzi omapero okameethatake Ikantakaantaitane, iro kantamaitacha ontzimatyankemathatero opaita otzimantari iroka. ⁹Tema te iri irosankinayeetene ikaratzi kameethashireyetaintsiri, aña iro irovasankitaayee-tantyaariri: maimanetzinkariite, piyathariite, kaariperoshireriite, tsimainkatziinkariite, thainkantaneriite, manintashiretantaneriite, ovamaayetziriri ashitariri, ovantzinkariite, ¹⁰mayempiriite, antaminthatavakaaachari ishiramparinkakiini, noshikantaneriite, thairiite, kamatavirriite, ikaratzi otzitzikayetzirori ayotaantari kameethari. ¹¹Tema onashita iroori Kameethari Ñaantsi ipampoyaaminthayeetziri, irootake ikantakenari Pava Tasorentsitsatsiri nonkamantantairo.

Irantavaire Pablo

¹²Iriitakera Avinkatharite Jesucristo ovashinchaakenari. Iro nopaasoonketantariri, tema jiyotzi aritake kyaaryootakena, jotyaaantakena nantavaiteneri. ¹³Okantavetaka pairani osheki nopairyaashiv-aivetakariri, noisaneentane noviri, novasankitaapiintakeri jashiyetaari, iro kantamaitacha jetakotaana irirori. Tema te niyovetaro okaratzi nantakeri, tekera nonkempisantanakeeta. ¹⁴Iro kantacha irika Avinkatharite iniroite jetakoperotakana, ari opoñaanakari nokempisantanairi Jesucristo, osheki netakotanaari. ¹⁵Jiroka nonkanteri kyaaryoori onatzi, ontzimatyankempisantaiteero: Ipokake Jesucristo jaka kipatsiki irovavisaakoyetairi kaariperoshireriite. Tema naaka anaayevetakari maaroni nokaariperoshirevetaka. ¹⁶Iro opoñaantari jineshinonkataana Jesucristo, te isamaneentyaana

okantavetaka naaka maperovetakarori nokaariperotzi. Tema tsika ikantaana naaka, arira inkantayetaiyaari pashine inkarate kempisantayetairine, ari inkantaitaateero irañaaneyetai.¹⁷ Nokovi ari inkantaitaateero iriñaapinkathaperoyeetairi kantaitaachaneri Impinkatharite, Kañaaneri, Kaari koñaanetatsine. Ari onkantyaari.

¹⁸Notomí, Timoteo, tziatsi nokoviri nonkamantemi. Ari onkempityaaro okaratzí ikinkithatakotaitakemiri pairani. Iro nonkamantantyaamirori pintharomentashiretantyaari piyaatakaairo piñaashintsiperotyakameetha,¹⁹ eekero piyaatakaanakityeero pinkempisantanake, eekero pimpampithashiretanakityeero tampatzikatatsiri. Tema tziamayetatsi ovashaantakerori. Okantaveta

ikempisantayeveta, ikempivaitakaro impitamenkakotakityeeyaami.

²⁰Ari ikempitakari Himeneo eejatzi Alejandro. Iriitake noshinetakeri irovashinonkaayetairi Satanás, ari onkantya iriyotantyaari eero ipairyaashivaitantari Pava.

Iñaaventakoyeetziro ñañaataantsi

2Jiroka netavakyaari noshintsithatemiri: Ontzimatyepiñaañaatanete, pinkovakoventante, pinkantakoventante, pimpaasoonkeventairi maaroni.² Pamanakoyetairi pinkathariite. Pamanakotairi eejatzi maaroni jevariite pisaikayetantyaari kameetha, ñaapinkathatasorentsi pinkantya, tampatzikashire pinkantya eejatzi.³ Irootake kameethatatsiri maaroni iroka. Irootake ikoviri Pava ovavisaakoshiretairi.⁴ Tema ikovatzi Pava maaroni iravisakoshireyetai, ikovi eejatzi iriyotakoyeetairo kyaaryoori ñaantsi.⁵ Jiroka kyaaryoori ñaantsi: Aparoni ikanta Pava. Aparoni

ikanta kantakoventziriri atziri janta Pavaki. Iriitakera Cristo Jesús.⁶ Iriitake pinakoventakairi maaroni ikamimentakai, itsiparyaakoventayetai jinintapaitetapaakera Pava.⁷ Irootake ipairyaantakanari naaka notyaantajanorite, iri otyaantakenari nonkinkithatakaayetairi atziri kaari asheninkayeta, niyotayetairi inkempisantayetairo kyaaryoori ñaantsi. Tema omaperotatya.

⁸Tsikaarika irapatoyeetapiintya, nokoviri shirampariite iriñaañaataneyetaiya, tzinaavako inkantya ikempitapiintara. Iro kantamaitacha kiteshire inkantayetya, eero ikisavaita, eero iñaanaminthatavakaavaita.⁹ Ari

onkempitanaiyaari tsinaneete eero oñaavenavaita onkithaatyaaro ovaneenkatachari, aparavaiteri kireeki amanantayeteri othatane mareryaayetatsiri, oñaavenavaityaaro ovaneenkatero oishi.¹⁰ Aña iro ameyetaiyaari antayetapiintairo kameethayetatsiri. Tema irootake kameethatatsiri antayetziri

tsinane kantapiintatsiri: “Naaka, ñaapinkathatasorentsi nonatzi.”¹¹ Aririka iriyotaantaite, ovayempita onkantayetya tsinane, onkempisantante.

¹²Te noshinetakaantero iyotaantayete tsinane, te noshinetakaantero ojevateri shirampariite eejatzi. Intaani ovayempitayetya.¹³ Tema iri Adán

jetaitaka pairani jovetsikayeetakeri, iro impoitapaintsiri Eva.¹⁴ Kaari Adán iramataviitakeranki, aña iro tsinane jamataviperoitake irojatzi antantakarori kaariperori.

¹⁵Iro kantamaitacha, tsinaneete, tema irootake ovaiyantaatsiri, ari onkantake avisakoshireyetai eekerorika iyaatakaanakityeero onkempisante, etakotantya, kyaaryooperoini onkameethashireyete.

Tsika inkantayetya jevariite

3 Kyaaryoo onatzi nonkantemiri: Tzimatsirika kovatsine ijeveri kempisantzinkariite, ari okameethatzi okaratzi ikoviri iranteri. ²Ikaratzi jevayetatsineri ontzimatyete inkameethashirete, ero itzimayetzi impaitya ñaaventavaiterine, inkinyetyaaro iina, kempoyaavaitane inkantya, irantayetapiintero kameethari, iriñaapinkathatakaantya, iroimaayetantanete ipankoki, iyotaantane inkantayetya. ³Eero ishinkitapiinta, ero ikisapiinta, aña etakoteneri inkantya, tsinampashire irine, ero inebetapiintashitari kireeki. ⁴Iriyote ijevayetairi ikaratzi saikavankotziriri, ñaapinkatha inkantante irovaiyane, ero ipiyathavaita. ⁵Tema aparoni atziri kaari iyoterone ijevatakaante ipankoki, ¿kantatsima ijevaventero ikaratzi kempisantanairiri Pava? ⁶Ari ikempitzitari ovakeratatsiri ikempisantzi, ero okantzi ijevatakaante. Tema aririka irimatero ijevate, ari inkantakaaperovaitanakya, ari inkempitakotakyaari okaratzi avishimotakeriri pairani kamaari. ⁷Ikaratzi kaari kempisantsine okovaperota iñaapinkathatairi jevariite. Tema eerorika iñaapinkathatakaanta jevari, ari iriñaakero iriñaaventavaitaiteiri, irojatzi iramatavitantakyaariri kamaari.

Tsika inkantayetya ampitakotziriri

⁸Ikaratzi ampitakotziriri jevatziriri kempisantzinkariite, ontzimatyete iriñaapinkathatakaantya, aventaanee irovayeeteri eejatzi, ero ishinkitapiintayeta, ero inebetapiintashitari kireeki irapithatanteri iroshekyaaayeteri. ⁹Okovaperota iriyotakoyetairo okaratzi akempisantairi, kaari jiyotakoveeta pairani. ¹⁰Onantyaari aparoni atziri irampitakoteri jevariite, ontzimatyete

iriñaantaitavakyaari kantatsiri irimatero, aririka iriñaantaitakyaari kantatsi iriyaatakaairo. ¹¹Ari onkempitayetyaari eejatzi tsinane ontzimatyete oñaapinkathatakaantya, ero oñaaventakotantashiyeta, kempoyaavaitane onkantya, onkyaaryoventayetanairo maaroni. ¹²Inkarate ampitakotantatsineri inkinyetyaaro iina, ijevatakaairi kameethaperoini irovaiyane eejatzi saikavankotziriri. ¹³Aririka irimatanaairo, ñaapinkatha irovaiteri, ari iriyotairo iraventaashiretya iriñaaventairo tsika okanta ikempisantantaariri Cristo Jesús.

Omapero okameethatake akempisantziri

¹⁴Nokovataike niyaatemee shintsipaiteeni noñeemi. Iro kantachane netavakyaaro nosankinatemiro iroka, ¹⁵amaashitya eerorika niyaatzita, nonkamantzityaamiro tsika ikantaita isaikaitzi jashiyetaira Pava. Tema akaratzi jashiyetai Kañaaneri Pava, akempitanaaro okantaranki tzinkamintsipero, aakatake otzinkamitanaa ikinkithayeetziro kyaaryoori ñaantsi. ¹⁶Omapero okyaaryootzi okaratzi akempisantairi, tera jiyotakoveetaro pairani tsika ikantaita jñaapinkathatasorentsitaiziti. Jiroka akempisantziri: Jatziritzimotantake Pava, Iri oñaakantakeriri Tasorentsinkantsi iri-iperori inatzi. Iri maninkariite amenayetakeriri, Iri ikinkithatakoeyetairi pashinesatziki atziri. Iri ikempisantaitziri jaka kipatsiki, Iri ovajenokaachari irovaneenkaroki.

Iñaaventaitziri ookaventerone ikempisantaveta

4 Iro kantamaitacha, jirokara ikantairi Tasorentsinkantsi,

ikantzi: Apaata, ari iriñeetake ookaventerone ikempisantavetari, iro inkovanake inkempisantayetero iñaane kamaari, jamatavitantzira. ²Iriyotaavaitashitantaaro kamataviri kaari irooperotatsiri, eero ikemairo irovashireentakotyaro jantayetzirira, eempashire ikantaka. Inkempitakyaaro okantaranki ompirotakai itagaita eempavathatakaantzi eero akemairo katsiri. ³Eero ishinetakaantziro iraavakaayeyta, intzitakaantero okaratzi jovayeetari. Tera arite iroka. Tema aakaite akaratzi akempisantayetairi Pava, ayotairo kyaaryoori, jovetsikayetakerino ovaritentsi. Ishinetaakairo irirori ovayetaiyoaro irokapayeeni, ampaasoonkeyetairi. ⁴Tema okaratzi jovetsikayetakeri Pava, kameetha onayetatzii. Tekatsi ompaitya apaavaitantaarori, aña ontzimaty e ampaasoonkeyetairi añaayetziiro okaratzi ipayetakairi. ⁵Tema aririka amatakero okantziri iñaane Pava añaañaatakoyetairo okaratzi ipayetairi, ari intasonkaventakero.

Antavaitanaineriri kameetha Jesucristo

⁶Iroorika piyotaantake iroka, pimatanaatziro pantavaitaineri kameetha Jesucristo. Pimonkaratanaatziro okaratzi pikempisantanairi, pimatanaatziro okaratzi jiyotaay-eetakemiri. ⁷Povashaantayetairo kinkitharensipayeeni kaari irooperotatsine, irootake ametapi-intashivetakari antarokonaite okinkithayetziiro iroka. Aña ontzimaty e piñaashintsishiretanaiya piñaantyaarori piñaapinkathatasorensitai. ⁸Tema okameethatzimovetai eejatzi añaayetziiro añaashintsiiyetya koñaaroini avathaki, aña iro kameethaperotataitatsi añaashintsishireyetanaiya añaantyaarori ankiteshireperoyetai.

Tera iro antantayetarori iroka onkantya anintaavaiyetantyaari iroñaaka eenirora añaayetzii, aña, eejatzi añaero apaata anintaavaitaiya aririka añaagai. ⁹Kyaaryoora onatzi iroka ñaantsi, ontzimaty e maaroni ankempisantayetairo. ¹⁰Irootakera añaantayetarori añaashintsitayeta, shintsiini antavaiyetzi, tema oyaakoneentane oviri Pava tsika itzimi kañaanetsiri. Kantatsi irovvisaakoshiretairi maaroni atziriite, iriitakera irovvisaakoshireyetai inkarate kempisantairine.

¹¹Irootake iroka piyotaantayetairi, ñaashintsi pinkantantero. ¹²Te nonkove inthainkimavaitaitemi pevankaritzira. Aña ontzimaty e poñaakantero tsika pikantanaa pikempisantai, ari onkantya inkempitakotantaityaamiri. Ontzimaty e paamaakoventyaaro okaratzi piñaavaiyetziri, eejatzi okaratzi pantayeteri. Etakatone pinkantante, kyaaryooshire pine, kiteshire pinkantanaiya. ¹³Shintsitha piñaanatapiintayetaineri atziriite Osankinajanorensi, pinkinkithatapiintairo, piyotaantapiintairo, irojatzi piñaantakyaarori nareetyaami janta.

¹⁴Pimpampithashiretero iñaaventakemi pairani jevariite, ari okanta itasonkaventantakamiri jotzimikapatzii toyetantamiro irako. Ñaa papaatziirokari itasonkaventaimi Pava pimatantaarori iroka. ¹⁵Ñaashintsi pinkantaventanaiyaaro, onkantya iriñaantaityaamiri eekero piyaataakanakitziro pimatanaakero. ¹⁶Paamaventayetaiyo eeroka tsika pikantayetanaa, pimpampithashiretakotyaro kameetha onkarate piyotaantayetairi, onkarate pantayeteri eejatzi. Aririka pimatakero pinkyaaryooyeventairo, aritake piñeero pavisakoshiretai,

eejatzi inkempitayetaiyaari ikaratzi piyotaapiintakeri.

Anteneriri pashinepayeeni

5 Te arite pinkisathayeteri antarikona, kameetha piñaanayeteri. Iro aritatsi paakameethayeteri pinkempitakaanteri iriirikami piri. Ari pinkempitairi evankariite, paakameethateri pinkempitakaanteri iriirikami pirentzi. ²Ontzimatyē paakameethayetero antarokonatatsiri, pinkempitakaantero iroorikami piniro eeroka. Ari pinkempitairori evankaropayeeni, paakameethayetero, eero poshoretaro pimaimanevaitero pinkempitakaantero iroorikami pitsiro.

³Paakameethayetero kamaimetzinkaro tsika otzimi maperotzirori okovityaatavaizti. ⁴Irooma aparoni kamaimetzinkaro, tzimayetsiri eentsite, osaripayeeni, iriitake amenereone irampitakoyetero, ontzimatyē impiyataiyaaro iramaakoventaiyaaro okempitaakerira pairani iroori jantaritantakari irirori. Irootakera ikoviri Pava antayetairi. ⁵Irooma aparoni kamaimetzinkaro matzirori osaikavaizti apaniro, aventaiyaari iroori Pava, onkantaitatyēeni aakoventyaaro oñaañaate onkovakoyetairi. ⁶Irooma ontharomentashivaitanakyarika onintakaanekiini irokapayeeni, tera añe kameethaperoini, kempitavaitaka onkamakityeemi. ⁷Pishintsithatero omayetantyaarori nokantakeri, ari onkantya eero otzimanta iriñaaventakoyeeterori. ⁸Tzimayetsi kaari amenerone isheninkayetari. Iriira ovatsiperotakerori kaari amenairone ovaiyantakeriri. Ikempivaitana irovashaantakityeeromi ikempisantsi. Iri maperokitanakerori janaanakeri ikanta kaari kempisantsine.

⁹Jiroka kovachari irosankinatakoyeentantyaarori aparoni kamaimetzinkaro

antavaitaineri Cristo: Ontzime onkarate 60 osarentsite, kinata ovapiintakeri otsipatari, ¹⁰kameethashire okanta ikemakoyeetziro, aamaakoventa okantziri ovaiyane, oimaantzi opankoki, aakameethatapiintakeri kempisantzinkari, kaminthaane ovapiintziri ashinonkainkari, omatapiintakerori okaratzi kameethayetsiri. ¹¹Irooma kamaimetzinkaro kaari antarokonatatsine, eero josankinatakoyetziro. Eerora okantaperota antavaitaineri Cristo, tema eniro onkove aye otsipatari. ¹²Aririkami omatakeri ontsipatyā, arimi inkantakovaitakeri, tema te omonkarayero okaratzi okantavetakari anterimi. ¹³Aritakemi omperatanakyaaro eejatzi, onkenayete pankotsipayeeniki, onkinkithavaitakotantayete, aka akavaitashitane onkantya. ¹⁴Irootake nokovantari aayetai otsipatari aparoni kamaimetzinkaro kaari antarokonatatsine, ovaiyantayete, osaiketa opankoki antavaite. Ari onkantya eero itzimanta impaitya kishimavaiterone. ¹⁵Tema tzimayetsi matakakerori, antavaishitakaro ikoviri Satanás. ¹⁶Ikaratzi kempisantzinkari ñirori isheninka okamaimetzinkarotzi, ontzimatyē irampitakoyetero. Ari onkantya eero iñaantaro ikaratzi ikempisantaiyini, iriñaashintsityaaro irampitakotero. Intaani irampitakoyetero matzirori oñiirori okovityaavaizti.

¹⁷Ontzimatyē impinayeetairi jevatakaantatsiri iñaapinkathayeeziri. Iri impaperoyeete kinkithatakaantapiintatsiri, eejatzi ikaratzi iyotaantapiintatsiri. ¹⁸Tema irootake kempitarori okantakotziri Osankinajanorentsi: Aririka pantavaitakari aparoni piratsi, te arite intashaaneentavaite. Jiroka okantziri eejatzi: Aparoni antavaitatsiri ipinayeetziri.

¹⁹Apanirorika ikanta atziri kantakotziriri aparoni jevari, eero pikempisantziri. Irooma inkaraterika apite, eerorika inkarate mava tsika itzimi ñaakotakerine jantakero kaariperori, ari okameethatzi inkempisantaiteri. ²⁰Eekerorika irantaitayeero kaariperori, payeri tsika ipiyotaita pinkisathateri, ari onkantya intharovantaityaari, eero jimatantayeetaro. ²¹Noshintsithatzimi pantero iroka. Tema aririka pimatanairo, eero piñiuro pamaakitante jiyotzi Pava nokantzimiro. Jiyotzitaro eejatzi Jesucristo, jiyotzitaka eejatzi maninkariite ikaratzi jiyoshiitakeri. ²²Te arite pathavaiyaaro potzimikap-atziitotantyaaro pako ijevatantaityaari. Tema aririka iriyotayeeteri jantakero kaariperori, kempivaitakara eerokami kantakaashitakyaarone. Aña ontzimatyepinkiteshiretai eeroka.

²³Te arite intaani pirapiintero jiñaa, iro aritatsi pirero kapicheeni kachori, ari piñaakero peshitakote pimantsiyavaiveta.

²⁴Tzimatsi atziri, tekeramintha iriyakoventaiteriita jantakero kaariperori, maaroni ikemakoyeetakeri. Tzimatsi pashine eejatzi kaari jiyotakoitzi jantzirorika kaariperori, intaani inkemakoyeeteri apaata. ²⁵Ari okempitari eejatzi, tera iromanakotapiintero atziri irantayetero kameethari. Irooma aririka irantero kaariperori, ari inkovapiintavetya iromanakotyaa, iro kantamaitacha ari inkemakoyeetakeri.

6 Ikaratzi jotzikayeetari ontzimatyepinkathatairi itzimi omperatariri. Iro nokantantari, ari onkantya eero itzimanta impaitya ñaaventavaitaine, akantakaantzirikari Pava. ²Aparoni otzikataari ñiirori jomperatariki kempisantatsiri, te arite inkantashirevaite: “Eero

pikempitakaantana otzikataari, tema iyeki novanaimi.” Aña okovaperota irika otzikataari irantavaiperoteneri kyaaryooperoini, iretakotane iroveri, tema kempisantzinkari inatzi. Ontzimatyepiyotaantairo iroka, pishintsithatantairo.

Kiteshoretakaantatsiri ipoña onimotaantsi

³Aririka impoke nashityaarone inkinkithatakaante, kaari kempityaarone okaratzi iñaaneyetakari Avinkatharite Jesucristo, irinashitapaakyaaro eejatzi iriñaaventero ñaapinkathatasorentsitantatsiri,

⁴kantakaaperovaineri inatziira, tekatsira iriyote. Intaani ikovi irirori añaanatzimentavakaavaiyaaro ñaantsi. Iro ompoñaantyaari

asamavakaavaiya, amaimanetavakaavaiya, ankaviyavakaavaiyetya, ankantakotavakaavaiyetya,

⁵ankisaneentavakaatziiyetya. Iroora jimayetapiintakeri kaariperoshireri kaari iyotakotaajaterone kyaaryoori ñaantsi. Ipampithashireta irantyaaro kireeki jamamenavaitaro iñaapinkathatasorentsitanaira. Te arite paapatziyari eerokaite. ⁶Aritake okantamaita, kimotara impinaventayeetairo apaata añaapinkathatasorentsitzira. Iro

kantacha onkantya añaantyaarori impinayeetai, ontzimatyepinkimoyetai añiiri okaratzi tzimimoyetairi. ⁷Tema pairani ovakera atzimapaake te amapaake tzimimotaine. Ari okantari eejatzi aririka ankamai, onkarate tzimimotaine eero okantzi aanairo.

⁸Tema otzimapiintzirika oyaari, otzimapiintzirika ankithaantyaari, aritapaake. ⁹Iriima inkarate kovayeterone irashaarantya, okaimashiryiiri inkaariperoshirete. Ikempitakovaitakari shirikachari ivirentsiki, aririka irantayetanakero ikovakaashiyetari

ovaariperotantatsiri, irootake
 peyakaashitantachari. ¹⁰ Aririka
 irineveetapiintya irashaarantayeetya,
 okempivaitakaro iro ompar-
 ithatanakyaami kaariperoyetatsiri.
 Tzimatsi matakeroi ineveyetaro
 irashaarantya, jovashaantanakero
 ikempisantzi, okempivaitakaro
 iriimi kemaantsitakaavaitachanemi
 jovathaavaitaka apaniroini.

**Pinkempitakaantero
 povayiriventatyeeromi
 pikempisantanai**

¹¹ Irooma eeroka, jashitaami
 Pava, povashaantairo irokapayeeni,
 pinkempitakaantero pishiyapithataty-
 eeromi. Aña iro pinkokovatapiintanai
 pintampatzikashirete, kaminthaa
 pinkantante, pinkempisantanai
 Pava, etakotane pinatye, eero
 pisamaneentanta, tsinampa pinkantya.
¹² Eekero pinkempisantanatye,
 pinkempitakaanterokero povayiriven-
 tanaatyeeromi kameethayetatsiri.
 Pinkempitakaanterokero eejatzi
 piñaashintsiventatyeeyaaromi irojatzi
 paantakyaarori kantaitaachane
 añaakagaimi. Iro ikovakaayeetakemi
 piñeero añaantarentsi, ari okanta
 ikemayetantaamiri atziriite, pikantzi:
 “Nokempisantai.” ¹³ Tzimatsi
 noshintsithatemiri. Tema Pava
 itzimi añaakaayetzirori okaratzi
 tzimayetatsiri, jiyotzi nokantzimiri.
 Jiyotzita eejatzi Avinkatharite
 Jesucristo, itzimi kantapiintakerori
 kyaaryootatsiri, irojatzi ikantapaakeri-
 ranki jagaitanakeri Poncio Pilato. Jiroka
 onkarate noshintsithatemiri: ¹⁴ Eero
 pipiyathataro ikantakaanaitziri, eero
 povashiñaavaaitziro, itzimikari ñaaven-
 takovaitashityaamine. Piyaatakaanairo
 eeroka irojatzi impiyantaiyaari
 Avinkatharite Jesucristo, ¹⁵ aririka
 irinintapaitetake Pava. Tema

apaniro Pava intasorentsitai, apaniro
 ijevatakaantairo maaroni tzimayetatsiri,
 apaniro impinkathariventairi
 ikaratzi pinkathariventavetachari, ari
 iñaapinkathatairi eejatzi iñaapinkathay-
 eevetari iroñaaka. ¹⁶ Iriitake ashitarori
 kantaitaachari añaantarentsi, ari
 isaikatzi tsika oshipakiryaneperotzi,
 irootake kaari jareejanotantaitari.
 Tekatsi atziri matakeroe iriñeeri, eero
 imatayeetzirootsi eejatzi. Omapero
 iñaapinkathaitziri. Ari inkantaitaaty-
 eeroni impinkathariventantai. Ari
 onkantyaari.

¹⁷ Ontzimatyte piyotaayetairi
 ashaarantayetachari iroñaaka,
 eero ikantakaaperovaitanta. Eero
 javentaashivaitaro irashaakaro,
 tema eero okantaitatyaani
 onkisotzimoteri. Aña ontzimatyte
 iraventaayetaiyaari Pava, iriitake
 matzirori itharomentajanotakaananta.
¹⁸ Piyotaantairo irantayeetairo
 kameethari. Ikempitara aparoni
 ashaarantaneri otzimimoperotziitziro
 irovaakaro, ari pinkempitanaiyaari
 eerokaite ontzimimoperotziitaimi
 pantane, iro pinkempitakaanairo
 iroorikami povaakaro. Piyotaantairo
 irineshinonkayeetantya, ayimateri
 impashitantayetaiya. ¹⁹ Iroorika
 irimatana iroka, okempivaitaka
 irovapithaantyaaromi irashaakaro
 inkashiyakaiyaari apaata. Ari
 inkantaitatyeero iriñeero irisaikai
 kameetha.

**Overaantapaakarori ikantziriri
 Pablo irika Timoteo**

²⁰ Timoteo, pinkyaaryoovero
 piyotaantairo okaratzi jineshinonkay-
 eetakemiri. Povashaantairo okaratzi
 iñaaventashiyetaro kaariperori.
 Povashaantero iñaanatzimentavakaitaro
 ikempitakaanaveetari irooperori onatzi
 jiyotaneetari. ²¹ Tema tzimayetatsi

matayetakerori,
kempivaitaka

ikenashivaiyetanaka,
intzipinatatyemi.

Onkamintha irineshinonkayeetemi. Ari
onkantyaari.

Japiitairo Pablo Josankinatziniri Timoteo

Ovethataantsi

1 Naakatakera Pablo osankinatzimiro iroka. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema iri Pava kovakaakenarori noñaaventairo ishinetayetakairo, irañaakaayetai Cristo Jesús. ²Eeroka nosankinatzini Timoteo, itzimi nokempitakaanta netakotane notomi. Onkamintha ineshinokataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo, onkamintha iretakotyaaami, piñeero pisaike kameetha.

Piñaaventairi Cristo

³Ari nokantapiintatya tsireni eejatzi kitaite namanakoyetzimi, nopaasoonketziri Pava, itzimi nantavaitaineri, nomatakotairi ikempiyetaka nocharineete tampatzikashireri. ⁴Aririka noshiretyaaro piraavaitakaranki, osheki nokovataike napiitairo noñeemi, onantyaari nonkimoshirete. ⁵Osheki nopampithashiretakotami tsika okanta poshireperotantanakari. Tema iro etanakaro pisaro Loida, ipoñaanaka piniro Eunice. Niyotzi eejatzi ari pikempitanakari eeroka. ⁶Irootake napiitantamiri nonkantemi: Papiitairo povakeratairo itasonkaventakemiri Pava notzimikapatziiotantakamiroranki nako, pinkempitakaantairo joisaitziri paampari intsivakimate. ⁷Tema Pava te intharovashiretakaante. Intaani ishintsishiretakaantzi, jetakoshiretakaanta, jiñaakoshiretakaanta.

⁸Irootake eero pipashiventakaantaro piñaaventeri Avinkatharite, ari pinkempitainari naaka, eero pipashiventakaana jashitakoventaitanari Pava. Aña iriitake shintsishiretakaimine, pinkempitakatantyaanari naaka,

nokemaantsitakoventaro Kameethari Ñaantsi. ⁹Irijatzi ovavisaakoshireyetairi Pava, iri iyoshiitayetai atasorentsishiretantaari. Tera apaniro aaka matashityaarone, aña iri kovaintsi irantero. Ari ikantaitatyaani pairani Pava ikovapiintake irineshinonkayetai Cristo Jesús. ¹⁰Irootake jimatakeri iroñaaka, ikoñaatakeranki Ovavisaakotantaneri, Cristo Jesús. Iriitake matakerori joitsinampairo kaamanetaantsi, jookapaintairo Kameethari Ñaantsi, iro ayotantaari ari onkantaitatyeeni irañaakaayetai. ¹¹Irootake ipairyaa-takanari naaka Otyaantajanori, iri otyaantakena nonkinkithatakaante, ipoña niyotayetairi eejatzi kaari nosheninkata. ¹²Irootake iroñaaka noñaashivaitantarori, iro kantacha temaita nopashiventa. Tema niyotzi naaka itzimi noshiretaari, niyoperotzita otzimimotziri ishintsinka onkantya eero jovashaantakaanaro ikovakaakenari nantaineri irojatzii apaata kitaiteriki impiyeerika. ¹³Ari pinkempitanaiyaari eeroka, pimatakotenaro tsika okanta pikemakena nokinkithayetake, piyaatakaairo poshiretya. Etakotane povante, tema iro irantapiintanairi jashiyetaari Cristo Jesús. ¹⁴Tema inampishiretantakami Tasorentsinkantsi, iri kyaaryooshiretakaimine eero povashaantantaro kyaaryoori otzimi ikovakaakemiri piyotaantero.

¹⁵Pikemayetake eeroka tsika okanta jookaventavaitanakena Asia-satzi. Jirikatake: Figelo ipoña Hermógenes. ¹⁶Iro kantacha Onesíforo, osheki iposhenkapiintakana irirori, te impashiventakotanakena joosoveetakana. Iniroite nokovi ineshinonkatairi Pava ikaratzi saikapankotziriri. ¹⁷Tema iri kovakovatapaakena jareetakara Romaki, irojatzii jiñaantapaakanari. ¹⁸Iriira Avinkatharite neshinonkataiyyaarine apaata kitaiteriki impiyeerika.

Tema piyotaiyakeni eejatzi eeroka, osheki jampitakotakena Onesiforo nosaikantakari Efeso-ki.

**Pinkempitakaantya eerokami
irovayirite Jesucristo**

2 Notomí, tema iri neshinonkataami Cristo Jesús, ontzimatyepintontashiretai. ²Tema pikemakena tsika okanta niyotaantake atziriiteki. Ontzimatyepiyoshiitayete iroñaaka tsika inkarate kyaaryooshireri intzime matanairone iriyotaanairi eejatzi pashine. ³Aamaventa pinkantya piñaashitakoventanaiyaari Jesucristo. Pinkempitakaantya eerokami irovayirite. ⁴Tema aparoni ovayiritachari te iñeetziri irantanairo antavairentsi jantayeetapiintaitziri kitaiteriki. Aña ontzimatyepiretapaintyaaro ikantakeriri ijevarite. ⁵Kantatsi eejatzi pinkempitakotyaari aparoni ipinayeeetziri janaakotantake ishiyeyani. Tema iniroite iriñaashintsityaaro. Iro kantacha irimatantyaarori iranaakotante ontzimatyepirantero tsika okanta jametapiintaiyari. Irooma inkovakemi inthaiyavaitya inkene iranaakotantemi, eerora ipinayeeetziri. ⁶Kantatsi eejatzi pinkempitakotyaari ikanta aparoni pankivarentzi. Tema iriitake etapiintaro jovayetaro okitho ivankire. ⁷Ontzimatyepimpampithashiretakotero nokantayetakemiri. Tema iriitake Avinkatharite kemathatakaaperotemirone maaroni.

⁸Pimpampithashiretakotero Jesucristo itzimi icharinetakari David-ni. Tema añagai irirori ikamavetaka. Irootakera iroka Kameethari Ñaantsi otzimi noñaaventairi. ⁹Irootake nokemaantsitakoventari iroñaaka, okanta noñaantarori joosovaitaitana jashitakoyeetana, ikempitakaantaitakena naakami ovantzinkari.

Irooma iñaane Pava eerora imataitziro iroosoyeetakero. ¹⁰Iro namaveyetantakarori maaroni iroka, okantakaantziro netakotari ikaratzi jiyoshiiyetairi Cristo Jesús itzimi irovavisaakoshiretai ñaantayetairone kantaitachari añaaarentsi, tema ovaneenka onkantya. ¹¹Jiroka omapero ikantayeeetziri:

Aririka ankamakoyetakeri Cristo, ari ankempiyeeyaari iriñaakaayetai.

¹²Aririka amavevaintake, ari ankaratairi ampinkathariventante.

Irooma aririka ankantayete: “Te noñeeri.” Ari inkempitayetairi eejatzi aakaite.

¹³Iro kantacha terika añaaeyvetaro ankamaiventyaarimi, irooma irirori ikamaiventayetai. Tema ari jashi jovatziro irirori, te impashinetanete.

**Pinkempityaari antavairyaaantzi
jaakameethaitziri**

¹⁴Piyotaantairo iroka. Pishintsithantero ikovakaantaperotziri Pava: Eero iñaanatzimontavakaashitaitaro ñaantsiyetatsiri kaari irooperotatsine. Aña kantatsi onkantzimoneentakaiyaari inkarate kemerone. ¹⁵Ontzimatyepiñaashintsitya povatampatzikatanairo ñaantsi kyaaryoori, inkene irakameethaventaimiro Pava. Pinkempitakotyaari ikantaranki aparoni antavairyaaantzi kaari tzimatsine ompaitya impashiventakotyaari. ¹⁶Povashaantairo eeroka jiñaanetashiyeetari kaariperori. Arira opoñaari ithainkatasorentsiantayeeetziri.

¹⁷Okempitakotaro okantaranki ovavathatanta ampathaavaite. Irootake avishimotakeriri Himeneo ipoña Fileto.

¹⁸Ikenakaashivaitanakaro irirori jiyotaantziro kyaaryoori, ikantake: “Tera kyaaryoori añaaayetai aririka ankamayetake, aña añaaayetzitaitakaro

joshiyakaaventaitziro ‘añagaantsi.’” Tema okaratzi jiyotaantavetakari jovashaantakaakeri tsika ikaratzi joshireveyetanaa. ¹⁹Iro kantacha, okempivaitakaro Pava irovatzikatyeeemi irooperori itzinkami, ari irovetsikakemi ipanko. Ipoña jontarekakotake apite osankinatachari kantatsiri: “Jiyoyetziri Avinkatharite ikaratzi jashiyetari.” Impoña: “Inkarate pairyaagairine Cristo, ontzimatye irovashaantairo kaariperotatsiri.”

²⁰Iro kantacha janta iniroiteki ipanko, kempivaitaka tzymayetatsimi ovaneenkatachari kovitzipayeeni, shipakiryaa okantayeta kaminthaa jovayetziro. Tzymayetatsi eejatzi kovitzi jovetsikayeetziro inchato, eejatzi kipatsinaki, kaari ikaminthaaperoitzi. ²¹Aririka ankiteshireyetanai, ari ankempiyetaiyaaro kovitzi ikaminthairo ashitarori, ikovapiintzi irovantayetyaaro. Tasorentsishire inkantakaanai Pava, aamaventa ankantya antayetaineri kameethayetsiri. ²²Intaina povayetairo inevetashivaitari evankariite, pinkempitakaantero pishiyapithatatyeeeromi. Aña iro pinevetapiintanakya pinkameethashireyetai, oshiretane pinkantya, etakotane povante, kameetha pisaikakaantayete, pinkempiyayetaiyaari kiteshireri itzimi pairyaayetairiri Avinkatharite. ²³Ontzimatye povashaantayetairo piñaaneyetaro kaari apantyaarone, tema iro opoñaantari ikisavakaantayeetari. ²⁴Irooma aakaite jomperatayetai Pava te arite amatero añaanaminthatavakaiya. Aña ontzimatye aneshinonkashiretante, ayimaneenta ayotaantai, tsinampashire ankantya, ²⁵shipetashire ankantya ankaminaayeteri kisaneentairi, aama ari impiyashiretakairi Pava, ari iriyotakotairo kyaaryoori. ²⁶Ari onkantya inkempitakotantyaariri

amathaatari ivirentsi, tema kamaari otzikatakari, ishintsiventziri irantayeteneri ikovakaashiyetari irirori.

Tsika inkantayeetya isaikayeetai apaata overaantapaakyaarone kitaite

3 Ontzimatye piyote, apaata ovekaraantapaakyaarone kitaite iniroite ompomerentsitzimoyetai. ²Jiroka inkantayetya atziriite: Apaniro inkaminthaatziitavaiya, impiyotashivaiyaari iireekite, inkantakaaperovaiya, eero iñaapinkathatantzi, inkaviyantavaite, piyatha inkanteri ashitariri, eero jiyotziro impaasonketante, thainkatasorentsitaneri irinayete, ³eero jetakonetanta, eero ikovanetzi impeyakotante, thiyakotane inkantya, eero jomaantakaaro inevetashitari, ovatsinaantaneri irine, osheki inkisaneentero kameethayetsiri, ⁴pithokashitaneri irinayete, eero jiñaakoneta, asagaaventavaitane irine, iro irineveperotyia ikovashiyetari anaanakero ikovakaavetariri Pava, ⁵ari inkempivaitakyaarimi ñaapinkathatasorentsitaneri, aña ithanki otzimimotziri Pava ishintsinka. Eerora pikempiyetari eeroka. ⁶Ari jimatakero irikaite isaikavankotantzi, jamataviyetakero tsinaneete jentashireri, ipampithashiretakayetarori iniroite okaariperoshiretake, ontzimatye aventaiyaari irikaite, irojatzi ompoñaantyaari ayimavaitanakero onevshirevaitari iroori. ⁷Irootake onkokovatapiintantyaariri iyoperotero, iro kantamaitacha te iyoperotakomaitaro okaratzi irooperotatsiri. ⁸Iro jimatakeri pairani Janes itsipatakari Jambres, te onimoteri jantakeri Moisés, ari ikempitaari irika atziriite amatavitantaneri, te onimoshiretziri okaratzi irooperotatsiri. Kaariperoshireri jinayetzi, jamenaashiv-

aitaka okaratzi ikempisantayevetari.**

⁹Eeromaita jimatziro, ari iriyoyeetairi amenaashivaita okaratzi jantziri, ari inkempitakotakyaari ovakera añaaventakeri.

¹⁰Irooma eeroka, pinkempityaana naaka, okaratzi niyotaantziri, tsika nokenakairo, opaita nokoviri, opaita noshiretari, namatsinkaventanta, etakotane novantzi, kinataneri nonake, ¹¹ovatsinaari nonake, ikemaantsitakaavaitaitakena, okempitatya okaratzi avishimotakenari Antioquía-ki, Iconio-ki, ipoña Listra-ki. Tema osheki ikemaantsitakaaveetakana, iro kantacha Avinkatharite itsiparyaakoventapiintakena. ¹²Ari onkantyaari, irovatsinaayeetairi maaroni jashiyetaari Cristo Jesús kovanaatsiri iriñaapinkathata-sorentsitanete. ¹³Iriima kaariperori atziriite amatavitantaneri eekero irimaperotatyeyea, irashiminthatyaaro iramatavitantapiinte, irimayeetzityaari irirori iramatavitaiteri. ¹⁴Iro kantacha eeroka, kiso povero okaratzi piyotakeri, tsika otzimi paventaanaari. Tema piyotzi ipaita iyotaakemirori. ¹⁵Tema petanakaro eeniro peentsitanake piyotakotairo Tasorentsitsiri Osankinarentsi. Ari opoñaari piyotai aritake pavisakoshiretai aririka paventagaiyaari Cristo Jesús. ¹⁶Tema maaroni Osankinajanorentsi, iriira Pava tasonkashiryaaantakerori josankinayee-tantakarori. Iro jiyotaayeetantari, iro ishintsithayeetantari inkaminaantaite, iro jovatampatzikayeetantari, iro jiñaantayeetantari inkene inkameethashireyete. ¹⁷Ari iriñeerori ikaratzi jashitaari Pava

iriyoperoshiretairo irantayetairo maaroni kameethari.

Piñaaventairo ñaantsi

4 Jiroka okaratzi noshintsithatemiri pantero. Jiyotzi Pava nokantzimiri, jiyotzitaro eejatzi Avinkatharite Jesucristo, intzime iyakoventairine maaroni añaayetatsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi. Tema irootzi-matake inkoñaatai ipinkatharitapai. ²Pinkeme nonkantemi: Okovaty

povetsikya inkene piñaaventairo iñaane, tera intaani piñaaventairo aririka onkameethatzimotemi, añaa ontzimatye pimatero eejatzi aririka pinkovenkatakote. Aririka piyotaante, ontzimatye povatampatzikatante, shintsitha pinkaminaante, piñaash-intsithatante, iro kantacha ñaa pitharokyaaventapiintzirokari aririka pimayetanairo iroka. ³Tema apaata, eero ikovaitai inkempisantaiteo tampatzikari okaratzi piyotaantayetziri iroñaaka, añaa impiyotapaakya pashine intzime iyotayerine, ari iramenaashivaityaari inkantayete: “Ari, kameethatake irantayeetero inevetashiyeetari.” ⁴Iroora ompoñaantyaari impiyashiyeetero inkempisantairo ikinkithatashiyeetari, irovashaantanakero ikempisantziro irooperotatsiri. ⁵Irooma eeroka, ñaa kotane pinkantya, pamaveyetanairo avishimotemine poivaraayetziro Kameethari Ñaantsi, ontzimatyeera pimonkarayero maaroni onkarate pantanaineri Avinkatharite.

⁶Tema naaka, kempitaka irootaintsi nompeyakoty, ari nonkempitakotyaaoro isakoitapiintziro imireetari aririka impomeeteneri Pava, aritakera sakotz-

**3:8 Ikinkishiretakoitziri Janes ipoña Jambres sheripiyari inaiyini, Egipto-satzi jinatzi. Tema pairani Moisés itsiparyaakoventantaariri Israel-mirinkaite, irika sheripiyariite ikempitakotari Moisés, jiraantsitakairo jiña, ikoñaatakaayetake eejatzi osheki mashero.

imataka imireetari. ⁷ Kyaaryooshire nokantapiintaka, okempivaitakaro nomatakero iniroite nomankiyapiintakya. Okempivaitakaro eejatzi aritake nomatakero noyiishitantzi nareetya janta tsika overaa noshiye. ⁸ Irootakera okempitantakarori iri Avinkatharite ovayetakerone amathairentsi impayeeetairi inkarate tampatzikashireri. Tema Tampatzikashirera jini irirori Avinkatharite, iri iyotantapaatsine omaperorika ikameethashireetzi, aripaitera impainaro nashi naaka. Tera apaniro naaka, ari inkempitaayetairi eejatzi inkarate kaari samaneentachane joyaakoneentari impiye.

Apaniro ikantaitziri Timoteo

⁹ Nokovaperotataike pinkokovatero tsika pinkantya pimpokantakyaari nosaikira naaka. ¹⁰ Tema jookaventanakena Demas, aña okaimashiretairi irirori osavisato. Jatake janta Tesalónica-ki. Iriima Crescente ikenakero Galacia-ki. Ari ikempitakari Tito ikenake Dalmacia-ki. ¹¹ Intaani Lucas iri apaniro saikanaintsi itsipatana jaka. Irootake nokovantari pimpoke eeroka pintsipatakyaari Marcos, aritake irimatakero irirori irampitakotena. ¹² Tema notyaantakeri Tíquico janta Efeso-ki. ¹³ Aririka pimpokanake eeroka, pamainaro noveviryakoro nookanakeriranki Troas-ki osaiki ipankoki Carpo. Nokovi pamainaro eejatzi maaroni nosankinayetane saikatsiri janta. ¹⁴ Irikaranki Alejandro, ashropakori itzimi oñaashirenkapiintakenari, irovasankita-gaatyeerira Avinkatharite. ¹⁵ Irijatzira paamaventyaari eeroka, tema te onimoteri okaratzi noñaaventayetakeri

osheki ikishmentakenaro. ¹⁶ Tema ovakera jaayetakenaranki naaka isaiki pinkatharentsi nonkamantakotero okaratzi ikantakoyeetakenari, tekatsira aparoni tsipatanakyaanane, ithonka ishiyapithatanakana. Iro kantacha, te nonevetaro naaka irovasankitaamentaiteeri iroka. ¹⁷ Aña itsipashiretakana Novinkatharite, iriitake ñaperoshiretakaakenari. Iro nomatantakarori nokinkithatakairi maaroni, ari okanta ikemathatantakanari eejatzi kaari asheninkata. Irootakera kaari japishoonkayeetantana kashekarimoroki iroyaana. ¹⁸ Iriitake Avinkatharite kempoyaaventakenari kaari jovashinonkaitantana, eekero iriyaatakaatyero irojatziz nareetantaiyaari ipinkathariventantzi Inkitesatzi. Arira irashi irovaitatyero irirori iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

Ovekaraantapaakarori itasonkaventantaitzi ipoña ovethataantsi

¹⁹ Nokovi povethatyaanari Prisca ipoña Aquila, ari pinkempitaakeri Onesíforo, eejatzi ikaratzi saikavankoyetziriri. ²⁰ Iriima Erasto, ari isaikapaake irirori Corinto-ki. Ipoña Trófimo, naaka ookanakeriri Mileto-ki, imantsiyavaitapaakitzi. ²¹ Ontzimatyepinthyarokyaate pareetantyaari nosaiki naaka tekera okyaarontsitanakari. Maaroni akantayetairi jaka “iyekiite,” jovethataiyami. Jirika ikaratzi ovethatamiri: Eubulo, Pudente, Lino, ipoña Claudia.

²² Nokovake irinampishiretantyaami Avinkatharite Jesucristo, ineshinonka irovayetaimi. Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaaantziniri Tito

Ovethataantsi

1 Naakatake Pablo itzimi otyaantzi iroka, iromperatane Pava nonatzi. Naaka Irotyaantajanore Jesucristo onkanya iroshirentaiyaari ikaratzi jiyoshiiyetairi Pava, inkene iriyotairo irooperotatsiri iriñaapinkathatasorentsitairo. ² Ari iriyoyetairi iriroriite inkantaitaateero iriñaayetai. Irootake ikashiyakaantakeri pairani Pava tekeramintha irovetsikero kipatsi. Tera iramatavitantane Pava. ³ Okanta jinintapaitetatera, joñaakantaka Pava Ovavisaakotan-neri. Iriitakera kantakaantakerori iriñaaventayeetairo iriñaane. Jimatakana naaka eejatzi, jotyaaantakena nonkinkithatakaante. ⁴ Eerokara Tito notyaantzini nosankinare. Nokempitakaantakami kyaaryoomi notomintaami, atsipatavakaara ashiretaa. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo, Ovavisaakotaneri, onkamintha iretakotyaami, piñeero pisaikameetha.

Irantayeteri antarikonaite ipoña jeveriite

⁵ Iroora nookantanakamiri Creta-ki pintampatzikayetante, pinkoye antarikonaite jevaterine oshiretachari, iro nokovakaakemiri. ⁶ Inkarate jevayetatsineri ontzimatyee inkameethashirete, eero itzimi impaitya ñaaventakovaitashiyaraine, kinatane irovero iina, oshiretane inkantya irovaiyaneete itzimikari kantakovaiterine piyathari jini, ñaathavaitaneri jinatzi. ⁷ Tema iri Pava jantavaitziniri aparoni

jevatziriri oshiretaneriite, ontzimatyee iramaventya itzimikari kantakoterine kantakaaperori ini, kishinkari ini, shinkiryaaantzi ini, antantzinkari, oshkeyiiriri iireekite jaapithatantzi. ⁸ Aña ontzimatyee iroimaantanete ipankoki, irantapiintayetero kameethari, kameetha impampithashiryeeeya, tampatzikashire inkantya, tasorentsishireri, iriñaakotanetya, ⁹ kyaaryooshire inkantya iroshiretyaaro ñaantsi otzimi jiyotaayeetakeriri, inkene irimatanaero irirori iriyotaantero kyaaryooperori, inkene eejatzi imonkatziyaari kaari iyotaanterone tampatzikari. ¹⁰ Tema osheki kovatsiri iriñaanatzimentantashivaityaaro, iriñaavaitashivaita, jamatavitantzi. Iri antayetakerori iroka, paitashivaitachari “Totameshitaaniri.” ¹¹ Ontzimatyee poshekairi eeroka jiyotaantayetzi, tema osheki ikompitakaaka atziriite ikaratzi isaikavankotaiyini. Jiyotaantashitaro irikaite kaari irooperotatsiri, intaani ikovashitaiyakani iriñaantyaaro kireeki. ¹² Tema tzimatsiranki aparoni Creta-satzi kamantantaneritaintsiri, ikantakeranki: “Maaroni Creta-satzi, thairi nonayetzi, kaariperori, perantziite niyavairentzi.” ¹³ Omapero iroka ikan-takeri. Irootake pinkisathatantyaariri eeroka shintsini, inkene inkempisantaitero tampatzikari, ¹⁴ ari onkantya irovashaantantyaarori ikempisantapiintziro ikinkithatashiyetari judío-payeeni, tema ishintsithatantake irikaite irovashaantaitero kyaaryoori. ¹⁵ Irootake akantapiintziro: Aparoni kiteshiretaintsiri, tekatsira impaitya ovaariperoshireterine onkantavetakya eerorika ipinkavaitzi. Iriima aparoni thainkashireri, itzimi kaariperoshiretatsiri, tekatsira impaitya kiteshiretakairine onkantavetakya impinkavaivetya. Tema aritake ovaariperoshirevaitaka. ¹⁶ Jiñaajaantzi

jiyotakotairi Pava. Iro kantacha, okaratzi jantayetziri, iro oñaakantzirori te iriyotakotairi, aña Pava osheki ipinkimatataikeri irika. Tema ipiyathatapiintakari eejatzi irika, tekachaaajaini aparoni kameethari iranteneri.

Jiyotaantayeetziro Kameethari Naantsi

2 Irooma eeroka, okovatya piyotaantairo okaratzi tampatzikatatsiri, jiroka okantakota: ²Kempoyaavaitane inkantaiya antarikonaite, iriñaapinkathatakaantya, impampithashiretakotero kameethaini irantayeteri, irothotyero inkempisantai, iretakotantai, inkisashivainetaiya. ³Ari onkempitayetyaari eejatzi tsinane antarokonaite, oñaapinkathatasorensitantai, eero oñaaventakotantashivaita, eero oshinkitapiintayeta. Aña ontzimatyeyi yotaantayetairo okaratzi kameethayetsiri, ⁴inkene ominthashiretakaayetyaaro evankaroite aakameethayeteri oime, eejatzi onkempitairi ovaiyaneete, ⁵ompampithashiretakotyaaoro kameethaini antayeteri, kiteshire onkantya, antavairyaaanto, ñaapinkatha overi oimeete. Aririka omayetanairo iroka, eerora ithainkavaitaitziro iñaane Pava. ⁶Ari inkempiyetanaiyaari eejatzi evankariite, ontzimatyeyi impampithashiretakoyetaiyaaro kameethaini irantayeteri. ⁷Irooma eeroka, pimpampithashiretya piyotaantairo tampatzikari, iro piñaantyaarori iriñaapinkathaventaitemiro pantayetakeri, ari irimatakoyeetanaimiro. ⁸Ari onkantya eero itzimanta kishimatziementemirone pikantayetziri, aña pashiventa inkantya ikaratzi pampithashireveyetachari inkantakoyetashityaami. ⁹Ontzimatyeyi pishintsithayetairo omperataari eero

ipiyathavaitari omperatariri, aña inkokovate irakameethaperotairi, eero iñaanaminthatziri aririka iromperatyaari, ¹⁰eero ikoshineentzi kapicheeni, aña ontzimatyeyi iroñaakantero kameethatatsi irameentaityaari. Irootakera iriñeetantyaarori ovana okameethaperotaitzi jiyotaantaitziro iñaane Ovavisaakotairi Pava.

¹¹Tema Pava joñaakayetairo osheki ikaminthaayetai, iriitake materone iravisakoshireyetaimi maaroni atziriite. ¹²Iriitake iyotakaayetairo ovashaantantaarori athainkatasorensitanti, eejatzi okaratzi anevetashiyetari. Aña kempoyaavaitane ankantya iroñaaka, tampatzikashire anaatyeyi, añaapinkathatasorensitantai, ¹³amenavooki ovairi oyaakoneentane. Tema irootaatsi inkoñaatai Jesucristo, iriitake amairone irovaneenkaro Ovavisaakotairi, Pava. ¹⁴Iriitakera Jesucristo shinetashitainchari apaniro irovamaiteri. Tema ikovatzi impinaventaairo okaratzi akaariperoshireyetai. Iro ikovairi inkiteshiretakaayetai, onantyaari irashiyetai irirori, ayimaneenta ankantya antayetairo kameethari.

¹⁵Irooyetakera iroka, piyotaantayetairo. Pishintsithantero. Iro pinkisathantyaari. Eerokatake jovaitake pimonkaratakantero iroka, ontzimatyeyi irantayeetero onkarate pinkantanteri.

Ineshinonka ovameethashiretairi

3 Ontzimatyeyi pimpampithashiretakaapiinteri janta kempisantzinkariite iñaapinkathayetairo pinkathariventantatsiri pinampiki, eejatzi inkempitaiteri jevariite. Eero ipiyathanetanta. Ayimaneenta inkantayetya irantayetanairo kameethari. ²Eero ikishimatanairi pashine, eero iñaanaminthatantashivaita.

Aña etakotantineri inkantya, tsinampashire irine eejatzi. ³Pairani tzimatsi akantayeveta aakaite, amasontzishirevaitzi, apiyathavaiyeta, tzipinashire anayetake, antayetziro anevetapiintashitari, eejatzi okaratzi antakaaashiyetari, ovaariperotapiintakeri pashine asheninka, anevetakoyetantaro opaiyetarika, amanintashiretantzi, akisaneentavakaayeta. ⁴Iro kantacha omatakaranki jineshinonkayetai Ovavisaakotairi Pava, jetakoyetaari maaroni atziriite, ⁵arira jovavisaakoshireyetairi. Iro kantacha tzimatsira opaita jantantakarori, tera aakajaantake antashityaarone apaniro akameethashireyetai. Aña jineshinonkashimatsitakai irirori. Ikempitakaantakero iri kivayetainemi, kempivaitaka ovakerami intzimakaayetai Tasorentsinkantsi. ⁶Tema okaratzi jantzimoyetairi Ovavisaakotairi Jesucristo, iriitakera Pava kantakaarori, jotyaaantakairi Tasorentsinkantsi intsipashiretziiyetai okempivaitakaro irisakoperotziitakairimi. ⁷Iro jantantakaro iroka inkene añaayetero ikashiyakaayetakairi, ari añaamampyaarori iroñaaka aritake ankantaitaatyeeeni añaayetai. Aritake okanta, irootake ikempitakaantairi iroñaaka kameethashire anatzzi, tema neshinonkatantineri jinatzzi irirori.

⁸Omaperora onatzzi iroka okaratzi nokantakemiri. Irootake nokovantari piyotaayetairi ikaratzi aventaanaariri Pava piyotakotanairora eeroka okovaperotatya iroka, inkene irantapiintayetanairo kameethayetsiri. Omapero okameethatake iroka, osheki iranintaayeetyaaro. ⁹Irooma aririka iriñaanantzimentavakaashiityaaro tsika ikantakota itzimantayetakari pairani

etakaantarori, eero pimatztaro eeroka posasatekavaiyeta, tekatsi ompaitya, amenaantsi onatzzi. Ari pinkempityaari eejatzi aririka iriñaanantzimentavakaityaaro tsika okantakota Ikantakaantaitane. ¹⁰Intzimerika ovashiñeerone iriyotaantero kyaaryoori ñaantsi okaratzi niyotaantakeri pairani, iro ompoñaantyaari jovashaantakairi oshirevetanainchari, pinkaminaathateri. Eekerorika iriyaatakaatyeeero, papiiteri pinkaminayeri. Eekerorika iriyaatakaatyeeero eero pishinetaineri iriyotaantai. ¹¹Tema jiyotaitakeri irika ipiyaatyeta, ikaariperoshirevaitaatzzi. Apaniro jiyakoventavaita.

Apaniro ikantaitziri Tito

¹²Notyaantatyeeemiri Artemas. Eerorika notyaantzimiri irirori, aamaaka iri notyaantemi Tíquico. Aririka irareetakya pisaiki eeroka, nokovira pimpoke eeroka pomonthaiyaana Nicópolis-ki. Ari nokoviri naaka nonkyaarontsitakoteri janta. ¹³Iriima Zenas iyotakoperotzirori ikantakaantaitziri, ipoña Apolos, aririka impokimatanake iriroriite, pimpavakeri paavyiiri eeroka, inkashiyakaiyaari impokanakerika. ¹⁴Tema maaroni aakaite, eero asaikashivaitanta, ontzimatyee aakameethayetairi kovityaaneentavaiyetatsiri.

Overaantarori ovethataantsi ipoña tasonkaventaantsi

¹⁵Maaroni jovethatami tsipayetakanaari jaka. Nokovi eejatzi naaka povethatyaanari oshiretayetachari janta ikaratzi etakotanari. ¡Onkamintha ineshinonkayeetaimi maaroni eerokaite janta! Ari onkantaayari.

Irosankinare Pablo Jotyaaantziniri Filemón

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatziro iroka. Tema jashitakoventaitakenari naaka Jesucristo jaka. Iriira notsipataka iyeki Timoteo nosankinatziro iroka. Eerokatake notyaantziniri, Filemón, netakotane novimi, eeroka ampitakotapiintanari. ²Iro nosankinatziniri Apia otzimi nokempitakaantaari “chooki,” ipoña nosankinatziniri eejatzi Arquipo itzimi tsipayetakairi añashintsiyeta. Irijatzi nosankinatziniri kempisantzinkariite ikaratzi apatopapiintachari pipankoki. ³Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, eejatzi Avinkatharite Jesucristo, kameetha irisaikakaayetaimi.

Iretakonka ipoña iroshirenka Filemón

⁴Aririka noñaañaatakoyetemi, iniroite nopaasoonketziri Pava. ⁵Tema nokemakotakemi etakotane povantzi, kinatane poviri Avinkatharite Jesús, ari pikempitairi eejatzi ikaratzi jashiyetaari irirori. ⁶Iro namanakotantami inkene eerokaite pikaratzi paapatziyavakaayetanaa poshireyetaa, pinkemathaperotanairo kameetha okaratzi jantakaashiretairi Cristo Jesús pikempisantairi. ⁷Iyekí, etako povapiintanairi eeroka oshireyetaaachari, irootake iñaantakarori iriroriite itharomentashireperoyeta. Irojatzira oimoshirenkaanari eejatzi naaka, tharomenta nokanta.

Pablo ikantakoventziri Onésimo

⁸Niyotzi iroñaaka, naaka ipairyaave-taka Cristo nomonkaratakaimiromi onkarate pantairi. ⁹Iro kantacha, intaani nonkovakotashityaami kapicheeni, tema niyotake tsika pikanta petakotana. Pablo nonatzi naaka, antarikonatakana, jashitakoventaitakenari naaka Jesucristo. ¹⁰Jirika Onésimo nonkovake paakameethataajatairi. Iriitake nokempitakaantakeri naaka iriimi notomi, tema naakatake oshiretakaakari Cristo jashitakoitana.†† ¹¹Tema tekatsi apantavetyaarine irika, irooma iroñaaka ari irapantzimotaiyaami eeroka, ari inkempitzimotyaaanari naaka eejatzi. ¹²Tema eejatzira notyaantaimiri Onésimo, itzimi netakoneentari. ¹³Osheki nokovavetaka intsipatyaaanami naaka. Ari onkantakemi irimpoyaatyaami eeroka irampitakoyetena jaka jashitakoyetakena okantakaantziro nokinkithatakotziro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴Aña iro aritatsi, tekeraatara nonkeme pinkantena eeroka opaita pikoviri, te nonkove naaka noshintsiventemi pantero iroka, iro nokovake eerokatajaantake kantatsine opaita pikoviri panteri. ¹⁵Aamashitya irootajaantake omatan-takari ishinetaiziri irika Onésimo ishiyapithatantakamiri pairani, ari onkantya inkempisantantyaariri Cristo irojatziri impiyantaiyaari intsipatapiintantaiyaamiri iroñaaka. ¹⁶Iro kantacha iroñaaka, tera intaani pinkempitakaantairi pomperatane pikempivetarira pairani, aña pinkempitakaantairi iriimi pirentzi petakoperotane. Ari nokempitakaantakariri eejatzi naaka. Aña eerokara

††1:10 Iroka vairontsi Onésimo iñaaneki iriroriite okempivaitaro akantziri aaka: Apantari.

maperotataiterone petakoperonetyaari pomperatarira koñaaroini, irijatzi jomperatanetaari eejatzi Avinkatharite. ¹⁷Tema pikempitakaantana eeroka, naaka pitsipatane, ari pinkempitairiri eejatzi irirori paakameethateri, pinkempitakaanteri naakami paakameethatzi. ¹⁸Tzimatsirika opaita kaari irinimotakaimi, tzimatsirika opaita jireevetzimiri, pinkempitakaantero naakami ireeveteminemi. ¹⁹Naaka, Pablo itzimi osankinatajaantzirori iroñaaka iroka. Omaperotatya, aritake nompinataimiro jireevetzimiri. Añaajaantake eerokatake ireeveperotana naaka novavisaakoshiretakaanaimira ²⁰Ari okanta iyekí. Nokovataike iroñaaka inkantakaanaiyaami Avinkatharite paakameethatairi Onésimo, tema irootake otsinkaneentashiretenari.††

²¹Iro nosankinatantamirori iroka niyotzira aritake pimatakenaro, tema aritake pimatakero ari panaakaanakero okaratzi nokovakotakemiri. ²²Nokovataike eejatzi, paamaventyaana niyaatashitemi pisaiki eeroka, ari nomayimotapaakemiri. Iroorika pinkampitantakeri pamanakotena, ari ishinetakero Pava omatya.

Ovekaraantakaro jovethatantaitzi ipoña itasonkaventantaitzi

²³Ari jovethatami Epafra, itzimi notsipatakari jaka jashitakoventaitanari Cristo Jesús. ²⁴Ari jovethatamiri eejatzi Marcos, Aristarco, Demas ipoña Lucas, iriitake notsipatapiintakari jaka. ²⁵¡Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo! Ari onkantyaari.

††1:20 Kantakotachari jaka “paakameethatairi Onésimo,” ikantatzi: Nokovataike papantzimotaiyaana eeroka. Tema iñaaneke iriroriite ivairo onatzi Onésimo iroka: Apantaari.

Josankinayeetziniri Hebreo-Payeeni

Pava jotyaaantakeri Itomi iñaaventairi

1 Pairani, inkoverika Pava iriyotakayeri acharineete ompaityaarika, iri kamantanteri amerone ñaantsi. Osheki japiipiitakero Pava, tzimatsi jimatakaayetakeriri kamantanteriite. ²Iro kantacha ovakera iroñaaka, jotyaaantakeri Itomi irirori iñaaventairi. Tema iriitake Itomi jovetsikakaake pairani iroka kipatsi, iriitake jashitakaayeta okaratzi jovetsikayetakeri. ³Iri Itomi ikempitakaantakeri iriimi irovaneenkataane, shipakiryaa ikanta. Ari ikempivaitari irirori tsika ikanta Ashitariri. Tema shintsinkantsi onatzi iñaanetakari, iro kaari onashiyetanta okaratzi jovetsikayetakeri jaka kipatsiki. Aritakeranki jimonkaraapaintziro omatantyaari inkiteshoretakaantai, jiyaatai inkiteki, saikapai irakojanoriki Ashitariri itsipatapaari ipinkathariventantzi. ⁴Ari opoñaanakari janaakoyetziri imaninkarite Pava, iniroite jiriiperotakaitairi irirori.

Iri Itomi anaakoyetairiri maninkariite

⁵Tema Pava kantavairi: Notomi novimi eeroka. Naakatake pirintana iroñaaka. Ikantavairi eejatzi: Naakatake pirintaa. Eerokatake notomintaa. Tema Pava tekatsira aparoni maninkari inkanteri kempityaarone iroka. ⁶Apaata aririka irapiitairo irotyaantairi jaka kipatsiki iponkitzitanakari itomiitari, inkantayeete: Intharomentaiyaari maaroni imaninkarite Pava.

⁷Tzimatsi eejatzi iñaaventakoitziri jaka maninkariite, jiroka ikantaitzi: Iriitake matakairi imaninkarite inkempitakotyaaaro tampyeenka.

Iriitake matakairi irotyaantaneete inkempitakotyaaarimi paampari.

⁸Irooma aririka iriñaaventakoteri Itomi irirori, jiroka ikantzi:

Pava, eeroka kantaitaachane pimpinkathariventantai.

Ari pinkempitakotaiyaari pinkathariite otzimimotziri irinchakiire inantari ipinkathariventantzi. Iro kantacha aña eeroka matairone pintampatzikashiretai aririka pimpinkathariventantai.

⁹Eeroka kovirori kameethari, irooma kaariperori ovana ovatsimaimi.

Irootake isaipatziitotantaamiri Pava, pimpinkatharitantaiyaari. Iriitake pivavane matakemirori.

Isaitantaamiro yeenkantsi ari piki-moshiretairi tema panaakoyetairi pikaratapiintavetari.

¹⁰Jiroka pashine iñaaventakoyeetziri Itomi, ikantaitake:

Pinkathari, ovakera etantanakari pairani eerokatake ovetsikakero kipatsi.

Eerokatake ovetsikajaantakero inkite.

¹¹Iroka okaratzi povetsikakeri, aritake aperotaiya apaata, irooma eeroka ari pinkantaitaatyeeeni.

Ari onkempitakoyetaiyaaro okaratzi povetsikane aparoni paisatomairi kithaarentsi.

¹²Tema aririka ompaisatomaitake piithaare, pankoviimaitziro, pamenai pashine ovakerari pinkithaataiyaari.

Arira pinkempitagairori apaata eeroka povetsikane kipatsi ipoña inkite.

Irooma eeroka ari pinkantaitatyeeeni eero pipashinevaitai.

Eero paperotaatsi.

¹³Iñaaventakoyeetakeri eejatzi, ikantaitzi:

Pisaikapai nakojanoriki,
ampinkathariventante, irojatzi
apaata novasankitaantakyaariri
kisaneentayetakemiri, aripaite
paatzikantaiyaari piitzi.

Tema tekatsi maninkari inkempitakaan-
teri Pava inkanteri iroka. ¹⁴Tema maaroni
maninkariite, intaani jotyaantay-
eetziri irirori irampitakoyetairi atziriite
intzime avisakoshireyetaatsine.

Iniroite ovavisaakoshiretaantsi

2 Ontzimatyee ankempisantero
okaratzi jiyotaayetakairi,
onkantya eero ovashaantantaro.
²Te aritzi anashitakaayetaiyoaro
otzimi jotyaantantaitakariri pairani
maninkariite inkamantantero. Tema
maaroni kaari ovayempitatyaaarone
inkempisantairo, jovasankitaayeetakeri
ipiyathatakaro. ³Aakara irimaper-
oyeete irovasankitagaite, eerorika
ovayempitayetaaro iñaaventakoyeetziro
iniroite avisaakoshiretaantsi, otzimi
jetapaintari Avinkatharite Jesús
iñaaventapaintziro. Tema irootake
ikamantayetairi aakaite ikaratzi
kemayetajaantakerori. ⁴Iriitajaantake
Pava iyotakaayetakairori omaperotatya
okaratzi ikamantayeetakairi, tema
jimatakantakero itasonkaventan-
tayeetzi, joñaakakaantakero kaari
iñeetapiintzi, Tasorentsinkantsi an-
takaantakero iroka, ari omatajaantakari
ikoviri Pava.

Itzimi matakeroiri jovavisaakoshiretantzi

⁵Tera iri maninkariite irimatakayeri
Pava impinkathariventairo tsika
asaikayetai apaata, otzimi noñaaven-
takemiri. ⁶Añaajaantake atziriite
irinatye intzime matakeroiri. Tema
ikantaitakeranki:

¿Iriiperoma atziriite
pipampithashiretakotantariri?

¿Opaitama pikovantari
pineshinonkayetairi?

⁷Aña kapichera jiñiuro iroñaaka atziri-
ite te iranaakotante, iri maninkariite
anaakoneentakeri.

Iro kantacha, irootaatsi pamathaitairi
inkene iñaapinkatharentsitai, otz-
imimotairi irovaneenkaro.

Iri anaakoyetairone maaroni
povetsikane.

⁸Pinkempitakagaiyaari ikantaranki
aatzikiriri iisaneentane,
iromperayetaiyoaro maaroni.

Arira inkantakayetaiyoaro Pava
atziriite, tema tekatsi aparoni kaari
anaakotantaatsine. Iro kantacha, tekera
iriñaayetero iroñaaka atziriite iroka.

⁹Iro kantacha, tzimatsi aparoni atziri
jotyaantaitakeri, irijatzi ñaapaintzirori
kapicheeni te iranaakotante, aña iri
anaakotakeriri maninkariite. Iriitakera
noñaaventzi Jesús. Tema iriitake
ñaakero ikemaantsitaka irojatzi
ikamantakari, ipoña jamathaitakeri
ari okanta jiñaapinkathayeetantaariri,
otzimimotairi irovaneenkaro.
Irootakera ikamimentantakairi
maaroni, tema iniroite ineshinonkayetai
Pava.

¹⁰Ovana otampatzikatataike tsika
ikenakaakero Pava ishinetakeri
Jesús inkemaantsivaitya, ari
jothotyaaakaakeriri onkarate iranteri.
Tema Irika, itzimi ashiyetariri
maaroni, itzimi kantakaantziri
itzimayetantari maaroni, irijatzitajaan-
take kemaantsitakoventaari inkene
irovavisaakoshireyetairi, ari onkantya
intspatantaiyaariri maaroni itomiitari
janta irovaneenkaroki. ¹¹Jiroka
okantakotajaanta, ikempitakaan-
tai Jesús irirentzi, tema ari akaratziri
irintari Pava. Jirintari irirori
itasorentsishiretakaantzi, irintari eejatzi
aakaite itasorentsishiretakaayetaira
Jesús. ¹²Iro ikantantakari pairani:

Noñaaventakotaimi eeroka isaikayetzi
nirentziyetaari,

Tsikarika japatotapiintayeta, ari non-
tharomentaimi nompanthagaiyeni.

¹³ Ikantake eejatzi:

Naventaane novairi Pava.

Ipoña eejatzi ikantzi:

Jirika Naaka, notsipayetaari
itomiite Pava, ikaratzi
ikempoyaakaayetaanari.

¹⁴ Akantajaantayetakara aakaite
atziritzi, otzimi avatha, otzimi
iraane, ari ikantakari eejatzi Jesús
irirori, iro okantantakari ikami.

Aripaite joitsinampaakeriri kamaari.
Tema otzimimovetatyaaari kamaari
ishintsinka jimaimanetariri

kaamaneriite. ¹⁵ Ari ikenakaakerori
Cristo itsiparyaakoventantairi
atharovakaayetaro kaamanetaantsi,
kempitavaitanakami atziritanakityeemi
kaamanetaantsi iroorikami

otzikayetanakaimi. ¹⁶ Omaperotatya,
tera iri maninkariite impokashitake
Cristo irineshinonkayetairi. Aakara
ipokashitake, icharineyetaira Abraham-
ni. ¹⁷ Irootake jatziritajaantantaari

ikempitayetai aaka jirentziyetaira,
ari okanta jimonkaraantaarori irirori
ikovapiintavetakari irimonkarayeromi
pairani omperatasorensijanori.

Ovana ineshinonkatantataike irirori,
ikyaaryootake imonkaraantakarori,
iri kantakaantaarori okanta Pava
ipeyakotantaarori akaariper-
oshirevetaka. ¹⁸ Tema jatziritakera

Jesús ikemaantsitakaitakari, ari
inevshiretakaavaiveetakari. Irootake
imatantarori jineshinonkatai iroñaaka
akaratzii nevshiretakaavaitaitaro
kaariperori.

Iri Jesús anaakotziriri Moisés

3 Iyekiite itasorentsishiretakaitane,
nonkantaiyemini pikaratzi
ikaimashiretaimi Inkitesatzi:

Pimpampithashiretakotaiyaari Cristo
Jesús, iriitake kempitakariri aparoni
otyaantaari, irijatzi kempitakariri
aparoni omperatasorensijanori.

² Ikantaranki aparoni otyaantaari
ikyaaryooventziro okaratzi ikantziriri
otyaantziriri. Ari ikantakari
eejatzi Jesús. Ikempitakotakari

Moisés-ni, ikyaaryooventakeneri
isheninkapayeeni jashiyetari Pava,
itzimi ipaiyeetakeri “Inampivanko
Pava.” ³ Iro kantacha Jesús iriira
matzirori jiriiperotzi janaakotziri

Moisés-ni, tema iriitake ovetsikakeriri
pairani. Iroovaitake ikantayeetapiintzi:
“Piñaapinkathatero nopanko.” Tema
kaarira pankotsi inkantakoperoyeete

iriñaapinkathaitero, aña iri
iñaapinkathatzi ashitarori ipanko. Tema
itzimira ovetsikirori pankotsi iriira
iriiperotatsiri.” ⁴ Tema iri ashitarori
pankotsika itzimi ovetsikakerori,
iroovaitake ikempitaakero pairani

Pava jovetsikantayetakarori maaroni.
⁵ Ikantaitake:
Moisés kyaaryooventakiriri isheninka-
payeeni ipaiyeetziri “Inampivanko
Pava.”

Iro kantacha ikempitakomatsitakari
irirori aparoni omperataari,
iñaaventayetairo onkarate avisatsineri.

⁶ Iriroma Cristo, iriitajaantake
tomintariri ashitarori pankotsi, iriitake
jevatairi ikaratzi ikempitakaantaitaari
pankotsi. Aritakera ankaratairi
aakaite irikaite ipaiyeetakeri

“Inampivanko Pava” aririka
ankyaryooventairi, kisorika ovanairi

⁴3:3 Iriira Moisés kempitarori pankotsi, tema irijatzi isheninkamirinkaite judío-
payeeni ipaitayetziri “Inampivanko Pava.”

irojatzi ovekaraantapaakyaarone
kitaite.

Imakoryaamento jashiyetaari Pava

⁷ Jiroka ikantakeri Tasorensinkantsi:
Pinkemairi iroñaaka Pava iñaavaitzi,
ikantzi:

⁸ Eero pikisoshirevaitzi.

Pikempitarikari pithokashitakanari
pairani jñaantayeetakana tsika te
inampiitaro.

⁹ Arira ikovakaavetakana pivaisatziite
novasankitaayeterimi, iñaantashire-
takana naaka,

Okantavetaka iñaavetaiyakaro
noneshinonkataiyakerini okaratzi
40 osarentsi.

¹⁰ Irootake nokisantanakari,
Nokantake: Ari ikantapiintatya
itzipinashirevaita,
Te iraniitantapiintaiyaaro
nokovakairiri.

¹¹ Noyatsimanekiini nokantanake:
Eerora nareetakaayetaari
nomakoryaamentoki.

¹² Iyekiite, ñaa povashaantzirikari Pava,
Kañaanetatsiri. Eero pikaariperoshire-
vaitzi, eero pithainkashirevaitzi. ¹³ Iro
aritatsi pominthashiretavakaapiintya
poshreyetaiya. Petataiyaroota
iroñaaka onkantya eero jamataviitan-
tami pantayetairo kaariperori, irojatzi
piñaantyaarori pinkisoshirevaita.

¹⁴ Aririka oisokerotziitanaiyaari
Cristo, irojatzi overaantapaakyaarone
kitaite, aritake añeero amatero

intsipaminthayetai. ¹⁵ Irootake
ikantantaitari:

Pinkemairi iroñaaka iñaavaitzi Pava,
ikantzi:

Eero pikisoshirevaitzi.

Pikempitarikari pithokashitakanari
pairani.

¹⁶ ¿Itzimikama matakeroori ip-
ithokashitakari, ikemataavetakaro
iñaane Pava? ¿Kaarima irikaite
ijevatakeri Moisés-ni ipoñaakaakari
Egipto-ki? ¹⁷ ¿Itzimikama ikisapiin-
tayetakeri Pava okaratzi 40 osarentsi?
¿Kaarima antapiintakerori kaariperori,
itzimi aperotainchari janta tsika
te inampiitaro? ¹⁸ ¿Itzimikama
iñaaventaitake inkantaitake:

Eerora nareetakaayetaari
nomakoryaamentoki?

¿Kaarima ikantayeetake piyathariite?

¹⁹ Ari añiirori kantakaantzirori kaari
jareetakaayeeetantaari, tema iro kan-
takaantakerori te inkempisantaiyeni.

4 Eenirora otzimi ishinetayetakari
aakaite kempivaitakarori
irareetakaayetaimi imakoryaamentoki.
Irootake piñaapinkathatantaiyaarori,
otzimikari ompaitya otzikaavakemiri,
iro eero pareetantaa.^{§§} ² Tema
akemayetairo aakaite Kameethari
Ñaantsi, ari akempiyetaari ikantara
avaisatziite pairani. Iro kantapainchari
irikaite, te iranintaamaityaaro
ikemakoyevetavakari, tema te iraven-
taashiretanakyaaro ikemayevetakari.
³ Irooma aakaite aventaayetakari,
aritake irareetakaayetai imako-

§§4:1 Iroka imakoryaamento, tzimayetatsi oshiyakaaventachari jaka. Tema pairani, jimakoryaaventakerora, Pava jovetsikakeri kipatsi, ikempitakaantakero “imakoryaamento” iroka 7-tapaintsiri kitaite jimakoryaantakari. Ikanta osamanitakeranki, ishitovayetzi Judío-payeeni janta Egipto-ki, 40 osarentsi ikekenavaiyetake, irojatzi jareetantakari kipatsiki otzimi ishinetakeneriri Pava. Irojatzi iroka kipatsi ipaiyeetakeri “imakoryaamento.” Jirokara oshiyakaaventachari iroñaaka kempitarori “Imakoryaamento” kempisantzinkariite, tema tzimatsi kantatsiri: “Iro inkite imakoryaamento kempisantzinkariite.” Tzimatsi pashine kantatsiri: “Iro ‘imakoryaamento’ iroka aventaashiretaneri irovvisaakoshiretante Pava, tema te onkova-jaantya iriñaashintsivaitya onkantya iravisakoshiretantaiyaari.”

ryaamentoki. Jiroka iñaaventakero imakoryaamento, ikantake:

Noyatsimanekiini nokantanake:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

Aña ithonkatakero pairani Pava irantavaitane ovakera jovetsikan-takaroni kipatsi. ⁴Tema tzimatsi tsika oñaaventakota 7-tapaintsiri kitaite, ikantaitzi:

Iroka 7-tapaintsiri kitaite, ari ikaratapaakero irantavaire Pava, imakoryaake.

⁵Iroka makoryaantsi irojatzira iñaaven-takoitziri, ikantaitzi:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

⁶Ari okantari. Irootake intzimantyaari tsika inkarate makoryaashireyetaatsine. Iriroma pashineete etayetakarori, te irareetayetya, tema te inkempisante ikinkithaveetaniri Kameethari Naantsi.

⁷Okanta avisanake pairani osheki osar-entsi, japiitairo Pava iñaaventai pashine imakoryaamento, ipaitairo “iroñaaka.” Irootakera josankinatakotairi David-ni, ikantakeranki:

Pinkemairi “iroñaaka” Pava iñaavaitzi, ikantzi:

Eero pikisoshirevaitzi.

⁸Aririkami irimatakeromi Josué imakoryaaperotakaayetaairimi pairani avaisatziite, eerotyia japiitairimi Pava iñaaventaimi pashine imakoryaamento. ⁹Arira ayotziri eenirotsi oshiyakaaventachari imakoryaamentoperotaiyaari jashiyetaari Pava. ¹⁰Iroora joshiyakaaventakeri pairani Pava jimakoryaaventakero irantavaitane ithonkakero. Tema ari inkempiyetaiyaari makoryaashireyetaatsine ari onthonkaiyaari irantavaitane.

¹¹Ontzimatyera ankyaryooventairo aretantaiyaari amakoryaashireyetai, akempiyetaarikari piyathayetainchari

pairani. ¹²Tema iñaane Pava, ovañaantane onatzi, shintsinaane okanta. Okempitakara aparoni osataamentotsite thoyempiperotatsiri apimitzikarateki, te oshenkaakanta ontoshenotonkiyetante irojatziri inthomoi iipathantsiki. Iroora maper-otzirori iñaane Pava kempitavaitaka ontoshiretayeemi, irootake iyotakaan-terone impampithashireyetaari, inkovashireyeeteri eejatzi. ¹³Tema ikaratzi jovetsikayetakeri Pava tekatsira aparoni materone iromanapithatyaari eero iñaantaari. Aña Pava ari iriyotakotairo maaroni antayetakeri, iriitakera amenakoyetairone.

Iri Jesús anaakotziri omperatasorentsijanori

¹⁴Irika Jesús, Itomi Pava, iriitake anaaperotakerori inkite. Iriitake ankempitakaantya omperatasorentsijanori. Irootake oisokerotantyaariri aventaashiretaari ikemayeetai akantake: “Nokempisantairi Jesús.” ¹⁵Tema Jesús ikempitaarira omperatasorentsijanori, irootake jineshinonkayetantairi ontzimerika pomerentsitzimoyetaineri. Tema pairani irirori, tzimavetaka ikovashirevetakari, ari ikempitakotakai añaayetziro avishimoyetairi aakaite. Iro kantachari, tera inkaariperotaa-jatapainte kapicheeni. ¹⁶Irootake aventaantyaariri añaañaatairi Jesús kempivaitaka aatashiretaatyeeerimi tsika impinkatharitari. Tema aritake ineshinonkayetai, ari inkaminthaayetai aririka ankovityaashirevaite.

5 Tema Pava ovakeri pairani atziri impairyeteeri omperatasorentsijanori. Iriitake kantakoventayetairine atziriite kaariperoshireyetaatsiri. Iri pomeyetairone jashitakaitariri Pava. ²Tema atziri jinake irika omperatasorentsitaari, otzimimotziri opaita pomerentsitzimoyetariri. Irootake

jiyotantarori jamatsinkaventari tzip-inashirevaiyetachari atziriite ikaratzi pokashitziriri, masontzishireyetatsiri eejatzi. ³Jimatzitaro irirori ipomeventa okaratzi jashitakaariri Pava inkene impeyakoteneri ikaariperoshirevaitzi, jantziro ikempitapiintziniri atziriite. ⁴Tekatsimaita omperatasorentsitaari pairyaashitachane apaniro, aña Pava ovayetziriri, ikempitaakeri jovakeri pairani Aarón-ni.

⁵Ari ikantakari eejatzi Cristo, te iri pairyaashitachane apaniro ikempitakotaari omperatasorentsitaari onantari intharomentaventaityaari. Aña Ashitariri matakero, ikantziri: Notomi novimi eeroka, Naakatake pirintanaa iroñaaka.

⁶Ipoña ikantake eejatzi:

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitaariite, Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

⁷Tema pairani jatziritapaintzi Cristo, jiraaneentaka jiñaañaatakeri Pava, ikaikaimatake shintsiini jamaniri. Aña Pava, otzimimotziri ishintsinka, ari onkantakemi irovavisaakoteri eero jovamaantayeetari. Tema Cristo ñaapinkathatasorentsitaneri jinake, ikempisantakeri Pava ikovakotakeriri.* ⁸Okantavetaka Cristo iriivetaka Itomi Pava, ikemaantsitapainta, tema ari jiñaakero tsika okanta ikempisantaitzi. ⁹Ikanta jimonkaratakaayeetakeri iranteri, arira omatakari jovavisaakoshiretairi inkarate kempisantairine, ari inkantaitatyeeero iravisakotai. ¹⁰Ari okantakari, Pava omperatasorentsitakaariri, ari okempitakaro tsika okanta

jomperatasorentsitakaakari pairani Melquisedec.

Ikamantantaitziro aririka ovashaantero aventaashiretari

¹¹Tzimatsi osheki nokovavetari niyotaimiri tsika ikantakota irika. Iro kantacha ovana opomerentsita nomatemiro, tema kisoshire pikantayetaka, osamani onkantya pinkemathatantyaarori. ¹²Tema ari osamanitakera, noñaajaantakemi eerokatake iyotaantayetanaatsinemi. Iro kantacha eeniro okova intzime impaitya iyotaayetemine eerokaite, irojatzi irapiitayetaimi etayetarori jiyotaantaitziro iñaane Pava. Okempivaitakaro tsika ikantaitziri aparori ithotaayetziri, tekera onkante impayeeteri tatsinaari ovanarontsi. ¹³Ari pikantari eerokaite, iriivaiyetake eenchaaniki ithotaayetziri, tema tekera piñaantapiintayetyaaroota otzimi kameethashiretakaantatsiri. ¹⁴Iriima itzimi ovayetakarori tatsinaari ovaritentsi, iriivaiyetake ikaratzi ñaantapiintayetakarori, te opomerentsitzimotari iriyotero otzimi kameethatatsiri, otzimi kaariperotatsiri.

6 Ontzimaty niaatakaanakero niyotaaperotemiro pashine tsika ikantakota Cristo. Tera arite napiipitemiro okaratzi piyotziyetakari eerokaite, okempitayta okantakota iroka: Jovashaantayeetairo kaariperori kaamaneshiretakaantatsiri. Javentaashireyeetanaari Pava. ²Jiyotaayeetakemiro eejatzi oviinkaataantsi, eejatzi otzimikapatzitotaantsi, eejatzi irañaakaayeetairi kamayetatsiri, impoña irovasankitaay-

*5:7 Jiroka ikantakeri Jesús, jiñaañaatakeri Pava, ikantzi: “Ashitanarí, pishineta-narika, pintsiparyaakoventena onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eerora pimatanaro okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate okaratzi pikovakaakenari eeroka.” Jirokara ikenakaakero Pava ikempisantakeri Jesús ikovakotakeriri, jamavetakaakeri ikemaantsiyetakari, ishinetakari inkamimotante jovañagairi eejatzi.

eetairi kaariperoshireri. ³Irootakera aatakaantyaarori pashinetatsiri, inkamintha iri kovatsine Pava. ⁴Onkamintha eero amenaashivaita pikemathayevetakari, itasonkaventayeveetakami, inampishirevetantakami Tasorentsinkantsi, ⁵piñaayevetakaro okameethatzimotzimi iñaane Pava, piñaayevetakaro eejatzi ishintsinka onkarate irooñaarontayetairi apaata. ⁶Tema ikaratzi ñaayevetakarori iroka, ipoña jovashaantairo, eerora imataajatairo impiyashiretai irookaventantaiyaarori iyaariperonka. Kempivaitakami iriivetakemi apiitaironemi impaikakotakaantairimi Itomi Pava, kempitavaitaka iriimi thainkimavaitairinemi eejatzi ipiyotaiyani atzirite. ⁷Okantaranki aparoni ovaantsi irenkapathatziri inkane, aririka impankiitantaaro, iroorika shookayetaintsineri pankirentsi pinarontsitachari, iriira Pava tasonkaventakeriri pankitakerori. ⁸Irooma iro iyoshiitachane oshookake kitochee, ipoña tovarishi, tekatsira apantyaarone, katsimashire inkantya pankitakerori, intaayeetairo apaata. ⁹Irooma eerokaite, netakoyetané, niyotajaantzi eerora pikempitakotaro noshiyakaaventakeri, tema niyotaiyini naaka pantanairo kameethari ovakera jovavisaakoshireyeetaimi. ¹⁰Tema Pava tampatzikashire inatzi, eero ipeyakotaimiro pantayetakeri eerokaite, petakoyetanaari ikaratzi pairyaayetairiri Irirori, eekerora piyaatakaatziro petakoyetari. ¹¹Irootakera nokovakoyetaimiri, ari pinkantapiintatyeyea poñaakantairo pinkyaaryooshireyetai, irojatzzi omonkarayetantaiyaari okaratzi

poyaakoshiretaiyarini. ¹²Iro eero piperashiretante eerokaite, aña iro aritatsi pinkempitakoyetyaari ikaratzi jatakairori ikempisantanai, ikaratzi kamaitanaarori. Tema iriitake aayetairone ishinetaantaitakeri.

¹³Tema pairani ovakera Pava ishinetaakeneri Abraham-ni, tekatsira aparoni anaakoterine Pava intzime impairyaakero ivairo, iri iyoterone eejatzi omaperotatya irimonkaravainete. Aña iri pairyaachari apaniro ivairoki Pava, ¹⁴ikantakeri Abraham:

Omapero nontasonkaventemi Naaka, Omapero noshekyemiri Naaka pincharinentyaari.

¹⁵Tera irathavaavainetatyeyea Abraham-ni, amatsinka joyaaventaka, jiñaakero ishinetaitakeneriri.

¹⁶Tema aririka inkovapiinte atzirite iriyote omaperorika omatya ishinetaantziri, ipairyiuro ivairo aparoni itzimi anaakotziriri, ari iriyoyeete omapero irimonkaravainete.

¹⁷Ari okempivaivetakaro okaratzi jantakeri Pava, ipairyaaka irirori omatantyaari ishinetaantakeri. Tekatsi kanterone impashinetakairo okaratzi ipampithashiretakari iranteri. ¹⁸Ari okanta otzimentanakari apite kaari ikantayeetai impashinetakaayeetairo.

Iro omatantari ayotai te ithaiyaneta Pava, irootake poshenkashireperotairi aakaite aventaashireyetaari Irirori, ayotzi ari omonkarataiya oyaakoneentari.† ¹⁹Iro oyaakoneentanka joshiyakaaventaiziri jaka okempitaro aparoni tenari ayeentaatziirori iniroite pitotsi eero amaata. Ari okempitari oyaakoneentanka, ayeentaperoshire ovayetai. Irootake kantakaarori ankempitakotantyaariri

†6:18 Tema tzmatsi apite kankotachari jaka kaari inkantayeete impashinetakaayeetairo. Jiroka etarori: “Pava te ithaiyaneta, aritake omonkarataakya okaratzi ishinetaantakeri.” Jiroka apitetanantsiri: “Tekatsi pashinetakagairone ipairyaaka apaniro ivairoki Pava, tema tekatsi anaakoterine irirori.”

itzimi kyaatsiri janta tsika jotantaitantaro tontamaitatsiri.[‡] ²⁰Ari añaamampyaarori aakaite kantatsi ankyaayetai janta kempitakarori iroka, aririka oyaampoiritanairi Jesús itzimi joshiyakaaventaitakeri kyagaintsiri janta. Tema iri Jesús joshiyakaaventake pairani Melquisedec. Iriitake Jesús omperatasorentsijanori iroñaaka, ari inkantaitaateeni irirori.

Iromperatasorentsinka Melquisedec

7 Tema Melquisedec, iri pinkathariventantantsi Salem-ki, iromperatasorentsita inake Jenokisatzi Pava. Iriitake aavairiranki ipiyaaro Abraham-ni japerotakeri pashine pinkathariite jovayiritari, itasonkaventavairi.[¶] ²Irijatzi ipakeranki Abraham-ni ovaakarontsi okaratzi jaapithatantakeri jovayirita. Tema Melquisedec, tzimatsi oshiyakaaventachari ivairo. Jiroka etarori oshiyakaaventa: “Pinkathari kameethahireri.” Jiroka apitetaintsiri oshiyakaaventa ivairo ipinkathariventantzi Salem-ki: “Pinkathari saikakaantatsiri kameetha.”[§] ³Te iriyoyeetero ivairo ashitariri, te iriyoyeete eejatzi itzimi icharineyetanakari. Kempitavaitaka te ontzimemi tsika ipoñaantanakari, tsika ithonkaka eejatzi, ikempitakotakari Itomi Pava, ari ikantaitatziro irirori jomperatasorentsitaaritzi.

⁴Ari añaarori iriiperori inake Melquisedec. Tema Abraham-ni,

itzimi acharineyetanakari aakaite, iri ipake pairani okaratzi jaapithatziriri pinkathariite jovayiritakari. ⁵Iroora kempitakarori okaratzi jantapiintayetakeri pairani Leví-mirinkaite. Ipayeetziri aparoni tzimimotziriri isheninka ontzimerika 10, tema iro oshinetaantziri Ikantakaantaitane irantayeteri omperatasorentsitaari. Iro jametaiyarini, tema irimirinkaite inatzi icharineyeteri Abraham-ni. ⁶Iriima Melquisedec kaari asheninkata a-judíoyetzira aaka, kaari ayotaajatzii ipaita charinetariri. Iro kantacha, Abraham-ni, itzimi ishinetaaperoyeetakeneri pairani, iriitajaantakera pakero Melquisedec aparoni karatatsiri 10 jaapithatantakeri jovayirita. Ipoña Melquisedec itasonkaventajaantanakeri Abraham-ni. ⁷Omaperotatya ikantapiintayeetzi: “Itzimirika tasonkaventantatsiri, janayiri itzimi itasonkaventaitziri.” ⁸Itzimirika ipayeetziri aparoni opaitarika karatatsiri 10 jaka kipatsiki, atziri jinayetzi, kaamaneri. Iriima Melquisedec, kempivaitakami kañaaneri irinakemi irirori. ⁹Irojatzi jantakeri Leví-mirinkaite, ikaratzi ipashitapiintayeetaari. Aña kempivaitaka iriitakemi pinakoventantatsinemi, tema irootake jantakeri ivaisatzite Abraham-ni, ¹⁰etanakaro ipinakoventantake pairani ipashitakariranki Melquisedec jomonthaantavaariri jovayirita. Tema tekeramintha intzimaajate Leví-ni, aritake jantzitakaro Abraham-ni iroka.

[‡]6:19 Iro iñaaventakoyeetzi tontamaitatsiri jotantayeetantarori tasorentsipanko, iro ipaitayeetzi tasorentsisaante onatzi janta. Intaani inkye omperatasorentsitaneri, tera irakoventyaaro inkyaapiinte. Iro ikantayeetzi “ari janta joñaakanta Pava.” Irootakera oshiyakaaventarori inkite tsika janta añaeri Pava apaata.

[¶]7:1 Iroka vairontsi “Salem” irootake ipaitaitziri nampitsi Jerusalén pairani tekera inampitaro Judío-payeeni janta.

[§]7:2 Jiroka kantakotachari ipakeriri Abraham-ni pairani Melquisedec. Aririka irapithatante jovayirita Abraham-ni onkarate 10, aparoni irashitakaakyaari Melquisedec. Ari ikantakerori maaroni jaapithatantakeri, ontzimerika 10, aparoni irashitakaakyaari Melquisedec.

¹¹ Pairani, ikaratzi omperatasorentsitaari, icharineete Aarón-ni inatzi, ikantayeetziri “Leví-mirinkaite.” Ari okanta Ikantakaantaitakeri. Iro kantacha irikaite omperatasorentsitaari, te irimatajaantero irovameethashiretante. Arimi irimatakeri, eerotyia josankinatakoyeetaimi pashine omperatasorentsitaari kempitaariri Melquisedec, kaari charinetariri Aarón-ni. ¹² Omaperora itzimai pashine omperatasorentsitaari kaari icharineta Aarón. Irootake ovashiñaantaiyaari Ikantakaantaitane, onantyaari intzimai pashine omperatasorentsitaari. ¹³ Tema irika iñaaventaitakeri kempitaariri Melquisedec, kaarira icharineete Leví-ni, pashinemirinkaite inatzi, kaari tzimaajatatsine aparoni isheninka intzime iromperatasorentsitaityaari. ¹⁴ Irika kempitakariri Melquisedec, iriira Avinkatharite Jesucristo, itzimi icharinetakari Judá. Tema pairani irosankinareki Moisés-ni, te oshine-taantsite iromperatasorentsitaarite charinetariri Judá.

¹⁵ Ari okoñaaperotziri ontzimaty impoke pashine omperatasorentsitaari kempityaarine Melquisedec, ¹⁶ te iromperatasorentsivetya inkempityaari oñaaventziri Ikantakaantaitane itzimi icharinematsitari Leví-ni. Aña iri kempityaarine aparoni tzimatsiri ishintsinka, kaari kaamanetatsine. ¹⁷ Tema iri jiñaaventayeetake, ikantaitzi:

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitai,
Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

¹⁸ Ari okanta, tema okaratzi Ikantakaantaveetakari, otzimi irovashaantaite, tera omatero ovameethashiretante, eeniro kovityaachari. ¹⁹ Tema tekatsi aparoni ovameethashirete Ikantakaantaitane. Iro kantacha otzimaira pashine impoy-

aataarori, irootakera matakaayetairone okaakishiretaiyaari Pava, tema iro oyaakoneenteri.

²⁰ Irootakera ishinetaakairi iroka Pava, tema iriitakeranki pairyeencha apaniro ivairo iriyoyeetantyaari omapero omonkaraty. ²¹ Iriroma pashine omperatasorentsitaantsiri, tera impairyaaajaty Pava jovayetantakariri irikaite. Aña, iri ipairyaaventaka pashine, ikantakeri:

Iri Pinkathari pairyaamentakami, te joipithokanetziro iñaane.
Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitai,
Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

²² Ari okanta, iriitakera iroñaaka Jesús iyotakaayeetairori omapero omonkarataiya okaratzi jantzimotavakaitakari, irootake anaakotakerori pashine etavetanakarori pairani jantzimotavakaitakari.

²³ Tema ikaravetaka pairani omperatasorentsivetainchari, osheki tzimaintsiri impoyaayetakariri iriroriite. Tema ikamapiintayetake irikaite, te onkante iriyaataakairo irantayeterimi, aña ontzimaty intzime pashine impoyaatyaaarine. ²⁴ Iriima Jesús, kañaaneri jini irirori, iri kantaitaachane iromperatasorentsitate. ²⁵ Ari okanta, iriira Jesús ovavisaakoshiretapiintairine okaakishiretaiyaarine Pava, inkantakoventapiintairi.

²⁶ Iriitajaantake iroñaaka omperatasorentsitaari akovityaap-erovetakari. Jiroka ikantari irirori: Itasorentsishiretzi, ikameethashiretzi, ikiteshiretzi, te isaikimoyetairi kaariperoshireri, janaaperotairo inkite. ²⁷ Irika Jesús te inkempityaari omperatasorentsijanovetainchari pairani. Tema aririka impomeyeteneri atziriite jashitakaayetariri Pava, jetaro irirori ikovakotziri Pava

impeyakotavakeri ikaariperoshiretzi. Iriima Jesús jothotyaaero maaroni, jimonkaratakero ishinetakaranki apaniro inkempitakotyaaari ipomeyeetziniriri Pava. ²⁸ Ikaratzi omperatasorentsitakaayetakari Ikantakaantaitane, atziri inayetzi, shipetashireri, ikaamaneyetzi. Iriima Itomijanori Pava pokaintsiri avisakeranki osheki osarensi, iriira jomperatasorentsitakaakeri Pava ipairyaaakaranki ivairoki. Iri monkaratajaantakerori kameethaini, arira onkantaitaayeeni.

Iri Jesús kantakoventantaatsi ovakeratantaari antzimotavakaantsi

8 Jiroka iroñaaka otzinkamiper-otajaantari ikantayeetakeri: Iriitajaantakera Cristo omperatasorentsiventairi, iri saikaatsiri irakojanoriki Pinkathariperori, itsipataari ipinkathariventantai inkiteki. ² Okempivaitaaro ari irantavaitemi tasorentsithaanteki, iro kantacha, tera ari irantavaimatsite tasorentsithaanteki otzimi jovetsikakeri pairani atzirite, aña inkiteki jantavaitai, tsika otzimi jovetsikakaantairi Pava. ³ Tema ikaratzi omperatasorentsitaintsiri pairani, tzimatsi jashitakaariri Pava, ipometayetziniri. Ari ikempitakari eejatzi Jesucristo, tzimatsi opaita jashitakaariri Pava. ⁴ Iro kantacha, te onkantavetya iromperatasorentsitemi Jesucristo, isaikantavetapaintari kipatsiki, te oshinetakaantero Ikantakaantaitane, tema te isheninkamirinkaitetari Leví-ni. ⁵ Tema irikaite omperatasorentsitaari oshiyakaaronsi inamatsiyetake, aña tzimatsi iñaamampyeetakari tsika onkantaiya kyaaryooperoini janta inkiteki. Irootake ikantayeetakeriri pairani Moisés, tsika inkantya

irovetsikero tasorentsithaante, ikantayeetakeri: Pinkempitakaantero povetsikero, tsika okanta piñaamampyaakaro otzishiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús omperatasorentsitaari jinatzi, janaakotairi jomperatasorentsitaari atziri. Tema Pava jovakeratai pashine antzimotavakaantsi, iri ishinetagaine iroñaaka Cristo ikantakoventayetai, irootakera anaakotairori okaratzi ishinetantavetakari pairani, iro anaakotairori etakarori antzimotavakaantsi.

⁷ Tema tzimatsi kovityeenchari etakarori antzimotavakaantsi kaari imonkarayetake, irootake okovantakari ontzime pashine ovakerari, impoyaataiyaaarone. ⁸ Jiroka otzimi kovityeenchari, tema ikantaitakeranki: Ikantzi Avinkatharite:

Pamenero onkarate avisatsineri apaata, Ari napiitairo ontzime nantzimotairiri icharinepayeeni Israel-ni, icharinepayeeni Judá-ni.

⁹ Aririka novakeratairo antzimotavakaantsi, eero okempitaaro nantzimovetakariri ivaisatziite.

Tema pairani nokempitakaantaari nakathataatyeerimi, Naakami eevatairinemi nomishitovantairiri Egipto-ki.

Tera imonkaraamaitaro iriroriite okaratzi nantzimotavakaiyaari, Iro opoñaantari novashaantziro nokempoyaaventziri.

Arira ikantake jiñaavaitake Pinkathari.

¹⁰ Japiitakero iñaavaitake eejatzi, ikantzi:

Jiroka ovakerari antzimotavakaantsi iriñeeri apaata Israel-mirinkaite:

Ari niyoshiretakaayetairi kameethari onkarate irantayetairi.

Onkempivaityaaro nosankinashiretaaty-eenerimi nokantakaantane, Naakatake inkempitakaantai Ivavane,

Iriiyetake nashitaiyaari Naaka.

¹¹ Te onkovajaantaiya iriyotaavakaavaitaiya, Intaani ikantayetairi isheninka: Piyoshireperotairi Avinkatharite.

Tema maaroni iriyoheetaina.

Ari iriyoheetaina iriiperoriite irojatz ashinonkaaneriite, maaroni.

¹² Osheki noneshinonkatairi ikaariperoshireyetake, Ari nompeyakotaineri.

¹³ Tema ipaiyeetakerora “Antz- imotavakaantsi ovakerari,” ari jiyotakoyeetzirori iroka etavetakarori, kempivaitake paisatorimi onatzi. Tema okaratzi paisatotaintsiri, jookayeetziro.

9 Okanta iroka etakarori antzimo- tavakaantsi, iro ikantakaantakeri Pava iriyotayeetantyaari tsika inkantaitya iñaapinkathayeetairi. Ari oñaaventari tasorentsithaante tsika janta iñaapinkathayeetairi.

² Iroka tasorentsithaante, apite okanta jinashiyeetakaro jotantaitziro. Janta antarsaantetzi tsika ikyaapiintaitzi, ari jovayeetakeri ootamentotsi, menkochaaniki, ipoña tasorentsitanta. Ari ipaiyeetzirori “tasorentsisaante.”

³ Irooma inthomointa, tsika ithatashiitakero tontamairi, iryaaninaki okanta. Ari ipaitayeetzirori “tasorentsisaanteperori.” ⁴ Ari osaikiri itaantapiintaitarori kasankainkari, ari osaikiri eejatzi tasorentsinaiki. Iro jovetsikayeetanta poreryaari iroka. Ari ovakotari inthomointa eepiyokiini “maná” jovetsikañakitashiitakero poreryaari. Ari jovayeetziro ikotzi Aarón-ni shookaintsiri pairani, ari osaikitari eejatzi mapikota tsika osankinataka antzimotavakaantsi.**

⁵ Okanta jeñokiini tasorentsinaiki, ari jovayeetake jovetsikaitziri iroshiyakaaro maninkariite, iriitake

otsimankantakaro ishivanki otatari tasorentsinaiki. Iro ipaiyeetziri “Ineshinonkamento.” Iro kantacha eero niyaatakairo noñaaventemiro tsika okantayeta aparopayeeni.

⁶ Aritake jovetsikayeetakero maaroni iroka. Osheki jantapiintakeri omperatasorentsitaari janta antaroki tasorentsisaante, ari jantayetzirori inkene iriñaapinkathatasorentsita.

⁷ Irooma iyaaperotanake inthomointa tasorentsisaanteperoriki, intaani ishine- taitziri inkye omperatasorentsijanori. Aparosatzira ikyaapiintzi osarentsiki. Aririka inkyaake janta, iraanake irira piratsi intsikirisantyaaro ipaitayeetziro “Ineshinonkamento Pava.” Ari onkantya irineshinonkatantyaariri Pava, eero jovasankitaaventantari iyaariper- oshirenka. Ari ikempitaayetzirori eejatzi atziriite kaariperoshireyetsiri.

⁸ Ari okanta, tzimatsi jiyotakaayetairi Tasorentsinkantsi, jiroka okanta: Pairani otzimantavetari tasorentsithaante, te onkante inkyaayete atziriite janta otasorentsisaanteperotzi.

⁹ Jiroka okantakota: Aririka impayeeteri Pava jashitakaitariri, aririka impomey- eeteri, tera iro matakaajaanterine iñaapinkathashiretairi Pava inkene intampatzikayetairo ipampithashiretari.

¹⁰ Aña intaani intzitaayaaro ovaritentsi, jimireyeetari, inkivayetapiintaiya eejatzi. Iro ikantakaantaitakeri otzimi koñaayetatsiri irantayeetero, irootake irantayeete irojatz irovakeratakaantaiyaarori Pava antzimotavakaantsi.

¹¹ Ari mataka ikoñaatai Cristo, iriitake kempitaariri iroñaaka omperatasorentsitaari. Iro kantacha, tera inkyaajate tasorentsisaanteperoriki otzimi jovetsikayetakeri atziriite, aña jimatakero inkyaake irirori inkiteki

**9:4 Ikantakoyeetziri jaka poreryaari, iriitakera oro.

tsika intaani añaamampyaayetakarō iroñaaka, otzimi anaakoperotantatsiri. ¹²Tema Cristo te inkempityaari omperatasorentsitaari atziritatsiri itzimi kyaamatsitapiintatsiri tasorentsisaanteperoriki iraanake iriraane piratsi. Aña iriitajaantake shinetaiacha irovamagaiteri irisakotapaintero iriraane, inkene iriñaayetairo maaroni ari inkantaitaateeni iravisakoshireyetai.†† ¹³Oshiyakaaventziro aririka ookimotyaaari Pava iriraane piratsi, eejatzi isamampote, kempivaitaka iro kitevathatakairine atziri itzimi antakerori ipinkayeetziri. ¹⁴Irooma iriraane Cristo, iro maperotakerori okantakaakaro pikiteshiretantayetaari. Tema ikempitara irirori tekatsi ompaitya inkenakaashityaari, irijatzita shinetaiacha irovaiteri, ikantakaakari Tasorentsinkantsi. Iriitake oshepithataimirori kaariperori pipampithashiretane, tema pantayetakero kaamanetakaantatsiri. Aña ontzimatye pantayetairo okaratzi ikovakaimiri Pava, Kañaaneri.

¹⁵Iriitakera Cristo itzimi jotyaaantakeri Pava inkantakoventairi atziriite, ari okanta jovakeratakaantaarori antzimotavakaantsi. Tema okantakota ovakerari antzimotavakaantsi, ontzimatye inkame aparoni, iro iravisakotantaiyaari piyathatarori paisatori antzimotavakaantsi. Ari iriñeetairo ishineyetaikairo pairani ankañaanetai. Iroka antzimotavakaantsi, iroovaitake aparoni osankinarentsi tsika oñaaventayeta okaratzi jashiyeetari, oñaaventayetziri eejatzi intzime ashiyetaiyarone aririka inkamaminthatake ashitaaniri. ¹⁶Iro kaari jiyoperoyeetanta intzime

aayerone okaratzi jashitakaayee-tantari, intaani jiyoyeetzi aririka inkamake ashitaaniri. ¹⁷Eenirora jañi ashitaaniri, eero ipitaitari itzimi ishinetaitakeneri irashitaiyaaro. Intaani impayeetairi aririka inkamake. ¹⁸Ari okempitari, jetajaantayeetanakarori paisatori antzimotavakaantsi, tzimatsi ipaita kamaintsiri, iriraanera jetantayeetanakari. ¹⁹Tema pairani ithonkakerō Moisés iñaanatakeneri atziriite Ikantakaantane, jaake iriraane piratsi, itentaakero jiña, jaake inchashiteva, jankoviitake kityonkamaitatsiri, itsikirisantakero osankinatainchari, ari ikempitaakeri eejatzi atziriite.‡‡ ²⁰Ikantakeri:

Iroka iraañsi iro oñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari, irootake ikantakaantakeri Pava.

²¹Itsikirisantakero eejatzi iraañsi janta tasorentsithaanteki, ari ikempitaakerori okaratzi saikatsiri inthomointa.

²²Ari okanta, tema kempivaitaka aririkami intsikirisantaityaaro iriraane piratsi, imonkaratanairo Ikantakaantaitziri, kempivaitaka iroomi oitevathatantatsine. Tema eerorika otzimi iraañsi, eero ipeyakotantairo Pava kaariperori.

Iri Cristo matakakerori jovavisaakoshiretantzi

²³Irootake ikamimentantari piratsi ipomeyeetziniri Pava kempivaitaka inkitevathatakaantatyeeemi. Irootake kempitakarori okaratzi avisaintsiri inkiteki, jotyaaantakeri Pava inkamimentante Cristo, inkiteshiretakaantayetairi. Iro anaakotakerori ikamimentantzi piratsi. ²⁴Tema te inkye Cristo tasorentsisaanteperoriki irovetsika-

††9:12 Jiñaaventaitziri jaka ikantaitzi piratsi, iri iñaaventayeetzi cabra-payeeni ipoña vaca.

‡‡9:19 Kantakotachari jaka inchashiteva, irootakera ipaiyeetziri eejatzi “isopo.”

matsitane atziriite. Aña irootataike oshiyakaaventacha inkiteki tsika ikenai Cristo, inkantakoventayetai isaikira Pava. ²⁵Tema te japiipiitapaintziro Cristo ikamimotantzi. Ari opashinetziri jantziri omperatasorentsitaari itzimi kyaavetapiintachari aparosatzi osarentsiki tasorentsisaanteperoriki. Te iri ashitaajatyarone iriraa isakotayeetziri. ²⁶Arimi iroshiyamatsityaarimi Cristo ikaratzi omperatasorentsitaari, osheki irapiipiiteromi inkami-mentante. Arimi iretanakyaaro inkemaantsiventantyaami ovakera ovetsikantakari kipatsi. Aña aparosatzi ikamimentantapaintzi. Ari ikantaitanaatziro joitsinampaakero kaariperori. ²⁷Iroovaitake ikantaitziri: “Maaroni atziri aparosatzi okanta ikami, impoña Pava amenakotairone ishire.” ²⁸Iro jantakeri Cristo, aparosatzi ikamake ikemaantsiventakotari osheki kaariperoshireri. Iro kantacha eejatzi inkoñaatapai apaata irirori, eerova ikemaantsitakaitavaari, aña irovavisaakotairi ikaratzi oyaakoneentakeriri.

10 Iroora Ikantakaantaitane oshiyakarori aamparentsi. Tema okantara aparoni aamparentsi te ontzimanete ovatha, intaani jiyotayeetzi tzimatsira ipaita ashitaro iraampare. Ari okantari eejatzi Ikantakaantaitane, iyotaakai tzimatsi apaata kameethataatsine. Ikantakaantaitake ontzimatye impometapiintayetaineri Pava maaroni osarentsiki, iro kantacha tera ovameethaperoshiretziri atziriite antayetakerori. ²Arimi omaperotya ovameethaperoshiretante, ikaratzi antayetakero arimi irovashaantakeromi, tema aritakemi oiteshretakeri, eero iyaatzimi onkatsitzimoshirevaiterimi jantayetakero kaariperori. ³Aña te ari onkantya, iro jantapiintakeri avisayetzira osarentsipayeeni,

ipometapiintayetziniri Pava, ipamp-ithashiretakotaro iyaariperoshirenka. ⁴Tema jovamaayetapiintziri piratsiite ikapathainkatakaitziri, tera omatero ompeyakoperotero iyaariperonka atziri. ⁵Irooma ipokakeranki Cristo jaka kipatsiki, ikantakeri Pava:

Te pinkovamatsitairo iramayeetaimi piratsi jashitakaayeetamiri, ipomeyeetzimiri.

Aña naakatake potyaantake natzirite, nonkempitakotyaari ipomeyeetzimiri.

⁶Tera intaani onimotemi ipometay-eetzimiri piratsi okantakaantziro iyaariperoshirenka irikaite.

⁷Nonkante Naaka:

Pavá, nopokake naaka nantairo okaratzi pikovakaakenari eeroka, Tema aritake josankinatakoyeetakena pairani onkarate nanteri.

⁸Pinkinkishiretero kantatsiri jaka:

Te pinkovamatsitairo iramayeetaimi piratsi jashitakaayeetamiri, impomeyeetaimiri. Te onimotemi impomeventemiro iyaariperoshirenka.

Iro kantacha, ¿kaarima ikantakaantaitziri iroka? ⁹Intsityaa pinkinkishiretero pashine kantatsiri: Nopokake naaka nantairo okaratzi pikovakaakenari eeroka,

Iroka apiitainchari ikantaitakeri, impoy-aataro etanakarori pairani. ¹⁰Aña ikovake Pava onkempityaaro ivatha Cristo okaratzi ipomeyeetziniriri, ari okanta ikamimentantapaintariri maaroni atziriite. Arira opoña jovameethashireyetai aakaite.

¹¹Pairani, maaroni omperatasorentsitaari jaminiri Pava jashitakaariri, japiipiitziro kitaiteriki ipometziniri piratsi. Temaita irimatero irovashaan-taperotakaantero kaariperori.

¹²Irooma Cristo, aparosatzi ishinetaka irovamaaventaiteri iyaariperonka

atziriite, ipoña isaikai irakojanoriki Pava itsipataari ipinkathariventantzi, ¹³ari isaiki joyaaventa irojatziiroitsinampaantaperotaiyaariri, ikempitakaantairi imakoryaakiimento. ¹⁴Irootakera jantantakarori aparosatzii kamimentantakero iyaariperonka atziriite, ari ikantaitaayaani jovameethashireperoyetairi. ¹⁵Ari ikempitakari Tasorentsinkantsi jiyotakaakai omaperotatya. Tema iri etakara josankinatakaantake:

¹⁶Ikantake jiñaavaitake Pinkathari, ikantzi:

Jiroka ovakerari antzimotavakaantsi iriñeetairi apaata:

Ari niyoshiretakaayetairi kameethari onkarate irantayeeteri

Onkempivaityaaro nosankinashiretaaty-eenerimi nokantakaantane.

¹⁷Eekero ikantatzi:

Ari nompeyakotaineri ipiyathataka, jantayetakero kaariperori.

¹⁸Tema aritake ipeyakotantairo Pava ikaariperoshireyeezti, te ariperotai impomeyeeaineri ironaaka.

¹⁹Irootake iyekiite, tema kapathainka ikantaka Jesucristo jovamaantaitakariri, aventaashire antsipashiretaiyaari Pava, onkempivaityaaro ankyaatyeeemi tasorentsisaanteperoriki. ²⁰Tema jatziritakera Cristo, irootake okantantaari ankyaayetai inkiteki, iro oshiyakaaventachari ankyaatyeeemi ithatayeetakero tontamaitatsiri tasorentsisaanteperoriki. Aakara omapokayetaarori iroka kaari jimayeezti pairani, irootake kañaanetakaantaatsiri. ²¹Ikempitaari ironaaka Cristo iriimi omperatasorentsi-janoventaineri akaratzi jashiyetaira Pava. ²²Ari okanta. Kyaaryooperoini ankantaiya antsipashiretaiyaari Pava, mapero ankantya oshiretaiyaari. Kiteshire ikantakaayetai, eero apampithashiretakoyetaaro kaariperori. Aña

ankempitakaantya inkivantatyeeromi jiña kiteshaari. ²³Kiso ovanakero aventaashiretaari, ikemayeetakai akantake: “Noyaakoneentane inatzi Cristo.” Tema tsika itzimi shinetakairori, kiso jovakai irirori. ²⁴Ontzimatyee ampampithashiretakotairo tsika onkantya aminthashiretakaantyaariri pashine iretakotantya, irantayetairo kameethari. ²⁵Eero ovashaantziro apatotapiintya, tema tzymayetatsi ovashaantayetakerori. Aña ontzimatyee aminthashiretakaiyaari akaratayini. Eekero aatatyee antanairo ayotaira aritake impiyee Cristo.

Ikamantayeetariri antzirori inintakaanekiini kaariperori

²⁶Tema aritake ayotairo kyaaryootatsiri, aririka othataanakyaaero ovashaantanakero, impoña aatakaairo antayetero kaariperori, tera impeyakoitairo ayaariperonka. ²⁷Aña ikamantayeetatyee antharovashirete irovasankitayeeetai, tema Pava iraperotairi intaayetairi ikaratzi kisaneentakeri. ²⁸Pairani, intzimerika piyathatakyaarone Ikantakaantane Moisés, te ineshinonkaitari, aña jovamaayeeztiri inkaraterika mava kantakoterine. Ari irovamaayeeetakeri eejatzi inkarataajaterika apite kantakoterine. ²⁹¿Tema omaperota irovasankitaiteri itzimirika manintakerori jantzimotajaantakairi Itomi Pava? Tema okempivaityakero jaatzikashivaitaitaro kaari apantaro, irimanintashivaitakyaaromi ikapathainkataka ikamimentantake. Ari ithainkashiretakerori jantzimotantzi Pava ishinetaavetaniri intasorentsishiretakairi. Ikaviyavaitakeri Tasorentsinkantsi neshinonkataneri. ³⁰Irooma aakaite ayotziri itzimi kantaintsiri:

Naakatake ovasankitaantatsine,

Naaka piyakoventantachaneri.

Iroora ikantakeri Pinkathari.

Ikantaitzi eejatzi:

Jovasankitaayetziri Pinkathari ikaratzi jashitaari irirori.

³¹ ¡Kempitaitaika iniroitemi intharovashireyetakemi jiyotayeetai iriitajaantakemi ovasankitaayetantaatsine Kañaaneri Pava!

³² Pimpampithashiretakotya.

Tema eerokayetake pairani kempisantanaintsiri, kempivaitaka pinkitainkatakotaatyeeemi. Ipoña piñaakero ikemaantsitakaayee-takami. ³³ Piñaayetakero eejatzi ikisayeetzimi, jovatsinaayetzimi tsika ipiyotayeeta. Piposhenkayetakari avishimoyetziri okaratzi piñaakeri eeroka. ³⁴ Piposhenkayetakari ikaratzi jashitakoyeetakeri, piñaayetakero eejatzi jaapithayeetakemiro

tzimimoyetzimiri. Iro kantacha, eekero piyaatatzi piminthashiretanaka, tema piyotaiyini onkarate piñeeri apaata, osheki okameethaperotzi, te othonkaneta. ³⁵ Irootake eero povashaantantaro okaratzi paventaanaari, tema iniroite impinayeetaimi apaata.

³⁶ Amave pinkantya pantayetanairo ikovakaayetzimiri Pava, ari onkantya piñaantaaiyaarori ishinetaakemiri.

³⁷ Tema ikantzi Pava:

Eero ishenkaa irareetantyaari okaakitzimataintsiri,

Eero osamani inkantya.

³⁸ Tampatzikashire irinaatye aventaaahireri, ari iriñeero irañaantaiaaaro.

Irooma aririka impiyashiretai, eerora jinimotakaanaro.

³⁹ Irooma aakaite, te akempitari ikaratzi piyashiretachari, itzimi iraperoyeetairi. Aña oshireyetaara aakaite, ari añeero añashireyetai.

Aventaashirenkantsi

11 Jiroka okantakota aven-taashirenkantsi. Okempitatya aririka inkantashireete: “Aritake omatakya nokovaperotane.” Jiyomampyaaperotajaantake aritake omatakya ikoviri, onkantavetakya tekera iriñeero. ² Iro iraventaashirenka avaisatziite kantakaarori okanta Pava iñaaventantakariri kameethaini. ³ Iro aventaaashirenkantsi kantakaarori amatantarori akemathatairo tsika okantajaantaka jovetsikantakarori Pava kipatsi. Intaani jiñaavaitake, matanaka ovetsika. Ari opoñaanakari ovetsikanaka iñaayeetairi iroñaaka kaari koñaataajatatsiri pairani.

⁴ Iro iraventaashirenka Abel kantakaari ipometantakaniri Pava jashitakaariri, anaakotanakero irashi Caín jashitakaavetariri Pava. Iro ookimotakari ipometakeri Abel. Ari ikantake Pava: “Kameethashire inatzi Abel.” Okantavetaka ikamake Abel, eeniro akemakotapiintziri kempivaitajaantaka irojatzi iriñaavaitemi irirori, tema iro kantakaarori ikempisantake. ⁵ Iro iraventaashirenka Enoc kantakaari jaantaitaariri, te iriñeero inkame. Te iriñeetairi, tema inkiteki jagairi Pava. Pairani eeniro isaiki kipatsiki, ikantakeri Pava: “Eerokara inimotakaaperotakenari.”

⁶ Tema aparoni kaari materone ontzime iraventaashirenka, te onimoteri Pava. Aña aririka inkovayeete iriyoperoitairi Pava, ontzimatye inkempisantai, omapero tzimatsi Pava. Ontzimatye inkempisantai ari irimatakaayetairi Pava inkarate kovaperotaatsine iriyotairi. ⁷ Iro iraventaashirenka Noé kantakaari jovetsikantakarori iniroite pitotsi inkene irovavisaakoteri isheninkamirinkaite. Kyaaryoo iñaapinkathatasorentsitanetake

irirori. Tema iri Pava kamantakeri onkarate avisatsine, kaari iñeetaajtzi pairani. Iroora opoñaantari jiñeetakero iro apantaperotaro irovasankitaayeetairi osavisatziite. Arira jovameethashiretakeriri Pava, tema irootake ishinetaayetakeriri kempisantneriite.

⁸Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori ikempisantantakariri Pava ikantakeriranki irishitove inampiki iriyaatero pashine nampitsi otzimi ishinetaakeneriri. Iro jantakeri Abraham, jatake okantavetaka te iriñeero tsika iriyaatenta. ⁹Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori jimatantakarori jinampitaro pashine kipatsi tsika te itzimapai isheninka irirori. Ari isaikakeri ipankoshetataro meshinantsimai. Ari ikempitaakari Isaac, Jacob, tema irijatzi ishinetaayeetakeneri eejatzi.

¹⁰Iro jimatantakarori Abraham inampitakaro, tema jiyotzi ari inkañaanetai inkiteki. Kempivaitaka iri ñaamampyaakarori aparoni nampitsi otzimajaantzi jovetsikairi Pava, tsika irinampiperotaiyaaro apaata. ¹¹Aña omatzitaikaro iroori Sara, ovaiyantai okantakaaro aventaashirenka. Aritake antarokonavetaka, karavetapaaka ovaiyantantyaari. Iro kantacha, omatairo ovaiyantai, tema aventaashiretanakari Pava aritake imonkaratakenero ishinetaakenerori. ¹²Ari okanta. Oimera Sara, itzimi ayimavetakari irantarikonanka, jovaiyantakairo iina, irojatzi joshekitantaari icharineyeteri, ikempitaari joshekitzi impokiro, ikempitaaro impane oshekitzi janta jiñaathapyaaki. Omapero joshekiperotai, tekatsi materone iriyoyeetai tsika ikaratzi joshekitzi.

¹³Maaroni irikaite (Abraham, Isaac, Jacob, Sara), ikamakoyetakero iraventaashirenka, te iriñaajatero

okaratzi ishinetaayeetakeriri. Intaani jiñaamampyaayetanakaro. Intaina okantaka inkite ikovashiretakeri inampitaiyaaro. Irootake ikantayetantari: “Asaikaminthatashitara kipatsiki, kaari anampi, akempitakovaitakari aparoni kaari tzimatsine isheninkamirinkaite.”

¹⁴Tema jiñaavaitakero kantainchari ñaantsi, ari ayoperotziri omapero ikokovaitzi pashine nampitsi tsika inampiperotajaantaiyaaro kameethaini. ¹⁵Iroomi iriñaaventayete impiyamatsiyetaimi inampiiteki ipoñaayetakaro pairani, aritya irimatakeromi impiyayetai. ¹⁶Aña tzimatsi pashine ikovaperotakeri otzimi anaakoperotzirori, jantara inkiteki ikoviro. Irootajaantakera jovetsikakeneriri Pava irashiite irikaite, tema Pava te ipashiventakotari ikantapiintakeri “Novavané.”

¹⁷Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori impometantyaanerimi Pava irapintzite itomi Isaac, tema Pava iñaantatyaaro iraventaashirenka Abraham. Iroovetainchami irapintziryerimi irovaiyantane, ¹⁸okantavetaka ikantakeri Pava:

Iri Isaac piñaantaiyaari intzimai osheki pincharinetyaari.

¹⁹Tema Abraham javentaashiretakari Pava jiyotzi ari irovañagairi kamatsiri. Irootake Pava joiipyantaaniriri Isaac, tema iri oshiyakaaventakero iriñaayeeetai. ²⁰Iro iraventaashirenka Isaac kantakaarori itasonkaventantakariri Jacob ipoña Esaú, iro oshiyakaaventacha avisayetatsineri apaata. ²¹Iro iraventaashirenka Jacob kantakaarori itasonkaventantakariri apiteroite itomi José. Irojatzi iraventaashirenka Jacob-ni kantakaarori itharomentantakariri Pava ikotziporokitantakariri ikamimatake.

²²Iro iraventaashirenka José kantakaari ikantantanakari ikamimatake, ikantzi: “Aririka irishitovayetai Egipito-ki

asheninka itzimi icharineyeteri Israel, iramenai tsika inampitaiyaaro.” Ikantake eejatzi: “Ontzimatyeeera iraaeyeetanairo apaata notonkiporoki.”

²³Iro iraventaashirenka ashitariri Moisés kantakaari jomanantakariri ireenchaanite ovakera itzimapaake, irojatzi itzimakotantakari mava kashiri. Tema kameethaini ikantaka eenchaaniki. Ari jiñaakaarori ashitariri Moisés okaratzi ikantakaantakeri pinkathari, irovayeeteri maaroni eenchaaniki inkarate shirampar-itatsine. ²⁴Iro iraventaashirenka Moisés kantakaari kaari ikovanta incharinetyaari pinkathari Faraón, okantavetaka iro oimotantakeri irishinto pinkathari. ²⁵Aña iro ikovake inkempiyaari atzirite jashitari Pava, ari itsipatakari isheninkapayeeni jovasankitaavaitaitziri, te inkovaajatero iranintaavaityaaro kapicheeni inevetashiyeteri irirori. ²⁶Tema jiyotake Moisés okovaperota irovinkatharyaaventaateri Cristo, iro anayirori ontzimidotairimi irashaakaro Egipto-satzi. Aña iro jiñaamampyaakari impinayeetairiri apaata. ²⁷Iro iraventaashirenka Moisés kantakaari ishiyantakari Egipto-ki. Tera iro ishitovantaajatyaaari itharovakaari pinkathari inkisaneenteri, aña ikyaaryooventatziiro onkarate irantakairiri Pava, okempivaitakaro iriñaavorotatyeerimi Pava kaari koñaanetsine. ²⁸Iro iraventaashirenka Moisés kantakaarori jimontakariri ikantakaantaitakero anankoryaantsi, itsikirisantakaro iraantsi eero jovamaantari maninkari aperotaneri iponkitzitari irovaiyaneete.

²⁹Iro aventaashirenkantsi kantakaarori jimontyeetantakarori Inkaare Kityonkaari, janiitaiyakeni okisopathatakera. Irooma jimaveta-

paakaro Egipto-satzi, piinkaiyakeni. ³⁰Iro aventaashirenkantsi kantakaarori jimantakarori jinkijinkitakero Jericó okaratzi 7 kitaite, irojatzi jiñaantayeetakarori oporokathapitake nampitsi. ³¹Iro aventaashirenka Rahab kantakaarori aakameethatantakariri ovayiriite amenarontachari, ari okanta te otsipatantari piyathariite japeroitakeri. Okantavetaka iroka Rahab mayempero onavetaka.

³²¿Nonkinkithatakoterima pashine? Eerora nothotyaaakotziri. Jirika ikaratzi: Gedeón, Barac, Sansón, Jefe, David, Samuel, ipoña kamantantaneeriite. ³³Iro iraventaashirenka irikaite kantakaayetaari okanta: Itzimantari oitsinampaayetairiri pinkathariite, pashine tampatzikashireyetaatsiri, pashine ñaayetairori ishinetaitakeneri, pashine jookaveetakari imoronaki kashekari te jatsikiri, ³⁴pashine jookaveetaka paampariki te itaga, pashine jamathaataitaka irovathaiterimi, pashine ishintsitakaitai, pashine ñaaperotaacha jovayirita, pashine jomishiyayetake ovayiriite poñaachari pashine nampitsi. ³⁵Tzimatsi tsinane ñaayetairiri osheninkamirinkaite jañaayetai ikamaveta. Iro kantacha tzimatsi pashine kamimayetaintsiri jomposavaitaitakeri, te irovashaantanakero iraventaashirenka irapakaantaityaarimi. Aña oyaaneenta ikanta irañaaperoyetai apaata, eero okempitaaro añaavetara iroñaaka. ³⁶Tzimatsi itzimi ithainkavaitaitziri ipoña ipasavaitaitakeri, pashine joosoyeetakeri ipoña jashitakoyeetakeri. ³⁷Tzimatsi ipicheetakeri, pashine itankaitakeri, pashine josataayeetakeri. Tzimatsi pashine anii aniivaitatsiri intaani ikithaamatsitakari meshinantsimai, pashine kovityaaperovaitane ikantaka, pashine osheki ikokovayeetakeri,

pashine ikemaantsitakaitakari.^{¶¶}
³⁸Pashine ikenavaiyetake tsika te inampiitaro ipoña otzishimashiki, pashine inampiyetakaro omoronaki. Tera aritaajate ankempitakaanteri irikaite osavisatziite. Aña iriitake apantaperotachari.

³⁹Iro iraventaashirenka irikaite kantakaarori okanta Pava iñaaventantaariri kameethaini, okantaveta tekera iriñaayetairo ishinetaayeririri.
⁴⁰Tema iñaamampyaakaro Pava otzimi anayirori: Ikovakaakairo aakaite antsipayetaiyaari irikaite, inkameethashiretakaayetai maaroni.

Kempoya ovanairi Jesús

12 Irootakera, añaash-intsiyetantyaari eejatzi aakaite, ankempitakaantero oyiishitantatyeemi, okempivaitakaro eejatzi impiyotaty-eeyaami irikaite iramenayetaimi matayetakerori javentaashirenetaka, intzime amatakoyetairi aakaite. Amatantyaarori ashiye shintsiini, ookanairo aithaare amatsinkakairi ashiye. Iro oshiyakaaventachari aithaare aririka ookaventaairo akaariperoshirevaitzi. Ari añeerori aakoventyaaro ashiyapiintai. ²Ikempitara shiyachari ikamaitaro jameniro tsika irareetya, ari ankempitanaiyaari aakaite, kempoya ovanairi Jesús itzimi etakarori javentaashiretakaayetakai. Iriitake monkaratakairone eejatzi aventaashiretane. Iriitake ankempitakotaiya, tema jiñaamampyaakaro irirori iranintaiyaari. Irootake jamavetantakarori ipaikakoveetakari, aritzimotakeri ipashiventakaitakari ikamavetapainta. Ari saikai ironaaka irakojanoriki Pava ipinkathariventantai.

³Aririka ankinkishiretakoteri Jesús ikanta jamavetakero ikisa-

neentavaitakeri kaariperoshireri, iro tharomentashiretakaine eejatzi aakaite amavetero, ero okantzimoneentashivaitai. ⁴Aritake piñaashintsiyetakari eerokaite kaariperori, iro kantacha tekera piñeero inkapathainkatakaimi. ⁵Aamaa pipeyaakotaaro ishintsithatantamiro Pava osankinarentsi, ikempitakaantami eerokami itomiite, ikantzimi:

¡Notomí! Eero pimanintziro aririka irovasankitaimi Pivinkatharite. Eero okantzimoneentavaitami aririka ishintsithatemi.

⁶Tema iri iretakotajaantane Pinkathari jiñaantakaapiintari, Maaroni ikempitakaantaari itomi, jovasankitairi.

⁷Onkarate avishimoyetemiri pinkempitakaantero Avinkatharite ñaantakaashiretamirori. Tema ikempitakaantaami Pava eeroka itomi. ¿Tema jovasankitaapiintziri itomi ikaratzi ashitaaniyetachari? ⁸Ontzimatyero irovasankitaayetai maaroni. Terika piñeero eeroka, kempitaka tekera itomiperotami Pava, aña otomi mayempiro pinatzi. ⁹Okempitara eejatzi, tzimatsi koñaaneri ashitairi ovasankitairi, añaapinkathatziri irirori. ¿Eeroma amaperotzirori añaapinkathatairi Ashitairi kaari koñaaneri, onantyaari añaashireyetai?

¹⁰Tema ikaratzi ashitairi koñaaneri kapiche jovasankitaayeyetai, tsika okantzimotari irirori. Iriima Pava jovasankitaayetai irirori onkantya inkameethashiretakaantairi, ari onkantake eejatzi intasorentsishiretakai ikempitara irirori. ¹¹Te onimoshireyetai irovasankitaaminthaitai, aña osheki onkantzimoneentashirevaitai. Iro kantacha apaata, ikaratzi kaari maninterone jovasankitaayetziri, aririka

^{¶¶}11:37 Ikantakoyeetziri jaka meshinantsimai, iroora imeshina oisha ipoña cabra.

inkameethashireyetai, ari iñeero isaikai kameethaini.

Aparatakerori ineshinonka Pava

¹² Irootakera piñaashintsitantaari pinkempityaari ñaantapiintakarori ishiya, iñaashintsita ishevata ishipetashempavetaka, ari ikempitairori eejatzi ishipetayeretovetaka, iñaashintsita. ¹³ Pinkempitayetai yaari eerokaite shiyapiintachari tsika okameevokitzi kaari ñaayeterone inkithoke ishipetakiitake. Aña ontzimatyete intekatsikiite. ¹⁴ Aakameetha pinkantavakaiya, piñaashintsitya pintasorentsishirete. Tema eerorika pimatayetairo iroka, eerora piñeeri Añaapinkathatane. ¹⁵ Paamaventyaari inkarate aparatakerone jineshinonkayetai Pava. Paamaventyaari oitzipinaashiretaneri, joitzipinairikari ikaratzi kempisantayetsiri. ¹⁶ Paamaventyaari mayempitatsiri. Paamaventyaari thainkatasorentsitaneri kempityaarine pairani Esaú, ikovajaantzi irovavakya aparosatzii, ari ipimantakerori ikashiyakaitariri iriira iponkitzitarora itzimi. ¹⁷ Tema piyotzi eerokaite aritake jimatakeroro Esaú kantachari, osheki ikovavetaa iriñeeromi intasonkaventyeeteri, iniroite jiraakotakaro. Iro kantacha te iriñaamaitaiyaaro tsika inkenakagairo irovashiñaantaiyaarori inekanaashitakari.

¹⁸ Tema te pikempitari eerokaite aakerori pairani Ikantakaantaitane. Jiyaataiyake irirori otzishiki tsika otzimi koñaanetatsiri. Osheki otaantzi, tsireniki okantaka, ooreenkatake, iniroite otampyaatake. ¹⁹ Ikemakero ityootaitzi. Ikemake eejatzi iniroite

iñaavaitaitzi, ari itharovaiyanake, osheki jamanaiyavetaka eero ikemantaro kantachari. ²⁰ Tema osheki itharovakaitakaro okaratzi ikantakaantayeetakeri, ikantaitzi:

Eero pikenayetzi jaka otzishiki. Te aritaajate pinkenakaayeteri kapicheeni pipirayetari janta. Aririka inkenayeetake kapicheeni janta, ontzimatyete intsitokayeeteri, ontzimaye irovathaatyeteri.

²¹ Omaperoitaka okoveenkatzi ikantzi Moisés:

Iniroite notharovake, okavaitakana.

²² Te pikempitari eerokaite ikaratzi ñaakerori, aña eerokaite oshiyakariri ikaratzi jataintsi otzishiki paitachari Sion, saikatsiri nampitsiki Jerusalén-ki. Iroora oshiyakaaventachari piyaayetai inkiteki tsika isaiki Pava Kañaaneri. Tema ari pintsipatai yaari eerokaite ipiyotapaa maninkariite. ²³ Pintsipatai yaari ikaratzi piyotachari janta javentaashiretaari Iponkitzitane Pava, tema iriyyetake osankinatakotainchari irisaikayetai inkiteki. Pintsipatajaantaiyaari Pava, intzime amenakoyetairine maaroni. Pintsipatai yaari ishireete kempisantzinkariite itzimi jothoty-eetakeri ikameethashiretakaitairi iroñaaka. ²⁴ Pintsipatai yaari eerokaite Jesús, itzimi poñaakaantanaarori ovakerari antzimotavakaantsi, itzimi kapathainkataintsiri ikamimentayetakai. Tema iroka iriraane Jesús kempivaitakami oñaavaitatyeeemi, anaanakero oñaaventakeri pairani iriraane Abel.^{§§}

²⁵ Paamaiya paparatzirikari Pava aririka iriñaanashiretemi. Tema pairani ikaratzi kemavetakariri Pava jiñaavaitzi jaka kipatsiki, jovasankitaakeri jiman-

§§12:24 Pairani itsitokantakariri Caín irirentzi Abel, ikantake Pava: “Kempivaitaka onkaimatyeeemi iriraane Abel ikokovatzi inkisaventyeetyaari.” Ari opoñaari ikantayeetzi kempivaitaka oñaavaitatyeeemi iraantsi. Irooma oñaavaitzi iriraane Cristo, tera inkove inkisaventaityaari, aña okovi ompeyakotantero kaariperori.

intakero okaratzi ikantziriri. Aakara irimaperote irovasankitaayetai, aririka ampiyashiretake akemayevetakari jiñaaneshiretakai inkitesatzi. ²⁶ Pairani aririka iriñaavaite Pava, jontziñaakaaro kipatsi. Irooma iroñaaka, tzimatsi okaratzi ishinetaakairi, ikantzi:

Ari napiitairo nontziñaakairo, tera intaani kipatsi, aña ari omatzitaiya inkite eejatzi.

²⁷ Tzimatsi opaita oshiyakaaventachari ikantziri: “Ari napiitairo.” Iroora oshiyakaaventacha aririka irotekairo okaratzi jovetsikayetakeri, iraperotairo irovetsikane kaari enitanetatsine, intaani osaikayetai enitatsiri. ²⁸ Irooma aakaite, impinkathariventayetai janta tsika enitanetapai. Irootake ampaasoonketantyaariri Pava, ñaapinkatha ovairi, antavaitaineri. ²⁹ Tema Pava, iriitake kempitakariri aparoni paampari pometantaneri.

Irantanairi kempisantatsiri

13 Ontzimatyete petakotapi-intanaiyaari “Iyekiite.”

² Ero povashaantziro poimaayeteri pipankoki areeyetachari pinampiki. Tema itzimayetzi antakerori, tekatsi kamanterine, iriira maninkariite joimaake ipankoki. ³ Ero pipeyakotaro paamaventaiyaari pikaratzi pikempisantayetai itzimi jashitakoyeetziri. Pinkempitakaantero aririkami pinkarateri irashitakoyeetemi. Ari pinkempitairiri ikaratzi jovatsinaavaitaitzi, paamaventaiyaari, tema piyotzi eeroka tsika okantavaita aririka inkemaantsitakaayetai.

⁴ Pinkinataiyaari pitsipa, eero japitevaitami pashine. Tema jovasankitairi Pava itzimi mayempitatsiri. ⁵ Ero pinevetapiintashitari poshekyeeri kireeki. Onimotemi piñiitro tzimimotajaantakemiri. Tema iri Pava payetemirone kovityiimotamiri, jiroka ikantake:

Eero nookaventataitzimi.

Eero novapintaimi.

⁶ Irootake aventaashiretantyaariri aakaite, ankantayetai:

Iri Novinkatharite kaminthainari.

Tekatsi nontharovakaiya.

¿Tzimatsima inkantaina atziri?

⁷ Pinkinkishiretakoteri jevatakaimiri pikempisantayetai, itzimi ñaaventapiintzimirori iñaane Pava. Pinkinkishiretakoteri tsika ikantayeta isaiki, opaita jimonkaraayetakeri iriroriite. Pinkempitakotaiyaari tsika ikantakero javentaashireyetaka.

⁸ Irojatzi ikanta iroñaaka Jesucristo, tsika ikantapainta, ari inkantaitaayeeni irirori. ⁹ Ero pishinetairi iramataviyetemi iyotaantzirori kaari tampatzikatatsine, kaari ikemapiintaitzi. Tema iriitake Pava tampatzikashiretakaayetairi, jineshinonkayetaira. Kaarira

tampatzikashiretakaantatsine ampinkavaitero jovayeetari. Tema tzimatsi matayevetakarori iroka, temaita ovameethashireteri.

¹⁰ Okempivaitakaro ontzimimoyetaimi ovakerari pomepirinimentotsi. Itzimi jovamaitakeri janta, kamimentakairi aakaite. Te aritaajate irovayetaiyaari

antavaitatsiri tasorentsithaanteki.*

¹¹ Tema jayiroranki omperatasorentsi-janori iriraane piratsi inthomoi tasorentsithaanteki onkantya ipyakoyeetantyaariri iyaariperonka, jaayetziro ivathara piratsi othapitapaara nampitsi ari impomeyeterori. ¹² Ari okempitakari eejatzi, jovamaayeetakeri Jesús othapiki nampitsi, ari ikemaantsitakotentantari ikapathainkataka jovameethashireyetantari.

¹³ Ontzimatyé ankempitakaantero aakaite ashitovatyeeimi nampitsiki aatatyee tsika isaiki Jesús, manintaari irovayeetai ikempitaitakeri pairani irirori. ¹⁴ Tema jaka tsika asaikayetzi iroñaaka eero okantaitatyaani. Irootake añaamampyaantarori tsika anampitaiyaaro apaata. ¹⁵ Irootakera, antharomentantyaariri, ampairyeero ivairo irirori. Iroora impoyaataarori okitho pankirentsi jashitakaayetakariri pairani. ¹⁶ Ari okempitari eejatzi, eero povashaantziro kameethari, pimpavakaiya tzimimotzimiri. Irojatzki kempitakarori ookimotariri pairani Pava ipometayeetziniri.

¹⁷ Eero pipiyathatari jevayetziriri kempisantanaatsiri, iriitake aamaventashireyetamiri. Iri kamantairine apaata Pava opaita avishimoyetakeriri jaamaventakoshireyetakami. Kameetharika onkantya inkinkithateri,

kimoshire inkantayetaiya iriroriite, eejatzi pinkempitaiyaari eerokaite. Irooma ovashirerika onkantakaiyaari inkinkithateri, eejatzira onkempitzimotaiyaami eerokaite apaata, eero apantzimotaami.

¹⁸ Pamanakotapiintaina onkantya iriñaantayeetyaanari tampatzikashire nonatzi. Kempitaka iro nomatakeri.

¹⁹ Pamanakotapiintaina eejatzi niyaatashitantaamiri thaankiini eerokaite.

Overaantarori ovethataantsi ipoña tasonkaventaantsi

²⁰ Noñañaatziri Pava, tema iriitake kameetha saikakayetemine, iriitake ovañagairiranki Avinkatharite Jesucristo ikamavetaka. Iri Pava kempitakaanakariri iriiperori aamakoventariri oisha. Osheki ikapathainkataka jovakeratakaantaarori antzimotavakaantsi kantaitaachari iroñaaka. ²¹ Namanakoventakemi irovetsikashiretantyaamiri pimayetairo kameethari ikovakaimiri. Pamaneri eejatzi eeroka pimatantyaarori okaratzi onimotziriri, tema ayotzi iriitajaantake Jesucristo matakairone. Arira inkantaitatyeeini iñaapinkathayeetairi irirori. Ari onkantyaari.

²² Iyekiite, eero pisamaro pinkempisantero okaratzi nosankinatakemiri,

*13:10 Kantakotachari jaka antavaitatsiri tasorentsithaanteki, iriyyetakera omperatasorentsitaari. Itzimi ishineyeetake irovapiintyaari tzimakaarantatsiri piratsi, tzimakaarantatsiri okitho pankirentsi okaratzi jamayetziri atzirite irashitakaiyaari Pava. Irooma pomepirinimentotsi, ari intaapiintayeeteneri Pava okaratzi jashitakaayeetariri, ari ikovakotapiintziriri impeyakotaineri iyaariperonka. Iro kantacha ipaikakoyeetakeriranki Cristo, irojatzki ikamantakariri okanta ipyakoperotantaarori irirori kaariperori, iroora impoyaatapaakarori okaratzi itaapiintayeetakero jashitakaitariri Pava janta pomepirinimentoki. Tema iroka inchakota tsika ikamake Cristo ipaikakoyeetakeri, iro kempitanaarori iroomi ovakerari pomepirinimentotsi. Tera aritanai irika omperatasorentsitaari iroyaari itzimi kamaintsiri janta. Ari okantari eejatzi, ikaratzki pankiventarori irimonkarayeteromi ikantakaantaitane, ikantakaantaitane, ikaratzki pinkavaitzirori ovaritentsi, ikokovavetaro impeyakoyeetaineri iyaariperonka, eerora jiñeero irirori iranintagaiyaaro okaratzi ikamimentantakera Cristo.

tema te oshekiperote. ²³Nokovi piyote eejatzi jomishitovayeetairi iyeki Timoteo. Aririka irareetapaiya jaka, iriitake nontsipatanakyaari niyaatashitemi noñeemi. ²⁴Povethatyaanari ikaratzi jevatzimiri janta, eejatzi pashine

itasorensitakaitairi. Ari ikempitari Italia-satziite jovethayetami. ²⁵Onkamintha irineshinonkayeetaimi maaroni eerokaite janta! Ari onkantyaari.

Irosankinare Santiago

Ovethataantsi

1 Naakatake Santiago osankinatzirori iroka, iromperatane jovana Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Novethatari ikaratzi jashiyetaari Pava oivaraayetainchari pashineki nampitsi.[†]

Pavaki opoña iyotanetaantsi

²Iyeekiite, kimoshire pinkantya aririka piñaayetero avishimoyetemine. ³Ontzimatyete piyoyete iñaantaitatyaami kyaaryoorika pikempisantsi. Irootakera piñaantyaarori pinkyaaryooshireyetanai. ⁴Piyaatakaairo pamaveyetanairo iroka, aritake piñaayetakero pantakishireyete irojatzi pothotyaaantakyaarori.

⁵Terika piyotero pamavevainete, pinkovakoteri Pava, iriitake iyotakaimirone tsika pinkantya. Tema te inkisathaneteri ikaratzi kampilayetziriri. Aña ari iriyotakaaperoyetakeri, te iriyote irirori inthañaavainetya. ⁶Aririka pinkampiteri Pava, eero pikantashirevaitashita: “¿Ari inkemaajatakana Pava okaratzi nokampitziriri?” Tema ikaratzi kisoshirevaitatsiri ikempitaro okantaranki inkaare kaari mairyaatatsine aririka ontasonkaatero tampyaa. ⁷Paamaventya pikempitakotarikari kisoshireri, tema te iriñaayetero irirori ikampivetariri Avinkatharite. ⁸Tema tzimatsi ipampithashirevetari iranterimi impoña osaitekira tzimatsi pashine inkoveri iranteri, te aparoni onkantya ipampithashiretari.

⁹Ontzimatyete inkimoshireyetai ashinonkainkariite kempisantanaatsiri,

tema ari impinkatharitakaayetaari apaata Pava. ¹⁰Ari inkempityaari eejatzi ashaarantzinkariite, ontzimatyete inkimoshireyete onthonkaiya okaratzi tzimimovetariri. Tema inkempitakotaiyaaro inchatyaki oparyaateyatzi. ¹¹Aririka iroorye shintsiini ooryaatsiri okamatetyatzi inchatyaki, eero iñeetairo ovaneenkateyatane. Ari inkempityaari eejatzi ashaarantzinkariite eero iñaakoyeetaari jovaneenkatanaro irovaakaro.

Tharomentashire ankantya iñaantashireyetaarika

¹²Aririka añaavetyaaro onkarate avishimoyetaineri, eekerorika aatakaanakityeero ankyaaaryooshiretanake, ankimoshirete, tema tzimatsi irantzimotairi Pava amavetakerora, ikantakeranki: “Maaroni etakotaanari naaka, ari inkantaitatyeeeni nañaakaayetaari apaata inkempitakaantairo namathaitaateyerimi.” ¹³Aririka ompokimotai ankovashiretero kaariperori, kaarira Pava kantakaiyaarone. Tema Pava, te inebetaro irirori. ¿Kantatsima ishinetairo aaka? Tema eero. ¹⁴Aña aakatake nevetapiintarori kaariperori, irootake apampithashiretapiintakotantarori. ¹⁵Tema opokimotaira akovashiretzi antero, aakoventanakaro ampampithashiretakotero, irojatzi añaantakyaarori amatero kaariperori. Irootakera ankemaantsivetantaiyaarimi apaata ankamai.

¹⁶Iyeekiite netakotane, paamaiya otzimikari pikenakaashitane. ¹⁷Tema okaratzi jantzimoyetaari Pava kameetha okanta, irootake irantapiintatyeeeri. Tema te impashinetanete irirori, te inkempityaari irovetsikane

[†]1:1 Ikantaitziri jaka, “jashiyetaari Pava,” iriyyetake kempiyetariri 12 pashineyetaatsiri icharineyetaari Israel-ni.

shipakiryaaetatsiri, ańiiri irishito-vamanai impońa ańeeri inkyaanai sheeteeni. ¹⁸Tema ikovake irirori iriyotakaayetairo kyaaryooperotatsiri ińaane, irootake etayetantyaarori aaka ankempisanteri, ari inkempitayetaiyaari pashine irovetsikane inkarate kempisantairine apaata.

Tsika inkantanaiya kempisantanairine Pava

¹⁹Irootake nokantantari iyeekiite: Ovayempita pinkantayetya, eero pothataanta aririka inkinkithavaitaite, eero ayimavaitashitami pimashirenka. ²⁰Aririka ayimavaitai amashirenka, eerora amatziniri ikovakaayetairi Pava. ²¹Okovaperotatya ookayetairo okaratzi ovaariperoshiretakairi, tsinampashire ankantya ankempisantanairo ńaantsi, irootake matairone ovavisaakoshireyetai.

²²Iro kantacha ontzimatyey amayetairo okaratzi akemayetakeri, terika amatziro ankempisantero, apaniro aaka amatavivaitaka. ²³Itzimirika kemavetarori iro kantamaitacha te irimatero inkempisantero okaratzi ikemavetakari, ikempitakari amenavorotachari amenaarontsiki. ²⁴Intaani jińaavorotapainta, iro osamaniityaake ipeyakotanaaro tsika okanta ińaavetakaro iporo. ²⁵Tzimatsi pashine amenavorotachari, kaari peyakotyaarone iporo tsika okanta ińaakero. Ari ankempitanaiyaari aaka, pampithashire ovanairo ńaantsi, eero apeyakotaro. Tema irootake matzirori otsiparyakoventantzi. Kimoshire ankantaventaiaaro onkarate antayetairi.

²⁶Tzimatsi ńaavetarori jimatakero ikempisantanai. Iro kantamaitacha te iraavaantetya, jamenaashivaitakara ikempisantzi, apaniro jamatavivaita. ²⁷Jiroka irooperori ookimotariri

Ashitairi Pava aririka ankempisantanai: Etakoyetaiyaari miritziite, ari ankempitaayetairori kamaimet-zinkaroite. Ontzimatyey ankiteshireyetai, eero akempitakotari ikantayetara saikashivaitachari jaka kipatsiki.

Ińaaventaitziro manintaantsi

2 Iyeekiite tema pikempisantairi Avinkatharite Jesucristo ińaapinkathaperoitziri, eero pamaakitavaka. ²Thame ashiyakaantavakero: Aririka pińe papatotapiinta ovaneenkatachari ikithaata, mareryaa ikanta jovayetziri irakoki, impońa pińe inkyapaake pashine ovapatankaporoiki ikantaka. ³Iri paakameethatake ovaneenkatainchari posatekakeri niyanki papatotaiyani, iriima ovapatankaporoikitachari, pinkantakeri: “Ari pinkatziyavake eeroka tekatsi pisaikye, pikovirika pisaikye osaaviki.” ⁴Aririka pikantakari pimatakero pamaakitantzi, tema aparoni paakameethatake, pimanintashiretakeri pashine. ⁵Pinkeme nonkante iyeekiite. Ikoyaayetairira Pava ashinonkainkariite, ikempisantakaaperoiyetairi. Tema ikantzitaitaka Pava, ikantake: “Ari nompinkathariventairi maaroni etakotyaaanane naaka.” ⁶Iro kantamaitacha eerokaite, pimanintashirevaitakeri ashinonkainkari. Pipeyakotakari ikisaneentapiintzimi ashaarantayetachari ikovi irovasankitaakaantavaitemi. ⁷Iri kyaaryootapiintatsi ithainkashiretziro ivairo pikempisantanairi.

⁸Pimatakero kameethari omaperorika pinkempisantanairo irooperori Ikantakaantaitziri, tema josankinaitake pairani, kantatsiri: Petakotyaari pisheninka, pinkempitakaanteri petakota pivathaki eeroka.

⁹Irooma, eenirorika pamaakitavaka, tzimakera pikenakaashitane, ari irovasankitaaventaitakemiro irooperori ikantakaantaitakeri pairani. ¹⁰Intzimerika kantatsine: “Nokempisantziro naaka maaroni ikantakaantaitziri.” Iro kantamaitacha tzimatsirika kovityaapainchane aparoni kaari inkempisantake, tzimakera ikenakaashitane. ¹¹Tema ikantaitzi pairani:

Eero pimayempitzi.

Eero povantzi.

Te imayempiveeta, iro kantamaitacha eenirorika jovantaitzi, tzimatsi ikenakaashiitakari. ¹²Aña iro kameethatatsi antayetairo irooperori ikantakaantaitziri, antayetairo añaavaiyetziri eejatzi okaratzi antayetzi. Ari onkantya eero jovasankitaitanta apaata itsiparyaakoventayeetaira

¹³Tema eerorika etakoyetanta, ari irovasankitaaperoyeetai. Irootake kovaperotacha etakoyetantya eero jovasankitaayeetantai.

Eerorika antziro kameethayetatsiri, amenaashivaita aventaaavetanaari Pava

¹⁴Iyeekiite, terika amatanairo kameethayetatsiri, amenaashivaitara akantzi: “Naventaari Pava.” Tera iro ovavisaakoshiretantatsine aventaaavetari. ¹⁵Piyotzirika eeroka okoviyiimovaitakari aparoni iyeki iithaare, tashaaneenta ikantaka, ¹⁶ompoña pinkanteri: “Pimatero pavishe iyekí, kithaatziita pinkantanakya, kameetha povatziitapaiya eejatzi.” Terika pimpavakeri koviyiimotariri, ¿Petakotakarima? Aña te. ¹⁷Ari okempitari eejatzi aventaaavetaari Pava. Terika antayetero kameethari, amenaashivaitaka.

¹⁸Arira okempita intzimerika kantatsine: “Naventaari Pava.” Pashine,

ikantzi: “Nantziro kameethayetatsiri.” Eerorika pantanairo eeroka kameethari, ¿kantatsima poñaakantero paventaanaari? Naakarika, ari noñaakakemiro naventaanaari, nantanairo kameethayetatsiri. ¹⁹Pikantavetapiinta eeroka: “Niyotziri naaka Pava apaniro ikanta.” Omaperovetaty. Iro kantamaitacha jimatziyetaro peyariite jiyotziro iroka, itharovakaitari Pava. ²⁰Kaari imasontzitaizti, ontzimaty ayotayetai aaka: terika antayetairo kameethayetatsiri, amenaashivaita aventaaavetaari Pava.

²¹Ampampithashiretakoteri pairani Abraham-ni. Ishinetakeri itomi Isaac impometenerimi Pava. Irootake ikantantakariri Pava:

Osheki naakameethatemi Abraham.

²²Ari añiirori, tera aparoni ikantake: “Naventaari Pava.” Tema jantakeneri okaratzi ikantziriri. Ari okanta jooñaarontantakarori omapero javentaaperotakariri Pava. ²³Ari omonkarataka josankinaitakeri pairani, okantzi:

Javentaanakarira Pava irika Abraham, irootakera ikempitakaantaariri itampatzikashiretane.

Irootake ikantantayeetakariri eejatzi pairani Abraham-ni:

Iraapatziyane inatzi Pava irika.

²⁴Ñakero. Tera apaniro otampatzikaashiretakaantzi akantzi: “Naventaanaari Pava.” Ontzimaty ankempisantanairi eejatzi. ²⁵Ari okempitakariri eejatzi pairani tsinane paitachari Rahab, mayempivetachari. Okempisantakitziiri iroori Pava, omanantakariri opankoki ovayiri, opoña otyaantairi inkenantanaiyaaro pashine avotsi eero jovantaitavakari. Tema irootake jaakameethatantakarori Pava okempisantanairira. ²⁶Eerorika otzimanai ashire, peyakotanakai. Ari okempitziitari eejatzi, eerorika

antayetziro kameethayetsiri,
amenaashivaita aventaavetanaari Pava.

Aavaantetaantsi

3 Iyekiite, eero akovashivaita ayotaantayete, ontzimatyey amayetairo okaratzi añaaventayetziri. Apaata, ari inkantayetapai Pava: “¿Pimatakeroma eeroka okaratzi piyotaantziri?” ²Maaroni otzimayetzi akenakaashiyetari. Irooma tzimatsirika aavaantetachari kaari kantzimoneentakaiyaarine isheninka, iriitake kameethashiretaintsiri, ari onkantake iramaakoventanaiya eero jantanta-naaro kaariperori. ³Joosoponthoitziri mora, ari itzimpatakoi tziriri, irootake inkenantayetyaari tsika inintakaitziri. Iryaani onavetaka itzimpatakoi tantariri, iro kantacha omatziri okemakairi, okantavetaka antari inatzi mora. ⁴Pimpampithashiretakotero antaro pitotsi. Aririka ontampyaatakote niyankyaaki inkaare, ayiro tampyaa tsikarika onintakaaro. Iro kantacha tzimatsi oyomaraaniki, okitsirinkiro okenakairo tsikarika inintziro komatzirori. ⁵Ari okempitakari eejatzi paantentsi, te antaroveta, iro añaaavaitantayetapiintari. Okempitakari paampari, iryaani inaveta ovakera imorekanake, iro kantacha aritake onkantake impaampatakaairo antaroite antami.

⁶Ari okantari eejatzi paantentsi okempitakotari paampari, aririka añaaavaitake kapicheeni, antaro avaariperoshirevaitaka, kantatsi eejatzi añeero onkantaitatyeyyaani ovaariperoshiretante. Tema sarinkaveniri iyotairori añaaavaitayetantyaarori ovaariperoshiretantatsiri. ⁷Pinkeme. Kantatsi impiraityaari piratsiyetatsiri, tsimeriyetatsiri, marankepayeeni, iñaaveripayeeni, maaroni. Ameyetacha irikapayeeni impiraitakyaaririka. ⁸Iro

kantamaitacha tekatsi atziri kanterone iravaantetya, inkempitakaantero ipiraitari piratsi. Okempitaro ipaante aparoni piyantatsiri, ovamaantanero onatzi. ⁹Iro apaante akantantapiintariri Pava: “Ashitanari, kameetha pinatzi.” Irojatzi apaante akantzimatanteri asheninka, ikaratzi kempishiretayariri Pava. ¹⁰Aparo onaveta apaante, iro kantacha ari añaaavaitantaro kameethari, eejatzi kaariperori. Iyekiite, te arite ankonovayetero añaaneyetari. ¹¹Pinkeme noshiyakaaventemiro. Tsikarika oshitovaatzi jiñaa, kiteshaarika okanta, eero añiuro onkepishaate. ¹²Iyekiite, ¿Kantatsima aparoni pankirentsi uva onkithotero higo? Ari okempitzitari jiñaa iroori, aririka ompotyaaate, eero añiuro onkiteshaate.

Inkiteki opoña iyotanetaantsi

¹³Ayotanetanaarika, apampithashiretanaarika, etakotantya, tsinampashire ankantya onkantakaakai ayotanetanaari. ¹⁴Irooma añeerorika ankisaneentashirevaitante, te arite ashamevaite. Athaiya akantzi: “Iyotaneri nonatzi.” ¹⁵Aririka amayetakero iroka, tera iri Pava iyotakairone. Iro ipampithashiretakaantziri kamaari. ¹⁶Ari okanta aririka ankisashiretantavaite, eero amatziro aakameethatavakaiya, kaariperoshire ankantapiintayetya. ¹⁷Iro kantacha iriirika Pava kovakairone ayotanetaiya, ari onkantake ankameethashiretanai, eero akishashirevaitanaa, etakotantaneri anatyey, eero apiyathatanaa, neshinonka ankantante, ovameethatero antavaiyeteri, kyaaryoo ankantanaiya, eero akamataviritanai eejatzi. ¹⁸Aririka ankantapiintanakyaa aakameethashiretavakaanaiya, ari añeero apaata irovameethashireperoy-

eetai. Onkempityaaro ipankivaitaitzi, ari añeero apaata aavayetairo okitho.

Aapatziyarori osavisato

4 ¿Opaitama opoñaantari ovayiritaantsi? ¿Opaitama ikisaneentavakaantari atziriite? ¿Kaarima kantakaantzirori ineshireyeta ikovityaaneentziri? ²Inevakitakaro tsikarika opaiyeta, temaita ontzimimoyeteri. Ikisaneentakovetakari jashitari pashine, te ontzimimoteri. Jovantayevetaka, jovayiritantavetaka, te iñaamaitaro ontzimimoteri ikovayevetari, tera inkampitayeeri Pava. ³Imavetakaro ikampitziri Pava ikovayetziri, te ipamaitari. Ikampitakoventashita irantayetantayarori ookimoyetariri irirori. ⁴Ikempitashitakaro kaari kinatari oime, oñaake pashine, iro okisaneentantanakariri oime. Ari ikempitakari maaroni kovayetzirori irapatziaaro osavisato, ikisaneentantatziirira Pava. ⁵¿Amenaashitama josankinaitakeri pairani, kantatsiri: “Jotyaantakeri Pava Tasorentsinkantsi neshinonkayetaineri, iriitake aamaakoventaine eero antantayetaro kaariperori?” ⁶Jetakotai Pava, iro okantantari osankinarentsi: Osheki irovasankitairi Pava ñaaperovaitaneri, iriima tsinampashireri osheki iretakoyetaiyaari irirori. ⁷Irootake nokantantari naaka: Patsipetakoventaiyaaro ikovakaimiri Pava. Pimpiyatyaari kamaari, aritake piñaakero irovashaantemi. ⁸Pampithashire povanairi eeroka Pava, eero jookane jovanakemi irirori. Kaariperoshire pinaveta, povashaantayetairo. Terika pinkyaaryooventairi, pinkiteshireventairi. ⁹Pinkinkishiretakotairo pantayevetakari, pikimoshireventashitakaro kaariperori. Ontzimatyevovashiretakotaiyaaro

okaratzi pikimoshireventashitakari pairani. ¹⁰Tsinampashire pinkantaventanaiyaari Avinkatharite, tema iriitake ñaapinkathatakaantaimineri apaata.

Kantakotavakaantsi

¹¹Iyekiite, te apantaro ankantakotavakaavaiya. Aririka pinkantakoteri pashine, pithainkatziirora Inkantakaantaitane. ¹²Apaniro ikanta osankinatakaantakerori pairani Inkantakaantaitziri, iriitake matzirori jovavisaakoshiretantzi, irii matzirori eejatzi jovasankitaantzi sarinkaveniki. Tekatsi ampaitya aaka onantyaari ankantakoyeteri pashine.

Te ikantakaaproventaitaro anteri apaata

¹³Tzimayetatsi kantashivaitachari: “Nokovi niyaate osaitekira nampitsiki, aparoni osarentsi nosaikavaite janta, nompimantayete opaitarika, naye osheki okaratzi nokovayetziri.” ¹⁴Iro kantacha te iriyomaitya ompaitya avishimoteneri osaitekira. Okempitakaro ñaantare menkoryeenka. Te oshenkaanete, kapiche onkantapaintya, ompoña ompeyanaiya, eero ñaavairo. ¹⁵Jiroka inkantayetemi: “Irirorika Pava penaroneri ñaantare, ari nantakero ishinetainari irirori.” ¹⁶Iro kantacha javentaashivaitakaro iñaaperovaitaka apaniro. Amenaantsi onatzi, te apantyaaro. ¹⁷Aririka ayovetyaaro ovameethashiretantatsiri, iro kantacha te amatero, tzimanake akenakaashitane, kaariperoshiretakai.

Iñaaventaitziri ashaarantaneri ovashinonkaantatsiri

5 Pinkeme ashaarantaneriite. Piraakoneentayetaiya eeroka, iroora piñeero pashinonkaavaitaiya. ²Ari ompathaaayetai maaroni povaakaro. Omperekimaitayetai piithaareyeteri.

³Inthonkya impovayetai piireekite, mareryaaveyetchari maaroni. Ari iriyotaitemiri pipiyotashitakari, tema iriitake taakagaiyaamine apaata. ¿Irootakema pipiyotantakariri? ⁴Jiyotakemi Pava te petakotanta, irootake irovasankitaantyaamiri. Te pimpinayeteri patzirite, pipiyotashitakaro povaakaro. Ikishimatakemira patzirite, ikemake Pava, tema ipinkathariventatziitanetzi irirori. ⁵Apaniro panintaavaitaka, te pimpampithashiretakoteri pashine, intaani pikimoshireventakero povaakaro. Pikempitakari aparoni piratsi jovathantaitziri, aririka inkyeetake kameetha, ikantake ashitariri: “Thame ayaari nopira, vathatake kameetha.” Ari inkempityaari Pava irirori, inkantai: “Osheki irovaakaro irika, monkaratapaaka novasankitaantyaariri.” ⁶Povashinonkaayetake osheki kameethashireri, irojatzi ikamantayetakari, tetya piñaavetyaaro impiyakoventya.

Amavevaine pinkantya, pamanayetai

⁷Iyeikiite, amavevaine pinkantya poyaaventyaari impokai Avinkatharite. Pinkempityaari pankivarentzi, amavevaine ikanta joyaaventaro inkane omparyaakote ivankire iriñaantyaarori onkithote. ⁸Ari pinkempityaari eeroka, amavevaine pinkantya poyaaventya, oisokero povanakeri, tema eero osamani onkantya impokantaiyaari Avinkatharite. ⁹Irootake, iyeikiite, kaari aritanta pinkantakoteri pashine. Tema pokimatai kantayetapaimineri eeroka: “Pantakero kaariperori.” ¹⁰Pinkinkishiretakoteri kamantantaneri pairani. Pava omityaantakeriri iñaaventantayetairi. Iro kantacha osheki iñaashitayetakaro irirori amavevaine ikanta joyaaventari Avinkatharite. Ari pinkempitayetaiyaari

eejatzi eeroka. ¹¹Osheki inkimoshiretai atsipetarori ikemaantsivaita. Inkempitakotaiyaari Job-ni, amavevaine ikantaka joyaaventari Avinkatharite, ikemaantsitakoventakari. ¿Tema ineshinonkatari Pava? Ayotzi ari ikantaitatyaani jineshinonkatanta Pava. ¹²Iro kantamaitacha iyeikiite, ontzimerika piñaaventakoyeteri, eero pipairyashivaitaro inkite eejatzi kipatsi. Omaperorika pantero pikantziri, pinkante: “¡Ari!” Irooma eerorika pantziro, pinkante: “¡Eero!” Ñaa jovasankitaitzimikari.

¹³Piñiirorika onkantzimoshirevaityaami, pamaneri Pava. Irooma pikimoshirevaitzirika, pimpanthaaventereri Pava. ¹⁴Pimantsiyavaitzirika, pinkamanteri irantarikonate kempisantzinkari, iramanakotemi, impoña irotziritantyaamiri yeenkantsi impairyakeri Avinkatharite. ¹⁵Tema aririka iramanakotantake kempisantaantsiri kyaaryooperoini, aritake irovashinchagairi Pava mantsiyavetachari. Iroorika kantakaantzirori ikaariperoshirevaitzi imantsiyatantakari, ari impeyakotaineri eejatzi. ¹⁶Pikantzimoneentashiretakaaririka pisheninka, pinkantairi: “Pimpeyakotaina.” Pamanairi Pava eejatzi, pinkanteri: “Ashitanari, povashinchaayetairi mantsiyayetatsiri.” Tema aririka iramanakotante kameethashireri, jantayetzinirira ikovakoyetziriri. ¹⁷Atziri inake eejatzi pairani Elías, ikempitayetai akantayeta aaka avathaki. Iro kantamaitacha ikempisantakeri kameethaini Pava. Ikovakotakeri Pava eero oparyaanta inkane. Mataka, tema avisaneentanake mava osarentsi te omparyaagai. ¹⁸Opoña japiitairo ikovakotairi, irojatzi oparyaantaari inkane. Shookayetanai pankirentsi.

¹⁹Iyekiite, aririka pinkempisantik-
agairi ikaratzi ovashaantavetaarori
ikempisantziri Pava, ²⁰povavisaako-
tairira ikaariperoshirevetaka. Jatavetaa
sarinkaveniki aririka inkamaimi.

Omaperora ikaariperoshirevetaka, iro
kantamaitacha ikempisantaira eejatzi,
impeyakotaineri Pava maaroni, eero
ipampithashiretakotaaro.

Jetakari Irosankinare Pedro

Ovethataantsi

1 Naakatake Pedro osankinatzimirori iroka. Eerokaite nosankinatzeni pikaratzi te isheninkayeetami tsika pisaikayetzi, tema oivaraa pikantayetaka pinampitaro Ponto-ki, Galicia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki ipoña Bitinia-ki.[‡] ² Jiyotzitaka Pava pairani ari iriyoshiiyetaimi onkantya irovameethashiretantaiyaamiri. Ari pinkempisantairi Jesucristo itzimi kaphathainkataintsiri ikamimentakemi. ¡Onkamintha ineshinonkayetaimi, irisaikagaimi kameetha!

Añaashiretakaantzi oyaakoneentari

³ Antharomentairi Pava, iri Jirintari Avinkatharite Jesucristo, tema ineshinonkaperoyetai okempivaitaaro ovakerami antzimayetaimi. Añaashiretakaayetai oyaakoneentari, tema añaagairanki Jesucristo ikamavetaka. ⁴ Iro akovajaantairi otzimi ishinetaayeetakairi, ari onkantaitatyeeni añeero, eero othonkaa. Irojatziki ikashiyakaayeetakamiri eerokaite inkiteki. ⁵ Iro ishintsinka Pava ikempoyaaventantaami eerokaite. Iriitakera kantakaarori pinkempisantantyaariri onkantya irovavisaakoshiretantaiyaamiri apaata. ⁶ Irootake pikimoshiretantakari, okantavetaka piñaayetakero pikemaantsivetapainta, iñaantashirey-eetanakami. ⁷ Ikempitakaantaitakemiri ikantayeetziri oro, itaayeetziri iriñaantaityaariri kameetharika inatzi. Okantavetaka irika oro eero ikantaitatyaani iriñeeteri, ari

iraperotaiya. Iro kantacha, aririka impiyapaake Jesucristo, ari iriñeetemiri kyaaryoorika pikempisantakeri. Arira intharomentaiteriri Cristo, ñaapinkatha irovayeetairi, osheki iriñaaventayeetairo irovaneenkaro. ⁸ Petakoperotane povairi Cristo okantavetaka te piñeeri. Pikempisantakeri, kimoshire pikantaventakari, okantaveta te piñaajaanteri iroñaaka. ⁹ Tema pikempisantayetaira, ari piñaayetairo irovavisaakoshireyetaimi.

¹⁰ Ikamantakoyetakemi pairani kamantantaneriite aritake ineshinonkayeetaimi, ari piñeero irovavisaakoshireyetaimi. Jamatsinkaventakaro, osheki josampitakoyetakero, ¹¹ ikovajaantake iriyotemi itzimi ovavisaakotantatsine, tsikapaita inkoñaate. Tema iriitake Itasorenka Cristo thavetakaayetakerriri, oshekira inkemaantsitakaaveetyaari Cristo impoña iriñeero irovaneenkaro. ¹² Tzimatsi iyotakaakeriri kamantantaneriite, tera iri ñaajaantayeterone, aña eerokaite. Tema pikemayetairo iroñaaka Kameethari Ñaantsi. Jotyaantaitakeri Tasorensinkantsi ipoñaakaro inkiteki ikinkithatakantakamirori. Irojatzira ikovaiyakeri maninkariite ikovitaiyavetakari inkemathatairo.

Tasorensishire ankantaventaiaari Pava

¹³ Aamaventara onkantya pikinkishiretane, pinkempityaari itzimi oosothakitarori iithaare. Kameetha pimpampithashiryeyea. Oyaaventa pinkantya irineshinonkatapayiaami Jesucristo aririka impiyapaake. ¹⁴ Pinkempityaari shirethari eentsi. Eero pantashivaitaro pinevetashiyetari, okantakaami pimasontzinka. ¹⁵ Aña

[‡]1:1 Kantakotachari “pikaratzi te isheninkayeetami tsika pisaikayetzi” tzimatsi kantayetatsiri iriira ikantakoyeetziri kempisantzinkariite nampitzimoyetariri osavisatziite kaari jashitaari Pava.

iri pinkempitakotaiya Tasorentsi itzimi kaimashiretakemiri. Iriitakera tasorentsihiretakaimine maaroni pantairi. ¹⁶Tema osankinataka kantatsiri:

Pintasorentsihirete, tema naakatake Tasorentsi.

¹⁷Tema pikantapiintziri “Apá” irika kaari amaakitantsine amenakoyetairone apaata okaratzi jantayetakeri atziriite, ontzimatyeeera pinkempisantapiinteri eenirora pisaiki jaka kipatsiki. ¹⁸Tema piyotzi kaarira kireeki, kaarira oro ipinakoventantayeetakamiri, pavisakoshiretantaari pisaikavaivetaka jaraperoiteeni pikempitakotari picharineete. Tema tekatsi apantaperotyaaarone oro eejatzi kireeki, ari inthonkaiya. ¹⁹Aña iroora iriraane Cristo ipinakoventantayeetakamiri, ikempitakotakari oisha kaari tzimatsine iyaariperonka, tekatsi inkantavaitya ivathaki. ²⁰Tekeraminthara irovetsikaajatero Pava kipatsi jiyotzitaka opaita iranteri Cristo. Iro kantacha ovakera piñeero iroñaaka, ipokake, irovvisaakoshiretaimi. ²¹Okaratzi jantakeri Cristo, iro opoñaantari paventaashiretaari Pava. Tema iri Pava ovañagairiri, jiñeetantarori irovaneenkaro. Oyaakoneenta povairi iroñaaka Pava paventaashiretaarira.

²²Tema shiretha pikantaventaaro kyaaryoori, kiteshire pikantayetaa, petakotapiintayetaari maaroni pipaiyetziri “iyekiite” iroñaaka. ²³Tema okempivaitakaro papiitaatyeeromi pintzimayetaimi iroñaaka. Iro kantacha itzimi pirintaari, kaarira atziri kaamaneri, aña kañaaneri inatzi irirori. Okanta apiitantaari itzimakaayetaimi, iroora iñaane, otzimi kañaanetsiri eejatzi. ²⁴Tema: Avatha okempivaitaro tovari.

Tzimavetacha ovaneenkaro, okempivaitaro tovari otzimi oteyaki.

Iro kantacha okamashitzi tovari Ipoña oparyaatayatzi.

²⁵Iro kantacha iñaane Avinkatharite okantaitatyaani.

Irootajaantakera iroka ñaantsi otzimi ikamantayeetakemiri eeroka.

2 Irootakera povashaantantyaarori pikaariperotzi, eroo pithaiya, eroo pikamataviritzi, eroo pinevevaineta, eroo pikishimatantzi. ²Pinkempityaari eentsi ovakera tzimatsiri ikovi inthote. Ari pinkantayetanaiyaari eerokaite, pinkovairo tasorentsitatsiri ontzime antarikishiretakaimine, onkantya pavisakoshiretantaiyaari apaata, ³tema piñaakero ikaminthaayetaimi Avinkatharite.

Mapitatsiri kañaaneri

⁴Pinkempisanteri eerokaite itzimi kempitakarori mapi, iro kantacha kañaaneri inatzi irirori. Osheki atziriite manintakerori mapika, iro kantacha Pava ikempitakaanaro ikovaperoitane mapi, osheki ovinaro. ⁵Ari pikantzitaari eejatzi eerokaite pikempitaaro mapi, tsika otzimi jaayetakeri irovetsikayeetantyaaro pankotsi, okantavetaka te pinkempitajaantyaaro mapi, tema añaatsimi eeroka. Pinkempiyetaiyaari eejatzi omperatasorentsitaari itzimi saikantaiyaarone iroka pankotsi, pinkempitakaantero pimpomeshireyetaatyeeromi ookimotariri Pava, okantakaanziro okaratzi jantayetaari Jesucristo. ⁶Tema iro okantziri Osankinajanorentsi: Novatziiro mapi ikovaperoitane janta otzishiki Sion. Irootake otziterone pankotsinampi. Osheki ovinaro iroka.

Inkarate aventaashiretaiyaarine kempitakarori mapi, eerora jamenaashivaita apaata.

⁷Eerokaite pikaratzi pikempisantai, panintayeetaaro mapika tzimatsiri osheki ovinaro. Iriima kaari kempisantatsine, te iriñeero iriroriite, iri okantakotakeri. Osankinajanorentsi: Imanintavetakaro mapi ovetsikirori pankotsi, Iro kantacha jovayeetairo pankotsinampinaki ikempitakaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

⁸Ikantaitake eejatzi: Ovaryaanzi mapi, aririka irantzivaityaaro. Tema okempivaitaro imparyaan-tatyeyyaaromi mapi ikaratzi piyathayetakarori ñaantsi. Iriiyetakera jiyoshiiyetakeri Pava irovasankitaayetairi.

Isheninkayetaari Pava

⁹Irooma eerokaite, jiroka pikantayetaari: Isheninkamirinkaitetaami jiyoshiiyetaimira, Jomperatasorentsitaami Pinkathari, Tasorentsishireri pinaatzi, Jashiyetaami Pava. Ari pikantayetaari onantyaari piñaaventaairo kameethaini tsika okanta ikaimashireyetaimi pisaikavetakara otsirenikitzi, kempivaitaa iroñaaka pisaikaatyeeemi tsika ikitainkatakaairo irirori. ¹⁰Pairani eerokaite te pisheninkatavakaaveta, irooma iroñaaka pimatairo tema isheninkataami Pava. Pairani eerokaite te pitsipavetari ineshinonkatane Pava, irooma iroñaaka piñeero jineshinonkayetaimi.

Iromperatane anayetai Pava

¹¹Netakotaneete, pikempitakaantziro eerokaite eeromi

pisheninkatanaari osavisatzi. Irootake noshintsithatantyaamiri povashaantairo pinevetashitaro osavisato. Tema iro kempitakarori irokapayeeni iroomi maimaneshireyeteeminemi. ¹²Onkarate pantayeteri, kameetha onimoyetairi atziriite. Aamaa tzimatsi kishimavaiyetamiri iroñaaka, iro kantacha aririka iriñaapiintanakero pantanairo kameethari, ari impampithashiretanaiya, intharomentanairi Pava.

¹³Ikovi Pinkathari eero pipiyathayetari atziriite ikaratzi pinkathariventzimiri pinampiki. Pimatziyaari itzinkamijaantari pinkathariventantatsiri pinampiiteki. ¹⁴Eero pipiyathayetari eejatzi irotyaantane ovasankitaayeterine kaariperori, tema iri intharomentyaari atziriite antayetzirori kameethari. ¹⁵Iroora ikovakaimiri Pava. Aririka pantanairo iroka tampatzikatatsiri, ari iroimairentakeri masontzishireri inkovemi inkantakotemi. ¹⁶Saikashivaiyetaami iroñaaka eerokaite. Iro kantacha, eerora pantanairo kaariperori, aña pinkempitakotyaari iromperatane Pava. ¹⁷Piñaapinkathateri maaroni. Petakotyaari iyekiite. Ñaapinkatha poveri Pava. Piñaapinkathatairi pinkathariventzimiri pinampiki.

¹⁸Eerokaite omperataari, shiretha pinkantya iromperayeetyaami. Te intaani piñaapinkathateri aakameethatzimiri, pimatziyaari eejatzi itzimi otsimaavaaitamiri. ¹⁹Intzimerika antakerori ikoviri Pava, ipoña iramavetakero jimanintavaitakeri, iriira intharomentaventya atziriite jiñaakerira jimatakero kameethari. ²⁰Tzimatsirika amavetakerori jovasankitaaventaitziri jantakero kaariperori, tekatsira tharomentyaarine. Irooma eerokaite, aririka pamavetakero

irovasankitaaventaitemiro tampatzikari, irootakera onimotziriri Pava. ²¹ Iroora ikaimashireyeetantakamiri, tema iri Cristo kemaantsitakoventaami eeroka. Ari okanta joñaakantapaintamirori onkarate pantairi eeroka.

²² Tekatsi kaariperori irantapainte irirori,

Te inthairivaantetapainte.

²³ Ikaviyavaitaitakeriranki irirori, te impiyatantya. Ikanta jovasanki-taavaitaitakeri te irasaryiimatantya impiyatantya, aña iri javentaapero-tataika itzimi iyotzirori tampatzikari.

²⁴ Ari okanta ipaikakoyeetantakariri, okantakaantakero ayaariperonka. Iro añaantaiyaarorimi ovashaantayetairo kaariperori, kameethashire anayetai, ankempitakaanairomi anka-mayetaatyeeimi impona añaayetaimi eejatzi. Tema:

Jovatsinaavaitaitakeriranki,
ikemaantsitakaitari, iroora
pavisakoshireyetantaari eerokaite
iroñaaka.

²⁵ Pairani eerokaite pikempitakari oisha tzipinari. Iro kantacha iroñaaka kempivaitaka pimpiyaatyeeimi isaikira aamaventariri oisha, iriitake aamaventashireyetaamiri.

Irantayetairi tsipatachari

3 Jiroka pinkantayetyaari eerokaite iinantaitari, shiretha pinkantzimotyaari piimeete. Onkantavetya tzmatsirika tsika inkarate kaari kempisanterone iñaane Pava. Aamaashitya ari onkantake pinkempisantakairi aririka iriñaakemi tsika pikantanaa, ² kiteshireri pinanaatzzi, ñaapinkatha pinkantante. ³ Eero amenaashivaita iriñeetemi ovaneenka pikanta, pampitayetero piishi, pimporeryaatziite, ovaneenka pinkithaayetya. ⁴ Aña iro aritatsi pimatanairo kaari koñaanetatsine,

pinkameethashiretai. Tema aririka antsinampashirevaite eero atharovakovaita, okantaitani iroori te onthonkanetya, irootake ikovaperotziriri Pava. ⁵ Arira okantayetakari pairani tasorentsishireri otzimi aventaashiretakariri Pava, ñaapinkatha ovayetziri oimeete. ⁶ Okempitaranki Sara shiretha okantzimotari Abraham, opaitziri oime: “Noñaapinkathatane.” Eerokaitea kempitaarori osaroyetaari aririka pimatanairo tampatzikari. Ari onkantya eero otzimanta ompaitya pintharovakaiyaari inkishmentaitemiri.

⁷ Ari pikempitari eejatzi eerokaite iimentaitari, piñaantapi-intyaaro pariperotyaaro piinaite. Pinkaminthairo, tsinane onatzi iroori. Pinkempitakaantero ikaminthaitziri sataanetatsiri ovamentotsi. Ñaapinkatha povero tema ineshinokayeetaaro eejatzi iroori añaashireyetai ikempiitaimira eeroka, te ompashinete okaratzi ishinetaayeetaimiri. Irootake pantanairi ari onkantya eero omanonkantavaita piñaañaatane.

Pankiventarori irantayetanairo kameethari

⁸ Ari okantari: aapatziya pinkantavakaiya, kaminthaa pinkantante, petakotavakaiya tema okempitanaatyaaro pirezintitavakaiyaami. Neshinonka povanairi pitsipayetari. Tsinampashire pinkantya. ⁹ Eero pikemaantsitakaari itzimi kemaantsitakaamiri eeroka, eero pikaviyiri itzimi kaviyimiri eeroka. Aña paakameethateri onkempivaityaaro pintasonkaventatyeerimi. Tema iro ikaimashiretantakamiri Pava intasonkaventayetaimi eeroka. ¹⁰ Tema: Itzimi nevetarori iranintaavaitya kameetha irañe, Irovashaantairo ikaviyavaitantzi, ikamatavirivaantetzi eejatzi.

¹¹ Ontzimatyé irovasaantairo kaariperori. Aña iro aritatsi irantairo kameethari.

Iro inkokovatapiintairi irapatziyavakaayetaiya.

¹² Tema jiyotziri Avinkatharite ikaratzi kameethashireri.

Ovayempita joviri ikaratzi ñañaatariri. Iriima kaariperoshireriite, katsimara jameniri Avinkatharite.

¹³ Aamaatziinerika pantayetanairo kameethari, ¿tzimatsima kemaantsitakaaperotaiyaamine? ¹⁴ Tzimatsirika ovasankitaakemine pantziro kameethari, ari intasonkaventakemi Pava. Tema ikantayeetake:

Eero pitharovatziitashita, eero okantzi-moshirevaitashitami eejatzi.

¹⁵ Aña iro aritatsi poshiretaiyaari Cristo, tema iriitake piñaapinkathaperotairi. Ovetsika pinkantapiintya pinkamantantero tsika okantakota poyaakoneentari, aririka intzime impaitya osampitemine. Iro kantacha kaminthaara pinkantante pinkamantantero, ñaapinkatha pinkantante eejatzi. ¹⁶ Eekero piyaatatyé pinkinkishiretero otzimi tampatzikatatsiri, pantayetairo kameethari itsipashireyetaamira Cristo.

Aamaashitya ari impashiventaiya inkarate thaiyakovetyaamine. ¹⁷ Iro aritatsi piñaashitakoventyaaro pantayetziro kameethari, iroorika inkoveri Pava. Iro maperotzirori okaariperotzi piñeero irovasankitaaventaitemiro pantakero kaariperori.

¹⁸ Pinkempitakotaiyaari Cristo, tampatzikashire inake irirori, ikamimentakeri tzipishireriite okantakantziro jantayetziro kaariperori. Iro jantantakaro iroka onkantya intsi-pashiretakaayetantairiri Pava. Osheki ikemaantsivathatakaaveetakari, iro kantacha añagai. ¹⁹ Iri jatashinenkataintsiri ikinkithatakaayetairi ishire ikaratzi etayetakarori pairani itzimi

jashitakoshireyetaakeri. ²⁰ Osheki

ipiyathayetaka iriroriite jovetsikantakarori pairani Noé iriniroite pitotsi, oyaavetacha Pava te intharokyaate. Iro kantacha kapichera atziri avisakotaatsi impiinkemi, ikaramatsitake 8.

²¹ Iri pikempitakotaari eerokaite tsika pikanta pavisakoshireyetai poviinkaayetaa. Iroka oviinkaataantsi tera okempitaajataro impiinkaite jiñaaki inkivaiteero ikipatsivathaitzi. Aña amanaantsi onatzi, tsika ikovakoyeetziri Pava impampithashiretakaantero tampatzikashiretatsiri. Irootakera jañaantaari Jesucristo. ²² Isaikai inkiteki iroñaaka Cristo irakojanoki Pava ipinkathariventairi maninkariite, ipinkathariventairi inkiteveri pinkatharitatsiri, ipinkathariventairi tzimayetatsiri ishintsinka.

Antavaitaineri kameetha Pava tema tzimatsi jimatakaayetairi

4 Ari okanta, ikemaantsitakoventai Cristo. Iroora poshiretakotapiintanaiyaari eejatzi eerokaite. Tema ikaratzi ñiirori ikemaantsitakaitari, tera inkovairo irantairo kaariperori.

² Ari pinkempityaari eerokaite eenirora pisaikayetzi iroñaaka jaka osaaviki, iro pantapiintai ikoviri Pava. Eero pantashiyetaro pineveyetari, tema irootake jantapiintakeri pashine atziri. ³ Irootakera pantapiintakeri pairani, tema pikempitakari pashine atziriite nevevaitashitachari. Tema jametapiintakaro jimayempiryookitzi, ipaantantavaita, ishinkivaita, jinevetaro joimoshirenkavaita irantantyaarori kaariperori, niyavaitaneri jinake, jiñaañaatapiintakero tsika opaiyeta ikempitakaantakero iriimi pava.

⁴ Osheki okompitzimotakari ikaratzi pitsipavetari pairani, te onimoteri povashaantanakero pikempiyari jantayetzirora kaariperori. Iro

opoñaantari ikishimavaitanakemi. ⁵Iro kantacha irikaite ontzimatyete iramenakoyetairi apaata Pava. Tema Pava, iri iyotzirori maaroni jantayetakeri ikaratzi añaaetatsiri iroñaaka, okaratzi jantayetakeri eejatzi kamayetaintsiri. ⁶Irootakera ikamantantayeetakarori Kameethari Ñaantsi, jimayeetakeri eejatzi kamayetaintsiri. Ari jovasankitaayeetakeri ikamayetakera, iro onantaari iroñaaka jovañaashireyetairi Pava.

⁷Irootaintsi onthonkaiya añiiri iroñaaka kipatsi. Iro poshoretantyaari pantairo kameethari, aakoventa pinkantya piñaañaatai. ⁸Iro kovaperotacha, piyaatakaaperoyetanairo petakotavakaanaiya. Tema: Itzimirika etakoyetaiyaari, amaakitapi-intaineri irovaariperotai.

⁹Poimaanetantapiinte pipankoki, eero pikiñaaneventziro. ¹⁰Itasonkaventayeetakemi onkantya pantantayetyaarori jimatakaayetaimiri Pava. Okaratzi jimatakaayetaimiri eeroka, pampitakotairi pashine, pantairo kameethari, tema ineshinonkataami eeroka Pava. ¹¹Ikaratzi jovayeetakeri inkinkithate, iriyote Pava jiñaaventzi. Itzimi jovayeetakeri inkaminthaantayete, irantavaitantyaaro ishintsinka ipakeriri Pava. Ari onkantya iriñaapinkathayeetantyaariri Pava, inkantakaantero Jesucristo itzimi otzimimotairi irovaneenkaro, ari inkantaitatyeeeni impinkathariventantai. Ari onkantyaari.

Kempisantzinkari anatz osheki ankemaantsityaari

¹²Netakotané, ñaa omapokimikari aririka piñaanakero pomerentsitzimotemine. Tera avishimovaitashityaami iroka, añaa jiñaantaminthayeetatyaaami. ¹³Iroora ikemaantsitapaintari eejatzi Cristo. Aririka piñeero eeroka

inkemaantsitakaaperoyeetyaami ikempitaitakeri irirori, kantatsi pinkimoshireventero. Tema ari pintharomentaperotaiyaari impiyeerika irirori iramairo irovaneenkaro. ¹⁴Aririka inkishimayeetemi eeroka okantakaantziro paventaashiretaari pipairyagairi Cristo, tasonkaventaari pinatzi. Tema iro oñaarontzirori isaikantakami shintsiri Itasorenka Pava. ¹⁵Tera arite povante, pinkoshitante, pantero kaariperori, pimaimanetante, ari piñaakero irovasankitaaventaitemiro. ¹⁶Iro kantacha iroorika irovasankitaaventaitemiri jashitaami Cristo, eero pipashiventavaita. Añaa iro aritatsi pintharomentaiyaari Pava ipaiyeetaimira “Cristo-veri.” ¹⁷Tema monkaraataika iroñaaka iramenakoyetantairi Pava. Aakaite akaratzi jashiyetaira, jetayetakai jovasankitaakai. Iri maperotairone inkemaantsitaiya ikaratzi thainkakerori Kameethari Ñaantsi.

¹⁸Tema otzimimoyetziri iroñaaka pomerentsitzimotariri kameethashireriite onkantya iravisakoshireyetantaiyaari, ¿Tsikama opaita avishimotairine kaariperoshireri thainkatasorentsitsitsiri?

¹⁹Tema ikaratzi kemaantsivaitachari iroñaaka, iriira Pava shinetairiri inkemaantsivaitya. Ontzimatyeeera iraventaashiretaiyaari ovet-sikakeriri, irantayetairo okaratzi tampatzikayetatsiri.

Ikaminaayeetziri kempisantzinkariite

5 Tzimatsi nokoviri nonkaminayemiri eerokaite pikaratzi pijevayetairi kempisantzinkariite. Eejatzi naaka nojevatziri kempisantzinkariite, ari akaratayini. Naaka ñaajaantakeri Cristo tsika ikanta ikemaantsitakaitakari,

aritake nomatairo naaka onkarate iriñeetairi apaata ovaneenkapero onkantaiya. ²Jiroka nonkaminayemiri: Kempoya povayetairi kempisantzinkariite pinkempitakaanteri ikempoyeetziri oisha. Eero pantashivaitaro aririka ish-intsiventayeetemi pantero, aña iririka Pava kovakaimirone, pimateroty. Eero pantziro pinkovashitya paantyaaro kireeki, aña iro pantantyaarori piminthatashitanakyaaro eeroka. ³Eero pikovashivaita pomperatantya, ontzimaty poñaakeri ikaratzi pikempoyaayetairi pantanairi eeroka inkene irimatanairo iriroriite. ⁴Inkene apaata aririka inkoñaatapai Jevajanori itzimi pikempoyaakeneri oisha, ari iramathaitantyaamiro ovaneenkatachari kantaitachari oshipakiryane. ⁵Eerokaite evankariite piñaapinkathateri antarikonaite. Ontzimaty piñaapinkathatavakaayetaiya maaroni. Tema: Te ikoviri Pava asagaaventavarentzi, Iriima itzimi tsinampashiretatsiri osheki inkaminthayeri.

⁶Tsinampa pinkantaventyaaro okaratzi jimatakaayetaimiri Pava. Irojatzii apaata aririka inkovapaitetake, iriitake kantakaiyaarone onkantya iriñaapinkathayetantyaamiri. ⁷Aririka piñaayetero onkantzimoshirevaiyetyaami, paventaiyaari Pava. Tema iriitake neshinonkatyaamine. ⁸Pimpampithashiretapiintairo kameethari, aamaventashire pinkantya. Tema kamaari itzimi kisaneentairi, ikempitakari kashekari kenakenavai-

tatsiri, jasootzi ikokovatzi impaitya iratsikeri. ⁹Iro kantacha ontzimatyepimpityaari, pinkyaaryooventanairo paventaashiretaari Pava. Tema piyotzi ari pikempitakari maaroni iyekiite pikemaantsitaiyani jaka kipatsiki. ¹⁰Iro kantacha aririka onkaratapaake pikemaantsivaitaka kapicheeni, ari intampatzikashiretakaaperotaimi Pava, iravyaashiretakaimi, amavevaitane inkantakaiyami. Tema neshinonkateri inatzi, iriitake kaimashiretairi piñaantaiyaarori kantaitachane irovaneenkaro Cristo. ¹¹Iriitakera intharomentaitya Pava. Ari inkantaitaayeeni impinkathariventantai. Ari onkantyaari.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹²Iriira Silvano osankinatanarori iroka. Iriitake nokempitakaantaka naaka kyaaryoori iyeki inatzi. Irootake nosankinatantakamirori eepichokiini nokaminayimi, nokamantzimiro tsika ikanta Pava jineshinonkaperotanta. Ontzimaty-eera pinkyaaryooventayetairi. ¹³Jovethayetami kempisantzinkariite itzimi apatotapiintachari Babilonia-ki, ikaratzi kempitayetaamiri eerokaite jiyoshiiyetaimi. Jovethatami eejatzi Marcos, itzimi nokempitakaantari iriimi notomi. ¹⁴Etako pinkantya povethatavakaanaiya. ¡Onkamintha pisaikayetai kameetha pikaratzi jashiyetaami Jesucristo! Ari onkantyaari.

⁵5:13 Ikantakotziri Pedro jaka "Babilonia" iroora iñaaventakotzi Roma. Tema jamamenataitatyaa Roma iñaaventaitziro, irootake iñaaventapiintantarori Babilonia. Ari onkantya eero jiyotaitantari niinkarika osankinatziro, iro eero jovasankitaitantari.

Apitanantsiri Irosankinare Pedro

Ovethataantsi

1 Naakatake Simón Pedro osankinatzi-imirori iroka. Naaka iromperatane Jesucristo, irotyaantajanore nonatzi. Eerokaite nosankinatziini pikaratzi pikempisantanai pikempitayetaana naakaite, tema iri apantaperotariri itzimi akempisantairi, iro kantakaan-takerori itampatzikashirenka Pava, ari ikempitaari eejatzi Jesucristo itzimi ovavisaakoshiretairi. ² Onkamintha ineshinonkaperoyeetaimi, isaikakaap-eroyetaimi kameetha! Eekerora piyotanaatyeeeri Pava eejatzi Avinkatharite Jesús.

Tsika onkantya pintasorentsishireyetaiyaaari eerokaite

³ Tema iniroite itasorenka Pava, iriitake kantakaarori otzimimotantairi maaroni kovyyiimoshiretairi añaaipinkathatasorentsitaneyaari. Ari okanta, omaperora ayoperotairi. Tema ovaneenka ikantataika irirori, osheki ikameethaperotataike, iro omatantaari ikaimashireyetai. ⁴ Iro ishinetantairori pinarontsiperotachari, kameethaperotajaantsiri, inkene pintasorentsishireyetai eerokaite. Iro povashaantantaiyaarori pikaariper-oshiretake, pikempiyetari osavisatzi antapiintakerori ikovashiyetari. ⁵ Irootake pinkempisantiintantaiyaari eeroka, eero pamataavaitashitaro. Aririka pinkempisantiintanakitye, ari piñaayetziro pintampatzikashireyetai. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaayetakero piyotanetya. ⁶ Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaakotanetya. Aririka

pimatapiintanakero iroka, aritake pinkamaitapiintanetaiya. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaapinkathatasorentsitanetaiya.

⁷ Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake pinkaminthaatapiintantayetai. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake petakopiintantaiya. ⁸ Iroorika pimatapiintanake eeroka, ari iriñeetakemi omapero piyotairi Avinkatharite Jesucristo, eero itzimavaitzi kantakotemine: “Te apantari irika.” ⁹ Irooma intzimerika aparoni kaari matanairone ñaaventainchari, ikempitakari aparoni mavityaakiri kaari okichaatsine. Aña imaisantakitziro jantayetakeri Cristo ikiteshireyetaakaantariri, tema kaariperoshireri jinavetaka pairani. ¹⁰ Ari okantari iyekiite, ontzimatyepinkinkishiretapiintaiya, eero piñaantaro pinkisoshireventavaitero jiyoshiiyeetaimi, kaimashiretaari pinatzi. Tema iroorika pimatapiintanake ikovakaayeetakemiri tsika pinkantanaiya, eerora piñiuro pintzipinashireyetai. ¹¹ Ari onkantya piñaantaiyaarori osheki okameethaperotataike inkyaakaay-eetaimi impinkathariventantapai ovavisaakoshiretairi Avinkatharite Jesucristo.

¹² Irootakera, eero novashaantantaro nompampithashiretakaapiintemiro okaratzi añaaventakeri, okantavetaka aritake piyoyevetakaro, pikantayetzi: “Omapero onatzi iroka.” ¹³ Iro tampatzikatatsiri nokinkithashiretakaapiintaimiro eenirora nañi naaka, ¹⁴ tema kapichetapaake noñaantyaarori nonkame. Ari okanta jiyoshiretakaakena Avinkatharite Jesucristo. ¹⁵ Nokovataike naaka iro pinkamaitya pinkinkishiretapiintairo eerokaite irokapayeeni aririka nookaventaime nonkamake.

Ñaajaantayetakerori irovaneenkaro Cristo

¹⁶Tema pairani, ovakera noñaaventaapaakemiri Avinkatharite Jesucristo, nokantapaakemi: “Otzimimotziri ishintsinka, aritake irapiitairo impiyee.” Tera niyotashitaro naakaite, te namatavivaitantapaakamiro. Aña naakatajantake okitataikari Cristo, osheki ipinkathariperotataike irirori. ¹⁷Iriitajantake Ashitairi Pava kantakaarori iñaapinkathayeetairi, joñaakantakero irovaneenkaro, ikantakeranki iñaavaitake: Notomi inatzi irika netakokitakari, osheki nokimoshireventakeri, pinkempisantairi.

¹⁸Naakayetakera kemajaantakerori iñaavaitakeranki inkiteki notsipantantari Jesús janta tasorentsiitoki. ¹⁹Ontzimatyera pinkemathayetairo josankinayetakeri kamantantaneriite. Irootakera iyotakaaperotaineri, onkempitakovaitakyaari ootamentotsi ikoñeenkatzi otsirenikitzi. Iroora pantayetanairi eeroka irojatzii impiyantaiyaari Jesucristo intharomentashiretakaapaimi, inkempitapaakyaari impokiro orimishi. ²⁰Ontzimatyekemathatero iroka: Tekatsira aparoni okaratzii osankinatainchari Osankinajanorentsiiki ontzime inkamantavaitashitantakyaari kamantantaneriite. ²¹Tera iri iyotashivaityaarone atziiriite, aña Tasorentsinkantsi iyoshiretakaantakero okaratzii ikovakeri Pava.

Kamantantanirori ipoña iyotaantanirori

(Jud. 3-13)

2 Iro kantacha, tziimatsira pairani kamantantanirori. Irojatzii okantari iroñaaka pisaikayetzira eerokaite. Ari piñaake kantemineri, “Naaka

iyotaantaneri.” Aña iromananeekiini ikovi irikaite irovaariperotantyaamiro iriyotaayetemiri. Jimanintatziirira Avinkatharite, itzimi pinakoventave-taariri irovavisaakoshireyetairimi. Iroora eero oshenkaanta iriñaayetero irikaite iraperotaiya. ²Iro kantacha tekeri japerotaata, tziimatsira osheki kempitakotyaaarini okaratzii joñaakantakeri, imayempivaitzi. Iriira kishimavaitakaanterine aniitantanaarori “Avotsijanori.” ³Osheki irinevekityaari kireeki, inkovapiintake pimpinateneri okaratzii jiyotaashivaitamiri. Iro kantacha Pava eero ishenkaa iramenakoyetaineri jantayetakeri, ari iraperotairi.

⁴Tema pairani ikaariperopaite-tantakari tsika ikaratzii maninkari, jimatakero Pava jovasankitaayetakeri, jookakeri sarinkaveniki, tsireniki ikantakoyetaka jovaaventa irovasankitaapaiteperotantyaariri. ⁵Ari ikempitaakeri Pava kaariperoshireri atziiriite etayetanakarori pairani inampitaro kipatsiki, aperotaka ipiinkake oonkaropaiteki. Iro kantacha Pava jovavisaakotakeri Noé, itzimi kinkithatakotakerori pairani tsika inkantya kameethashireri. Tema irijatzii Pava ovavisaakotakeriranki isheninkamirinkaite, ikarataiyini 7. ⁶Ari ikempitaakeri eejatzii nampiyetarori Sodoma ipoña Gomorra, japerotakeri ipometakeri. Arira iñeetziro ompaitya avishimoyetairine thainkatasorentsitani. ⁷Iro kantacha, Pava jovavisaakotairi Lot, tema kameethashireri inake. Irika Lot iniroite oñaashirenkakeri kaariperori okaratzii jantayetziri piyathariite. ⁸Tema okantaitani kitaiteriki irika tampatzikashireri Lot tsipataririni kaariperoshireri, jiñiiri, ikemiri jantayetakero kaariperori. Iniroite okantzimoshiretakari. ⁹Arira okantari,

jovavisaakotziri Avinkatharite
 ñaapinkathatasorentsitaneri
 ñaapiintakerori ñaantashiretaantsi,
 onkantya eero ineveshirevaitanta.
 Tema jetzitaro jovasankitaayetziri
 kaariperoshireri, irojatzi apaata
 iramenakoyetantaiyaariri maaroni.
¹⁰ Irimaperotairi Pava irovasankitairi
 antayetzirori kamaarotatsiri
 inevetashitari, ipiyathayetakaroro
 ikantaveetari. Te iñaakotanetya
 kantakaaperori. Te intharovakaajatyaa
 ikishimatiziri maninkariite otzimimotziri
 ishintsinka.

¹¹ Iriima maninkariite, okan-
 tavetaka otzimimoperotziri
 ishintsinka, te inkishimateri
 irikaite, jiyaatashitapiintzirira
 Pava inkamantakoteri. ¹² Irikaite
 kaariperoshireri ikempivaitakari piratsi,
 te iriyote impampithashirenetya.
 Itzimashivaiyetaka impoña iriñeero
 iraperotaiya. Ari inkempitaiyaari
 iraperotaiya kishimayetakeriri
 maninkariite kaari jiyotakotaajatzi
 tsika ikantayeta iriroriite. ¹³ Iro
 inkemaantsitantaari okantakaantziro
 ikemaantsitakaantaka irirori, iro
 kempityaarone impinataatyeeromi
 iyaariperonka. Tema irikaite, te inkaan-
 itanete jantayetziro kamaaroyetatsiri
 kitaipaite. Okempivaitakaro iriimi
 ovitsintayetakemine jayooyetakemi
 irikaite ikovayetzira iramataviyetemi.
¹⁴ Iro jaakoventa jimayempiryooki-
 vaietake, ivathakitakaro kaariperori.
 Ikaimashireyetziri shipetashireri
 inkaariperotakairi. Ikokovatapiintake
 kireeki. Iro irovasankitaantayeetyaariri.
¹⁵ Ikenashivaiyetaka, imanintakero
 tampatzikari. Jantakero okaratzi
 jantakeri Balaam, itomi Beor,
 ikokovatake impinaiteri irantantyaarori
 kaariperori. ¹⁶ Iro kantacha irika
 Balaam, jantakerora kantachari, iriira
 burro kisathatakeriri. Okantaveta te

iriyote iriñaavaitanete burro, irika
 burro ikempitanakari atziri iñaavaitake,
 ari okanta jovashaantakaantaariri
 ipampithashireta inkoshekavaiyaami
 Balaam.

¹⁷ Irikaite kaariperoshireri inkanta-
 itaateyeeni irovasankitaayeetairi janta
 otsirenikiperotzi. Tema ikempitakaro
 okantakaranki opiryaatzi omotyaa
 jiña, ikempitakaro eejatzi okantaranki
 menkori atainkatziro tampyaa,
 impoña añeero eero oparyi inkane.
¹⁸ Ari okanta joshiyakaaventayeetziri
 kaariperoshireri, tema jovapyaashita
 tsika ikanta iñaaveetari, ikempitakaro
 opiryaatzi omotyaa jiña. Tema
 kantakaapero ikanta iñaavaiyetzi,
 aritake onkantake iramataviteri
 ovakera kempisantatsiri, itzimi
 shiyapithavetarori kaariperori,
 inkantayeteri: “Kameetharini apiitairo
 antero anevetashiyetari, aritatsi
 amayempite.” ¹⁹ Jamatavitantashita
 irikaite jiyotaantzi, ikantayetziri:
 “Oshinetaantsitzi pantayetero
 pinevetashiyetari.” Iro kantacha,
 irikaite iyotaantanirori, te isaikashiv-
 ainetajaantya irirori, aña ikempitakotari
 aparoni omperataari, iro kaariperori
 inkempitakaantya ivinkatharite,
 omperanavaitari. ²⁰ Pairani irikaite
 kaariperori ovakera ikempisantavetaari
 Avinkatharite, Ovavisaakotaneri,
 jovashaantavetanakaro jantayetziro
 kamaarotatsiri. Okanta osamanitanake
 ipiyakotaaro jantayetanairo kamaaro-
 tatsiri, irojatzi jimaperotantakari
 iroñaaka te ikempita ikantaveta
 pairani. ²¹ Ari okameethaveta
 eeromi iñiira “Avotsijanori” otzimi
 tampatzikashiretakaantatsiri. Tema
 maperoitaka okoveenkatzi okaratzi
 jantayetanairi, ikempisantavetanaaro
 ikantakaantavetari tasorentsi-
 tatsiri, ipoña jovashaantanakero

osamaniityaake. ²² Ikempivaitakaro ikantapiintayeetzi:
 Aparoni otsitzi, aririka inkamarankake,
 ipiyashitaro irovaiyaaro.
 Ipoña ikantayeetzi eejatzi:
 Aparoni chanco, aririkami inkivaiteri
 joipatsitaka, ipiya eejatzi
 iroipatsivaitya.

Impiyantaiyaari Avinkatharite

3 Netakotané, iro apitetatsiri iroka osankinarentsi notyaantzimiri, nominthashiretakaatyaami, ² pimampithashiretantyaarori ikantayetakeri kamantantaneriite tasorentsishireri, ikantakeri eejatzi Avinkatharite, Ovavisaakotaneri, itzimi otyaantayetakenari nonkamantaimiro eerokaite. ³ Ontzimatyé ankemathatero iroka: Tekera impiyaminthatai Cristo, intzime osheki thainkavaitaneri. Iriiyetake antashivaityaarone okaratzi inevetashiyetari. ⁴ Osheki inthainkavaite inkante: “¿Tsikapaitema iriñeetero ikantaitzi ari impiye Cristo? Eero ipiyaa. Kaari añeero ompashinete kipatsi, aña irojatzi okantataita ovakera jovetsikaitakero. Ari kamayetataike tsika ikaratzi etanakarori Otyaantajanori, te añeero ompashineyete.” ⁵ Ikenakaashivaitakarora ikaratzi kantatsiri. Te iriyote iri Pava ovetsikakero inkite, iñaane jovetsikantaka. Jovetsikakero eejatzi kipatsi, iro otzimantanakari jiña, tema okantaitanakityaani kipatsi okovi jiña. ⁶ Irojatzi jiña japerotantakari Pava pairani, oonkantakari kipatsi. ⁷ Iro kantacha, inatziira te impashinetakayero Pava inkite eejatzi kipatsi. Iroora ikantakaantakeri pairani eero opashinevaitzi irovetsikane irojatzi apaata aririka iramenakoyetairo maaroni, impoña iraperotairi kaariperori thainkatasorentsitaneri aririka intagairo maaroitni.

⁸ Netakotané, ontzimatyeeera piyotairo iroka: Ikempitakaantaro Avinkatharite aparoni kitaite, oshekirini osarentsi. Aririka onkarate oshekirini osarentsi, iroovaitake onkaratemi aparoni kitaite. ⁹ Tera irosamaninkashityaaro Avinkatharite imonkaratairo okaratzi ishinetaantakeri, tema tzymayetatsi kenakaashivaitakarori ipampithashireta josamaninkashitayaa. Aña amatsinka ikanta Avinkatharite, ikovi impiyashireyetaimi maaroni, tekatsi peyashivaitaachanemi aparoni. ¹⁰ Irooma apaata impiyakerika, inkempitapaakyaari jomapokantzi aparoni koshintzi. Ari inkemayeetairo iniroite poimpataatsine, aripaite aperotaiyaari inkite. Ari onkempitagaiyaari eejatzi kipatsi, aperotaiya. Maaroni okaratzi jagaitakeri jovetsikaitantakarori kipatsiki, onthonkya ontagaiya. Ari onkempitagaiyaari maaroni irovetsikane atziiriite, ontagaiya maaroitni.

¹¹ Tema ari inkantayeetairo iraperoyetairo maaroitni, ¿Tsikama pinkantya pisaikai eerokaite eero otzimanta pikenakaashitane? ¿Tema ontzimatyé pintasorentsishiretai? ¿Tema ontzimatyé piñaapinkathatasorentsitanetai? ¹² Aamaventara pinkantayetaiya, pimpankiventayetaiya, tema irootaintsi impiye Avinkatharite, aripaite intaayetairo Pava inkite, imporokayetairo jagaitakeri jovetsikantaitakarori kipatsiki ¹³ Irooma aakaite, aritake añaamampyaakaro ovakerari inkite, eejatzi ovakerari kipatsi, tsika janta inampiyetaiyaaro kameethashireri. Tema iro ishinetakairi Pava.

¹⁴ Ari okantari netakotaneete. Tema aritake piñaamampyaakaro eerokaite maaroni iroka, minthashire pinkantya, inkene iriñaapaimi apaata Pava kiteshire pinkantya, eero

ikantakovaitzimi pantakero kaariperori.
¹⁵Pimpampithashiretero, amatsinka ikanta Avinkatharite, josamaninkatziiro impiyantaiyaari onkantya irav-isakoshireyetantaiyaari atziriite. Tera ompashinete iroka, ari okempitaro josankinatakemiri etakotane iyeki Pablo. Tema iri Pava iyotakaakeri Pablo maaroni iroka, ¹⁶ari okempitakari eejatzi pashine josankinayetakeri. Kompitaa inaveta inkemathayeetero okaratzi josankinayetakeri Pablo. Irootake itzimantayetari atziri kaari iyotakoperoterone, tema te iraavyaashireyetanete, ikenakaashiv-aitakaro jiyotantavetaro irosankinare

Pablo. Ari ikempitaayetakero eejatzi maaroni Osankinajanorentsi. Arimaitaka iraperoyeetairi ikaratzi kenakaashivaitakarori. ¹⁷Irooma eerokaite netakotaneete, tema aritake nokamantzitakamiro, aamaventa pinkantayetya eero ikenakaashivaitantami irikaite piyathariite. Paamaventya jovashaantakaimirokari pikamaitanetzi. ¹⁸Aña iro aritatsi eerokaite piyaatakaairo pantakishireyetai, piyaatakaanairo piyoperotakoyetanairi Avinkatharite, Ovavisaakotaneri Jesucristo, tsika ikantakero irirori jineshinonkatantamiri. Arira irashi irovaitatyeeero irirori iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

Jetakari Irosankinare Juan

Ñaantsi okantakota Añaantarentsi

1 Jiroka kantakotachari jaka nosankinatzimiri: Iriira ipaitaitziri “Ñaantsi okantakota Añaantarentsi.” Itzimitataika pairani irovakera etantanakarori jovetsikantayeetzi. Naakayetake kemataikeri, naakayetake ñaataikeri, nantantayetaari nako. ²Tema irika paitachari “Añaantarentsi.” Joñaakantaka irirori, inampitapaintaro kipatsiki, naakayetake ñaakeri. Irootake noñaaventantakamiriri kantaitachani añaantarentsi, tema jañiitataika pairani irirori itsipatakari Ashitariri. Iriitake oñaakaanari naakaite. ³Irootake noñaaventantamiriri itzimi nokitajaantakari, nokemajaantakeri eejatzi, inkene aapatziyavakaayetaiya aakaite. Iriitajaantakera Ashitairi itzimi aapatziyaari, ari akempitaanairiri eejatzi Itomi. ⁴Iro opoñaantari nosankinayetaimiro eerokaite, ari onkantya panintaatziivaitantyaari.

Ipaitaitziri Pava Kitainkari

⁵Jiroka ñaantsi jiyotakaanari Cristo, irootake novavisaimiri eerokaite: Ipaitaitziri Pava “Kitainkari,” tera inkempityaaro tsirenikiri. ⁶Aririka ankante “Naapatziyari Pava,” eekerorika antapiintatyeero kaariperori, athaiyaka. Okempivaitakaro tsirenikimi aniitzi, apiyathatarora kyaaryoori. ⁷Irooma aririka asaikanai kameetha tekatsi antzimotante, ayotaantanairo kyaaryoori, arira amatakero aakameethatavakaayetanaiya. Tema okempivaitakaro asaikatyeemi okitainkatzi, akempitakotaari Pava isaikira irirori kitainkariki. Ari onkantya impeyakotantairori antayevetakaro kaariperori, irootakera ikapathainkatan-

takari Cristo ikamimentakairanki. ⁸Aririka ankante “Te nantanetero kaariperori,” apanirora amatavivaitaka, te ayotakotero kyaaryoori. ⁹Irooma aririka ankamantairi Pava okaratzi kaariperori antayetziri, arikate irimatakero irirori impeyakotairo. Tema ikyaaryooventapiintayetakai irirori, tampsizikashireri inatzi, iriitake kiteshireperotakaineri. ¹⁰Aririka ankantavaite “Te nonkaariperote,” okempivaitakaro ankantatyeemi “Thairi inatzi Pava.” Tera ayotakotairo iñaane.

Iri Cristo ookaakoventayetairi

2 Notomiite, opoñaantari nosank- inatziimiro iroka ari onkantya eero pantantaro kaariperori. Irooma aririka antake kaariperori, tzimatsi ookaakoventaine janta Ashitairiki. Iriitakera Jesucristo, kameethashireri. ²Iriitake otsimariyaakeriri Pava irovasankitaaventairomi ayaariperonka. Tera intaani irookaakoventai aakaite, aña maaroiteni atziri ikaratzi nampitarori kipatsiki. ³Jiroka ayotantyaari kyaaryoorika ayotairi Cristo: Aririka amonkaratapiintanairo ikantakaantairi. ⁴Tzimatsirika kantavetachane, “Niyotziri naaka,” iro kantacha irika eeniro ipiyathataro ikantakaantane, ithaiyakara irika. Te iriyotakotero kyaaryoori. ⁵Itzimirika monkaratanairori ikantakaantane, iriira etakoperotanaariri Pava. Iroora ayotantari kyaaryoo atsipashiretanaari. ⁶Tzimatsirika kantatsine, “Notsipashiretaari naaka,” ontzimaty isaikanai kameetha iroshiyakotyaaari ikantapaintara Cristo.

Ovakerari ikantakaantaitziri

⁷Iyeekiite, kaarira ovakerari ikantakaantaitane nosankinatzimiri. Aña iro piyotzitataikari pairani. Irootake ñaantsi pikemayetakeri

pairani eerokaite. ⁸Irojatzimaitaka kempitakarori ovakerari ikantakaan-taitane, okantakaaro jantapaintziri Cristo. Okantakaaro pantayetanaari eejatzi eerokaite. Kempivaitaka iroñaaka avisainkatanake tsireñeenkari, iri kitainkatapaintsi iriiperori kitainkari. ⁹Tzimatsirika kantatsine, “Jashitaana kitainkari,” irojatzimaita ikisaneentavaka ikaratzi ikemp-isantzinkaritz, tekeraata jimatziro, aña okempivaitakaro irojatzimi isaikakemi otsirenikitzi. ¹⁰Iriima itzimi etakotanaariri ikaratzi ikemp-isantzinkaritz, iriitakera kempitanaariri itzimi aniitanaatsiri okitainkatzi, te irantzivavaitya, tera ontzimayetatye inkantzimoneentavakaiyaari. ¹¹Itzimi kisaneentavakaachari ikaratzi ikempisantzinkaritz ikempitakari itzimi aniitantarori tsirenikiri. Te iriyote tsika ikeni, te irokichaate otsirenikitakera.

¹²Notomiite, eeroka nosankinatzeni iroka tema pikempisantairi Cristo, pipairyaaipiintairi ivairo, irootake ipeyakotantaamirori piyaariper-oshirena. ¹³Ashitaaniri, eeroka nosankinatzeni iroka tema piyotairi Cristo itzimi añaĩitainchari pairani etantanakarori jovetsikantayeetzi. Evankariite, eeroka nosankinatzeni iroka tema poitsinampagairi kamaari. Notomiite, eeroka nosankinatzeni iroka tema piyotairi itzimi Ashitaamiri. ¹⁴Ashitaaniri, eerokaite nosankinatzeni tema piyotairi añaĩitainchari pairani etantanakarori jovetsikantayeetzi. Evankariite, eeroka nosankinatzeni iroka tema shintsishire pikantayetaa, piyotairo iñaane Pava, poitsinampagairi kamaari.

¹⁵Eero petashivaitaro osavisato. Tzimatsirika etashivaitakyaarone osavisato, tera jetakoperotaari Pava. ¹⁶Tema maaroni osavisato tera ompoñeeya Pavaki, aña osaviveriki

opoñaaro. Jiroka okanta osavisato: anevetashivaitaro kamaarotatsiri, anevetashivaitaro añaayetziri, ankovavaite ankantakaaperotya. ¹⁷Maaroite iroka osavisato otzimi ineveyetari atziriite, ari aperotaiya. Iriima itzimi antanairone ikoviri Pava, iriitake kantaitaachane irañagai.

Kisaneentziriri Cristo

¹⁸Notomiite, irootaintsi onthonkimataiye kipatsi. Pikemaiyake eeroka ari inkoñaatapaake kisaneenterine Cristo aririka onthonkimataiye. Tzimataike iroñaaka jaka kisaneentayetakeriri Cristo. Iro ayotantari iroñaaka irootzimataikera onthonkimataiye kipatsi. ¹⁹Irikaite kisaneentakeriri Cristo, iriitakera akaravetapiintakari akempisantzi, itzimi ookaventayetanakairi. Omaperotyaami inkarayetaimi, eeromi jookaventayetaimi. Irooma jookaventayetanakai, ari ayoyetzi tera omaperotajaantya inkarashireyetai aakaite. ²⁰Iro kantacha eerokaite, jotyaantaitakemiri Tasorensinkantsi irinampishiretantyaamiri, kempivaitakara isaipatziitoyeetantakamiri. Aritake piyoyetairo eerokaite iroka. ²¹Irootajaantake nosankinatantamirori iroka, tema aritake piyotairo eeroka kyaaryoori. Aritake piyotayetairo pinashitaaro iroorika thaiyaantsi. ²²¿Itzimikama thaiyachari? Iriitakera itzimi kantatsiri “Jesús kaari Cristo.” Iriitake kisaneentakeriri Cristo. Irijatzi manintakeriri Pava, ari ikempitaakeri eejatzi Itomi. ²³Itzimirika manintavaitakerine Itomi Pava, irijatzira jimanintajaantake Ashitariri. Iriima tsika itzimi kempisantairiri Itomi, omaperora jashitajaantaari Ashitariri. ²⁴Irooma eerokaite, oisokero pinkantanakero petakari pikemakero pairani. Iroorika pimatanakeri, ari poisokerotakyaari Itomi, ari

pinkempitaanakeriri eejatzi Ashitariri.
²⁵Jiroka ishinetajaantakairi irirori: Ari ankantaitaatyeni añaashireyetai.

²⁶Iroora nosankinatzimiri tsika ikantakota ikaratzi kovayetsiri iramataviyetemi. ²⁷Iro kantamaitacha eerokaite, oisokero pikantaventakaro isaipatziitoveetakemi. Irootake eero okovityaanta intzime pashine iyotagaimine. Irika Tasorensinkantsi ikempitakaantaitakamiri isaipatzi-itoyeetanyaamiri, iri iyotaayezimiri kameetha. Jiyotaimiro kyaaryoori, kaarira thaiyaantsi iriyotaimi. Ontzimatyee pantayetairo tsika okantajaanta jiyotayimi irirori, pintsipashireyetaiyaari.

²⁸Ari okanta notomiite, ontzimatyee antspashireyetaiyaari Cristo, onkantya eero apashiventavaitanta aririka impiyake, aña aventaashire akantya amonthaavaiyaari. ²⁹Aritakera piyoyetairi kameethashireri inatzi Cristo, arira piyotairi eejatzi itzimirika ashiminthatanaarori irantanairo kameethari, kempivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Cristo.

Itomiite Pava

3 Pinkinkishiretero iroka: Antaro jektakotai Pava, itomiyetai. Omaperora. Tera inkemathatero osavisatzi tsika ipaita Cristo-tatsiri, ari ikempiyetairi eejatzi aakaite te inkemathayetai. ²Ari okanta netakotaneete. Itomi Pava anayetai. Tekera ayotaaajatero tsika ankantayetaiya apaata. Intaani ayotzi ari ankempitaiyaari ikantara Cristo aririka impiyapaake, tema ari onkantake añaeri tsika ikantajaantara irirori. ³Maaroni atziri itzimi kovairone iriñeero impiyantaiyaari, irantapiintairo onkarate kiteshiretakairine. Tema Cristo kiteshire ikanta irirori.

⁴Iriima itzimi kaari ovashaanterone jantayetziro kaariperori, ipiyathatatyaaero ikantakaantziri Pava. Tema iroka kaariperori, piyathataantsi onatzi. ⁵Piyotaiyini eeroka opaita ipokantakari Cristo kipatsiki, tema iro ipokantakari iraperotairo kaariperori. Tera irantapaintero irirori kaariperori. ⁶Ikaratzi oisokerotanaariri Cristo, te arite irantanairo kaariperori. Tema inkarate oisokerotarori kaariperori, tera iriyotaaajatairi Cristo. ⁷Notomiite, eero pamatavitaaritzi. Inkarate antapiintanairone kameethari, iriitakera kameethashireri, ikempitakotanaari Cristo ikameethashiretzi irirori. ⁸Iro kantacha itzimirika antapiintakerori kaariperori, joisokerotatyaaari kamaari. Tema iri kamaari etakaantakarori jantakero kaariperori. Iroora ipokantajaantakari Itomi Pava kipatsiki, iraperotairo kaariperori otzimi joñaakantakeri pairani kamaari. ⁹Iriima ikaratzi jovameethashiretairi Pava kempitanaachari ovakerami intzimayetaimi, tera irantapiintanairo kaariperori. Tema Pava tomintanaari, kempivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Pava. ¹⁰Irootake kaari okompitanta ayoteri itzimi jashiyetari Pava, itzimi jashiyetari kamaari. Maaroni kaari antapiintanairone kameethari, tera inkaratairi Pava. Ari ikempitari eejatzi kaari etakotavakaachane ikempisantzinkaritzi, te inkaratairi Pava.

¹¹Jirokara ñaantsi pike-mayetavakeri pairani ovakera pikempisantantanakari, ikantaitzi: Ontzimatyee etakotavakaayetaiya. ¹²Eero oshiyakotari ikanta Caín, kaariperoshire jinake jovakeri irirentzi. ¿Opaitama jovantakariri? Aña iro jovantakariri okantakaari ikaariperoshiretzi Caín, iriima

irirentzi kameethashire jinake irirori.
¹³Iyekeite, eero okompitzimotami aririka inkisaneentavaitemi osavisatzi.
¹⁴Ayotaiyini aaka, kempivaitaka kamashire akantayevetaka pairani. Iro kantacha iroñaaka, kempivaitaka añaashireyetai. Iro ayotantari, tema etakoyetavakaapiinta akempisantayetaira. Itzimi kaari etakotantachane, ikempitakari kamashireri.
¹⁵Itzimirika kisaneeentantsiri, ikempitakari ovantereri. Ayotakotaiyirini aparoni ovantereri eero iñeero irañaashireyetai.
¹⁶Jirika oñaakantaperotzirori tsika ikantaita jetakotantaita: Ikamimentakai Cristo aakaite. Iro amatanairi aakaite, mintha ankantya ankamimentantayete.
¹⁷Tzimatsirika otzimimotziri ashaakaronsi, impoña iriñe aparoni iyeki kovityaavaitaneri, iri imashithavaitake irika iyeki, tekera jimaperotzirori iretakotaiyaari Pava.
¹⁸Notomiite, te arite ankantashitapi-intya, “Netakotanta.” Aña ontzimatyte antanairo oñaarontzirori etakotanta.

¹⁹Irootakera ayotantaari omapero jashiyetai Pava. Tema ayotaira jashiyetaira Pava, irootake aventaashiretantaariri añaañaatairi,
²⁰onkantavetakya ontzimayetemi ompaitya katsitzimoshiretaineri. Tema Pava jiyotziro maaroni, jiyotzitaro akinkithashiretane okaratzi katsitzimoshiretakairi akaariperotake.
²¹Netakotaneete, aririka ovashaantairo okaratzi katsitzimoshiretakairi, ari añaakero aventaashiretaiyaari Pava añaañaatairi.
²²Iro ayotantyaarori aritake irimatakairo onkarate ankovakoyetereri. Tema amonkarayetairo ikantakaantane, antapiintaineri ikoviri irirori.
²³Jiroka ikantakaantane: Ontzimatyte aventaiaari, ampairyaapiintairi Itomi Jesucristo. Ontzimatyte etako-

tavakaayetaiya. Iroora ikantakaantane amatairi.
²⁴Inkarate monkarayetairone ikantakaantane, iriitakera tsi-pashiretaariri. Iri Tasorentsinkantsi jotyaantakairi iyotakaayetairi omapero atsipashiretaari.

Itasorenka Pava ipoña iisaneentashiretane Cristo

4 Netakotaneete, tzimatsi osheki kantavetachari: “Naaka kamantantaneri.” Iro kantacha kamaarira ñaavaitakaakeri. Irootake eero pikempisantantari okaratzi inkantayeteri, aña ontzimatyte piñaantyaari iriitajaantakerika Pava ñaavaitakaakeri irika kamantantaneri.
²Jiroka ayotantyaari iriirika Itasorenka Pava ñaavaitakairiri, aririka inkante: “Jatziritzimotai Jesucristo.”
³Iriima itzimi thainkañaanetakerone ikantayee-takeri, kaarira jashitari Pava, iriitakera jiñaavaitakaakeri iisaneentashiretane Cristo. Pikemakotaiyakeri eerokaite, ari intzimake jaka kipatsiki ñaavaiterone iroka. Aritakera tzimake.
⁴Iro kantacha eerokaite, notomiite, jashitami Pava, eerokara anaakoyetakeriri. Tema iniroite ishintsinka Cristo, itzimi pitsipashiretaari eerokaite. Janaakotairira itzimi tspashiretakairi osavisatzi.
⁵Irikaite kempivetakariri kamantantaneri, osavisatzi inatzi. Irootake ikempisantavakaantari ikaratzi josavisatzitzi.
⁶Irooma naakaite, jashiyetaana Pava. Irootake pikempisantantanari pikaratai jashiperotaami Pava. Temaita ikempisantayetai kaari iyotairine Pava. Ari okanta, te okompitanta ayoyetairi itzimi jiñaavaitakaayetairi Tasorentsinkantsi, okanta jimatantaarori jiyotaantairo kyaaryoori. Ari ayotziriri jashitari kamaari itzimi iyotaantzirori kenashivaitaantsi.

Pava iriitake ipaitaitzi “Etakonkantsi”

⁷Netakotaneete, ontzimatye petakotavakaayetaiya. Itzimirika antanairori iroka, kempivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Pava. Iriiyetake iyoyetairiri. ⁸Itzimirika kaari etakotantachane, te iriyotairi Pava. Tema Pava ipaitaitziri irirori “Etakonkantsi.” ⁹Jiroka ikanta Pava joñaakairo omapero jetakotai: Jotyaaantakairi irapintzite Itomi jaka kipatsiki, okanta jimatakaayentairori aakaite añaashireyetai. ¹⁰Jiroka okantakota irooperori etakonkantsi: Tera aakaite poñaakaantyaarone etakotaiyaari Pava, aña iri Pava poñaakaantakarori jetakoyetai. Tema iniroitera jetakoyetai, jotyaaantakairi Itomi. Iriitake otsimaryaakeri Pava irovasankitaaventairomi ayaariperonka. ¹¹Netakoyetane, jetakotaira iniroite Pava, ari ankempiyetaiyaari aakaite etakotavakaayetaiya. ¹²Tekatsira aparoni atziri ñaakerine Pava. Iro kantacha aakaite kantatsi antsipashiretaiyaari, aririka etakotavakaayetaiya. Iriitakera Pava matakairone aatakaantyaarori etakotantapiintaiya.

¹³Tema Pava jotyaaantakairi Tasorensinkantsi inampishirentai, iro ayotantaari omapero atsipashiretaari. ¹⁴Tema naakayetajaantake ñaayetairi Itomi Pava, itzimi jotyaaantakeri kipatsiki. Iriitakera nokinkithakoyetairi. ¹⁵Itzimirika kantatsiri, “Jesús Itomi inatzi Pava,” iriitakera maperotzirori itsipashiretaari Pava. ¹⁶Ayotaira aakaite tsika ikanta jetakoyetakai Pava, akempisantayetairi. Tema Pava ipaitaitziri “Etakonkantsi.” Inkarate etakotantapiintaachaneri, itsipashiretapiintaarira Pava. ¹⁷Irootake aatakaantyaarori etakotantapiintaiya, aventaashire averi Pava, irojatz

apaata amonthaantavaiyaariri aririka iramenakoyetairi maaroitene. Tema aripaite ankempitaiyaariri Cristo. Aritakera amatzitataikaro akempitakari iroñaaka eeniro asaikayetzi jaka kipatsiki. ¹⁸Eero atharovakaavaitari itzimi etakoperotairi. Etakora jovai irirori, eero atharovakaari irovasankitai. Aririka antharovakaiyaari, tekeraatara ayoperote omapero jetakotai. ¹⁹Irootakera etakotantaariri aakaite Pava, apiyatatyaari jetakarora jetakoyetakai aakaite. ²⁰Intzimerika kantatsine, “Netakotane inatzi Pava,” iro kantacha ikisashiretziri iyeki, ithaiyakara irika. Tema kaari etakotyaarine isheninka, itzimi jiñiiri, ¿Tsikama inkene iretakotyaari Pava, kaari koñaanetatsine? ²¹Irootake otzimantari ikantakaantakeri, ikantake: Ikaratzi etakotaariri Pava, ontzimatye iretakotaiyaari iyekiite.

Aventaashirenka oitsinampaantya osavisato

5 Maaroni aventaashiretaneri kantatsiri, “Irika Jesús, Cristo inatzi,” itomira Pava jinayetaatzi, kempivaitanaa irapiitakeromi intzimayetaimi. Ikaratzi etakotaariri Ashitairi, jetakotaarira eejatzi itomiyetaari irirori. ²Aririka etakotaiyaari Pava, aririka amonkarayeneri ikantakaantane eejatzi, iro ayotantaari omaperora etakoyetari itomiyetaari irirori. ³Aririka etakoperotanaiyaari Pava, iroovaitakera amonkarayeneri ikantakaantane. Eero opomerentsita amonkarayetairo ikantakaantane. ⁴Ikaratzi ikempitakaakari Pava irapiitakeromi intzimayetai, ari iroitsinampaayetairo osavisato. Tema aventaashirenka oitsinampaantayetya. ⁵¿Itzimikama materone iroitsinampayero osavisato? Iriira

aventaashiretaneri, kantatsiri: “Itomira Pava inatzi irika Jesús.”

Ikinkithatakaantziri Tasorensinkantsi

⁶Tema Cristo ipokake jaka kipatsiki. Iro kantamaitacha, tera intaani ipokake impiinkaantanyaaro jiña, año ontzimatye eejatzi onkathainkate iriraane, irovamaiteri. Iri Tasorensinkantsi kinkithatakaantakerori okantakota iroka. Okaratzí iñaaventakaantziri irirori, kyaaryoori onatzi. ⁷Tema mavasatzi japiiyeetakero ikantaitzi, “Itomi Pava inatzi irika Cristo.”⁸ ⁸Iriitajaantake Tasorensinkantsi kinkithatakaantatsiri. Iriitajaantake Pava ñaavaitantsi joviinkaapaite-takaranki Jesús. Iriitajaantake Pava ñaavaitantsi ikinkithavaitakotziroranki Jesús tsika inkantya irovamaiteri.** ⁹Tema akempisantziri atziriite ikantayetziri, iri ovatsipero Pava ankempisantairi ikantairi. Jiroka ikantake jiñaaventziri Jesucristo, ikantzi: “Iriitake Notomi irika.” ¹⁰Itzimirika kempisantairiri Itomi Pava, iriitake kemathatairori omapero Jesús itomitari Pava. Iriima kaari kempisantatsine, jiiitakamatavitakeri Pava, tema ithainkañaanetakeri ikantake “Notomi inatzi Jesús.”

¹¹Jiroka ikantaitakeri: Iri Pava kantakaiyaarone añaashiretantaiyaari, tema atsipashiretaari Itomi. ¹²Intzimerika tshipashiretaiyaarine Itomi ari irañaashiretai. Iriima kaari tshipashiretaiyaarine Itomi Pava, eero jañaashiretai.

Ayoyetai ari ankantaityaani añaashireyetai

¹³Pipairyaapiintairi eeroikaite Itomi Pava pikempisantairi. Irootake nosankinatantamiro iroka onkantya piyoperotantyaari ari pinkantaitatyeeni pañaayetai apaata. ¹⁴Aventaashirera ankantairi Pava, tema ayoyetzi ikemayetai aririka añaañaatakotero tsika okanta ikovakaajaantairi irirori. ¹⁵Ayoyetaira ikemai Pava aririka amaneri, ayotzita eejatzi ari irimatakairo okaratzí akovakotakeriri. ¹⁶Piñeerika eeroika aparoni iyeki tzimatsiri ikenakaashitane, pamanakotairi, aritake irañaashiretakagairi Pava. Iri noñaaventzi jaka tzimatsiri ikenakaashitane kaari maperotachane onkaariperote. Tema tzimatsi kaariperori ovamaashiretantatsiri. Tera iro noñaavente. Tema tera arite amanakotairi antakerori iroka maperotzirori okaariperotzi. ¹⁷Noñaaventakero “kaariperori kaari

§5:7 Jovaakakoyeetantakarori pairani iroka osankinarentsi iñaaneki Roma-satziite (Latín), ari jovanaayeetakerori kapicheeni kaari osankinatajaantachane ovakeraini. Jiroka okantzi jovanaayeetakeri: “Mava ikaratzí ñaavaitatsiri inkiteki: Ashitairi, Ñaantsi, Tasorensinkantsi. Irika mavatatsiri, aparoni jinatzi.” Irootakera iroka ñaantsipayeeni josankinayeetakeri iñaaneki Virakocha ipaitaitakeri “Reina Valera.”

**5:8 Okaratzí kantakotachari jaka, iriira jiñaaventayeetzi: “Tasorensinkantsi, Jiña, Iraantsi. Ikaratakera mava, te ompashinete oshiyakaaventachari.” Ikovatzi jaka Juan, iriyotakoperoyeeteri Jesús omapero Itomitari Pava. Mavasatzi jiñaaventziro okaratzí ikantayeetakeri, “Itomi Pava inatzi irika Jesús.” Etanakarori, iriitajaantake Tasorensinkantsi iyotakaayetakeriri irotyaantaneete Cristo iriyotaantayete. Apitetatsiri, iroora “Jiña” oshiyakaaventachari joviinkatakaranki Jesús. Irootakera jiñaaventajaantakeri Pava, otzimi osankinainchari Mt. 3.16–17. Mavatsiri, iroora “Iraantsi” oshiyakaaventacha ikapathainkatakera Jesús jovamaayeetantakariri. Iro jiñaaventajaantakeri Pava isaikantakariranki Jesús otzishiki ikinkithavaitakairi Moisés, Elías tsika onkantya irovamagaiteri. Otzimi osankinainchari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27–33.

omaperotachane,” tera nonkantatye kameethara iroka. Maaroni kaari kameethatatsi, te arite antayetero. Iro kantacha tzimatsi kaariperori kaari ovamaashiretantatsine.

¹⁸ Ayoyetzi te irantapiintairo kaariperori ikaratzi itomintaari Pava. Iriira Cristo kempoyaaventaari, eero ikemaantsitakaantaari kamaari.

¹⁹ Ayoyetai aaka jashiyetai Pava. Iri-ima osavisatzi, iri ashitaari kamaari, ipinkathariventziri.

²⁰ Ayoyetai ipokake Itomi Pava, iri kemathatakaayetairori kyaaryoori. Irootake amatantaarori ayotairi ipaitaitziri “Kyaaryoori.” Atsipashiretaari Kyaaryoori, tema atsipashiretaatyaari itomi. Iriitakera Pava ipaitaitzi “Kyaaryoori,” ipaitaitziri eejatzi “Kaãaneri.” ²¹ Notomiite, paamaiyaari oshiyakaarontsi. Ari onkantyaari.

Apítetanaintsiri Irosankinare Juan

Ovethataantsi

1 Antarikona jinatzi itzimi osankinatzi-imirori iroka. Eeroka nosankinatzi ipaiyeetziri “Iyoshiitaaro tsinane ipoña otomiite.” Netakoperotane pinayetatzi. Tera apaniro naaka netakotami, aña jetakotzitaami eejatzi maaroni iyotayetairone kyaaryoori.^{††} **2** Ari okantari, oisokero ovayetairo kyaaryoori, ari ankantaitaateeni. **3** Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, inkaminthaayetaimi, kameetha pisaikayetai. Ari inkempitaimiri eejatzi Itomi Jesucristo, piyoyetairo kyaaryoori petakotavakaantayetaiyaari.

Oisokero povero jiyotaimiri Cristo

4 Osheki nokimoshiretanake noñaayetake tsika pikaratzi eerokaite pimatapiintanakero kyaaryoori, pimatajaantanakero ikantakaantakeri Ashitairi. **5** Eerora nosankinatzi iroñaaka ovakerari ikantakaantaitane, aña iro nonkinkishiretakaimi okaratzi nokamantayetakemiri ovakera pikempisantantanakari. Jiroka okanta: Ontzimatyete takotavakaiya. **6** Aririka antapiintanairo ikantakaantane Ashitairi, aritake amatanairo etakotavakaapiintaiya. Iroora nokantakaantakemiri pantapiintayetairo okaratzi pantayetanakeri

ovakera pikempisantantanakari. **7** Tema tzimayetatsi iroñaaka osheki amatavitaneri. Ikantayetzi irikaite, “te iratziritajaantapainte Jesucristo.” Tema thairi inatzi itzimirika ñaavaitzirori iroka, iisaneentane inatzi Cristo.

8 Paamaventya, povashaantzirokari okaratzi niyotayetakemiri. Te nonkove pamenaashivaitaiya, eero piñeero panintaavaitaiya apaata. **9** Itzimirika kenakaashiperovaitachane, kaari oisokerotyaaone jiyotaantapaintziri Cristo, tera itsipashiretari Pava. Iriima tsika itzimi oisokerotakarori jiyotaantapaintziri Cristo, iriitake matakero itsipashiretari Ashitairi, ari ikempitzitakari eejatzi Itomi.

10 Intzimerika impaitya kivantemiri janta, impoña inkove iriyotaimiro nashitachari kinkitharentsi, eero pishinetziri irisaikavankotemi. Eero aritaaajatzi povethatyaari eejatzi.

11 Tema aririka povethatyaari, kempivaitaka pakakotatyeerimi iyaariperonka okaratzi jantziri irirori.

Nokovake noñeeyemini

12 Tzimatsi osheki nosankinatemiri, iro kantacha tera intaani nonkove nosankinatemiro, aña nokovatzi niyaatashitemi noñeemi, inkene nonkinkithavaitakaimi, inkene ankimoshiretaiyeeni.

13 Jovethataiyami ipaiyeetziri “otomiite pitsiro iyoshiitaro.” Ari onkantyaari.^{‡‡}

^{††}**1:1** Tzimatsi pampithashiretakotarori ipaiyeetziri “Iyoshiitaaro tsinane ipoña otomiite,” iriira oshiyakaaventachari jaka ikaratzi kempisantanzinkariite itzimi apatotachari aparoni nampitsiki. Okantavetaka te ayotero tsika otzimi nampitsi japatoyetantaari irikaite kempisantanzinkariite.

^{‡‡}**1:13** Tzimatsi pampithashiretakotarori ipaiyeetziri “otomiite pitsiro iyoshiitaro,” iriyyetake oshiyakaaventachari kempisantanzinkariite itzimi apatoyetaachari janta tsika inampitaro Juan osankinatzirori iroka.

Mavatanaintsiri Irosankinare Juan

Ovethataantsi

1 Antarikona nonatzi, itzimi osankinatzimirori iroka. Eeroka nosankinatziini Gayo, netakoperotane pinatzi. ²Netakotané, namanakotzimi piñaantyaarori ontzimimotemi kovityiimotamiri koñaaroini. Namanakotzimi eejatzi piñaantyaarori pintekatsite kameethaini. Tema niyotzi kameetha pikanta poshoretanaa. ³Ari nokimoshireperotake noñaakeri jareeyetaka iyeekiite ikamantapaakena irojatzí pikantaiyani eeroka poisokerotaro kyaaryoori. ⁴Tekatsira pashine anayerone nokimoshiretanake, nokemakera oisokero jovanakero kyaaryoori ikaratzi nokempisantakaayetairi naaka.

Ikimoshireventairi Gayo joimaantapiintake ipankoki

⁵Netakotané, pimatakero eeroka tampatzikatatsiri pampitakoyetakeri iyeekiite ikaratzi avisayetatsiri janta pisaikinta. ⁶Ikinkithatakoyetakemi iriroriite jaka japatotaiyani iyeekiite tsika okanta petakoyetakari. Tema irantavaitakaane inayetatzí Pava irikaite, ari otampatzikatziiri pimpayeteri kovityiimotariri aririka piñeeri. ⁷Tema jiyaatayetatzí irikaite iñaaventairi Cristo, kaarira kaariperoshireriite payeterine ikovayetziri. ⁸Irootake ampayetantyaariri aakaite okaratzi kovityiimotariri. Ari onkantya ankaratantyaariri oivarairo kyaaryoori, inkemakoyeetantyaarori.

Ithainkañaanetantziri Diótréfes

⁹Nosankinavetakaniri pairani apatoyetachari pinampiki. Iro kantacha Diótréfes ithainkañaanetakero nosankinare. Ikempitakaantashivaitaka irirori iriiperorimi irinatye. ¹⁰Irootakera nonkamantapaakeri maaroiitani janta okaratzi jantakeri irika. Ikantakovaitashitakana. Tera intaani iroka, aña osheki jimanintashirevaitakeri ipaiyeetziri “iyekiite,” te ishinetante iraakameethatavakaayetya. Jomishitovayetakeri eejatzi japatotapiinta kempisantzinkariite.

Kameetha ikinkithatakoyeetakeri Demetrio

¹¹Netakotané, te arite pimatero eeroka kempitarori iroka kaariperori. Aña iro pimatapiintai kameethari. Itzimirika antairone kameethari, iri jashitaari Pava. Itzimirika antzirori kaariperori tera iriyotairi Pava. ¹²Iriima irika Demetrio, maaroiite jiñaaventaitziri kameethaini, ikantaitzi “Ikantapiintziro kyaaryoori irirori.” Ari nomatzitaro eejatzi naaka, nokantzi “Kameetha jinatzi.” Piyotaiyini eerokaite okaratzi nokantziri kyaaryoori onatzi.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹³Tzimavetacha osheki nosankinatemiri, iro kantacha tera intaani nonkove nosankinatemi, ¹⁴⁻¹⁵aña nokovatzí niyaate noñeemi, inkene ankinkithavaitaiyeni. Onkamintha pisaikayete kameethaini. Jovethataiyami jaka akarayetziri. Povethayetyaanari eejatzi ikaratzi saikatsiri janta.

Irosankinare Judas

Ovethataantsi

1 Naakara Judas osankinatzimirori iroka. Iromperatane Jesucristo nonatzi. Naaka irirentzi Jacobo. Eerokaite nosankinayetzini itasorensitakaane Ashitairi Pava, pikaratzi ikaimashireyetaimi. Eerokayetake ikempoyaaventaari Jesucristo. ²¡Onkamintha ineshinokaperoyeetaimi, isaikakaaperoyeetaimi kameetha, jetakoperoyeetaamira!

Iyotaantashivaitachari

(2 P. 2.1-17)

³Netakotané, nokovavetaka nosankinatakotemiro tsika okanta avisakoshireyetaantaaari aakaite. Iro kantacha iroñaaka okovaperotatya nosankinatemiro tsika okantakota pinkamaitantyaarori pinkempisante, pinkempitakotyaari etayetanakarori kempisantzinkariite itasorensitakaitairi. ⁴Tema tzymayetatsi atziri iromananeikiini josatekantayetaka. Thainkatasorensitaneri jinayetake, ikinkithatakaantashivaitaka, ikantayetzi: “Ineshinonkatane jovayetai Pava, kantatsi iroñaaka antayetero akovayetziri, kantatsi eejatzi amayempiteetsi.” Irikaite ñaavaitakerori ñaantsika, imanintakeri Pava, itzimi apanirotatsiri jomperatanta. Ari ikempitaakeri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Irootake ipampithashiretantakari pairani Pava irovasankitaayetairi irika.

⁵Nokovi nompampithashiretakaimiro okaratzi piyoperotaiyirini. Okantavetaka Pava itasonkaventatziivetakari jashitaari irirori, irikaite itzimi joimishitovayetairi Egipto-ki, iro kantamaitacha japathakeroryaayetaikeri

ikaratzi thainkatasorensitaintsiri. ⁶Ari ikempitakari eejatzi maninkariite itzimi jomishitovayeetakeri inkiteki, kaari jatakairone tampatzikaini impinkathariventante. Kempivaitaka iroosotakotatyeerimi Pava tsika otsirenikitzi, ari joyaaventari irovasankitaayetairi. ⁷Ari ikempitakari eejatzi pairani Sodoma-satzi, Gomorra-satzi ipoña ikaratzi saikanampiyetakeriri. Kaariperoshire jinayetake, ipaantavakaavaitaka ishiramparinkakiini, imayempivaitzi. Arira jovasankitaayeeetantakari paampari. Ari jiñeetzirori ompaitya avishimoyetairine kempityaarine irikaite irovasankitaayeeetantaiyaari paampari kaari tsivakanetsinsine.

⁸Ari ikempiyetari irikaite kinkithatakaantashivaitachari, kinkishiretakaantashivaitachari, nevetashivaitakarori kamaaroyetsiri, thainkavaitaneri. Te intharovakaiyaari ikishimatzi maninkariite otzimimotziri ishintsinka.

⁹Iro kaari irimataajate maninkari Miguel, itzimi anaakotantatsiri ipinkathariventantzi, te iriñaavaitashivaita irirori iñaanaminthatziri kamaari iñaaventakotziri Moisés ikamantapaintari. Intaani ikantake Miguel: “Iri Pinkathari kishemine.” ¹⁰Iriima irikaite atziri kamantantashivaitachari, ithainkashirevaitakero kaari jiyotaajatzzi. Tema okaratzi jiyotashivetari iriroriite okempitaro jiyotanetari aparoni piratsi. Irijatzi aperovaitacha. ¹¹¡Irimaperoitari

irovasankitaayeeteri! Tema jantakero oshiyarori jantakeri pairani Cañ. Ikenashivaitaka ikempitakari Balaam, intaani ikovashitaka iraantyaaro kireeki. Ikempitakotakari ikaratzi kamayetaintsiri jovayiritantakari Coré. ¹²Okempivaitakaro iriimi ovitsintayetakemine jayooyetakemi.

Tema itsipayetashitami inthainkata-
sorentsivaitante, intaani ikovi
irantayetero onimotziriri irirori. Ikem-
pitakaro menkori otasonkainkatziro
tampyaa. Ikempitakaro pankirentsi
te onkithote omonkarapaiteveta
onkithotantyaari, kamaperotake,
aritate itzimponchakiryetakero.
¹³ Ikempitakaro okanta otamakaane
inkaare oshimoryaatakaashivaitaro
jiña, irootake jimayetakeri irikaite
joñaakantashivaitakaro iyaariperonka.
Ikempitakotakari parinari ikemakaanta
iraperotante, ari inkempitayetaiyaari
iriroriite iraperotaiya otsirenikitzi.

¹⁴ Iriiyetakera iñaaventakotzitakari
pairani Enoc icharinetanakari Adán,
ikantakeranki:

Pamene, ipokake Pinkathari itsipataari
osheki itasorentsitakaane.[¶]

¹⁵ Ipokake irovasankitairi maaroni.

Ipokake iramenakotairi okaratzi jan-
tayetakeri thainkatasorentsitaneri.

Ipokake iramenakotairo ikishimatan-
take eejatzi.

¹⁶ Irikaite kinkithatakaantashivaitaneri,
kishimatantaneri inayetatzi.
Thaiyakovaitaneri ikantaka.
Jantayetziro inebetashiyetari irirori.
Kantakaaperovaitaneri jinayetzi.
Jinintaathatantakamiro jiyotaantziri
ikovira iraantashivaityaaro kireeki.

Ikaminaayeetziriri kempisantzinkari

¹⁷ Irooma eerokaite, netakotané,
poshiretyaaro jiyotaayetakemiri
pairani Irotyaantajanore Avinkatharite
Jesucristo. ¹⁸ Tema ikantayetake
irirori: “Apaata overaantapaakyarone
intzimayete thainkantanneriite, iri
antashivaityaarone inebetashiyetari.”

¹⁹ Iriiyetakera kantakaarori

inkisavakaantayeetyaari, intaani
ipampithashiretaro osavisato. Te
inampishiretantari Tasorentsinkantsi.
²⁰ Irooma eerokaite, netakotané,
povetsikashiretavakaayetaiya
pinkempisantapiintanairo
tasorentsishiretakaakemiri. Piñaañaat-
apiintayetari Pava, tsika okanta
ikovakaajaantairi Tasorentsinkantsi.
²¹ Oisokero irovanakemi Pava
iretakotyaami, oyaako povero
piñaayetero ineshinonka Avinkatharite
Jesucristo onkantaitatyeeni
irañaakaayetai. ²² Neshinonka poveri
inkarate kisoshireneeronkayetatsine.
²³ Pashine, pinkempitakaantero kapiche
okantaka povavisaakotantaariri
intagaiyaami. Pashine, ontzimatyé
pineshinonkayetairi. Irooma
iyaariperonka, kisaneenta povero. Ari
pinkantakerori ikithaatari ikaariper-
oshiretantakari, pinkempitakaantero
pinkisaneentatyeeromi. Tharovakaara
povero iroka pimatzirokari eeroka.

Tharomentaantsi

²⁴ Antharomentairi iroñaaka irika
itzimi matzirori ikempoyaaaven-
tayetai kaari antzivashirevaitanta.
Antharomentairi irika itzimi
kimoshiretakagaine antsipataiyaari,
eero otzimai akenakaashitane. ²⁵ An-
tharomentaiyaari Pava apanirotatsiri,
iyotaneri, ovavisaakotantaneri. Iriitake
irika Pava tzimatsiri irovaneenkaro,
ñaapinkatha ikantaitziri, omapero
otzimi ishintsinka, pinkathariperori
jinatzi, iri etakaro itzimi tekeramintha
ontzimayete maaroni, irojatzi ikanta
isaiki iroñaaka, ari inkantaitatyeeroni.
Ari onkantyaari.

[¶]1:14 Irika Enoc, iri 7-tanaintsiri icharinetanakari Adán. Iroka okaratzi iñaanetak-
eri Enoc, tera ompoñaayetya janta Osankinajanorentsiki, aña pashineki osankinar-
entsi opoñaakaro, ipaitayetziro “Irosankinare Enoc.”

Joñaakayeetakeriri Juan

Joñaakantakeri Jesucristo

1 Jiroka okaratzi joñaakantakeri Pava tsika ikantakota Jesucristo, iriira Pava kantakaarori iriyoyetantyaarori iromperataneete tsika onkantakotya okaakitizimataintsiri iriñaayeetero. Iro jotyaantantakariri Pava imaninkarite inkamanteri Juan. Tema irika Juan iri jomperatapiintakari Pava. ²Iri Juan itzimi kinkithatakerori okaratzi iñaakeri. Jiroka okaratzi ikinkithatakeri, iñaane Pava, tsika otzimi ikantakaantakeri Jesucristo inkamantantero. ³Kimoshirera inkantaiya itzimi ñaanatairone iroka kamantaantsi, ari inkempitayetyaari eejatzi inkarate kempisanterone. Kimoshirera inkantaiya inkarate monkarayetairone okaratzi osankinatainchari. Tema okaakitizimatake iriñaantayeetyaarori.

Jovethayeetari kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka

⁴Naakara Juan itzimi osankinatzirori iroka. Eeroka nosankinatizini kempisantzinkariite karatatsiri 7 papatoyetaka janta nashiyetachari nampitsi saikayetatsiri Asia-ki. Tema añaatsi Pava iroñaaka, iri etakaro pairani itzimake, irootzimatake impiye, kaminthaara inkantayetaimi irirori, kameetha isaikakaayetaimi janta. Ari inkempitaimiri eejatzi irika ipaiyeetziri “7 tasorentsi.” ⁵Ari inkempitaimiri eejatzi Jesucristo, tema kyaaryoori onatzi okaratzi iñaaventziri. Iriitakera etanaarori ipiriinta ikamavetaka, iriira pinkathariventairiri maaroni ikaratzi pinkatharivetachari jaka kipatsiki. Iriitakera etakoyetairi aakaite. Iriitakera kempitakaantairi inkivaatyeeemi, ipeyakoyetairora

ayaariperonka ikapathainkatakakeranki ikamentayetai.

⁶Iriitakera pinkatharitakaayetakairi. Iriitakera omperatasorentsitakaayetairi antavaitantaaniriri Pava itzimi Ashitariri. Iriitake otzimimotairi irovaneenkaro, iriitake pinkathariperotaatsiri. Ari inkantaitatyeeroni. Ari onkantyaari. ⁷Jirika Cristo, inkenapai menkoriki, maaroni iriñeetavairi. Irimatzityaaro iriñeeri ovathaamerekitakeriri. Iriiraakoyeetaiyaari maaroiteni jaka kipatsiki, irimatzityaaro kaari sheninkatavakaachane. Ari onkantyaari.

⁸Jiroka ikantzi Avinkatharite Pava: Naakatake oshiyarori etarori osankinarentsi, Naaka oshiyarori eejatzi overaantarori.

Añaachana Naaka iroñaaka, Naaka etakaro pairani notzimake, Naaka piyaatsine apaata.

Naakatake tziimperotatsiri noshintsinka.

Joñaakantaka Itomi Atziri

⁹Naakara Juan, pirementzi povayetaana pikempisantzinkaritari, ari akarataiyakeni amavetakero akemaantsivaitaka, ari atsipatavaka ipinkathariventayetai Jesús. Eeniro nosaikiranki othampishiki paitachari Patmos nokinkithatziro iñaane Pava, nokamantantziro ikantakenari Jesús. ¹⁰Okanta aparoni kitaite ipampithashiretakotapiintaitari Avinkatharite, tziimatsi joñaakakenari Tasorentsinkantsi. Nokemakeri notaapiiki ipaita kantanari, ikempitakarora tyootaantsi iñaavaitzi, ¹¹ikantakena: “Posankinatero onkarate noñaakemiri. Iro potyaanteneriri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetakarori nampitsi saikayetatsiri Asia-ki. Tema jiroka 7 nampitsi, paitachari: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹²Ari nopithokanaka notaapiiki nameneri ipaita ñaanatanari. Noñaatziiri ootamentotsipayeeni jovetsikayeetziri oro. Ikaratzi 7.

¹³Iro kantacha janta niyankineki ari josatekaka aparani kempitakariri Itomi Atziri. Opamankakeri iitziki iithaare. Jontarekakeri ichopineeki jovetsikasheronkaataitziri oro.

¹⁴Kitamaropovainka ikantaka iitoki, kempivaitaka iroomi ivitzi oisha, kitamaroki okantaka iroovaitake sharaka. Irooki okempiyetakari paampari. ¹⁵Shipakiryaa okantayetaka iitzi, iriivaitake iporeryaatzi kireeki itagaitziri. Okempivaitakaro iñaane opoimpaatzi osheki jiñaa. ¹⁶Joirikake impokiropayeeni irakojanoki, ikaratzi 7. Joimishitovimaitaro ipaanteki kempitakarori osataamentotsi, apimitzikarate okanta othoyempitake. Ikempitakarori iporoki ikantaranki ooryaatsiri ishipakiryaaaperotzi tampatzikapaita.

¹⁷Ikanta noñaakeri, tyaanakena nokamanake. Iro kantacha jantan-takanaro irakoiano, ikantana: “Eero pitharovi, Naakatake etarori, Naakatake overaantyaarone. ¹⁸Naakatake

kañaaneri, nokamavetaka iro kantacha iroñaaka ari nonkantaitatyeeni nañagai. Naakatake ashitaaro shintsinkantsi jovayeetaanara nompeyakaantya notyaantayetantai sarinkaveniki.

¹⁹Posankinatero okaratzi piñaakeri, iro petanakya okaratzi piñaakeri iroñaaka, impoña onkarate piñeeri eejatzi apaata.

²⁰Ikaratzi ootamentotsi piñaakeri karatatsiri 7, iriira oshiyakaaventariri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetakarori nampitsi. Ikaratzi piñaakeri impokiro

noirikakeri nakojanoki, karatatsiri 7, iri oshiyakaaventariri maninkariite tsipayetaariri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka.”^{§§}

**Kamantaantsi jotyaantaitakeneriri 7
japatoyetaa kempisantzinkariite:
Kamantaantsi
jotyaantaitakeri Efeso-ki**

2 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Efeso-ki. Iriira ñaanatziri oirikakeriri 7 impokiro irakojanoriki, osatekainchari niyanki ipaampatakera 7 ootamentotsi. Ikantziri:

²Niyotziro okaratzi pantayetziri, tsika pikanta pantavaitake, okaratzi pamavetakeri.

Pisamayetakari kaariperoshireriite. Piñaantayetaari paitashivaitachari, “Otyaantajanoriite” itzimi iyotaantashivaitachari. Piyotairi eeroka thairi jinayetatzi.

³Kyaaryoori pinake, amavevaine pikantaka, osheki pikemaantsivaitaka jovasankitaaventaitzimiro pimpairyeero novairo. Temaita pisamavaitya. ⁴Iro

kantacha, tzimatsi kapatapainchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Povashaantanakero

eerokaite petakotanta, te pantairo pikempivetanakaroranki pairani.

⁵Pinkinkishiretero tsika pikanta pairani ovakera pikempisantanake. Povashaantero tsika pikanta iroñaaka,

pimpiyakotairo pantairo tsika pikantanaka ovakeraini pikempisantanake. Tema eerorika povashaantairo, ari niyaatashitakemi, naapithataimiri ootamentotsi saikimotakemiri janta. ⁶Iro

kameethataintsu pantakeri eerokaite pikisaneentakero jantayetakeri ikaratzi kempisantanairiri jiyotaantziriranki

§§1:20 Tzimatsi kantatsiri irikaite “maninkariite” ñaaventakotainchari jaka, iriitakera atziiriite ikaratzi jevayetairiri kempisantzinkariite. Tzimayetatsi pashine kantatsiri, iriijanoyetake kyaaryoori maninkariite.

Nicolás. Nomatzitataikari naaka.*
 7 Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iñaanziri kempisanzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone, ari noshinetairi iroyaaro chochoki ovañaantatsiri tsika otzimi pankitainchari itasorentsipathateki Pava.”

Kamantaantsi jotyaantaitakeri Esmirna-ki

8 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisanzinkariite apatotachari Esmirna-ki. Iriira ñaanatziri itzimi etakarori, intzime overaantyaarone. Iriira ñaanatziri itzimi kamavetaicha iro kantacha añagai eejatzi. Ikantziri:

9 “Niyotziro okaratzi pantayetziri, niyotziro tsika okanta pikemaantsivaaitaka, niyotziro tsika okanta pashinonkaavaitaka, eerokataavetakara ashaarantashiretaneri. Niyotzi eejatzi ithaiyakotakami judío-payeeni janta. Ipaitashivaitaka judío, año Satanás ashitayetakari. 10 Eero pitharovakaashitaro onkarate pinkemaantsityaari. Tema irootaintsi piñeero tzi mayetatsi janta tsika inkarate irashitakotakaante kamaari. Ari pisaikeri onkarate 10 kitaite pinkemaantsivaitya, iñaantashiretatyaaamira kamaari. Iro kantacha ontzimatyepinkyaryooshirete eerokaite piyaatakairo onkantavetakya irovaitemi, impoña apaata aritake nañaakagaimi, onkempivaityaaro namathaiyetaatyemimi. 11 Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iñaanziri kempisanzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone iroka, eerora jiñeero

inkemaantsivaitaiya irapiitairo inkamai.”

Kamantaantsi jotyaantaitakeri Pérgamo-ki

12 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisanzinkariite apatotachari Pérgamo-ki. Iriira ñaanatziriri otzimotziri irosataamento apimitzikaratatsiri okanta othoyempitzi. Ikantziri:

13 “Niyotziro pantayetziri, niyotzi ari pisaikimotakeri ikaratzi ipinkathariventziri Satanás. Iro kantacha niyotzimi eejatzi oisokero povakena pipairyaaipiintakero novairo, te povashaantero paventaashiretana. Te povashaantanakero eerokaite okantavetaka jovamaaveetakari noyempisantakaaperotane Antipas, itzimi kinkithatakotakenari janta tsika jinampitaro Satanás. 14 Iro kantacha, tzi matsi kapatapainchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Tzimayetatsi tsika pikarataiyini kempitakariri Balaam jiyotaantzi. Tema pairani Balaam, jiyotaapiintakeri Balac onkanya inkaimashiryaaantyaariri charinetanakariri Israel-ni irovakaiyaari ipomeyeeztziniriri ikempitakaantashitari ivavane. Jimayempitakaakeri eejatzi. 15 Ari okempitakariri eejatzi tzi mayetatsi itzimi kempisanzinkariite. Nicolás. 16 ¡Povashaantairo! Eerorika povashaantziro, ari niyaatashitakemi novayiriteri, iroora novayiritantyaari osataamentotsi shitovatsiri nopaanteki. 17 Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iñaanziri kempisanzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone iroka, ari nompakeri iroyaaro omanaantsitatsiri maná. Ari

*2:6 Te jiyoperoyeetzi itzimi “kempisantanairiri jiyotaantziriranki Nicolás.” Kempitaka iriiyetake nashitaincha japatota, iri iyotaashivaitakariri kempisanzinkariite, aamashitya iri kempitakariri Balaam okaratzi jantakeri pairani irirori.

nompakeri eejatzi aparoni kitamarori mapi tsika osankinatata ovakerari vairontsi tsika otzimi kaari jiyoyeetzi, intaani iriyotairo intzime aakerone iroka mapi.”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Tiatira-ki

¹⁸ “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Tiatira-ki: Iriira ñaanatziri Itomi Pava, itzimi kempitakariri irooki paampari, itzimi poreryaataintsiri iitziki. Ikantziri:

¹⁹ “Niyotziro pantayetzi, petakoyetantaka, pinkempisantake, pantavaitake, kamaitaneri pinake. Eekero pinkamaitantyaaro iroñaaka panaakaanakero pikantaveta pairani.

²⁰ Iro kantacha, tzimatsi kapata-painchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Paapatziyakaro eerokaite tsinane paitachari Jezabel. Okantzi iroori kamantantanero onatzi, iro kantacha okaratzi iyotaantakeri iroori, osheki oitzipinashiretakeri notzikatane. Iro opoñaantari ovakaayetakeri ipomeyeetziniriri ikempitakaantashiitari ivavane. Omayempitakaayetakeri eejatzi. ²¹ Osamani noyaakovetakaro ovashaantantyaarori antakeri, iro kantacha te onkove ovashaantero omayempivaitzi. ²² Eerorika ovashaantashitaaro, arira nomantsiyatakero tsika omayempitajaantapiintake, ari onkemaantsivaityaari. Ari nonkempitaakeriri inkarate mayempitakerone.

²³ Ari novamaayetairi ikaratzi iyotaayetakeri. Iro ompoñaantyaari iriyotai maaroni kempisantzinkariite naakatake iyoshiretziri maaroitani, niyotzi opaita ipampithashireyeteri, niyotzi opaita ikemashireyetziri. Ari onkantya noipiyantyaamirori okaratzi pantayetakeri eerokaite. ²⁴ Irooma eerokaite, kapatapainchari janta

Tiatira-ki kaari kempisantakerone okaratzi iyotaantashivetakeri, eerora nokisathatzimi. Tema te pimbankiventavaityaaro okaratzi iyotaantashivetakeri ipaitayeetziri “iromanakaaperotane Satanás.” ²⁵ Iro kantacha eerokaite ontzimatyera pinkyaaryooneyete irojatzi nompian-takyaari. ²⁶ Intzimerika kitsirinkakerone irimonkaratero noñaane irojatzi ovekaraantapaakyaarone, aritake nomatakaakeri impinkathariventairi atziriite. ²⁷ Ari oshiyakyaaro ikempitaakena Ashitanari naaka, jimatakaakenaro ipinkatharitakaana, ari inkempitagaiyaariri eejatzi iriroriite impinkatharitakairi.

Ari ijevatantaiyaari irashirokotzite.

Irijatzi aperotairine iisanentane, inkempitakaantairi iporokaitziro kovitzi.

²⁸ Ari nompaiye naaka kempitakariri impokiro orimishi. ²⁹ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi jiñaanatziri kempisantzinkariite.”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Sardis-ki

3 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Sardis-ki. Iriira ñaanatziri ipaitayeetziri ‘7 tasorentsi,’ itzimi oirikiriri 7 impokiro. Ikantziri: ‘Niyotzi-imiropantayetakeri, ikantayeetzimi “añaashireri,” aña te ari pinkantya, kamashireri pinayetzi.

² Pinkakempishiretai. Pinkyaaryooshirete eero pikamashiretanta. Tema Pava jiñiuro okaratzi pantziri te pimonkaratero otzimi ikovakayimiri.

³ Pinkinkishiretero ikamantaitakemiri pairani, pimonkaratero. Povashaantero pantapiintakeri. Eerorika pikakempitai, ari nomapokapaimi nompiyeerika, nonkempityaari jomapokantzi aparoni koshintzi. ⁴ Iro kantacha tzimatsi kapicheeni janta Sardis-ki

matakerori ikiteshiretzi. Iriiyetake kempitakariri kaari oipatsiterone iithaare, irootakera apantantaariri irikaite onkanya intsipatantaiyaanari nokithaataro kitamarori. ⁵Intzimerika kitsirinkakerone, aritake nonkithaatairi kitamarori. Eero noshetziro ivairo itsipataari josankinatakotaka inkarate kañaaneyetaatsine. Aña ari nonkantairi Ashitanari, eejatzi maninkariite: “Ikempisantaana irika.” ⁶Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorensinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.”

Kamantaantsi

jotyaantaitakeri Filadelfia-ki

⁷“Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Filadelfia-ki. Iriira ñaanatziri Tasorensitatsiri, Kyaaryoojanori. Iri jiñaanatziri jovayeetakeri irominkyaayetairi atziriite, irijatzi otzikayetairine kaari irishineete inkyaayete. Arira inkempitaiyaari David-ni. Tekatsira shintsithaterine irika ominkyaantaatsiri, itzimi eejatzi otzikayetantaatsiri. Ikantziri:

⁸“Niyotziro pantayetzi. Pamene. Noshinetakemi pinkyee, tekatsira otzikaavakemine. Iroora nomatakemiri tera pishintsishiretaiyeni, iro kantacha pimonkarataakenaro noñaane, te inkemaitemi pinkante: “Te jashitana Pava.” ⁹Iriroma irikaite kantashivaitachari: “Naaka Judío.” Kaarimaita judío-perori, aña iri jashiyetakari Satanás. Irootakera notyeerovakaantaiyaariri apaata iñaapinkathayetaimi. Ari iriyotairi omataty netakotakami. ¹⁰Tema pikyaaryoventakero eerokaite pimonkarayetziro noñaane, aritake nonkempoyaaventakemi eero iñaantashiretantayeetami. Tema kapichetapaake iriñaantayeetantyaariri

ikaratzi nampiyetarori kipatsiki. ¹¹Irootzimatake nompiyake. Kisora povero pikempisantakeri, eero pamenaashivaitanta panintaiyaaro impayeetaimiri, iramathaiyeetaimira. ¹²Intzimerika kitsirinkakerone iroka, ari nonkempitakaantairi aparoni tzinkamintsi otzinampitzirori itasorensipankote Pava. Ari irashi irovairo irisaikai. Ari nonkentakotaineri ivathaki ivairo Pava, ari iriyoyeete Pava ashitaari. Ari nonkentakotaineri ivathaki ovairo nampitsi Jerusalén, ari iriyoyeetai irisaikai irika inampiki Pava, tsika ontzime areetaachane osaaviki omponagaiyaaro inkiteki. Ari nonkentakotaineri eejatzi ivathaki ovakerari novairo. ¹³Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorensinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.”

Kamantaantsi

jotyaantaitakeri Laodicea-ki

¹⁴“Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Laodicea-ki. Iri ñaanatziri ipaiyeetziri ‘Ari onkanyaaari,’ itzimi javentaashiretapiintayeetari jiñaavaitzirora kyaaryoori. Iriira jiñaanatziri itzimi jovetsikakaayeetakeri pairani iroka kipatsi. Ikantziri:

¹⁵“Niyotziro pantayetzi. Pikempitakarora kaari saavaatatsine, kaari katsinkaatsine. Nokoviri naaka, saavaari. Eerorika osaavatz, katsinkaari. ¹⁶Irooma pikempitaro eempaari jiña, ari norovaventakyaami. ¹⁷Pikantapiintaiyini eerokaite: “Ashaarantakana, tekatsi nonkovitye.” Iro kantacha tera ari pinkantya, aña ovashireri pinatzi, manintaari, ashinonkaari, mavityaakiri, sapokamerekiri. ¹⁸Aña ontzimatye pinkempitakaantairo pamanantaaty-eerimi noorote itzimi itaayeetakeri imporekaperotantyaari. Arira pimatairo

pashaarantya. Pinkempitakaantairo pamanantaatyeeromi kitamarori noithaare, eero pisapokamerekivaitanta iro ompoñaantyaari pimpashiventavaitya. Pinkempitakaantero pamanantaatyeeromi naaventaro peshitakotantaiyaari pimavityaakivaitake. ¹⁹Iro nametari naaka nokisathaziri netakotane, novasankitairi. Ontzimatyeeera pinkyaaryootai eerokaite, pimpiyashireyetai. ²⁰Pamene, kempivaitakara nonkatziyatyeemi jakakiroki nokaimi nonkyaantyaari. Tzimatsirika inthomointa kemakenari, ishinetanarika nonkye, ari antspatavakaiyaari ayootavakaiya. ²¹Intzimerika kitsirinkakerone iroka, aritake intsipataiyaana nompinkathariventante. Tema nomatakero naaka nokitsirinkakero, nospitapaari isaikamentoki Ashitanari nospinkathariventantai. ²²Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorensinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.”

Tharomentaantsi inkiteki

4 Okanta okaratapaake iroka, noñaatzi ashitaryaanaka inkite. Irijatzi apiitapairo jiñaanatapaana noñaakeri inkaaranki poimpatapaintsiri ikempitari tyoorensi. Ikantana: “Pimpoke jenoki, ari noñaakemiro onkarate avisatsineri apaata.” ²Ikanta niyaashinenkatake jenoki, noñaakero saikamentotsi, okempivaitakaro isaikantapiintari pinkatharijanori, ovaneenka okantaka. Tzimatsi aparoni saikantakarori. ³Irika saikaintsiri shipakiryaa ikantaka, ikempitakaro potsitakiri mapi karenikitatsiri. Itapotakari oyechari isaikamentoki,

ikempivaitakaro oyechari natsiryaakiri mapi karenikitatsiri.† ⁴Tzimatsiya pashine saikamentotsi 24 okaratzi, iro osatekakeriri niyankineki saikaintsiri. Ari isaikayetakeri antarikonaite, kitamaro okantayetaka iithaare, oro inayetake iramathaire. ⁵Noñaake ookatharontsi, nokemakero opoñaanaka oñaanake janta saikamentotsiki. Tzimatsi 7 ootamentotsi ovaampatainchari, iri omontetakari saikamentotsi. Iriitakera oshiyakaaventariri Itasorensite Pava, karatatsiri eejatzi 7.

⁶Tzimatsi inkaare omontetakari saikamentotsi, kiteshaaniki okantaka. Tzimatsi 4 inkiteveri katziyeenchari, iri tapotakerori iroka saikamentotsi. Iro kantacha irika inkiteveriite otzimi osheki irooki, irootake jamentayetari tsikarika, jamentayetaro eejatzi itaapiiki.‡ ⁷Aparoni inkiteveri joshiyakari kashekari. Pashine joshiyakari vaca-aniki. Pashine atziriporo jinake. Iriima pashine joshiyakari jevovaita pakitha. ⁸Ipoñaashitaka otzimayetanake ishivanki irika inkiteveri, 6 ishivanki tzimayetanaintsiri. Otzimi osheki irooki ivathaki, otzimitanaka irooki inthomointa ivathaki. Iriitake aakoventanakarori ipanthaapiintake, kitaiteki eejatzi tsireni, ikantzi:

Tasorensi, Tasorensi, Tasorensi inatzi Pinkathari Pava, Shintsiperotatsiri. Iriitake añaatsi iroñaaka, iri etakaro pairani itzimake, irootzimatake impiye.

⁹Ari ikantapiintatya irikaite inkiteveri itharomentari irika saikaintsiri, kantaitachari jañi. Ikanta joñaakantakero irikaite jiñaapinkathatapiintakeri, ipaasoonketapiintakeri,

†4:3 Mapi “potsitakiri karenikitatsiri” ipaiyeetziro “jaspe,” ipaiyeetziro eejatzi “coralina.” Irooma mapi “natsiryaakiri karenikitatsiri” ipaiyeetziro “esmeralda.”

‡4:6 Kantakotachari jaka “kiteshaaniki” okempitakaro okantara botella, vidrio eejatzi cristal.

¹⁰jimatanakero eejatzi 24 antarikonaite jotypeerovashitanakari saikaintsiri, kantaitachari jañi. Itharomentanakari, jamathairyimotanakari. Ari jiñeetzirori omapero janaakotantzi irika saikaintsiri ipinkatharitzi, okantaveta ipinkathariventantaveta eejatzi antarikonaite. Ikantaiyanakeri:

¹¹Novinkatharité, Pavá,

Iroora apantataitarori ontzimimotemi eeroka povaneenkaro, ñaapinkatha inkantayeetemi, ontzimimotemi pishintsinka.

Eerokatake ovetsikayetakero maaroni, tema eerokatake kovashitainchari ontzimayete povetsikane.

Osankinarentsi ipoña Oisha

5 Noñaatziiri irika thointainchari saikamentotsiki, joirikake irakojanoki aparoni osankinarentsi. Kameetha apinaitaka, 7 okaratzi japiipiitaitakero jontsirekaitakero eero japinairyaañtataro. ²Noñaatzi eejatzi aparoni maninkari tzimatsiri ishintsinka, shincheenka ikanta iñaavañtzi, ikantzi josampitantzi: “¿Ninkama ipairyeeetakeri ironstirekaryeero osankinarentsi, impoña irapinairyeeero?” ³Tekatsi aparoni materone irapinairyeeero iriñaanatero. Te intzime inkiteki, tekatsi eejatzi kipatsiki, ari okempitakari sarinkaveniki, te intzime apinairyeeerone. ⁴Iniroite niraanaka, tema tekatsi materone irapinairyeeero iriñaanatero. ⁵Ikantana aparoni antarikona: “Aritake piraaka. Pamene. Tzimatsira aparoni matakeroori otzimimotziri itasorenka, iri materone ironstirekaryeero, irapinairyeeero eejatzi. Iriitakera aparoni charinetakariri Judá, ipaiyeetziri ‘Kashekari.’ Irijatzi charinetakariri David-ni. Iriitakera ipairyeeetakeri irimatero.”

⁶Opoñaashitaka noñaake aparoni oisha. Ikatziyaka niyankineki osaikakera saikamentotsi, josatekari inkiteveriite, josatekari antarikonaite. Kempivaitaka irika oisha aritake jovamaaveetakari pairani. Tzimatsi okaratzi 7 ichee. Tzimatsi eejatzi 7 irooki. Iriira oshiyakaaventachari 7 Tasorentsi, ikaratzi jiñeetairi maaroni kipatsiki. ⁷Ikanta irika oisha, jiyaatashitakeri okarikiini saikaintsiri. Joirikapaakero osankinarentsi. ⁸Ikanta inkiteveriite ipoña antarikonaite, jotypeerovashitanakari oisha, jiñaapinkathatanakeri. Tzimayetatsi ivanthaamento. Tzimayetatsi kasankainkari itaayeetziri jovayeetakero oro-naki. Iroka kasankainkari iro oshiyakaaventacha iñaañaatane itasorentsitañtane. ⁹Ari ipanthaiyanakero ovakerari panthaantsi, ipanthaakotziri oisha, ikantzi:

Eeroka ipairyeeetakeri poirikero osankinarentsi, eeroka onstirekaryeero, Tema eeroka kapathainkaintsi jovamaaveetakami, ari pipinakoventairi atziriite jashitantaariri Pava.

Ari opoña jashiyetaari Pava tsika ikaratzi sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, ke-mathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi nampiyetarori tsikarika janta, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni.

¹⁰Eeroka kantakaarori ikempitantaariri pinkathariite, ikempitaari omperatasorentsitaari, jantavaitaineri Pava.

Iriiyetakera pinkathariventairine osavisatziite.

¹¹Opoñaashitaka noñaake osheki maninkariite piyotzimentapaakarori saikamentotsi, tsika isaikake

inkiteveriite ipoña antarikonaite. Ari ipiyoperotaiyapaakani oshekirini, oshekirini maninkariite. ¹²Ikantaiyini: Irika oisha jovamaaveetakari, iriira apantaperotataitaari ontzimimotteri itasorenka, ontzimimotairi irashaakaro, iriyotane, ishintsinka, iriñaapinkathay-eetairi, irovaneenkataiya, intharomentaiyaari.

¹³Nokematzi ipanthaiyanakeni maaroite saikantarori inkite, kipatsi, inkaare, sarinkaveni. Ikantaiyini: Irika thointainchari saikamentotsiki, itsipatakari oisha, tharomentaari jinatzi, ñaapinkathataari jinatzi, otzimimotziri irovaneenkaro, ipinkathariventantzi, arira inkantaitatyeeni.

¹⁴Iriira inkiteveriite apiipiitzirori ikantzi, “Ari onkantyaari.” Iriima antarikonaite otyeerova ikantaiyakani jiñaapinkathataiyarini irika kantaitaachaneri.

Jontsirekayeetakero

6 Opoña noñaakeri oisha jontsirekaryaanakero etanakarori jontsirekayeetakero. Ari ish-incheenkatanake iñaavaitanake aparoni inkiteveri, okempivaitakaro ookatharontsi, ikantzi: “¡Pimpoke! ¡Pamene!” ²Noñaatziiri ishiyataipaaka aparoni kitamarori mora, joirikakero ivyaane irika kyaakotakariri mora. Jamathaitavakeri, jatake irovayiritya, iraperotante.

³Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: “¡Pimpoke!

¡Pamene!” ⁴Ari ishiyataipaaka pashine mora kityonkari, ipaitavakeri iniroite ovathaamentotsi kyaakotakariri. Iri jovayeetake irovashaantakairi atziiriite isaiki kameetha kipatsiki. Irojatzji opoñaantanakari jovamaavakaayeta.

⁵Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: “¡Pimpoke! ¡Pamene!” Noñaatziiri ishiyataipaaka pashine mora cheenkari, joirikataike itenamento kyaakotakariri. ⁶Nokematzi ñaavaitanantsiri ikatziyeeyakani inkiteveri, ikantzi: “Pimpimantayete eepiyokiini pivankire, pimpinatakaap-erotyaaaro, tema te ontzimaperote. Ari paake osheki kireeki aparoni kitaite, irojatzji iriñeetantakyaarori irinirote tashetsi. Iro kantacha tekeraatara povaariperotziro pankirentsi tsika jaayeetziro jimireetari, tsika jaayeetziro eejatzji yeenkantsi.”[¶]

⁷Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: “¡Pimpoke! ¡Pamene!” ⁸Noñaatziiri ishiyataipaaka pashine mora kiteriri, ipaitayeetziri “Kaamanetaantsi” kyaakotakariri. Ari itsipatakari ipaitayeetziri “sarinkaveni.” Irika ipaitayeetziri “Kaamanetaantsi” ipairyeeetake irovamaayete osheki osavisatziite. Tzimayetatsi jovamaakaantakeri irovathaantayeetyaari osataamentotsi, tzimayetatsi aayeteri itashe, pashine aayetakari mantsiyarentsi, pashine iratsikayeteri katsimari piratsi.[§]

⁹Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Noñaatzi oponkitziki pomepirinimentotsi ishireete ikaratzi

[¶]6:6 Iro ikantajaantaitakeri jaka: “Pimpimante aponaroini harina onkarate ompinatya aparoni denario. Pimpimante mavaponaroini cebada onkarate ompinatya aparoni denario.”

[§]6:8 Jiroka kantakotachari jaka “tzimayetatsi,” intzimerika 4 atziri, aparoni kamakaantatsine. Ari inkantyaari pashineki nampitsi tsikarika itzimayetzi 4 atziri, aparoni kamakaantatsine. Arira inkantayetyaari maaroni kipatsiki.

jovamaaventaitakeri ikyaaryootzi
 iñaaventziro iñaane Pava. ¹⁰Iri
 kaimayetanaintsi shintsiini, ikantaiyini:
 “Novinkatharijanorité, Tasorensirí,
 Kyaaryoorí. ¿Tsikapaitema onkarate
 poyaaventya onkanta pimpiyakoven-
 tanyaanari, povasankitaayetairi
 osavisatziite?” ¹¹Ipoña ipayeetakeri
 kitamarori kithaarensi inkithaatya,
 ikantziri: “Ekerotyaaami pimako-
 ryaavake irojatzi irareetantakyaari
 pirentziite pitsipatakari pantavaaitake.
 Tema ontzimatyé irovamaayeeteri
 eejatzi iriroriite inkempitakotyaa miro
 eerokaite.”

¹²Noñaatziiri oisha
 jontsirekaryaaero pashine, kapat-
 apaaka aparoni inthonkantaarori.
 Ari omapokanakari iniroite onikaro.
 Tsivakimatanake ooryaa, tsireniki
 okantanaka. Kityonka ikantanaka
 kashiri ikempitanakaro iraantsi.
¹³Ari ithopiryaayetanake impokiro,
 ikempivaitanakaro oparyiikitzi
 irakakiri chochoki otekakitziro iniroite
 tampyaa. ¹⁴Te onkoñaatanai inkite,
 okempivaitanakaro apinaitaranki
 iniroite tsipana. Te iriñeetairo
 otzishipayeeni otarankayetanake eejatzi
 othampishipayeeni. ¹⁵Omanaiyanakani
 atziriite imperetamoroki. Ari ikaratzi
 jomanaiyanakani maaroiteni,
 pinkathariite, iriiperoriite, ijevare-
 payeeni ovayiriite, ashaarantaneriite,
 shintsiriite, omperataariite,
 saikashivaitaneriite eejatzi.
¹⁶Irikaite omanayetanainchari
 ikaikaimatanakero otzishi, mapiite,
 ikantzi: “Patsinakaiyenani. Pomanena
 eero noñaantari thointainchari saika-
 mentotsiki. Pomanena eero noñaantari
 oisha kisaneentakenari.” ¹⁷Tema
 monkarapaitetapaakara iyatsimanka.
 ¿Tzimatsima amaveterone?

144,000 ikentakotamakoyeetakeri

7 Okanta okaratapaake iroka,
 noñaake ikatziyayeta 4 maninkariite
 tsikarika ovachentetapaara kipatsi.
 Iriitake otzikaakerori iniroite
 tampyaa. Iroora kaari jiñeetantaro
 ontamakaatakaairo inkaare, te iriñeetero
 eejatzi ovaraapanayetero oshi incható.
²Ipoña noñaake eejatzi pashine
 maninkari itonkaapaake ishivotapiintzi
 ooryaa. Shincheenka iñaanataapaakeri
 4 maninkariite. Tema irikaite 4
 maninkariite, otzimimotziri ishintsinka,
 ipairyeeetakeri irovaariperotero kipatsi
 eejatzi inkaare. ³Ikantapaakeri:
 “Apaatara povaariperotziro kipatsi,
 inkaare, inchatopayeeni, nopohtotavak-
 eriita nonkentakotamakotantyaariri
 jomperayetaari Pava.” ⁴Nokematzi
 aparoni ñaaventakotanakeriri ikaratzi
 ikentakotamakoyeetakeri. Ikarataiyini
 144,000. Iriiyetakera karatatsira 12
 jinashiyetaa icharineyetaari Israel-ni.
⁵Ikentakotamakoyeetake 12,000
 Judá-mirinkaite, 12,000 Rubén-
 mirinkaite, 12,000 Gad-mirinkaite,
⁶ipoña 12,000 Aser-mirinkaite,
 12,000 Neftalí-mirinkaite, 12,000
 Manasés-mirinkaite, ⁷ipoña 12,000
 Simeón-mirinkaite, 12,000 Leví-
 mirinkaite, 12,000 Isacar-mirinkaite,
⁸ipoña 12,000 Zabulón-mirinkaite,
 12,000 José-mirinkaite, 12,000
 Benjamín-mirinkaite.

Kitamaroyetaintsiri ikithaayetaka

⁹Okanta okaratapaake iroka,
 noñaatzi ipiyotaiyakani atziriite. Tema
 oshekipero ikantaka, tekachaajaini
 materone iriyoteri tsikarika ikarataiyini.
 Iriiyetakera poñaayetaainchari
 tsika ipinkathariventzitay-
 eevetakari tsikarikapayeeni,

**6:13 Iroka chochoki ikantakoyeetzi jaka higuera onatzi.

sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, nampitziyevetarori tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni. Irika atzirite, iriitakera katziyayetchari janta isaikamentoki oisha, kitamaro ikan-tayetaka ikithaayetaka. Joirikayetake kempiropena. ¹⁰Tharomenta ikantaiyaka, ikaimaiyini ikantzi: Iriira Pava ovavisaakotantsiri, iriitakera thointainchari saikamentotsiki, itsipatakari kempitakotakariri oisha.

¹¹Ipoña jotyeerovaiyanakani ikaratzi tapothaitakerori saikamentotsi. Jirika ikarataiyake: maninkariite, antarikonaita, ipoña inkiteveriite. Itharomentanakari Pava, ¹²ikantaiyini: “¡Ari onkantyaari! Tharomentaari jinatzi irirori, otzimizotziri irovaneenkaro, iyotaneri jinatzi, paa-soonketaari jinatzi, ñaapinkathataari jinatzi, tzimatsi itasorenka eejatzi ishintsinka. Onkantaitatyeenira antharomentaiyaari Pava. Ari onkantyaari.”

¹³Ipoña jiñaanatanakena aparoni antarikona, ikantzi josampitana: “¿Ni-inkama irikaite kitamarothaitantsiri ikithaataka? ¿Tsikama ikenapaakeka?”

¹⁴Ari nokantanakeri naaka: “Iitaantya, piyotziro eeroka novinkatharite.” Ipoña ikantanakena irirori: “Iriiyetakera ñaayetakerori ‘Iniroite Kemaantsivaitaantsi.’ Okempivaitakaro inkivayetantakyaaromi iithaare iriraane oisha, irootake kitamaromaitakaaperoyetakerori.

¹⁵Irootakera ikitsirinkantaarori irikaite ikatziyimotaari Pava isaikamentoki. Ari inkantaitatyeeni kitaiteri, eejatzi tsireni irantavaitaineri itasorentsipankoteki. Irika thointainchari isaikamentoki, ikempitaaro iriimi katziyathaantetain-

chane irampeyeeri irikaite. ¹⁶Eero itasheneentavaitai, eero jimireneentavaitai, eero ikemaantsivaitaari ooryaatsiri, ¹⁷tema irika kempitakariri oisha, katziyimotakariri niyankineki thointainchari isaikamentoki, iriitakera aamaventaiyaarine, inkempitakaantairi jaamaventaitari oisha, iriitake aayetairine irirakairi jiña tsika otzimi ovañaantatsiri. Tema Pava osheyookiperotairine, jiraavaiyetaka.”

Karatapaintsiri 7 jontsirekayeetakero

8 Ikanta kempitakariri oisha jontsirekaryaaakero karatapaintsiri 7 jontsirekayeetakero. Osamanineeronka jimaireetapaintzi inkiteki, tekachaaajaini aparoni ñaavaitatsine.†† ²Ipoña noñaakeri 7 maninkariite itzimi itsipatapiintakari Pava. Ipayeetakeri tyoomentotsi. ³Ipoña ipokapaake pashine maninkari, ikatziyimotapaakaro pomepirinimentotsi, joirikanakitakero jovetsikaitziri oro. Irika maninkari, ipayeetavakeri osheki kasankainkari intaantyaaro joirikanakitakeri. Ari okonovakaro iñaañaatane atzirite itasorentsitakaitairi, kempivaitaka ompiyotakyaami onampinaki pomepirinimentotsiki. ⁴Okanta otaanaka kasankainkari janta joirikanakitakeri maninkari, katziyeenkatanaka oyachaane okonovainkatanakaro iñaañaatane itasorentsitakaitane, osheki onimotakeri Pava. ⁵Ipoña irika maninkari itzimi oirikanakitakero itaamento, jaake ovaamparimenkite pomepirinimentotsi, jotetakeri joirikanakitakeri. Jookakeri kipatsiki. Ari omapokanakari kameñeenkatanaintsiri, iniroite ookathanakana, iniroite onikanaka eejatzi.

††8:1 Kantakotachari jaka “osamanineeronka,” aamashitya okaratzi 1/2 hora.

Tyoomentotsiite

⁶Ovetsikaiyanakani 7 maninkariite intyootaiyeni.

⁷Ari jetanakaro aparoni maninkari ityootanake, omapokashitapaaka oparyaapaake kipatsiki sharaka, eejatzi paampari, kempivaitapaaka iraantsi. Otaapaakero kipatsi. Iro aperotyaaami kashetani kipatsi ontaiya inchatopayeeni, eejatzi inchashipayeeni.^{‡‡}

⁸Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka otonkanake kempitakarori iniroite otzishi, shitovanake paampari, ookapaaka inkaareki, okempitapaakaro iraantsi. Iro aperotyaaami kashetani kipatsi tsika otzimayetzi jiña, ⁹iro iraperotyaaami inkamayetemi ikaratzi saikayetantarori inkaare, eejatzi ikempiyetakari saikayetantakarori iniroite pitotsi. ¹⁰Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka ithopiryaanake impokiro, paampa ikantanaka irojatzi tsika otzimayetzi jiña, iro aperotyaaami kashetani kipatsi otzimayetzi iro jiña. ¹¹Irika impokiro paryeentsiri kipatsiki ipaitayeetziri “Kepishiri.” Tema kepishaa ikantapaakaro maaroni jiña tsika oparyaayetake ipomeki. Iro aperotyaaami kashetani kipatsi inkamayetemi atziri itzimi opiyakeri jirakero jiña.

¹²Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka itsirenikitanake ooryaa, iro iraperotyaaami kashetani te irooryaaperotai. Ari ikempitanakari eejatzi kashiri ipoña impokiro, te iroorentaperotaiya tsireni.

¹³Nokematzi poimpatapaintsiri jarapaake inkiteki, noñaatziiri pakitha

inatzi, ikantapaake jateki: “iEejoo, eejoo, eejoo, inkantamacheeteri inkarate nampitavaiyaarone kipatsiki, iri apeshityaarone kapatapainchari intyootavai mava maninkariite!”

9 Ipoña ityootanake pashine maninkari. Noñaatzi josavi-inkatapaake kipatsiki aparoni kempitakariri impokiro. Iriira ipairyeeetake irashityeero omorona inthomointaperotatsiri. ²Ikanta jashitaryaakero, ari oshitovainkatanake kachaari, iroovaitake okantaranki iniroite ootaantsi. Opamankanakeri ooryaatsiri, eejatzi tampyeenka.

³Ari ishitovanakeri kachaariki osheki tsinaroniro, ikempitapaakari ikentantzi kitoniro. ⁴Te irishinetaiteri irovaariperotero pankirentsi, inchashipayeeni, inchatopayeeni. Intaani ikentayetapaakeri atziriite kaari ikentakotamakoyetzi Pava.

⁵Irikapayeeni tsinaroniro, te ishineeteri irovamayeri atziriite ikentayetakeri. Intaani ikemaantsitakaayetashitakari ikaratzi 5 kashiri. Iniroite ikatsitzimotakeri, iroovaitake iyatsinka kitoniro. ⁶Oshekira inkemaantsivaitya atziriite, inkovayetanake atziriite inkamapithateri, eero okantamaita.

⁷Irikapayeeni tsinaroniro ikempitakotakari morapayeeni jiñaantakaayeetari irovayiritya, jamathaiyetakari oro. Atzirivorovaitake ikantayetaka. ⁸Santhapetaishi okanta iishi, iroovaitake oishi tsinane. Antarotziitaini iraiiki, iroovaitake iraiiki kashekari. ⁹Kempivaitaka ikithaatakaromi ashivotaki ichopineeki. Iniroite impoimpatanake jaraiyanakani, irirovaitake ipoimpatzi imorane atziriite aririka irovayiritavakaiya.

¹⁰Ikempitakari kitoniro otzimayetzi

^{‡‡}8:7 Jiroka kantakotachari jaka “Iro aperotyaaami kashetani kipatsi.” Aririka ankotaryeeromi mavakota kipatsi, impoña aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori, maaroni inchatopayeeni, shimapayeeni, othonka oshityaatanake jiña janta.

ithoyene ipatzishithaki. 5 kashiri osamanitzi avisantyaari iyepiyanka. ¹¹Irikara ijevaritakariri tsinaroniro, maninkari inavetaka, iriitakera pinkathariventantatsiri janta inthomointaperotzi omorona. Ipatayeetziri irika “Aperotantneri.” Iñaaneke hebreo, ipaita “Abadón.” Iñaaneke griego, ipaita “Apolión.”

¹²Arira overaari etanakarori jatekaitzi “jeejoo!” Iro kantacha eenirora okapata apite inkantaite “jeejoo!” omonkaratya.

¹³Ipoña ityootanake pashine maninkari, eeniro ikapatapaaka intyootavai aparoni maninkari irojatziri imonkaratantyaari 7 maninkariite. Nokematzi ñaavaitanantsiri osorinacheenampiki pomepirinimentotsi montetakariri Pava. ¹⁴Jiñaanatapaakeri maninkari tyootanantsiri, ikantziri: “Poosoryaakoteri 4 maninkariite itzimi kempitakarori oosotatyeerimi iniraani jiña ipaitayeetziri ‘Eufates.’”

¹⁵Jashiryakoyeetakeri maninkari ayimatakeri irovante. Iri aperoterinemi iroveri atziri nampiyetarori kashetani kipatsi. Irootakera jashiryakoyeetantakariri iraperotante.^{¶¶} ¹⁶Tzimatsi osheki ovayiriite kyaakoyetakariri imorane. Ikantaitakena, ikarataiyini 200,000,000 ovayiriite. ¹⁷Ipoña noñaakeri ikoñaaperotanake irika ovayiriite noñaavyatakari, ikithaayetakarori ashivotaki ichopineeki. Tzimatsi porekathaitantsiri ikempitakarori paampari, pashine kityonkaneeronkathaitantsiri, pashine kiterithaitantsiri. Irika morapayeeni, irirovaitake iito kashekari. Oshitovanake ipaanteki paampari, kachaari, kiterimoito okantanaka, osheki oshitizinka.

¹⁸Iroora aperoterinemi ovamairi atziri nampiyetarori kashetani kipatsi, okaratzi shitovanantsiri ipaanteki. ¹⁹Tema ipaanteki morapayeeni otzimayetake ishintsinka. Aña kantatsi iratsikantantyaaro eejatzi ipatzishitha, ikempivaitakarira maranke.

²⁰Iro kantamaitacha, te irovashaantero ikaariperoyetzi atziriite kaari irovamaayeete. Eekero jiyaatakaatziiro iñaapinkathayetanakeri kamaari, iñaapinkathatziri oshiyakaarontsi jovetsikayeetziri oro, kireeki, ashiro, mapi, inchakota, ikempitakaantakeri pava, temaita inkemanete, te iraniitanete.^{§§} ²¹Tera irovashaantanakero eejatzi jovantayetzi, ikisaminthatantzi, jimayempitzi, ikoshitayetzi.

Maninkari oirikakerori iryaani osankinarentsipana

10 Ipoña noñaake josaviinkatapaake pashine maninkari, ikenantapaakaro menkori, kempitavaitaka irika iro inkithaatakyaami menkori. Kempitavaitaka iri oyechari iramathaitakya iitoki. Shipakiryakantaka iporoki, irirovaitake ooryaatsiri. Omorekataike iporipayeeni. ²Joirikake iryaani osankinarentsipana. Jayiitzimatapaakera, jaatzikantapaakaro iitziperori inkaareki, irooma irampate, iro jaatzikantapaaka kipatsiki. ³Ikaimapaake shintsiini, iriivaitake ikaimi kashekari. Omapokashitanaka ookathatanaka, 7 okaratzi apiitanakero. ⁴Okanta okaratapaake 7 ookathataka, ari nokovaveta nosankinateromi nokemakeri iñaavaiyeetakeri ookatharontsiki. Nokematzi iñaanatanakena aparoni inkitesatzi, ikantana: “Eero posankinatziro

^{¶¶}9:15 Jiroka kantakotachari “Iri aperoterinemi iroveri atziri nampiyetarori kashetani kipatsi.” Aririka ankotaryeeromi mavakota kipatsi, impoña aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzmantarori.

^{§§}9:20 kantakotachari jaka “ashiro” irijatzira ipaiyeetziri bronze.

pikemakeri ookatharontsiki.”⁵ Ipoña iñaavaitanake noñaakeri maninkari jaatzikapaakero inkaare, ipoña kipatsi. Itzinaavakotanakero irakoperori,⁶ iro iyoyeetantyaari te ithaiya iñaavaitziri ipairyiirora ivairo Pava Kañaaneri, itzimi ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, maaroni ikaratzi tzimantarori. Ikantanake: “Tera osamanitapai,⁷ irootaintsi intyote overaantarori maninkari, arira omonkarapaitetya okaratzi Pava ikantakeriri kamantantaneriite inkamantantero kaari jiyotakoveeta pairani.”

⁸Nokematzi japiitanakero iñaanatana inkitesatzi, ikantana: “Piyaatashiteri maninkari katziyeenchari inkaareki eejatzi kipatsiki, payero eeroka panaryeenchari joirikakeri.”⁹ Ari nokantakero. Niyaaatashitanakeri maninkari, nokampitapaakeri, nokantziri: “Pimpenaro osankinarentsi.” Ipoña ikantanakena irirori: “Jiroka, poyaaro. Osheki ovochanka, iriivaitake pitsi aririka povakyaaro, irooma aririka piniyakero, osheki oyepishikemi pimotoziki.”¹⁰ Ari nokantakero, naakero, novakaro. Ari okantaka, pochakitake iriivaitake pitsi, iro kantacha osheki oyepishikanakena nomotziki.¹¹ Ipoña ikantanakena maninkari: “Pinkamantayeterira onkarate avishimoyeterine ikaratzi nampiyetarori tsikarika janta, ikaratzi ipinkathariventayeetziri tsikarika-payeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni. Pinkamantayeteri eejatzi pinkathariite.”

Apite ñaaventantaneri

11 Ipoña ipayeetakena aparoni kotzitsi, nomonkaramento onatye. Ikantayeetana: “Piyaate pimonkaratero tasorentsipanko, eejatzi pomepirinimentotsi. Piyoteri eejatzi tsika ikaratzi piyotainchari janta iñaapinkathatantzi.”² Eerora pimonkaratziro jakakiroki tasorentsipanko. Iroora ishineyeetakeneriri pashinesatzi atziriite, arira impiyotaiyaani maimanentaneri janta tasorentsinaampitsiki. Ari avisheri inkarate 42 kashiri osamanite.*³ Aripaitera, notyaante apite ñaaventakotenari, iriitakera kinkithatapaakerone avisayetatsine, onkarate 1,260 kitaite iriñaaventena. Inkempitakotakyaari ikanta ikithaayeta ovashiretakotariri kaminkari.”

⁴Irikaite apite ñaaventantaneri, iriira joshiyakaaventayeetakeri pairani apite inchato, irijatzi joshiyakaaventayeetakeri apite irootamento Pava itzimi pinkathariventziriri kipatsisatzi.†⁵ Intzimerika kovatsine irimaimaneteri irika apite ñaaventantaneri, ari irishitovanake ipaanteki paampari, iraperotakeri kisaneentziriri. Ari inkantyaari maaroni kovavetachane irimaimaneteri, ari inkamake.⁶ Irika ñaaventantaneri ontzimomoteri ishintsinka. Ari inkantakaakyaaro irirori eero oparyaagai inkane irojatzi irimonkaratantakyaarori ikinkithatakaanzi. Ari onkantake impeyero iraantsi jiñaapayeeni. Ari onkantake ontzime ompaitya pomerentsitzimovaityaarine osavisatzi. Ari irapiipiitero okaratzi ikoviri irirori.⁷ Aririka onkaratapaake ikinkithatake,

*11:2 Kantakotachari jaka “42 kashiri” irojatzi oshiyarori ikantayeetakeri “1,260 kitaite.” Irootakera kantakotachari avisaneentanake mava osarentsi osamanite.

†11:4 Kantakotachari jaka “apite inchato” irootakera “olivos.”

ari irishitovanakeri koveenkari piratsi impoñaakyaaro omoroki inthomointaperotatsiri, imaimanetapaakeri apitera ñaaventantaneri, irojatz irovamaantakyaariri. ⁸Irookanakeri irovamaane avotsiki saikatsiri janta iniroite nampitsi, tsika ipaikakotajaantaitakeri pairani Ivinkatharite. Iroora oshiyakaaventachari janta “Sodoma” ipoña “Egipto.” ⁹Eero ishineetziri inkitayeeteri irovamaane, ari avisaneentanakeri mava kitaite onkarate osamanite iramenaminthaiteri. Inthonkya iriñaayeteri nampiyetaroni tsikarika, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaaroni iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni. ¹⁰Iniroite iroimoshirenkya kipatsisatziite, impashitavakaayetya opaiyetarika. Kimoshire inkantayetya jovamaayeetakerira apiteroite ñaaventantaneri itzimi kemaantsitakaayetakariri kipatsisatziite. ¹¹Iro kantacha, avisaneentanakera pashine mava kitaite, itasonkairi Pava irikaite, añaayetai. Ipoña ipiriintaa. Osheki itharovayeetanake jiñeetakeri ipiriintaa. ¹²Ikemayeetake shintsiri ñaantsi inkiteki, ikantaitake: “Pataite jaka jenoki.” Jomapokashitanaka jovajenokantanaaro menkori. Ari jiñaavairi maaroni kisaneentavaitakeriri. ¹³Arira onikanakari iniroite kipatsi, iro aperoteromi nampitsi, ikamayetake ikaratzi 7,000 atziri. Iriima kaari kamatsine, ikantayetanake: “Omapero otzimi ishintsinka Pava saikatsiri inkiteki.”[‡]

¹⁴Ari avisavetaka apite ikantaitake “¡eejoo!” Iro kantacha, irootaintsira iriñeetero mavatatsine.

Overaantarori tyootaantsi

¹⁵Ipoña ityootanake ovekaraantarori maninkari, ari ikaimaitanake shintsini inkiteki, ikantaitzi: “Iroñaaka impinkathariventantai Avinkatharite kipatsikinta. Ari impinkathariventantai Cristo, tsika itzimi jotyaaantakeri Pava, ari inkantaitayeeni impinkathariventantai.” ¹⁶Ari jotyeeerovaiyanakani 24 antarikonaita, itharomentanakari Pava, ¹⁷ikantaiyini: “Pavá, Pinkatharí, Shintsiperorí, eerokatake añaatsi iroñaaka, pitzimita eeroka pairani, irootzimatake pimpiye. Osheki nompaasoonketemi, tema pimatakeri poñaakantziro pishintsinka, pipinkathariventantzi. ¹⁸Pairani osheki ikisaneentakemi atziriite, iro kantacha iroñaaka, monkaratapaaka poñaakantyaariri piyatsimanka, povasankitaayetairi kamayetaintsiri, paperoyetairi ovamaantayetaintsiri. Aripaite pimpinayetairi kamantanerite pomperatane eeroka, ari pinkempitaakeri pitasorentsitakaane itzimi pairyaayetaironi pivairo iñaapinkathayetaimira, maaroite pimpinayetairi petanakyaari antariite irojatz iryaaniiteki, maaroni.”

¹⁹Ipoña ashitaryaanaka itasorentsipankote Pava janta inkiteki, koñaavaitanake tasorentsinati tsika jotetakoitziro antzimotavakaantsi. Antaro ookathatanaka, onikanaka kipatsi, paryeenkatapaake iniroite jiriniki.

Tsinane ipoña noonke

12 Ipoña okoñaatanake inkiteki aamparentsi. Noñaatzi aparoni tsinane, iriivaitakemi ooryaatsiri okithaatakari, iri kashiri okatziyantaka.

[‡]11:13 Ikantaitziri “onikanakari iniroite kipatsi,” tsika otzimi 10 pankotsi, oporokanake aparoni. Ari okantakari maaroni nampitsi.

Amathaitakotakari ikaratzi 12 impokiro.¹ ²Omotzitatzi iroka tsinane. Osheki okaikaimavaitake okemaantsita ontzimaanite. ³Ipoña okoñaatanake inkiteki pashine aamparentsi. Noñaatzi aparoni noonke, kityonka ikantaka. Tzimatsi 7 iito, ipoña 10 ichée. Jamathaiyetakero iito. ⁴Osheki impokiro jataantakari itzinko, iro iraperoteromi kashetani inkiteki ikaratzi tzimayetatsiri impokiroite. Ari ipokashitapaakero tsinane, ikovi irovityaaro eenchaanikite aririka intzimapaake.⁸ ⁵Okanta otzimaanitake tsinane, shiramparyaaniki inake. Iriitakera jevatantaiyaarine atziriite irashirokotzite. Omapokashitaka jagaitanakeri ithointakara Pava isaikamentoki. ⁶Okanta tsinanera shiyana iroori tsika te inampiitaro. Ari jovetsikanontakerori Pava tsika onampityaaro, onkarate 1,260 kitaite intziyeetero.

⁷Aripaitera otzimake ovayiritaantsi inkiteki. Iriitakera Miguel itsipayetakari imaninkarite. Iriira jovayirita noonke itsipayetakari imaninkarite irirori. ⁸Iro kantacha irika noonke, te ontzimaperote ishintsinka, jotziryaayeetakeri inkiteki. ⁹Ari itsipataitakeri imaninkarite jotziryeetakeri. Irika noonke jotziryeetakeri, iriira paitachari “Kamaari,” ipaita eejatzi “Satanás.” Iriira kovatsiri iramataviteri maaroitene atziriite ikaratzi nampitarori kipatsiki. ¹⁰Nokemataitatzi ñaavaitanaintsiri shintsiini inkiteki, ikantzi: “Jetatainakarora ipinkathariventantzi Pava, jetatainakarora joñaakantziro ishintsinka, jovavisaakotantai.

Jetatainakarora eejatzi Cristo jashitanta. Tema aritake jotziryaakeri itzimi thavetakotapiintakeri janta Pavaki ipaiyeetziri ‘iyekiite.’ ¹¹Iro kantacha irikaite ipaiyeetziri ‘iyeki’ joitsinampagairi kamaari, tema aritake ikamimentairi kempitakariri oisha, kapathainka ikantaka ikamake. Iro joitsinampaantaariri eejatzi ikinkithatairo ñaantsi, jiminthataaro irirori inkamimentairi Cristo. ¹²Irootake, pintharomentantyaari eerokaite inkitesatzi. Inkantamacheetemi eerokaite kipatsisatzi, eejatzi inkaaresatzi, tema katsima ikantanaka kamaari jotziryeetakeri, jiyotzi kapatakotapaaka kapicheeni.”

¹³Ikanta jiñaakero noonke jotziryeetakeri kipatsiki, jetanakaro iñaashitakaavaitanakaro tsinane otzimi ovaiyantakeriri shiramparyaaniki. ¹⁴Iro kantacha, tzimanake apite oshivanki, iroovaitake ishivanki pakitha. Iro arantanari iyaatero tsika te inampiitaro. Ari omanapithatakariri iririite maranke. Ari avisaneentanakero mava osarentsi osaikavaite janta.** ¹⁵Ikanta iririite maranke joimshitovanake jiña ipaanteki, iroovaitanake iniraani jiña. Ikovaveta iroviinkero aririka oonkakotanakya. ¹⁶Iro kantamaitacha, tankanake kipatsi, oniyaatavakero jiña, ari okanta avisakotantakari tsinanera. ¹⁷⁻¹⁸Ari opoña ikatsimaperotanake noonke. Jatake irovayirityaari pashine otomiite iroka tsinane. Iriiyetakera joshiyakaaventayeetzi itzimi kempisantakerori ikantakaantane Pava, itzimi kamaitanakarori ikinkithatakoyetairi Jesucristo.

¹12:1 Kantakotachari jaka “tsinane,” iriitakera oshiyakaaventachari judío-payeeni. Kantakotachari “otomyaaniki,” iriira oshiyakaaventachari Jesucristo.

⁸12:4 Jiroka kantakotachari jaka “kashetani inkite,” aririka ankotaryeeromi mavakota inkite, impoña aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori.

**12:14 Kantakotachari jaka “ari avisaneentanakero mava osarentsi,” iroora ikan-tajaantayeetziri: “aparoni osarentsi, osarentsipayeeni ipoña kashetani osarentsi.”

Apite koveenkari piratsi

13 Ipoña nokatziyapaaka inkaarethapyaaki. Noñaatzi ishitovanake jiñaaki aparoni koveenkari piratsi. Tzimatsi okaratzi 10 ichée, 7 iito. Jamathaiyetakero icheepayeeni. Tzimatsi josankinayetakari iitoki, ithainkatasorentsivaitaitzi. ²Irika piratsi iriivaitake karinari kashekari. Joshiyavaitakari okanta iitzipayeeni maini. Iroovaitake ipaante kashekari. Ikanta noonke, ipakeri ishintsinka irika piratsi, iriiperori ikantanaka ipinkathariventantanake. ³Okanta aparoni iito kempitavaitaka irovamagaitakityeero, iro kantacha eejatzi añaagai. Ipampoyaaminthatanakeri osavisatziite, ⁴osheki iñaapinkathayetanakeri, itharomentanakari, ikantaiyini: “¿Ipaitama monkaratyaarine irika piratsi? ¿Ipaitama kitsirinkerine?” Ari ikempiyeetakeriri eejatzi noonke, itharomentayeetanakeri, tema iriitake pakeriri ishintsinka irika piratsi.

⁵Ipoña jiñaavaitanake irika piratsi, ithainkatasorentsivaitanake. Iriitake ipairyeeetake impinkatharite, okaratzi osamanite 42 kashiri ipinkathariventantake. ⁶Osheki ithainkatasorentsivaitake ipairyaaminthavaitashitakari Pava, ipairyaaminthavaitashitakaro tasorentsithaante, ipairyaaminthavaitashitakari inkitesatzi. ⁷Irika thainkatasorentsitaneri, iriitakera ovayirityaarine itasorentsitakaitane, inkove iroitsinampairi. Iri ipairyeeetake ipinkathariventairi ikaratzi sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, nampiyetarori tsikarika, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni. ⁸Osheki iñaapinkathatanakeri kipat-

sisatziite kaari osankinatakotachaneri tsika josankinatakoyetaka jiyoshiiyeeetakeri pairani jovetsikantayeetakarori kipatsi, inkarate irañaakaayeetairi, ikaratzi ikamimentayetairi kempitakariri oisha. ⁹Kovirori inkemathatero iroka, inkempisante. ¹⁰Inkarate irominkyaavaitaite, ¡Irimatero! Inkarate ovamaantantyaarone osataamentotsi, ari inkempitayeetairi apaata irirori irovamaantayeetaiyaari osataamentotsi. Irootakera iroisokerotantyaarori inkempisantayetairi itasorentsitakaitairi.

¹¹Ipoña noñaake pashine koveenkari piratsi ishitovanake kipatsiki. Tzimatsi apite ichée, iroovaitake otapoterempita ichée oisha. Iñaavaitapaake, ikempitapaakari noonke. ¹²Irika piratsi otzimimotziri ishintsinka. Irootake ipasavyaakariri etakarori piratsi itzimi jovamaaveetakari iitoki, ipoña jañagai eejatzi. Ishintsiventakeri atziriite iriñaapinkathateri etakarori piratsi. ¹³Joñaakantapaake kaari iñeetapiintaitzi. Ithonka iñaayetakeri maaroite atziri jovayitakeri paampari. ¹⁴Osheki kipatsisatziite jamatavitantakari ishintsinka ipasavyaakariri etakarori piratsi jovaveetakari iitoki. Ipoña ishintsiventakeri atziriite irovetsike iroshiyakaaro etakarori piratsi. ¹⁵Ikanta irika piratsi kempitakariri ichée oisha, itasonkakeri oshiyakaarontsi, añaanake. Kantanake iñaavaitzi. Japerotakeri jovamaayetakari kaari iñaapinkathaterine. ¹⁶Ikentakotamakotakaantakeri atziriite, terika irakojanoki. Maaroite atziriite ikentakotakaantakeri, antariite, iryaaniite, kovityaavaineriite, ashaarantaniite, omperataneriite, otzikataariite, maaroni. ¹⁷Tzimatsirika kaari ikentakoyeetzi, te irishineeteri iramanantavaite, eejatzi impimantavaite. Irootake onkovantaperotyaaari inkentakoyeeteneri ivairo piratsi maaroiteni atziriite. Intzimayete

pashine ikentakoyeetakeneri oshiyavetarori ivairo piratsi. ¹⁸Aparoni iyotaneri, ari onkantake inkemathatero iroka oshiyakarori ivairo piratsi. Tema iroka oshiyakarori ivairo piratsi, irootake josankinayeetziri “666.”††

Ivanthaane karatatsiri 144,000

14 Ipoña napiitakero namenanoi, noñaatziri oisha ikatziya janta otzishiki ipaitaitziri Sion. Ari itsipayetakari karatatsiri 144,000 itzimi kentakotamakoyetakarori ivairo irirori, eejatzi irashi Ashitariri. ²Nokematzi poimpatanaintsiri inkiteki iroovaitake ovaryeenkaate jiña, iroovaitake shintsiri ookatharonsi, iroovaitake ipiyompivaitaitzi. ³Iriira panthaiyatsini karataintsiri 144,000 itzimi ipinakoventairi oisha. Itapothaitakari ipanthaaventziri thointainchari saikamentotsiki, ari ikatziyitakari eejatzi 4 inkiteveri, ipoña antarikonaite. Iriira iyoshiitacha ipanthaiyakeni irikaite, tekatsira pashine materone impanthayero. ⁴Irikaite karataintsiri 144,000, kiteshireri jinayetatz, te irantayetero kamaaroyetatsiri irimayempiyetero tsinane. Iriiyetake oyaatapiintakeriri oisha tsikarika ikenayetzi. Iriiyetakera jetakari jashitaari Pava, irijatzi jashiyetakari oisha. ⁵Te inthairivaantenete, te otzimavaitzi iyaariperoshirenka ompaitya inthavetakoyeeteriri isaikira Pava.

Ikamantantakeri mava maninkari

⁶Ipoña noñaake jarapaake inkiteki pashine maninkari, ikinkithatakaapaakeri kipatsisatzi ikaratzi

ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, nampiyetarori tsikarika. Iñaaventapaakeneri kantaitachari Kameethari Naantsi. ⁷Ikaimapaake shintsini, ikantzi: “Piñaapinkathateri Pava. Pintharomentaiyaari. Tema irootzimatake iramenakoyetairi maaroitenti jantayetakeri. Irootake pintharomentantayariri, itzimi ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi jiñaapayeeni.”

⁸Ipoña ipokapaake pashine maninkari, shintsini ikaimapaake, ikantzi: “Japathakeroryeetakerora iniroite nampitsi Babilonia. Japeroyeetakeri atziriite nampitantarori, itzimi aakoventarori imayempivaitake. Tema ikaimashireyetakeri pashinesatzi atziriite irimatakoteri okaratzi jantayetakeri irirori. Okempivaitakaro irishinkitatyeerimi okanta jimayempitakaantakariri.”

⁹Ipoña ipokapaake pashine maninkari, ikaimapaake shintsini ikantzi: “Itzimayetzirika ñaapinkathatakeriri piratsi, ñaapinkathayetakerori eejatzi iroshiyakaaro, itzimi kentakotamakoyetakarori ivairo, irakoki, ¹⁰irijatziyetakera inkisaneentayeteri Pava. Onkempivaitaiyaaro iroiyaatyeeerimi piyantatsiri. Iniroitera inkemaantsitakaayetaiyaari intagairi, iratsipetaiyaaro kachaari, kiterimoito onkantanakya, oshiki oshitzinka. Ari iriñaayetairi maaroni maninkariite tasorentsitaantsiri, ari iriñeeri eejatzi oisha. ¹¹Arira inkantaitayeeni inkemaantsitaiyaaro

††13:18 Kantakotachari jaka, tema maaroni letra josankinatantari hebreo-thatatsiri ipoña griego-thatatsiri, kantatsi inkempitakaantayeetero número. Okempitayeta iroka: a=1, b=2, c=3, ari okantayeta maaroni. Aritake okantake ayotayetero vairontsipayeeni aririka apatotero letra-payeeni. Irootakera kantakotachari eejatzi jaka.

kachaari, kitaiteki eejatzi tsireniki, eero otsivakapaintzi kapicheeni. Ari ikempitagaiyaari maaroni tsika itzimi ñaapinkathatakeriri piratsi, ñaapinkathatakerori iroshiyakaaro, kentakotakarori eejatzi ivairo.”

¹²Irootakera inkamaitantyaarori iramavevainete itasorentsitakaitane ikempisantaira Jesús, imonkaratapiintairo ikantakaantziri Pava.

¹³Ipoña nokematzi iñaavaitanake aparoni inkitesatzi, ikantzi: “Posankinatero iroka: Aririka inkamayete ikaratzi jashitaari Avinkatharite, kimoshirera inkantaiya.” Irojatzí ikantanakeri eejatzi Tasorentsinkantsi, ikantzi: “Omatyaata, tema te onkovajaantya iroñaaka iñaashintsishirevaitaiya, aña kameetha jimakoryaavaaitzi, janintaavaitapaaro okaratzi jantaventakeri.”

Iraavayeetairi kipatsiki

¹⁴Ipoña okoñaatapaake aparoni kitamarori menkori, noñaatziri ithointaka kempitakariri Itomi Atziri. Jamathaitakari oro, joirikake thoyempyaanikiri kotsiro. ¹⁵Ipoña ishitovanake tasorentsipankoki pashine maninkari, ikaimakotapaakeri shintsiini thointainchari menkoriki, ikantziri: “Sampainkatakeri pankirentsi, paavatantyaaro piyotsirote.” ¹⁶Ikanta irika thointainchari menkoriki, itotantakaro iyotsirote, jaavatantake kipatsiki.

¹⁷Ikanta pashine maninkari saikantarori tasorentsipanko janta inkiteki, shitovanake irirori, irojatzí joirikake thoyempyaanikiri kotsiro. ¹⁸Ari ishitovanake pashine maninkari ipoñaanakaro pomepirinimentotsiki.

Jiyaatashitanakeri itzimi jovay-eetakeri inkempoyeeri paampari. Ikaimakotanakeri shintsiini pashine oirikakerori kotsiro, ikantziri: “Pinchekayetero kithoyetaintsiri kipatsiki, aritake irakayetake.”^{‡‡} ¹⁹Ari jimatakeri maninkari, ichekakero kithotaintsiri kipatsiki, ipiyotakero inchatonaaki, inkavirinkaitero. Okaratzi oshiyakaaventari piyantatsiri jimireetari, iroora ikashiyakaariri Pava maaroni iisaneentane. ²⁰Okaratzi oshiyakaaventari inchatonaa irootakera janta othapiki nampitsi tsika jova-maantayeetake. Oshiyakaaventakari ikavirinkayeetakeri, iroora iriraane kamayetaintsineri. Tema osheki iraantsi shitovaatatsine opamankanakero nampitsi. Ari omonkaratakari ipaanteki mora overaiya osaankanaate iraantsi. Jatake intaina oonkaatya onkarate 300 kilómetro.^{¶¶}

Maninkariite amerone apaata 7 ovasankitaantsi

15 Ipoña noñaake pashine aamparentsi inkiteki. Kameetha okantaka, osheki nopampoyaaminthatanakero. Tzimatsi ikaratzi 7 maninkari. Iriiyetake nashiyetakarori jovasankitaantayetake. Tema okaratzi jantayetakeri maninkari, ari omonkaratari jiñaayeetziro iyatsimanka Pava.

²Ari noñaake eejatzi aparoni inkaare, okempivaitakari amenaarontsi. Iro kantacha morekathaitake iroka inkaare. Arira ikatziyayetakarori oitsinampaakeriri koveenkari piratsi, joirikayetakero iviyompimento ipavairiri Pava. Iriiyetake kaari ñaapinkathaterone iroshiyakaaro piratsi, kaari kentakoyetyaarone ivairo.

^{‡‡}14:18 Kantakotachari jaka kithoyetaintsiri, okitho “uva” onayetatzí.

^{¶¶}14:20 Okaratakera iyaatake 300 kilómetro, iro kempitakarori aririka aniite onkarate 7 kitaite, eerorika onkarate 8 kitaite. Irootake ikantayeetziro 1,600 estadio.

³Iroora ipanthaiyirini irikaite otzimi ipanthaakeri pairani Moisés-ni. Ipaitay-eetziro “Ivanthaane oisha,” okantzi:

Novinkatharite Pavá, Shintsiperotatsiri, Kameetha pantakeri, nopampoyaaminthatakeri.

Pantapiintakeri eeroka tampatzikari, tema piñaanetaro kyaaryoori.

Eeroka pinkathariventairiri atziriite.

⁴¿Eeroma itzimi impaitya ñaapinkathataimine, impaitya tharomentaiyaamine, impaitya pairyeerone pivairo?

Apanirora eeroka pitasorentsitzi.

Eeroka impokashiyetai atziriite, iñaapinkathayetaimi.

Tema aritake poñaakantakeri osheki okameethatake pantayetakeri.

⁵Ipoña noñaake inkiteki tasorentsipanko, ari ashiryaanakari eejatzi tasorentsisaantejanori. ⁶Ari ishitovanakeri tasorentsipankoki ⁷maninkariite intzime ovasankitaantatsineri. Kitamaro okantayetaka iithaare, shipakiryaavaaitziitake ovaneenkataka. Jovathakichopineetakari oro. ⁷Ikanta aparoni inkiteveri karatatsiri 4, ipayetavakeri maninkariite aparoni taso. Kempivaitaka janta tasoki, ari ojaikitakyaami iyatsimanka Pava, kantaitachari inkañaanetai.

⁸Kachaareenkatanake tasorentsipanko, okantakaakaro irovaneenkaro Pava eejatzi itasorenka. Tekatsi kanterone inkye tasorentsipankoki irojatzzi onkaratantapaakyaari jovasankitaantake maninkariite.

Tasopayeeni ojaikitaka katsimankantsi

16 Nokematzi inkiteki, ipaita ñaananakeriri ⁷maninkariite, ikantziri: “Piyaate pisakotero kipatsiki okaratzi jaikitainchari ⁷tasonaki kempitakarori iyatsimanka Pava.”

²Arira jetanakaro aparoni maninkari isakotakeri kipatsiki jaikitainchari itasoneki. Ari omapokashitanakari ipathaavaitanake iniroite ikaratzi kentakotakarori ivairo koveenkari piratsi, ikaratzi ñaapinkathatakerori iroshiyakaaro.

³Ikanta pashine maninkari isakotakeri inkaaremashiki jaikitainchari itasoneki. Okempitanakaro iraantsi inkaare, japerotaka ikamake saikantarori.

⁴Ikanta pashine maninkari isakotakeri jiñaamashiki, oyaapyaaki jiñaatenimashi jaikitainchari itasoneki. Okempivaitanakaro iraantsi jiñaapayeeni. ⁵Nokematzi iñaavaitanake maninkari jovayeetakeri inkempoyaaventeri jiñaaveri, ikantanake: “Tasorentsí, itzimi añaatsiri, jañiitaka pairani, tampatzikashireri pinatzi eeroka, tema eeroka amenakotairone kameethaini iroka. ⁶Tema ikaratzi ovamaayetakeriri itasorentsitakaitairi, ikaratzi kaphathainkatakaakeriri kaman-tantaneriite jovamaayetakeri, iriiyetake iroñaaka mireyetyaarone iroka iraantsi. Tema irootake ikovatzziiri.” ⁷Ipoña nokemake iñaavaitanake pashine janta pomepirinimentotsiki, ikantanake: “¿Arivé! Novinkatharite Pavá, okaratzi pikovakeri pantero tampatzika okantayetaka. Kyaaryoori onatzi.”

⁸Ikanta pashine maninkari, isakotakeri ooryaaki jaikitainchari itasoneki. Jomapokashitanaka ooryaa jotsiyakeri atziriite. ⁹Iniroitera jotsiyakeri atziriite ooryaa, ari opoñaanakari ithainkatasorentsivaitanake, ipairyaashivaitanakari Pava, ashitarori ishintsinka, itzimi ovasankitaantatsiri. Te onkantzimoshiretyaari impiyashireyetai, iñaapinkathatairi Pava.

¹⁰Ikanta pashine maninkari, isakotakeri tsika ipinkathariventantzi

piratsi jaikitainchari itasoneki. Iniroite otsirenikitana. Antaro jashinonkaayetaka atziriite janta, jatsikavaitakero inene ikemaantsivaitaka.¹¹ Ari ithainkatasorentsivaitana, ikishimavaitanakeri Inkitesatzi Pava, tema osheki ikemaantsivaitaka, osheki ipathaavaitake. Iro kantacha te irovashaantzimaityaaro iyaariperonka.

¹² Ikanta pashine maninkari, isakotakero iniraaki jiŃaa Eufraates jaikitainchari itasoneki. Omapokashitanaka opiryaatanake. Kantatsi irimontyaayeta-paake pinkathariyetatsiri tsika ishitovapiintzi ooryaa, irovayiritya.

¹³ IpoŃa ishitovanake peyari ipaanteki noonke. Ishitovanake eejatzi peyari ipaanteki piratsi, ari okempitakari ipaanteki thairi kamantantaneri, ishitovanake peyari. Ikaratzi peyari shitovayetapaintsiri, iriivaitake mashero,¹⁴ kantatsi irantayetero kaari jiŃeetapiintzi. Ithonka jiyaataashiyetakeri ikaratzi pinkathariyetatsiri kipatsiki. JiŃaantakaayetakari irovayiritakaiyaari, impiyapaitetakerika Pava shintsiperotatsiri.¹⁵ (Pamene, nonkempitapaiyaari koshintzi aririka nompuyakeri. Kimoshire inkantya itzimirika aamaventaiaananeri, kempitakariri itzimi ovirori okarikiini iithaare inkene inkithaatanakyaaro, eero ishiyamerekitantanaka, irovashiventaaeyeeteri.)¹⁶ IpoŃa irikaite peyari, irapatoyetakeri pinkathariite janta tsika opaita “Armagedón.” IŃaane onatzi Judío-payeeni iroka Armagedón.^{§§}

¹⁷ Ikanta ovekaraantapaakarori maninkari, isakotakero tampyeenkaki jaikitainchari itasoneki. Ikemaitatzi kaimanaintsiri janta tasorentsipankoki,

osaikira saikamentotsi, ikantaitzi: “¡Ari othonkapaaka!”¹⁸ Ari iŃeetakero oporekanake ookatharontsi, ikemaitakero iniroite onikanaka kipatsi. Te iriŃeetapiintaitero kempitakarori iroka onikaro, irojatzzi pairani ovakera itzimayetantanakari atziriite kipatsiki.¹⁹ Okanta antaro nampitsi, mavakota okantanaka otankanake. Ari aperotakari eejatzi oporokanake nampitsiite tzimayetatsiri kipatsiki. Arira impampithashiretakotaitanakyaaro avishimoterine Babilonia-satzi, irimiretyaaro “imashirenka Pava,” okempitakarora piyantatsiri.²⁰ Ari aperotakari maaroni othampishi, te iriŃeetairo. Ari okempitakari eejatzi otzishipayeeni.²¹ Ari oparyaapaake tenayetatsiri jiriniki, anavyaayeta-paakeri atziriite. Eekeromaitacha jiyaataakanakitziiro ithainkatasorentsivaitana, ikishimavaitantanake ikemaantsivaitakara osheki.*

Irovasankitaitero kempitakarori antaro mayempiro

17 IpoŃa ipokashitapaakena aparoni maninkari karataintsiri 7 joirikayetakerori itasone, ikantapaakena: “Pimpoke, piŃeero tsika inkantaiteri irovasankitaeyeeteri atziriite, tema ikempiyetakaro aparoni mayempiro saikathapyaatantakarori oponkityaamashi jiŃaa.”² Iroka kempitakarori mayempiro, kempivaitakara iroomi imayempiyetakemi ikaratzi pinkathariventantatsiri nampitsiiteki. Okempivaitakaro eejatzi, aperotakerimi oshinkiyeterimi kipatsisatziite.³ IpoŃa jaashinenkatanakena tsika te inampiitaro. Ari noŃaakero aparoni tsinane okyaakotakari

§§16:16 Kantakotachari jaka “Armagedón,” iroora tsika janta jovayiriyetapiintaka pairani judío-payeeni.

*16:21 Kantakotachari jaka “tenayetatsiri,” iroora ikantayeetziri eejatzi “aparoni talento,” irojatzzi ikantayeetairo iroŃaaka “40 kilo.”

kityonkari piratsi, okaratzi 7 iito, 10 ichee. Tzimatsi vairontsipayeeni osankinatainchari ivathaki, ithainkatasorentsivaitaitzi. ⁴Okithaatakari iroka tsinane, okityonkamaitatzi, ipoña ojonkeromaitzi eejatzi. Kameetha jovaneenkayeetantakaro oro, ipoña poreryaataneri mapikiite. Oirikanakitake jovetsikayeetziri oro. Kempivaitaka ari ojaikitakyaami oyaariperonka, eejatzi omayempinka. ⁵Tzimatsi osankinatainchari otamakoki, kaari ikemathaveeta pairani, okantzi: ANTARO BABILONIA, INIROITE MAYEMPIRO, KISANEENTAPEROTAARO KIPATSIKI.†
⁶Namenaperotanakero iroka tsinane, ña oshinkitayaaro iriraane itasorentsitakaitane ikaratzi jovamaayeetakeri. Iriraane eejatzi ikaratzi jovamaayeetakeri jiñaaventanakeri Jesús. Ikanta noñaakero iroka, osheki nopampoyaanakero.

⁷Ipoña ikantana maninkari: “¿Opaitama pipampoyaanterori iroka? Ari nonkantakemi opaita oshiyakaaventachari, tera jiyotakoveetaro pairani iroka tsinane, eejatzi irika piratsi itzimi okyaakotakari, oshekitatsiri iito, eejatzi ichee. ⁸Itzimitaka pairani joshiyakaaventayeetziri piratsi, te iriñeeteri iroñaaka, iro kantacha irootaintsi irishitove impoñaakyaaro omoronaki inthomointaperotatsiri. Impoñaashitakya irovamaayeetakeri. Irikaite kipatsisatzi, kaari osankinatakotachane pairani jovetsikantayeetakarori kipatsi, osheki impampoyaaaminthatanakeri piratsika. Tema eero ikemathatziro opaita kantakotachari: ‘Itzimitaka pairani, te iriñeetairi iroñaaka,

irootaintsi impiyake.’ ⁹Omatantyaari inkemathayeetero iroka, okovap-erotatya ontzime iyotanetaantsi. Karataintsiri 7 kitotsi okyaakotakara tsinane, iro oshiyakaaventacha 7 otzishi.‡ ¹⁰Tzimakeranki ikaratzi 7 pinkathariventakerori janta. Aritake joitsinampaitake ikaratzi 5 pinkathari. Tzimatsi aparoni itzimi pinkatharitatsiri iroñaaka. Iriima pashine, intzime pinkatharitatsine, tekeramintha intzimaajate. Irika ovekaraantyaarone kapicheeni impinkathariventapaintante, eero osamaniperotzi. ¹¹Irika piratsi tzimitachari pairani, kaari iñeetzi iroñaaka, pashine inatzi, iriitake karatapaintsine 8. Iro kantacha, ari iroshiyavetapaakyaari pashine karataintsiri 7 pinkathariite. Ari iraperotzimaitaitakyaari. ¹²Irooma karataintsiri 10 cheetsi, irojatzhi oshiyakaaventariri pinkathariite, karatatsiri 10. Tekeraata impinkathariventantayete irirori. Tema aririka impinkathariventantanake piratsi, iriyyetakera intsipayetyaari impinkathariventante. Eero osamaniperomaita, intaani irishirinkapaintya kapicheeni ooryaa. ¹³Irikaite pinkathariite irakakotavakaiyaaro iranteri. Ñaapinkatha inkanteri piratsi, eero ipiyathavaitari. ¹⁴Osheki irovayiriminthatyaari Oisha. Iro kantacha irika Oisha, iriitake oitsinampaantatsine. Tema iriitake omperayetari itzimi omperayetantachari. Iriitake pinkathariventziri itzimi pinkathariventantatsiri. Iriyyetakera intsipayetaiyaari irirori, ikaratzi ikaimashireyetairi, itzimi jiyoshiiyeetakeri, ikaratzi oisokerotakariri.”

†17:5 Tzimayetatsira kantatsiri iroka “Babilonia,” irootakera nampitsi Roma. Tema iro iñaaneyetakari iromananeekiini pairani kempisantzinkariite, jiñaaventziro iroka Roma, ikantzi: “Babilonia.” Pamenero eejatzi janta 1 P. 5.13.

‡17:9 Tzimayetatsi paitayetzirori nampitsika Roma, ikantayeetziro: “Roma, inampitsite 7 pinkathariite.” Ikantayeetzhi eejatzi: “Roma, onampitsite 7 otzishi.”

¹⁵ Ipoña ikantakena eejatzi maninkari: “Iroka oponkityaamashi jiñaosaikathapyaatantakarisi tsinaneka, iriira oshiyakaaventachari atziriite nampiyetarori tsikarika, piyoyetainchari tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni. ¹⁶ Irikaite atziri saikantarori 10 nampitsi, itzimi oshiyakaaventakari 10 cheetsi, ari inkisaneentanakeri saikantarori nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka. Ari inkempitaakerori eejatzi piratsika osheki inkisaneentanakero. Onkempivaityaaromi irisapokatyeeromi tsinaneka, irovavathavaitakyaaromi, intaavaitakeromi. Tema japerotakero nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka. ¹⁷ Iriitakera Pava kantakaarori akakotavakaantakarori antayetantakarori iroka. Irijatzi kantakaarori ikempisantantakariri piratsi. Irootake irantayeeteri, irojatzi omonkaratantakyaari ikantakeri Pava. ¹⁸ Ari okantakeri, tema iroka tsinane iroora oshiyakaaventacha antaro nampitsi. Tema ikaratzi saikantarori nampitsika, ipinkathariventayevetakari nampiyetarori pashine nampitsiiteki.”

Japathakeroryeetakero Babilonia

18 Ikanta okaratapaake iroka, noñaatzi josaviinkatapaake pashine maninkari. Otzimimotziri irirori osheki ishintsinka, osheki irovaneenkero. Joorentapaakero kipatsi. ² Ikaimapaake, ikantzi: “Japathakeroryeetakero antaro nampitsi Babilonia. Intaani jinampiyetaaro iroñaaka nashivaiyetachari peyari janta, te ishineyetaari irishitove janta. Ari ikempitayeetakero eejatzi nashivaiyetachari tsimeri ipinkayeetziri itzimi ovapiintakariri kaminkari. ³ Tema atziriite ikaratzi saikantavetakarori

nampitsika oshiyakaaventakari tsinaneka, ashaarantatziyevetaka, jiyomparivaitapiintavetakari atziriite saikayetatsiri pashineki nampitsi. Ikaimashireyetakeri atziriite iroshiyakotaiyaari tsika ikantayevetara iriroriite, intaani ikovaperoyetziri ashaakarontsi, inevetashivaiminthatari eejatzi. Iro opoñaantari jiñaayetakero te ikinataari Pava, ikempivaitakero okanta tsinane mayempiro. Irootakera oshiyantakarori irishinkitatyeeyaaromi ashaakarontsika, iroora jantayevetakarori kempitarori mayempitaantsi.” ⁴ Ipoña nokemake japiitanakero jiñaavaitanai inkitesatzi, ikantzi: “Asheninká, eerora pikempiyari saikantarori nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka, pikaratairikari irovasankitaayeetaari. ⁵ Tema Pava, ikinkishiretziri iyaariperonka ikaratzi tsipatakariri, kempivaitaka ovajenokakyaami iyaariperonka inkiteki, ari opiyotakari. ⁶ Pinkisakoventaiyaari, papiipiiteri povasankitayeri. Tema okaratzi oshiyakaaventachari omiretakaakariri tsinaneka shinkitantatsiri, poipiyenero iroori, tontaaki pinkantakero oyepiyanka. ⁷ Amenaashivaitaka iroori okantapiintzi: ‘Naaka pinkatharo, eero jiñeetana nashinonkaavaiya nonkempitakotyaaaro kamaimetzinkaro.’ Tema osheki okantakaaperotzi-ivaiventakero ovaneenkane, aakoventakero omayempitziivaitake. Irootakera oñaantyaarori iroñaaka onkemaantsivaitziitaiya. ⁸ Irootake omapokantaiyaari irovasankitagairo aparoniki kitaite, ari omantsiyatake, onkemaantsivaitaiya, osheki ontashe-neentavaitai, impoña intagaitairo. Iriitakera matairone Avinkatharite Pava irovasankitagairo. Tema otzimimotziri irirori ishintsinka.

⁹ Aririka iriñaayeetakero oyachaarinka ontagaiya nampitsika

oshiyakaaventakari tsinaneka,
 osheki irovashiretakotyaa,
 iriraakovaityaaro pinkathariite,
 tema iri kempiyetakariri
 saikantakarori jantayetakero okaratzi
 oshiyayetarori mayempitaantsi.
¹⁰Intaina inkatziyayetake iriroriite
 intharovakaiyaaro jovasankitaayeetak-
 eri, inkantaiyeni: ‘Ikantamacheetziri
 nampitarori Babilonia-ki!’ Irooperotzi-
 ivaivetaka nampitsi. ¿Okatzimatakama
 jovasankitaayeetakemi? Tekeratya
 ishirinkaperotaajate ooryaa.

¹¹Ari inkempitakyaari ikaratzi
 jiyomparitapiintakari, osheki
 irovashineentakotyaa, iriraako-
 vaityaari, tema tekatsi iriyomparitaiya.

¹²Tema iri jiyomparivetapiintakari
 iroorote, iireekite, poreryaari imapine,
 nashivaiyetachari kithaarentsi,
 kitamaromairi, jonkeromaitatsiri,
 kityonkamaiperotatsiri, karenimai-
 tatsiri. Tzimayevetacha oshiyarori
 santari. Tzimayevetacha irovetsikane
 ipothoyetakeri kameethaini,
 tyoorenantsi, inchakota pinayetachari,
 ashiro, mapi. ¹³Tzimayevetacha
 meta, tzimayevetacha nashivaitachari
 kasankaari, tzimayevetacha
 jimireyeetari, tzimayevetacha ovaaki
 inchato kempitariri yeenkantsi,
 tzimayevetacha opane jovayeetari,
 tzimayevetacha i-vaca-te, iroishate,
 imorane ishiyakomentotari, tzimayeve-
 tacha iromperatanepayeeni eejatzi.
¹⁴Arira othonkapaakari chochoki
 pinevetapiintakari. Te ontzimayetai
 ashaakaro pikovapiintakeri, ari
 okaratapaake ovaneenkata.

¹⁵Intaina iramenakoyetairo
 iyomparitapiintari, tharova inkantya
 eero itsipataayeetziri jovasankitaitakeri
 irirori. Iniroite iriraakotyaa irovashire-
 takotanakyaarira. ¹⁶Inkantaiyeni:
 ‘Ikantamacheetziri nampitarori
 janta! Irooperotziivaivetaka nampitsi.

Tzimayevetacha osheki irooperori
 kitamaromairi imanthaki, jonkeromai-
 tatsiri, eejatzi kityonkaperomaitatsiri.
 Tzimayevetacha osheki iroorote,
 imapine poreryaayetatsiri. ¹⁷Intaani
 ishirinkaneentanaka kapicheeni
 ooryaa, ari japeroyeetakerori antaro
 ashaakaroka.’ Ari ikempitakari
 saikayetaintsiri iramaatakomentoki,
 intaina ikatziyayetaka jamenakotziri
 tsika ikanta japeroyeetakeri. Ari
 ipiyotaiyakani ikaratzi antakoyetziro
 iramaatakomento, itsipayetakari
 ikaratzi otetantarori. ¹⁸Ikanta
 iñaakerora oyachaarinka nampitsi
 otaga, osheki jiraakotakaro,
 ikantayetzi: ‘Tekatsi pashine nampitsi
 kempitaiyaarone iroka irooperoveta.’
¹⁹Iniroitera jovashireneentaka,
 ikantaiyakeni: ‘Ikantamacheetziri
 ikaratzi nampitakarori janta.
 Tema ashaarantayevetakai aakaite
 aayetapiintakero ashaakarontsi
 amaatakomentoki. Tema intaani
 ishirinkapainta kapicheeni ooryaa, ari
 japeroyeetakerori.’ ²⁰Irooma eerokaite
 inkitesatzi, itasorentsitakaitane,
 otyaantajanoriite, kamantantaneriite,
 ontzimatyepinkimoshiretayete, tema
 ikamantayetzitakai Pava iro jovasanki-
 taantakariri saikantarori antaro
 nampitsi, ikisakoventayetaatyaami
 eerokaite.”

²¹Ikanta aparoni maninkari tzimatsiri
 ishintsinka, jaake antaro mapi,
 japishoonkakero inkaareki, ikantzi:
 “Nokempitaakero napishoonkakero
 antaro mapika, ari nonkempitaakerori
 eejatzi antaro nampitsi Babilonia.
 Ari ompeyaari, eero jiñeetairo.
²²Eero ikemaitaimi pimpanthaye,
 onkameñeenkate piviyompimento,
 pisonkare, eejatzi pityoore. Eero
 jiñeetaimi pikaratzi povetsikayetziro
 tsikarika opaiyetari. Eero ikemayeetairo
 ompoimpate pitononkamento. ²³Eero

jiñeetairi imporekai pootamento. Eero jiñeetaimi paavakaiya. Ari okaratapaake maaroni iroka, tema osheki poitzipinashireyetakeri pashinesatzi atziriite, kempivaitaka pinkisaminthatatyeerimi. Tema iniroite ishintsiyevetaka ikaratzi iyomparivetaipiintakamiri. ²⁴ Iriitakera ovatsinaavaitakeriri pashinesatziite, ikapathainkatakaavaitakeri kaman-taneriite. Ari ikantakeriri maaroni itasorentsitakaitairi.”

Itharomentaita inkiteki

19 Okanta okaratapaake iroka, nokematzi kameñeenkatanaintsiri inkiteki ikaimaiyini, ikantzi:

¡Eejoo! Iriitajaantake Pava ovavisaakoyetairi. Oztzimotziri irovaneenkaro, eejatzi ishintsinka.

² Maaroni ikoviri iranteri irirori, tam-patzika okantayetaka.

Kyaaryoori onatzi.

Tema jovasankitaakero mayempiro otzimi ovaariperoyetakeriri kipatsisatziite.

Ipiyakoventaari ikaratzi jovamaayeetak-eri iromperatane.

³ Irojatzi japiipiitaiyirini, ikantzi:

¡Eejoo! Onkatziyeenkataveete oyachaarinka.

⁴ Ikanta ²⁴ antarikonaite, itsipatakari 4 inkiteveriite, jotyeerovaiyanakani, tema jiñaaipinkathatanakitziiri Pava ithointakara irirori saikamentotsiki, ikantaiyini:

¡Ari onkantyaari! ¡Eejoo!

⁵ Tzimatsi ñaavaitanaintsiri saikamen-totsiki, ikantaitzi:

Maaroni jomperayetaari Pava, pintharomentaiyaari.

Piñaaipinkathatairi maaroiteni, iretanakyaaro iryaaniite irojatzi antariite, maaroni.

⁶ Ipoña nokemake kameñeenkata-paintsiri, iriivaitake ipiyotaiyani atziriite, iroovaitake oparyeenkatzi jiñaa, iroovaitake eejatzi ookatharontsi. Ikantaitzi:

¡Eejoo! Aritake pinkathariventantai Pava, iri Avinkatharitetaaari Shintsijanokitatsiri.

⁷ Thame ankimoshireventeri, thame añaapinkathateri, tema irootzimatake iroimoshirenkeri iravakaiya Oisha. Aritake ovetsikaka iinantaari.

⁸ Kitamaro okantaka oithaare, te onkipatsivaite, poreryaa okantaka. Oshiyakaaventachari “iinantaari,” iriayetakera kempisantzinkariite ita-sorentsitakaitairi. Oshiyakaaventachari “te onkipatsivaite oithaare,” iroora kameethari jantayetakeri irikaite.

Irayootaiteri iravakaiya kempitakariri oisha

⁹ Ipoña ipokashitapaakena inkitesatzi, ikantzi: “Posankinatero iroka: Osheki inkimoshiretai ikaratzi ikaimayeetakeri irayootairi iravakaiya Oisha.” Ipoña ikantakena eejatzi: “Iroka, iñaaneperora onatzi Pava.” ¹⁰ Ari notyeerovanaka noñaapinkathatanakeri maninkari, ipoña ikantana: “¡Eero piñaapinkathatana naaka! Ari akarataiyini jomperatai Oisha, ari noshiyami eeroka, ari noshiyakari eejatzi ikaratzi oisokeroyetakarori iñaaventapaintziri Jesús. Aña iri piñaapinkathatajaante Pava. Tema okaratzi iñaaventapaintziri Jesús, iroottajaantakera iyoshiretakaayetakeriri kamantantaneriite.”

Kyaakotakariri kitamarori mora

¹¹ Ipoña noñaake ashitaryaanaka inkite. Tzimatsi janta aparoni kitamarori mora. Itzimi kyaakotakariri, iriitake ipaitayeetziri “Oisokerotaneri,”

ipaitaitziri eejatzi “Kyaaryoori.” Aririka irovasankitaante, tampatzika okanta. Ari okempitari eejatzi aririka irovayir- itante. ¹²Irooma irooki iriivaitake paampari. Amathaitziita ikantaka. Josankinatakaro vairontsi kaari jiyotakoyeetzi intaani jiyotziro irirori. ¹³Ikithaatakotakaro othakakeri iraantsi. Iri ipaitayeetzi eejatzi “IŃAANE PAVA.” ¹⁴Tzimatsi irika inkitekinta irovayirite. Kitamarothaitake okantaka eejatzi iithaare, te onkipatsivaite. Iriitake oyaatakeriri ikyaakoyetakari eejatzi kitamarori imorane. ¹⁵Ari oshitovanakeri ipaanteki kempitakarori othoyempyaanikitzi osataamentotsi, irootake iromposantayetaiyaariri iisaneentane. Iriira omperatantaiyaarine irashirokotchite. Irijatzira ovetsikakener- iri oshiyakarori jimiretairi ipaiyeetziri “Imashirenka Pava Shintsijanokitatsiri.” ¹⁶Josankinatakaro vairontsi iithaareki, eejatzi iporiki. Jiroka vairontsi: PINKATHARIVENTZIRIRI PINKATHARIITE. OMPERATARIRI OMPERATANERIITE. ¹⁷Ipoña noñaake pashine maninkari ikatziyantakari ooryaa, ikaimapaakeri maaroni tsimeriite arayetatsiri, ikantziri: “Pimpoke papatoty, poyaaro onkarate impayetemiri Pava. ¹⁸Tema povatyeeyaari atzirivatha: ivatha pinkathariite, ivatha ijevare ovayiriite, ivatha iriiperoriite, ivatha kyaakotapiintariri imorane. Ari povanakyaro eejatzi ivatha imoraneete. Tera intaani povaiyaari irikaite, aña povayetaiyaari eejatzi ivatha maarointeni: omperataari, omperataneri, antarikonaite, iryaani- payeeni, maaroni.” ¹⁹Ipoña noñaakeri koveenkari piratsi, noñaakeri eejatzi kipatsisatzi pinkathariite itsipayetakari irovayirite. Ari ipiyotaiyakani inkene irovayiriteri irika kyaakotakariri kitamarori imorane itsipayetakari

eejatzi irovayirite. ²⁰Tzimatsi ipaita oirikavakeriri koveenkari piratsi. Ari ikempitaakeriri thairi kamantantaneri itsipatapiintakari itasonkaventantzi. Ari okanta jamatavitantakariri ikaratzi kentakoyetakarori ivairo piratsi, ikaratzi ñaapinkathayetakarori iroshiyakaaro. Irika piratsi ipoña thairi kamantantaneri, japishoonkaitakeri opaampapirothaataake inkaare, tsika okiteryeenkatake shitzivaro oyachaarinka. ²¹Jovamaayeetakeri maarointeni kempisantanakeriri, jovathaayeetantakarori shitovapaintsiri ipaanteki kyaakotakariri kitamarori mora. Kematziineentayetaka tsimeripayeeni.

Osheki osarentsi, onkarate 1,000

20 Ipoña noñaake jayiitapaake pashine maninkari. Joirikakero irashityaanyaarori omorona inthomointaperotatsiri. Joirikake eejatzi iniroite ashirotha. ²Jaakeri noonke, maranke tzimitainchari pairani. Iriitakera Kamaari, Satanás. Joosotakeri onkarate 1,000 osarentsi, ³ari jotziyaaakeriri omoronaki intho- mointaperotatsiri. Joshepitakotakeri, jovitsinekakotakeri onkantya eero jamatavitantaari atziiriite, irojatziri omonkaratantakyaari onkarate 1,000 osarentsi. Aririka onkaratapaake iroka, ari iroosoryaakotapainteriri kapicheeni. ⁴Ipoña noñaake osheki saikamentotsi tsika irisaikayetai inkarate pinkathariventantatsineri. Ari noñaakero ishireete ikaratzi jovamaamentaitakeri ikempisan- tairo iñaane Pava, tsika otzimi iñaaventapaintziri Jesús. Irikaite, te iriñaapinkathateri koveenkari piratsi, te iriñaapinkathatero iroshiyakaaro eejatzi. Te inkentakotamakotyaaari iriroriite ivairo piratsi, eejatzi irakoki. Iriiyetakera piriintaachari,

ipinkathariventantayetake itsipataari Cristo okaratzi 1,000 osarentsi. ⁵Iriima pashine ikaratzi kamayetaintsiri, tera iraŃaayetai irirori, irojatzi omonkaratantapaakari 1,000 osarentsi. Irootakera ipaiyeetziri “Etarori AŃagaantsi.” ⁶Kimoshirera inkantaiya inkarate piriintaachane ipaiyeetakeri “Etarori AŃagaantsi.” Tema tasorentsishireri jinayetake. Eero japiitziro inkamayetai. AŃa kaŃaeneri inkantaiya, iri kempitaiyaarine omperatasorentsitaari irantavaitaineri Pava, irantavaitaineri eejatzi Cristo. Ari itsipataari ipinkathariventantai okaratzi 1,000 osarentsi.

⁷Aririka omonkaratapaakya 1,000 osarentsi, ari iromishitovayeetapainteri Satanás jashitakoitakeri. ⁸Aririka irishitovanake, iretapaiyaaro iramatavitapairi maaroiteni atziri tsikarika inampiyetaro. Iroka nampitsiite ipaitayeetakero “Gog,” pashine “Magog.” Irapatotairi maaroni inkene irovayiritakaiyaari. Intzimaperote osheki atziri, iroovaitake okanta oshekitzi impaneki jiŃaathapyaaiki. ⁹Jiyaataiyakeni tsika ovintenipathatzi, itapotakeri tasorentsishireriite tsika ipiyotaiyakani iriroriite. Ari okaratzi itapotakero eejatzi ipaiyeetziri “Etakoperotaaro Nampitsi.” Omapokashitanaka iparyaapaake paampari, japerotakeri maaroiteni. ¹⁰Ari japishoonkayeetakeri Kamaari janta opaampapirothaatake inkaare, kiteryeenka okantaka shitzivaro oyachaarinka. Tema ari japishoonkayeetzitakariri irirori koveenkari piratsi, itsipataitakeri thairi kamantaneri. Arira inkantaitaatyeero inkemaantsivaitaiya.

Iramenkoyeetantai janta kitamaroriki saikamentotsiki

¹¹IpoŃa noŃaake iniroite kitamarori saikamentotsi. Tzimatsi saikantakarori, iriitakera matakeroi japerotairo inkite eejatzi kipatsi. ¹²Ari ikatziyeeyakani kamayetaintsiri janta kitamaroriki saikamentotsi, jetakari itsipayetaari antariite irojatzi iryaaniite, maaroni. Ari japinairyaayetanakero osankinarentsi, japinairyaanakero eejatzi pashine tsika josankinatakoyeta aŃaayetaatsine. Jamenakoyetairi atziri tsikarika opaiyeta jantakeri okaratzi josankinatakoyeetakeriri. ¹³Eejatzi ikaratzi piinkayetaintsiri jiŃaaki, ari ipiyoyetakari iriroriite. Ikaratzi kamayetaintsiri, ari isaikitaiyakani eejatzi janta, okempivaitakero atziritaatyeemi “Kaamanetaantsi,” apakagairimi onampivaivetakeri. Ari ikaratzi jamenakoyeetairi iriroriite okaratzi jantayetakeri. ¹⁴Ari japishoonkayeetakerori “Kaamane-taantsi” opaampapirothaatake inkaare ontagaiya. Iroka opaampapirothaatake inkaare, iroora ipaiyeetakeri “Apitetanaintsiri Kaamanetaantsi.” ¹⁵IpoŃa japishoonkayeetakeri opaampapirothaatake inkaare maaroni kaari osankinatakotachane iraŃaayetai.

Ovakerari inkite, ovakerari kipatsi

21 IpoŃa noŃaake ovakerari inkite, ovakerari kipatsi. Tema aritake aperotaka paisatori inkite, eejatzi paisatori kipatsi. Te iriŃeetairo inkaare. ²IpoŃa noŃaake oshaviinkapaake inkiteki aparoni nampitsi tasorentsitatsiri, ipaitayeetziri “Ovakerari Jerusalén.” Iri Pava ovayiitakaantakerori. Ovaneenkakitaka, iroovaitake aparoni tsinane ovaneenkatashitari oimentyaari. ³Ari jiŃaavaitaitanake shintsini janta

saikamentotsiki, ikantaitzi: “¡Pamene! Arira osaikimotairi kipatsisatziite iroka tasorentsithaante tsika inampitaro Pava. Arira itsipatajaantaari Pava tsika isaikayetzi isheninkataari. ⁴Tema Pava osheyookiperotairine, imposhenkayetaiyaari. Eero ikaamaneyetai, tekatsi onkatsitzi-movaitai, tekatsi iragaachane, tekatsi kemaantsivaitaachane. Tema ari okaratapaake maaroni iroka.”

⁵Ipoña ñaavaitanake thointainchari saikamentotsiki, ikantzi: “Novaker-atakiro maaroitenei.” Ikantanake eejatzi: “Posankinatero iroka, tema kyaaryoori ñaantsi onatzi, ari okantaitatyeeni.” ⁶Ari ikantana: “¡Ari overaapaaka! Naakatake oshiyarori etarori osankinarentsi. Naaka oshiyarori ovekaraantarori eejatzi. Naakatakera etakaantanakarori. Naakatake thonkaironeri. Tzimatsirika miretatsiri, ari nomiretakaiyaari jiña tsika otzimi ovañaantatsiri. Impashiitaiyaari, te opinarontsita. ⁷Irootakera noshinetakeneri kitsirinkaneriite. Naaka Pava itzimi ñaapinkathayetai. Iriitake nonkempitakaantairi notomiite. ⁸Iro kantamaitacha eero notomitaari tharontziite, kisoshireri, kisaneentaneri, ovantereri, mayempiri, matsi, ñaapinkathatakeriri oshiyakaarontsi, thairiite. Aña iriira taayetaachane opaampapirothaatake inkaare, kityeenkataintsiri oyachaarinka. Iroora apitetanaintsine inkamayetai.”

Ovakerari Jerusalén

⁹Ikanta okaratapaake iroka, ipokashitapaakena aparoni maninkari ovasankitaantaneri itzimi oirikakerori itasone. Ikantapaakena: “Pimpoke,

noñaakemiro oshiyakaaventari tsinaneka ontzime inantyaari Oisha.” ¹⁰Jaashinenkatanakena tonkaari otzishiki. Joñaakakenaro nampitsi tasorentsitatsiri ipaitayeetziri Jerusalén, otzimi jovayiitairi Pava opoñagaaro inkiteki. ¹¹Janta nampitsiki, ari jiñeetairori irovaneenkaro Pava, shipakiryaaavaitake, iroovaitake okanta mapiki porekatsiri, pinaperotachari. ¹²Iniroite okantaka otantonampiro. Tzimatsi 12 tsika ikyaapiintaitzi. Tzimatsi ikaratzi 12 maninkariite aamakoventayetarori tsika ikyaapi-intayeetzi. Ari josankinayeetakero ivairo itomiite Israel-ni. ¹³Okaratzi mava ikyaapiintayeetzi montetakariri ishitovapiintzi ooryaa. Eejatzi ikyaapiintzira ooryaa, okaratzi mava. Katonkokero, okaratzi mava. Kirinkakero, okaratzi mava. ¹⁴Tzimatsi okaratzi 12 iniroite mapi otzitakerori otantonampi. Ari osankinayetakari 12 ivairopayeeni otyaantajanoriite.

¹⁵Irika ñaanatakenari, joirikake imonkamentoshithaki jovetsikay-eetziri oro, iro irimonkaratantyaarori otantonampi, eejatzi tsika ikyaapiintay-eetzi. ¹⁶Ari omonkaranampitavakaa iroka nampitsi, te anaavakaa. Ikanta irika, jetanakaro jimonkaranampitakero, okaratzi 2,200 kilómetro osanthanka, eejatzi okaratake ojenokitzi. ¹⁷Ipoña jimonkaratakero eejatzi otantonampi, okaratzi otontatzi 144 jimonkaratantakaro ikonaki. Iroora jimonkaratantakari irika maninkari kempitarori ikonaki atziri otzimi jimonkaratantapiintakari irirori. ¹⁸Iroka otantonampi, oshiyavaaitakero mapi porekaki okantaka. Jiyoshiita oro jovetsikantayeetakarori

⁹21:11 Kantakotachari jaka “porekatsiri,” iroora ipaiyeetziri eejatzi “jaspe.”

⁸21:16 Kantakotachari jaka “2,200 kilómetro” iroora ikantayeetziri eejatzi “12,000 estadio.”

nampitsi, porekaki okantaka.**
¹⁹Itzinkamiitantakarori otantonampi, iro jaayeetake porekakiyetatsiri mapiki, pinaperoyetachari. Jiroka ovairopayeeni mapiki tsika okanta jovetsikayeetakero: jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ²⁰ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. ²¹Okaratakera 12 ikyaaapiintayeetzi, iroora jaayeetake antaroperori kitamarori mapi, iro jimokakeri jovetsikantakarori. Maaroni avotsite nampitsi, jiyoshiita oro jovetsikayeetantakarori, porekaki okantaka.††

²²Te ontzimapai janta tasorentsi-panko. Tema iro inampi Avinkatharite Pava Shintsijanokitatsiri itsipataari Oisha. Iriiyetajaantakera impoy-aataiyaarone tasorentsi-panko janta. ²³Te inkovajaantaiya ooryaatsiri, eejatzi kashiri. Tema irovaneenkaro Pava kitainkatakagairone. Iri Oisha kempitaiyaarine ootamentotsi. ²⁴Iriitake kitainkatakotairine irani-iyetaira atziriite janta. Pinkathariite tziimayevetachari irovaneenkaro kipatsiki, kameethaini irisaikayetai janta iñaapinkathatairi Pava. ²⁵Eero otsirenitapai, aña okantaitatyeeeni onkitaitapai. Te ashitanetai ya nampitsi janta. ²⁶Ikaratzi tziimayevetachari irovaneenkaro kipatsiki, itzimi iñaapinkathayeetairi, kameethaini isaikayetai janta iñaapinkathatairi Pava. ²⁷Eero itzimai janta kaariper-otapaatsineri, eero iñeetairi janta antayetairone ipinkayeetziri, eero itzimapai eejatzi thaiyapaachane. Intaani inampiyetaiyaaro ikaratzi

josankinatakoyetakeri Oisha irañaayetai janta.

22 Ipoña joñaakakenaro jiña otzimi kañaanetakaantatsiri. Kiteshaaniki okantaka. Iro shitovaatatsiri isaikamentoki Pava itsipatakari Oisha,‡‡ ²irootake shiyaatainchari niyankineki avotsi. Omontethapyataakero oshookantakaro chochoki kañaanetakaantatsiri. Okantaitani kashiriki okithotapai osarentsiki. Otekatsitakaantapai oshi. ³Eero otzimapai ovasankitaantsi janta. Ari osaikapairi isaikamento Pava, eejatzi irashi Oisha. Inkantaitatyeeeni irantavaitapaineri iromperatane. ⁴Ari iriñaavoroyeetairi Pava. Inkentakotamakotaiyaaro atziriite ivairo Pava. ⁵Eero otsirenitapai janta. Eero itzimapai ooryaatsiri. Tema iri kitainkataatsine Avinkatharite Pava. Ari ikantaitatyeeero impinkathariventantapai atziriite janta.

Irootaintsira impiye Cristo

⁶Ipoña ikantanakena maninkari: “Kyaaryoora onatzi iroka ñaantsi, kantatsi ankempisantero.” Tema ikempitaakerira pairani Avinkatharite Pava jiyotakaayetakeri kamantantanneriite, ari ikempitaakenari eejatzi naaka, jotyaaantakenari imaninkarite joñaakayetakenaro iroka, iro iriyoyetantaiyaari iromperataneete irootzimatake avisayete tsikarika ompaiyetyaari apaata.

⁷Jiroka ikantzi Jesús: “¡Pamene! Irootaintsi nompiye. Kimoshirera inkantaiya inkarate kempisantakerone ikamantantaitakeri jaka osankinarentsiki.”

**21:18 Kantakotachari jaka “porekaki,” okempitakaro okantara botella, eejatzi vidrio.

††21:21 Kantakotachari jaka “kitamarori mapi” irojatzira ipaiyeetziri “perla.”

‡‡22:1 Kantakotachari jaka “kiteshaaniki” okempitakaro okantara botella, vidrio eejatzi cristal.

⁸Naakatakera Juan osankinatziro iroka. Naaka ñaajaantakerori maaroni, naaka kemajaantakerori eejatzi. Ari notyeerovavetanaka noñaapinkathateri maninkari oñaakakenarori maaroni iroka. ⁹Ikantanakena irirori: “¡Eero piñaapinkathatana naaka! Ari akarataiyini jomperatai Pava, ari noshiyami eero, ari noshiyakari kamantanteneriite pipaiyetziri ‘iyekiite,’ noshiyakari eejatzi inkarate kempisantairone osankinayetainchari jaka. Aña iri piñaapinkathatajaantai Pava.”

¹⁰Ipoña ikantanakena eejatzi: “Okaratzi posankinatakotakeri avisayetatsineri apaata, eerora povitsinekakotziro, tema irootzimatake iriñeetero avisatsineri. ¹¹¡Inkaariperoshiretziitaveete itzimi kaariperoshiretatsiri iroñaaka! ¡Inkamaaroshiretziitaveete itzimi kamaaroshiretatsiri iroñaaka! ¡Iranta-perotero kameethari itzimi antakerori iroñaaka! ¡Intasorentsishireperote itzimi tasorentsishiretatsiri iroñaaka!

¹²¡Irootaintsira nompkiye! Irootaintsira nompinayetairi atziriite okaratzi jantaventakeri aparopayeeni. ¹³Naakara oshiyarori etarori osankinarentsi, Naaka oshiyarori ovekaraantarori eejatzi. Naakatake etarori, Naakatake overaantyaarone. Naakatakera etakaantanakarori, Naakatake thonkaironeri.”

¹⁴Kimoshirera inkantaiya inkarate kivayetairone iithaare, inkene ishineyetairi chochoki añaakaantatsiri, inkene inkyaaayetai ikyaaapiintayeetzi

nampitsiki. ¹⁵Eero ikyaaayetai janta kempitakoyetariri otsitzi, matsikantaneri, antapiintakero kamaarotatsiri, ovantaneri, ikaratzi ñaapinkathatakeriri oshiyakaarontsi, ikaratzi ametapiintakarori ithaiya.

¹⁶“Naakatakera Jesús, otyaantakeri maninkari inkamantemiro irokapayeeni, inkene povavisayeneri eero, ari itzimi apatoventapiintakariri Pava tsikarikapayeeni. Naaka charinetariri Davidni. Naakatake ipaitayeetzi ‘Impokiro Orimishi.”

¹⁷Ikantzi Tasorentsinkantsi: “Pimpokeeta.” Ari okantzitari eejatzi kempitakarori tsinane iinantaityaari. Inkarate kemayetairone iroka, inkantayetai: “Pimpokeeta.” Impokayeteeta itzimi mireyetsiri. ¡Itzimirika kovanaintsiri irimiretyaaro jiña añaakaantaneri, iriravaite, te opinata!

¹⁸Tzimatsi nonkamanteriri inkarate kemairone iroka tsika osankinatakoyetakara avisayetatsineri apaata: Tzimatsirika ovanaavaitakerone okaratzi osankinatainchari jaka, ari irovanagaineri Pava inkemaantsitaiyaari irirori okaratzi ñaaventakoyetainchari jaka osankinarentsiki.” ¹⁹Tzimatsirika thañaapithatantakyaarone okaratzi osankinatainchari jaka, ari inthañaapithatai yaari apaata Pava irirori eero ishinetaineri chochoki añaakaantatsiri. Eero ikyagai nampitsiki otzimi iñaaventaitakeri jaka.

²⁰Itzimi ñaaventakaantakerori maaroni iroka, ikantzi: “Irootaintsi

“**22:18** Tzimatsi ñaaventakoyetzirori okaratzi kantakotachari: “Ovanaavaitakerone okaratzi osankinatainchari jaka” itzimi ovaakaanakerori josankinayetziro. Osankinajanarentsi, ari onkanta yamenantyaarori irosankinatero kameethaini tsikara okantajaantara. Eero jovanaashivaitaro, eero jamaakivaitzi aparoni. Tzimatsi pashine kantatsiri iyotagaantsi onatzi okaratzi ñaantsikoventachari jaka irashiite maaroini, ari onkanta eero jotekantaitaro, inkantaite: “thaiyaantsi onatzi okaratzi osankinatakotachari iñaaneke Pava.”

nompiye.” Ari nokantzi naaka: “Ari Avinkatharite Jesucristo janta. Ari
onkanyaari, thaankiini pimpiye.” onkanyaari.
²¹ Onkamintha ineshinonkayetaimi